

SURADNI^KE ORGANIZACIJE:

- Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja - Zavod za prostorno planiranje,
- Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne,
- Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski odjel Osijek,
- Ministarstvo kulture uprava za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski odjel Pođega,
- Dr`avna geodetska uprava Zagreb,
- Ministarstvo obrane – Sektor za gospodarenje, Uprava za gospodarenje i zaštitu okoliša,
- Hrvatska elektroprivreda:
 - DP Elektra - pogon Pođega,
 - DP Elektra Kri` - pogon Lipik,
 - DP Elektroslavonija Osijek, pogon distribucije plina,
- INA Naftaplin Zagreb,
- INA Naftaplin Novska,
- INA Naftaplin Popova-a,
- HP d.d. - Središte pošta Pođega,
- HT d.d. - Telekomunikacijski centar Pođega,
- JP "Tekija" Pođega,
- JP "Komunalno poduzeće" Pakrac,
- JP "Hrvatske ceste" Tehni-ka ispostava Slav. Brod,
- @upanijska uprava za ceste Pođega,
- JP "Hrvatske žume" U[Pođega, U[Bjelovar,
- JP "Hrvatske `eljeznice", Sekcija za održavanje pruga Sl. Brod,
- HV Zagreb VGO za vodno podru-je sliva Save, VGI "Orljava-Lond`a" Pođega,
- HV Zagreb VGO za vodno podru-je sliva Save, VGI "Ilova-Pakra" Daruvar,
- Ured za katastarsko-geodetske poslove Pođega,
- Ured za katastarsko-geodetske poslove Pakrac,
- Ured za prostorno uređenje, stambeno komunalne poslove, graditeljstvo i zaštitu okoliša, - Pođega i Ispostava Pakrac,
- Geodetski zavod Osijek,
- Urbanisti-ki institut Zagreb,
- Institut za seizmologiju Zagreb,
- Energetski institut „Hrvoje Po`ar" d.o.o. Zagreb,
- Hrvatski centar za razminiranje, Sisak,
- Agronomski fakultet Zagreb, Odsjek za pedologiju,
- PMF Zagreb, Odsjek za geografiju,
- PPK "Kutjevo" d.o.o.
- „Poljoprivreda" d.d. Lipik,
- Zavod za prostorno planiranje Osijek,
- Sve jedinice lokalne samouprave Po`eko-slavonske `upanije,
- Turisti-ka Zajednica Po`eko-slavonske `upanije,

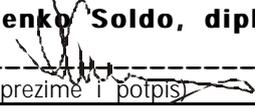
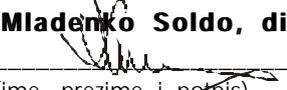
Tisak

Po`eko-slavonska `upanija
@UPANIJSKI ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE

Naklada

XXXXXXXX

**Naslovnica - Po`eko-slavonska `upanija podjeljena na jedinice lokalne samouprave,
Design: Mladenko Soldo,**

Općina: P O @ E [K O - S L A V O N S K A	
Naziv prostornog plana: PROSTORNI PLAN OPĆINE	
Naziv kartografskog prikaza:	
Broj kartografskog prikaza:	Mjerilo kartografskog prikaza: 1:100 000
Program mjera za unapređenje stanja u prostoru.: Općinski glasnik br.1/98.	Odluka predstavničkog tijela o donošenju plana: Općinski glasnik br.5A/02.
Javna rasprava (datum objave): 09. veljače 2001. godine	Javni uvid održan: od: 14. veljače 2001. god. do: 16. travnja 2001. god.
Pečat tijela odgovornog za provođenje javne rasprave:	Odgovorna osoba za provođenje javne rasprave: Mladenko Soldo, dipl.inž.gra. ----- (ime, prezime i potpis)
Suglasnost na plan prema članku 19. Zakona o prostornom uređenju («NN», br. 30/94, 68/98, 61/00 i 32/02), broj suglasnosti, Klasa: 350-02/02-04/0007 Urbr:531-10-02-4 datum: 24. lipnja 2002.	
Pravna osoba/tijelo koje je izradilo plan: OPĆINSKI ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE	
Pečat pravne osobe/tijela koje je izradilo plan:	Odgovorna osoba: Mladenko Soldo, dipl.inž.gra. ----- (ime, prezime i potpis)
Koordinator plana: Anto Bagarić, dipl.inž.geod.	
Stručni tim u izradi plana: 1. Mladenko Soldo, dipl.inž.gra. 2. Renata Madunić - Hajek, dipl.inž.arh. 3. Davor Barić, dipl.inž.driv.ind. 4. Dragica Obradović, inž.gra. 5. Marija Franjić, arh.teh. 6. Gordana Boban, dipl.inž.arh. 7. Vičnja Vrbanić, dipl.inž.arh.	
Pečat predstavničkog tijela:	Predsjednik predstavničkog tijela: Mr. Vlado Zec, dipl. oec. ----- (ime, prezime i potpis)
Istovjetnost ovog prostornog plana s izvornikom ovjerava: Mladenko Soldo, dipl.inž.gra. ----- (ime, prezime i potpis)	Pečat nadležnog tijela:

2.2. Ciljevi prostornog razvoja županjskog značaja	12
2.2.1. Demografski razvoj	12
2.2.2. Odabir prostorne i gospodarske strukture	14
2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i ostale infrastrukture	16
2.2.3.1. Razvoj naselja	16
2.2.3.2. Razvoj društvene infrastrukture	19
2.2.3.3. Razvoj prometne i ostale infrastrukture	20
a) Prometni sustav	20
b) Energetski sustav	21
c) Vodnogospodarski sustav	22
d) Zbrinjavanje otpada	22
2.2.4. Zaštita krajobraznih vrijednosti	23
2.2.5. Zaštita prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina	26
2.3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području županije	30
2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora	30
2.3.2. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture	32
3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA	
3.1. Prikaz prostornih struktura županije u odnosu na stanje i razvojna opredjeljenja županije i Države	1
3.2. Organizacija i osnovna namjena i korištenje prostora	2
3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina	16
3.3. Sustav središnjih naselja i razvojnih središta	17
3.4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za županiju i Državu	26
3.4.1. Gospodarstvo u prostoru	26
3.4.2. Društvene djelatnosti	34
3.5. Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora	37
3.5.1. Iskaz površina posebno vrijedna i/ili osjetljiva područja i cjeline	40
3.6. Razvoj infrastrukturnih sustava	43
3.6.1. Prometni infrastrukturni sustav	43
3.6.2. Vodnogospodarski sustav	53
3.6.3. Energetski sustav	73
3.7. Postupanje s otpadom	76
3.8. Sprječavanje nepovoljna utjecaja na okoliš	79

II. Odredbe za provo|enje

1. Uvjeti razgrani-enje prostora prema obilje`ju, kori{tenju i namjeni	1
2. Uvjeti odre ivanja prostora gra evina od va`nosti za Dr`avu i `upaniju	7
3. Uvjeti smje{taja gospodarskih sadr`aja u prostoru	10
4. Uvjeti smje{taja dru{tvenih djelatnosti u prostoru	18
5. Uvjeti odre ivanja gra evinskih podru-ja i kori{tenja izgra ena i neizgra ena dijela podru-ja	21
6. Uvjeti (funkcionalni, prostorni, ekolo{ki) utvr ivanja prometnih i drugih infrastrukturnih sustava u prostoru	29
7. Mjere o-uvanja krajobraznih vrijednosti	38
8. Mjere za{tite prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina	39
9. Postupanje s otpadom	42
10. Mjere sprje-avanja nepovoljna utjecaja na okoli{	43
11. Mjere provedbe	51

GRAFI^KI DIO

Kartografski prikazi u mjerilu 1:100.000

1. Kori{tenje i namjena prostora
2. Infrastrukturni sustavi
3. Uvjeti kori{tenja, ure|enja i za{tite prostora

Kartografski prikazi-kartogrami

1. Teritorijalno – politi-ki ustroj,
2. Administrativna sredi{ta razvrstaj dr`avnih i `upanijskih cesta,
3. Sustav sredi{njih naselja i razvojnih sredi{ta,
4. Infrastrukturni sustavi:
 - 4.1. Prometni sustavi,
 - 4.2. Po{ta i telekomunikacije,
 - 4.3. Energetski sustavi (struja, plin,MAHE),
 - 4.4. Vodnogospodarski sustavi,
 - 4.4.1 Vodoopskrba i kori{tenje voda,
 - 4.4.2.Odvodnja otpadnih voda, melioracijska odvodnja, ure|enje vodotoka i voda,
5. Postupanje s otpadom,
6. Prirodna ba{tina,
7. Povijesna ba{tina.

Popis tabela:

1. POLAZI[TA

POPIS TABELA U POLAZI[TIMA PP@

Br. tab.	Naziv tabele	Br. str.
1	Osnovni podaci o @upaniji	7
2	Povr{ina prostornih jedinica	7
3	Ukupan broj st., gusto}a, broj doma}instava i br.stanova	8
4	Prostone jedinice i br.stanovnika 71. 81. i 91. god.	8
5	Dobna struktura stanovni{tva 91.g.	9
6	Prostorne jedinice(povr{ine,st.i gust.naseljenosti 91. god.	10
7	Naselja i st.prema veli}inskim kategorijama 91.g.	11
8	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za grad Po`egu	12
9	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za grad Lipik	12
10	Tabelarni prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za grad Pakrac	13
11	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za grad Pleternicu	14
12	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu Brestovac	15
13	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu ^aglin	16
14	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu Velika	16
15	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu Kaptol	17
16	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu Jak{i}	17
17	Tab. prikaz po gradovima i op}inama br.st.71. 81. i 91.god. za op}inu Kutjevo	18
18	Raspored naselja i st.prema visinskim kategorijama 91. god.	19
19	Osvrt projekcije,kretanje st.prema dosad va`eim prost.planovima u @upaniji	19
20	Kretanje udjela poljoprivrednog stanovni{tva 91.god.	19
21	Prirodno kretanje stanovni{tva 81-97.god.	20
22.	Tipovi op}eg kretanja stanovni{tva	22
23	Popis gradova i naselja grad Lipik-Pakrac	24
24	Popis gradova i naselja grad Pleternica i op}ina Brestovac	25
25	Popis gradova i naselja grad Po`ega i op}ina ^aglin	26
26	Popis gradova i naselja op}ine Kutjevo i Jak{i}	26
27	Popis gradova i naselja op}ine Velika i Kaptol	27
28	Broj stanovnika u gradovima 71, 81. i 91.god.	40
29	Postotak stanovni{tva u gradovima 71, 81. i 91.god.	40
30	Funkcije rada 91.god.	41
31	Gradovi sa svojim kru`nim podru-jima koncentracija st. 91.god.	41
32	Zaposlenost u poslovnim subjektima 31.03.98.god.	41
33	Zaposlenost u poslovnim subjektima 31.03.99. god.	42
34	Broj stanovnika i gusto}a naselja u odnosu na RH	42
35	Veli-ina naselja prema broju stanovnika	42
36	Naselja ve}a od 1000.stanovnika	43
37	Osnovni podaci o 10 najve}ih	43
38	Povr{ina GGP	43
39	Gusto}a naseljenosti	44
40	Zbirni tabli-ni iskaz osnovnih pokazatelja u @upaniji	44
41	Broj stanova prema na-inu kori{tenja u 1991.g.	44
42	Pregled povr{ina po kulturama zemlji{ta	44
43	Mezoregionalne cjeline Papuk. Krndija, Ravna gora	45
44	Mezoregionalne cjeline Psunja	45
45	Mezoregionalne cjeline Po`e{ke gore i Dilja	45
46	Mezoregionalne cjeline Po`e{ke zavale	45
47	Procjena pogodnosti tala	52
48	Pedosistemske jedinice	54
49	Mehani-ki sastav tla	55-56
50	Tuma- pedolo{ke karte sliva Orljave	57-58
51	Srednje temperature zraka	64
52	Prikaz srednjih mjese-nih oborina	64
53	Boforska skala	64
54	Osnovne kategorije kori{tenja zemlji{ta	67
55	Poljoprivredne povr{ine	67
56	[umske povr{ine	67

119	Zone razvoja gospodarske djelatnosti	166
120	Kategorija oštećenja ratom razorenih područja	169
121	Površine zagađene minama	169
122	Pregled miniranog područja grada Pakraca	170
123	Lista prioriteta razminiranja grada Pakraca	170
124	Pregled miniranog područja grada Lipika	171
125	Lista prioriteta razminiranja grada Lipika	175
126	Pregled miniranog područja općine Brestovac	172
127	Lista prioriteta razminiranja općine Brestovac	172
128	Pregled miniranog područja općine Velika	172
129	Lista prioriteta razminiranja općine Velika	172

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

POPIS TABELA U CILJEVIMA PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA PP

Br. tab.	Naziv tabele	Br. str.
1	Broj naselja prema veličini, broj stanovnika i %	17
2	Grajevinsko područje, izgrađeni i slobodni prostor (km ²)	31

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

POPIS TABELA U PLANSKOM DIJELU PP

Br. tab.	Naziv tabele	Br. str.
1	Popis naselja prema broju stanovnika	3
2	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Brestovac	4
3	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Kaptol	5
4	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Velika	5
5	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Jakšić	6
6	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Čačulin	6
7	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Pakrac	7
8	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Lipik	8
9	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Kutjevo	8
10	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Pože	9
11	Broj stanovnika, površina i % izgrađenosti u općini Pleternica	10
3.2.1.	Iskaz prostornih pokazatelja namjene površina	16
12	Razvojna strategija općine	18
13	Osnovni podaci o tipovima strategija	19
14	Planirani sustav srednjih funkcija naselja općine	20
15-1	Funkcije planiranih srednjih naselja	22
15-2	Planirane funkcije manjeg regionalnog središta	23
15-3	Planirane funkcije područnog središta	24
15-4	Planirane funkcije lokalnog središta	25
16	Naselja veća od 1000. stanovnika	25
17	Osnovni podaci za 14 najvećih naselja u općini	26
18	Moguća lokacija toplovdnih ribnjaka	29
19	Index fizičkog obujma industrijske proizvodnje u 1999.g.	30
3.5.1.	Iskaz površina za posebne vrijedna ili osjetljiva područja i cjeline (prirodni resursi, krajobraz, prirodna i kulturna baština, povijesne cjeline)	40
Tab 3		
20	Broj uvjetnih grla i minimalne udaljenosti	41
21	Pokazatelji rada u 1997. godini	47
22	Potrebene količine vode po općinama	58
23	Obrambeni nasipi postojeći i planirani	67
24	Navodnjavanje-irigacione jedinice	71
25	Plinifikacija općine (postojeća-planirana)	75

Obradive površine @upanije - graf	73
Karta vodocrpilišta i vodozaštitnih zona	76
Vodotoci slivova Ilova-Pakra i Orłjava Lond`a	80
Cestovna mre`a	83
Postoje}a `eljezni-ka mre`a	85
Poštanski centri	94
Vodopskrba	96
Postoje}a odvodnja	98
Elektroopskrba	101
Plinoopskrba	103
Groblja	105
Zra-na udaljenost gradskih i op}inskih središta od centralnog odlagališta otpada "Vinogradine" i "Crkvište"	108
Karta školskih ustanova	112
Razmjertaj zdravstvenih i socijalnih ustanova	121
Graditeljska baština	136
Park prirode «Papuk» - fotografija	137
Sovsko jezero - fotografija	138
Lpik - fotografija	139
Park i dvorac Trenkovo - fotografija	140
Park Kutjevo - fotografija	140
Park Biškupci - fotografija	142
Ugro`ene i zašti}ene biljne vrste	147
Neto migracijski saldo	160
Karta primarnih djelatnosti	163
Karta sekundarnih djelatnosti	163
Karta tercijarnih djelatnosti	163
Karta miniranog podru-ja	170

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

KARTOGRAFSKI PRIKAZI U CILJEVIMA PROSTORNOG RAZVOJA PP@

Naziv kartografskog prikaza	Br. str.
Gradovi i naselja s gradskim obilje`jima (Izvod iz Strategije RH)	3
Zaštita prirodne i graditeljske baštine (Izvod iz Strategije RH)	11
Demografski pad i netto migracije (Demografska studija)	18

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

KARTOGRAFSKI PRIKAZI U PLANSKOM DIJELU PP@

Naziv kartografskog prikaza	Br. str.
Gra evinska podru-ja naselja @upanije	9
Poljoprivredne površine	11
Korištenje i funkcije štuma	13
@arišta i pod`arišta	18
Prostori turisti-kog razvoja	34
Graditeljska baština	39
Prometna infrastruktura	46
Pošte i komunikacije	51
Zra-ni promet	52
Vodozaštitna podru-ja i zone zaštite	57
Vodopskrba	60
Elektroopskrba	72
Plinoopskrba	76
Odlagališta	78

Uvod

Na temelju članka 7. stavka 1. Zakona o prostornom uređenju ("NN" RH br. 30/94, 68/98 i 61/00) i članka 15. Statuta Požeško-slavonske županije ("Sl. vjesnik Županije Požeško-slavonske br. 3/94) Skupština Požeško-slavonske županije na 1. sjednici održanoj 29. veljače 1996. godine, donosi Odluku o osnivanju i ustrojstvu Zavoda za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Temeljem članka 18. Zakona o prostornom uređenju te donošenjem Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru Požeško-slavonske županije definirana je obveza izradbe Prostornog plana Županije ("Službeni glasnik" br. 1/98.).

Prostorni plan Požeško-slavonske županije prvi je prostorni plan ove razine od početka formiranja Županije i jedan je iz nove generacije dokumenata prostornog uređenja. Po svojoj definiciji to je plan kojim se određuje svrhovita organizacija korištenja i namjena prostora, te definiraju kriteriji i smjernice za uređenje i zaštitu prostora područja Županije.

U sustavu prostorno planskih dokumenata ovaj plan predstavlja najvišu razinu iza Strategije i Programa prostornog uređenja Države, čije odredbe teritorijalizira i prenosi u konkretan prostor i okolnosti.

Županijski Prostorni plan ima važnu ulogu posrednika između države i lokalne razine u odnosu na koji ima usmjeravajuću i kontrolnu funkciju, posebno u pogledu zaštite prostora i okoliša kao neobnovljivog resursa

Prostorni plan Požeško-slavonske županije (u daljnjem tekstu: Prostorni plan) sadrži pregled svih sadržajem određenih elemenata i postavki na županijskom području, kojima se po prvi put planski obrađuje nova teritorijalno-planska cjelina Županije. Prostornim planom se određuju strateške odredbe i konceptijska obilježja prostornog razvitka na državnoj, regionalnoj i županijskoj razini, te se ujedno stvaraju svi potrebni uvjeti za izradu prostornih planova općina i gradova koje se temelje na Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske.

Prostorni plan predstavlja plansku cjelinu, ali kako se ona sastoji od više užih područja, Plan vodi brigu o zajedničkim elementima te cjeline i stvara uvjete za planiranje na razini tih područja.

Ovaj Plan pokriva široku lepezu informacija i podataka kroz analizu položaja, značajki i posebnosti županijskog prostora u odnosu na prostor i sustave Države. Određuje relevantna polazišta u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu Županije, sustav središnjih naselja regionalnog značenja, sustav razvojne i regionalne infrastrukture. Plan daje osnove za uređenje i zaštitu prostora, prostorna mjerila i smjernice za gospodarski razvoj kao i očuvanje i unapređenje prirodnih i kulturno-povijesnih i karjobraznih vrijednosti, kao i mjere za unapređenje i zaštitu okoliša, te druge elemente od važnosti za Županiju.

U izradi Prostornog plana Županije korištena su dostupna Izvješća o stanju u prostoru i Programi mjera za unapređenje stanja u prostoru za sve gradove i općine na županijskom području.

Cilj izrade Prostornog plana Županije je pravilna valorizacija prostora na županijskom području, kako bi se dobila odgovarajuća podloga za izradu Prostornih planova uređenja općine i grada na cjelovitom županijskom prostoru.

Izradu prostornog plana Požeško-slavonske županije odrađuje Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije samostalno. Pri izradi Plana Zavod je stalno surađivao s državnim ustanovama, županijskim uredima, te javnim poduzećima (HT, HEP, HEP-DP, INA Naftaplin, JP Tekija, KP Pakrac, Hrvatske vode, Hrvatske ceste, Hrvatske šume, Hrvatske željeznice i dr.), te jedinicama lokalnih samouprava.

Kod izrade Prostornog plana korišten je propisan sadržaj koji je definiran Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova. ("NN" br. 106/98 od 7. kolovoza 1998. godine).

IZVORI PODATAKA KORIŠTENI PRI IZRADI PROSTORNOG PLANA ŽUPANIJE:

- 1. Strategija prostornog razvitka Republike Hrvatske**
(Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja -
Zavod za prostorno planiranje, 1997. god.)
- 2. Program prostornog uređenja Republike Hrvatske**
(Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja -
Zavod za prostorno planiranje, 1999. god.)

- 2
3. **Prostorni plan ranije općine Požega** ("Sl. vjesnik općine Slav. Požega", br.6/80.), APZ "Plan" Zagreb u suranji sa Republičkim zavodom za zaštitu prorode - Zagreb i Institutom za povijest umjetnosti sveučilišta u Zagrebu 1980. god. **Revizija iz 1988. god.** ("Sl. vjesnik općine Slav. Požega", br. 8/ 88), **Izmjene i dopune iz 1991. god.** ("Sl. vjesnik općine Požega", br. 2/91.), **Izmjene i dopune iz 1993. godine** ("Sl. vjesnik općine Požega", br. 2/93.) i **Izmjene i dopune iz 1997. god.** ("Požeško-slavonski službeni glasnik", br. 4/97.) - Zavod za prostorno planiranje Osijek,
4. **Prostorni plan ranije općine Pakrac** iz 1978. godine ("Sl. vjesnik općine Pakrac", br.12/78.) - APZ "Plan" Zagreb 1978. god., Projektni biro "Pakrac" - Pakrac 1983. god.
5. **Osnove korištenja i zaštite prostora** donijete za raniju općinu Požega - (Zavod za prostorno planiranje - Osijek studeni 1994. god.),
6. **Osnove korištenja i zaštite prostora** donijete za raniju općinu Pakrac - (Arhitektonski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zavod za urbanizam - Zagreb svibanj 1993. god.),
7. **Izješće o stanju u prostoru i Program mjera za unapređenje stanja u prostoru Požeško-slavonske županije** (Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije - Požega 1998.),
8. **Strategija prometnog razvitka RH** - (Ministarstvo prometa i veza, 1999. god.),
9. **Strategija razvitka cestovne mreže Slavonije i Baranje** (IGH d.d. Osijek),
10. **Seizmologija** - (Geofizički zavod "Andrija Mohorovičić" PMF-a Sveučilišta u Zagrebu - Vlado Kuk, 1980. god.),
11. **Osnovna pedološka karta** - (Autori karte: mr. dipl. inž. Ferdo Bašić, mr. dipl. inž. Mihajlo Adam i mr. dipl. inž. Matko Bogunović - institucije: Poljoprivredni institut Križevci, Poljoprivredni fakultet - Osijek, Fakultet poljoprivrednih znanosti - Zagreb),
12. **Kompleksno definiranje geoloških odnosa Slavenskog gorja s prikazom mineralnih sirovina** (Institut za geološka istraživanja, Zagreb, 1990. god.
13. **Popis stanovništva 1991. god.** Republika Hrvatska (Republički zavod za statistiku, Zagreb 1996. god. **Popis stanovništva 1971. i 1981. god.** RH Ured za statistiku Požeško-slavonske županije),
14. **Statistički ljetopis RH**, 1990, 1996, 1998. 1999. god. (Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1996. god.),
15. **Županija u brojkama** - (Ured za statistiku Požega 1997, 1998 i 1999. god.),
16. **Demografska studija** - (autor dr. Andrija Bognar PMF Zagreb 1999. god.),
17. **Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljave** - (VRO Zagreb OOUR Projekt Zagreb, 1990. godine),
18. **Vodoprivredna osnova sliva rijeke Ilove-Pakre** - izrađivač: (Institut za vodoprivredu "Jaroslav Černi" - Beograd, 1991. godine i "Vodoprivredna osnova sliva rijeke Ilove-Pakre" - VRO Zagreb, 1996. godine),
19. **Studija "Regionalni vodoopskrbni sustav Požeštine"** - izrađivač: (Hidroprojekt - ing - Zagreb 1997. godine),
20. **Studija opskrbe prirodnim plinom Požeško-slavonske županije** - izrađivač: ("Metan" d.o.o. za građevinarstvo, trgovinu i proizvodnju Osijek 1996. godine),
21. **Razvoj elektrifikacije i plinifikacije u požeškoj kotlini** - (autor Filip Potrebica 1988. godine),
22. **Idejno rješenje Vodoopskrbe gradova Pakraca i Lipika** - (Hidroprojekt-ing Zagreb 1999. godine),
23. **Idejno rješenje vodoopskrbe naselja Brestovac** - (VPB d.d. - Zagreb 1999. godine),
24. **Studija utjecaja na okoliš s idejnim rješenjem odlagališta otpada na lokaciji Vinogradine** - (IPZ Uniprojekt MCF, poduzeće za inženjering d.o.o. - Zagreb 1998. godine),
25. **Katastar emisija u okoliš** - (Državna uprava za zaštitu okoliša - Zagreb 1997. godine),
26. **Izješće o divljim deponijama na području grada Požege** - (Upravni odjel za gospodarenje prostorom i poduzetništvo - Požega 1994. godine),
27. **Lovno-gospodarska osnova** - ("D i B" za proizvodnju, usluge i turizam d.o.o. Suhopolje - Suhopolje 1996. god.),
28. Podaci **Pilot projekta malih hidroelektrana u RH** Energetskog instituta "Hrvoje Požar" iz Zagreba - ("Elektroprojekt" - Zagreb 2000. godine),
29. **Elaborat o istraživanju nalazišta termomineralne vode u Lipiku** - izrađivač "Geologisches Biro Dr. Wilhelm Pickel" Fuldatal, Geološki zavod Ljubljana 1972. godine,
30. **Modaliteti zaštite i obnove lječilišnog perivoja u Lipiku** - Znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam - Zagreb 1993. godine.
31. **Konzervatorski uvjeti** za kompleks lječilišta ZRC-a Lipik - Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi,
32. **Evidencija, stanja i smjernice za rezervate i spomenike prirode na području općine Slav. Požega** - Republički zavod za zaštitu prirode Zagreb 1979. god.
33. **Popis evidentiranih i preventivno zaštićenih i registriranih spomenika kulture na području Županije** - Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi od 1999. godine,
34. **Program razvoja poljoprivrede Županije** - (Požega 1993. godine),

- 35 **Projekt agromelioracija sa sistemima oranične biljne proizvodnje za površine PJ Lipik RO "Poljoprivreda" Lipik** - (Fakultet poljoprivrednih znanosti sveučilišta u Zagrebu - 1988. godine),
- 36 **Operativni plan i program u gospodarstvu** - Požeško-slavonska županija 1993. godine,
- 37 **Zbornik radova Požeštine** - (Društvo za hrvatsku povijesnicu Požega - 1995, 96, 97. i 98. godine).
- 38 **Zaštićene rijetke i ugrožene biljne vrste Slavenskog gorja** - (autori Mirko Tomašević i Ivica Samardić - Požega 2000. godine),
- 39 ACTA BOTANICA CROATICA (Vol. 55/56 - 1996/1997) **Prilog floristička istraživanja Požeške kotline i okolnoga gorja** - (autora Mirka Tomaševića - Požega 1998. godine),
- 40 **Monografija Slav. Požege - Zbornik radova - Požega 1227-1977. godine** - Odbor za proslavu 750 godina Slav. Požege,
- 41 **Elaborati** Ureda za katastarsko-geodetske poslove Požega i Pakrac od 1997. i 1999. godine,
- 42 **Program poticaja malog gospodarstva**

Pri izradi Plana korišteni su mnogobrojni elaborati izrađeni za pojedine infrastrukturne i prirodne sustave od javnih poduzeća na području Županije i šire, te analize postojeće prostorno planske dokumentacije i drugih dokumentacija koje su usko vezane za pravilno valoriziranje plana.

Za postupak utvrđivanja koncepcije Plana održano je javno izlaganje na koje su pozvani predstavnici svih gradova i općina s područja Županije, te predstavnici javnih poduzeća i pravnih osoba kao i predstavnici "Savjeta plana" s ciljem konzultiranja njihovog mišljenja i pravilnom valorizacijom problema vezanih za PPŽ.

Iza predhodnih postupaka izrade Nacrta plana (prijedlog PPŽ Požeško-slavonske županije) koji usvaja Županijsko poglavarstvo, proveden je postupak Javne rasprave kako je to definirano Uredbom o javnoj raspravi u postupku donošenja prostornih planova ("NN" br.101/98).

U postupku usvajanja PPŽ nakon javne rasprave, te dobivanja mišljenja predstavničkih tijela jedinica lokalnih samouprava (općina i gradova), obavljene Konferencije u nadležnom Ministarstvu, pristupa se usvajanju plana od strane Poglavarstva i Skupštine županije, ali po predhodno pribavljanju suglasnosti Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, Ministarstva obrane, Ministarstva poljoprivrede i šumarstva.

I. Obrazloženje

1. POLAZIŠTA

1.1. Položaj, značaj i posebnosti županijskog područja u odnosu na prostor i sustav Države

Požeško-slavonska županija nalazi se na sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske.

- Površina Županije iznosi 1815,239561 km², što je 3,21 % od kopnene površine Hrvatske.
- Broj stanovnika na tom prostoru prema popisu iz 1991.godine iznosi 99.334, a gustoća naseljenosti 54,72 st/km².

Prema prirodno-geografskoj regionalizaciji naša Županija pripada panonskoj megaregiji i to slavonskom gromadnom gorju, te svojim zapadnim dijelom zavalu sjeverozapadne Hrvatske.

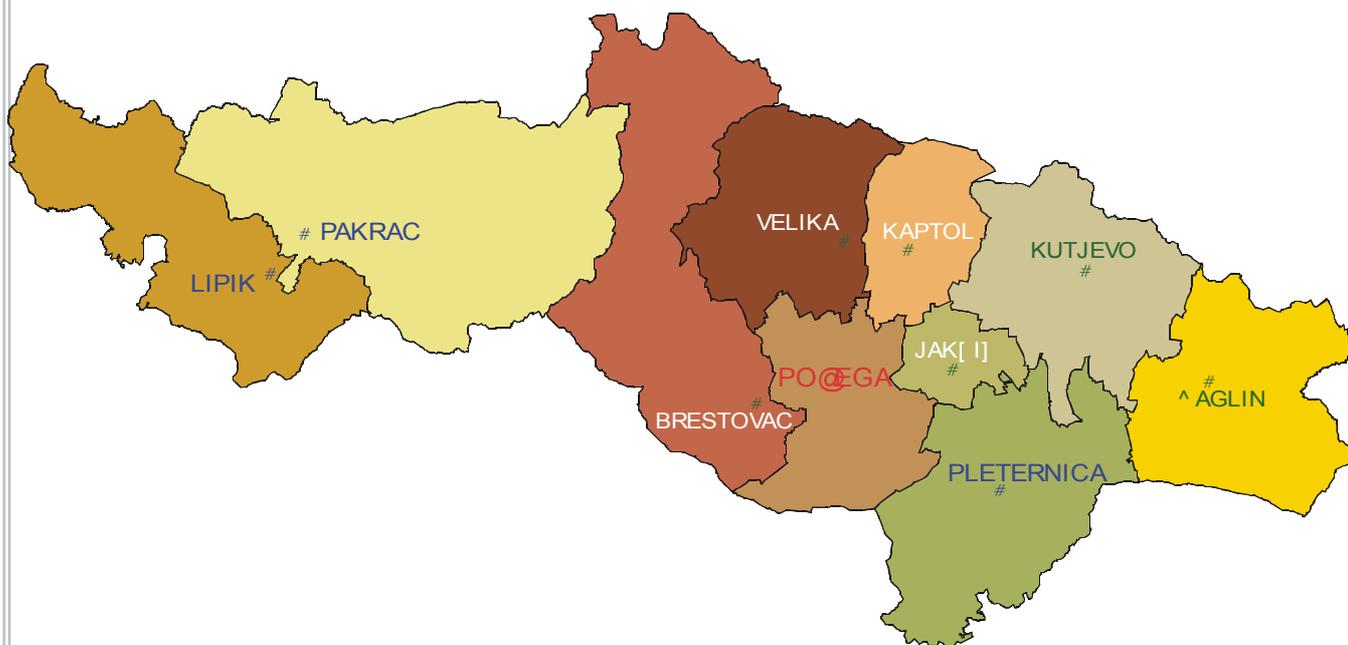
POLOŽAJ POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE U RH

1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

1.1.1.1. Površina, stanovništvo i naseljenost

Požeško-slavonska županija obuhvaća 10 jedinica lokalne samouprave, odnosno jedinica lokalne uprave i samouprave, a prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine", br. 10/97). Od toga su **4 grada**: Lipik, Pakrac, Pleternica i Požega, te **6 općina**: Brestovac, Čaglin, Jakšić, Kaptol, Kutjevo i Velika.

Teritorijalna podjela županije

a) Površina

Površina Požeško-slavonske županije prema podacima kojima raspolažu Uredi za katastarsko geodetske poslove u Požegi i Pakracu, te Ured za statistiku, iznosi **1.815,239561 km²** (2,07% od ukupne površine RH).

Požeško-slavonska županija graniči:

- na zapadu - sa Sisačko-moslavačkom županijom;
- na sjeverozapadu - s Bjelovarsko-bilogorskom županijom;
- na sjeveru - s Virovitičko-podravskom županijom;
- na istoku - s Osječko-baranjskom županijom;
- na jugu - s Brodsko-posavskom županijom.

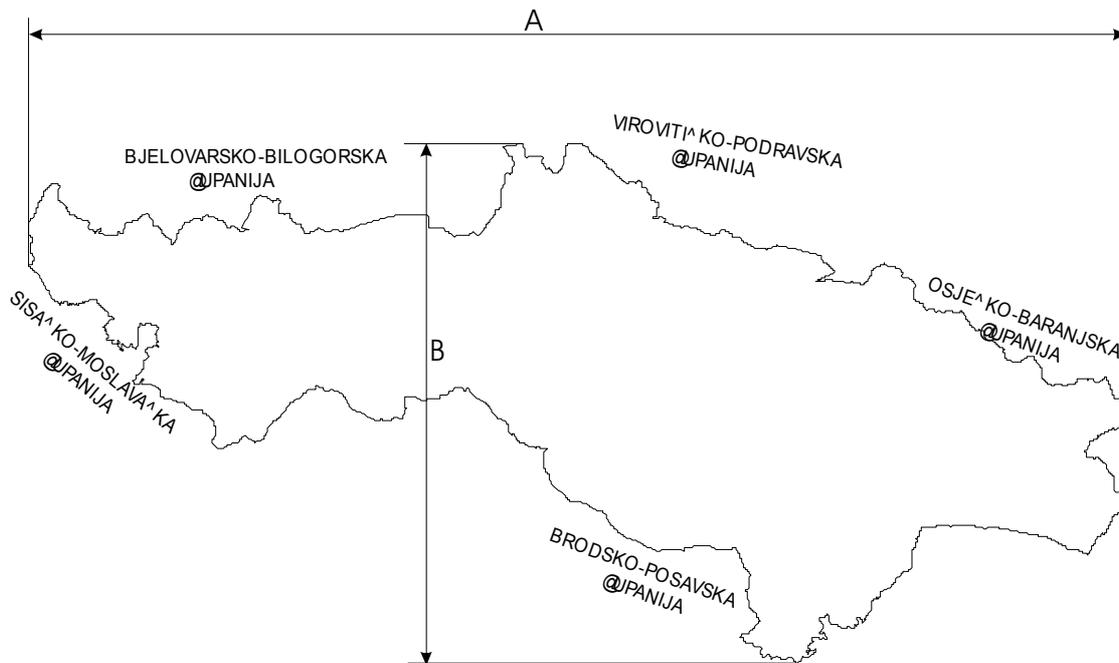
Geografski gledano granice joj teku Panonskim gorjem, i to:

- na sjeveru - Papukom;
- na sjeveroistoku - Krndijom;
- na jugu - Dilj gorom;
- na jugozapadu - Požeškom gorom;
- na zapadu - Psumjom.

U strukturi ukupnih površina najviše su zastupljene **poljoprivredne površine i to s 49,30%**, od čega obradivim poljoprivrednim površinama pripada 43,13%. **Šumsko zemljište** zauzima **45,26%**, a **5,44%** zauzima neplodno zemljište.

Ukupna površina **građevinskog područja** svih naselja na području Županije iznosi **120,859387 km²** (6,65% površine Županije). Na površinu građevinskog područja samih gradova otpada **25,117817 km²** ili **1,38%** površine Županije, a što iznosi za **Grad Požegu 12,838423 km²** (0,71%), **Grad Lipik 4,437257 km²** (0,24%), **Grad Pakrac 4,588244 km²** (0,25%) i **Grad Pleternicu 3,253893 km²** (0,18%).

Vodne površine na području Županije zauzimaju **27,538067 km²** odnosno 1,52 % Županije. U strukturi vodnih površina najmanji udio odnosi se na jezera koja se prostiru na površini svega 0,025343 km².

Shematski prikaz Županije s krajnjim točkama A i B

Tabela 1.

Osnovni podaci o teritoriju Županije				
Red. broj	Požeško-slavonska županija	Jedinica mjere		% u RH (kopneni dio)
1.	Površina	Km ²	1815,239561	2,79
2.	Dužina državne granice	Km ¹	-	-
3.	Opseg granice	Km ¹	330,465	-
4.	Udaljenost krajnjih točaka zapad – istok (A)	Km ¹	93,96	-
5.	Udaljenost krajnjih točaka sjever – jug (B)	Km ¹	43,65	-

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Požega.

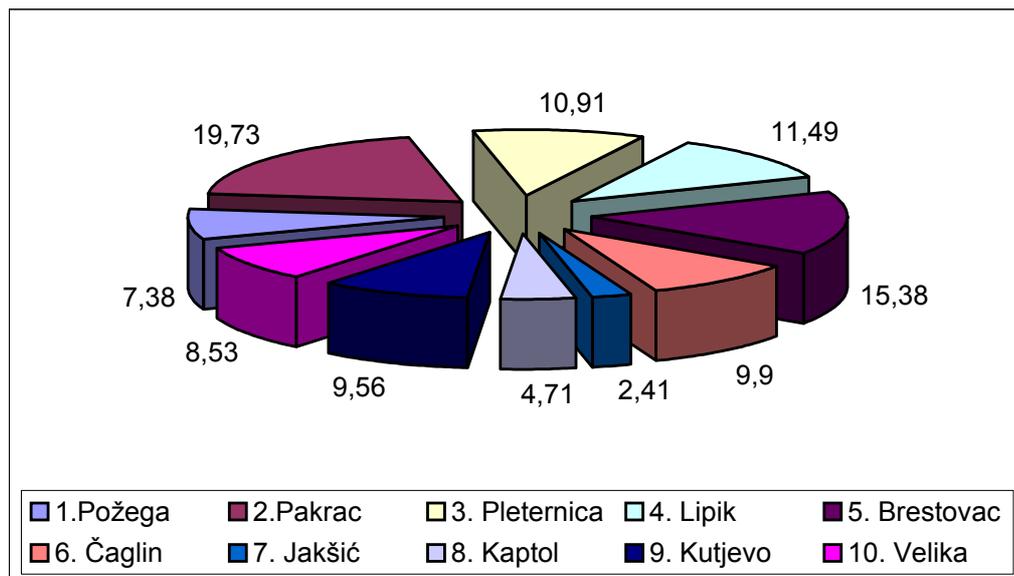
Tabela 2.

Površine prostornih jedinica			
Prostorna jedinica		Površina	
Grad	Općina	(km ²)	%
1. Požega 2. Pakrac 3. Pleternica 4. Lipik		133,91	7,38
		358,08	19,73
		198,13	10,91
		208,54	11,49
	1. Brestovac	279,24	15,38
	2. Čaglin	179,60	9,9
	3. Jakšić	43,75	2,41
	4. Kaptol	85,49	4,71
	5. Kutjevo	173,61	9,56
	6. Velika	154,88	8,53
Ukupno:		1815,23	100,00

Izvor: Podaci o površinama iz Ureda za katastarsko-geodetske poslove Požega i Pakrac., te Zavod za prostorno uređenje Požega.

PROJEKAT ZA PROSTORNO UREĐENJE ŽUPANIJE

Udio površina gradova i općina u ukupnoj površini Županije

b) Stanovništvo

Na području Požeško-slavonske županije živi **99.334** stanovnika, (prema popisu iz 1991. godine), što iznosi **2,07%** od ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske (4.784.265 stanovnika).

Tabela 3.

Ukupan broj stanovnika	Gustoća naseljenosti (stan./ km ²)	Broj domaćinstava	Broj stanova
99334	54,72	32054	34446

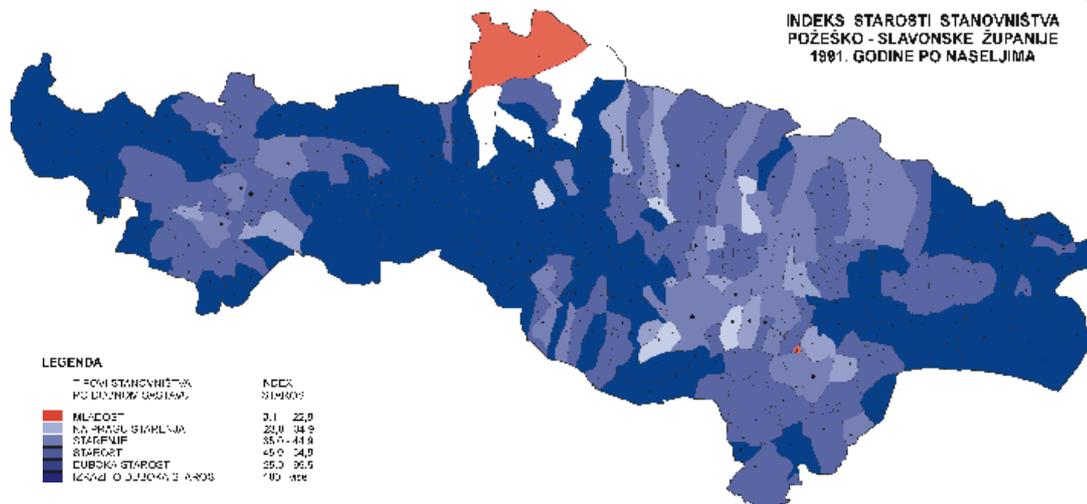
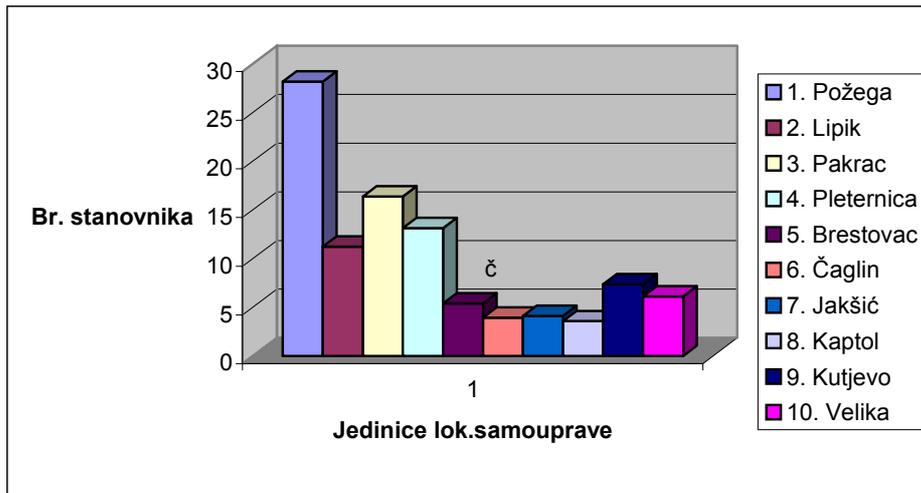
Izvor: Popis stanovništva iz 1991. godine – Ured za statistiku i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Tabela 4.

Prostorna jedinica		Broj stanovnika		
Grad	Općina	1971. god.	1981. god.	1991. god.
1. Požega		24.938	26.708	28.157
2. Lipik		11.656	11.428	11.222
3. Pakrac		17.023	16.475	16.367
4. Pleternica		13.707	13.393	13.119
	1. Brestovac	6.831	5.840	5.395
	2. Čaglin	6.228	4.646	3.928
	3. Jakšić	3.601	3.755	4.113
	4. Kaptol	3.756	3.522	3.566
	5. Kutjevo	7.923	7.485	7.366
	6. Velika	6.087	5.937	6.101
Ukupno:		101.750	99.189	99.334

Izvor: Ured za statistiku Požega i Zavod za prostorno uređenje.

Udio stanovništva pojedinog grada i općine u ukupnom stanovništvu Županije za 1991. godinu

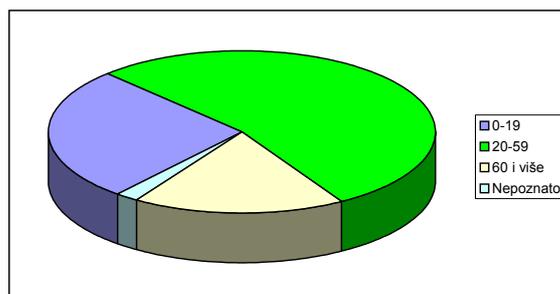
KARTA-INDEX STAROSTI STANOVNIŠTVA

Tabela 5.

Dobna struktura stanovništva (prema popisu 1991. god.)					
Dob	0-19	20-59	60 i više	Nepoznato	Ukupno
	26.511	53.098	17.905	1.820	99334

Izvor: Ured za statistiku Požega, Demografska studija i Zavod za prostorno uređenje Požega - 1999. god.

Dobna struktura stanovništva (popis 1991)

c) Naseljenost

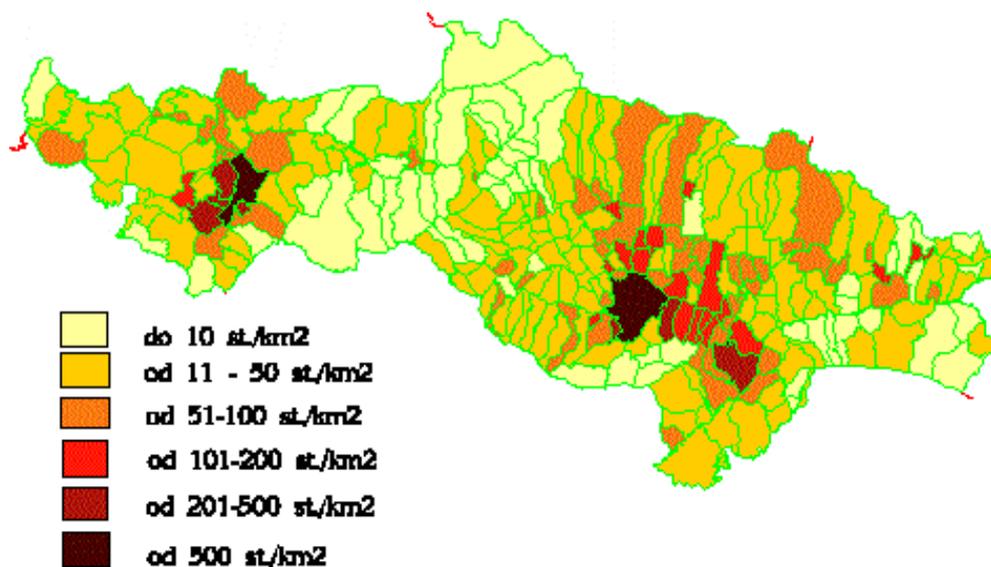
Prema popisu stanovništva od 1991. godine na području Županije (1815,23 km², 3,21 % površine RH) živi 99.334 stanovnika (2,07% stanovništva RH) ili 54,7 st./km². Po svojoj gustoći naseljenosti zaostaje za državnim prosjekom (64,7 st./km²), a posebno u odnosu na gustoću stanovništva Istočnohrvatske makroregije (78,5 st./km²), što je i razumljivo s obzirom na gorsko-brdske osobine Županije.

Uzrok je tome istodobno veoma neravnomjerni rasporeda naseljenosti. Najnaseljeniji prostori Županije su centralni dio Požeške zavale na predgorskoj stepenici Papuka, posebno uz dolinu Orljave, i podgorje Psunja s dolinom rijeke Pakre. Gustoća stanovništva u ta dva stožerna demografska i gospodarska ležišta u gradovima prelaze 200 st./km² (Požega 869, Pakrac 662 st./km²), a u njihovoj užoj gravitacijskoj zoni doseže vrijednosti od 75 do 100 st./km². U pravilu gustoća naseljenosti postupno se smanjuje prema planinskom okviru (25-50 st./km², 10-25 st./km²), što se može objasniti sve siromašnijom opskrbnom sredinom. Područje gorskih masiva i hrptova su u skladu s povećanom dinamikom reljefa (visina, raščlanjenost i nagibi), vlažnošću i pošumljenosti geokološki najmanje vrijednog područja za intenzivnije naseljavanje i gospodarstveno iskorišćavanje. Prosječna gustoća naseljenosti je tu gotovo svugdje ispod 10 st./km², i s obzirom na tendenciju demografskog praznjenja, može se očekivati da će stanovništvo gotovo u potpunosti napustiti gorski okvir Županije. Izuzetak tome biti će samo mjesto intenzivnije turističke i šumarske valorizacije.

Tabela 6.

Prostorna jedinica		Površina km ²	Stanovnici		Gustoća naseljenosti st./km ²
Grad	Općina		1991.		
1. Požega		133,91	28.157		210,27
2. Lipik		208,54	11.222		53,81
3. Pakrac		358,08	16.367		45,70
4. Pleternica		198,13	13.119		66,21
	1. Brestovac	279,24	5.395		19,32
	2. Čaglin	179,6	3.928		21,87
	3. Jakšić	43,75	4.113		94,01
	4. Kaptol	85,49	3.566		41,71
	5. Kutjevo	173,61	7.366		42,43
	6. Velika	154,88	6.101		39,39
UKUPNO		1815,23	99.334		54,72

Izvor: Podaci o površinama Ured za katastarsko-geodetske poslove Požega, Pakrac i Zavod za prostorno uređenje - 1998. god..

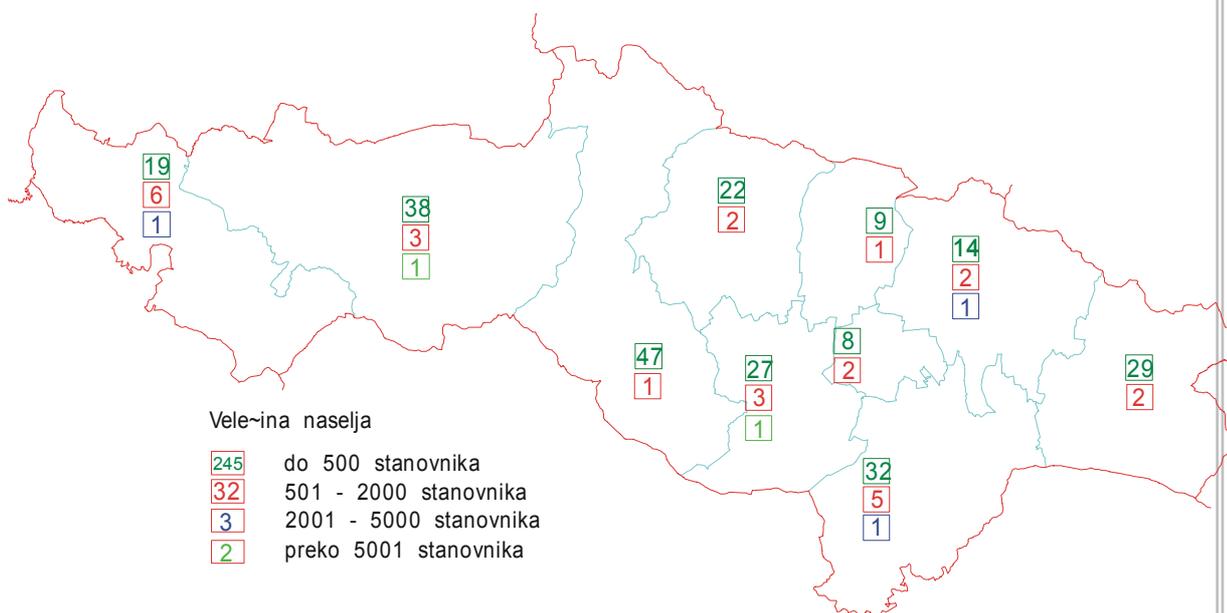
Gustoće naseljenosti st/km²

Važna i zanimljiva značajka prostora Županije je veliki broj naselja, čak 277, po čemu je i postala vodeća među Županijama Istočne Hrvatske. U njoj je koncentrirano 28 % svih naselja makroregije (4,08 % naselja RH), što se može objasniti diferenciranošću prirodne osnove i specifičnim povijesnim razvojem. Prevladavaju relativno mala naselja s prosječnim brojem stanovnika, po popisu 1991. g., 359 st/km², što je znatno ispod vrijednosti državnog prosjeka - 704 stanovnika. Pri tome je važno razmotriti grupiranje naselja po veličini (vidi tab. 7.).

Tabela 7.

Naselja i stanovništvo prema veličinskim kategorijama 1991. godine				
Veličinska kategorija	Broj naselja	%	Broj stanovnika	%
< 100 stanovnika	112	40,43	5851	5,89
100 – 200	65	23,47	9600	9,66
200 – 300	43	15,52	10514	10,58
300 – 400	20	7,22	6972	7,02
400 – 500	4	1,44	1854	1,87
500 – 1000	19	6,87	12682	12,77
1000 – 2000	8	2,89	10479	10,55
2000 – 3000	2	0,72	4576	4,61
3000 – 5000	2	0,72	7563	7,61
5000 – 10000	1	0,36	8197	8,25
> 10000	1	0,36	21046	21,19
Ukupno	277	100,00	99334	100,00

Izvor: Podaci popisa stanovništva 1991. Demografska studija i Zavod za prostorno uređenje 1999. god.

Struktura naselja Požeško-slavonske županije

Tabelarni pregled po gradovima/općinama:

Tabela 8.

GRAD POŽEGA								
Red. Br.	Naziv naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² (1991.)
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	km ²	%	
1.	Alaginci	163	143	182	0,646	2,969	2,223	61,30
2.	Bankovci	135	91	134	0,476	1,736	1,299	77,21
3.	Crkveni Vrhovci	98	73	44	0,156	7,224	5,408	6,09
4.	Čosine Laze	53	38	29	0,103	3,027	2,266	9,58
5.	Dervišaga	826	918	989	3,512	5,386	4,032	183,64
6.	Donji Emovci	147	150	138	0,490	1,423	1,065	97,00
7.	Drškovci	249	298	378	1,342	1,646	1,232	229,68
8.	Emovački lug			20	0,071	1,332	0,997	15,02
9.	Golobrdci	393	373	395	1,403	3,092	2,315	127,74
10.	Gornji Emovci	181	165	156	0,554	2,054	1,537	75,97
11.	Gradski Vrhovci	139	108	83	0,295	7,471	5,593	11,11
12.	Komušina	136	128	92	0,327	3,785	2,834	24,30
13.	Krivaj	94	85	80	0,284	2,878	2,154	27,80
14.	Kunovci	242	247	79	0,281	4,378	3,278	18,05
15.	Laze Prnjavor	37	25	27	0,096	5,948	4,453	4,54
16.	Marindvor			117	0,416	1,003	0,751	116,70
17.	Mihaljevci	613	639	714	2,536	3,811	2,853	187,34
18.	Nova Lipa	91	78	76	0,270	2,416	1,809	31,45
19.	Novi Mihaljevci	364	317	341	1,211	1,994	1,493	170,97
20.	Novi Štitnjak	73	72	95	0,337	1,117	0,836	85,07
21.	Novo selo	286	393	439	1,559	5,575	4,173	78,75
22.	Požega	18.183	19.867	21.046	74,745	24,016	17,979	876,34
23.	Seoci	162	127	108	0,384	3,082	2,307	35,04
24.	Stara Lipa	228	213	186	0,661	4,434	3,319	41,95
25.	Šeovci	134	110	110	0,391	2,168	1,623	50,74
26.	Škrabutnik	125	88	62	0,220	9,295	6,959	6,67
27.	Štitnjak	95	77	60	0,213	2,130	1,595	28,17
28.	Turnić	108	98	95	0,337	2,327	1,742	40,83
29.	Ugarci	92	77	74	0,263	3,681	2,755	20,11
30.	Vasine Laze	77	56	34	0,121	6,582	4,927	5,17
31.	Vidovci	1.414	1.654	1.774	6,300	5,597	4,190	316,95
UKUPNO		24.938	26.708	28.157	100,0	133,575	100,0	212,39

Tabela 9.

GRAD LIPIK								
Red br.	Naziv naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	%(1991.)	km ²	%	
1.	Antunovac	805	620	512	4,56	14,635	7,014	34,984
2.	Bjelanovac	101	77	58	0,52	4,627	2,217	12,535
3.	Brekinska	308	244	199	1,77	10,529	5,046	18,901
4.	Brezine	468	374	308	2,74	8,800	4,217	35,000
5.	Bujavica	147	97	75	0,67	5,142	2,464	14,586
6.	Bukovčani	210	185	149	1,33	4,425	2,121	33,672
7.	Dobrovac	496	624	663	5,91	4,900	2,348	135,306
8.	Donji Čaglić	471	464	505	4,50	7,060	3,384	71,527
9.	Filipovac	482	521	493	4,39	1,895	0,908	260,148
10.	Gaj	541	420	362	3,23	13,105	6,281	27,622
11.	Gornji Čaglić	172	108	71	0,63	3,696	1,771	19,211
12.	Jagma	200	206	206	1,84	4,536	2,174	45,419
13.	Japaga	220	291	291	2,59	1,314	0,630	221,514
14.	Klisa	206	160	139	1,24	5,109	2,449	27,206
15.	Korita	152	139	111	0,99	6,565	3,146	16,908
16.	Kovačevac	182	92	62	0,55	8,165	3,913	7,593
17.	Kukunjevac	1.225	1.138	1.082	9,64	24,374	11,681	44,392
18.	Lipik	2.554	3.243	3.725	33,19	7,833	3,754	475,556
19.	Livadani	107	83	58	0,52	6,653	3,188	8,718

20.	Marino selo	597	458	366	3,26	8,401	4,026	43,566
21.	Poljana	770	761	669	5,96	12,535	6,007	53,369
22.	Ribnjaci			93	0,83	10,693	5,124	8,698
23.	Skenderovci	143	79	51	0,45	6,312	3,025	8,080
24.	Strižlčevac	96	56	35	0,31	1,566	0,751	22,345
25.	Subocka	502	402	351	3,13	15,695	7,522	22,364
26.	Šeovica	501	586	588	5,24	10,098	4,839	58,229
UKUPNO		11.656	11.428	11.222	100,0	208,662	100,0	53,781

Tabela 10.

GRAD PAKRAC								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gust.st/k m ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	km ²	%	
1.	Badljeвина	1.041	839	828	5,059	14,084	3,924	58,788
2.	Batinjani	339	322	266	1,625	8,184	2,280	32,502
3.	Bjelajci	114	61	38	0,232	3,935	1,096	9,658
4.	Branešci	468	372	305	1,864	13,180	3,672	23,142
5.	Brusnik	166	120	112	0,684	9,602	2,675	11,664
6.	Buče	182	145	142	0,868	2,595	0,723	54,730
7.	Cicvare	39	15	14	0,086	13,739	3,828	1,019
8.	Cikote	173	117	68	0,415	15,955	4,445	4,262
9.	Dereza	237	163	128	0,782	9,220	2,569	13,883
10.	Donja Obrijež	496	377	321	1,961	9,665	2,693	33,214
11.	Donja Šumetlica	114	81	65	0,397	3,165	0,882	20,535
12.	Donji Grahovljani	371	267	188	1,149	7,644	2,130	24,594
13.	Dragović	326	296	284	1,735	10,061	2,803	28,227
14.	Glavica	95	83	77	0,470	1,692	0,471	45,517
15.	Gornja Obrijež	321	302	284	1,735	5,355	1,492	53,033
16.	Gornja Šumetlica	217	199	138	0,843	40,208	11,202	3,432
17.	Gornji Grahovljani	225	166	136	0,831	12,754	3,553	10,664
18.	Jakovci	108	60	39	0,238	5,893	1,642	6,618
19.	Kapetanovo Polje	150	115	67	0,409	3,428	0,955	19,546
20.	Koturić	109	67	46	0,281	19,909	5,547	2,310
21.	Kraguj	224	180	176	1,075	8,455	2,355	20,817
22.	Kričike	198	137	90	0,550	4,555	1,269	19,760
23.	Kusonje	744	1.047	1.101	6,727	14,876	4,145	74,010
24.	Lipovac	52	12	5	0,031	7,835	2,183	0,638
25.	Mali Banovac	100	39	31	0,189	0,420	0,117	73,826
26.	Mali Budići	44	31	19	0,116	0,686	0,191	27,680
27.	Novi Majur	140	134	119	0,727	1,830	0,510	65,034
28.	Omanovac	352	300	261	1,595	5,176	1,442	50,425
29.	Ožegovci	311	224	179	1,094	14,533	4,049	12,317
30.	Pakrac	6.136	7.361	8.197	50,082	12,806	3,568	640,070
31.	Ploštine	369	288	224	1,369	2,665	0,743	84,047
32.	Popovci	110	98	68	0,415	8,089	2,254	8,406
33.	Prekopakra	1.324	1.301	1.347	8,230	6,488	1,807	207,624
34.	Prgomelje	121	89	65	0,397	6,900	1,922	9,420
35.	Rogulje	130	81	61	0,373	8,468	2,359	7,204
36.	Srednji Grahovljani	127	60	43	0,263	9,678	2,696	4,443
37.	Stari Majur	72	63	41	0,251	0,590	0,164	69,537
38.	Španovica	248	194	191	1,167	5,970	1,663	31,992
39.	Tisovac	178	90	73	0,446	9,609	2,677	7,597
40.	Toranj	434	348	292	1,784	11,420	3,182	25,570
41.	Veliki Banovac	229	166	183	1,118	2,738	0,763	66,832
42.	Veliki Budići	89	65	55	0,336	4,885	1,361	11,258
UKUPNO		17.023	16.475	16.367	100,0	358,939	100,0	45,598

Tabela 11.

GRAD PLETERNICA								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	Km ²	%	
1.	Ašikovci	150	141	88	0,671	4,674	2,295	18,828
2.	Bilice	143	159	179	1,364	4,374	2,148	40,926
3.	Blacko	229	235	232	1,768	2,693	1,322	86,152
4.	Brdani	116	100	68	0,518	1,852	0,909	36,718
5.	Bresnica	223	268	272	2,073	3,425	1,682	79,418
6.	Bučje	523	452	364	2,775	10,135	4,977	35,916
7.	Buk	286	276	220	1,677	7,470	3,668	29,450
8.	Bzenica	160	139	154	1,174	3,471	1,705	44,364
9.	Ćosinac	110	94	74	0,564	2,194	1,078	33,722
10.	Drenovac	1.134	1.057	905	6,898	22,284	10,943	40,612
11.	Frkljevci	393	382	400	3,049	5,914	2,904	67,637
12.	Gradac	971	933	1.042	7,943	7,035	3,455	148,110
13.	Kadanovci	206	196	202	1,540	5,246	2,576	38,508
14.	Kalinić	97	96	93	0,709	3,520	1,728	26,422
15.	Knežci	131	113	93	0,709	3,518	1,728	26,432
16.	Komorica	226	208	216	1,646	5,996	2,944	36,026
17.	Koprivnica	506	452	342	2,607	14,078	6,913	24,292
18.	Kuzmica	526	566	533	4,063	2,988	1,467	178,368
19.	Lakušija	135	122	95	0,724	4,027	1,978	23,590
20.	Mali Bilač	87	41	34	0,259	4,264	2,094	7,974
21.	Mihaljevići	31	8	5	0,038	1,387	0,681	3,604
22.	Novoselci	247	232	216	1,646	1,973	0,969	109,480
23.	Pleternica	3.212	3.618	3.838	29,255	10,014	4,917	383,267
24.	Pleter. Mihaljevci	87	62	31	0,236	3,873	1,902	8,005
25.	Poloje			74	0,564	2,301	1,130	32,163
26.	Ratkovica	345	337	320	2,439	3,707	1,820	86,322
27.	Resnik	260	235	251	1,913	4,137	2,031	60,673
28.	Sesvete	187	156	137	1,044	4,076	2,002	33,609
29.	Srednje selo	169	200	261	1,989	2,070	1,017	126,081
30.	Sulkovci	800	772	710	5,412	10,617	5,213	66,876
31.	Svilna	220	217	181	1,380	4,262	2,093	42,470
32.	Trapari	222	202	209	1,593	3,312	1,626	63,112
33.	Tulnik	132	70	50	0,381	6,085	2,988	8,217
34.	Vesela	94	108	156	1,189	0,160	0,078	976,642
35.	Viškovci	232	239	271	2,066	2,593	1,273	104,518
36.	Vrčin dol	37	19	6	0,046	3,638	1,786	1,649
37.	Zagrađe	692	612	556	4,238	15,148	7,438	36,706
38.	Zarilac	388	276	241	1,837	5,131	2,520	46,969
UKUPNO		13.707	13.393	13.119	100,0	203,641	100	64,422

Tabela 12.

OPĆINA BRESTOVAC								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	Km ²	%	
1.	Amatovci	69	31	19	0,352	3,726	1,333	5,099
2.	Bogdašić	38	17	9	0,167	3,653	1,307	2,464
3.	Bolomače	26	28	23	0,426	2,445	0,875	9,407
4.	Boričevci	140	144	113	2,095	1,603	0,573	70,505
5.	Brestovac	629	655	683	12,660	7,325	2,620	93,245
6.	Busnovi	126	106	113	2,095	4,188	1,498	26,985
7.	Črljenci	114	65	50	0,927	2,424	49,696	20,624
8.	Čečavac	83	62	49	0,908	4,691	1,678	10,446
9.	Čečavački Vučjak	193	146	127	2,354	5,443	1,947	23,334
10.	Daranovci	223	183	158	2,929	7,481	2,676	21,120
11.	Deževci	166	138	164	3,040	2,689	0,962	60,994
12.	Dolac	235	220	191	3,540	6,558	2,346	29,127
13.	Donji Gučani	106	122	119	2,206	4,494	1,608	26,480
14.	Gornji Gučani	91	99	84	1,557	4,646	1,662	18,080
15.	Ivandol	182	162	165	3,058	2,967	1,062	55,605
16.	Jaguplije	291	238	205	3,800	5,214	1,865	39,314
17.	Jeminovac	93	83	66	1,223	2,173	0,777	30,378
18.	Kamenska	65	47	40	0,741	0,534	0,191	74,862
19.	Kamenski Ševci	52	40	20	0,371	2,466	0,882	8,111
20.	Kamenski Vučjak	184	104	89	1,650	11,340	4,057	7,848
21.	Koprivna	106	95	70	1,297	7,557	2,703	9,263
22.	Kruševo	29	17	17	0,315	3,165	1,132	5,370
23.	Kujnik	118	95	83	1,538	5,526	1,977	15,020
24.	Mihajlije	3	0	0	0,000	3,574	1,279	0,000
25.	Mijači	163	126	97	1,798	8,475	3,032	11,445
26.	Mrkoplje	29	5	4	0,074	7,724	2,763	0,518
27.	Novo Zvečevo	80	54	113	2,095	42,387	15,163	2,666
28.	Nurkovac	232	216	206	3,818	5,955	2,130	34,594
29.	Oblakovac	89	72	60	1,112	3,474	1,243	17,272
30.	Orljavac	417	339	297	5,505	10,150	3,631	29,260
31.	Pasikovci	104	81	87	1,613	3,114	1,114	27,938
32.	Pavlovci	208	166	172	3,188	4,754	1,701	36,181
33.	Perenci	135	116	78	1,446	2,730	0,977	28,569
34.	Podsreće	125	124	109	2,020	3,735	1,336	29,182
35.	Požeški Brđani	105	76	73	1,353	4,878	1,745	14,964
36.	Rasna	110	82	65	1,205	2,523	0,903	25,761
37.	Ruševac	82	65	44	0,816	2,708	0,969	16,245
38.	Sažije	172	141	118	2,187	7,213	2,580	16,359
39.	Skenderovci	213	227	215	3,985	4,532	1,621	47,440
40.	Sloboština	155	100	83	1,538	4,734	1,694	17,533
41.	Striježevica	124	101	88	1,631	2,186	0,782	40,254
42.	Šnjegavić	229	157	123	2,280	7,776	2,782	15,818
43.	Šušnjari	8	4	0	0,000	27,375	9,793	0,000
44.	Vilić selo	232	205	171	3,170	3,605	1,290	47,433
45.	Vranić	30	28	23	0,426	3,725	1,333	6,174
46.	Zakorenje	260	239	231	4,282	6,126	2,192	37,707
47.	Završje	109	175	256	4,745	1,291	0,462	198,304
48.	Žigerovci	58	44	25	0,463	2,478	0,886	10,090
UKUPNO		6.831	5.840	5.395	100,0	279,533	100,0	19,300

Tabela 13.

OPĆINA ČAGLIN								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	Km ²	%	
1.	Čaglin	727	677	717	18,254	8,517	4,78	84,182
2.	Darkovac	38	20	12	0,305	3,762	2,11	3,189
3.	Djedina rijeka	272	209	165	4,201	8,492	4,77	19,429
4.	Dobra voda	100	55	29	0,738	1,262	0,71	22,980
5.	Dobrogošće	49	30	19	0,484	7,139	4,01	2,662
6.	Draganlug			10	0,255	3,435	1,93	2,911
7.	Duboka	230	177	130	3,310	7,184	4,03	18,095
8.	Imrijevc	208	123	82	2,088	5,892	3,31	13,918
9.	Ivanovci	82	52	37	0,942	4,571	2,57	8,094
10.	Jasik	84	48	19	0,484	2,818	1,58	6,742
11.	Jezero	113	57	33	0,840	2,035	1,14	16,215
12.	Jurkovac	88	67	60	1,527	7,655	4,30	7,838
13.	Kneževac	151	150	131	3,335	2,017	1,13	64,958
14.	Latinovac	252	175	132	3,360	4,512	2,53	29,255
15.	Migalovci	289	210	153	3,895	7,570	4,25	20,212
16.	Milanlug	318	290	297	7,561	2,298	1,29	129,261
17.	Mokreš	99	52	38	0,967	3,332	1,87	11,405
18.	Nova Lipovica			42	1,069	4,235	2,38	9,916
19.	Nova Ljeskovic	496	512	575	14,638	3,126	1,75	183,943
20.	Novi Zdenkovac	41	23	19	0,484	1,783	1,00	10,656
21.	Paka	254	160	96	2,444	14,038	7,88	6,839
22.	Ruševo	570	429	320	8,147	18,291	10,26	17,495
23.	Sapna	220	180	139	3,539	6,597	3,70	21,069
24.	Sibokovac	127	90	62	1,578	5,270	2,96	11,764
25.	Sovski dol	540	330	205	5,219	18,914	10,61	10,838
26.	Stara Ljeskovic	66	24	15	0,382	3,440	1,93	4,360
27.	Stari Zdenkovac	180	121	63	1,604	2,647	1,49	23,803
28.	Stojčinovac	41	18	13	0,331	4,669	2,62	2,784
29.	Veliki Bilač	139	78	59	1,502	6,882	3,86	8,573
30.	Vlatkovac	344	190	151	3,844	4,477	2,51	33,729
31.	Vukojevica	110	99	105	2,673	1,349	0,76	77,852
UKUPNO:		6.228	4.646	3.928	100,0	178,211	100,0	22,041

Tabela 14.

OPĆINA VELIKA								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	Km ²	%	
1.	Antunovac	283	253	212	3,475	4,591	2,976	46,181
2.	Biškupci	433	367	344	5,638	6,625	4,295	51,925
3.	Bratuljevci	55	45	34	0,557	2,246	1,456	15,135
4.	Doljanci	89	75	80	1,311	7,032	4,559	11,376
5.	Draga	216	223	245	4,016	2,641	1,712	92,765
6.	Gornji Vrhovci	140	88	72	1,180	15,815	10,253	4,553
7.	Kantrovci	130	120	110	1,803	6,221	4,033	17,682
8.	Klisa	29	11	13	0,213	2,829	1,834	4,595
9.	Lučinci	177	170	135	2,213	1,923	1,247	70,213
10.	Markovac	31	29	29	0,475	1,113	0,722	26,046
11.	Milanovac	116	86	62	1,016	2,025	1,313	30,620

12.	Milivojevci	82	72	60	0,983	2,316	1,502	25,903
13.	Nježić	49	29	23	0,377	3,345	2,168	6,877
14.	Oljasi	150	132	104	1,705	4,037	2,617	25,764
15.	Ozdakovci	77	50	38	0,623	2,670	1,731	14,231
16.	Poljanska	277	188	140	2,295	7,537	4,886	18,576
17.	Potočani	177	176	194	3,180	5,037	3,266	38,515
18.	Radovanci	501	434	502	8,228	14,758	9,568	34,015
19.	Smoljanovci	53	34	26	0,426	4,481	2,905	5,802
20.	Stražeman	242	205	250	4,098	9,860	6,392	25,355
21.	Toranj	248	198	197	3,229	4,163	2,699	47,322
22.	Trenkovo	758	789	823	13,490	11,400	7,391	72,195
23.	Trnovac	250	274	324	5,311	2,348	1,522	138,006
24.	Velika	1.524	1.889	2.084	34,158	29,234	18,953	71,286
	UKUPNO	6.087	5.937	6.101	100,0	154,246	100,0	39,554

Tabela 15.

OPĆINA KAPTOL								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	% (1991.)	Km ²	%	
1.	Alilovci	416	463	454	12,731	4,038	4,701	112,437
2.	Bešinci	136	115	89	2,496	6,412	7,464	13,881
3.	Češljakovci	381	342	380	10,656	10,204	11,879	37,240
4.	Doljanovci	252	232	231	6,478	7,786	9,065	29,668
5.	Golo brdo	333	318	276	7,740	8,506	9,902	32,448
6.	Kaptol	1.346	1.293	1.361	38,166	23,669	27,555	57,501
7.	Komarovci	211	207	204	5,721	1,719	2,001	118,684
8.	Novi Bešinci	61	72	80	2,243	7,302	8,501	10,956
9.	Podgorje	371	282	272	7,628	12,040	14,017	22,591
10.	Ramanovci	249	198	219	6,141	4,222	4,915	51,868
	UKUPNO	3.756	3.522	3.566	100,0	85,898	100,0	41,514

Tabela 16.

OPĆINA JAKŠIĆ								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	%(1991.)	Km ²	%	
1.	Bertelovci	165	171	171	4,158	2,644	6,086	64,669
2.	Cerovac	286	264	260	6,321	3,598	8,281	72,261
3.	Eminovci	611	655	654	15,901	5,086	11,706	128,591
4.	Granje	145	116	115	2,796	1,950	4,487	58,987
5.	Jakšić	1.313	1.531	1.737	42,232	11,434	26,317	151,916
6.	Radnovac	143	166	198	4,814	4,092	9,418	48,390
7.	Rajsavac	298	292	355	8,631	4,021	9,254	88,293
8.	Svetinja			62	1,507	1,719	3,956	36,069
9.	Tekić	277	234	262	6,370	3,660	8,424	71,584
10.	Treštanovci	363	326	299	7,270	5,244	12,071	57,014
	UKUPNO	3.601	3.755	4.113	100,0	43,447	100,0	94,666

Tabela 17.

OPĆINA KUTJEVO								
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika				Površina		Gustoća st/km ² 1991.
		1971.	1981.	1991.	%(1991.)	Km ²	%	
1.	Bektež	520	487	468	6,354	11,810	6,819	39,628
2.	Bjeliševac	123	107	123	1,670	2,908	1,679	42,293
3.	Ciglenik	360	343	290	3,937	6,698	3,868	43,294
4.	Ferovac	154	145	142	1,928	2,255	1,302	62,969
5.	Grabarje	708	606	556	7,548	11,022	6,364	50,446
6.	Gradište	385	324	301	4,086	19,636	11,338	15,329
7.	Hrnjevac	206	208	207	2,810	6,148	3,550	33,669
8.	Kula	429	422	395	5,362	7,610	4,394	51,905
9.	Kutjevo	2.221	2.330	2.492	33,831	40,644	23,468	61,313
10.	Lukač	257	242	212	2,878	5,299	3,060	40,006
11.	Mitrovac	237	222	214	2,905	14,023	8,097	15,260
12.	Ovčare	196	158	169	2,294	4,356	2,515	38,798
13.	Poreč	424	349	250	3,394	4,393	2,537	56,907
14.	Šumanovac	174	157	165	2,240	2,906	1,678	56,773
15.	Tominovac	335	269	195	2,647	5,526	3,191	35,289
16.	Venje	211	163	152	2,064	4,880	2,817	31,150
17.	Vetovo	983	953	1.035	14,051	23,077	13,324	44,850
	UKUPNO	7.923	7.485	7.366	100,0	173,191	100,0	42,531

Izvor podataka: Ured za statistiku i Ured za katastarsko geodetske poslove Požega i Pakrac, te Zavod za prostorno uređenje Požega - 1998. god.

Podaci o broju stanovnika u svim tabelama odnose se na ukupno popisane stanovnike koji su u vrijeme popisa imali prebivalište u zemlji.

Broj naselja ispod Županijskog prosjeka do 300 stanovnika je čak 220 naselja ili 79,42%, dok je onih od 300 do 500 stanovnika 24 ili 8,66%. Nasuprot njihovoj krajnosti, demografsko značenje im je neusporedivo manje. U njima živi samo nešto više od jedne trećine stanovništva Županije (35,02%). U naseljima s više od 1000 stanovnika (14 ili 5,05%) živi preko polovice demografske mase istraživanog prostora (52,21%).

Kao što je to već naglašeno, izuzetna reljefna dinamika (veliki udio većih nagiba) i pretežito tradicionalno stočarsko gospodarjenje na području gorskog okvira, podgorjima i višim dijelovima prigorja bitnog utjecaja je imala na takvu strukturu naselja u prošlosti. Iako se ona novijim društveno-gospodarstvenim procesima ubrzano mijenja (demografskim pražnjenjem), još uvijek daje osnovni pečat naseobenoj strukturi, a i morfološkoj fizionomiji većine postojećih naselja. Suprotno tome, intenzivnijim gospodarstvenim razvojem, migracijom s rubnih brdsko-gorskih dijelova dolazi do sve veće koncentracije stanovništva u prometno-geografski najpovoljnije položenim gradskim naseljima (Požega, Pleternica, Pakrac i Lipik) i njihovoj užoj okolini. Ta su se naselja razvila u prirodno vrijednijim područjima glede gospodarske valorizacije (bonitetno najvrednija tla, koncentracija voda, manji nagibi itd.) i mogućnosti lokacije industrijskih aktivnosti. U skladu s tim može se reći da su u pravilu manja naselja u stalnom i intenzivnom demografskom regresu, a ona veća, istina malobrojnija, pokazuju pozitivan trend svojeg populacijskog razvoja.

Za razumijevanje strukture naselja i njihovog razvoja važno je poznavati i hipsometrijski (visinski) razmjestaj (vidi tab. 18.). Više od polovice njih (53,67 %) nalazi se u hipsometrijskoj kategoriji do 200 m nadmorske visine. U njima je koncentrirano preko tri četvrtine stanovništva Županije (77,20 %), što je i razumljivo s obzirom da su to, uglavnom, ekološki i prometno najvrijedniji dijelovi predgorskih stepenica (niži dijelovi prigorja i podgorja) i dolina vodotoka. Površni dijelovi prigorja i podgorja su zbog povećanog udjela izrazitijih nagiba i izraženijih destruktivskih morfoloških procesa (erozija, spiranje, jaruženje, kliženje itd.) ekološki manje vrijedne opskrbe sredine, pa je u visinskom kotu od 200-400 mnv koncentrirano 41,88 % naselja u kojima je, međutim, 1991. godine živjelo samo 22,24 % stanovništva Županije. U gorskom dijelu istraživanog prostora iznad 400 m razvilo se samo 14 naselja (5,05 %), u kojima je koncentrirano 0,56 % ukupne demografske mase.

Tabela 18.

Raspored naselja i stanovništva prema visinskim (hipsometrijskim) kategorijama 1991.g				
Visinska kategorija	Broj naselja		Broj stanovnika	
	Apsolutni broj	%	Apsolutni broj	%
Nadmorska visina				
100 – 200 m	147	53,07	76685	77,20
200 – 300 m	76	27,44	17838	17,96

300 – 400 m	40	14,44	4251	4,28
400 – 500 m	10	3,61	369	0,37
500 – 600 m	4	1,44	191	0,19
Ukupno	277	100,00	99334	100,00

Izvor: Podaci popisa stanovništva 1991. i topografske karte 1 : 100000, 1 : 50000 i 1 : 25000 listova Nova Gradiška (373), Slavonska Požega (374) i Slavonski Brod (375), izdano VGI 1971, 1971, 1985. god.

d) Osvrt projekcije kretanja stanovništva prema dosad važećim prostornim planovima bivših općina na području Županije

Dosadašnji prostorni planovi bivših općina Požege i Pakraca analizirali su demografsku problematiku na promatranom području i davali odgovarajuće projekcije, koje su vidljive iz tabelarnog prikaza:

Tabela 19.

Broj stanovnika – popis i projekcija iz planova				
teritorijalna jedinica	1971.(popis)	1981.(popis)	1991.(popis)	2001.(projekcija)
b.o. Požega	73.071	71.286	71.745	73.829
b.o. Pakrac	28.679	30.903	27.589	32.378
U k u p n o:	101.750	99.189	99.334	106.207
Grad Požega	18.183	19.867	21.046	22.000

Izvor podataka: Prostorni planovi bivše općine Požega i Pakrac, te Zavod za prostorno uređenje Požege.

Temeljne svojstva su:

Stanovništvo bivše općine Požega obilježava smanjenje njegovog apsolutnog broja, kontinuirano opadanje prirodnog priraštaja, prevladavanje emigracijskih pravaca u odnosu na obujam doseljavanja, kao i burne promjene demografskih struktura u kojoj dominantno mjesto zauzima starenje populacije. Osnovni uzrok depopulacije predstavljaju emigracijska kretanja koja će zbog postupnog praznjenja potencijalnog emigracijskog kontingenta u budućem promatranom razdoblju jenjavati, dok će istovremeno jačati negativni utjecaj mortaliteta uz smanjenje (ili stabilizaciju) nataliteta. Jedino sam grad Požega karakterizira blagi porast broja stanovništva.

Dosadašnjim planovima predviđen je pad poljoprivrednog stanovništva u odnosu na 1991. godinu i to za bivšu općinu Požega 13,03%, za bivšu općinu Pakrac 8,27%, a što za područje Županije iznosi 11,72%.

Tabela 20.

Kretanje udjela poljoprivrednog stanovništva u ukupnom broju stanovnika				
teritorijalna jedinica	stvarno stanje 1991.g.		predviđanja za 2000.g. iz planova	
b.o. Požega	11.409	15,9%	9.355	13,03%
b.o. Pakrac	2.757	9,99%	2.283	8,27%
U k u p n o:	14.166	14,26%	11.638	11,72%

Izvor podataka: Prostorni plan bivše općine Požega i Prostorni plan bivše općine Pakrac.

e) Novije demografske promjene

U skupu demografskih čimbenika u kretanju broja stanovništva značajno mjesto pripada kretanju rađanja i umiranja. O njihovom odnosu ovisi prirodni priraštaj ili prirodni pad stanovništva, a što ima bitan utjecaj na dobnu strukturu stanovništva.

Prema tome, zaključiti se može da su posljedice prijašnjih zbivanja (od prvog Svjetskog rata do 80-tih godina), uz ubranu poslijeratnu industrijalizaciju, urbanizaciju i migracije, znatno ubrzali "prirodni" tijek demografske dinamike tako da je stanovništvo županije tijekom tog razdoblja ušlo u posttranzicijsku etapu.

Prikazane značajke prirodnog kretanja stanovništva Županije u cijelosti, bile su praćene izrazitim prostorno–diferencijalnim biodinamičkim razvojem. U brdsko–gorskim naseljima u posljednje vrijeme (od 1981. do 1997. god.) dolazi do biološke depopulacije, a to znači da do demografskog praznjenja dolazi prirodnim padom broja stanovništva u 175 naselja ili 63,2%, a od 1991. do 1997. god. u 152 naselja ili 54,9% ukupnog broja naselja u Županiji. Smanjenjem biološke depopulacije od 1991. do 1997. godine uvjetovano je činjenicom da je stanovništvo oko 64 naselja (većinom nastanjeno Srpskom nacionalnosti) u cijelosti emigrirali u početnom razdoblju Domovinskog rata. Zanimljivo je da biodinamika stanovništva Županije do 1997. godine bilježila rast, što se može obilježiti imigracijom Hrvatskog fertilno plodnijeg stanovništva (izbjeglice i prognanici) u brojna naselja Požeštine.

Svi ovi procesi prirodnog prirasta odnosno prirodnog pada stanovništva po naselima za područje Županije su prikazani u kartogramima za razdoblje 1981-1991, i 1991-1997.g.

Gradska skupina naselja ima pozitivno prirodno kretanje stanovništva s tim da 80-ih i 90-ih godina dolazi do smanjivanja prirodnog prirasta. Pozitivno kretanje stanovništva, iako se također smanjuje, imaju seoska naselja središnjeg dijela Županije i naselja koja ulaze u užu gravitacijsku zonu gradova. Pretežno negativne tendencije prirodnog kretanja stanovništva Županije pokazuju i vitalni index, što je vidljivo u tablici br 21. Šjasko se uočava smanjenje bioreprodukcijske moći. Jedino gradsko stanovništvo ima još dosta aktivnu bilancu "života i smrti", dok većina seoskih bilježi osjetnu pasivu.

Tabela 21.

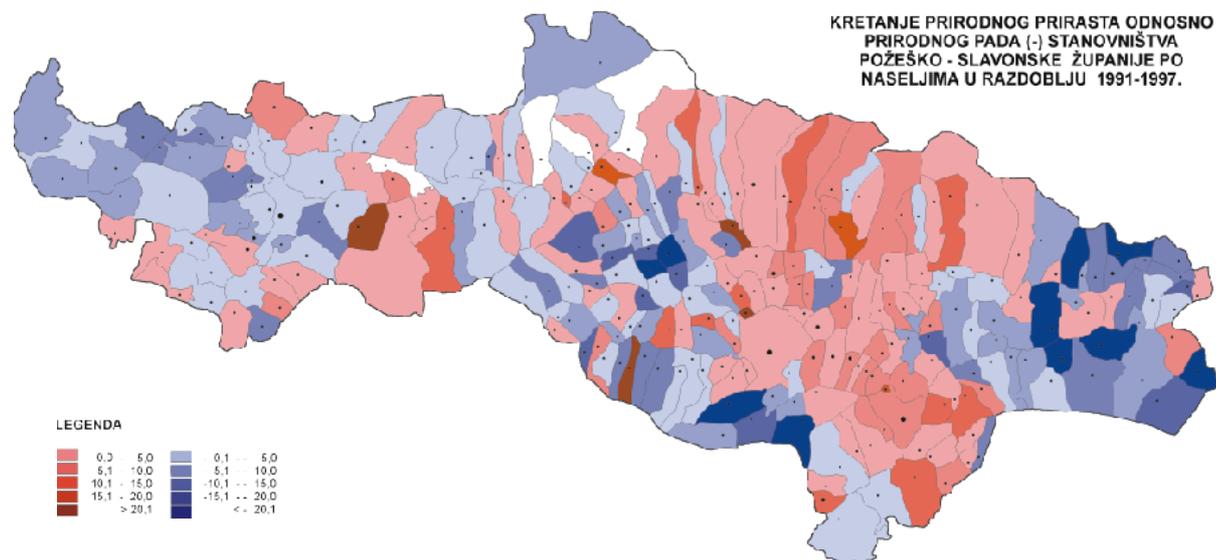
Godina	Br. stan. u 000 - procjena	Živorodeni	Umrli	Prirodni prirast ili pad (-)	U 000 – promila			Vitalni index
					Živorod.	Umrli	Prir. prir. ili pad	
1981	99,4	1443	1248	195	14,5	12,6	1,9	115,6
1982	99,6	1452	1236	216	14,6	12,4	2,2	117,5
1983	99,6	1430	1418	12	14,4	14,3	0,1	100,8
1984	99,7	1463	1300	163	14,7	13,0	1,7	112,5
1985	99,9	1401	1229	172	14,0	12,3	1,7	114,0
1986	100,0	1334	1193	141	13,3	11,9	1,4	111,8
1987	100,1	1319	1248	71	13,2	12,5	0,7	105,7
1988	100,2	1278	1151	83	12,8	11,5	0,8	111,0
1989	100,1	1211	1241	- 30	12,1	12,4	- 0,3	97,6
1990	99,3	1243	1153	90	12,5	11,6	0,9	107,8
1991*	99,3	1178	1155	23	11,8	11,6	0,2	100,2
1992*	99,4	1050	943	107	10,6	9,5	1,1	101,7
1993*	99,4	1144	1153	- 7	11,5	11,6	- 0,1	99,2
1994*	99,4	1092	1037	55	11,0	10,4	0,6	105,3
1995*	99,5	1151	1023	128	11,6	10,3	1,3	112,6
1996	99,7	1291	1121	170	12,9	11,2	1,7	115,2
1997	99,8	1262	1120	142	12,6	11,2	1,4	112,7

Izvor podataka: Demografska studija.

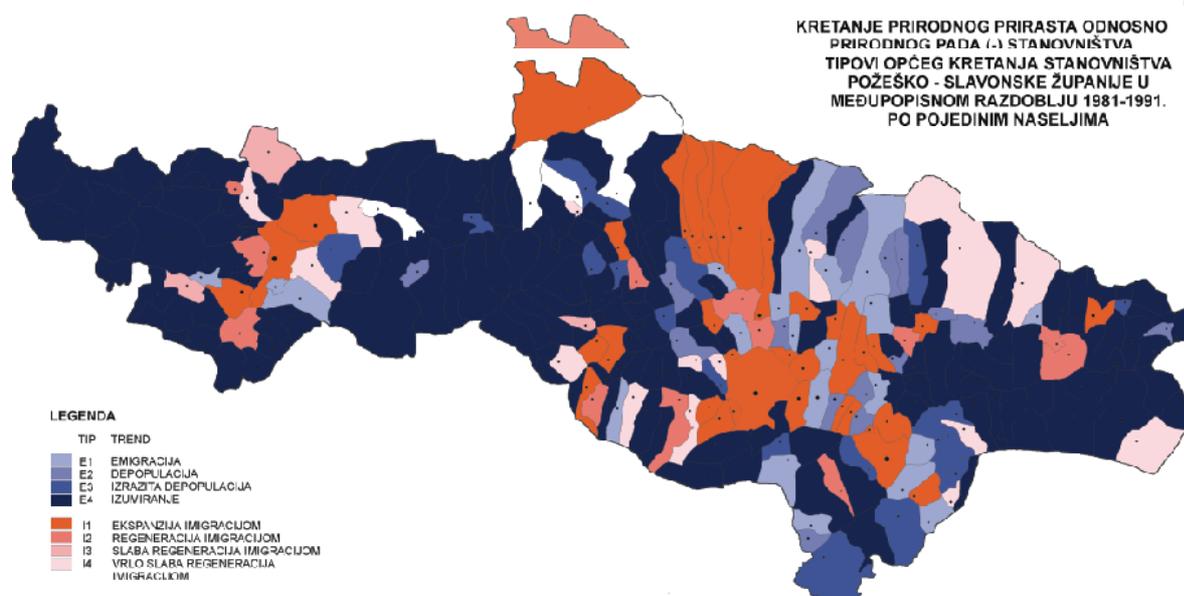
- podaci za bivšu općinu Pakrac prikupljeni su u 1991. god. samo za razdoblje od siječnja do srpnja a za razdoblje do oslobođenja 1995. godine podaci nisu potpuni.

Od 1981. god. do 1997. god izvršene su ispravke za mortalitet : odbijeni su podaci umrlih po umirovljeničkim domovima čije je prijašnje boravište bilo izvan Požeško – slavonske županije

KARTA-KRETANJE PRIRODNOG PRIRASTA 91-97

KARTA-KRETANJE STANOVNIŠTVA 81-91

TIPOVI OPĆEG KRETANJA 81-91

f) Tipovi općeg kretanja stanovništva i demografske regionalizacije

Pokazuju odnos i utjecaj a prirodnog priraštaja i prostorne pokretljivosti stanovništva u određenom razdoblju. Ovisno o tome da li je uz to migracijska bilanca pozitivna ili negativna određuje se da li je neki prostor eksodusnog (E) ili imigracijskog (I) obilježja.

Intezitet eksodusnog ili imigracijskog obilježja i pozitivnost ili negativnost prirodnog priraštaja određuje podtip eksodusne ili imigracijske skupine prostora. Tipovi općeg kretanja stanovništva utvrđeni u međupopisnom vremenskom intervalu 1981-1991. godine su sljedeći:

Tabela 22.

Tip	Obilježje	Trend
E ¹	Prirodno kretanje pozitivno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa prirodnog kretanja veća od stope popisom ustanovljenog povećanja	Emigracija
E ²	Prirodno kretanje pozitivno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa prirodnog kretanja veća od stope popisom ustanovljenog smanjenja	Depopulacija
E ³	Prirodno kretanje pozitivno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa prirodnog kretanja manja od stope popisom ustanovljenog smanjenja	Izrazita depopulacija
E ⁴	Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa prirodnog kretanja (smanjenja) manja od stope popisom ustanovljenog smanjenja	Izumiranje
Svi eksodusni tipovi od E1 do E4 imaju negativnu migracijsku bilancu, ali različitog inteziteta		
I ¹	Prirodno kretanje pozitivno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) veća od stope prirodnog kretanja (priraštaja)	Ekspanzija imigracijom
I ²	Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) veća od stope prirodnog kretanja (smanjenja)	Regeneracija imigracijom
I ³	Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) manja od stope prirodnog kretanja (smanjenja)	Slaba regeneracija imigracijom
I ⁴	Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (smanjenja) manja od stope prirodnog kretanja (smanjenja)	Vrlo slaba regeneracija imigracijom
Svi migracijski tipovi I1 di I4 imaju pozitivnu migracijsku bilancu različitog inteziteta		

U Županiji eksodusnom tipu odnosno podtipovima pripada čak 200 ili 72,2% naselja. U njima je 1991. godine živjelo 34982 stanovnika ili 35,2% ukupne populacijske mase. Uzimajući u obzir neto migracijski saldo Županija ulazi u kategoriju podtipa E¹, točnije ima blago izražen emigracijski trend. To u slučaju ako se u odnos stave porast broja stanovništva 1981-1991. godine i ukupni prirodni priraštaj u tom razdoblju registriran u državnom zavodu za statistiku. Međutim ukoliko se u obzir uzmu korigirani podaci prirodnog prirasta, demografski trend pokazuje blagu tendenciju imigracije - podtip I¹.

Razlike između iskazanih rezultata su toliko male da se mogu u krajnjoj liniji prihvatiti kao relativno "točni". Županiju podjednako obilježavaju vrijednosti imigracije i emigracije. Udio emigracijskih naselja i veličina teritorija koja njima pripada ukazuje da ju obilježava prevlast eksodusnih prostora. Analizom općih trendova kretanja stanovništva pojedinih općina sve imaju prevlast naselja eksodusnog tipa (osim općine Jakšić). Ako se pak uzme udio stanovništva koji živi u eksodusnim naseljima, izuzev općine Jakšić i Velika, te gradova Požega i Pakrac, u svim ostalima administrativno - teritorijalnim jedinicama najveći dio njihove demografske mase koncentriran je u naseljima E tipa.

Područja općina i gradova pripadaju slijedećim kategorijama općeg kretanja stanovništva: Grad Požega, općina Jakšić i Velika imigracijskom podtipu I¹, grad Pakrac podtipu I², grad Lipik podtipu I³, grad Pleternica, općina Kaptol i Kutjevo podtipu E² i općina Čaglin i Brestovac podtipu E⁴.

Zaključak je da na administrativno-teritorijalnoj razini kretanja stanovništva pokazuje znatno povoljnije trendove nego ono na nivou pojedinih naselja. Naime, čak 50% (5) općina i gradova pokazuju relativno pozitivni demografski trend (općina Jakšić, Velika i Lipik, te gradovi Požega i Pakrac), a općine Kaptol, Kutjevo te grad Pleternica imaju blagu prevlast emigracijskih procesa dok su općine Brestovac i Čaglin izrazito eksodusna područja.

Objasniti se to može preraspoređivanjem stanovništva, unutrašnjim migracijama na relaciji selo-grad, dakle prema radno aktivnim središtima i njihovoj bližoj okolini te naseljima iz kojih postoje relativno povoljnije mogućnosti za dnevne migracije.

Rezultira to izrazito velikom koncentracijom i gustoćom stanovništva i procesima urbanizacije u nekoliko stožernih demografskih aglomeracija, koje zauzimaju samo manji dio teritorijalnog obuhvata administrativno-teritorijalnih jedinica: gradovi Požega, Pakrac, Lipik i Pleternica s užim gravitacionim zonama. Izuzetak tome čini područje općine Jakšić i dijelovi općina Kutjevo, Kaptol i Velika koje sa svojim povoljnim prirodnim preduvjetima predstavljaju privlačni prostor za naseljavanje s ostalih područja Županije ali i iz pasivnih djelova Hrvatske.

Navedene činjenice temelj su da se istraživano područje u demografskom smislu alternativno podjeli na dvije uvjetno homogene regionalne cjeline:

1. Na razini administrativno-teritorijalne podjele područja gradova Požege, Pakraca, Lipika i općina Jakšića i Velika, predstavljaju prostorne jedinice s pozitivnim trendom općeg kretanja stanovništva, dok su općina Brestovac, Čaglin, dijelovi općina Kaptol, Kutjevo te područja grada Pleternice eksodusnog područja s negativnim trendom kretanja broja stanovništva.
2. Na nivou naselja izdvojiti se može prevladavajuće brdsko-gorsko eksodusno područje Županije, koje zauzima preko 80% njenog teritorija s 206 naselja i ono imigracijskog obilježja u okviru kojeg se mogu razlikovati dva izrazito pozitivna demografska žarišta, i to Požeško-Pleterničko te Pakračko-Lipičko, i konačno, demografski relativno pozitivno područje središnjeg dijela Požeške zavale između Velike, Kutjeva i Jakšića.

1.1.1.2. Naselja Popis gradova i naselja po gradovima i općinama

U sastavu Županije su gradovi i općine u čiji sastav kojih ulaze sljedeća naselja (Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, "NN", br.10/97):

Tabela 23.

Grad Lipik		Općina Pakrac	
R.b	Naziv naselja	R.b	Naziv naselja
1.	Antunovac	1.	Badljeвина
2.	Bjelanovac	2.	Batinjani
3.	Brekinska	3.	Bjelajci
4.	Brezine	4.	Branešci
5.	Bujavica	5.	Brusnik
6.	Bukovčani	6.	Bučje
7.	Dobrovac	7.	Cicvare
8.	Donji Čaglić	8.	Cikote
9.	Filipovac	9.	Dereza
10.	Gaj	10.	Donja Obrijež
11.	Gornji Čaglić	11.	Donja Šumetlica
12.	Jagma	12.	Donji Grahovljani
13.	Japaga	13.	Dragović
14.	Klisa	14.	Glavica
15.	Korita	15.	Gornja Šumetlica
16.	Kovačevac	16.	Gornja Obrijež
17.	Kukunjevaca	17.	Gornji Grahovljani
18.	Lipik	18.	Jakovci
19.	Livađani	19.	Kapetanova Polje
20.	Marino Selo	20.	Koturčić
21.	Poljana	21.	Kraguj
22.	Ribnjaci	22.	Kričke
23.	Skenderovci	23.	Kusonje
24.	Strižičevac	24.	Lipovac
25.	Subocka	25.	Mali Budić
26.	Šeovica	26.	Mali Banovac
		27.	Novi Majur
		28.	Omanovac
		29.	Ožegovci
		30.	Pakrac
		31.	Ploštine
		32.	Popovci
		33.	Prekopakra
		34.	Prgomelje
		35.	Rogulje
		36.	Srednji
		37.	Stari Majur
		38.	Španovica
		39.	Tisovac
		40.	Toranj
		41.	Veliki Banovac
		42.	Veliki Budići

PROSTORNO UREĐENJE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE
 ZA PROSTORNO UREĐENJE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE

Tabela 24.

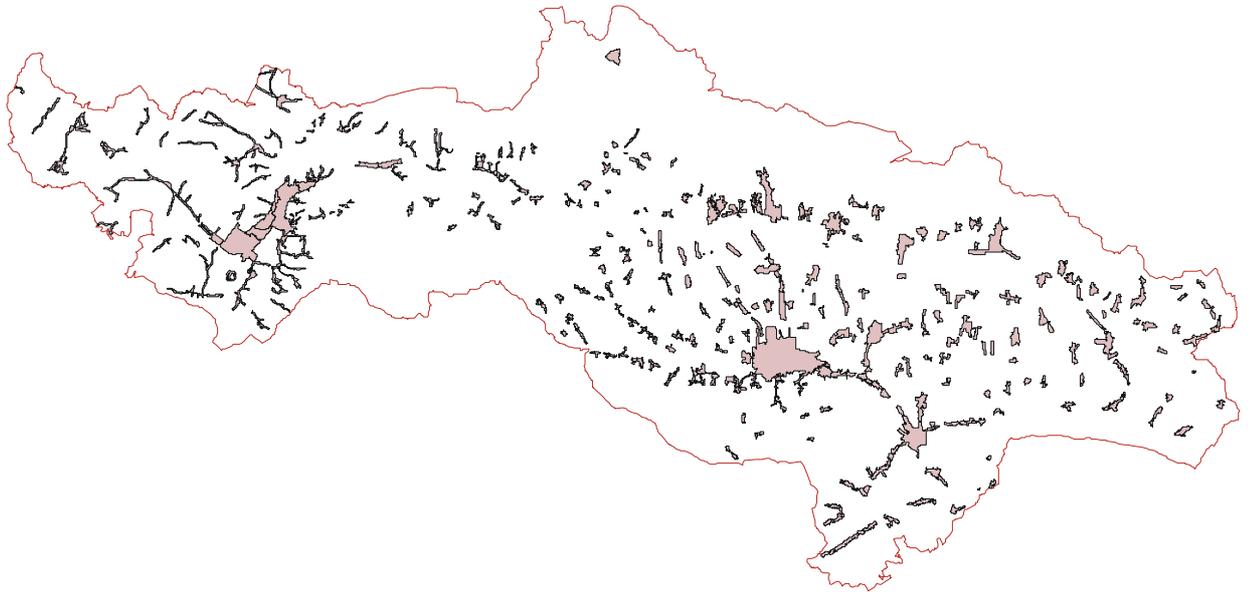
Grad Pleternica		Općina Brestovac	
R.b	Naziv naselja	R.b	Naziv naselja
1.	Ašikovci	1.	Amatovci
2.	Bilice	2.	Bogdašić
3.	Blacko	3.	Bolomače
4.	Brđani	4.	Boričevci
5.	Bresnica	5.	Brestovac
6.	Brodski Drenovac	6.	Busnovi
7.	Bučje	7.	Črljenci
8.	Buk	8.	Čečavac
9.	Bzenica	9.	Čečavački Vučjak
10.	Čosinac	10.	Daranovci
11.	Frkljevci	11.	Deževci
12.	Gradac	12.	Dolac
13.	Kadanovci	13.	Donji Gučani
14.	Kalinić	14.	Gornji Gučani
15.	Knežci	15.	Ivandol
16.	Komorica	16.	Jaguplije
17.	Kuzmica	17.	Jeminovac
18.	Lakušija	18.	Kamenska
19.	Mali Bilač	19.	Kamenski Šeovci
20.	Mihaljevići	20.	Kamenski Vučjak
21.	Novoselci	21.	Koprivna
22.	Pleternica	22.	Kruševo
23.	Pleternički Mihaljevci	23.	Kujnik
24.	Poloje	24.	Novo Zvečevo
25.	Požeška Koprivnica	25.	Nurkovac
26.	Ratkovica	26.	Mihajlije
27.	Resnik	27.	MijačI
28.	Sesvete	28.	Mrkoplje
29.	Srednje Selo	29.	Oblakovac
30.	Sulkovci	30.	Orljavac
31.	Svilna	31.	Pasikovci
32.	Trapari	32.	Pavlovci
33.	Tulnik	33.	Perenci
34.	Vesela	34.	Podsreće
35.	Viškovci	35.	Požeški Brđani
36.	Vrčin Dol	36.	Rasna
37.	Zagrađe	37.	Ruševac
38.	Zarilac	38.	Sažije
		39.	Skenderovci
		40.	Sloboština
		41.	Striježevica
		42.	Šnjegavić
		43.	Šušnjari
		44.	Vilić Selo
		45.	Vranić
		46.	Zakorenje
		47.	Završje
		48.	Žigerovci

Tabela 25.

Grad Požega		Općina Čaglin	
R.b	Naziv naselja	R.b	Naziv naselja
1.	Alaginci	1.	Čaglin
2.	Bankovci	2.	Darkovac
3.	Crkveni Vrhovci	3.	Djedina Rijeka
4.	Čosine Laze	4.	Dobra Voda
5.	Dervišaga	5.	Dobrogošće
6.	Donji Emovci	6.	Draganlug
7.	Drškovci	7.	Duboka
8.	Emovčki Lug	8.	Imrijevci

18.	Radovanci		
19.	Smoljanovci		
20.	Stražeman		
21.	Toranj		
22.	Trenkovo		
23.	Trnovac		
24.	Velika		

RAZMJESTA NASELJA U ŽUPANIJI

Gradovi i općinska središta – povijesni razvoj

POŽEGA

Prema broju stanovnika (21.046 sam grad.) Požega je najveći grad u Županiji, a ujedno je i sjedište Županije.

Ime Grada Požege spominje se već u XII. vijeku.

Za razumjevanje nastanka i razvoja Požege vrlo je važan reljefni sklop Požeške kotline i u tom prostoru slijed povijesnih događaja i drugih društveno političkih zbivanja. Požega se razvila na podnožju Požeške gore i širi se uz Orljavu na mjestu utoka njezinih sjevernih pritoka Veličanke i Glogovca. Dolinom Vučjaka uglavnom prema jugozapadu, zalazi direktno u viši šumski kraj Požeške gore, na tom potezu susrećemo vinorodne padine "Kamena" sa slikovitim okućnicama i voćnjacima.

Prema arheološkim iskopinama i povijesnim nalazima u Požeškoj kotlini odvijao se stalni život.

Prvi siguran podatak o Požegi potječe iz 1227. godine, a najstariji dokumenti potvrđuju da je već 1210. god. Požega bila središte župe. To je najviši stupanj političkoga razvoja u poretku plemenske narodne zajednice. Naselje se spominje kao "Castrum de Posega", to je utvrđeni grad, koji je nastao na brežuljku iznad i južno od rijeke Orljave, a u neposrednoj blizini današnje aglomeracije. Takav smještaj bio je optimalan za ondašnje prilike i uvjete života.

S povišenog terena lako se moglo nadzirati unutrašnjost kotline, čak i prilaz sa šireg prostora, a blizina tekućica i močvarne nizine pojačavale su obrambenu funkciju naselja. U pisanim izvorima Požega se prvi put spominje 1227. god. kad je papa Honorije III katoličkom nadbiskupu Ugrinu potvrdio vlasništvo tvrđave Požege i njezinih pripadnosti. Tvrđava se nalazila na brdu koje dominira bližom okolicom sagrađena vjerojatno još u 11. st. kao središte županije, a zatim i velikog vlastelinstva. U izvorima se Požeška županija spominje prvi put 1210. god. sedamnaest godina prije tvrđave. Požeški župan se 1221. god. spominje među kraljevskim velikašima. Nadbiskup Ugrin nije dugo posjedovao Požegom, već oko 1235. god. tvrđava i vlastelinstvo ponovo su u rukama kralja, odnosno hercega Andrije. Od sredine 13. do početka 15. st. požeško vlastelinstvo je kraljevski posjed odnosno posjed ugarskih kraljica.

Požega je već u 13. st. bila veće naselje, o čemu svjedoče podaci o trima crkvama u gradu i dva samostana. Na južnom rubu gradskog trga nalazi se franjevački i dominikanski samostan sa svojim crkvama. Stara franjevačka crkva Sv. Dimitrija spominje se 1260. god. a novu je prema franjevačkim ljetopisima 1285. god. sagradio kralj Ladislav IV. Oko 1305. god. taj je samostan zajedno s crkvom izgorio, ali je ubrzo obnovljen. Crkva Sv. Marije uz samostan dominikanaca (današnja crkva Sv. Lovre) spominje se prvi put 1303. god. a u istoj se nalaze bogate gotičke freske. Treća crkva je crkva Sv. Pavla, a nalazila se između požeške tvrđave i Kamenitih vrata. U Požegi je bila i kraljevska rezidencija u kojoj su često boravili članovi kraljevskih kuća Arpadovića i Anžuvina. Požega je smještena na raskrsnici važnih trgovačkih putova i na strateški važnom mjestu.

Tom položaju odgovara i planska shema srednjovjekovnoga grada–troja vrata, sjeverna tkz. Kamenita, istočna kraj Cirakijeve kuće, a zapadna na kraju nekadašnje Sudačke ulice, te glavni trg smješten ekscentrično, zapadno od burga. Kamenita vrata su se najduže sačuvala.

Turci su Požegu osvojili u siječnju 1537. god. i pod njihovom vlašću ostala je do 1687. god. odnosno do 1691. god. U tom razdoblju razvila se Požega kao važan vojnički centar dijela Osmanovskog Carstva. Bila je sjedište sandžaka. Sve sakralne građevine dočekale su oslobođenje od Turaka manje više oštećene i ruševne. Većina ih je bila popravljena za upotrebu, ali su kasnije barokizirane.

Razdoblje nakon oslobođenja od Turaka obuhvaća niz povijesno-političkih događaja i društveno-gospodarskih pojava u toku 18. i 19. st. Među ostalim, bilo je važno obnavljanje Požeške županije u 18. st., točnije 1745. god., kada Požega ponovo postaje upravno administrativno središte većeg područja. Nakon Vojne krajine proširuje se njezina vlast nad slavonskom Posavinom od Broda do Novske.

Panorama grada Požega:

Požega je od starine bila središte razvijene obrtničke djelatnosti, pa i u 18. st. veliku ulogu u gospodarskom životu grada imaju njegovi majstori. Prema popisu iz 1780. god. u Požegi je bilo oko 250 obrtnika uz stotinjak majstorskih pomoćnika. Najbrojnije skupine su bile vezane uz proizvodnju odjeće i obuće, a posebno je bio poznat krznarski obrt. Također je bilo rašireno ovčarstvo, te proizvodnja domaćeg sukna, tako su proizvođači obuće koristili kožu domaće stoke. U vrijeme vladanja Marije Terezije potkraj 18. st. u cijeloj Slavoniji razvijalo se svilarstvo. Gradska općina brinula se za uzgoj dudovog svilca, tako da su na području uz Orlavu nastali nasadi dudova gdje se uzgajao dudov svilac. U Požegi je bilo nekoliko radionica za preradu i proizvodnju svile koju su imali i požeški isusovci, proizvodnja sirove svile nastavila se u Požegi sve do sredine 19. st. Obzirom na brojnost i značenje proizvodnje odjeće u gradu se osnivaju cehovske organizacije. Nakon prestanka turske vlasti bio je dosta razvijen zlatarski zanat, iz popisa 1702. god. nalazimo 8 majstora te struke. Sredinom 19. st. bilo desetak mlinara.

Početkom 18. st. došli su Isusovci da razviju prosvjetni i vjerski život u duhu katoličkog boroka. Prva rezidencija isusovaca bila je u skromnoj prizemnici, a već 1705. god. počinje gradnja njihovog samostana na istočnom kraju središnjeg požeškog trga.

Ubrzo nakon dolaska isusovci otvaraju gimnaziju u svojoj rezidenciji, nastava je započela 1709. god. nakon čega nastavu preseljavaju 1726/27. god. u novi kolegij. Početkom 1760. god. isusovci nastoje u ovom središtu Slavonije uvesti visokoškolsku nastavu. Taj studij je obuhvaćao filozofiju i teologiju koji je potrajao samo do 1773. god. Požeška Gimnazija ostaje i dalje, nastavu preuzimaju drugi redovnici i profesori svjetovnjaci sve do druge polovine prošlog st.. Osim redovite pučke i gimnazijske nastave za dječake bilo je od 18. st. organizirano i školovanje djevojaka. Uz stalnog općinskog liječnika Požega je imala još u 18. st. jednu ljekarnu koju su osnovali isusovci, od 1760. god. upravljao je njome ljekarnik Pavao Thaller. Potkraj 18. st. u povijesti grada nalazimo podatke o gradskoj ubožnici u Požegi, to je bila

neka vrste bolnice za nemoćne i siromašne. Suvremeniju bolničku ustanovu podigla je gradska uprava tek 1836. god. u ulici Vučjak.

U urbanom sustavu Požege ističe se razdoblje barokne obnove i prve polovine 19. st. tri gradska trga. Središnji trg imao je daleku tradiciju još iz srednjeg doba, dok su trgovi Sv. Terezije i Sv. Sebastijana nastali kasnije. Nakon 1700. god. veliku zaslugu u gradnji najvrijednijih zdanja u gradnji arhitektonskih zdanja na južnoj strani trga pripada požeškim franjevcima i isusovcima. Niz građanskih domova s prizemnim trijemovima, koji su omogućavali prilaz do trgovina obrtnika i trgovaca krase sjevernu stranu trga. Istu sliku pruža zapadni dio zgrada, gdje je gradska kuća–središte magistratske uprave. Na gradskom trgu održavali su se godišnji i tjedni sajmovi i sve važnije svečane zgode. U Požegi je u 18. st. bilo mnogo drvenih kuća koje je uhvatila velika vatrena stihija (29. travnja 1842. god. izgorjelo je 150 privatnih kuća). Među njima su bile i zgrada magistrata, franjevački samostan, crkva Sv. Duha te županijska kuća.

U doba banovanja Khuena Hedervaryja počela je intenzivnij izgradnja prometnica u Slavoniji kao i gradnja željeznica.

Požega je 1894. godine priključena na prisavsku željezničku prugu. Početak 20. st. dočekala je Požega kao miran obrtničko-trgovački gradić s oko 5000 stanovnika. U gradu su tada za lokalne potrebe radile dvije tiskare, pa je 1904. god. pokrenut i časopis "Narod", radile su jedna do dvije knjigovežnice i knjižare, knjižnica i čitaonica, gimnazija, kulturno - prosvjetna i druga društva.

Počeci radničkog pokreta u Požegi datiraju posljednjih godina 19. st. kada se na nastojanje dijela obrtnika i zanatskih radnika osniva prvo požeško obrtničko – radničko društvo.

Prve akcije za podizanje prehrambene industrije datiraju iz 1914. god. bile su to pecare, nakon završetka prvog svjetskog rata nastavljen je gradnja tvornice za proizvodnju konjaka i ruma koja nosi ime "Stock". Godine 1924. god. počela je gradnja tvornice čokolade čija je proizvodnja započela 1925. god.

Ljevaonica željeza i tvornica strojeva osnovana je 1921. god. u Požegi, kao privatna zanatska radionica. Najveći razvoj svojih pogona ljevaonica doživljava od 1947. do 1975. godine. U Gradu Požegi dolazi do izgradnje tvornice grijaćih elemenata, tekstilne industrije (Sloga i Orjljava), razvila se industrija građevinskog materijala (Opeka koja danas nije više u funkciji i Kamen koji je osnovan 1948. god. prerastao u današnji Kamen-Ingard).

Građevinarstvo doživljava svoj veliki razvoj osnovano je poduzeće "Pionir" koje danas ne postoji, nagli razvoj trgovina i ugostiteljstva zanatstva poduzeće koje je spojeno 1977. god. u jedinstvenu radnu organizaciju Požeška dolina koje danas ne funkcionira, u gradu je djelovalo nekoliko zanatski djelatnosti koje su podjeljene na uslužno zanatstvo i zanatstvo koje prati građevinsku operativu.

Pošta nastavlja raditi nakon 1945. god. Razvoj cestovnog prometa počinje još prije drugog svjetskog rata, ali 1948. godine osniva se Kotarsko auto-prometno poduzeće na kome se temelji današnje Auto-prometno poduzeće. Već 1949. godine osnovane su neke komunalne organizacije u društvenom sektoru. Bogata kulturno povijesna baština čini Požegu jedinstvenom i neponovljivom kao sjedište Požeško-slavonske županije, Požeške Biskupije i Veleučilišta. Posebnu povijesnu i graditeljsku baštinu čini urbana barokna jezgra Požege, njen specifični nepravilan trokutasti gradski trg okružen boltama sa spomenikom Presvetog Trojstva u težišnici kompleksni je spomenik kulture koji upotpunjuje srednjovjekovna crkva Sv. Lovre, Isusovačka kolegija, franjevačka crkva Sv. Duha, požeška Gradska kuća, zgrada Gradskog muzeja, požeška katedrala - crkva Sv. Terezije Avilske, Županijska palača i dr.

Grad Požega je danas kao i tijekom stoljeća sjedište gradskih i županijskih institucija vlasti, gospodarstva, prosvjete, kulture, te društvanog i javnog života.

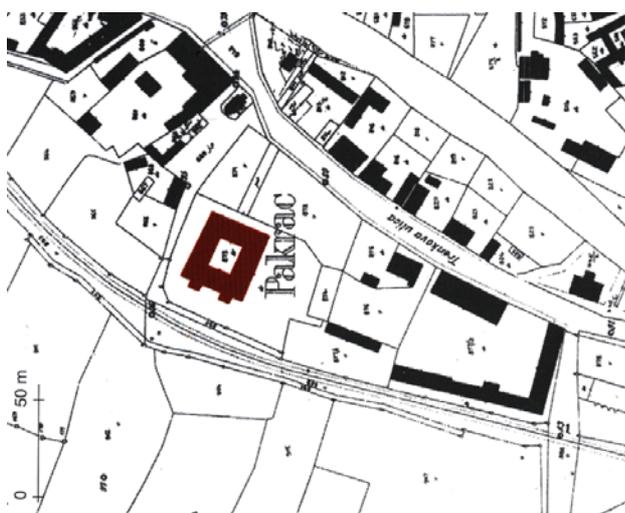
PAKRAC

Pakrac je grad duge i bogate povijesti od srednjovjekovnog doba, kada je njegov utvrđeni grad bio središte feudalne gospoštije i sijelo vitezova reda Sv. Ivana (Ivanovaca) i njihova priorata vranskoga ili kada su u njemu od 1256. do 1260. godine kovao slavonski srebrni novac, prije nego li je kovnica preseljena u Zagreb. Svoj najplodniji društveno-gospodarski razvoj Pakrac doživljava u 18 i 19 st. kada je bio središte gospoštije i nakon

što je 1797. god. dobio položaj trgovišta. O svemu tome svjedoče brojni kulturno povijesni spomenici, kao što su vlastelinske i građanske kuće, te gospodarske zgrade i raznorodne crkvene građevine katoličke, pravoslavne i židovske vjeroispovijesti. Tijekom duge prošlosti mnogo je toga porušeno od ratova za oslobođenje od Turaka do Drugoga svjetskog rata i Domovinskog rata 1991. i 1992. godine. Netragom je nestao srednjovjekovni utvrđeni grad, najvažniji i najistaknutiji spomenik Pakraca. Ta je utvrda građena vjerojatno u 12 st. Pakrački Stari grad počeo je propadati pošto se 1750. godine prestao koristiti u vojne svrhe. Još je od 1923. godine bio djelomično sačuvan, a zauvijek je nestao nakon Drugog svjetskog rata.

Pakrac je smješten u uskoj dolini rijeke Pakre, podno sjeverozapadnih obronaka Psunja, a na raskrižju važnih starih putova što su od Barcsa, Virovitice i podborja (Daruvara) vodila na jug u Bosnu, te iz smjera Zagreba u Požegu. Danas se Pakrac gotovo spoji s Lipikom.

Od 1543 do 1691. godine Pakrac je u vlasti Turaka, bio je sjedište sandžaka do 1592. godine kada je tu ulogu preuzeo Cernik. U listopadu 1691. godine Pakrac je oslobođen od Turaka i stavljen pod vojnu upravu. Između 1740 i 1745. godine pakračko plemićko vlastelinstvo Pakrac prodaje Franji barunu Trenku. Nakon Trenkove osude 1747. god. Dvorska komora plijeni sva njegova imanja, a 1751. god. Pakrac prodaje Mihovilu barunu Šandoru Slavničkom, koji je 1760. godine isto prodao grofu Antunu pl. Jankoviću. Grof Janković 1861. god. prodaje pakračko vlastelinstvo bez Staroga grada trgovcima iz Trsta. Vlastelinstvo je 1902. god. bilo u posjedu Leona pl. Somszeaa iz Bruxellesa, a 1909. god u vlasništvu "Slavonske šumske industrije drva". U drugoj polovini 19. st. u Pakracu počinje intenzivna izgradnja mnogih zgrada pakračkih obrtnika i trgovaca, a otvaraju se i velika gradilišta objekata javne namjene. Gradi se hotel "Pakrac" i "Polack", nova osnovna škola a, u adaptiranu zgradu Trenkove vojarnje seli učiteljska škola, gradi se nova zgrada bolnice, novi most na Pakri, parna pilana, a 1906. god. nova zgrada Kotarskog suda. Elektrifikacija Pakraca počinje 1906. god. gradi se kanalizacija, a godinu dana kasnije počinje i asfaltiranje nogostupa. U društvenom životu osnivaju se dobrotvorna kulturna i športska društva, otvorena je knjižnica i čitaonica, djeluju od 1878. god. Dobrovoljno vatrogasno društvo i limena glazba.

Tlocrtna dispozicija dvorca u Pakracu

Srpskom agresijom, započetom kolovoza 1991. god., Pakrac je doživio najveće razaranje u novijoj povijesti, u kojima je uz mnogo ljudskih stradanja ostao i bez mnogobrojnih povijesnih naslijeđa, gospodarski i kulturno osiromašen. Dio toga obnovljeno je u prve četiri poratne godine. Po broju stanovnika (8.197 st. - podaci iz 1991. god.) Pakrac je danas drugi grad u Županiji.

Pakrac je tradicionalno administrativno, trgovačko, zdravstveno, prosvjetno i obrtničko središte zapadne Slavonije, što kroz njegovu bogatu povijest čini, uz poljoprivredno obiteljsko gospodarstvo, te drvu, tekstilnu i građevinsku industriju, glavni izvor prihoda lokalnog stanovništva.

Prijeratno gospodarstvo na području Pakraca temeljilo se na dvije snažne gospodarske tvrtke: Drvnoj industriji "Papuk" i industriji konfekcije "Moderna". Gradske vlasti Pakraca nakon rata naročitu pažnju poklanjaju razvoju obrtništva, nekada najznačajnije gospodarske aktivnosti lokalnog stanovništva. Danas su prisutne uglavnom uslužne djelatnosti namjenjene zadovoljavanju potrebe lokalnog pučanstva za čije će se potrebe urediti zona male privrede. Gospodarstvo je osnova poljodjelstva, vinogradarstva, stočarstva, šumarstva drvne i građevinske industrije.

Posebnost pakračkoga kraja su mnoga talijanska naselja gdje su očuvani talijanski običaji, jezik i kulinarstvo.

Turizam bi u budućnosti u trebao biti jedna od bitnijih grana privređivanja. Turistička ponuda bazirala bi se prije svega na lov i ribolov, koristeći šumska područja bogata visokom i niskom divljači. Kao dio turističke ponude Pakrac je sve bogatiji i sportskim građevinama. Motocross staza je uređena za najveća natjecanja, a u gradnji su i novi nogometni stadioni, sportska dvorana i sportski ribnjak.

Grad Pakrac bio je središte bivše Općine Pakrac, a prema svom teritorijalnom ustroju danas ima status sjedišta Grada.

PLETERNICA

Grad Pleternica smjestio se na vratima Požeške kotline desetak kilometara zapadno od Požege, na raskrižju cestovnih i željezničkih pravaca. Smještena u uskoj dolinici kojom teče rijeka Orljava između

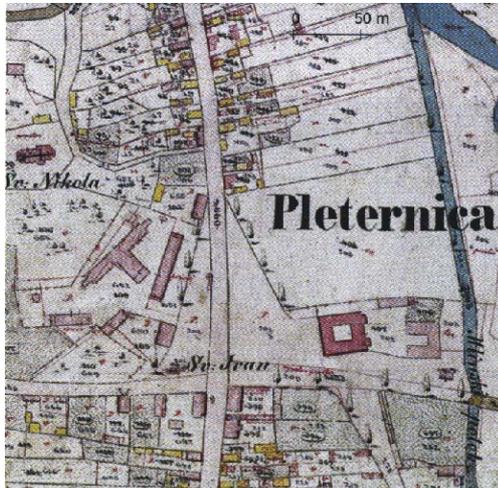
Požeške gora i Dilj gore. Pleternica se doživljava poput južnog ulaza u požešku Zlatnu dolinu. To je prostor gdje se uzgaja poznato pleterničko vino Klikun. Novim ustrojem Pleternica je dobila status Grada koji je prema broju stanovnika (3838) treći po veličini u Županiji.

Naselje Pleternica prvi put se spominje 1335. godine, kada se zvala Sv. Nikola. Godine 1427. spominje se prvi put ime Pleternica (Pleternycha). Prema zapisu Krčelića Pleternica se spominje već 1270., a 1463. godine spominju se oba imena Pleternicze–Zentmiklos ili kasnije Pleternycezenthmyklos (Pleternica–Sv.Nikola). Postanak imena Pleternica nije dovoljno jasan, a u narodu kola predaja da to ime potječe od pletera kojim su bile opletene kuće i neki zemljani bedemi pleterničkog grada.

Gospodari posjeda Pleternica bili su plemići Pleternički, a spominju se prvi put 1375. kao Nobiles de s. Nicolas ili Tereki. Kasnije su gospodari Pleternice bili velikaši Gorjanski i Berislavići Grabarski. U vrijeme Turaka spominje se kao gospodar Pleternice Agiagić Muhamed–aga iz Požege. Poslije Turaka Pleternicom su gospodarili barun Teodor Imbsen, zatim Franjo Trenk, Peterfy i grof Jakov Svetić.

Prije dolaska Turaka postojala je na mjestu današnjeg groblja pleternička utvrda čiji tragovi se danas ne vide, ali su se vidjeli još 1927. godine. Tada je kamenje starog grada upotrebjeno za pojedine gradnje ili je ugrađeno u ogradu današnjeg groblja.

Škola u Pleternici počela je s radom 1770. godine i radi sve do danas, a 1907. tadašnji župnik Gollek u suradnji s pleterničanima posebno s Pavlom Jušićem osniva Hrvatsku čitaonicu. Hrvatska čitaonica 1960 godine mijenja ime u Narodna čitaonica i knjižnica, koja radi uspješno do današnjih dana kao Gradska knjižnica i čitaonica.

Vatrogasno društvo osnovano je 1892. godine kada je u Pleternici došlo do velikog požara koji je trajao 14 dana i od tada poučeni teškim iskustvom osnivaju društvo koje do danas djeluje. Izgradili su današnji Vatrogasni dom i spremište 1926/7. godine, te nastojali da se opskrbe sa suvremenim tehničkim sredstvima, agregatima u čemu ih je narod materijalno i moralno pomagao.

Nakon sloma ilirskih nadanja a radi pacifikacije stanovništvaministar unutarnjih poslova Austrijske carevine A.Bach1848/9. godine osniva jake snage žandarmerije i policije u svim austrijskim nasljednim zemljama pa tako i Pleternica dobiva žandare u ustroju koji je zadržan sve do 1945. godine.

Od 1945. godine djeluje tzv. "Narodna milicija" koja ima svoju zgradu, u kojoj danas djeluje Policijska ispostava Pleternica, u nadležnosti MUP PU Požega.

Budući da se često u prošlosti pojavljivale epidemije zaraznih bolesti kuge tifusa i sl. u doba prosvjetiteljstva nastojalo se unaprijediti medicinu i higijenu u narodu. Požega je imala gradskog fizika od 1745. godine i od toga vremena on je vodio brigu o sanitarnim i preventivnim mjerama na području Požeške kotline. U Pleternici su bili liječnici privatne prakse, a svoje ordinacije su imali u kućama gdje su i stanovali. Općina u Pleternici je adaptirala kuću Stern, gdje je otvorena zdravstvena stanica i zubna ambulanta, da bi 1951./2. sagradili novu ambulantu. Kasnijim razvojem Pleternice sagrađena je nova zdravstvena stanica.

Prva apoteka je otvorena 1918. godine, i za to vrijeme bila vrlo moderno opremljena. Pleternica dobiva 1939. godine općinskog veterinara, a 1956. godine sagrađena je veterinarska stanica koja radi do danas.

Svako veće mjesto nastoji imati svoju poštu, telefon i telegraf, pa je 1907. godine pošta dobila imovinsku zgradu gdje se smjestila i dobila priključak na telefonsku mrežu. Godine 1962. izgrađena je nova pošta, a 1972. dobila je poluautomatsku centralu. Danas su HP i HT samostalna poduzeća suvremeno opremljena i priključena u mrežu RH.

Od najstarijih dana su postojali raznovrsne zanatlije, koji su se nastojali posvetiti industrijalizaciji onih sirovina koje posjeduju. Osniva se mljekara 1910. godine, nova 1933.

god., zatim mlinovi, pilane 1912. god.. Šezdesetih godina osniva se malo poduzeće Metal koje je preraslo u veliko poduzeće, današnji Oroplet. Nekada je Pleternica imala svoju samostalnu krojačku radnju, koja je prešla u požešku Slogu, da bi 1979. Sloga otvorila pogon modne konfekcije za kožna odijela u Pleternici koja s poteškoćama djeluje do danas. Od poduzeća, koja su nestala ili se udružila u veća, spominje se Komunalno

poduzeće Pleternica osnovano 1959. godine, a zatim ciglana koja je prestala djelovati između dvaju svjetskih ratova.

Pleterničani osnivaju zadruge (žitne, stočarske, pčelarske,) 1931. godine, koje su preteča današnje PJ Kooperacije Pleternice u sastavu Kutjeva d.d. Prve nogometne klubove osnivaju 1927. godine pod imenom Tomislav i Zrninski koji su se raspali, a novi tadašnji i današnji se zove NK Slavija. Osnovano je niz športskih i kulturnih društava (kuglaško, lovačko, ribičko folklorno i dr.), od kojih neka i danas djeluju.

LIPIK

Lipik je kao naselje i termomineralno lječilište star oko 200. godina, a kao kupalište spominje se i znatno ranije. Poznato je po izvorištima i mineralnoj vodi "Lipički studenac". Do Domovinskog rata Lipik je bio jedno od najuglednijih termalnih lječilišta u RH koje je doživjelo velika ratna razaranja u Domovinskom ratu 1991. i 1992. godine.

U Lipiku se nalazilo poznato lječilište još iz doba Austro-Ugarske Monarhije u kojem je boravio i austrijski car Franjo Josip. Pretpostavlja se da je još u rimsko doba na mjestu današnjeg Lipika postajalo kupalište Aquae Ballissae, ali taj podatak još nije znanstveno potvrđen. Postojanje ljekovitih termalnih voda na ovom mjestu nedvojbeno upućuje na mogućnost osnutka naselja, možda već u antičko doba. Za razdoblje srednjeg vijeka nema podataka o naselju, a prvi trag (crkva i nekoliko kuća te naziv Jodne kupke) nalazi se tek na karti vlastelinstva Janković iz 1782. god. Sadašnja jezgra naselja oblikuje se se od 1820. do 1850. god. kada je Lipik u posjedu grofova Jankovića. Tih godina grof Janković, vlasnik pakračkih posjeda, gradi kupališnu zgradu i ugostiteljski objekt. Cjelovito uređenje kupki poduzima Antun Knoli iz Vukovara, koji ostaje vlasnik do 1867. god. Uz kupalište oni je izgradio i hotel te sanirao okolni teren. Krajem prošlog st., 1890. god., lječilište prelazi u vlasništvo Josipa Deutscha i prof. Ernesta Schwimmera koji ga proširuju gradeći "rimske", "salonske" i "mramorne" kupke te mondenu kavanu "Kursalon"(1893).

Elektrifikacija u Lipiku počinje 1894. Početkom ovog stoljeća Lipik doživljava svoje najsajnije razdoblje i svrstan je u krug najpoznatijih europskih lječilišta kao što su Baden-Baden ili Karlovy Vary. Vrijeme sjaja i razvoja prekinuo je Prvi svjetski rat nakon kojega je Lipik nastavio lječilišnu tradiciju i 1938. god., zahvaljujući toplicama, po broju noćenja zauzeo je drugo mjesto u tadašnjoj Jugoslaviji. Razvoj lječilišta ponovo zaustavlja rat, a prvi pacijenti dolaze tek 1948. godine, a od 1968. godine lječilište postaje bolnica za neurološke bolesti i rehabilitaciju, liječenje reumatskih oboljenja i postoperativne reanimacije. Razvoj lječilišta u Lipiku 1991. godine ponovo je zaustavljen velikim ratnim razaranja. Sadašnje stanje bolnice za rehabilitaciju kao i cjelokupnog područja ne zadovoljava potrebe, mogućnosti želje i tradiciju bolnice. Prema broju stanovništva (3.725) Lipik je najmanji grad u Županiji, a prema teritorijalnom ustroju ima status sjedišta Grada-općine Lipika.

BRESTOVAC

Smješten je šest kilometara zapadno od Požege na cesti prema Novoj Gradiški. Brestovac se spominje od početka 14. stoljeća kao plemićki posjed, trgovište i župa s crkvom Sv. Martina. Na brdu pored naselja nalazio se utvrđeni srednjovjekovni grad Brestovac ili Oštri kamen. Kao srednjovjekovni vlasnici brestovačke gospoštije spominju se u 14. st. plemići od Lipe i Pribina, a u 16. st. plemići Deževački i Stjepan Tahy. Nakon oslobođenja od Turaka, potkraj 17. st. počinje novija povijest Brestovca. Od 1732. god. brestovačko vlastelinstvo preuzeo je Ivan Henrik barun Trenk. Posjed nasljeđuje Ivanov sin Franjo barun Trenk, glasoviti vođa pandura koji su pronijeli slavu Slavonije i Hrvatske diljem Europe. Nakon osude i utamničenja Franje Trenka te zapljene njihove imovine 1747. god. Brestovac i ostali brojni posjedi (Pakrac, Pleternica, Velika i Nuštar) dolaze pod upravu Dvorske komore. Javna dražba Trenkovih imanja provedena je 1753. god. a 1754. god. kraljica Marija Terezija potpisala je prodaju brestovačkog imanja kraljevskom savjetniku i podžupanu Peštanske županije Gabrijelu Horanyju. Tijekom 19.st. promijenilo se nekoliko

vlasnika pa se tako spominje 1825. god. vlastelin Emerik Nagy, u prvoj polovici 19. st. Antun grof Festetić, u drugoj polovici vlasnik je obitelj Reiner, a početkom 20. st. Dragutin Josip Duwell.

Oko 1910. god. vlastelinstvo Brestovca bilo je podijeljeno. Stari Brestovac i Reinerovac bili su u posjedu dr. Mije Reintera, a u drugom dijelu vlastelinstava bili su Albert Beck iz Vinkovaca i

Adorijan Schaffer iz Subotice, Jakov Bruck iz Monostorszega i trgovačka tvrtka M.I.Lowy iz Subotice.

Brestovac je danas općinsko središte i ima 683 stanovnika. Stanovništvo se pretežito bavi poljoprivrednom proizvodnjom i stočarstvom, a dio stanovništva uposlen je u Požegi.

ČAGLIN

Čaglin (Cheglyn) je smješten u istočnom dijelu Požeške kotline, na željezničkoj pruzi Pleternica – Našice. Spominje se kao posjed 1316. i 1434. god. kao trgovište (opidum) 1435. kao posjed, 1453., 1470., 1488., 1489., 1435. god. kada se ovdje nalaze dvije kurije, više zgrada i 44 urbane sesije. Vlasnici su ovog posjeda plemići velički Sudanovići i Bekafi. Čaglinu su pripadali zaseoci Srednja Vas i Topalovac. Kad su Turci osvojili ovaj kraj 1536. god., Topalovac je opustio, a Čaglin sa Srednjom Vasu prema stanju iz 1545. godine sačuvao je 33 kuće. Gdje je bila Srednja Vas, ne zna se.

Godine 1702. spominje se ruševina crkve. Danas se Stari Čaglin zove ulica koja se nalazila zapadno od ulice na cesti. Kako je staro hrvatsko stanovništvo u borbi za oslobođenje od Turaka dosta stradalo, došlo je oko 1700. godine nekoliko srpskih obitelji koje su brzo izumrle ili se odselile.

Danas osim starosjedilaca i potomaka starih doseljenika ima i novijih doseljenika, ponajviše Slovaka.

Stara čaglinska crkva Sv. Ivana Krstitelja, koju su Turci porušili, nalazila se na groblju uz Londžu. Možda je ondje i bilo glavno čaglinsko naselje, ali je zbog poplava i vlage preseljeno na prikladnije mjesto.

Crkva Sv. Alojzija

Izgradnjom željezničke pruge i stanice u Čaglinu razvijaju se i popratne djelatnosti. Tu je u prvom redu izgradnja uskotračne pruge do Rozmajerovca kao utovarilišta drvene mase. Drvena masa pretovarala se u vagon normalnog kolosijeka, pa se tako razvilo stovarište u Čaglinu koje je zapošljavalo oko stotinjak ljudi. Od toga broja otpadalo je oko 20 radnika koji su radili kao strojovođe, ložači, te održavali prugu i uređaje uskotračne pruge. Na željezničkoj stanici vršen je i utovar kamena iz kamenoloma u Krndiji.

Novim ustrojem Čaglin je postao općinsko središte, a prema broju stanovnika nalazi se na pretposljednem mjestu unutar Županije. U Čaglinu se nalazi zdravstvena stanica, veterinarska ambulanta, šumarija i osnovna škola. Gospodarski razvoj naselja vrlo je skroman. U naselju nema industrijskih pogona, a stanovništvo se većinom bavi poljoprivrednom proizvodnjom i stočarstvom.

JAKŠIĆ

Arheološki nalazi potvrđuju da je već prije 5000. godina na ovom području obitavalo stanovništvo, što potvrđuju arheološki nalazi iz 1898. godine, koje je uz stručnu pomoć proveo gosp. Turković kod Tekića i Rajsavca, te iz 1933. godine sa lokaliteta Čaire u Jakšiću.

Pisani dokumenti potvrđuju da se naselje Jakšić oko 1400. godine spominje pod nazivom "Sveti Đurađ", a spominju ga turski dokumenti iz 1545. godine. Ime vjerojatno potječe od plemića Jakušića, koji

su u srednjem vijeku (1373.–1489. god.) imali u ovom kraju svoje posjede. Naselje je nastanjeno Hrvatima, kasnije dolaze Srbi, početkom dvadesetog stoljeća dolaze Česi i Slovaci, a šezdesetih godina dolaze Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

Kao spomenik kulture evidentirana je barokna crkva Sv. Barbare, sagrađena 1720. godine s elementima pseudogotike, dograđena je 1910. godine. Župni ured postoji od 1789. godine, a Jakšić kao općinsko središte spominje se već 1900. godine s 927. stanovnika. Godine 1792. piše požeškoj županiji kraljevski nadzornik narodnih škola da se svuda gdje postoje škole ugovori uvedu i otvore škole da mladež što brojnije i marljivije pohađa školu. Namjesničko vijeće 1796. godine traži da se ponovo otvori škola u Jakšiću.

U Jakšiću oko 1885. godine postoji Pučka škola temeljena na životnom radu Franjevca i književnika Čevapović Grgura (1786.–1830.) rodom iz Bertelovaca, koji je u svom djelovanju između ostaloga zagovarao stvaranje “Slavonskog jezika”.

Život u Jakšiću odvijao se po svemu sudeći vrlo aktivno, vezan uz zemlju i poljodjelstvo, tako da je 1903. godine osnovana “Štedna i pripomoćna zadruga”, a Dobrovoljno vatrogasno društvo osnovano je 1905. godine. Hrvatska seljačka udruga formirana je 1919. godine sa sjedištem u Jakšiću.

Gospodarski i politički život u Jakšiću odvijao se sukladno uvjetima koje je diktirala okolina.

Formiranjem Općinskog odbora Jakšić 1952. godine općina Jakšić obuhvaćala je veće područje nego što je današnja. Godine 1963. formiran je u Jakšiću Mjesni ured. Jakšić kao i druga naselja, u posljednjih četrdesetak godina udvostručava broj stanovništva, tako da 1991. godine broji 1821 stanovnika, a cijela općina Jakšić broji 4113 stanovnika s 1170 domaćinstava i s tendencijom povećanja.

KAPTOL

Naselje Kaptol nalazi se na cesti Kutjevo - Velika, desetak kilometara sjeverno od Požege. Smješteno je na južnim obroncima Papuka, s vidicima na Požešku dolinu.

Snažan demografski rast utjecao je i na gospodarski razvitak. Na području općine Jakšić uposleno je oko 900 stanovnika, što iznosi oko 22% od ukupnog broja ili trećina radno sposobnog stanovništva. Većina stanovnika uposlena je u Požegi, Kutjevu i Velikoj. Velik dio stanovništva bavi se poljoprivrednom proizvodnjom i voćarstvom. Novim ustrojem Jakšić je nastao općinsko središte.

Mjesto u svom središtu ima ostatke kasnosrednjovjekovnoga kaštela, uz Đuređenovac najbolje očuvane srednjovjekovne utvrde u Slavoniji. Nakon što je bio oštećen u Drugom svjetskom ratu, kaštel–dvorac nije nikad više obnovljen. Selo Kaptol dobilo je ime prema Požeškom zbornom kaptolu Sv. Petra, nekoć smještenoga u današnjim ruševinama kaštela. Bio je to crkveni grad Požega – Kaptol, za razliku od obližnjega kraljevskoga grada Požegavar.

Požeški zborni kaptol utemeljen je između 1221 i 1230. godine u sklopu Pečuške biskupije. Zborni kaptol nastaje udruživanjem svećenika u zajednice kojih su članovi (kanonici) živjeli prema određenim pravilima ili kanonima. U sjevernoj Hrvatskoj najpoznatiji su bili Požeški i Čazmanski kaptol.

Kanonici Požeškoga kaptola pobjegli su sa svojim pismohranom pred naletom Turaka 1536. god. u Slovačku i Pečuh, te se više nikad Kaptol nije obnovio. Arhiv je bio prenesen u Budimpeštu, gdje se čuvao do 1960. god. kada je predan Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

Turci su zauzeli Kaptol 15. siječnja 1537. i u njemu ostali do 1687. godine. Tijekom toga razdoblja držali su u kaptolskoj tvrđavi vojnu posadu. Za duhovnu pastvu brinuli su se franjevci iz obližnje Velike.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka, utemeljen je u Kaptolu posjed koji je kralj Leopold I darovao 1701. god. zagrebačkom kanoniku i kasnije imenovanom đakovačko-bosanskom biskupu Petru Crnkoviću, a kasnije njegovu nasljedniku Jurju barunu Patačiću. Od 1707. do 1773. god. Kaptol je u posjedu biskupa srijemskih, a zatim Đakovačkoga kaptola do 1877. god. kada posjed kupuje Antun grof. Attems. Na prijelomu 19. i 20. st. vlasnik je kaptolskoga posjeda Antun barun Riese. Kao vlasnici imanja Kaptol spominju se Aurelija barunica Podmanicky i braća Turković. Oko 1910. god. kaptolskim posjedom gospodare dr. Đuro Horvat, odvjetnik u Samoboru i Karlo Kauschek, veleposjednik u Herbersdorfu. Posljednji je vlasnik bila Brodska imovna općina koja je posjed Kaptol držala do 1945. god.

U srednjovjekovno doba utvrda u današnjem selu Kaptol sastojala se iz dva dijela - vanjske i unutarnje, prepoštove. U unutarnjoj prepoštovoj utvrdi nalazio se prepošt prvi dostojanstvenik kojeg je imenovao Papa, a nalazila se i kanonička vijećnica i zborna crkva Sv. Petra. Dolaskom Turaka u prepoštovoj se utvrdi smjestila vojna posada. Dolaskom Turaka u prepoštovoj se utvrdi smjestila vojna posada. Unutrašnja utvrda nastala je oko 1500. godine. U utvrdi u Kaptolu nekoć se ulazilo pokretnim mostom koji je početkom 18. st. zamijenjen zidanim. U 18. st. uzidana je crkva Sv. Jurja zapadno od stare gotičke crkve Sv. Petra. Za vrijeme gospodovanja grofa Attemsa crkva je obesvećena i pretvorena u žitnicu. Uništena je u požaru nakon Prvoga svjetskoga rata. Sredinom 18. st. utvrda je obnovljena tako da je djelomično poprimila obilježje dvorca. Istočni dio dvorca bio je sve do 1943. god. nastanjen.

Tada je stradao u požaru od kada je napušten i prepušten propadanju. Kaptol kao jedan od najvrednijih povijesnih i kulturnih spomenika nije od vremena iseljenja uživao zaštitu pa je naglo propadao – i danas je u stanju uznapredovale ruine, koja se unatrag dvije-tri godine sporo, ali postupno obnavlja.

Kaptol je prije dolaska Turaka kao i za njihove nazočnosti imao položaj slobodnoga trgovišta s pravom održavanja sajmovi na blagdan Sv. Petra.

Potkraj 19. st. i početkom 20. st. u Kaptol se doseljavaju brojne češke obitelji, pa je postao središte češke narodnosti u požeškom kraju.

Novim ustrojem Kaptol je postao općinsko središte, a po broju stanovnika (1361.) svrstan je u manje općinsko središte. Stanovništvo se u Kaptolu bavi intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom, stočarstvom, vinogradarstvom i voćarstvom. Dio stanovništva uposlen je Požegi i okolnim mjestima.

Nakon Požege Kaptol ima najstariju školu u Požeštini, kaptolsku iz 14. st. i trivijalnu iz 1745., koja kontinuirano radi od 1764., bogat kulturni život (Češka beseda, glazbeni festival), športske aktivnosti i nakon Požege i Pleternice, najstarije vatrogano društvo – osnovano 1893. godine.

KUTJEVO

Kutjevo se pamti i prepoznaje po nekoć uzornom vlastelinstvu i glasovitom kutjevačkom vinu, čija tradicija seže od srednjovjekovnog, pa čak i rimskog doba, od kada je "Zlatna dolina" (Vallis aurea) cijenjena kao lijep i plodan krajolik. Kutjevo je smješteno u sjeveroistočnom "kutu" Požeške doline, na polovici puta između Požege i Našica, južnim obroncima Krndije i Papuka, te stejneno u uskoj dolini rječice Kutjevčanke. Kutjevo bilježi više od sedam i pol stoljeća svoju prošlost vezanu za feudalni posjed. Od cistercitskoga samostana iz 13. stoljeća do danas izmjenjivala su se razdoblja uspona i uzornoga gospodarenja, s razdobljima nazadovanja i zapuštanja stečenih dobara.

Utemeljenjem cistercienskoga samostana 1232. godine započinje znana nam povijest Kutjeva i kutjevačke gospoštije. Dvanaestorici opata iz cistercienskoga samostana Zirc (Zircium) u Bakonjskoj šumi, kod Blatnoga jezera u Mađarskoj, povjereno je da osnuju samostan (opatiiju) u Kutjevu koji se nalazi u “štovanja vrijednoj Požečkoj dolini “. U starom spisu iz 1231. godine samostan se naziva Abbatia Beatissime Virginis Marie Vallis honesta de Gotho. Zbog opasnosti od Turaka, cisterciti su 1529. godine napustili Kutjevo, a 1536. godine zauzeli su ga Turci, te porušili cisterciensku crkvu i samostan. Dušobrižničku službu u tursko doba u Kutjevu obnašali su franjevci iz Velike, Požege, Cernika i Našica. Nakon 150. godina turske zaposjednutosti, 1686. godine završava se srednjovjekovna povijest Kutjeva.

Opustošen kutjevački posjed dodjelio je 1689. god. kralj Leopold I zagrebačkom kanoniku Ivanu Josipu Babiću koji je imenovan naslovnim opatom kutjevačkim i vlastelinom kutjevačke gospoštije. Na Babićev poziv 1698. godine u Požegu su stigli isusovci namjeravajući utemeljiti osnovnu školu i gimnaziju. darovnicima kralja Leopolda I od 7. veljače i 13. listopada 1700. godine kutjevačko imanje dodijeljeno je Družbi Isusovoj u Požegi. Ukidanjem isusovačkog reda 1773. godine prestaje i njihova nazočnost u Kutjevu.

Nakon što je kralj Josip II u Austrijskoj Monarhiji napustio ne samo isusovački nego i neke druge redove utemeljena je zaklada u kojoj su zaplijenjena sva takva imanja. U Hrvatskoj je to bila “Hrvatsko-slavonska naukovana zaklada” kojom je 1880. god. upravljala Ugarska komora, a zatim Zemaljska vlada u Zagrebu. Od 1798. do 1812. god. kutjevačko dobro bilo je u zakupu Jakoba grofa Svetića de Nemes-Sagod, koji je posjedovao nekoliko obližnjih gospoštija: Pleternicu, Trenkovo, Veliku i Pakrac. Nakon njega 1836. god. Kutjevo je u zakupu grofa Nikole i Karla Szecsen de Temerin. Na osnovi odluke Zemaljske vlade u Zagrebu, dobro Kutjevo prodano je na javnoj dražbi 1882. god. Vjenceslavu Turkoviću i Franji Turku iz Karlovca. Posjed je tada zauzimao 25.283 katastarska jutra od čega je 20.796 zauzimala šuma. Tijekom šezdeset tri godine obitelj baruna Turković uzdigla je kutjevačko dobro i dovela ga do najvećeg uspona u povijesti posjeda. Gospodarski procvat prekinut je Prvim svjetskim ratom, a Drugi svjetski rat i nove političke prilike označile su kraj kutjevačkog vlastelinstva, koje je pretvoreno u socijalističko poljodjelsko dobro. U doba obitelji Turković kutjevačko vlastelinstvo bilo je jedno od najnaprednijih dobara u Hrvatskoj.

Današnji dvorac u Kutjevu dio je nekadašnjega isusovačkoga sklopa, koji se sastojao od samostanske crkve, rezidencije, te gospodarskih zgrada i vrtova, a nestao je na ostacima cistercienske opatiije. Tokom stoljeća svoje duge povijesti kutjevački “dvorac” bio je najprije samostan strogog srednjovjekovnog crkvenog reda, organiziran prema njihovim pravilima, da bi nakon više od stopestogodišnjeg čekanja u ruševinama bio preobražen u rezidenciju–ljetnikovac, jednu naročitu vrstu samostana naizgled drugačijeg karaktera. Kutjevo je danas neveliko mjesto, za koga su se još isusovci u 18. st. zalagali da se proglasi gradom, ali nikad se nije uspjelo razviti više od trgovišta. Gospodarski razvoj Kutjevo danas bilježi proizvodnjom i preradom poljoprivrednih proizvoda u pogonima PPK Kutjevo (Dorada, Vinogradarstvo) tvornici za preradu duhana “Rovita”, a posebno mjesto zauzima uzgoj vinove loze i proizvodnja vrlo kvalitetnih vina, koja su poznata i van naše domovine. Kutjevo je danas prema novom teritorijalnom ustroju općinsko središte, a po broju stanovnika (2.492) jedno je od važnijih razvojnih žarišta.

VELIKA

Prvi put naselje Velika se spominje u dokumentima koji su sačuvani još iz 1266, 1332. i 1435. godine. U njemu je bilo sjedište gospoštije plemića Sudana Veličkih i njihovih rođaka Bekefyja. Od nekadašnjeg utvrđenog plemićkog dvorca vide se i danas ruševine na gorskoj kosi Lapjaku. Ispred te tvrđave bilo je podgrađe, trgovište, koje se spominje u turskom poreznom popisu 1545. god. U podgrađu su bile tri crkve, od kojih su dvije za Turaka bile srušene, a treću, Sv. Augustina su držali franjevci uza

svoj samostan. U 17. st. franjevci imaju u samostanu novicijat i sjemenište, pa je tada Velika bila crkveno i kulturno središte velikog dijela Slavonije. Samostan postoji od 1797. godine, a samostanska zgrada do 1921. godine, kada je srušena. Sadašnja župna crkva Sv. Augustina je gotička barokizirana građevina, pregrađena 1787. godine. Cijela je crkva važan primjer sakralne arhitekture. Uz potok Dubočanku nalazile su se toplice s izvorima tople ljekovite vode, koji su se slijevali u nekoliko otvorenih kupališnih bazena. Izvori tople vode od 1900–1934. godine mijenjaju nekoliko vlasnika. U vrijeme kad je Turistički savez Općine Slav. Požege upravljao izvorima, izgrađen je olimpijski bazen. Kasnije upravljanje je preuzelo Trgovinsko-ugostiteljsko poduzeće Požeška dolina iz Požege. Trenutačno objektima upravlja Kamen-ingrad d.d. Požega.

Velika s 2.084 stanovnika već je odavno poznata kao slavonsko izletišta i boravišno stjecište. Naselje Velika je smješteno na sjevernom dijelu Požeško-slavonske županije, na obroncima Papuka na nadmorskoj visini od 273 m između dvije kose u dužini oko 3 km i zauzima površinu od 2923,4 ha. Velika je udaljena je od središta Županije 12 km.

Prema novom teritorijalnom ustrojstvu Velika ima status sjedišta Općine Velika, a time dobiva lokalnu samoupravu.

Velika kao kulturno-povijesna znamenitost sa svojim okolnim naseljima, zdravoj i lijepoj prirodi pruža velike mogućnosti turističkog razvoja ne samo ovoga područja već i kontinentalnog dijela Republike. Pored razvoja turizma prisutan je razvoj industrije (pretežno građevinske).

Trendovi, funkcije, žarišta

Proces urbanizacije, kao i razvoj gradova, koji je prisutan u čitavoj Republici Hrvatskoj, pa tako i u Požeško-slavonskoj županiji, potrebno je prije svega istražiti i spoznati te ga nastojati odgovarajućim aktivnostima (prostorno-planerskim, gospodarskim, socijalnim, političkim i drugim mjerama) i ispravno usmjeriti.

Tabela 28.

Broj stanovnika u gradovima Požeško-slavonske županije 1971.-1981.-1991. godine				
R.b.	Gradovi Požeško-slavonske županije	Broj stanovnika		
		1971.	1981.	1991.
1.	Požega	18.183	19.867	21.046
2.	Pakrac	6.136	7.361	8.197
3.	Pleternica	3.212	3.618	3.838
4.	Lipik	2.554	3.243	3.725
Ukupno:		30.085	34.089	36.806

Izvor podataka: Ured za statistiku i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 29.

R.b.	Gradovi Požeško-slavonske županije	% stanovnika u odnosu na ukupan broj st.		
		1971.	1981.	1991.
1.	Požega	17,87	20,03	21,15
2.	Pakrac	6,03	7,42	8,25
3.	Pleternica	3,16	3,65	3,86
4.	Lipik	2,51	3,27	3,75
Ukupno:		29,57	34,37	37,05

Izvor podataka: Ured za statistiku i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Iz tabelarnog prikaza vidljiv je kontinuirani porast broja stanovnika, koji je nešto veći u periodu od 1971.-81. godine, nego u periodu od 1981.-91. godine. U gradskim naseljima Požeško-slavonske županije 1971.g. stanovalo je cca 29,5 % stanovnika, 1981.g. 34% stanovnika, a 1991.g. 37% stanovnika, što je

više od 1/3 ukupnog broja stanovnika Županije, a znatno niže od hrvatskog prosjeka (1991.g.–2/3 stanovništva u RH živi u 157 gradova i naselja s gradskim obilježjima).

Indeks porasta gradskog stanovništva, odnosno dinamika urbanizacije, u Požeško-slavonskoj županiji, u periodu od 1981.-91.g., bio je 8%, iz čega je vidljivo da je urbanizacija sporija u Županiji nego u RH (12,4 %).

Tabela 30.

Funkcija rada i funkcionalna usmjerenost 1991.g. – prema Strategiji prostornog uređenja RH				
GRAD	Požega	Pakrac	Pleternica	Lipik
Broj stanovnika	21.046	8.197	3.838	3.725
Broj zaposlenih (mještani i dnevni migranti)	11.637	4.526	1.187	2.046
Udio dnevnih migranata u %	41,9	46,0	46,3	51,5
Broj stanovnika na 1 zaposlenog	1,8	1,8	3,2	1,8
Usmjerenost na pojedinu djelatnost	bez	zdravstvo	industrija	poljoprivreda i šumarstvo, zdravstvo

Izvor podataka: Strategija prostornog uređenja RH i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Grad Požega na području Županije zauzima značajnu funkciju s 11.637 zaposlenih dok Pakrac, Lipik i Pleternica zapošljavaju od 1187 do 4526 osoba.

Odnos funkcija rada i stanovanja u gradovima Požeške županije kreće se u rasponu od 1,8 do 3,2 stanovnika na jednog zaposlenog, dok se taj odnos u Državi kreće od 0,6–7,5 (prosjeck 2,1).

U gradovima Županije velik je udio dnevnih migranata u ukupnom broju zaposlenih.

Tabela 31.

Gradovi sa svojim kružnim područjima kao najznačajnija razvojna žarišta i područja koncentracije stanovništva Požeško-slavonske županije (stanje 1991.g.)				
Funkcija	Požega	Pakrac	Pleternica	Lipik
upravna funkcija	sjedište Županije	sjedište teritorijalne jedinice i ispostave županijskog ureda	sjedište teritorijalne jedinice	
r – radijus kružnog područja (km)	3,5	3	3	2,5
broj naselja u kružnom području	9	7	6	3
broj st. u kružnom području	23.975	9.880	6.018	4.218
broj zaposlenih stanovnika	7.980 (11.637)	3.561	1.512	1.550
rade i stanuju u mjestu stanovanja	7.980	3.561	1.512	1.550
poljoprivrednici	401	235	434	253
aktivni poljoprivrednici	248	167	227	155
broj domaćinstava	8.214	4.070	1.901	1.824

Izvor podataka: Strategija prostornog uređenja RH, Demografska studija i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Tabela 32.

ZAPOSLENI U POSLOVNIM SUBJEKTIMA PO DJELATNOSTIMA STANJE (31. OŽUJKA 1998.)		
	Ukupno:	Žene:
Poljoprivreda, lov, šumarstvo	1.089	270
Ribarstvo	49	4
Rudarstvo i vadenje	694	83
Prerađivačka industrija	5.822	2.756
Opskrba el. energijom	516	87
Graditeljstvo	737	69
Trgovina i popravak vozila	1.623	692
Hoteli, restorani	124	48
Prijevoz, skladište i veze	667	176
Financijsko poslovanje	286	194
Poslovanje nekretnina	141	74
Jav. uprava, obrana, soc. osiguranje	861	524
Obrazovanje	1.077	745
Zdravstvena zaštita i soc. skrb	1.436	1.107
Osobne i usluž. djelat.	75	46
Privatna kućanstva	0	0
Izvanteritorijalne djelatnosti	0	0
UKUPNO:	15.197	6.875
Zaposlenici u obrtu	2.254	1.009
SVEUKUPNO:	17.451	7.884

Izvor podataka: Statistički ljetopis 1999. god

Tabela 33.

POSLOVNI SUBJEKTI PREMA AKTIVNOSTIMA - STANJE 31. OŽUJKA 1999.									
GODINE									
Županija	Regist. pravne osobe	Aktivne pravne osobe	Trgovačka društva		Poduzeća i zadruge		Ustanove, udruge i organizacije		Posl. sub. obrt. i sl. prof.
			Reg.	Aktiv.	Reg.	Aktiv.	Reg.	Aktiv.	
Požeško-slavonska županija	2.296	879	558	503	1.066	251	671	125	1.037

Izvor podataka: Statistički ljetopis 1999. god.

Broj i veličina naselja

Požeško-slavonska županija je svojstvena po velikom broju malih naselja i disperznoj naseljenosti, kao uostalom i sama Republika Hrvatska, što zahtijeva kompleksan i osjetljiv pristup u uređivanju prostora (organizacija prostora, opremanje infrastrukturom i sl.).

Tabela 34.

Popis stanovništva 1991.g.	Požeško-slavonska žup.	RH
broj stanovnika	99.334 (2,07% u odn. na RH)	4.784.265
gustoća naseljenosti (st/km ²)	54,72	85
broj naselja	277	6.694
prosječna veličina naselja (br. st./naselja)	358,60 (50,15% u odnosu na RH)	715
naselja od 0-1.000 st.(% od ukup. broja)	263 (94,95%)	91%
broj stan. u naseljima do 1.000 st.(% od ukup.br.)	47.473 (47,79%)	1.464.000 (30,6%)
naselja od 1.000-2.000 st. (% od ukup. broja)	8 (2,88)	
broj stanovnika u naseljima od 1.000-2.000 st.	10.479 (10,55%)	
broj naselja iznad 2.000 st.	6 (2,17)	235
broj stanovnika u naseljima iznad 2.000 st.	41.382 (41,66)	2.819.856 (59%)

Izvor podataka: - Strategija prostornog uređenja RH i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Iz tabelarnog prikaza vidljivo je da je gustoća naseljenosti u Požeško-slavonskoj županiji 54,72 st./km², što je znatno manje od prosjeka u Republici Hrvatskoj - 85 st./km². Veličina prosječnog naselja je za 49,85% manja od republičkog prosjeka.

U Republici Hrvatskoj od ukupnog broja naselja 91% čine naselja do 1000 stanovnika, dok u Požeško-slavonskoj županiji taj iznos je nešto veći i iznosi 94,95% od ukupnog broja naselja. Broj stanovnika koji živi u tim naseljima iznosi 47.473, što je 47,79 % od ukupnog broja stanovnika koji živi na području Županije. Taj podatak na razini države iznosi 30,6%. U Požeško-slavonskoj županiji postoji 8 naselja koja imaju od 1.000 do 2.000 stanovnika, što čini 2,88% od ukupnog broja naselja, u kojima živi 10.479 stanovnika ili 10,55% od ukupnog broja stanovnika Županije. U četiri grada i dva naselja s više od 2.000 stanovnika živi 41.382 stanovnika (41,65%), dok u preostalim 271 naselju živi 57952 (58,35%) stanovnika.

Iz navedenog proizlazi da u gradovima živi 36.806 (37,05%) stanovnika, odnosno da pretežiti dio stanovništva 62.528 (62,95%) živi u seoskim naseljima.

U 235 gradova i većih naselja (iznad 2.000 stanovnika) u Republici Hrvatskoj živi 2.819.856 stanovnika (59%), a u ostalih 6.459 manjih naselja živi 1.964.409 stanovnika.

Koncentracija stanovništva u gradskim naseljima naše Županije znatno je niža od prosjeka u Republici Hrvatskoj iz čega je vidljivo da većina stanovništva u Županiji živi u seoskim naseljima, pa je poticanje razvoja gradova u Županiji strateško pitanje.

Tabela 35.

Veličina naselja (prema broju stanovnika)					
do 500	501-1.000	1.001-2000	2.001-5.000	5.001-10.000	10.001-50.000
244	19	8	4	1	1

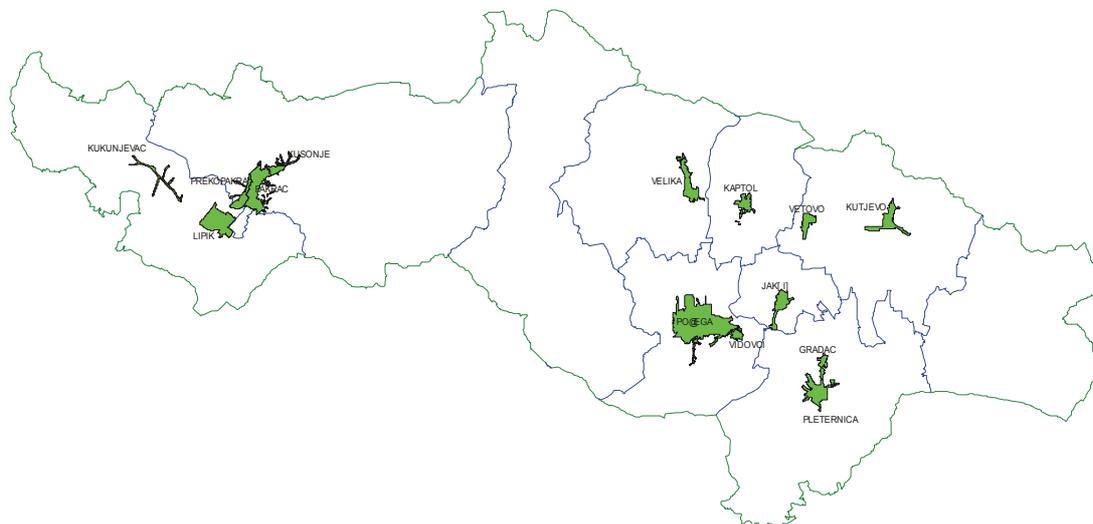
Izvor podataka: Ured za statistiku i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Tabela 36.

UKUPNO NASELJA	GRADOVI		NASELJA VEĆA OD 1.000 STANOVNIKA		
	Naziv i br. st. za cijelu terit. jedinicu		Rd. br.	naziv	br.stanovnika
277	Požega	28.157	1.	Požega	21.046
	Pakrac	16.367	2.	Pakrac	8.197
	Pleternica	13.119	3.	Pleternica	3.838
	Lipik	11.222	4.	Lipik	3.725
			5.	Kutjevo	2.492
			6.	Velika	2.084

7.	Vidovci	1.774
8.	Jakšić	1.737
9.	Prekopakra	1.347
10.	Kaptol	1.361
11.	Kusonje	1.101
12.	Kukunjevac	1.082
13.	Gradac	1.042
14.	Vetovo	1.035

Izvor podataka: Popis stanovništva 1991. god. i Zavod za prostorno uređenje Požege.

NASELJA VEĆA OD 1000 STANOVNIKA

Tabela 37.

OSNOVNI PODACI ZA 10 NAJVEĆIH NASELJA U ŽUPANIJI					
R.br.	naziv naselja	broj stanovnika (a)	površina grad. područja (km ²) (b)	gustoća st/km ²	funkcija naselja
1.	Požega	21.046	12,84	1.639,09	Središte županije
2.	Pakrac	8.197	4,59	1.785,84	Gradsko središte
3.	Pleternica	3.838	3,25	1.180,92	Gradsko središte
4.	Lipik	3.725	4,44	838,96	Gradsko središte
5.	Kutjevo	2.492	2,54	981,10	Općinsko središte
6.	Velika	2.084	2,54	820,47	Općinsko središte
7.	Vidovci	1.774	0,77	2.303,90	naselje
8.	Jakšić	1.737	2,03	855,67	Općinsko središte
9.	Kaptol	1.361	1,55	878,06	Općinsko središte
10.	Prekopakra	1.347	1,74	774,14	naselje
Ukupno:		47.601	36,29		

Izvor: a - popis stanovništva 1991. god.

b - podaci o površinama su dobiveni digitaliziranjem karte M 1:5000 u Zavodu za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Tabela 38.

Površine građevinskih područja naselja (ha)	
Ukupno	Grad Požega
12.085,94	1.283,84

Izvor: Podaci o površinama su dobiveni digitaliziranjem karte M 1: 5000 u Zavodu za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Tabela 39.

Gustoća naseljenosti (st/ha) u građevinskim područjima		
ukupno	grad Požega (područja naselja)	Ostala naselja
8,22	16,4	7,25

Izvor: - za broj stanovnika – popis stanovništva 1991. godine,

za površine – podaci o površinama su dobiveni digitaliziranjem karte M 1:5000 u Zavodu za prostorno uređenje.

1.1.1.3. Zbirni tablični iskazi osnovnih podataka o stanju u prostoru

Tabela 40.

Naziv županije Požeško-slavonska	Površina	STANOVNICI		STANOVI		DOMACINSTVO		Gusto. Naselj.. Br. st./ km ²
		Popis 1981	Popis 1991	Popis 1981 stanovi	Popis 1991 Stanovi	Popis 1981	Popis 1991	

	km2	%	Broj	%	Broj	%	broj	%	broj	%	broj	broj	
Županija Ukupno	1815,23	100,00	99189	100,00	99334	100,00	30679	100,00	34446	100,00	30628	32054	54,72
Gradovi	4												
Ukupno	898,66	49,51	68004	68,56	68865	69,33	21215	69,16	24187	70,22	21377	22631	76,63
Požega	133,91	7,38	26708	26,93	28157	28,35	8393	27,36	9578	27,81	8537	9339	210,27
Pakrac	358,08	19,73	16475	16,61	16367	16,48	5356	17,46	6325	18,36	5468	5692	45,70
Lipik	208,54	11,49	11428	11,52	11222	11,30	3769	12,29	4285	12,44	3710	3798	53,81
Pleternica	198,13	10,91	13393	13,50	13119	13,21	3697	12,05	3999	11,61	3662	3802	66,21
Općine	6												
Ukupno	916,57	50,49	31185	31,44	30469	30,67	9460	30,84	10259	29,78	9251	9423	33,24
1. Brestovac	279,24	15,38	5840	5,88	5395	5,43	1939	6,31	2138	6,21	1884	1862	19,32
2. Čaglin	179,60	9,90	4646	4,69	3928	3,95	1542	5,03	1529	4,43	1442	1285	21,87
3. Jakšić	43,75	2,41	3755	3,79	4113	4,14	1025	3,34	1221	3,54	1032	1170	94,01
4. Kaptol	85,49	4,71	3522	3,55	3566	3,59	999	3,26	1050	3,05	977	1026	41,71
5. Kutjevo	173,61	9,56	7485	7,55	7366	7,42	2189	7,14	2348	6,82	2183	2271	42,43
6. Velika	154,88	8,53	5937	5,99	6101	6,14	1766	5,76	1973	5,73	1733	1809	39,39

Izvor: Državni zavod za statistiku, Ured za katastarsko-geodetske poslove i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 41.

BROJ STANOVA PREMA NAČINU KORIŠTENJA U 1991. GODINI								
Redni broj	Prostorna jedinica	Ukupno stanova	Stanovi za stalno stanovanje			Povremeni stanovi		Stanovi u kojima se obavlja djelatnost
			nastanjeni	privremeni	napušteni	za odmor	sezonski	
1.	Požega	9578	8897	553	60	55	6	7
2.	Pakrac	6325	5489	338	146	307	39	6
3.	Lipik	4285	3680	247	94	236	23	5
4.	Pleternica	3999	3661	242	57	28	8	3
5.	Brestovac	2138	1807	126	46	139	18	2
6.	Čaglin	1529	1217	116	67	119	8	2
7.	Jakšić	1221	1108	92	8	10	1	2
8.	Kaptol	1050	973	61	10	4	2	0
9.	Kutjevo	2348	2160	112	25	43	7	1
10.	Velika	1973	1710	106	21	120	16	0
UKUPNO:		34446	30702	1993	534	1061	128	28

Tabela 42.

PREGLED POVRŠINA PO KULTURAMA ZEMLJIŠTA NA PODRUČJU ŽUPANIJE (m ²)											
Rd br.	OPĆINA-GRAD	od toga								UKUPNO POVRŠINE m ²	
		oranice Vrtovi	voćnjaci	vinogradi	livade	pašnjaci	ribnjaci	tršići i bare	šumsko zemljište		neplodno zemljište
1.	POŽEGA	46949782	2663118	1924242	11053564	6118660	0	20	52575478	12627902	133912766
2.	PAKRAC	89009216	7211275	534738	26184146	21837616	0	0	201504689	11795042	358076722
3.	LIPIK	89656178	4227715	75238	23325300	10396896	0	0	59452538	21410981	208544846
4.	PLETERNICA	72017657	3886241	1143217	15322762	14541775	0	0	78062458	13159580	198133690
5.	BRESTOVAC	60774240	5033256	684719	16921454	24715819	0	0	163949257	7160415	279239160
6.	ČAGLIN	65743377	2497548	881701	11765310	13275522	0	0	78070958	7368519	179602935
7.	KAPTOL	30085221	1318094	1488343	5974545	6031236	0	0	35968246	4625709	85491394
8.	KUTJEVO	74238602	2686241	4522560	8477349	5793284	0	0	67944913	9944843	173607792
9.	JAKŠIĆ	30113527	786762	25553	4263491	975967	0	0	4098687	3490211	43754198
10.	VELIKA	43742545	2796029	4664836	8221806	8312032	0	0	79905639	7233171	154876058
UKUPNO:		602330345	33106279	15945147	131509727	111998807	0	20	821532863	98816373	1815239561

1.1.2. Prostorno-razvojne i resursne značajke

1.1.2.1. Zemljopisna obilježja

Geološke značajke

Današnje osobine prirodne osnove područja Županije plod su složene geološke i fizičkogeografske evolucije prostora. U skladu s tim snažno je izražena njegova prirodna diferenciranost, definirana kompleksnim geološkim sastavom i tektonskom strukturom, izraženom reljefnom dinamikom (hipsometrija, raščlanjenost, nagibi, orografska struktura, specifična geomorfogeneza i evolucija), klimatskim posebnostima, bogatstvom voda tekućica, raznovrsnošću biljnog i pedološkog pokrova.

U fizičkogeografskom smislu Županija je dio megaregije panonskog bazena. Predstavlja složeni dio makroregije slavonskog gromadnog gorja, svojstvene gorsko-zavalskim reljefom. Različitosti prirodne osnove temelj su detaljnije fizičko-geografske podjele prostora zasnovane na principima

homogene regionalizacije. Među najznačajnijim kriterijima homogene regionalizacije prvenstveno treba istaći one geološko-geomorfološke prirode u kombinaciji s ostalim značajnim čimbenicima ekosfere. Naravno tu se misli na specifične klimatske, hidrološke, vegetacijske i pedološke datosti. Imajući to u vidu, unutar prostora Požeško-slavonske županije mogu se izdvojiti sljedeće mezo, sub i mikroregionalne prirodne cjeline.

Tabela 43. **Mezoregionalna cjelina nizova gorskih hrptova Papuk-Krndija-Ravna gora**

Subregija	Mikroregije		
1.1. Subregija Papuk	1.1.1. Podgorje	1.2.1. Prigorje	1.3.1. Gorski hrbat
1.2. Subregija Ravna gora	1.1.2. Podgorje	1.2.2. Prigorje	1.3.2. Gorski hrbat
1.3. Subregija Krndija	1.1.3. Podgorje	1.2.3. Prigorje	1.3.3. Gorski hrbat

Tabela 44. **Mezoregionalna cjelina gorskog masiva Psunja**

Subregija	Mikroregije		
Subregija središnjeg i JZ Psunja	2.1.1. Podgorje	2.1.2. Blatuško brdo	2.1.3. Pakračka gora
	2.1.4. Prigorje	2.1.5. Gorski masiv	
2.2. Subregija SI Psunja	2.2.1. Podgorje	2.2.2. Prigorje	2.2.3. SI dio gorskog masiva

Tabela 45. **Mezoregija gorskih masiva Požeške i Dilj gore**

Subregija	Mikroregije		
3.1. Požeška gora	3.1.1. Podgorje	3.1.2. Prigorje	3.1.3. Masiv
3.2. Dilj gora	3.1.2. Podgorje	3.2.2. Prigorje	3.2.2. Masiv

Tabela 46. **Mezoregija Požeška zaval**

Subregija	Mikroregije	
4.1. Zapadni dio	Prigorje SI djela Psunja	Zapadni dio podgorja Požeške gore
4.2. Središnji dio	Prigorje Papuka	Dio podgorja Požeške gore
4.3. Istočni dio	Prigorje Krndije	Podgorje Dilja

Navedene mezoregionalne cjeline, osim same zavale, samo dijelom participiraju na području Županije. Administrativna međa Županije u pravilu se poklapa s linijom gorskih hrptova - i masiva. U slučaju Papuka, Ravne gore i Krndije Požeško-slavonskoj županiji pripadaju južne i JZ fasade gorskih jedinica te njihova prigorja. Vrijedi to i za Požešku i Dilj-goru gdje uz vršni greben Županiji pripadaju i njihove sjeverne padinske fasade i podgorja. Što se tiče gorskog masiva Psunja, situacija je nešto složenija jer u granice Županije ulazi njegova SZ fasada, ali i njegov krajnji SI dio između Kamenskog i prijevoja Vrhovci i to u cijelosti. Sama požeška zaval stožerni je dio istraživanog prostora. U svoje granice uključuje prigorja Psunja, Papuka i Krndije, te podgorja Požeške i Dilj-gore.

Gorske strukture, hrptovi i masivi, su složene rasjedne morfostrukture u čijem sastavu dominiraju magmatske (graniti i amfiboliti), metamorfne (gnajsi i kristalasti škriljevci) i sedimentne stijene (dolomiti, vapnenci, pješčenjaci itd.), predpaleozojske, paleozojske, mezozojske i tercijarne starosti. U strukturnom smislu stijenski kompleksi borani su u paleozoiku, mezozoiku i starijem tercijaru da bi tijekom neogena i kvartara bili izdignuti i

dobrim dijelom ekshimirani (Psunj, Papuk i Krndija). Egzogeomorfološkim modeliranjem gorske strukture su poprimile svojstva sredogorskih hrptova i masiva (461-985 m). Erozijskim i padinskim procesima gore su raščlanjene na brojne kose i doline. Gorske kose se u pravilu vežu za izražene centralne grebene.

Kako je već navedeno, područje požeške zavale reljefno oblikuju gorski masivi, prigorja i podgorja te središnji nizinsko-brežuljkasti prostor.

Reljefno je najmarkantniji okolni gorski masiv s planinama različitog smjera pružanja, koje gotovo sa svih strana zatvaraju kotlinu. Sjeverozapadni dio masiva s Psunjem, Papukom, i Krndijom, nadmorske visine najviših vrhova od 984 m, 953 m i 792 m, viši je te širi i raščlanjeniji od jugoistočnog dijela masiva sa Požeškom i Dilj-gorom, čije najviše nadmorske visine iznose 616 i 459 m. Sjeverni masiv ima u ovom dijelu Slavonije i funkciju vododjelnice tekućica prema Savi i Dravi kao glavnim rijekama, koje teku nizinskom Posavinom i Podravinom. Gorski sklop prostorno određuje oblik i veličinu zavale.

Gorski masiv prelazi s unutrašnje strane zavale u padinsko osunčana prigorja, te osjenjeno, disecirana i ponegdje dosta strma podgorja. Uzduž Papuka i Krndije proteže se jedinstvena, dosta uska prigorska zona u okviru koje su posebno prirodno privlačni velički i kutjevački kraj. Prigorja i podgorja Psunja su mnogo izrazitija. Nadalje, izrazitije je podgorje Požeške nego Dilj-gore. Prigorja su bolje obradiva i veće gospodarske vrijednosti te jače naseljena od podgorja.

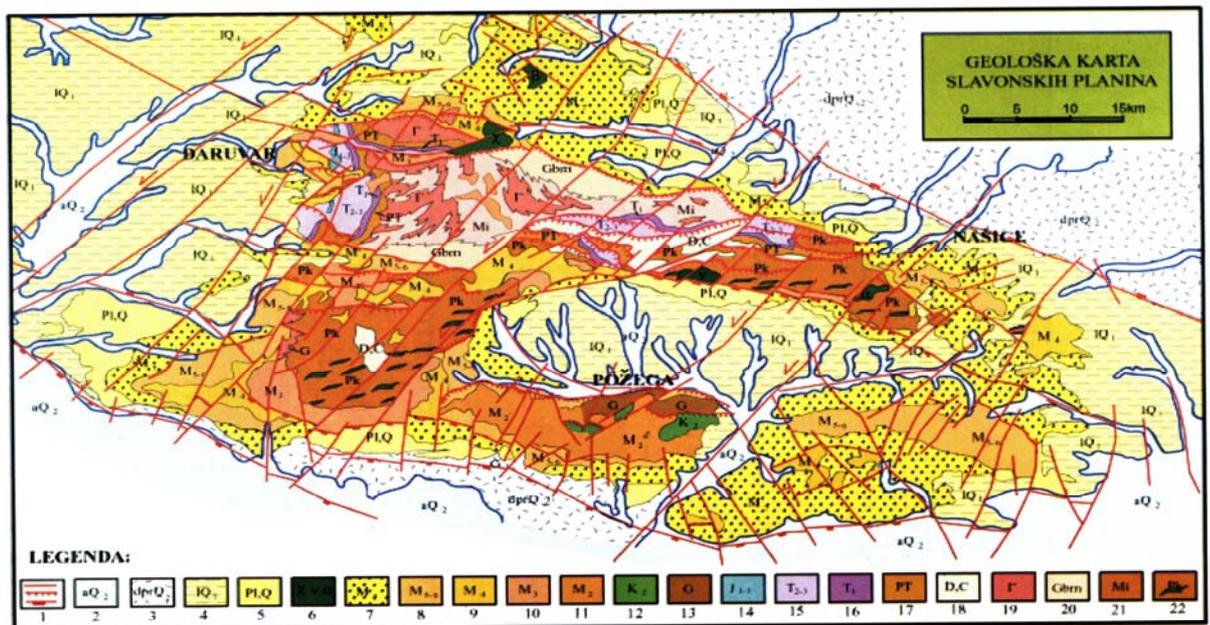
Središnji prostor je reljefno manjim dijelom ravan, a većinom valovit, s većim i manjim brežuljcima. Uglavnom su svi brežuljci položeni u smjeru sjever-jug. Zavala ima naglašeno izduženi ovalni oblik u smjeru zapad – istok. Dužina joj je oko 40 a širina od 15 do 20 km. Sva je nagnuta prema jugu, što očito pokazuju nadmorske visine brojnih naselja. U središnjem dijelu kotline nadmorska visina kreće se oko 150-200 m, a najniža je uz rijeku Orljavu.

Kotlina je orljavačkim prodoljem kojim teče rijeka Orljava nizinski otvorena samo prema jugu, prema Posavini i rijeci Savi.

Unutar Županije dominira umjereno kontinentalna klima na koju veoma jak modifikacijski utjecaj ima reljef i nadmorska visina. Jasno se uočava u klimatskim različitostima gorskog okvira i zavale. Gore se ističu kao hladniji (-2°C do -4°C u siječnju, <20° C do <18°C u srpnju) i vlažniji (godišnje preko 1000 mm padalina) "otoci", dok je zavala i okolni niži prostori na zapadu relativno župniji (-2°C do -1°C u siječnju i >20°C u srpnju). U vegetativnom periodu IV.-IX. mjeseca padne 450 mm kiše, a najviše oborina padne u VI., VII. i VIII. mjesecu. Oko 10% oborina padne u obliku snijega. Prosječna godišnja temperatura iznosi 10,5 C, a vlažnost zraka iznosi 82,10%. U prosjeku najtopliji mjesec je srpanj s prosječnom temperaturom zraka 20,5 C, a najhladniji siječanj s temperaturom -1,1 C. Srednja godišnja amplituda iznosi 21,6C, a apsolutna amplituda iznosi 65,8C (39C, - 26,8C).

Veća vlažnost gorskog okvira utjecala je na razvoj relativno guste mreže površinskih vodotoka, koji gravitiraju prema hidrološkim osima - Orljavi, Londži i Pakri. One su ujedno i mjesni erozijski bazisi. Svi vodotoci pripadaju porječju Save i karektirizira ih kišno-snježni vodni režim. Reljef, litološki sastav i klima bitno su utjecala i na razvoj prirodnog vegetacijskog pokrova i vrste tala. Gore su prostori raširenja kontinentske jelove i bukove šume s razvojem smeđih distričnih tala, dok dna zavale obilježava zajednica hrasta sladunca i cera, pitomog kestena s običnim grabom, uključujući i hrast lužnjak, topole, vrbe i ostale hidrofilne šume i šikare naplavnih ravni. Prigorjski i podgorski dijelovi zavala obilježeni su razvojem lesiviranih (ispranih) i prudoglejnih tala, dok su naplavne ravni u dolinama vodotoka svojstvena močvarnim glejnim i aluvijalnim tlom. Treba reći da su dijelovi prigorja i podgorja, te Dilj-gora, obilježeni razvojem smeđih tala na laporima, rendzinama lesiviranim i pseudoglejnim tlom.

Navedene geokološke datosti bitno su odredile okvire društveno-gospodarstvene evaluacije prostora i njegovu valorizaciju od najstarijih vremena pa do danas. U skladu s tim tekao je i razvoj naselja i naseljenosti. Najvredniji su dijelovi pri tome nesumnjivo područja prigorja i podgorja, koja istodobno reljefno definiraju prostorne okvire zavale. U pravilu reljefno zaravnjeni, litološki i pedološki pogodniji (les ili prapor i bonitetno vrednija lesivirana tla), klimatski župniji i vodom bogatiji te vegetacijski primjereniji dijelovi dna zavale i nekih prostranijih dolina (Orljava, Londže, Pakre) su područja najveće geokološke vrijednosti što je izraženo u odgovarajućoj društveno-gospodarskoj valorizaciji Požeško-slavonske županije.

Sl. 1. – Geološka karta slavonskih planina: 1 - rasjed, reverzni rasjed, normalni rasjed; 2 - aluviji: šljunci, gline i pijesci; 3 - deluvijalno-proluvijalne naslage: pijesci i glinoviti pijesci; 4 - prapor; 5 - pliokvartarne naslage: šljunci, pijesci, pjeskovite gline s lećama šljunaka; 6 - vulkaniti; riolitne, bazaltne i andezitne stijene; 7 - pont: pijesci, lapori i glinoviti lapori i vapnenci; 8 - sarmat-panon: lapori i vapnenci; 9 - baden: konglomerati, organogeni vapnenci i lapori; 10 - karpat: konglomeratični pješčenjaci, pijesci, gline i zaglinjeni lapori; 11 - otmang: konglomerati, pijesci, šljunci i gline; 12 - gornja kreda: pješčenjaci, pločasti vapnenci i vapnenci; 13 - graniti Požeške gore; 14 - jura: pločasti vapnenci; 15 - srednji i gornji trijas: dolomiti i dolomitični vapnenci; 16 - donji trijas: pješčenjaci i zaglinjeni pješčenjaci; 17 - permotrijas: konglomerati, pješčenjaci i kvarcni pješčenjaci; 18 - devon-karbon: grafitični škriljavci, konglomerati i pješčenjaci, glinjeni škriljavci; 19 - graniti; 20 - gnajsi s biotitom i muskovitom; 21 - migmatiti; 22 - prekambrij: gnajsi, amfibolitske stijene i škriljavci.

Tektonske značajke

Slavonsko gorje pripada južnim dijelovima panonskog bazena i dodirnom području panonske mase i Dinarida. U razmatranju geološke građe i rekonstrukcije strukturno-tektonskih odnosa evidentirani su tragovi više orogeneze. Prema D. Jamičiću (1987.-1989.) imamo raspon tektonskih zbivanja od bajkalske, kaledonske, hercinske do alpinske orogeneze. J. Pamić (1988.) radiometrijskom egzaktnom metodom na većini analiziranih uzoraka utvrđuje pripadnost progresivno-metamorfog kompleksa hercinskom ciklusu, ali neki njegovi podaci pokazuju i prehercinske starosti. Isti autor godine 1990. gornjokrednu bimodalnu vulkansku asocijaciju Požeške gore vezuje za završnu fazu stadija subdukcionijskih procesa, koji su se odigrali u području današnjih sjevernih Dinarida, nakon čega su počeli procesi ekstenzije na području panonskog bazena. Iako su masivi slavonskih planina po svom geološkom sastavu vrlo stari, jer stijene pripadaju predpaleozoiku, paleozoiku i mezozoiku, izdizanje samog planinskog lanca zbiva se kasnije. Prema brojnim nalazima tektonsko-erozionih ostataka malih miocenskih naslaga na većim nadmorskim visinama na Psunju i Papuku, odvojenih prostorno i visinski od glavnine miocenskih naslaga koje izrađuju obodno područje gorja, jasno je da je jaka faza izdizanja bila krajem tortona, a po nagibima slojeva ostalih mlađih litostratigrafskih članova miocena i pliocena rubnog područja, može se zaključiti da je konačna faza izdizanja bila na prelazu iz pliocena u kvartar. U horstovskom razvoju planinskog masiva dominantnu ulogu imali su uzdužni rasjedi sa savskom i dravskom potolinom, kao i papučko-psunjski rasjed između njih. Prema rezultatima geofizičkih radova te dubokim bušotinama i drugim detaljnim istraživanjima, ovi rezultati su vertikalni i subvertikalni te stepenasti ako se ide u dublje dijelove navedenih sedimentacijskih prostora. Između ovih velikih razloma u zemljenoj kori došlo je do izoklinarnog boranja stijena progresivno metamorfog kompleksa, ali i granitnih kompleksa na prijelazu u migmatite. Na strukturno-tektonsku građu mlađih naslaga imali su utjecaja isključivo neotektonski pokreti, a u kvartaru su stvorene završne strukture.

Slavonsko gorje se dijeli na više tektonskih jedinica i to:

- Tektonska jedinica Psunj – Krndija

Nastala je u više faza deformacije. Metamorfni sklop koji čini jezgru masiva Psunja i južne strane Krndije obilježavaju dvije faze deformacije. Za vrijeme starijih faza s regionalnom metamorfozom u okviru bajkalske orogeneze blago je boran metamorfni sklop. Mlađa orogenetska zbivanja s potpunim prebrojavanjem uz odvijanje retrogradne metamorfoze pretpostavlja se pripada kaledonskom orogenetskom ciklusu. Treća faza deformacije nastala je za vrijeme hercinske orogeneze kad je došlo od intruzije stijena

granitnog sastava. Četvrta faza nastala je u laramijskoj orogenezi kad su nastali brojni pukotinski sistemi. Peta faza vezana je za najmlađa zbivanja kad ova tektonska jedinica doživljava izdizanje i novo boranje vezano za neotektonske pokrete;

- Tektonska jedinica pribrežje Psunja -

Zahvaća tercijarne i kvartarne sedimente. Oblikovanje je izvršeno u najmlađoj fazi alpinske orogeneze te su nastale plikativne strukture kao npr. antiklinalna Bijela Stijena–Kričke;

- Tektonska jedinica Papuk -

Najstarije strukture su nastale u vrijeme progresivne metamorfoze. U drugoj fazi deformacije stijene su izoklinalno borane s osi bora pravca pružanja istok-zapad. Najveće deformacije ovog kompleksa nastala su prema procjenama za hercinske orogeneze. Laramijska i alpinska orogenetska faza posebno je izražena na sklopu mezozojskih stijena. U petoj fazi dolazi do većih izdizanja u odnosu na sedimentacijske prostore dravske i požeške zavale;

- Tektonska jedinica Velika -

Na prostoru Papuka izdvojena je kao posebna tektonska jedinica s naslagama gornjeg paleozoika i mezozoika. Najvažnija faza deformacije za ovu tektonsku jedinicu pada u vrijeme hercinske orogeneze pri formiranju radlovačkog metamorfog kompleksa;

- Tektonska jedinica Bilogora -

Izgrađuju isključivo tercijarne naslage. Strukturno-tektonski sklop je formiran na prijelazu iz neogena u kvartar. Specifičnost za ovu tektonsku jedinicu su prevmute strukture tercijarnih naslaga uz rub s kristalinskim kompleksom;

- Tektonska jedinica Dravski tektonski rov -

Obilježava prema trupu Papuka i Krndije veliki uzdužni rasjed. Od njega na sjeveroistok nalazi se izrazito spuštено područje s obilježjima sinklinorija. Nizom stepenastih uzdužnih rasjeda struktura idući prema sjeveroistoku postaje sve dublja, tj. povećava se pokrov neogenskih naslaga na preko 3000 m;

- Tektonska jedinica požeška zavala -

Formirana je u najmlađoj fazi alpinske orogeneze, kada je formiran savski i dravski rov te recentni sklop slavonskog gorja. Podloga zavale je izgrađena od stijena psunjsko-krndijskog metamorfog kompleksa na kojima sjede sedimenti neogena deb.gotovo 3000 m;

- Tektonska jedinica Požeška gora–Dilj-gora

Ima obilježje borane strukture poremećene uzdužnim i poprečnim rasjedima. Požeška gora ima formu antiklinale. Naslage krede predstavljaju tektonsko-erozione ostatke paleoreljefa mezozojske antiforme. Dilj-gora se sastoji od više antiklinalnih i sinklinalnih formi, a centralni dio čine dvije antiklinale. Kao dio Dilj-gore strukturna jedinica Kasonja brdo ima antiklinalni oblik s jezgrom od sarmatskih naslaga;

- Tektonska jedinica savska potolina -

Prema seizmičkim podacima ima formu asimetrične sinklinalne ispunjene neogenskim naslagama. U graničnom području savske potoline i Požeške gore geofizički su ustanovljena dva paralelna duboka rasjeda smjera zapad-istok. U miocenu je došlo do spuštavanja savske potoline koje se nastavilo u pliocenu duž mobilne rasjedne zone na što upućuju paludinske naslage debljine preko 1000m.

Seizmotektonstonske značajke

Seizmička aktivnost je usko povezana sa strukturno-tektonskom odnosima i kretanjima pojedinih tektonskih cjelina.

S obzirom na broj podijeljenih zona u koje je smještena Republika Hrvatska, a koje su međusobno odvojene velikim pukotinama koje duboko zadiru u zemljanu koru, samim time ta svaka trusna zona predstavlja poseban seizmotektonski blok iz čega proizlazi da bi područje Požeško-slavonske županije potpadalo pod zonu savske potoline. Potresi na području Slavonije i Požeško-slavonske županije povezuje se na taj način s tektonskim nabiranjem planina slavonskog gorja.

U prošlosti za područje Slavonije moglo bi se reći da je dokazana seizmička aktivnost vezana za rubove planina, što je uzrokovano horstom strukturom, i to na istočnom dijelu za Dilj-goru, a prema zapadu s jedne strane za Požešku goru, Pšunj pa sve do Moslavačke gore, a s druge strane za Krndiju, Papuk i Bilogoru. Analizom geološko tektonske značajke Slavonije može se ustvrditi određene anomalije u tektonskom smislu koje se protežu na potezu Županija–Nijemci i koje ukazuju na uzdignuti reljef tjemnog gorja.

Mnogi rasjedi su točno definirani istražnim radovima, a najinteresantnija su dva rasjeda dinarskog smjera jugoistok-sjeverozapad, i to jedan sjeverno od Vinkovaca iznad Krndije, Papuka, Bilo-gore, paralelan s Dravom, te drugi južni, koji se proteže između Pšunja, Požeške gore i rijeke Save. Naravno da i okomito na ove pravce postoji niz poprečnih kraćih rasjeda. Ti isti rasjedi (okomiti na dinarski smjer) razdjeljuju ovaj veliki timor na blokove plitkim tektonskim jarcima. Jedan ogromni blok sačinjavaju Pšunj, Papuk, Krndija, Požeška gora, Prosara, Motajica koji je odvojen od moslavačko-bilogorskog bloka ilovskom, a od istočnoslavonskog bloka orljavskom tektonskom pukotinom. Glavne lomne linije prate niz sporednih koje su većinom poprečne na dinarski smjer. U pogledu inženjersko-seizmološke svojstava pojedinih tipova tala postojeće seizmološke karte definiraju seizmičke stupnjeve za veće zone, odnosno regione, iako se unutar takvih zona pojedina manja područja bitno razlikuju po svojoj seizmičnosti, a što je uvjetovano lokalnim geološkim, hidrogeološkim i inim svojstvima.

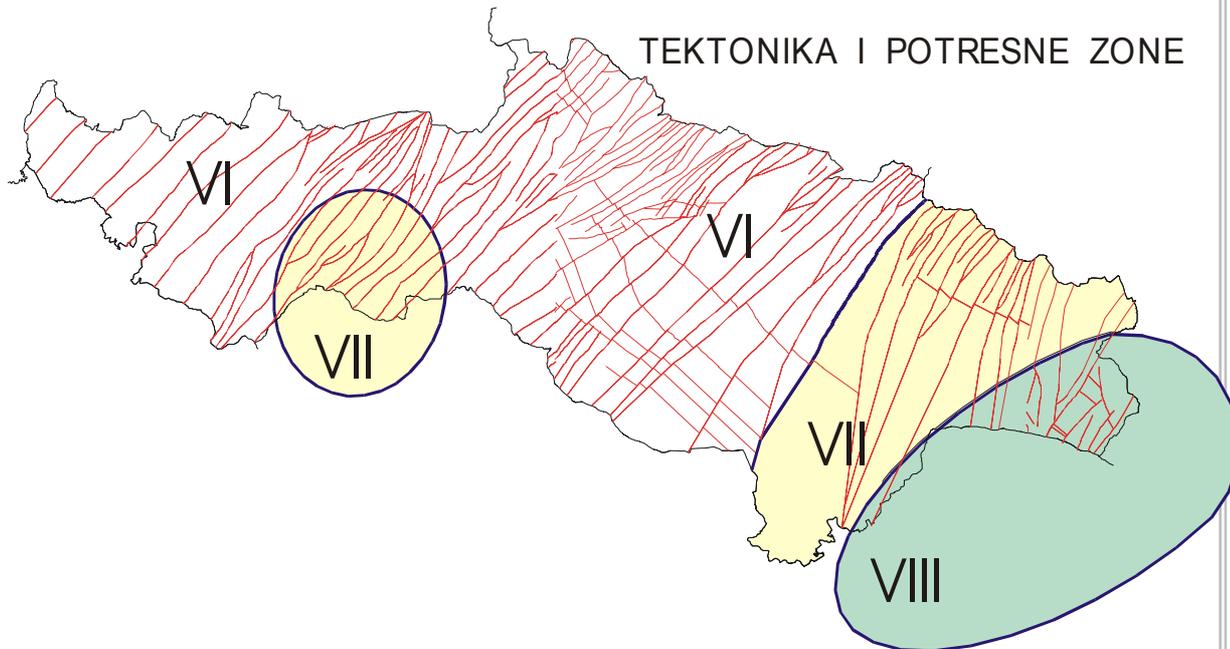
Određivanje najznačajnijih rasjeda sa seizmološke točke promatranja teško je definirati, ali postojeće karte ukazuju da su potresi praktički vezani za rasjede i to za dijelove gdje su skokovi značajnih razmjera ili su vezani za tektonske čvorove (kod Dilj-gore). Seizmička aktivnost je usko povezana sa strukturno-tektonskim odnosima i kretanjima pojedinih tektonskih cjelina. Gorska područja koja okružuju požešku zavalu su horstovi koji svojim strukturno-tektonskim odnosima ukazuju na moguće zone seizmičke aktivnosti. Požeška gora, koja se čini kao istočni nastavak Pšunja, rastavljena je od njega prijevom.

Taj prekid ukazuje na postojanje rasjeda na potezu Nova Gradiška-Sloboština koji su razdvojili te planine. Tipična rasjedna je dolina Orljave između Požeške i Dilj-gore. Papuk i Krndija se pružaju uglavnom pravcem sjeverozapad-jugoistok, a procijep između njih je također rasjed. Na ovakve strukturno-tektonske promjene ukazuju i strani odsjeci reljefa oko Požege i uske doline Orljave. Često potoci ili rijeke obilaze mjesta izdizanja, pogotovo na dijelovima gdje horstovi ili uzdignuti tektonski blokovi tonu (Orljava kod Požege). Najjače područje pojačane seizmičke aktivnosti na području bivše općine Požege je područje Dilj-gore, za koje je vezano i najveći broj potresa kao i najači potresi koji su se dogodili na ovome prostoru. Posebno se to odnosi na područje u pravcu od Đakova do ušća Orljave. Prema dosadašnjem praćenju seizmičnosti Slavonije, tj. područja na kojem je smještena

Požeško-slavonska županija, a temeljenih na osnovi dosad prikupljenih podataka baziranih na kartografskim prikazima u mjerilu 1:1.000.000 i za razna vremena povrata perioda (50, 100, 200, 500, 1000 i 10.000 godina) koje je izradio Geofizički zavod "A. Mohorovičić" - PMF Zagreb, možemo reći da je veći dio Županije 6° odnosno 7° MSK. Iako se te karte međusobno ne slažu, neke podudarnosti ipak postoje.

Prema karti seizmičnosti na području Pšunja, Papuka, Krndije, Požeške gore i pored dosta izražene tektonike ocijenjena je samo kao zona VI° pa čak i manjeg stupnja inteziteta. Pritom treba imati u vidu da je ovdje horstna struktura sasvim jasno izražena, a sve to upućuje na veću seizmičnost ove zone. Čitava Požeško-slavonska županija od krajnjeg istoka do krajnjeg zapada je površina stupnjevana kroz razne periode. Tako je:

- U periodu od 1.000 godina cijelo područje Županije VIII° MSK inteziteta, a uočene su samo dvije manje zone s intezitetom od IX°MSK (oko Požege i Pakraca);
- U periodu od 500 godina uočeno da sjeverni dijelovi Požeštine obuhvaćaju područje VII°, a ostali dijelovi Županije područja inteziteta VIII° MSK. Samo područje oko grada Pakraca i Lipika je inteziteta IX° MSK;
- U periodu od 200 godina uočeno da je uglavnom cijela Županija pokrivena VII° MSK, a područje oko Dilj-gore, te Pakraca i Lipika su u zoni VIII°;
- U periodu od 100 godina uočen intezitet od VI° MSK na sjevernom dijelu Županije, dok su južni dijelovi požeško-pakračkog dijela Županije u VII° MSK. Samo na jednom dijelu Dilj-gore (u jugoistočnom dijelu) je u zoni VIII°;
- U periodu od 50 godina cijelo područje Županije u VI° MSK.

Požegi i u široj okolici, uključujući tu obronke Papuka, Psunja i Požeške gore ima više epicentara potresa koji ne formiraju izrazitije epicentralno područje. Jačina tih potresa ne prelazi iznose magnituda od 3,5. Prema maksimalnim magnitudama potresa na širem prostoru, jasno se izdvajaju epicentralna područja Dilj-gore magnituda $M_{max} > i$ jednako 5,5 uz obronke Krndije $M_{max} > i$ jednako 4,0, Požege $M_{max} > i$ jednako 3,5. Prema maksimalnom intezitetu potresa, na ovom prostoru, na relaciji N.Gradiška-Požega-Našice mogu se očekivati potresi 6° MCS ljestvice, u zoni oko Pleternice, Pakraca i Lipika 7°MCS. Maksimalni intezitet potresa za povratno razdoblje promatranja od 200-500 godina kreće se od 7-8° MCS ljestvice, a prema seizmološkoj karti (NN br. 53/91.). Prema najnovijim pokazateljima za područje Pakraca - Lipika intezitet potresa od 8° MCS može se kao mogućnost dugotrajno isključiti.

Pedološke značajke

Prema pedološkim istraživanjima obavljenim krajem 1989. godine za potrebe Vodoprivredne osnove slivnih područja Požeško-slavonske županije temeljenih na interpretaciji postojećih podataka semi detaljnih pedoloških istraživanja sekcija karata Podravska Slatina 3 i 4, Slav. Brod 1,2 i 3, te Požege 1,2 i 4 u mjerilu 1:50.000 u okolnostima promjenjivog reljefa, različite litološke ili matične podloge i vegetacije te specifičnih hidrotermičkih uvjeta, nalazimo tla vrlo nejednolikih proizvodnih i upotrebljivih svojstava za poljoprivrednu biljnu proizvodnju. Uz razne vrste i intezitete zahvata radi potrebe uređenja postojećeg zemljišnog fonda dobila bi se još kvalitetnija zemljišta.

Geomorfološke značajke

Slivovi rijeke Orljave i Pakre (ukupna površina za Orljavu je 1580 km² i Pakru 1664.50 km² od čega otpada na našu Županiju 488,18 km²) pripadaju slivu rijeke Save. Sliv Orljave obuhvaća područje koje zatvaraju brežuljci i brda Papuka, Psunja, Krndije, Požeške gore i Dilj-gore. Prema slobodnoj procjeni najveće količine vode rijeka Orljava prima s obronaka Psunja, Papuka i Krndije što potvrđuje zastupljenost većeg broja drenažnih jaraka.

U reljefnom smislu to je područje dolina, terasa i brežuljaka do cca 200 m nadmorske visine, te brda preko 200 m i do 989 m.n.v., prekrivenih travnjacima (livade), obradivim površinama i šumama. Litološku podlogu čine šljunci, pijesak, ilovača, glina, lesoliki sedimenti, lapor, laporoviti vapnenac, škriljevci, konglomerati i pješčenjak različite starosti i prostornog rasporeda.

Uvažavajući različitost pedogenetskih faktora i njihov utjecaj na formiranje pedosfere, odnosno ukupnog geomorfološkog područja, evidentirane su sljedeće geomorfološke jedinice:

- riječne i potočne doline,
- terase i brežuljci manjih nagiba,
- brežuljci većih nagiba i brda,

Za fiziografsku jedinicu riječnih i potočnih dolina svojstvena su aluvijalno-koluvijalna, semiglejna i močvarno glejna tla, zatim aluvijalni ili/i koluvijalni šljunkoviti, pjeskoviti, ilovasti i glinasti litološki ili matični supstrat te prostorna izmjena livada i obradivih površina.

Za fiziografsku jedinicu terasa i brežuljaka manjih nagiba, svojstva su lesivirana, pseudoglejna i kiselo (distrično) smeđa tla sa ilovačama odnosno lesolikim klastičnim sedimentima. U ukupnom prostoru prevladavaju obradive površine.

Za fiziografsku jedinicu brežuljaka većih nagiba i brda, značajke su automorfna tla (sirozem, rendzina, eutrično smeđe, kiselo smeđe, lesivirano i ranker) na lesolikim sedimentima, laporu, laporovitom vapnencu, glini, škriljercu, konglomeratu i pješčenjaku. U ukupnom prostoru ove brežuljkasto-brdske fiziografske jedinice, naročito na većim nagibima, dominira šumski pokrov.

Osnovne kategorije korištenja zemljišta

Područje Požeško-slavonske županije je vrlo raznoliko s obzirom na svoja morfološka svojstva. Slavonska specifičnost je u tome što je udio poljoprivrednih površina za 4,04% veći u odnosu na šumso zemljište. U strukturi ukupnih površina Županije najviše su zastupljene poljoprivredne površine s 49,30%, od toga ukupne obradive poljoprivredne površine sudjeluju s 43,13 %, slijedi kompleks šumskog zemljišta koji zauzima 45,26%, a preostalih 5,44% je neplodno zemljište.

Struktura ukupnog poljoprivrednog zemljišta Županije u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu RH je 2,79%, a udio ukupnog šumskog zemljišta i šuma Požeško-slavonske županije u odnosu na RH je 4,06%. Ukupno obradive površine Županije u odnosu na ukupno obradive površine RH je 3,88%.

Prvenstveno možemo reći da klimatski i drugi prirodni uvjeti omogućuju uzgoj raznovrsnih kultura te se, uz uređenje zemljišta i drugim aktivnostima na zemljištu (melioracije), plodnost tih površina može još znatno poboljšati. Požeško-slavonska županija raspolaže značajnim površinama za ratarsku proizvodnju te prirodnim pogodnostima i pretpostavkama za jači uzgoj stoke, a osobito za krupno stočarstvo, i time potencijalnom proizvodnom osnovom za razvoj intenzivne poljoprivredne proizvodnje te na njoj zasnovane prehrambene industrije.

Ukupni zemljišni potencijali u odnosu na vlasništvo:

Vlasnička struktura ukupnog poljoprivrednog zemljišta u županiji za sada još uvijek predstavlja naslijeđe iz bivšeg sustava, tako da 36,43% poljoprivrednog zemljišta se nalazi u državnom vlasništvu, a 63,57% u privatnom.

Kod oraničnih površina taj odnos je nešto drugačiji jer je u državnom vlasništvu 31,43%, dok je u privatnom 68,57%.

Šume i šumsko zemljište se nalaze 5,85% u privatnom, a 94,15% u državnom vlasništvu.

Poljoprivredna proizvodnja će u idućem vremenskom obuhvatu na području Županije zauzimati istaknuto mjesto. Potreba za kontinuiranom pojačanom proizvodnjom hrane nalažu potrebu da se maksimalno iskoriste svi raspoloživi resursi, a što bi imalo za učinak njeno daljnje unapređenje. To podrazumijeva obvezu za stalnim usavršavanjem u tehnološkom i agrotehničkom smislu. Drugim riječima to znači uvođenje tehnoloških dostignuća u poljoprivrednoj obradi uz primjenu odgovarajućih agrotehničkih mjera radi poboljšanja poljoprivrednog zemljišta, zaštitu poljoprivrednog zemljišta od nenamjenskog korištenja te njegovo racionalnije iskorištavanje. Trend smanjenja poljoprivrednih površina prisutan je na području Županije, a uzrokovan je tendencijom širenja naselja, izgradnjom gospodarskih zona, prometnica i ostale infrastrukture uz stalnu prisutnost erozivnih procesa.

Pedosistemske jedinice

U području obuhvata Županije prisutni su raznovrsni pedogenetski čimbenici i procesi tvorbe tla, koji su temeljem pedografskih naslaga i reljefa, klime, vodnih prilika, vegetacije, te učestalo djelovanje čovjeka prouzročili nastanak brojnih tipova u odjelu automorfnih i hidromorfnih tala.

SADAŠNJA POGODNOST TLA I MJERE UREĐENJA

Procjenu sadašnje pogodnosti tla za biljnu proizvodnju izvršili smo prema pojednostavljenoj metodi procjene zemljišnog prostora (FAO,1983).

Tla su grupirana u redove, klase i podklase pogodnosti ili/i nepogodnosti za namjensko korištenje u poljoprivredi (tabela 45).

Tabela 47.

Procjena sadašnje pogodnosti tla za intezivnu biljnu proizvodnju		
	Podklasa pogodnosti (vrste ograničenja)	Pripadajuće pedosistematske jedinice iz tabela

Red pogodnosti	Klasa pogodnosti (stupanj)	h – hranjiva	Aluvijalno koluvijalno neoglejno, Lesivirano tipično, Semiglej aluvijalno izvan poplava, Eutrično smeđe tipično i lesivirano manjih nagiba, Rendzina duboka
	P-2 umjereno dobra tla	hranjiva kiselost pseudoglejavanje	Distrično smeđe tipično i lesivirano, Pseudoglejno, lesivirano pseudoglejno
P-3 ograničeno pogodna tla	hranjiva efektivna dubina pseudoglejavanje kiselost nagib terena	Pseudoglej zaravni i obronačni, sirozem, Distrično smeđe ili Rendzina plića	
N – nepogodno	N-1 privremeno nepogodno	hranjiva efektivna dubina višak vode	Aluvijalno koluvijalno, oglejno, Močvarno glejno hipoglejno i amfiglejno
	N-2 trajno nepogodno	efektivna dubina nagib terena erozija	Ranker, Rendzina plitka, Distrično smeđe plitko, isve preko 12-16 % nagiba

Izvor podataka: Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljave

Prema intezitetu i vrsti pojedinačnih ograničenja, prema prikazu za podklasu pogodnosti tala bit će potrebno izvođenje konzervacije tla u brdskom području, odnosno pošumljavanje erodibilnih površina, tla klasa N-2 trajne nepogodnosti, te izvođenje hidro ili/i agromelioracija (detaljna odvodnja, duboka obrada–podrivanje, krtičenje, kalcifikacija, humizacija, fosfatizacija, kalizacija), u raznim kombinacijama za tla umjerene pogodnosti i ograničene pogodnosti (klase P-2 i P-3) te privremeno nepogodna tla za intenzivnu biljnu proizvodnju (klasa N-1).

Što se tiče sadašnje pogodnosti tla za višenamjensko korištenje u poljodjelstvu Županije je konkretno za opće potrebe ili mogućnosti obrade tla u biljnoj proizvodnji tlo je specificirano prema određenim uvjetima i zahtjevima za ratarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo i travnjake. Razvrstavanjem dominantnih sistemskih jedinica automorfni i hidromorfni tala unutar pojedinih kartografskih jedinica koje su procijenjene i razvrstane u redove i klase te potklase pogodnosti za obradu, tako da ih možemo usko definirati za namjensku kulturu tj. za ratarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo i travnjake. Redovi određuju pogodnosti (P) ili nepogodnosti (N) tla, klasa stupanj pogodnosti odnosno P-1 su dobro obradiva tla ili/i pogodna za višenamjensko korištenje, P-2 su umjereno ograničena obradiva tla ili/i pogodna za višenamjensko korištenje i P-3 su ograničena obradiva tla ili/i pogodna za višenamjensko korištenje, klasa N-1 privremeno nepogodna tla za intenzivnu obradu ili kultivaciju ili/i višenamjensko korištenje i klase N-2 trajno nepogodna tla za obradu ili/i za višenamjensko korištenje, odnosno u ratarstvu, povrtlarstvu, voćarstvu, vinogradarstvu i za travnjake. Potklase pogodnosti i nepogodnosti određuju vrste i intezitet ograničenja, uvažavajući kriterije i zahtjeve intenzivne obrade ili kultivacije tla te intenzivnih oraničnih i povrtnih kultura, voćnjaka, vinograda i travnjaka.

Prema reljefnom obilježju možemo razvrstati tla na ona koja su nastala nanosom u dolinama, tzv. mineralna i na diluvijalno-aluvijalna zamočvarena tla, nastala prvenstveno oko rijeka Orljave, Londže, Pake i Bijele. Efektivna vrijednost tala je dosta slaba zbog nepovoljnog odnosa vode i zraka, ali im je potencijalna pogodnost dosta dobra. Za postizanje dobrih rezultata u segmentu ratarstva potrebno bi bilo izvršiti potrebne regulacije narečenih vodotoka i rješavanje odvodnje. Na dijelu predjela gdje po reljefu prevladava ravničarski predio razvila su se podzolirana i nepotpuno ocjedna tla na kojima nema erozijskih procesa. To je tlo koje ima odliku zbijene zdravice koja je slabo propusna, pa je na pojedinim mjestima dolazi do zamočvarenja oborinskim vodama.

Geološku podlogu im čini diluvij, tlo koje je slabo humusno, slabih fizikalnih svojstava i niske efektivne plodnosti. Na ravnom reljefu su tla dobro ocjedna, dok im je geološka podloga također diluvij, ilovasta su sastava, u dubljim slojevima su smeđe boje i zbog fizikalnih svojstava su veće plodnosti. Područja kotline definiraju osobine podzoliranih tala blagih nagiba, koja su se razvila na diluvijalnim ilovinama. Blage padine otupljuju ispiranje oborinskom vodom, ali otjecanja voda mogu voditi blažim erozijskim procesima. Prednost tala je osrednja, a ograničena je kiselošću, slabom humusnošću i zbijenošću gornjeg sloja zdravice. Područje valovitog reljefa nastalo je na naslagama diluvijalnog lesa i lesnih ilovina. Značajke ovih tala je da su dobro ocjedna. U gornjem sloju tla kiselost je manja dok u donjem dijelu slojeva dolazi do reakcije, jer je supstrat lesa alkaličan.

Na područjima većih i manjih padina formiralo se tlo mineralno karbonatno i to na formacijama tercijskih i krede. Zbog šumskog pokrova na njima ne dolazi do značajnijih erozijskih djelovanja. Tla su dosta siromašna humusom i hranjivima i slabe su plodnosti. Zbog plitkoće i slabe propusnosti za vodu i drugih svojstava nepodesna su za proizvodnju. Kod ovih tala potrebno je pristupiti odgovarajućim mjerama da se spriječe erozijski procesi. Na područjima strmih padina formirala su se tla koja spadaju u grupu podzola ili pseudogleja, a razvila su se na podlozi kvartarnih glinovitih, ilovastih i pjeskovitih sedimenata. Uz prirodni proces podzolacije javlja se površinska erozija i to na površinama koje se nepravilno obrađuju ili su intenzivnom sječom degradirane. S obzirom na navedene nedostatke ova tla ni uz odgovarajući tretman nisu u agrarnom smislu značajna za razvoj raznih kultura.

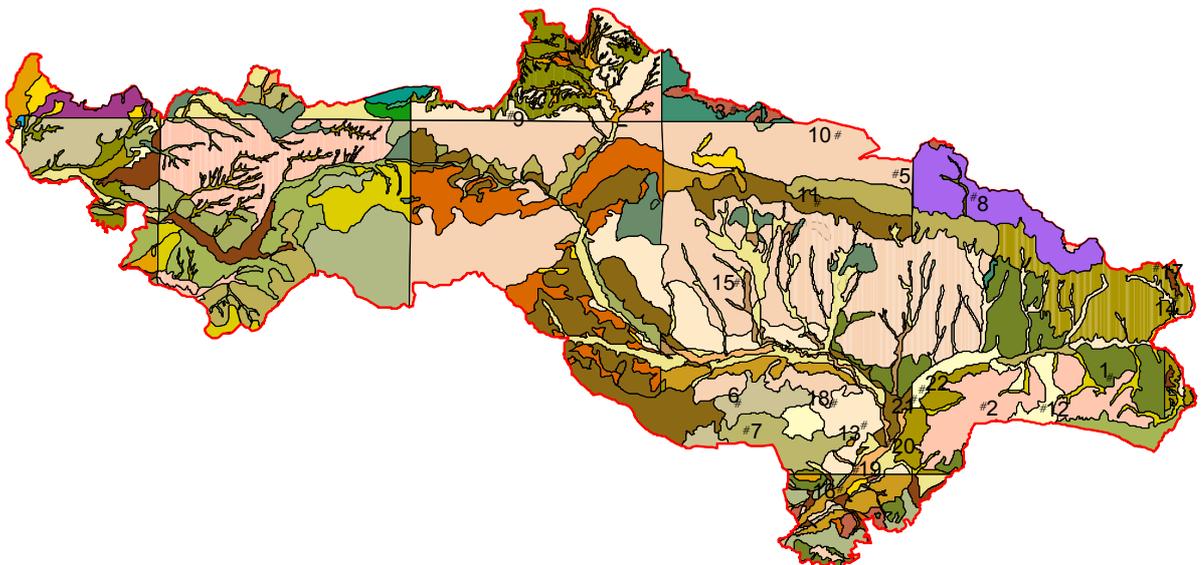
PEDOLOŠKI POKROV**Popis tala**

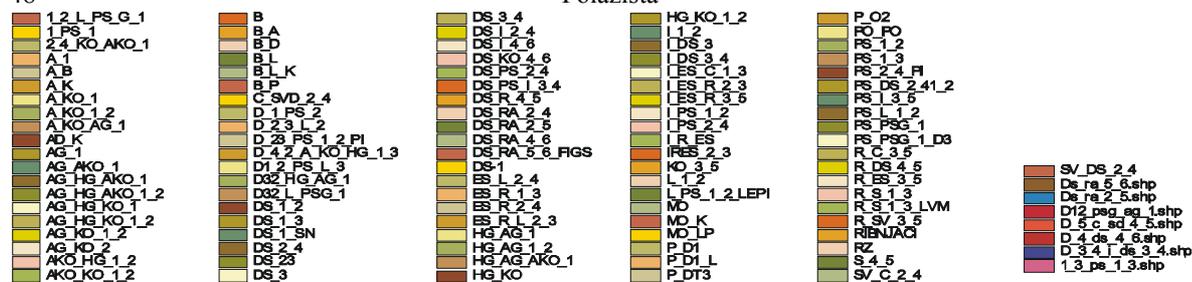
U prilično promjenjivim topografskim, litološkim i vegetacijskim uvjetima na području Požeško-slavonske županije nalazimo automorfne i hidromorfne jedinice tala. Automorfna tla su nastala na ocjedinim formama reljefa, a na skoro ravnim terasama, blagim padinama brežuljaka i u dolinskom dijelu područja u uvjetima prekomjernog vlaženja poplavnom ili/i slivenom ili/i visoko podzemnom vodom nastala su hidromorfna tla kraće ili duže mokre faze.

Tabela 48.

Pedosistemske jedinice		
R.br.	Naziv	Matični supstrat
A. Automorfna tla		
1.	Sirozem silikatno karbonatni	Na lesu i laporu
2.	Rendzina karbonatna	Na laporu i
3.	Rendzina izlužena	Mekim vapnencima
4.	Ranker distrični litični	Na škriljevcu,
5.	Ranker distrični regolitični	Konglomeratu, pješčenjaku
6.	Eutrično smeđe tipično	Les, lapor,
7.	Eutrično smeđe lesivirano	I ilovača
8.	Distrično smeđe tipično	Ilovača, les
9.	Distrično smeđe lesivirano	Pješčenjaci,
10.	Distrično smeđe pseudoglejno	Konglomerati
11.	Lesivirano tipično	Les, ilovača
12.	Lesivirano pseudoglejno	Les, ilovača
B. Hidromorfna tla		
13.	Aluvijalno-koluvijalno neoglejno	Pijesak, šljunak
14.	Aluvijalno-koluvijalno oglejno	Ilovača
15.	Pseudoglej zaravni	Les, ilovača
16.	Pseudoglej obronačni	Pijesak, ilovača
17.	Semiglej aluvijalno	Glina, šljunak
18.	Močvarno glejno hipoglejno	Pijesak, ilovača
19.	Močvarno glejno amfiglejno	Glina, šljunak

Izvor podataka: Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orłjave

KARTA PEDOLOŠKI POKROV ŽUPANIJE

Pedološke podloge Županije korišteno iz Izvora Topografske osnove Vojnogeografskog instituta 1:50 000,

PEDOFIZIKALNA SVOJSTVA

Automorfna tla su različite efektivne dubine, praškastoglinastoilovaste, ilovaste i glinastoilovaste teksture. Hidromorfna tla mogu biti i teže teksture, odnosno nalazimo pojedine slabije propusne praškastoglinaste horizonte. Hidraulička provodljivost ili propusnost za vodu pojedinih automorfnih pedosistematskih jedinica ili horizonata, može varirati od male (3×10^{-5} cm/s) do brze (700×10^{-5} cm/s). Kapacitet za vodu do jedan metar dubine može biti kod raznih tekstura od 250–500 mm.

Prema plastičnosti nalazimo slabo plastična ($IP < 7$) do vrlo plastična tla ($IP > 17$). Hidromorfna tla imaju volumen pora od 38–62% vol. što znači da su malo do vrlo porozna u pojedinim slojevima. Kapacitet za zrak varira od 0–12% vol. Infiltracijsku sposobnost mogu aproksimirati sljedeće vrijednosti (prema američkim izvorima):

- lagana pjeskovita ilovača za gusti pokrov 40, a rijetki pokrov 25 mm/sat,
- praškasta ilovača i pjeskovita ilovača za gusti pokrov 25, a rijetki pokrov 15 mm/sat,
- praškasta ilovača za gust pokrov 18, a rijetki pokrov 12 mm/sat,
- praškasta ilovača iznad težeg mehaničkog sastava (heterogeno tlo) za gust pokrov 15, a rijetki pokrov 10 mm/sat.

Tabela 49. Fizikalna svojstva tla sliva rijeke Orljave

MEHANIČKI SASTAV TLA							
Broj profila, Pedosistematska Jedinica	Dubina u cm	% sadržaj čestica .mm fi					Teksturna Oznaka SSM (1951)
		2-0,2	0,2-0,05	0,05-0,02	0,02-0,002	<0,002	
		3	4	5	6	7	
P-1	5-24	6,42	13,70	25,00	25,20	29,68	PrGI
Sirozem, silikatno Karbonatni	24-39	6,80	15,87	26,85	26,67	23,81	PrI
	39-85	2,52	7,82	23,73	25,98	39,95	PrGI
P-2	85-174	1,63	5,75	26,35	28,73	37,54	PrGI
	0-16	0,66	4,78	22,42	28,39	43,75	PrG
Rendzina karbonatna	16-53	0,57	3,18	16,95	36,15	43,15	PrG
	53-64	0,49	1,24	7,83	49,37	41,07	PrG
P-3	0-20	35,97	8,40	15,62	26,95	13,06	I
Rendzina izlužena	20-29	33,63	7,16	13,24	33,11	12,86	I
P-4	2-18	20,5	15,55	15,55	29,4	19,0	GI
Ranker distrični, litični	0-5	31,77	8,76	10,12	31,11	18,24	I
P-5	5-29	22,54	6,60	40,71	11,99	18,16	PrI
	29-51	19,75	7,61	13,99	40,23	18,42	PrI
P-6	0-15	8,52	12,68	25,91	21,29	31,80	GI
Eutrično	15-30	4,46	6,98	30,78	20,77	37,01	PrGI
	30-78	5,08	12,44	20,20	22,68	39,62	PrGI
Smeđe, tipično	78-103	6,81	14,87	19,58	20,68	38,06	PrGI
P-7	0-7	1,14	18,77	47,16	18,08	14,85	PrI
Eutrično	7-21	5,57	8,59	32,75	30,24	22,85	PrI
	21-35	2,94	5,99	39,80	24,94	26,33	PrI
smeđe lešvirano	35-67	1,24	4,02	30,27	28,24	36,23	PrI
	67-105	2,59	4,31	29,25	23,99	37,88	PrGI
P-8	0-14	16,69	14,69	23,32	29,43	15,87	PrI
Distrično smeđe, Tipično	14-34	15,82	9,11	25,45	31,85	17,77	PrI
	34-90	14,38	9,80	25,60	31,50	18,72	PrI
P-9	1-15	30,3	27,7	*	26,6	15,4	GI
Distrično smeđe, Tipično	15-22	28,3	30,5		21,2	20,0	GI
	22-40	27,4	35,2		16,8	20,6	PGI
P-10	0-5	18,02	7,82	16,72	34,41	23,02	PrI
Distrično	5-36	21,84	6,09	13,16	35,97	22,94	I
	36-95	29,80	11,48	13,10	22,86	22,76	I
Tipično	95-120	31,85	14,06	10,49	23,81	19,81	I
P-11	0-5	6,38	11,18	33,52	32,41	16,51	PrI
Distrično	5-22	1,41	5,74	38,54	33,81	20,50	PrI
	22-40	0,96	3,69	38,00	35,54	21,81	PrI
Lesivirano	40-90	1,80	3,39	33,72	29,64	31,15	PrGI
P-12	5-23	1,12	3,94	36,78	42,03	16,13	PrI
Distrično	23-46	1,08	4,18	36,67	37,71	20,36	PrI
	46-100	1,55	3,55	38,02	24,18	32,70	PrGI
Smeđe, Pseudoglejno	100-140	0,58	2,85	33,06	32,88	30,63	PrGI
P-13	0-18	1,36	3,12	45,52	36,15	16,85	PrI
Lesivirano	18-33	1,62	3,67	36,84	36,15	21,72	PrI
	33-68	2,39	3,80	31,51	31,46	30,84	PrGI

	68-84	0,82	2,92	31,44	32,93	31,89	PrGI
	84-104	0,63	2,95	34,64	25,55	36,23	PrGI
P-14	0-20	2,34	4,50	34,59	40,50	18,07	PrI
Lesivirano	20-40	2,28	3,20	33,68	35,00	25,84	PrI
Tipično	40-70	2,27	2,98	31,20	30,09	30,40	PrGI
	70-90	2,93	2,84	31,90	29,86	32,47	PrGI
P-15	0-18	9,30	9,34	28,88	34,15	18,33	PrI
Lesivirano	18-42	10,81	21,30	19,23	28,85	19,81	I
Pseudoglejno	42-73	9,79	15,28	33,40	20,68	20,85	PrI
	73-87	5,17	20,07	38,09	15,30	21,37	PrI
P-16	0-44	5,2	19,6	40,0	21,8	13,4	PrI
Aluvijalno-	44-75	5,1	21,5	43,4	18,4	11,6	PrI
Koluvijalno	75-125	1,0	12,4	44,2	26,6	15,8	PrI
oglejeno	125-270	15,2	32,02	26,0	11,6	15,0	I
P-18	0-5	4,44	8,32	40,15	32,06	15,03	PrI
Pseudoglej	5-24	0,92	3,99	43,30	34,24	17,53	PrI
Obronačni	24-56	0,92	1,44	42,46	31,55	23,63	PrI
	56-105	1,00	3,04	31,92	29,11	34,93	PrGI
P-19	0-25	12,5	11,3	32,2	32,2	11,8	PrI
Semiglej	25-45	11,7	13,4	31,1	27,8	16,0	PrI
Aluvijalno	45-70	15,4	14,4	29,6	23,0	17,6	PrI
	70-190	16,7	14,1	29,0	20,2	20,0	I
	190-250	15,9	10,8	34,7	20,8	17,8	PrI
	250-270	16,9	11,1	30,6	20,4	21,0	PrI
P-20	0-16	1,5	6,5	26,2	39,6	26,2	PrI
Močvarno	16-45	1,4	3,8	22,8	42,0	30,0	PrGI
Glejno	45-90	0,7	2,6	20,1	37,6	39,0	PrGI
Hipoglejno	90-110	4,8	4,6	15,8	31,8	43,0	PrG
	170-210	13,9	11,6	21,5	22,6	30,4	GI
	210-250	17,7	15,5	23,0	19,8	24,0	I
P-21	0-19	1,0	20,4	*	43,5	17,9	PrG
Močvarno	19-37	0,3	13,6		44,5	16,6	PrG
Glejno	37-88	0,9	25,4		39,0	18,0	PrGI
Amfiglejno	88-134	3,2	25,4		32,7	15,1	PrGI
P-22	0-20	0,6	48,1	*	41,7	9,6	I
Aluvijalno,	70-90	0,3	42,9		45,2	11,6	PrI
Koluvijalno	140-160	0,3	36,3		54,3	9,1	PrI
Oglejno	230-250	0,5	29,3		63,4	6,8	PrI

Izvor podataka: Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljave

TUMAC: *čestice od 0,2 do 0,02 mm;

PrI

- praškasta ilovača

PrG

- praškasta glina

PrGI

- praškaasto glinasta ilovača

I

- ilovača

- teži mehanički sastav praškastoglinasta ilovača 9, za gusti pokrov 12, a za rijetki pokrov 8 mm/sat,
- teški mehanički sastav (gline, glinaste ilovače) za gusti pokrov 8, a rijetki pokrov 4 mm/sat.

NAČINI VLAŽENJA TLA

a) Automorfna i aluvijalno neoglejena tla kraće plavljena imaju prema hidropedološkoj terminologiji i metodici automorfni način vlaženja procjednom površinskom (oborine, slivena ili poplavna) vodom. Dominiraju oksidacijski procesi aeriranog tla (sirozem, rendzina, ranker, eutrično smeđe, distrično smeđe i lesivirano).

Samo kod aluvijalnih i teksturno težih Bt horizonata distričnosmeđih ili lesiviranih tala, može biti povremeno sporije procjeđivanje površinskih voda.

b) Pseudoglejni način vlaženja obilježava vlaženje sporo procjednim i povremeno stagnirajućim površinskim vodama (pseudoglej zaravni), odnosno dominantno i bočnim vodama (niz padine) kod obronačnog pseudogleja.

c) Semiglejni način vlaženja obilježava vlaženje procjedom površinskom vodom do 1 m dubine, a dublje fluktuirajućom podzemnom vodom, koja je u slučaju semigleja aluvijalnog u direktnoj vezi s vodom u vodotoku - koritu.

d) Hipoglejni način vlaženja obilježava dominantno vlaženja fluktuirajućom i do površine tla podzemnom vodom.

e) Amfiglejni način vlaženja obilježava kombinirano vlaženje površinskom i podzemnom vodom.

f) Aluvijalni način vlaženja obilježava kombinirano vlaženje poplavnom i fluktuirajućom podzemnom vodom (aluvijalno-koluvijalno u zoni poplava).

PEDOKEMIJSKA SVOJSTAVA

Automorfna tla brežuljka i brda imaju različita pedokemijska svojstva zbog različite matične podloge, načina korištenja (šume, travnjaci, obradiva tla) i ostalih pedogenetskih činioca. Reakcija tla je od jako kisele do slabo alkalične, karbonatna tla (napr. rendzine, sirozemi) imaju i do 40 % CaCO₃, površinski slojevi 1,5-18,0 % humusa. Stupanj zasićenosti adsorpcijskog kompleksa bazama je od 5-50 % za kiselu ispranu tla te preko 50 % za eutrično smeđa i neka lesivirana tla. Opskrbljenost hranjivima je

varijabilna, od vrlo slabe do bogate opskrbljenosti fiziološko aktivnim fosforom i kalijem. Manja opskrbljenost hranjivima je osobina obradivih i erodibilna tala (tabela 4).

PROSTORNI RASPORED TALA

Automorfna tla (dvanaest pedosistematskih jedinica) i hidromorfna tla (sedam pedosistematskih jedinica) grupirano je u dvanaest kartografskih jedinica. Tako su tla riječnih i potočnih dolina prikazana u jednoj, tla terasa i manjih brežuljaka u tri te tla brežuljka većih nagiba i brda u osam pedokartografskih jedinica (tabela 5 u tekstu).

Tla su iz praktičnih razloga grupirana u tri rajona ili grupe.

Svaka grupa predstavlja neku prostornu, proizvodnu i meliorativnu cjelinu.

Tabela 50.

Br	Kartografska jedinica- N a z i v	Površina-ha	Matični supstrat
1	2	3	4
grupa A. Tla riječnih i potočnih dolina			
1	Aluvijalna koluvijalna neoglejna i oglejna-Močvarno glejna hipoglejna i amfiglejna-semiglej aluvijalno	19 014	aluvij ili koluvij (šljunak, ilovača, glina)
grupa B. Tla terasa i manjih brežuljaka			
2	Lesivirana tipična i pseudoglejna	18 717	ilovače, les
3	Pseudoglej zaravni i obronačni – Lesivirano tipično i pseudoglejno	17 776	ilovače, les
4	Pseudoglej obronačni - Distrično ili Kiselo smeđe tipično i lesivirano	12 417	ilovače, les
grupa C. Tla brežuljaka i brda			
5	Sirozem silikatno karbonatni – Eutrično smeđe tipično i lesivirano	2 880	lapor, les
6	Rendzina – Sirozem silikatno Karbonatni	8 393	lapor, meki vapnenci, laporovite gline
7	Eutrično smeđe tipično, lesivirano – Lesivirano tipično i pseudoglejno	3 112	ilovače, pijesci i gline
8	Eutrično smeđe tipično i lesivirano - Rendzina	3 410	lapor, les
9	Lesivirano tipično i pseudoglejno - Rendzina – Eutrično smeđe tipično i lesivirano	11 408	ilovače, lapor, laporoviti vapnenci
10	Distrično smeđe, tipično, lesivirano I pseudo – Rendzina	13 502	ilovače, les, škriljevci, konglomerat, pješčenjak, lapor
11	Distrično smeđe tipično i lesivirano Ranker litični i regolitični distrični	24 709	ilovače, les, škriljevci, konglomerat, pješčenjak, lapor
12	Lesivirano tipično i pseudoglejno – - Distrično smeđe tipično i pseudoglejno - Ranker regolitični	4 331	ilovače, pijesci, pješčenjaci, škriljevci
U k u p n o : 139 669			
Stambena zona Požege : 231			
SVEUKUPNO : 139 900			

Izvor podataka: Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljava-Londža

Mineralne sirovine

Slavonsko gorje s masivima Psunja, Papuka, Krndije i Dilj-gore, predstavlja geološki najsloženije i najinteresantnije područje sjeverne Hrvatske. U široko kronostratigrafskom rasponu tu su zastupljene najstarije i najraznovrsnije geološke formacije u Hrvatskoj počev od prekambrija, paleozoika i mezozoika do najmlađih članova kenozoika. U geotektonskom smislu tu su utvrđeni tragovi svih značajnijih orogenetskih zbivanja, od tzv. bajkalske faze, kaledonske, hercinske i alpijske orogeneze do postanka neotektonskih struktura.

Brojni i raznovrsni litostratigrafski članovi nosioci su također brojnih mineralizacija i orudnjenja, pa se ovaj dio Hrvatske može smatrati najbogatiji po broju i raznovrsnosti nalazišta i pojava mineralnih sirovina.

Slavonsko gorje je izrazito pokriveno šumom te u ekološkom smislu predstavlja biološku oazu Slavonije i sjeverne Hrvatske. Raznovrsna geološka građa terena uvjetovala je razveden reljef s mnogobrojnim gorskim kosama, grebenima, dubokim dolinama i jarcima koji su uvjetovali razvijenu i bogatu hidrografsku mrežu bistratih potoka i potocića koji s Psunja gravitiraju preko Orljave i Pakre u sliv rijeke Save, dok bilo centralnog i zapadnog Papuka čini vododjelnicu tokova sliva Save i Drave.

Skupina slavonskih planina odudara od pojma ravne Slavonije. Na prostoru između Drave i Save posebno se ističe trup Papuka s Krndijom koji se proteže u dužini od 75 km, s najvišim vrhom od 953 m i prostrani masiv Psunja s najvišom točkom od 989 m. Planinski vijenac zatvara Požeška gora s najvišim vrhom od 616 m i Dilj-gora visine 459 m.

U skladu s ranijim mišljenjima pretpostavlja se da su stijene slavonskog gorja psunjsko granit-metamorfno kompleksa prekambrijske starosti. Najstarije stijene na području Psunja, Papuka i Krndije su prekambrijski metamorfiti, stvarani u geosinklinalnim uvjetima sedimentacije s jasnim osobinama vulkanske aktivnosti. Za vrijeme bajkalskih orogenetskih zbivanja stijene su metamorfozirane u rasponu od kloritskog do amfibolitskog facijesa. Kasnijim procesima metamorfozne stijene su retrogradno izmijenjene i kataklazirane.

U amfibolitski facijes ulaze razni varijeteti gnajseva amfibolita, amfibolitskih škrljavaca, metagabra, mramora i granitskih stijena. Glavnu masu čine gnajsevi s granatom, staurolitom, rjeđe distenom i silimanitom. Paralelno folijaciji ove osnovne mase metamorfita u nju su uloženi amfiboliti i amfibolitski škrljavci, a rijetko i mramori. Uz amfibolite i amfibolitske škrljavce prisutne su i pojave metogabra kao i manja nepravilna tijela i žile granitskih stijena i manje mase serpentina. Pojave granitoida u najstarijem metamorfnom kompleksu obilježja su za ovu zonu na južnom Papuku, a pojave serpentina na centralnom dijelu Psunja.

Požeško-slavonska županija zahvaća brdsko-planinsko područje svih masiva slavonskog gorja kao i cjelokupni prostor požeške zavale. Geološki sastav područja je vrlo raznolik i litostrategijski, strukturno i tektonski. Najstarije naslage pripadaju kutjevačkoj seriji odnosno krndijsko-psunjskom kompleksu s elementima prekambrijske starosti, migmatiti i graniti pripadaju starijem paleozoiku, mezozojski kompleks predstavljen je pretežno u karbonatnom razvoju trijarskih naslaga na Papuku i krednim vapnencima i efuzivima u Požeškoj gori. Rubni pojas gorja i depresija Požeške zavale izgrađuju mlađe neogenske naslage sa razvojem miocena, pliocena i kvartara. U podlozi kotline nalaze se također starije stijene progresivno-metamorfno kompleksa za područje Požeštine.

Za pakrački dio najstariji predpaleozojski kompleks naslaga u masivu Psunja su granat-staurolitski gnajsevi u izmjeni s amfibolitima i florezirani granitoid. Slijede grafitonosni klorit-sericitski škrljevci sjevernog Psunja i južnih padina Ravne gore. Od paleozojskih stijena na Ravnoj gori su zastupljeni biotit-muskovitski gnajsevi i kloritski škrljevci, migmatiti i graniti, a na Psunju metamorfiti karbonske starosti s orudnjenjima grafita i granitni kompleks Omanovca. Mezozojske naslage su predstavljene karbonatnim sedimentima gornjeg trijasa, a rubna područja Papuka i Psunja izgrađuju naslage miocena, pliocena i kvartara.

Istraživanja i eksploatacija mineralnih sirovina na području Županije ima dugu tradiciju, od jamskih radova na smeđem ugljenu na području Ratkovic i Nurkovca, preko pokusnog rudnika talk-kloritnog škrljca (milovke) u Koprivnoj, grafita u Kaptolu do u ležišta kvarcnog pijeska Vranić u 80-tim dnevnim kopovima i analcimskog tufita u Poljanskoj. U kamenarstvu je stalna aktivnost na otkopavanju i preradi tehničkog kamena na dnevnom kopu dolomita Veličanka, na kopu amfibolita Vetovo i stijenama-dijabaznog sastava u Vidovcima. U Papuku, Krndiji i Požeškoj gori su brojni šumarijski kamenolomi i tzv. pozajmišta gdje se povremeno eksplatairaju amfiboliti, amfibolitski škrljevci, graniti, vapnenci i drugi materijali za nasipavanje šumarijskih komunikacija.

Ležište dijabaza nalazi se u području Tisice, sjeverno od Velike u kanjonu Dubočanke. Ležište kvarcnog pijeska u Vraniću, sjeveroistočno od Orljavca, dok se sjeverno od Orljavca nalazi ležište vapnenca. Ležište mramoriziranog vapnenca Mirkovica - Bzenica, locirano je zapadno od Pleternice, na padinama Požeške gore, ležište tortonskih vapnenaca nalazi se istočno od sela Pavlovci, a nalazište kvarcnog pijeska Mokraš locirano je sjeverozapadno od sela Zdenkovac.

Istražena su prospekcijski ili detaljno i brojna druga ležišta mineralnih sirovina kao što su: kvarcni pijesci, kvarciti, razne vrste potencijalnog arhitektonsko-građevinskog kamena i dr. Mnoge od tih sirovina će se u bliskoj budućnosti početi eksploatirati, a pojave rijetkih minerala i rijetkih elemenata te prisutnost radioaktivnih materijala i još nekih sirovina zaokružuju interes poznavanja i korištenja resursnog potencijala Županije. U redosljedu prikaza ležišta i pojava mineralnih sirovina može se početi s ležištima koja su unutar najstarijih poznatih geoloških formacija.

AMFIBOLITI: Nalazimo unutar zone južne Krndije i zone istočnog Psunja u granat-staurolitskim gnajsevima. Oni čine izmjenu stijena u kojima su amfiboliti i amfibolitski škrljevci podređeni. Najpoznatiji lokaliteti su VETOVO (tj. Vetovo - Skuburovac), dok su perspektivna ležišta Vetovo-Ključine, Černjanska glava i Gradac, lokalitet KRNDIJA kod Bekteškog Gradišta, lokalitet STARI FATOVI i JEZERSKA KOSA, šumarijski kamenolomi na južnim padinama brda Mala Breza (Krndija), Mitrovo brdo te Šeoviciaza područje Pakraca. Unutar najstarijih stijena Psunja nalaze se brojna tijela i slojevi amfibolita. Veća masa se nalazi na području FUKINAC (područje grada Okučani) koji jednim dijelom zadire u prostore Požeško-slavonske županije.

GABRO: Nalazišta su na području južnog Papuka. Istraživanja su izvršena na lokalitetu Trbušnjak, a potencijalno nalazište je i u PODGORJU, sjeverozapadno od Trbušnjaka.

GRANIT: Najznačajnija nalazišta granita za područje Požeštine su na širem području Zvečeva. Lokalitet KRAJČINOVIĆA nalazi se u masivu Ravne gore. Smatra se vrlo značajnom lokacijom za moguće ležište kvalitetnog ukrasnog kamena. Nalazište ZVEČEVO, lokacija VUČJAK KAMENSKI,

lokacija u Češljakovcima MLADI GAJ, lokacija kod KUTJEVA su četiri napuštena šumarska kamenoloma. Granit se javlja i na području Požeške gore na lokaciji GORNJI VRHOVCI.

DIJABAZ: Najpoznatije ležište u Požeštini je bivši kamenolom TISICA, gdje su radovi prestali prije 30-tak godina i s vrlo malim blokovima stijena koja bi se zbog dekorativnosti mogla vaditi i kao arhitektonsko-građevinski kamen. Na širem prostoru karbon-permskog kompleksa ima još perspektivnih netaknutih nalazišta dijabaza na obližnjim lokacijama: TISOVAC, TISOVAČKA KOSA, KANJIŠKA GLAVA i dr.

SPILIT: Nalazišta se nalaze na sjevernim padinama Požeške gore južno od grada Požege. Ove stijene su eksplahirane kao tehnički kamen na lokacijama PAKAO i NAKOP POTOK u Vidovcima.

RIOLIT: Ove stijene nisu imale prije neko ekonomsko značenje, osim kao tehnički kamen. Nalazišta u Dervišagi - davno zatvoren, kao i nalazište u napuštenom šumarijskom kamenoloma na području Vesele (Gložde).

GNAJZ: Jedri blokoviti gnajsevi su registrirani na više pozicija šireg područja Zvečeva. Lokacija ĐEDOVICA je nalazište koje kao potencijalno za potrebe arhitektonsko-građevinskog kamena. Potencijalna lokacija koju je potrebno detaljnije istraživanje s aspekta ukrasnog kamena je na području KLOŠANSKE KOSE.

MRAMORIZIRANI VAPNENAC: Izdvojen na karbonatnom kompleksu Požeške gore. Lokalitet BZENICA i kamenolom BUDLJIŠ kao povremeni aktivni šumarijski kamenolom. Svojom kvalitetom ovi vapnenci imaju značaj samo za tehnički kamen. Pojava-PETROV DOL (Klikun) je manji napušteni kamenolom rekristaliziranog vapnenca na istoj lokaciji, pojava MIRKOVICA-BZENICA nalazi se uz šumarijski put u dolini Mirkovica. Ovo je jedna od najpovoljniji lokacija za otvaranje novog kamenoloma na tom području.

GRAFIT: Na području grada Pakraca prisutni su rudnici nemetala - grafita koji se eksploatira jamski u rudnicima Brusnik, Sivornica i Brezovo polje u masivu Psunja. Na Psunju su izdvojene tri grafitne zone:

Zona sjevernog Psunja s manjim pojavama u masivu Papuka

gdje je prvi lokalitet je BRUSNIK s registriranim lokacijama u URLAJ POTOKU, RAKOVAC POTOKU, GORNJIM GRAHOVLJANIMA, KOPANJICI POTOKU, DUBOČANAC POTOKU i STRAŽBENICI;

Zona centralnog Psunja, s ležištima grafita u SIVORNICAMA i BREZOVOM POLJU,

Zona zapadnog Psunja, s lokalitetima na OMANOVCU, ŠEOVICI, METLA-PETROVU POTOKU i METLA-KOTURIČKOM POTOKU u masivu Ravne gore.

Grafiti i grafitni škriljci su prisutni i na Papuku gdje se pojavljuju u dvije odvojene zone vezane za južni i sjeverni Papuk. Pojave i orudnjenja vezani su za tzv. kutjevačku seriju, odnosno krndijsko-psunjski kompleks metamornih stijena. Kontinuirani niz pojava utvrdili smo na potezu Velika-Golo Brdo– Kaptol –Vetovo-Remetska rijeka te nastavak zone prema zapadu od Stražemana do Šušnjara Kamenskih (Lokacije KAPTOL, DOLJANOVAČKI POTOK, REMETSKA RIJEKA).

GRAFITNI ŠKRILJCI: Nalazišta su na tri lokacije MALA RIJEKA (Vetovačka) i jedna na lokaciji DOBRA VODA sjeverno od Vetova. U zoni od Velike do Češljakovaca imamo četiri pojave između Velike doline i doline potoka Kišeljevac. U zoni od Stražemana do Šušnjara Kamenskih najznačajnija pojava je na području STRAŽEMANKE.

TALK-KLORITNI ŠKRILJEVAC ("MILOVKA"): Zona s orudnjenjima nalazi se jugozapadno od Orpljavca, odnosno zapadno od Rasne blizu ceste Požega - Pakrac. Najznačajnija orudnjenja i pojave milovke nalaze se sjeverozapadno od sela Koprivna. Najznačajniji i najbolji istraženi lokalitet nalazi se u ORASI POTOKU. Lokalitet KOPRIVNA (radilište 1) predstavlja potpuno istraženo ležište praktično spremno za eksploataciju. Lokalitet KOPRIVNA (radilište 2) nalazi se nizvodno od radilišta 1 u Orasi potoku.

KVARCIT: Na području Požege nalaze se značajni nemetalni resursi u kvarcnim sirovinama. Lokacija RADOVANKA je jedna od najpogodnijih ležišta za eksploataciju, a nalazi se uz šumarsku cestu u dolini potoka Radovanke na južnim padinama Papuka. Lokalitet VELINAC nalazi se jugoistočno od Zvečeva u dolini potoka Velinovac. Lokalitet KOŠTED nalazi se na zapadnim padinama brda Košted uz dolinu potoka Stražemanka. Lokalitet LIPOVAC kvarciti izgrađuju cijelo brdo Lipovac na istočnoj strani kanjona Stražemanke. Područje Lipovca nije dovoljno istraženo, ali je jasno da se radi o jednom od najvećih ležišta na Papuku. Lokalitet MALIŠČAK - vrhovi brda Mališćak izgrađeni su također od kvarcita unutar stijena permo-trijaske starosti. Genetski se radi o potpuno istom tipu kvarcita i na lokalitetima Velinovac, Košted, Lipovac i Radovanka. Lokalitet KAPAVAC predstavlja drugu veću zonu kvarcita na Papuku.

KVARCNE ŽICE: Lokalitet BILO KREMENJE nalazi se na vrhu brda Perunika na obroncima sjeveroistočnog Psunja. Lokacije MALI DEBELJAK, VELIKI DEBELJAK i TOČAK su istražene, ali ih treba još detaljnije istražiti za sve tri sirovine i to kvarc, feldspat i muskovit. Sva tri ležišta pripadaju migmatitskoj zoni centralnog Papuka, gdje pretežu stijene iz grupe gnajsa i gnajs-granita. Lokalitet TOPLIČKA GLAVA je nalazište južno ispod trigonometra na brdu Toplička glava. Tamo nalazimo i

brojne pojave kvarca bjelutka. Lokalitet JAVOR-MALA RIJEKA, VELIKA RIJEKA nalazi se sjeverno od Vetova. Veća pojava je između vrhunca Javor i Male rijeke.

FELDSPAT I LISKUN: Pojava prisutna u kompleksu sjeverno od Zvečeva, kao i kod Malog debeljaka, Velikog debeljaka i Točaka, s tim da je izdvojena pojava feldspatskih žica u migmatiskim stijenama DJEDOVICE uz šumarsku cestu istočno od Djedovice.

DOLOMIT: U naslagama gornjeg trijasa Papuka prevladavaju stijene dolomitnog sustava. Sjeverno i sjeverozapadno od Velike nalazi se najveći kamenolom dolomita u Slavoniji, "VELIČANKA" stari kop i "VELIČANKA I." koji se otkopava još samo u nivou osnovnog platoa.

Eksplloatirane rezerve su već maksimalno iskorištene pa se eksploatacija preselila na zapadnu stranu toka Veličanke na padine Mališčaka gdje se već ušlo u izradu etaža novog

ležišta VELIČANKA II. Kao potencijalne lokacije za daljnje proširenje eksploatacije izdvojeni su MALIŠČAK,

i RADOVANKA. Južno od Španovice, na sjevernim padinama Pšunja nalazi se kamenolom ŠUMETLICA za područje Pakraca.

VAPNENAC: Od detaljnije istraženih ležišta imamo lokalitet ORLJAVAC koji se nalazi na 0,5 km sjeverno od sela Orljavac uz asfaltnu cestu Požega-Pakrac. Ležište predstavlja poseban tektonski blok koji izgrađuje istočni dio brda Stražbenica. Potencijalne lokacije postoje ŠUŠNJARA KAMENSKIH, gdje naslage vapnenca pripadaju rubnom području

Papuka, između Šušnjara Kamenskih i Gornjih Vrhovaca te na ŠEOVICI za područje Pakraca.

LAPOR: Kod sela TULNIK nedaleko Pleternice, na lokaciji KUSONJE na južnim padinama Pakračke gore te lokaciji BUKOVČANI izvršena su detaljna istraživanja lapora kao sirovine za cementnu industriju.

TUF i TUFIT: Ležište u POLJANSKOJ nalazi se na sjeverozapadnom rubnom području Poljanske u dužini 2,5 km te na području sjeveroistočno od Poljanske uz gornji tok Stražemanke.

Ovo ležište se može smatrati i kao ležište zeolita, odnosno minerala analcima. Ležište VELIKA pripada grupi ležišta staklastog tufa donjotortonske starosti. Nalazište se nalazi na području Radovanjačkog pašnjaka. Kao potencijalne lokacije tufa izdvojene su one kod NJEŽICA, AMATOVACA, BOGDAŠIĆA, KRUŠEVA, STRAŽEMANA I DOLCA.

KVARCNI PIJESAK: Ležište VRANIĆ je najznačajniji litološki član rhomboidea naslaga koje izgrađuju rubni pojas sjeverozapadnog dijela požeške zavale. Nalazište KANTROVCI je uz cestu južno od Kantrovaca, a manje nalazište je kod Poljanske. Nalazište VELIKA (Kozicića dol)- je istočno od Velike. Nalazište KOPRIVNICA je jugoistočno od sela. Značajno nalazište je južno od sela MITROVICA kod Kutjeva s dvije pojave kvarcnog pijeska. Nalazište PLETERNICA je lošije kvalitete. Nalazište istočno od KUTJEVA svojstveno je po pijesku značajnom za potrebe građevinarstva. Nalazište GRADIŠTE sjeveroistočno iznad Gradišta te nalazišta Duboka, Veliki Bilač, Latinovac, Bučje, Brodski Drenovac, Dobrogošće, Zdenkovac, Ljeskovica, Jurkovac, Dobra Voda Polubaše i Stojčinovac pripadaju istom litografskom horizontu i regionalnom razvoju. Za područje Pakraca je najznačajnije nalazište istočno od Pakraca i to u ŠPANOVICI i BRANEŠCIMA. Od istraženih lokaliteta potreba je izdvojiti pojave kvarcnog pijeska i to: PRŽMAC, V.DEREZA, M.DEREZA, BUČJE.

MRKI UGLJEN: Poznate su оруdnjenja kod RATKOVICE (zatvoreni rudnik) i GRADIŠTA te brojne manje pojave i indukacije na smeđi ili mrki ugljen u naslagama Požeške gore i rubnog područja požeške zavale. Pojave mrgog uglja istočno od rudnika Ratkovica poznate su u jarku potoka Studenac, zatim lokalitet PASKA u koritu potoka na lokaciji PETROV DOL i KOPANICE. Na sjevernim pristrancima Požeške gore u istim naslagama poznate su pojave mrgog ugljena na području BRESTOVAC. Lokacija bivšeg rudnika BEKTEŽ GRADIŠTE, nalazi se sjeverno od sela. Osim ovih lokacija pojavljuju se i sekundarne pojave na lokaciji OTOMANOV VRH i MITROVICA.

LIGNIT: Ozbiljniji pokušaji eksploatacije odvijali su se na lokaciji BEKTEŽA, dok su tanki slojevi lignita otkriveni u dolinama Lončarskog potoka, Dragoljevačkog potoka i Hajdarevačkog potoka. Lokacija DOBROGOŠĆE nalazi se na padinama brda Crlenak u šumi Šišak sjeverno od sela Dobrogošće.

POJAVA RIJETKIH MINERALA I ELEMENATA

Nisu dovoljno istražene, a predstavljaju potencijal na području Slavenskog gorja koji će se sve više i detaljnije istraživati:

URAN: Ima više pojava mineralizacije urana, svi su vezani za područje Papuka i to su pojave na lokaciji Remetinska rijeka, Cipalovac potok, Kaptolački potok i Vrhovci, iako niti jedna lokacija od navedenih nije imala elemente za eksploataciju.

TORIJ: Na terenu uz Olovni potok pronađena je uz pojavu rijetkih zemalja i mineralizacija torija. Niti ova pojava nema gospodarsko značenje.

ZLATO: Pojave su poznate od ranije na Pšunju, Papuku, a u najnovije vrijeme i na Požeškoj gori. Lokacije: Duboka potok, gornji tok potoka Šamanovice, ušće potoka Macutan, Brzaja. Iako su koncentracije imale samo mineraloško značenje, trebalo bi utvrditi primarne stijene nosioce zlata kao moguća sekundarna ležišta. U novije vrijeme ispitane su lokacije na Požeškoj gori i to na lokacijama Vesela i Vučjak potok te za područje Pakraca na lokalitetu Roguljica potok i Rakovca potok;

PIRIT: Nešto značajnije nalaze piritu postoji su u stijenama Kišeljevačkog kompleksa sjeverozapadno od Kaptola te u Požeškoj gori na lokaciji Vesela;

MONACIT: Najznačajnije koncentracije monocita su nađene u nanosima Brzaje, na toponimu Macutana;

ŠELIT: U većim koncentracijama predstavlja volframovu rudu i čest je mineral u šljivovima Pšunja i Papuka. Utvrđen je u nanosima Barskog potoka i Velikog potoka na Pšunju te Macutanu i Šamanovici na Papuku. Nađene koncentracije nisu ekonomske, ali su pobudile interes za daljnje istraživanje;

CIRKON: Mineral u početnim nanosima Papuka. Može biti također interesantan za istraživanje u korama trošenja matičnih stijena jer je gotovo jedini izvor elementa cirkonija. Pronađene lokacije su u nanosima potoka Brzaja (Macutan, Šamanovica) Luke potoka, Radovancima, Veličanki i Dubočanki;

RUTIL: Značajan je kao titanski materijal, nađen u manjim koncentracijama na lokacijama Brzaje, Luka potoka, Stražemanke, Radovanke i Veličanke.

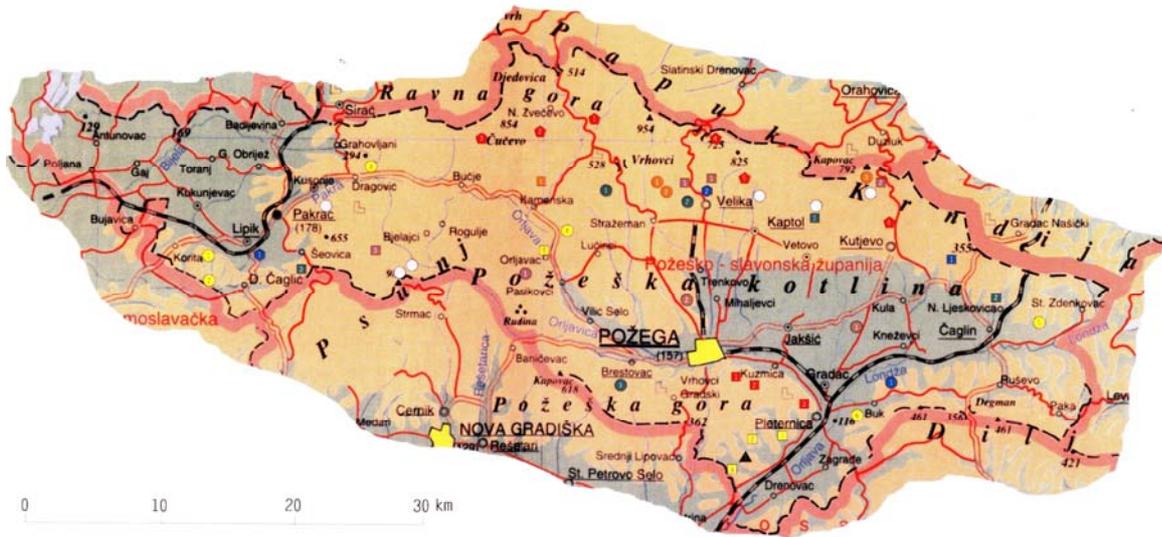
ŽELJEZNA RUDA: Nađene pojave kod Pleternice i Sokolovca su samo mineraloškog značenja;

OPEKARSKE GLINE: U lesnim glinama platoa sjeverno od Požege i nalazi se kop koji je van upotrebe. U eksploataciji je lokacija kod Grabarja na potezu zapadno od prometnice Pleternica - Kutjevo te na području Filipovca.

VATROSTALNA GLINA:

Na području GORNJIH GRAHOVLJANA vrši se dnevni kop.

Pregledna karta mineralnih sirovina

Izvor podataka: List "Mineral", br. 1/99 godina,

Klimatska obilježja

Odluke klimatskih prilika razmatranog područja Požeške kotline uvjetovane su odlikama opće cirkulacije atmosfere u umjerenim širinama te prirodnim položajem. Područje Požeško-slavonske županije ima umjereno kontinentalnu klimu i nalazi se u cirkulacijskom pojasu vjetrova umjerenih širina s intenzivnim i čestim promjenama vremena. Osnovne osobine umjerno tople kišne klime su sljedeće:

- srednja mjesečna temperatura je viša od 10°C u više od četiri mjeseca u jednoj godini,
- srednja temperatura najhladnijeg mjeseca u godini kreće se između -3°C i -18°C, a ne prelazi -22°C,
- ukupne količine oborina kreću se od 700 do 900 mm godišnje,
- vjetrovitost je promjenjiva, a značajke za ovo područje su slabi vjetrovi i tišina, dok su jaki vjetrovi rijetkost.

Meteorološka praćenja izvode se na stanicama Požege, Velika, Kutjevo, Pleternica.

Glavne osobine prostora mogu se uočiti analizom sljedećih meteoroloških pojava:

- temperature, - oborina, - vjetra.

Temperatura zraka

Temperatura zraka je važan klimatski element i prikazuje toplinsko stanje atmosfere. Mjeri se u temperaturnoj kućici na visini od 2 m iznad tla, i to tri puta dnevno. Niz od 12 srednjih mjesečnih temperatura naziva se godišnji hod temperature. Važna obilježja, prema kojima se godišnji hodovi razlikuju, su: srednjak, amplituda, broj ekstrema i vrijeme njihova nastupa te asimetrija krivulje godišnjeg hoda.

Godišnji hod temperature ima dva ekstrema, jedan maksimum i jedan minimum. Najtopliji mjesec je srpanj s prosječnom temperaturom od 20,5°C (rjeđe lipanj i kolovoz) a najhladniji siječanj s prosječnom temperaturom od -1,1°C (a vrlo rijetko prosinac ili veljača).

Srednje temperature zraka stanice Požega u °C za razdoblje od 1954 do 1983. god.

Tabela 51.

STANICA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ
POŽEGA	-1,1	1,6	6,0	10,7	15,5	19,1	20,5	19,6	16,0	10,7	5,7	1,3	10,5

Hladni dani javljaju se od rujna do svibnja, a najveća učestalost je od prosinca do veljače, kada se može očekivati da više od 50% dana u mjesecu ima temperaturu manju od 0° C.

Oborine

Oborine prikazuju veliku vremensku i prostornu varijabilnost. Svojstva oborina su analizirane prema podacima o srednjim mjesečnim i godišnjim količinama oborina, te s obzirom na maksimalne dnevne količine.

Najopćenitiju sliku godišnjeg oborinskog režima nekog područja daje godišnji hod oborina. U Požeškoj kotlini oborine obilježava postojanje primarnog i sekundarnog maksimuma koji se javljaju u lipnju i srpnju sa 90 do 100 mm te studenom sa 70 mm oborina. Minimum se javlja u veljači i iznosi 40 do 50 mm. Ovo ukazuje na prisutnost kontinentalnih i maritimnih svojstava klime (veće količine oborina značajke su za maritimnu klimu, dok se kontinentalna klima odlučuje velikim količinama oborine u toplom dijelu godine).

Tabela 52. Prikaz srednjih mjesečnih oborina (mm/m² 1959 – 1988 god.)

STANICA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ
KUTJEVO	63,4	53,2	64,2	78,7	76,6	96,5	82,0	70,9	56,3	59,7	69,8	64,9	836,0
POŽEGA	51,7	45,8	51,2	61,8	68,7	95,6	84,8	75,9	65,5	55,0	69,2	67,2	792,5
PLETERNICA	53,4	46,2	52,1	61,9	65,0	87,8	85,2	80,3	63,5	55,4	67,3	60,2	778,2
VELIKA	55,1	47,9	52,4	66,2	73,4	94,7	72,8	73,0	57,0	53,5	65,8	57,0	768,7

Uzrok obilnijim kišama u proljetnim mjesecima, a naročito u lipnju, su ciklone, odnosno hladne fronte s njima u svezi, te labilne zračne mase koje daju oborine u obliku kratkotrajnih, ali intenzivnijih pljuskova. Kasnojesenski maksimum (oborine u studenom) donose ciklone u obliku dugotrajnijih oborina.

Maksimalne dnevne količine oborina predstavljaju najveću dnevnu količinu oborina palih tijekom jednog dana (24 sata) i pokazuju veliku varijabilnost tako da se u jednom te istom mjesecu od godine do godine međusobno dosta razlikuju. Maksimalne dnevne količine oborina procijenjenih prema Gumbelu za dvadesetogodišnji period ponavljanja kreću se oko 80 mm. Razlog ovakvoj godišnjoj distribuciji leži u vremenskim formacijama koje daju oborine. Ciklonalna aktivnost tijekom proljeća i jeseni zahvaća šire područje, daje dugotrajnije, ali najčešće manje intenzivne dnevne količine oborina, dok su ljetni pljuskovi kratkotrajniji, ali intenzivniji, te daju oborine na užem području Stoga se i jednodnevne maksimalne količine oborina ljeti znatno razlikuju.

Vjetar

Osnovne podatke o strujnom režimu nekog područja daje ruža vjetrova. Radi se za 16 smjerova vjetra po klasama, jačina prema Beaufortovoj skali na temelju tri termina motrenja. Odnos stupnjeva bofora i m/sek, dan je kako slijedi:

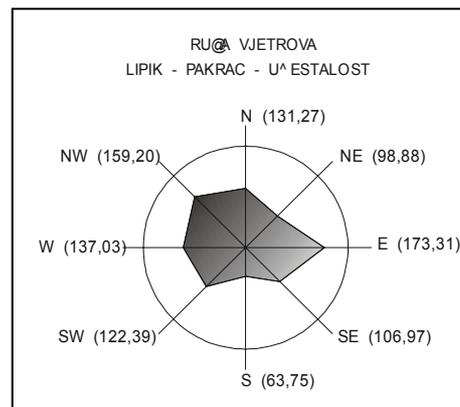
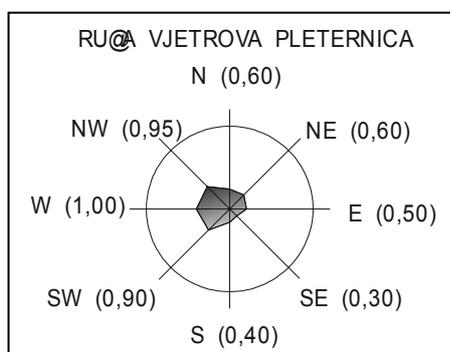
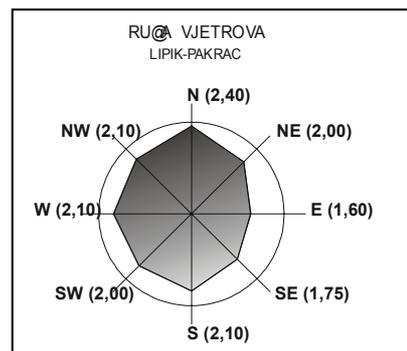
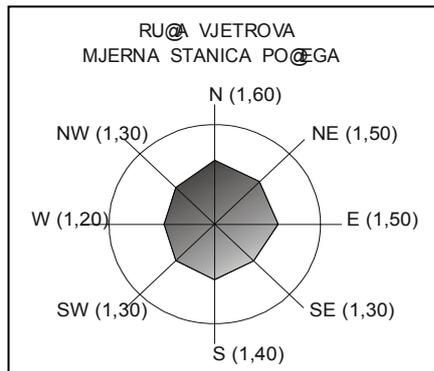
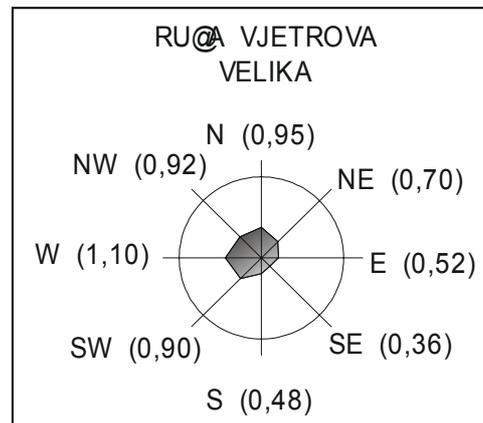
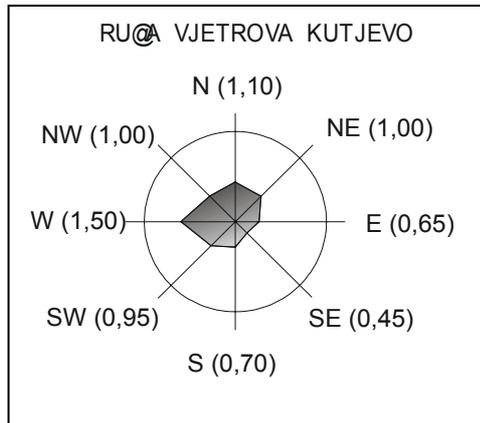
Tabela 53.

BOFORI	m/sek
tišina	0,0 do 0,2
1	0,3 do 1,5
2	1,6 do 3,3
3	3,4 do 5,4
4	5,5 do 7,9
5	8,0 do 10,7
6	10,8 do 13,8
7	13,9 do 17,1
8	17,2 do 20,7
9	20,8 do 24,4
10	24,5 do 28,4
11	28,5 do 32,6
12	32,7 do 36,9

Smjer vjetra uvjetovan je općim strujanjem atmosfere širih razmjera i lokalnim faktorima, prije svega orografijom. S obzirom na smjer strujanja vjetrova u svim sezonama prevladava strujanje sa zapada što je posljedica prevladavajućeg zapadnog strujanja u umjerenim geografskim širinama, ali

kanaliziranog pružanjem kotline u smjeru zapad – istok. U godini prosječno oko četvrtina svih vjetrova ($261,3\%$) puše iz zapadnog smjera. Zapadnjak je najučestaliji ljeti ($300,8\%$), a tek nešto rjeđi zimi ($229,2\%$) kad je malo zastupljeniji vjetar iz sjevernog kvadranta ($182,6\%$). Tišine su vrlo rijetke, a najčešće su zimi ($5,7\%$). Jačine vjetra po smjerovima se vrlo malo razlikuju. Srednja godišnja jačina vjetra bez obzira na smjer je 1,4 Beauforta. Tek nešto većom jačinom prosječno puše sjevernjak (1,6 Beauforta), a vjetar iz sjeverozapadnog smjera najmanje je jačine (1,2 B). Na prigorskom i podgorskom području vjetrovi su općenito intenzivniji negoli na nižim područjima.

Vjetar je prosječno najjači u proljeće (1,5 B), ali su općenito razlike u jačini vjetra po sezonama minimalne (1,3-1,5 B). U svim sezonama sjeverni je vjetar najjači (1,5-1,77 B). U proljeće jednakom jačinom (1,7 B) pušu sjeveroistočni i istočni vjetar. Zimi je najslabiji istočnjak, a u ostalim sezonama jugozapadnjak.

Naoblaka i insolacija

Srednje mjesečne vrijednosti naoblake predstavljaju prosječne značajke dnevnog režima naoblaka za svaki pojedini mjesec dobivenog iz klimatoloških termina motrenja (7, 14 i 21 sat) i izražene u desetinama pokrivenosti neba oblacima.

Prema podacima stanice Požege (1954–1983.) srednja godišnja naoblaka na području Požeške kotline iznosi 5,6 desetina čime ovo područje spada u oblačniji dio Hrvatske.

Tijekom godine naoblaka je samo u tri mjeseca, od srpnja do rujna, manja od 5 desetina s minimumom od 4,2 desetine u kolovozu. U svim ostalim mjesecima može se očekivati da je u prosjeku više od polovice neba zastrto oblacima. Maksimum je u prosincu kada je srednja naoblaka 7,2 desetine.

Standardna devijacija kao mjera rasipanja pokazuje da je promjenjivost naoblake najmanja ljeti (lipanj i srpanj) a najveća početkom proljeća (ožujak).

U godišnjem hodu najmanje trajanje sijanja sunca registrira se u prosincu, zbog najniže visine Sunca i najveće prosječne naoblake, čestih magli i formiranja niske naoblake.

Najduže trajanje insolacije zabilježeno je u srpnju, a ne u lipnju kako bi se očekivalo zbog najveće visine Sunca. U ovom području Hrvatske češći su prodori hladnih zračnih masa s dugotrajnijom naoblakom u lipnju nego u srpnju. Godišnje se može očekivati u prosjeku 1975 sunčanih sati na području Požeške kotline, dok ih je na području gradova Pakraca i Lipika nešto više - 1876 sati.

Broj dana s padanjem snijega

Snijeg pada oko 19 (Velika) do 28 (Kutjevo i Lipik) dana u godini, najčešće od studenog do travnja, dok su snježne oborine u svibnju i listopadu izvanredno rijetke. Najčešće su u siječnju (5–7 dana s padanjem snijega), slijede prosinac, veljača i ožujak, dok u studenom i travnju snijeg padne tek u 1–2 dana. U Pleternici snježna se oborina pojavila tek jednom u svibnju i listopadu, a u Kutjevu 6 puta u listopadu u tridesetogodišnjem periodu. Učestalost padalina na području sliva Orljava analizirana je na temelju niza podataka od 1959–1988 god. a na području sliva Ilova – Pakra od 1949.–1985. godine.

Vlaga zraka

Vlaga zraka je obrađena u vidu relativne vlage zraka. Relativna vlaga zraka predstavlja stupanj zasićenosti zraka vodenom parom a može se definirati kao omjer između količine vodene pare koja postoji u zraku u danom momentu i maksimalne moguće količine vodene pare koju bi zrak, uz istu temperaturu sadržavao kad bi bio zasićen. Ako je zrak na površini vode zasićen, tlak vodene pare, kojim ona pritišće na podlogu je maksimalni ili ravnotežni i funkcija je temperature. Stvarni tlak vodene pare manji je ili jednak maksimalnom tlaku vodene pare (jednak u slučaju kad je relativna vlaga 100%). Rosište je ona temperatura koju bi imao zrak kad bi stvarni tlak vodene pare postao maksimalan.

Prosječna godišnja vrijednost relativne vlage zraka na temelju 35-godišnjeg praćenja je za područje Požeške kotline 82% dok je za područje Lipika 77,4%.

Godišnji hod tlaka vodene pare i rosišta paralelan je s temperaturnim najnižim vrijednostima, najnižim u siječnju (4,9 hPa tlaka vodene pare i rosište $-3,0^{\circ}$ C) a najvišim u srpnju (18,5 hPa odnosno $16,3^{\circ}$ C).

1.1.2.2. Osnovne kategorije korištenja zemljišta

Površinski vegetacijski pokrov Županije čine šume, livade i obradive površine. Ostali pokrov čine vode, izgrađena površina, ceste, putovi, željeznice, zemljište posebne namjene i ostalo zemljište.

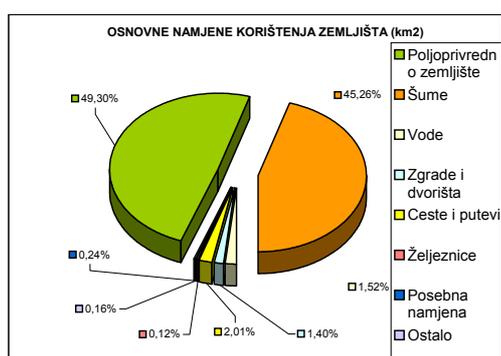

Tabela 54.

OSNOVNE KATEGORIJE KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA (km2)							
Poljoprivredno zemljište	Šume	Vode	Zgrade i dvorišta	Ceste i Putovi	Željeznice	Posebna namjena	Ostalo
894,890325	821,53286	27,53807	25,398392	36,543763	2,0993556	4,268204	2,96859

Izvor podataka: Ured za katastarsko geodetske poslove Županije i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 55.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE (km2)		
Ukupno	Obradivo	Ostale
894,890325	782,891498	111,998827
2,79%	3,87%	0,38% u RH

Izvor podataka: Ured za katastrsko geodetske poslove Županije

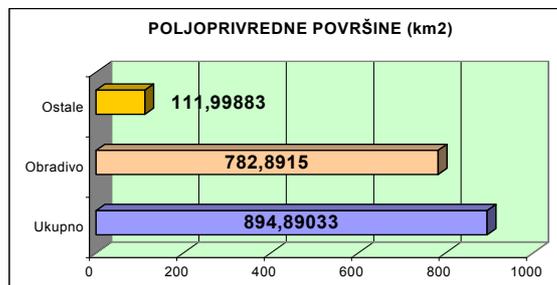

Tabela 56.

ŠUMSKE POVRŠINE (km2)	
821,532863	4,06% u RH

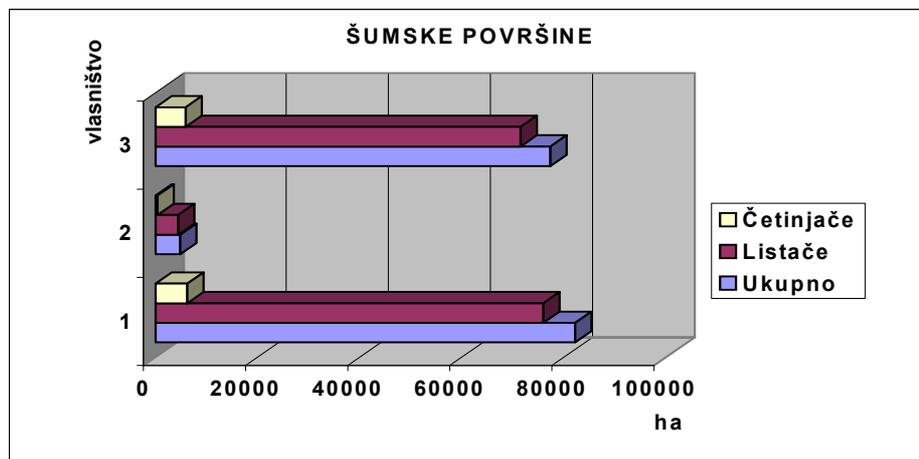

Tabela 57.

ŠUMSKE POVRŠINE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE (ha)			
	Ukupno ha	Privatno	Državno
Ukupno	82153	4804	77349
Listače	75920	4441	71479
Četinjače	6233	363	5870

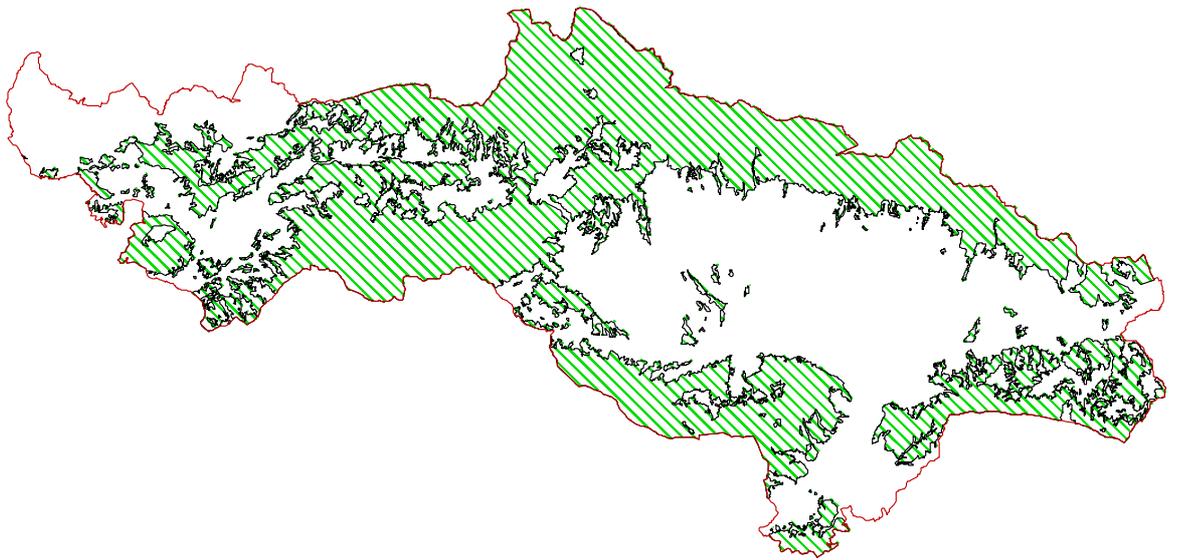
Izvor podataka: Ured za katastrsko geodetske poslove Županije i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 58.

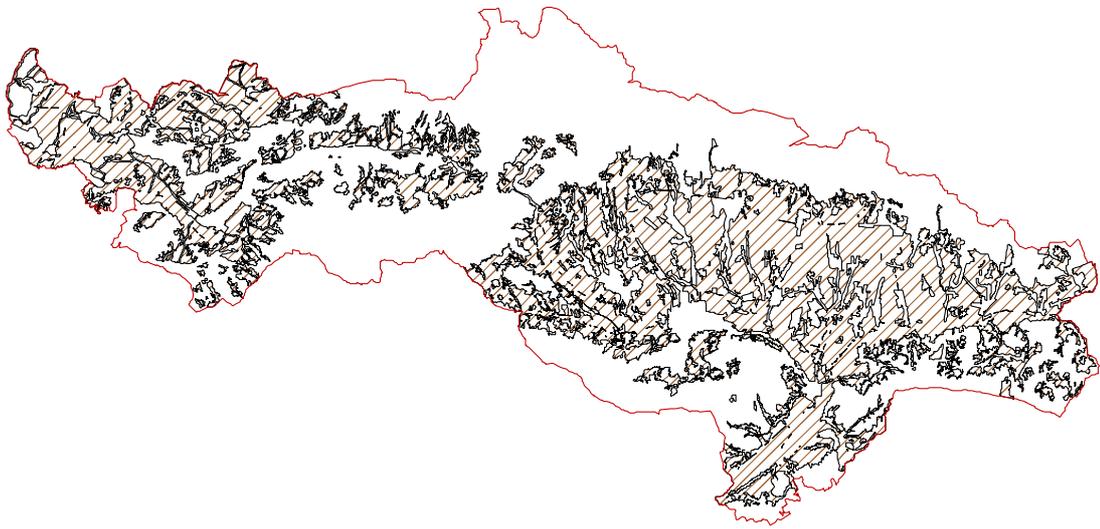
STANOVNIKA PO (km2)		
Poljoprivredne površine	Obradive površine	Šuma
Ukupno		
894,890325 - 111 st/km2	782,891498 - 126 st/km2	821,532863 - 120 st/km2

Izvor podataka: Ured za katastrsko geodetske poslove Županije i Zavod za prostorno uređenje Požege.

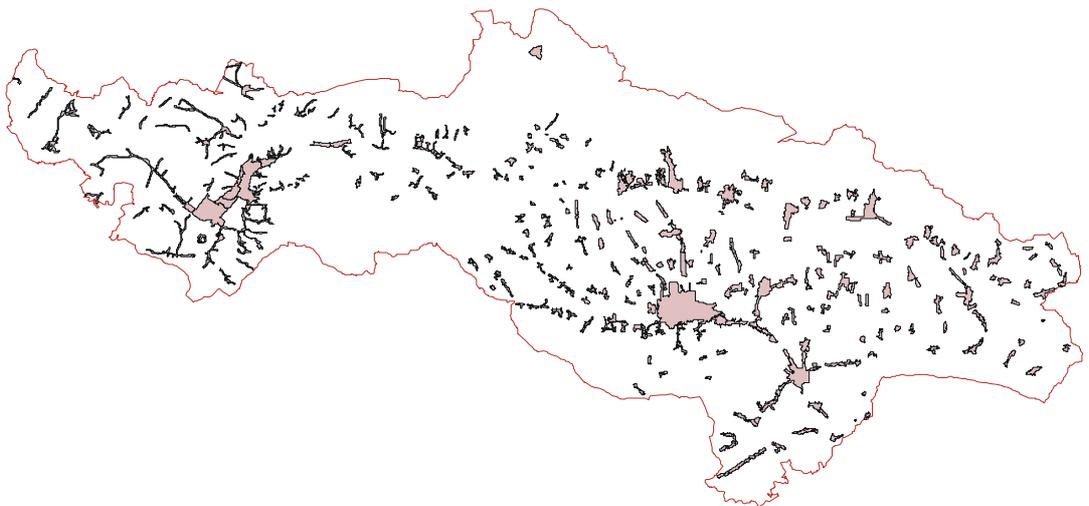
ŠUMSKE POVRŠINE

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE

GRADEVINSKE POVRŠINE

1.1.2.3. Područje pretežitih djelatnosti u odnosu na prirodne i druge resurse

a) Gospodarstvo

Nositelji gospodarskog razvitka i najsnažnijih idustrijskih kapaciteta u Županiji su gradovi: Požega, Lipik, Pakrac, Pleternica te naselje Velika i Kutjevo.

Počeci industrijskog razvoja ovog područja datiraju s kraja prošlog stoljaća. Nastajanje industrije temelji se na ovom području na iskorištavanje prirodnih sirovina (drvo, kamen).

Postojeći stupanj razvijenosti industrije na području Županije može se još za sada smatrati naslijeđem iz bivšeg sistema. Gotovo svi kapaciteti koji su trenutno u funkciji osnovani su u prijeratnom razdoblju osim idustrijskih pogona na području naselja Velika. Posebno mjesto tu zauzima industrija i građevinarstvo, pogoni za preradu kamena, tvornica betonskih elemenata i cijevi, tvornica žbuke, građevinskog ljepila, betonske galanterije, pilane te pogoni za obradu građevinskog metala.

Najznačajniji izgrađeni kapaciteti su u drvoprerađivačkoj industriji, industriji građevinskog materijala i prehrambenoj.

U četiri grada i dva općinska sjedišta smješteni su svi industrijski kapaciteti dok u četiri jedinice lokalne samouprave nema niti jednoga.

Na području županijskog središta grada Požege nalaze se industrijski pogoni: Drvne industrije Spin Valis, Prehrambene industrije Zvečevo, Plamena, Modne konfekcije Sloga, Hrvatskih šuma, pogoni građevinskih poduzeća Promet i Presoflexa i dr.

Na području grada Lipika od većih industrijskih pogona izdvajamo Staklanu i Studenac, a na području grada Pakraca nalazi se drvoprerađivačka industrija. Zbog velikih ratnih razaranja usporen je i zaustavljn industrijski razvitak grada Lipika i Pakraca koji u posljednje vrijeme počinju oživljavati.

U Gradu Pleternici smješteni su industrijski pogoni za preradu drveta, te pogoni za izradu metalne galanterije poduzeća Tofrado. U samom gradu nalazi se ispostava Hrvatskih šuma te RJ PPK Kutjevo sa posebnom radnom jedinicom Ivanindvoru.

Općinsko središte Velika je u posljednje vrijeme zabilježilo najbrži razvoj industrijskih pogona na području Županije, a odnosi se na industrijske pogone za preradu i obradu industrijskog kamena te proizvoda u graditeljstvu.

b) Energetika

Električnom energijom Požeško-slavonsku Županiju opskrbljuju tri distributera:

- DP Elektra Požega - koja je ujedno i najveći distributer Županije,
- DP Elektra Križ pogon Lipik – distributer za područje grada Pakraca i Lipika te
- DP Elektra Križ pogon Daruvar – distributer samo za naselje Badljevinu.

Prijenosna i distributivna mreža električne energije u Županiji je razgranata, a visokonaponska mreža uglavnom omogućuje opsluživanje cijelog prostora i to su bitne pretpostavke za dogradnju i uspostavu kvalitetnog sustava napajanja na cijelom području. U Domovinskom ratu stradala su mnoga naselja kao i energetska postrojenja i objekti.

Za područje Županije izrađena je studija opskrbe plinom i postoji veliki interes stanovništva za priključenje na ovaj ekonomski i ekološki vrlo prihvatljiv energent.

Opskrbu plinom vrši "INA"- Industrija nafte d.d. Zagreb, Naftaplin, Sektor za dobavu transport i prodaju plina. Prirodni plin se dobavlja i transportira sustavom plinovoda, a prodaje se distributerima i direktnim industrijskim potrošačima na mjernoredukcijskim stanicama, u svrhu daljnje distribucije i potrošnje. Distributeri na našem području su HEP – DP "Elektroslavonija" Osijek i Komunalno poduzeće Pakrac. Detaljni podaci o distributivnoj mreži i kapacitetima obrađeni su u poglavlju o komunalnoj infrastrukturi.

c) Turizam

Uz povijesni aspekt razvoja turizma, sve prirodne datosti prostora kakav Županija u segmentu turističke ponude ima definiraju pravce i mogućnosti dugoročnog razvoja turizma te razvoja ugostiteljstva. Uslijed ratnih razaranja velikim dijelom uništena je turistička ponuda Požeško-slavonske županije. Posebno istaknuti uništenje ZRC Lipik, Hotelskog kompleksa "R. Končar"-Zvečevo, trajnu devastaciju Hotela "Mališčak", Planinarski dom u Omanovcu, te dugogodišnja neulaganja u turističke građevine oko bazenskih kompleksa u Velikoj (u protekloj godini je djelomično započeto).

Hotelski kompleks ZRC Lipik bio je kapaciteta 160 ležaja, dok hotelski kompleks "R. Končar"-Zvečevo raspolagao je s kapacitetom od 290 ležaja.

Požeško-slavonska županija u odnosu na turistirčku djelatnost Republike Hrvatske bilježi značajnije pokazatelje u toj djelatnosti i u dosadašnjem razvoju predstavlja posebno značajno i atraktivno turističko područje bez obzira na ratna razaranja.

Prirodne uvjete za razvitak turizma na području Županije čine prostrana lovna područja s bogatim lovnim fondom divljači, tradicija planinarstva, postojeći ribnjaci i akumulacije s mogućnošću ribolovnog i različitih oblika rekreacijskog turizma, bogata vinoradna područja, brojna šumska i planinska područja

pogodna za različite oblike izletničkog turizma - rekreacijskog, seoskog, planinskog i turizama zimskih sportova kao i lječilišnog.

Područje Županije posebno je bogato kulturno-povijesnim naslijeđem s brojnim kulturno-povijesnim spomenicima koji u dosadašnjim turističkim aktivnostima nisu bili adekvatno valorizirani, a danas se sve više uključuju u turističku ponudu.

Tabela 59. Pokazatelji turističke djelatnosti u 1997. godini

GRADOVI	Smještajni kapaciteti stanje 31.VIII. 1997. god.			TURISTI			NOĆENJA		
	Sobe	POSTELJE		Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani
		Ukupno	U osnovnim objektima						
POŽEGA	29	59	59	1.786	1.284	502	3.285	2.390	895
LIPIK	21	41	41	1.103	724	379	2.095	1.115	980
PAKRAC	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OPĆINE									
KUTJEVO	3	7	7	11	11	-	60	60	-
VELIKA	24	40	-	370	368	2	398	368	30
UKUPNO:	77	147	107	3270	2.387	883	5.838	3.933	1905

Izvor podataka: Ured za statistiku Županija u brojka a 1999. god. i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 60. Pokazatelji turističke djelatnosti u 1998. godini

GRADOVI	Smještajni kapaciteti stanje 31.VIII. 1998. god.			TURISTI			NOĆENJA		
	Sobe	POSTELJE		Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani
		Ukupno	U osnovnim objektima						
POŽEGA	27	57	57	2.017	1.529	488	3.398	2.563	835
LIPIK	21	40	40	1.375	939	436	2.749	1.687	1.062
PAKRAC	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OPĆINE									
KUTJEVO	3	7	7	22	18	4	145	86	59
VELIKA	21	50	-	406	368	38	791	505	286
UKUPNO:	72	154	104	3.820	2.854	966	7.083	4.841	2242

Izvor podataka: Ured za statistiku Županija u brojka a 1999. god. i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Tabela 61.

GRADOVI	Smještajni kapaciteti stanje siječanj 2000. god.	
	Sobe	Postelje ukupno
POŽEGA	35	69
LIPIK	21	41
PAKRAC	-	-
OPĆINE		
KUTJEVO	3	7
VELIKA	34	94
UKUPNO:	93	211

Izvor podataka: Ured za statistiku Županija u brojka a 1999. god. i Zavod za prostorno uređenje Požege.

Požeško-slavonsku županiju u protekloj 1999. godini posjetilo je oko 3.500 gostiju od čega je 830 iz inozemstva. Ti podaci ne uključuju sve posjetitelje lokalnih manifestacija jer se evidentiraju samo gosti koji prespavaju. U 1999. godini ostvareno je oko 7.000 noćenja. Na području Lipika, Požege, Kutjeva i Velike prošle godine bilo je 195 raspoloživih ležaja. Prema prikupljenim podacima u 2000. godini taj broj je smanjen na 174. ležaja. Prema broju turista Požeško-slavonska županija je među posljednjima u Hrvatskoj.

d) Poljoprivreda

Poljoprivredne površine na području Županije zauzimaju 894,890.325 km² što čini 49,29 % površine Županije.

Poljoprivredne površine podijeljene su u tri kategorije,:

- **osobito vrijedno obradivo tlo kojeg površina iznosi**
- **vrijedno obradivo tlo**
- **ostala obradiva tla**

82,866.8441 km²
456,036.1096 km²
355,987.3712 km²

Osobito vrijedno tlo predstavlja najvrednije poljoprivredno zemljište s velikom efikasnošću poljoprivredne proizvodnje.

Vrijedno obradivo tlo predstavlja poljoprivredno zemljište čiji je stupanj boniteta od I.-IV. klase strogo određene namjene vezane za primarnu poljoprivrednu proizvodnju.

Ostala obradiva tla čine skupinu poljoprivrednog zemljišta koje se isprepliće sa šumskim, poljoprivrednim zemljištem i naseljima koja imaju manje od 500 stanovnika. U ovoj skupini obradivih tala nalaze se manja naselja, zone povremenog stanovanja, manje površine zemljišta i prostori djelatnosti koji su smješteni izvan naselja. Navedeno područje po svom reljefnom obliku predstavlja pretežito brdsko i brežuljkasto područje.

Tabela 62.

POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE ŽUPANIJE		
	Km2	% u Županiji
ORANICE I VRTOVI	602,330345	33,19
VOĆNJACI	33,106279	1,82
VINOGRADI	15,945147	0,87
LIVADE	131,509727	7,24
PAŠNJACI	111,998807	6,17
RIBNJACI	0	0
TRSTICI I BARE	0,00002	0,0000011
UKUPNO:	894,890325	49,2900011

Izvor podataka: Ured za katastarsko geodetske poslove Požege (1997. g.) i Pakrac (1999. g.), te Zavod za prostorno uređenje Požege.

Od navedene površine 782,891.498 km² otpada na obradive površine ili 43,12% u odnosu na površinu Županije.

Tabela 63.

OBRADIVE POVRŠINE ŽUPANIJE		
	Km2	%
ORANICE I VRTOVI	602,330345	33,19
VOĆNJACI	33,106279	1,82
VINOGRADI	15,945147	0,87
LIVADE	131,509727	7,24
UKUPNO:	782,891498	43,12

Izvor podataka: Ured za katastarsko geodetske poslove Požege (1997. g.) i Pakrac (1999. g.), te Zavod za prostorno uređenje Požege.

Struktura poljoprivrednog zemljišta Županije u odnosu na strukturu poljoprivrednog zemljišta RH iznosi 2,79%, obradivog 3,87%, odnosno ostalog poljoprivrednog zemljišta 0,38%.

Vlasnička struktura poljoprivrednog zemljišta (dobivena na temelju podataka iz Ureda za statistiku - Županija u brojkama 1999. godine koji nisu u potpunosti usklađeni s podacima iz Ureda za katastarsko-geodetske poslove) na području Županije izračunata je u sljedećoj tabeli.

Od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta u Županiji 63,56% čini privatno vlasništvo a 36,43% zemljišta nalazi se u državnom vlasništvu.

Kod oraničnih površina 68,66% čini privatno vlasništvo a 31,34% državno.

Tabela 64.

	Poljoprivredne Površine	Obradive površine (ha)				Ukupno
		Oranice	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	
Ukupno	89.506	60.235	3.308	1.605	13.158	78.306
Privatno	56.896	41.357	2.995	865	8.817	54.034
Državno	32.610	18.878	313	740	4.341	24.272

Izvor podataka: Ured za statistiku Požeško-slavonske županije-Županija u brojkama 1999. god.

Na razini Županije zemljišni potencijal kreće se približno u sljedećim omjerima:

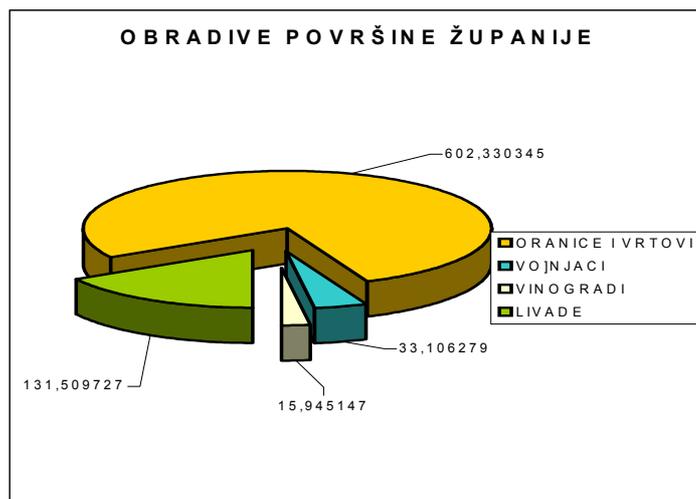

Tabela 65.

STANOVNIKA PO (km ²)		
Poljoprivredne površine	Obradive površine	Šuma
Ukupno:	Ukupno:	Ukupno:
894,890325 – 111 st/km ²	782,891498 - 126 st/km ²	821,532863 - 120 st/km ²

Izvor podataka: Ured za katastarsko-geodetske poslove i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Tabela 66.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE (ha) PREMA KATEGORIJAMA I VLASNIŠTVU													
Rb.	Grad Općina	Oranice Vrtovi	Priv.	Voćnjaci	Priv.	Vinogradi	Priv.	Livade	Priv.	Pašnjaci	Priv.	Ukupno poljopr.	Ukupno Privatno
1.	Brestovac	6.238	4.560	515	418	70	60	1.728	1.306	2.568	714	11.119	7.058
2.	Čaglin	6.630	3.679	257	222	89	66	1.189	893	1.332	257	9.497	5.117
3.	Jakšić	3.093	2.120	80	79	3	2	429	375	99	18	3.704	2.594
4.	Kaptol	3.009	2.318	131	126	149	88	597	504	603	64	4.489	3.100
5.	Kutjevo	7.262	3.657	259	233	463	258	830	575	570	156	9.384	4.879
6.	Lipik	8.969	6.017	424	410	6	6	2.334	1.446	1.040	380	12.773	8.259
7.	Pakrac	8.914	6.665	719	645	52	50	2.623	1.389	2.185	448	14.493	9.197
8.	Pleternica	7.213	5.399	388	376	114	101	1.536	813	1.455	401	10.706	7.090
9.	Požega	4.744	3.663	271	232	200	145	1.117	933	616	300	6.948	5.273
10.	Velika	4.163	3.279	264	254	459	89	775	583	732	124	6.393	4.329
UKUPNO:		60.235	41.357	3.308	2.995	1.605	865	13.158	8.817	11.200	2.862	89.506	56.896

Izvor podataka: Ured za statistiku Požeško-slavonske županije - Županija u brojkama 1999. god. i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Tabela 67.

UKUPNE POLJOPRIVREDNE POVRŠINE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE (ha)							
Rb.	Grad / Općina	Oranice i vrtovi	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci	Ukup. poljopriveda
1.	Brestovac	6.238	515	70	1.728	2.568	11.119
2.	Čaglin	6.630	257	89	1.189	1.332	9.497
3.	Jakšić	3.093	80	3	429	99	3.704
4.	Kaptol	3.009	131	149	597	603	4.489
5.	Kutjevo	7.262	259	463	830	570	9.384
6.	Lipik	8.969	424	6	2.334	1.040	12.773
7.	Pakrac	8.914	719	52	2.623	2.185	14.493

8.	Pleternica	7.213	388	114	1.536	1.455	10.706
9.	Požega	4.744	271	200	1.117	616	6.948
10.	Velika	4.163	264	459	775	732	6.393
UKUPNO:		60.235	3.308	1.605	13.158	11.200	89.506

Izvor podataka: Urad za statistiku - Županija u brojkama 1999. god. i Zavod za prostorno uređenje Požega.

Ratarski i stočarski pogoni:

Nedjeljivo vezani uz poljoprivredno zemljište javljaju se ratarski i stočarski pogoni. Na području bivše općine Požega ratarski pogoni su locirani izdvojeno ili u sklopu naselja.

Izdvojeni pogoni su:

- Ovčare – ratarski pogon u čijem sastavu se nalaze : uprava, pogon radne jedinice sa skladištima, radionica i stambeni dio za radnike,
- Brijest – ratarski pogon čija je osnovna namjena skladištenja stvari nužnih u procesu ratarske proizvodnje – trenutno se koristi u posebne namjene,
- Treštanovci – ratarski pogon sa skladištem,
- Rovita – pogon za preradu sušenje i otkup duhana u sklopu kojega se nalazi skladišni prostor i uprava,
- Ivanindvor – ratarski pogon koji se sastoji od uprave, mehaničke radionice i skladišta,
- Kula – farma, ratarski pogon u sklopu kojega su: uprava, mehanička radionica i skladišni prostor te stočarki pogon – farma toвне junadi,
- Darkovac – stočarska farma za uzgoj ovaca i toвне junadi,
- Trenkovo – ratarski pogon s upravom, mehaničkom radionicom i skladištem. U sklopu pogona Trenkovo je Škomić – ratarski pogon sa skladištem i stacionarom za radnike.

Ratarski pogoni u sklopu naselja su:

- Čaglin – ratarski pogon s upravom, mehaničkom radionicom i trgovinom,
- Kutjevo – ratarski pogon sa upravom, trgovinom, skladištem, stolarskom radionicom i mehaničkom radionicom.
- Pleternica – ratarski pogon s upravom, skladištem i trgovinom,
- Velika – ratarski pogoni s upravom, trgovinom i skladištem,
- Brestovac – ratarski pogon s upravom, trgovinom i skladištem.

e) Šumarstvo

U ukupnoj količini šumskog zemljišta Republike Hrvatske Požeško-slavonska županija sudjeluje s 4,06 %.

Šumom je pokriveno 45,26% Županije, a prosjek RH je 37%. Šume i šumsko zemljište nalaze se 5,85% u privatnom vlasništvu, a 94,15% u državnom vlasništvu. Šumskim zemljištem na području Županije gospodare: Uprava šuma Požega, Uprava šuma Bjelovar i Uprava šuma Nova Gradiška.

Na području Uprave šuma Požega šume i šumsko zemljište je podijeljeno na dvanaest gospodarskih jedinica od kojih se osam nalazi u potpunosti na teritoriju Požeško-slavonske županije (Zapadni Papuk I–kamenski, Zapadni Papuk II–zvečevački, Južni Papuk, Poljanačke šume, Južna Krndija I–kutjevačka, Sjeverni Dilj-čaglinski, Istočni Pšunj i Poljadijske šume), a preostale četiri gospodarske jedinice (Južna Krndija II-čaglinska, Požeška gora, Sjeverni Dilj I–pletnerički i Sjeverna Babja gora) nalaze se većim dijelom na teritoriju Požeško-slavonske županije, a manjim dijelom na teritoriju Osiječko-baranjske i Brodsko-posavske županije. Ukupna površina državnih šuma kojima gospodari Uprava šuma Požega iznosi 49.315,00 ha.

Područje Uprave šuma Bjelovar koje pripada Požeško-slavonskoj županiji podijeljeno je na tri cijele gospodarske jedinice i to: Miletina rijeka, Pakračka gora-Zapadni Papuk, Sjeverni Pšunj-Javorovica, kao i dijelovi četiri gospodarske jedinice: Blatuško brdo, Javornik, Lugovi i Rogoljica.

Ukupna površina državnih šuma kojima gospodari Uprava šuma Bjelovar, a odnose se na područje Požeško-slavonske županije je 24.007,40 ha.

Područje Uprave šuma Nova Gradiška koje pripada dijelom Požeško-slavonskoj županiji čini dio od tri gospodarske jedinice Zapadni Pšunj, Južna Babja gora i Stupničko brdo – Cerje, a ukupne je površine 3.818,13 ha. Sve šume i šumsko zemljište prema namjeni dijele se na gospodarske, zaštitne šume i šume posebne namjene. Na području Uprave šuma Požega gospodarske šume čine 98,8%, zaštitne 0,7% a šume posebne namjene zauzimaju 0,5% od ukupne površine šumskog zemljišta.

Uprava šuma Požega formirana je od 24 uređajna razreda gospodarskih šuma što govori o izuzetnoj ekološkoj raznolikosti slavonskog gorja. Najzastupljeniji uređajni razred i po površini i po masi je sjemenjače bukve i sjemenjače kitnjaka. Ova dva uređajna razreda zauzimaju 72,2 % površine i 76,6% drvene zalihe. Od ostalih uređajnih razreda veće značenje imaju raznodobne sastojine bukve i jele (površina ovog uređajnog razreda se povećava zbog agresivnog širenja jele koja postupno u predjelu Papuka osvaja bukova staništa) i sjemenjače lužnjaka. Panjače zauzimaju 13,7% površine i 9,4% drvene zalihe. To su sastojine lošije kakvoće nastale uslijed nestručnog gospodarenja. Prosječna starost ovih sastojina je 64 godine, a drvena zaliha 204 m³/ha i cca 20% je niža od normalne zbog prevelikih sječa, osobito u periodu od 1980 do 1995. god.

Na području Uprave šuma Bjelovar gospodarske šume zauzimaju 99,5%, dok su minimalno zastupljene zaštitne šume 0,2% te šume s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju 0,3%.

Najveći dio površina predstavlja obraslo šumsko zemljište 94,5%. Neobraslo proizvodno zemljište sa šumskim čistinama je zastupljeno s 2,5%, dok je neobraslo neproizvodno zemljište, prosjeke, svijetle pruge uz ceste, kao i trase dalekovoda zastupljeno 1,6%. Neplodnog zemljišta, šumskih cesta i vlaka ukupno ima 1,4% ukupne površine.

Ukupna drvena zaliha predmetnih šuma iznosi 4,7 mil. m³ ili 205 m³/ha obrasle površine. Prosječna zaliha šuma starijih od prvog dobnog razreda je 247 m³/ha. Ovakva drvena zaliha je malo niža od normalne uz prosječnu starost od 63 godine. Ukupni godišnji prirast iznosi 149.300,00 m³ ili 6,2 m³/ha, a za sastojine starije prvog dobnog razreda prosječan godišnji prirast iznosi 7,9 m³/ha. Zastupljenost vrednijih uređajnih razreda, sjemenjača hrasta lužnjaka i kitnjaka, zatim bukve te jele ukupno iznosi 70,2% površine, a najveći uređajni razred su sjemenjače.

Na području Uprave šuma Nova Gradiška, koje se nalazi na dijelu naše Županije, najzastupljeniji uređajni razred čini bukva 509.898,00 m³ drvene zalihe (54%), hrast 265.825,00 m³ (28%), grab 76.680,00 m³ (8%), OTB 27.444,00 (3%), smreka 23.190,00 m³ (3%), cer 9.820,00 m³ (1%), OC 9.333,00 (1%), OMB 7.012,00 m³ (1%) i divlje voće 6.470,00 (1%). Ukupni godišnji prirast iznosi 30.890,00 m³ ili 8,5 m³/ha.

Tabela 68.

Uprava šuma	Površina šuma (ha)	Drvena zaliha		Godišnji prirast	
		m ³	m ³ /ha	m ³	m ³ /ha
Požega	46.912,00	9.588.108,00	204	332.401,00	7,1
Bjelovar	22.692,00	4.659.500,00	205	149.300,00	6,2
Nova Gradiška	3.631,00	935.672,00	257,7	30.890,00	8,5

Izvor podataka: HŠ Uprava šuma Požega, Bjelovar i Nova Gradiška 1997 i 1998 god.

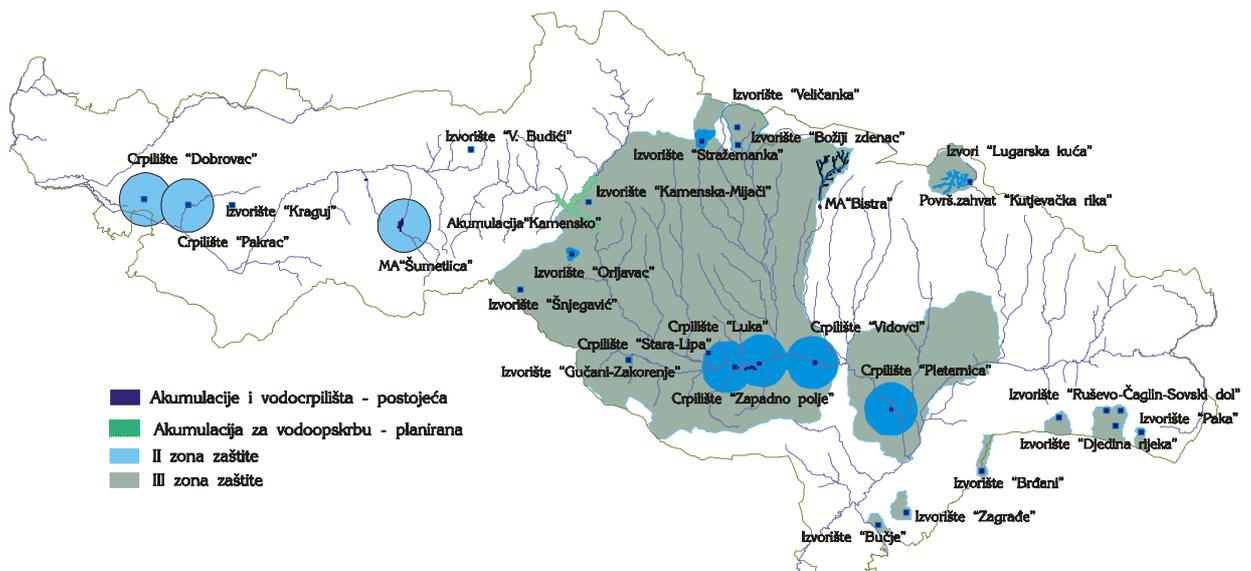
f) Vodni resursi

Požeško-slavonska županija prema teritorijalnim osnovama za upravljanje vodama - ustrojstvu vodnog gospodarstva pripada vodnom području sliva rijeke Save. Slivna područja su: sliv rijeke Orljave te sliv "Ilova – Pakra".

Sliv rijeke Orljave

Površina sliva rijeke Orljave iznosi 1580 km² na ušću u rijeku Savu te 745 km² na ušću rijeke Londže. Dužina rijeke Orljave iznosi 86 km dok rijeka Londža ima slivnu površinu 481 km². Sliv rijeke Orljave se nalazi u Požeškoj kotlini koju zatvaraju Papuk, Krndija, Dilj, Požeška gora, Psunj i Ravna gora.

KARTA VODOCRPILIŠTA I VODOZAŠTITNIH ZONA

Najviša kota sliva iznosi 987 mn/m. Dužina hidrografske mreže iznosi 570 km (vodotoci duži od 3 km) a kanalska mreža svih kategorija dugačka je 306 km ili 4,8 km/km².

Duljina vodotoka na području Požeško-slavonske županije na slivu Orljava -Londža:

Rijeka Orljava od Brodskog Drenovca (južna granica sliva) u km 12+300 do utoka rijeke Londže u km 22+700, s pritocima (lijeva i desna obala) iznosi 10,4 km

- p. Stara Kapela	4,5 km,
- p. Slatina	6,5 km,
- p. Čapljak	6,0 km,
- p. Bzenički	5,5 km,
- lateralni kanal Bzenica – Breja	3,0 km,
- p. Gnojnica	8,5 km,
- p. Drenovački	5,0 km,
- sjeverni lateralni kanal Drenovačkog potoka	2,0 km,
- južni lateralni kanal istog potoka	1,05 km,
- površina vode kod srednjeg vodostaja je	cca 24 ha;

Rijeka Orpljava od utoka rijeke Londže u km 22+700 do utoka potoka Veličanke u km 37+800, s pritocima (lijeva i desna obala) iznosi 15.1 km

- p. Dol	2,5 km,
- p. Smiljanka	0,8 km,
- p. Pakao	4,0 km,
- p. Kuzmički	1,8 km,
- p. Veliki dol	2,0 km,
- p. Nakop I	2,9 km,
- p. Nakop II (Didin p.)	1,5 km,
- p. Komušanac	4,0 km,
- p. Vučjak	5,9 km,
- p. Kaptolka	13,8 km,
- p. Bukovi (Olovni brezik)	9,7 km,
- p. Bistra	3,5 km,
- p. Voljevac	3,6 km,
- p. Kljunovac	3,3 km,
- p. Vetovka	15,0 km,
- p. Slatka voda	12,5 km,
- p. Rogulj	3,6 km,
- p. Požanja	5,5 km,
- p. Balat	8,5 km,
- površina vode kod srednjeg vodostaja je	cca 45 ha;

Rijeka Orpljava od utoka potoka Veličanke u km 37+800 do izvora u km 70+300, s pritocima (lijeva i desna obala) iznosi 32,5 km

- p. Bukovica	4,5 km,
- p. Drškovački	2,8 km,
- p. Orpljavica	15,6 km,
- p. Ivandolski	2,0 km,
- p. Javorik	3,3 km,
- p. Dolac	2,3 km,
- p. Daranovački	3,0 km,
- p. Gučanski (Dobrašin)	3,0 km,
- p. Zagulin	4,7 km,
- p. Čečavac	7,0 km,
- p. Ruševac	3,2 km,
- p. Barski	7,0 km,
- p. Parić (Ivac, Purovački, Zadršnjak)	8,0 km,
- p. Duboki	5,0 km,
- p. Bukovički	3,5 km,
- p. Mijački	3,5 km,
- p. Brzaja	19,0 km,
- p. Vranovo	0,9 km,
- p. Krajčinovica	1,0 km,
- p. Debeljak	4,0 km,
- p. Duboka rijeka	7,0 km,
- p. Trnovac (Vilički, Srdulije)	1,0 km,
- p. Perenački (Račja noga, Liganov p.)	15,0 km,
- p. Blatni (Emovački)	13,0 km,
- p. Suhi	2,9 km,
- površina vode kod srednjeg vodostaja je	cca 57 ha;

Rijeka Londža od utoka u rijeku Orpljavu u km 0+000 do akumulacije "Londža" u km 19+200, s pritocima (lijeva i desna obala) iznosi 19,2 km,

- Polazišta -

- p. Vrbova	19,0 km,
- p. Saračevac	3,0 km,
- p. Venjski	8,0 km,
- p. Mitrovački	7,0 km,
- p. Bjeliševac	7,3 km,
- p. Tomačevac	13,5 km,
- p. Panonski	5,5 km,
- p. Kutjevačka rika	18,0 km,
- p. Mala rika	2,0 km,
- p. Duboki	2,9 km,
- p. Hajderovac	4,8 km,
- p. Dragaljevački (Bekteški)	9,5 km,
- p. Grabovac	3,0 km,
- p. Lončarski	11,0 km,
- p. Bedenić	7,5 km,
- p. Krajina	6,5 km,
- p. Dobra voda	3,5 km,
- p. Pačica	11,0 km,
- p. Sovljanski	6,5 km,
- p. Ruševac	8,0 km,
- p. Rosinac	5,6 km,
- p. Tulnički	2,5 km,
- p. Skočinovac	7,7 km,
- p. Ašikovački	1,5 km,
- lateralni kanal rijeke Londže	9,4 km,
- lateralni kanal p. Vrbove	2,8 km,
- Tekajac	3,0 km,
- površina vode kod srednjeg vodostaja je	cca 43 ha;

Potok Veličanka od utoka u rijeku Orljavu u km 0+000 do kamenoloma u Velikoj u km 16+000, s pritocima (lijeva i desna obala) iznosi 16,0 km,

- p. Glogovac	15,0 km,
- p. Ždernica (Sovinjak)	7,0 km,
- p. Stražemanka	13,5 km,
- p. Bozara	5,0 km,
- p. Radovanka	9,7 km,
- p. Inošinac	2,4 km,
- p. Dubočanka	5,0 km,
- p. Kišljeva	13,0 km,
- lateralni kanal p. Veličanke I	1,6 km,
- površina vode kod srednjeg vodostaja je	cca 27 ha.

**Duljina vodotoka na području Požeško-slavonske županije
na slivu Ilova-Pakra iznosi:**

Rijeka Ilova, lijeva strana (ispod Ribnjačarstva Poljana do p. Dišnica) iznosi 8,3 km, površina vode kod visokog vodostaja je cca 20,0 ha;

- Rijeka Pakra, lijeva i desna strana (od izvora do ušća u v. Bijela)	48,4 km,
- v. Šeovica	7,5 km,
- v. Brusnica	2,6 km,
- v. Šumetlica	10,9 km,
- v. Kopanjica	3,5 km,
- v. Krivajac	4,5 km,
- v. Crnaja	6,0 km,
- v. Ilidža	4,0 km,
- v. Gaj	3,3 km,
- v. Braneška r.	3,1 km,;
- površina vode kod visokog vodostaja je	cca 96,0 ha;

Rijeka Bijela (od ušća u r. Pakru do ispod Sirača) iznosi 22,1 km,

- v. Splavnica	5,4 km,
- v. Orlovac	5,0 km,
- v. Koritska	8,0 km,
- v. Kravarina	7,0 km,
- v. Crnaja	7,5 km,
- p. Jarak	3,8 km,
- p. Brekinska	10,0 km
- v. Jovača	6,0 km,
- p. Kipski	6,0 km,
- v. Ljeskovača	2,0 km,

Rakov Potok

5,2 km,

- površina vode kod visokog vodostaja iznosi cca 33,0 ha.

Po strukturi površina u slivu Orljave najveći dio zauzimaju poljoprivredne. Ostale površine su pod šumom i šikarom te pašnjacima.

Značajni pritoci na rijeci Orljavi su Vetovka, Kaptolka, Veličanka, Emovački potok, Sestarci, Trnovac, Brzaja, Oljasi, Orljavica i Vučjak, a na vodotoku Londži Vrbova, Kutjevačka rika, Lončarski potok, Krajna, Pačica, Rosinac, Skocijanovac i dr.

Poplava je nepogoda koja je stalno prisutna u dolini rijeke Orljave ugrožavajući naselja, privredne i komunalne objekte, poljoprivredne i ostale površine, čineći ogromne štete privredi ovoga kraja. Radovi koji su do sada izvršeni u slivu rijeke Orljave uveliko su doprinijeli smanjenju opasnosti od poplave. Tako su vršeni radovi na vodotocima Veličanka, Inošinovac, Poljanska, Duranovac, Dobrašin, Radovanka, Vučjak i Londža. Na vodotoku Londži izvedena je djelomična regulacija s korekcijom krivina, ugradnjom objekata i popratnih nasipa. Na potezu kroz Požegu Orljava je uređena u dužini od 3605m, međutim, nakon velike vode 1972. godine došlo je do uništenja poteza od 600 m, koji nije obnovljen. Grad Požega će imati određen stupanj sigurnosti od poplava nakon uređenja vodotoka Veličanke u dužini od 1816 m i sanacije nekih objekata. Srednja godišnja temperatura iznosi 10,4°C, a prosjek godišnjih oborina iznosi 796 mm. U vegetativnom periodu IV.-IX mjeseca padne 430 mm kiše.

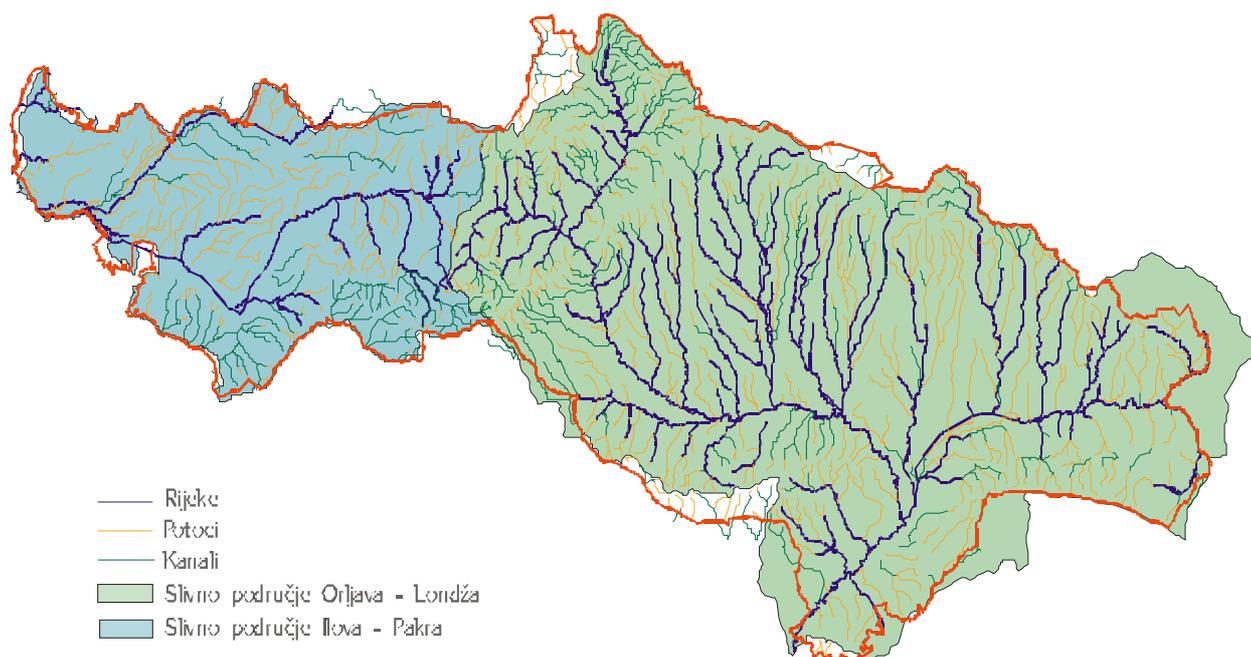
Najviše oborina padne u VI. i XI. mjesecu. Oko 10% oborina padne u obliku snijega. Požešku kotlinu obilježava kontinentalna klimu.

Sliv Pakra-Ilova

Povšina sliva iznosi 1662,60 km² dok na područje Požeško-slavonske županije otpada 488,18567 km² na ušću u rijeku Savu. Slivna površina rijeke Pakre iznosi 640,90 km², dužina 70,50 km, dok rijeka Bijela ima slivnu površinu 331,60 km² i dužinu 59,5 km. Zapadni dio Požeško-slavonske županije pripada slivnom području Ilova-Pakra koje obuhvaća najznačajnije vodotoke rijeka Pakre i Bijele s pritocima koji su lepezasto rasprostranjeni. To slivno područje se prostire između slavonskog gorja Papuka, Psunja, Bilo-gore i Moslavačke gore.

U morfološkom smislu to je područje brdsko-planinskom i pripada terenu zapadnog dijela planine Psunj i brdskom nizu Pakračke gore, Ravne gore i zapadnog dijela planine Papuk. Izvorište sliva rjeke Pakre je u obroncima Psunja s pravcem toka istok-zapad. Sa litološkog aspekta na tom području izdvajaju se kompleksi stijena različitih starosti: od kvartara, poliocenog-kvartarnih, tercijarnih, mezozojske, permotrijaske, paleozojske i prekambrijske.

S hidrogeološkog aspekta, na osnovu hidrološke građe dolazimo do zaključka da je moguća eksploatacija podzemnih voda iz vodonosnika u kvartarnim i neogenim stijenskim kompleksima. Specifičnost ovog područja unutar Županije je relativno visok postotak ribnjačarskih površina.

VODOTOCI DVA SLIVA –sliv Ilova-Pakra i sliv Orljava-Londža

Ribnjačarstvo

Ribnjačarstvo je ekonomska jedinica sastavljena od umjetno izgrađenih ribnjaka, u kojima se provodi planski intenzivni uzgoj ribe. Razni faktori utječu na klasifikaciju ribnjaka, ali obično se dijele na hladnovodne (intenzivni uzgoj salmonida) i toplovodne ili šaranske ribnjake. Tip ribnjačarstva određuju klimatski uvjeti i kvaliteta vode. Ti uvjeti određuju specifičnost tehnološkog postupka i kompleks mjera, koje intenzificiraju moguće prinose ribe. Šaranski ribnjaci su plitki vodeni ekosistemi, prosječne dubine 1-2 m.

Obilježavaju ih specifični fizičko-kemijski uvjeti kao rezultat dubine i kvalitete dotočne vode, kvalitete tla ribnjaka, klimatskih uvjeta, bioloških faktora i tehnološko-intenzifikacijskih mjera. Razvoj izgradnje novih ribnjaka, počinje se nakon 1970 god. usporavati. Najpovoljnije lokacije su iskorištene, a otvaranje novih zahtijeva znatno veća ulaganja po jedinici površine. Usto su građevinski radovi znatno poskupjeli, a kreditna politika prestaje biti stimulatívna. Intenzivnija izgradnja novih ribnjačarskih površina može se očekivati tek u sklopu većih meliorativnih zahvata, čija paralelna izgradnja znatno pojeftinjuje izgradnju. Na našem području ribnjaci se grade na terenima koji obično ne odgovaraju za drugu intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju. To su tereni s visokim podzemnim vodama ili šume manje vrijednosti. Vode sliva rijeke Orljave oduvijek su bile bogate ribom. Prvo ribolovno društvo osnovano je 1938. god. u Požegi. Tragovi postojanja umjetnih ribnjačarskih površina nalaze se u Doljanovcima. Još u srednjem vijeku kptolski kanonici imali su ribnjačarske kasete za uzgoj ribe sjeverno od kaptolačkog Staroga grada. Zbog nedostatka sredstava još 1955. god. odustalo se od gradnje ribnjaka na rijeci Londži površine 235 ha. Također se odustalo 1971. god. od izgradnje ribnjaka površine 750ha na lijevoj obali Londže od ušća nizvodno. Kasnije su te površine meliorirane i pretvorene u proizvodne table PPK Kutjevo.

Tehnologija proizvodnje ribe u šaranskim ribnjacima u slivu rijeke Ilove i Pakre vrlo je stara i odavno poznata. Od 5 ribnjaka koliko ih postoji na području sliva rijeke Ilove i Pakre samo se veći dio ribnjaka Poljana nalazi na području Požeško-slavonske županije. Ribnjačarstvo Poljana osnovano je 1902. god. i uz ribnjake Končanicu najstarije je ribogojilište u RH. Ukupna površina ribnjaka Poljana je 1080 ha, od toga se 768,3889 ha nalazi na području Požeško-slavonske županije.

Posebni vodni resursi

U posebne vodne resurse spadaju mineralno-termalne vode na području Grada Lipika i općine Velika. Termalni izvori mineralno-termalnih voda nalaze se u Lipiku gdje se nalazi Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju te u Velikoj gdje se nalazi kupalište s otvorenim bazenima. U Lipiku se također nalazi pogon "Podravke" za proizvodnju mineralne vode.

g) Eksploatacija mineralnih sirovina

Požeško-slavonska Županija ima dugu tradiciju iskorištavanja mineralnih sirovina. Posebno mjesto zauzima otkopavanje i prerada tehničkog građevinskog kamena (dolomita, amfibolita, i stijena dijabaza). Najveći kamenolomi tehničkog građevinskog kamena su na području Velike u površini od cca 44ha, području Vetova gdje površina kamenoloma iznosi cca 27ha te na području Šumetlice cca 12 ha. U Velikoj su izgrađeni posebni pogoni za preradu tehničkog građevinskog kamena (kamenolom s drobilicama, tvornica betonskih elemenata i cijevi, tvornica žbuke, građevinskog ljepila, betonske galanterije, asfaltne baze). U području Požeške gore, Krndije i Papuka nalaze se brojna pozajmišta i šumarijski kamenolomi koji se povremeno iskorištavaju za potrebe uređenja šumskih putova.

Istraživanja mineralnih sirovina na području Županije također imaju dugu tradiciju, od jamskih radova na smeđem ugljenu preko pokusnog rudnika talk-kloritnog škriljca i eksploatiranja grafita do dnevnih kopova otvorenih ležišta kvarcnog pijeska i analcimskog tufita.

Na području Županije nalaze se sljedeća eksploatacijska polja i istažni prostori:

Tabela 69.

EKSPLOATACIJSKA POLJA I ISTRAŽNI PROSTORI POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE						
Red. br.	Naziv eksp. polja i pravna osoba	Općina/ grad	Vrsta mineralnih sirovina	Postojeća dokumentacija	Površina (ha)	Napomena
EKSPLOATACIJSKA POLJA						
1.	Čukur - HŠ UŠ Požega	Kutjevo	tehničko - grad. kamen	Rudarska koncesija od 01.06.1998.	5,31	
2.	Klašnice - HŠ UŠ Požega	Pleternica	tehničko - grad. kamen	Rudarska koncesija od 01.06.1998.	4,73	
3.	Šamanovica - HŠ UŠ Požega	Velika	tehničko - grad. kamen	Rudarska koncesija od 13.06.2001.	3,37	
4.	Poljanska - Kamen-Ingrad	Velika	tuf	Odobrenje za ekspl. polje od 1981.	14,6	
5.	Vranić - Staklana Lipik	Brestovac	kvarcni pijesak	Odobrenje za ekspl. polje 1987.	3,3	Trenutno ne radi
6.	Vetovo - Kamen-Ingrad	Kutjevo	tehničko - grad. kamen	Odobrenje za ekspl. polje 20.11.1996. Studija (SUO) 22.08.2000	68,50	Eksploatacija u Parku prirode Papuk
7.	Pliš - Mališćak - Kamen-Ingrad	Velika	tehničko - grad. kamen	Odobrenje za ekspl. polje 11.11.1996. Studija (SUO) 13.01.1998.	44,70	Eksploatacija u Parku prirode, u postupku za rudarsku koncesiju
8.	Rašaška II -HŠUŠ N. Gradiška	Pakrac	tehničko - grad. kamen	Odobrenje za ekspl. polje 09.02.2000.	4,68	
9.	Fukinac -Kamen Psunj d.o.o.	Pakrac	tehničko - grad. kamen	Odobrenje 28.11. 2001.	1,77	Ukupne površina od 13,09
10.	Mokreš - HŠ UŠ Požega	Čaglin	kvarcni pijesak	Odobrenje za ekspl. polje 1992.	146,00	
11.	Grabarje - PPK Kutjevo	Kutjevo	ciglarska glina	Odobrenje za ekspl. polje od 1978.	12,00	
ISTRAŽNI PROSTORI						
1.	Mirkovica, Sulkovci - Kamen-Ingrad	Pleternica	tehničko - grad. kamen	Rješenje za istražni prostor od 16.01.2002.	54,70	
2.	Mladi gaj - Češljakovci - Jul Com	Kaptol	tehničko - grad. kamen	Rješenje za istražni prostor 1998. produženo do 15.04.2002.	56,25	Prostor u parku prirode Papuk
3.	Brdo-Dolac / Matić Branko	Brestovac	šljunak	Rješenje za istražni prostor 1999.	31,12	
4.	Šumetlica - Slavonija d.d. Pakrac	Pakrac	tehničko - grad. kamen	Korišteno ekspl. polje	12,893	Podnijet zahtjev za Istražni prostor za 28 ha
5.	Jagma VI, Livadani, Medinac	Lipik	kvarcni pijesak		47,43	
6.	Orljavac - Kamen-Ingrad	Brestovac	vapnenac	Rješenje ministarstva od 1992.	41,00	Nije u funkciji
7.	Španovica	Pakrac	kvarcni pijesak			
8.	Branešci	Pakrac	kvarcni pijesak			

Izvor podataka: Služba za gospodarstvo Ureda državne uprave iz 2002. godine.

1.1.2.4. Komunalna infrastruktura

a) Prometni sustav

Požeško-slavonska županija svojim prometno-zemljopisnim položajem čini sastavni dio spoja Hrvatske prema europskim prometnim sustavima.

a-1) Cestovne prometnice

Prvi začetak cestovne mreže na području Požeštine potječe još iz razdoblja Rimskog Carstva. Sljedeće značajno razdoblje je iz doba Austro-Ugarske. Doba prije Drugog svjetskog rata obilježava samo održavanje postojeće makadamske ceste, dok nakon Drugog svjetskog rata dolazi do značajnijih obnova cesta i cestovnih građevina. Obilježja navedenih povijesnih razdoblja je da se prometni pravci formiraju pod utjecajem političko-gospodarskih centara koji su bili izvan teritorija RH, pa je i cestovna mreža oblikovana prema njihovim potrebama i interesima.

Postojeća primarna cestovna mreža nastala je na matrici nekadašnjih makadamskih cesta, a modernizacija cestovne mreže svodila se na polaganje asfaltnih slojeva na podlogu koja je u većini slučajeva bila neadekvatna prometnom opterećenju, tj. modernizacija se svodila na polaganje tek nekoliko centimetara većinom samonosivog sloja asfalta. Mnoga ispitivanja vršena na postojećim prometnicama pokazala su da cestovna mreža ima manju strukturnu vrijednost nego što bi bilo potrebno za zadovoljavanje lakog prometnog opterećenja.

U Domovinskom ratu došlo je do novih oštećenja cestovne mreže (oštećenost površine kolnika - pukotine, kolotrazi, udarne jame i dr.), a posebno na državnim cestama D 51, D 38, D 53 s obzirom da je sav promet iz pravca Nove Gradiške i Slavenskog Broda u Zagreb prolazio našom Županijom preko Našica.

Cestovna infrastruktura na području Požeško-slavonske županije obuhvaćana je Odlukom o razvrstavanju javnih cesta u državne, županijske i lokalne ceste (NN, br. 25/98.), a njihova ukupna dužina iznosi 730,14 km i to:

- državnih cesta **221,90 km,**
- županijskih cesta **221,00 km,**
- lokalnih cesta **287,60 km.**

Od ukupne dužine javnih cesta asfaltirano je 572,54 km ili 78,42%, a neasfaltirano je 156,00 km ili 21,58 %.

Tabela 70.

POVRŠINA KOLNIKA I ZAŠTITNOG POJASA NADCESTARIJE POŽEGA		
Kategorija	Površina kolnika u ha	Površina zaštitnog pojasa
Županijska ceste	96.780	64.520
Lokalne ceste	85.365	47.425
Ukupno:	182.145	111.945

Izvor podataka: Županijska uprava za ceste Požega

Tabela 71.

POVRŠINA KOLNIKA I ZAŠTITNOG POJASA NADCESTARIJE PAKRAC		
Kategorija	Površina kolnika u ha	Površina zaštitnog pojasa
Županijska ceste	28.380	18.920
Lokalne ceste	41.400	23.000
Ukupno:	69.780	41.920
SVEUKUPNO NADCESTARIJA POŽEGA I PAKRAC	251.925	153.865

Izvor podataka: Županijska uprava za ceste Požega.

U cestovnom prometu dominiraju državni cestovni pravci koji prolaze kroz područje Županije, a to su:

Državne ceste pod oznakom:

1. D-5 GP Terezino polje-(gr. R. M.)-Virovitica-V. Zdenci-Daruvar-Okučani- GP St. Gradiška (gr. R. BiH),
2. D-26 Sv. Ivan Zelina (D-3)-Vrbovec-Čazma-Garešnica-Badljovina(D-5),
3. D-38 Pakrac (D-5) - Požega - Pleternica - Đakovo (D-7),
4. D-47 Lipik (D-5)-Novska-H. Dubica-H. Kostajnica-Dvor (D-6),
5. D-49 Slatina (D-2) - Požega - Pleternica - Lužani (D-4),
6. D-51 Gradište (D-53) - Požega - Rešetari - (D-4),
7. D-53 GP D. Miholjac (gr. R. M.)-Našice-GP Sl. Brod (gr. R. BiH).

Osim navedenih cestovnih pravaca prohodnosti prostora pogoduju i 26 županijskih postojećih pravaca i 77 lokalnih cestovnih pravaca. Pored navedenih kategoriziranih cestovnih pravaca na području Županije postoje i nekategorizirani cestovni pravci (šumske ceste, poljski putovi, ceste u naseljima i dr.). Ukupna dužina im iznosi 175,2 km, a od toga je modernizirano svega 28 %. Izgrađen je dio obilaznice (1,2 km) grada Požege koja će omogućiti izmještanje tranzitnog prometa iz samoga sustava gradskog prometanja.

Studija pod nazivom "STRATEGIJA RAZVITKA CESTOVNE MREŽE SLAVONIJE I BARANJE" zajedničkim djelovanjem pet slavonskih županija (Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravska) usaglašava stavove i potrebe prometnog razvoja i međusobnog prometnog povezivanja.

Požeško-slavonska županija i grad Požega, kao stari srednjovjekovni grad s baroknom jezgrom, trenutno nema izlaza na autocestu Zagreb - Lipovac, iako bi Odlukom o mjerilima za razvrstavanje javnih cesta u državne županijske i lokalne ceste (NN br. 19/97 i 23/97) taj problem bio riješen budućom brzom cestom s izlaskom na Lužane.

Svi prilazi i izlazi iz doline "Vallis-aurea", kojih ima ukupno 15 (od toga 14 prelaze preko prijevoja Papuka, Psunja, Krndije i ostalih planina, a samo jedan je nizinski uz rijeku Orljavu do Nove Kapele), u zimskom peridu nisu dovoljnoj mjeri protočni zbog poledice i snijega.

Iz naprijed navedenog proizlazi da je najprirodniji i najlakši izlaz na autocestu uz rijeku Orljavu, pa je temeljem toga razrađen i izrađen idejni projekt rješenja. Predviđa se da JP "Hrvatske vode" izvrše regulaciju rijeke Orljave i time zaštite ogromne površine plodne zemlje, a da JP "Hrvatske ceste" uz nasip rijeke Orljave izrade brzu poluautocestu ukupne dužine 26 km, koja bi povezivala Požeštinu sa autocestom Zagreb-Lipovac.

Kod postojećih prometnica državne, županijske i lokalne kategorije potrebno je modernizirati kolnike na cijeloj dužini cesta te rekonstruirati i korigirati dijelova trasa, što će omogućiti bolje prometne usluge i povećanje sigurnosti prometa. U zoni grada Požege planirana je i korekcija D 38 (obilaznica koje je dio izgrađen u dužini od 1,2 km) koja će omogućiti da se tranzitni promet dislocira rubno u odnosu na prometni sustav grada. Time će se rasteretiti gradski cestovni sustav i postići bolji učinak zaštite čovjekove okoline, jer će se značajan izvor onečišćenja izmjestiti izvan užeg gradskog područja. Sam rubni položaj planirane obilaznice omogućava njeno korištenje i kao gradske ceste, čime se povećava i efekt iskorištenosti.

Potrebno je urediti regulacijske profile državnih ceste u okviru građevinskih područja naselja kroz koja prolazi trasa ceste, zatim je potrebno izgraditi pješačke i biciklističke staze i te površine odvojiti

zelenim pojasom od kolnika. U uličnim profilima državnih cesta potrebno je urediti i autobusna stajališta van kolnika te zelene površine urediti hortikulturno, ali i kao moguće ,zvučne zidove. Pri formiranju zelenila posebnu pažnju obratiti na osiguranje potrebne preglednosti uz prometnicu, u zonama ulaza - izlaza, te na raskršćima.

Na trasi D 38 ceste potrebno je definirati optimalne zamjene za postojeće cestovne pravce Pakrac-Požega nakon izgradnje planirane akumulacije "Kamensko" kao i u pravcu Ruševo-Đakovo nakon izgradnje akumulacije Londža.

Prioritetni zahvati na mreži županijskih (neasfaltirane Ž-4099, Ž-4100, Ž-4102, Ž-4162, Ž-4185) i lokalnih cesta odnose se prvenstveno na izgradnju i modernizaciju kolnika svih cesta, te korekciji prometno-tehničkih elemenata glede poboljšanja sigurnosti prometa.

Osnovne postavke planiranog razvoja prometnog sustava Županije vezane su prvenstveno na poboljšanje, održavanje i rehabilitiranje prometno-tehničkih svojstava postojećih cestovnih pravaca (državnih, županijskih i lokanih) izgradnjom brze poluautoceste, koja bi povezivala grad Požegu i veći dio Županije s autocestom Zagreb - Lipovac, te izgradnjom obilaznica gradova i naselja.

U Požeško-slavonskoj županiji na 1.000 stanovnika dolazi 122 osobna vozila što je znatno ispod prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi 175 vozila na 1.000 stanovnika.

Tabela 72.

REGISTRIRANA CESTOVNA VOZILA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE		
Vrsta vozila	Broj registriranih vozila u 1997. godini	Broj registriranih vozila u 1998. godini
Moped	317	403
Motocikl	134	196
Osobni automobil	9.475	12.168
Autobus	87	95
Teretni automobil	1.081	1.292
Kombinirani automobil	107	149
Radni stroj	25	29
Radno vozilo	23	28
Traktor	1.912	2.335
Ukupno:	13.161	16.695

Izvor podataka: Županijska uprava za ceste 1999. god.

a-2) Željezničke prometnice

Povijesni razvoj željezničkih pruga na području Požeško-slavonske županije

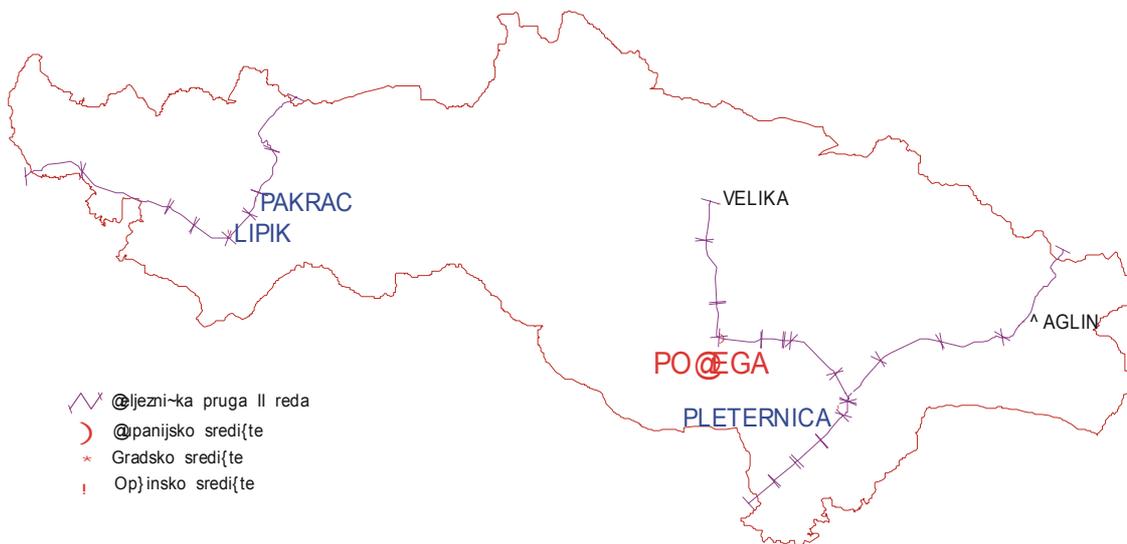
Izgradnja željezničkih pruga na području Požeško-slavonske županije započinje postupno u drugoj polovici 19. stoljeća. Četiri desetljeća vodila se borba o početku izgradnje željezničkih prometnica u požeškom kraju.

Godine 1862. požeški građani uz pomoć Gradskog zastupstva i županijske oblasti pokreću pitanje gradnje željezničke pruge preko Požeške kotline. U to vrijeme, ban Šokčević u Požegu šalje skupinu mjernika da ispitaju i snime teren. Osim toga osnovan je i poseban "Željeznički odbor", skupljao se novac, planirano je besplatno odstupanje zemljišta za prugu i postaje. Vjerovalo se da je gradnja "zemunsko-riječke" željeznice, koja bi išla od Dalja preko Đakova u Požešku kotlinu, zatim preko Požege prema zapadu u Pakrac i Sisak, samo pitanje vremena.

Ugarski ministar prometa je odobrio sve pripremne radove za tu prugu, ali ta pruga nije nikada izgrađena namjeravanim smjerom. Umjesto preko Požeške kotline i Pakraca pruga je trasirana i izgrađena preko Posavine uporedo s plovnom rijekom Savom. Željeznička veza između Broda, Vinkovaca i Dalja izgrađena je 1878. godine. Umjesto predviđene pruge odlučeno je 1886. godine početi gradnju sporedne pruge Osijek-Našice-Pleternica-Kapela-Batrina s odvojkom od Pleternice do Požege. Želja gradskih zastupnika bila je, da se umjesto za Kapelu-Batrinu pruga produži preko Požeške gore do Nove Gradiške kako bi Požega bila prolazna stanica na toj pruzi. "Dioničko društvo slavonske željeznice" ipak je izabralo prirodni izlaz iz Požeške kotline nizinom uz rijeku Orljavu od Pleternice do Batrine. Gradnja te vicinalne pruge započela je 1892. godine i završena za dvije godine te je puštena u promet 2. prosinca 1894. godine.

Želja da se pruga produži dalje prema zapadu nije nikad ostvarena. Bilo je trenutaka kada je ta zamisao zamalo ostvarena, kao npr. 1955. godine, ali se od te namjere uskoro odustalo. Pred Prvi svjetski rat izgrađen je produžetak pruge od Požege do Velike, koja je puštena u promet 15. prosinca 1914. godine.

Pruge za koje su Požežani toliko borili u prošlom stoljeću ostale su do danas. Tako ovim područjem prolaze tri željeznička pravca:

- Pruga Našice – Nova Kapela,
- Pruga Pleternica – Velika,
- Pruga Banova Jaruga – Pčelić rasp.

POSTOJEĆA ŽELJEZNIČKA MREŽA

1. Pruga Našice–Nova Kapela (broj II-207) je pruga II. razreda. Požeško-slavonskom županijom prolazi u ukupnoj dužini od 34.822 m. Dio ove pruge prema svojim tehničkim parametrima ulazi u najlošiju kategoriju, a po ekonomskom značenju nerentabilna je. Ipak, prednosti ove pruge su u njenom geografsko-prometnom značenju. Ona povezuje podravsku sa posavskom nizinom, pa otuda i njezino strateško značenje koje se i dokazalo tijekom Domovinskog rata. S tog aspekta gledano ne dolazi u obzir njeno demontiranje, jer bi to donijelo zajednici više štete nego koristi.

Konfiguracija terena kojom prolazi pruga je brdovita. Krivinski elementi su ispod svih dozvoljenih normativa, a niveleta je također nepovoljna. To se najviše odnosi na dio pruge od Našica prema Pleternici gdje je i osovinsko opterećenje od km 17+096 do 41+513 km iznosi 16,0t s najvećom dopuštenom brzinom od 40 km/h. Na dijelu pruge, od Pleternice do N. Kapele, koja prolazi uglavnom ravničarskim terenom doline rijeke Orljave, a od km 41+513 do km 51+918 osovinsko opterećenje iznosi 18,0t s najvećom dopuštenom brzinom od 80 km/h.

Na dijelu pruge koja prolazi Požeško-slavonskom županijom nalaze se dva kolodvora -Čaglin i Pleternica i osam stajališta -Ljeskovica, Latinovac, Ciglenik, Knežci, Zarilac, Sulkovci, Buče-Koprivnica i Ratkovic. Osim toga prugu sačinjava i ukupno 72 objekta, od kojih je 7 mostova i 65 propusta te 19 željezničko-cestovnih prijelaza.

2. Pruga Pleternica-Velika (broj II 208) je pruga II. razreda ukupne dužine 25.238 m.

Dio pruge u dijelu od Pleternica do Požege je vrlo povoljan s gledišta održavanja i iskorištenja, a drugi dio pruge od Požege do Velike je teža dionica. Pruga Pleternica–Velika osposobljena je od km 0+000 do km 7+172 za osovinsko opterećenje 18,0 t i dopuštenu najveću brzinu od 80 km/h, u dijelu pruge od km 7+172 do km 25+238 osovinsko opterećenje iznosi 16,0 t s najvećom dopuštenom brzinom od 60 km/h.

Na ovoj pruzi nalaze se 4 kolodvora-Pleternica, Blacko-Jakšić, Požege i Velika, zatim 3 stajališta-Novoselci, Mihaljevci i Trenkovo. Pored navedenog na pruzi su ukupno 34 objekta, od kojih je 6 mostova i 28 propusta, te 20 željezničko-cestovnih prijelaza.

3. Pruga Banova Jaruga–Pčelić rasp. razvrstana je u Ostale pruge II. razreda i nosi oznaku II-206, a dužina joj je 95 km i 749 m. Osovinsko opterećenje od B. Jaruge, od km 5+000 (odnosi se na našu Županiju) do službenog mjesta Brezine-Bujavica u km 13+900 iznosi 20 t/os, a opterećenje po dužnom metru iznosi 6,4 t/m, kategorija je C-2. Od službenog mjesta Brezine-Bujavica km 13+900 do km 40+000 osovinsko opterećenje 16 t/os, opterećenje po dužnom metru iznosi 5,0 t/m. Maksimalna brzina za vlakove s prijevozom putnika za diesel motorne garniture (DMG), od km 5+000 do km 15+400 iznosi 60 km/h. Ako je vučno vozilo diesel lokomotiva s klasičnom garniturom (vagonima), tada je ista brzina, ali do km 8+700 odnosno do službenog mjesta Poljana, od km 15+400 do km 40+000, brzina putničkih vlakova s DMG-om je 40 km/h, a kod klasične garniture s diesel lokomotivom 20 km/h. Maksimalna brzina za teretne vlakove od km 5+000 do km 8+700 (sl. mj. Poljana) je 60 km/h, a od službenog mjesta Poljana do km 40+000 je 20 km/h. Na ovoj pruzi nalaze se 3 kolodvora Lipik koji je u ratu razrušen, kolodvor Poljana i kolodvor Pakrac koji je u Domovinskom ratu cijeli uništen.

Tijekom Domovinskog rata i prije operacije "Bljesak" cijeli željeznički promet između istočne Slavonije i zapadnog dijela Republike Hrvatske odvijao se željezničkom prugom Nova Kapela–Pleternica–Našice. Budući da postojeća željeznička pruga nije dimenzionirana na opterećenje koje je u to vrijeme primala, došlo je do znatnih oštećenja koja treba sanirati.

Željeznički pravac Pleternica-Požega-Velika ima veliko ekonomsko i prometno značenje za središte Županije i Požeštinu u cijelosti te ga treba zadržati. Željeznički pravac Banova Jaruga-Lipik-Pakrac-Daruvar stradao je tijekom Domovinskog rata, a naročito su oštećeni građevinski objekti. Kako se radi o području od posebne državne skrbi, potrebno je pristupiti sanaciji navedene željezničke pruge i građevinskih objekata.

a-3) Zračni promet

Na području Požeško-slavonske županije postoje improvizirana poljoprivredna uzletišta kod naselja Trenkovo, Treštanovci, Ivanindvor-Pleternica, Kula i Darkovac, Mali Gaj koja se isključivo koriste u poljoprivredne svrhe. Na području grada Lipika i naselja Badljevinu postoje asfaltirane poletno-sletne staze za male sportske i poljoprivredne zrakoplove.

Razvoj zračnog prometa na području Požeško-slavonske županije ovisit će o smjernicama koje će utvrditi nadležno državno ministarstvo. Na promatranom prostoru postoje uvjeti za razvoj generalnog zrakoplovstva (mali zrakoplovi, športski zrakoplovi), koji bi se koristili malim zrakoplovnim pristaništima. Prištaništa se mogu urediti na postojećim poljoprivrednim uzletištima.

a-4) Pošta i telekomunikacije HP PROMET

Poštanski promet je u sastavu Centra pošta Požega koji po teritorijalnom ustrojstvu pokriva Požeško-slavonsku županiju, a kompleksan tehnološki proces u komponentama poštanskog, telegrafskog i telefonskog prometa odvija se mrežom poštanskih jedinica, tehničkih postrojenja i objekata koji poštanski promet grupiraju i usmjeravaju na odredište.

Poštanski promet omogućuje svim drugim djelatnostima da postižu harmoniju u međusobnim odnosima i zato poštanska mreža nema ni prirodnih ni admistarativnih granica, a faktori koji je oblikuju jesu:

- brzina prijenosa pošiljaka,
- kvaliteta izgradnje i održavanja poštanskih sredstava i
- maksimalna mogućnost eksploatacije postrojenja.

Javna poštanska mreža Požeško-slavonske županije sastavni je dio jedinstvenog poštanskog sustava Republike Hrvatske i u funkciji javnog prometa tretira se kao mreža od posebnog javnog interesa.

U poštanskom prometu na području Požeško-slavonske županije nalazi se 21 radna jedinica i to 3 u Požegi, i po jedna u Bektežu, Bučje Čaglinu, Jakšiću, Kaptolu, Kutjevu, Kuzmici Lipiku (dvije) Orljavcu., Pakracu, Poljana, Pleternici, Sesvatama, Brestovcu, Ratkovici, Velikoj, Vetovu i Badljevinu.

Tabela 73.

PODACI O POŠTAMA NA PODRUČJU POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE	Centar pošta Požega	HPT ukupno
Broj pošta	19	1.129
Broj km ² na jednu poštu	95	50
Broj stanovnika na jednu poštu	5.228	4.238
Poštanski šalteri	39	2.765
Broj stanovnika na jedan šalter	2.547	1.730
Poštanski ormarići	87	5.100
Broj stanovnika na jedan poštanski ormarić	1.142	938
Broj telefonskih govornica (st.7 mj. 2000. god.)	322	12.872

Izvor podataka: HPT CP Požega 1997. god.

Komutacijski kapaciteti

HRVATSKE TELEKOMUNIKACIJE d.d. su tvrtka koja je nastala razdvajanjem HPT-a na Hrvatske telekomunikacije d.d. i Hrvatsku poštu d.d..

Dioničko društvo HT-Hrvatske telekomunikacije d.d. osnovano je radi pružanja usluga u telekomunikacijskom prometu i drugim djelatnostima, a u svezi s telekomunikacijskim prometom te osiguranjem tehničkog i tehnološkog jedinstva telekomunikacijskog sustava na teritoriju Republike Hrvatske.

U društvu su organizirani telekomunikacijski centri u skladu s teritorijalnim ustrojem RH. TK centar Požega po teritorijalnom ustroju pokriva Požeško-slavonsku županiju te je odgovoran za razvoj i funkcioniranje telekomunikacijskog sustava na području žŽupanije.

TK mreža Požeško-slavonske županije sastavni je dio jedinstvenog telekomunikacijskog sustava RH i tretira se kao mreža od posebnog javnog interesa.

Nepokretna telekomunikacijska mreža

Sustavi javnih telekomunikacija u nepokretnoj mreži su:

- telefonska mreža, - telegrafska mreža i - mreže za prijenos podataka.

Dijele se na sustave komutacija i sustave prijenosa i prijenosnih medija.

Telefonska mreža podijeljena je na prometna područja i ustrojena u tri hijerarhijske razine – pristupnoj, tranzitnoj i međunarodnoj.

U TK centru Požega imamo jednu tranzitnu centralu u gradu Požegi koja ujedno obavlja i funkciju pristupne centrale, izravno ili posredovanjem udaljenih pretplatničkih stupnjeva (RSS). Udaljeni pretplatnički stupanj je izmješteni dio pretplatničkog stupnja pristupne centrale koji se s matičnom pristupnom centralom povezuje spojnim vodovima. U pravilu RSS predstavlja središte vlastite pristupne mreže i na njega su priključeni korisnici određenog mjesta ili područja koji on pokriva.

U samom gradu Požegi u radu su još i dvije mjesne centrale (LC) koje imaju funkciju komutiranja telefonskog prometa za dio pretplatnika koji imaju dvojničke telefonske priključke. Centrale će biti isključene iz telekomunikacijskog prometa u dogledno vrijeme, čim se izgradnjom decentralizirane TK mreže Požega stvore preduvjeti za promjenu dvojničkih priključaka u direktne.

U TK centru Požega u radu su telefonske centrale navedene u tabeli 72 i 73. Telefonske centrale su međusobno ili s nadređenom centralom vezane odgovarajućim brojem spojnih vodova. Sve centrale su povezane optičkim sustavima prijenosa po svjetlovodnim kabelima. U tabeli 74 dan je popis broja vodova po smjerovima.

Ukupan broj instaliranih priključaka na području TKC-a je 41.232, od toga 2.600 dvojničkih, dok je broj uključenih pretplatnika 23.908, od čega je 2.431 pretplatnik na dvojničkom priključku. Iz navedenog proizlazi da je iskorištenje telefonskih centrala na području Županije 58%, da su instalirani kapaciteti telefonskih centrala u cijelosti digitalni, od čega je cca 10% uključenih pretplatnika na dvojničkim priključcima.

Broj instaliranih priključaka na 100 stanovnika u Županiji je 41, odnosno broj uključenih priključaka na 100 stanovnika je 24.

U nepokretnoj telekomunikacijskoj mreži, osim pretplatnika direktno povezanih na pristupne centrale i udaljene pretplatničke stupnjeve, postoje instalirane kod većih korisnika i pretplatničke telefonske centrale, od kojih je važno spomenuti digitalne pretplatničke telefonske centrale instalirane u poduzećima ili ustanovama, a koje su na TC/PC Požega povezane digitalnim prijenosnim sustavima 2 Mbit/s po simetričnim paricama ili 4x2 Mbit/s po svjetlovodnom kabelu. One omogućavaju prolazno biranje kroz komutaciju bez posredovanja. Popis digitalnih pretplatničkih telefonskih centrala s osnovnim podacima dan je u tabeli 75.

Telegrafska mreža je najstariji dio telekomunikacija i upotrebljava se već približno 150 godina. Nakon šezdesetih godina ovog stoljeća, posljednjih petnaestak godina, polako prepušta svoje pozicije u telekomunikacijama drugim vrstama usluga.

Telegrafska mreža sastoji se od teleksa namijenjenog pretplatničkom prometu i jatepa za javni telegrafski promet.

U TK centru Požega telegrafija je ustupila svoje mjesto faksimil uređajima i mrežama za prijenos podataka te više nema značajniju ulogu u ukupnom telekomunikacijskom prometu. Na cijelom području TKC-a uključeno je još svega osam telegrafskih terminalnih uređaja.

Mreže za prijenos podataka su mreže novijeg datuma, a služe isključivo za pružanje usluga prijenosa podataka korisnicima koji zatraže uslugu.

Prva mreža za prijenos podataka pod komercijalnim nazivom "CROAPAK" omogućava prijenos podataka putem X.25 protokola i modemskih ulaza priključenih na telefonsku mrežu. U Požegi je instalirana oprema "CROAPAK" čvora za područje Županije.

Druga mreža za prijenos podataka pod komercijalnim nazivom "CROLINE" radi po principu Frame Relay protokola za prijenos podataka koji je paketski orijentiran komunikacijski protokol. Njega odlikuje velika brzina rada i mogućnost odabira najveće i zajamčene brzine prijenosa podataka. Prilikom korištenja Frame Relay usluge korisnik može izabrati brzinu pristupa u rasponu od 64 Kbit/s do 34 Mbit/s.

U TKC-u Požega uslugu prijenosa podataka po principu Frame Relay protokola koriste sljedeći korisnici: "Coca Cola", skladište Požega, ZAP Požega i "Kamen-ingrad".

Sustavi prijenosa i prijenosni mediji sustavi su bez kojih niti jedna od spomenutih mreža ne bi mogla funkcionirati.

U TK centru Požega instalirani su svjetlovodni kabeli, uglavnom, u svim smjerovima na tranzitnom nivou i na lokalnom nivou, te po njima rade najsuvremeniji optički sustavi prijenosa.

Svi komutacijski objekti povezani su sa TC/PC Požega optičkim sustavima prijenosa po svjetlovodnim kabelima, dok se za povezivanje pojedinih lokacija, kao što su RR postaje, na kojima nema komutacijskih objekata, koriste i radijski relejni uređaji. U odnosu na ukupan broj raspoloživih kanala i

relacija radijski relejni sustavi prijenosa kao i sustavi prijenosa po simetričnim paricama nemaju znatnijeg udjela. Neke od radijskih relejnih relacija uskoro će biti zamijenjene optičkim sustavima prijenosa.

Bitno je spomenuti najsvremenije optičke sustave prijenosa koji su izgrađeni na tranzitnoj razini, a to su dva međuzupanijska SDH prstena brzine prijenosa 622 Mbit/s, po kojima je naša Županija povezana s ostalim županijama kao i na nadređene centrale u Osijeku i Đakovu.

Prvi međuzupanijski prsten povezuje Đakovo-Požega-N.Gradiška-Sl.Brod-Županja-Vinkovci-Vukovar-Osijek-Đakovo.

Drugi međuzupanijski SDH prsten povezuje Đakovo-Požega-(Pakrac)-Virovitica-Slatina-Našice-Osijek-Đakovo.

Izgrađeni međuzupanijski prstenovi osiguravaju neprekidnost odvijanja telekomunikacijskog prometa na tranzitnom nivou te uspostavljanje novih veza bez ograničenja.

Izvršena je izgradnja sljedećih SDH prstenova:

- prvog županijskog SDH prstena Požega-Brestovac-Velika-Jakšić-Požega,

- drugog županijskog SDH prstena 155 Mbit/s Požega-Kula-Čaglin-Pleternica-Požega,

- lokalnog SDH prstena 155 Mbit/s Pakrac-Lipik-Gaj-Pakrac.

Pristupne TK mreže izgrađene su u svim naseljima u Županiji, a kapacitet im je od 1,5 do 2 parice po domaćinstvu. To je zaista zavidna razina izgrađenosti. Po kvaliteti izgrađenosti pristupne TK mreže omogućavaju, osim osnovne funkcije, povezivanja telefonskih pretplatnika na komutaciju i korištenje svih novih usluga od usluga koje se pružaju u telefonskom prometu do usluga prijenosa podataka.

Pristupna TK mreža u samom gradu Požega do sada nije izgrađena, a postojeća u svakom dijelu grada ne omogućava zadovoljavanje potreba pretplatnika. Intenzivno građenje decentralizirane TK mreže u gradu i distributivne telekomunikacijske kanalizacije u skoro vrijeme omogućiti će pored ukidanja dvojničkih telefonskih priključaka i dovoljan broj novih priključaka, kao i dostupnost svim uslugama koje postoje ili se uvode.

Pristupne TK mreže izgrađene su u ukupnom kapacitetu 71.720 pretplatničkih parica. Njihovo iskorištenje je 34 %.

Ukupna dužina izgrađenih pristupnih TK mreža na području Županije je 1598 km, dok ukupna dužina zračne mreže iznosi 235 km.

Ukupna dužina izgrađene kabelske kanalizacije, zajedno s izgrađenom distribucijskom telekomunikacijskom kanalizacijom je oko 55 km, dok je u okviru kabelske kanalizacije izgrađeno ili ugrađeno ukupno oko 500 kabelskih zdenaca. Iskorištenje kabelske kanalizacije je oko 40 %. Prosječna dužina pretplatničke parice u pristupnoj TK mreži urbanog područja je 1,5 km, dok je prosječna dužina pretplatničke parice pristupnih TK mreža u ruralnom području 2,8 km. Ukupan broj telefonskih govornica na području Županije iznosi 322 (stanje 30.07.2000. godine).

Radiorelejne veze

Koridore postojećih radiorelejnih veza na prostoru Požeško-slavonske županije, koje su u kontinuiranoj upotrebi : RR veza Požega-Psunj, RR veza Požega-Papuk, RR veza Požega-Kapavac i RR veza Jakšić-Lončarski Vis, potrebno je zadržati i štiti.

Pokretna telekomunikacijska mreža

U pokretnoj telekomunikacijskoj mreži izgrađene su dvije mobilne telefonske mreže i mreža za pozivanje osoba. U sve tri mreže korisnicima je omogućena komunikacija u uvjetima "kretanja" tj. komunikacija im nije ovisna o trenutnom mjestu boravka.

"MOBITEL 099" komercijalni je naziv za prvu izgrađenu pokretnu mrežu. MOBITELE 099 je analogna mreža za pokretne komunikacije koja se temelji na NMT 450 standardu i kod nas je uvedena 1990. godine. Područje TKC-a Požega uglavnom je pokriveno korisnim signalom ove mreže preko instaliranih baznih stanica u Požegi i Kapavcu, čime je omogućeno korisnicima uspostavljanje telefonske veze iz većeg dijela Županije.

"CRONET 098" i **"VIPNET"** komercijalni je naziv za drugu izgrađenu pokretnu mrežu. CRONET 098 temelji se na GSM standardu i uveden je u komercijalni rad 1996. godine, a na području Županije funkcionira preko instaliranih baznih postaja u Požegi, Pleternici, Jakšiću, Kutjevu, Brestovcu, Lončarskom visu i Pakracu te omogućava korisnicima uspostavljanje veze iz većeg dijela Županije.

"BIP 097" je paging sustav HT-a i nova mreža pokretnih komunikacija. Temelji se na ERMES standardu i predstavlja brz, jednostavan i pouzdan sustav dojave poruka, pojedinačno ili putem skupnog poziva. Mreža BIP za sada je u eksperimentalnom radu i stanicama na Psunju i Kapavcu.

Smještaj TK opreme u objektima

Da bi spomenuti kapaciteti telekomunikacijske opreme i uređaja mogli biti instalirani, bilo je potrebno izgraditi i objekte za smještaj opreme. U Telekomunikacijskom centru Požega izgrađeno je 38 samostojećih objekata i 13 objekata s drugim subjektima.

Tabela 74. Telefonski kapaciteti TKC Požega

Naziv centrale	Tip ¹	Općina	Godina puštanja u rad	Matična centrala ²	Instalirani pretplatnički kapacitet			Ukopčano			Br. tel. govor.
					digital	dvojn	ukup.	digital.	dvoj.	uku.	
TC/PC POŽEGA	AXE-10	Požega	1994.	-	5120		5120	3844	711	3844	117
LC POŽEGA II	SI-2000/224	Požega	1999.	AXE-10 PO	880	880	880				
LC POŽEGA I	SI-2000/224	Požega	1989.	AXE-10 PO	1720	1720	1720				
RSS POŽEGA-privr.	AXE/92	Požega	1998.	AXE-10 PO	1024		1024				
RSS BABIN VIR	AXE/92	Požega	1998.	AXE-10 PO	2048		2048	1316	270	1316	3
RSS VARELOVAC		Požega						524	303	524	
RSS PRAULJE		Požega						481	299	481	
RSS SAJMIŠTE	AXE/98	Požega	1999.	AXE-10 PO	2048		2048	875	557	875	
RSS VIDOVC	AXE/92	Požega	1995.	AXE-10 PO	1536		1536	808	199	808	5
RSS DRŠKOVCI	AXE/92	Požega	1995.	AXE-10 PO	512		512	406	92	406	3
RSS BRESTOVAC	AXE/92	Brestovac	1996.	AXE-10 PO	768		768	547		547	5
RSS GUČANI	AXE/92	Brestovac	1996.	AXE-10 PO	256		256	161		161	2
RSS PAVLOVCI	AXE/92	Brestovac	1996.	AXE-10 PO	256		256	151		151	1
RSS ORLJAVAC	AXE/92	Brestovac	1997.	AXE-10 PO	256		256	73		73	2
RSS OLJASI	AXE/92	Velika	1997.	AXE-10 PO	256		256	144		144	1
RSS BIŠKUPCI	AXE/92	Velika	1997.	AXE-10 PO	384		384	293		293	6
RSS BANKOVCI	AXE/92	Požega	1996.	AXE-10 PO	256		256	205		205	2
RSS GOLOBRDCI	AXE/92	Požega	1996.	AXE-10 PO	512		512	358		358	4
RSS TRENKOVO	AXE/92	Velika	1997.	AXE-10 PO	640		640	452		452	6
RSS VELIKA	AXE/92	Velika	1997.	AXE-10 PO	1024		1024	860		860	6
RSS KAPTOL	AXE/92	Kaptol	1997.	AXE-10 PO	768		768	637		637	3
RSS VETOVO	AXE/92	Kutjevo	1995.	AXE-10 PO	512		512	400		400	4
RSS KUTJEVO	AXE/92	Kutjevo	1995.	AXE-10 PO	1024		1024	826		826	7
RSS EMINOVCI	AXE/92	Jakšić	1995.	AXE-10 PO	512		512	368		368	2
RSS JAKŠIĆ	AXE/92	Jakšić	1995.	AXE-10 PO	1024		1024	675		675	8
RSS ŠUMANOVAC	AXE/92	Kutjevo	1995.	AXE-10 PO	384		384	239		239	1
RSS KULA	AXE/92	Kutjevo	1995.	AXE-10 PO	256		256	234		234	4
RSS GRADIŠTE	AXE/92	Kutjevo	1995.	AXE-10 POŽ	256		256	225		225	3
RSS ČAGLIN	AXE/92	Čaglin	1996.	AXE-10 POŽ	640		640	392		392	4
RSS VLATKOVAC	AXE/92	Čaglin	1998.	AXE-10 PO.	256		256	119		119	
RSS SOVSKI DOL	AXE/92	Čaglin	1996.	AXE-10 POŽ	256		256	148		148	4
RSS BUK	AXE/92	Pleternica	1998.	AXE-10 PO.	256		256	196		196	
RSS GRABARJE	AXE/92	Kutjevo	1996.	AXE-10 PO.	256		256	189		189	2
RSS SESVETE	AXE/92	Pleternica	1996.	AXE-10 PO.	256		256	103		103	1
RSS GRADAC	AXE/92	Pleternica	1996.	AXE-10 PO.	384		384	243		243	1
RSS PLETERNICA	AXE/98	Pleternica	1999.	AXE-10 PO.	2048		2048	1066		1066	14
RSS KADANOVCI	AXE/92	Pleternica	1996.	AXE-10 PO.	256		256	191		191	2
RSS ZAGRAĐE	AXE/92	Pleternica	1995.	AXE-10 PO.	256		256	193		193	1
RSS RATKOVICA	AXE/92	Pleternica	1997.	AXE-10 PO.	640		640	437		437	5
RSS SULKOVCI	AXE/92	Pleternica	1995.	AXE-10 PO.	256		256	177		177	2
RSS KUŽMICA	AXE/92	Pleternica	1997.	AXE-10 PO.	512		512	464		464	4
RSM KUŽMICA	RSM	Pleternica	1998.	AXE-10 PO.	30		30	0		0	
RSS KUŽMICA	AXE/98	Pleternica	1999	AXE-10 PO.	768		768	0		0	
RSS PAKRAC	AXE/92	Pakrac	1996.	AXE-10 PO.	2048		2048	1344		1344	27
RSS KUSONJE	AXE/92	Pakrac	1998	AXE-10 PO.	384		384	8		8	1
RSS ŠEOVICA	AXE/92	Lipik	1998.	AXE-10 PO.	384		384	155		155	4
RSS ČAGLIĆ	AXE/92	Lipik	1998.	AXE-10 PO.	384		384	73		73	1
RSS BADLJEVINA	AXE/92	Pakrac	1995.	AXE-10 PO.	384		384	272		272	4
RSS M. KRNDIJA	AXE/92	Pakrac	1998.	AXE-10 PO.	768		768	332		332	3
RSS PREKOPAKRA	AXE/92	Pakrac	1997.	AXE-10 PO.	768		768	440		440	3
RSS LIPIK	AXE/92	Lipik	1996.	AXE-10 PO.	2048		2048	1068		1068	14
RSS V. BANOVAČ	AXE/92	Pakrac	1996.	AXE-10 PO.	384		384	234		234	3
RSS TORANJ	AXE/92	Pakrac	1998.	AXE-10 PO.	256		256	65		65	1
RSS KUKUNJEVAC	AXE/92	Lipik	1998.	AXE-10 PO.	512		512	141		141	1

Tabela 75.

Naziv centrale	Tip ¹	Općina	Datum puštanja u rad	Matična centrala ²	Instalirani pretpl. kapacitet			Ukopčano			Br. tel. govora
					digital.	dvojni	ukup	digital.	dvoj.	ukup.	
RSS GAJ	AXE/92	Lipik	1996	AXE-10 PO.	384		384	181		181	3
RSS ANTUNOVAC	AXE/92	Lipik	1998	AXE-10 PO.	896		896	411		411	6
NOVO ZVEČEVO	RSM	Brestovac	1999	AXE-10 PO.	30		30	9		9	
DONJI EMOVCI	RSM	Požega	1996.	AXE-10 PO.	30		30	1		1	
GORNJI EMOVCI	RSM	Požega	1996.	AXE-10 PO.	30		30	1		1	
DERVIŠAGA	RSM	Požega	1996.	AXE-10 PO.	30		30	1		1	
VELIKI BILAČ	RSM	Čaglin	1998.	AXE-10 PO.	60		60	35		35	
DJEDINA RIJEKA	RSM	Čaglin	1997.	AXE-10 PO.	60		60	40		40	1
IMRIJEVCI	RSM	Čaglin	1996.	AXE-10 PO.	30		30	21		21	
LJESKOVICA	RSM	Čaglin	1996.	AXE-10 PO.	60		60	56		56	2
UKUPNO:					41232	2600	41232	23908	2431	23908	309

Tabela 76. TABELA TELEFONSKIH VODOVA

Naziv	TC/PC AXE – 10 POŽEGA				
	Vodovi			Signaliz.	ST
	OT	IT	BT		
IC/TTC ĐAKOVO			401	NO7 R	1
ĐAKOVO (govorne poruke)			62	NO7 R	-
TTC OSIJEK			401	NO7 R	1
TC/PC SLAV. BROD	30	30		D1/R2	
SS0 AXE-10 POŽEGA			224	NO7 SKR.	2
SS1 AXE-10 POŽEGA			256	NO7 SKR.	2
SS2 AXE-10 POŽEGA			160	NO7 SKR.	2
LC POŽEGA SI 2000/224	30	30		D4/R2	
LC POŽEGA SI 2000/224	60	60		D1/R2	
RSS POŽEGA – privrem.			60	NO7 SKR.	2
RSS BABIN VIR			153	NO7 SKR.	2
RSS SAJMIŠTE			153	NO7 SKR.	2
RSS VIDOVCI			122	NO7 SKR.	2
RSS DRŠKOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS BRESTOVAC			60	NO7 SKR.	2
RSS GUČANI			60	NO7 SKR.	2
RSS PAVLOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS ORLJAVAC			60	NO7 SKR.	2
RSS OLJASI			60	NO7 SKR.	2
RSS BIŠKUPCI			60	NO7 SKR.	2
RSS BANKOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS GOLOBRDCI			60	NO7 SKR.	2
RSS TRENKOVO			91	NO7 SKR.	2
RSS VELIKA			91	NO7 SKR.	2
RSS KAPTOL			91	NO7 SKR.	2
RSS VETOVO			60	NO7 SKR.	2
RSS KUTJEVO			91	NO7 SKR.	2
RSS EMINOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS JAKŠIĆ			91	NO7 SKR.	2
RSS ŠUMANOVAC			60	NO7 SKR.	2
RSS KULA			60	NO7 SKR.	2
RSS GRADIŠTE			60	NO7 SKR.	2
RSS ČAGLIN			60	NO7 SKR.	2
RSS VLATKOVAC			60	NO7 SKR.	2
RSS SOVSKI DOL			60	NO7 SKR.	2
RSS BUK			60	NO7 SKR.	2
RSS GRABARJE			60	NO7 SKR.	2
RSS SESVETE			60	NO7 SKR.	2
RSS GRADAC			60	NO7 SKR.	2
RSS PLETERNICA			153	NO7 SKR.	2
RSS KADANOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS ZAGRAĐE			60	NO7 SKR.	2
RSS RATKOVIĆA			91	NO7 SKR.	2
RSS SULKOVCI			60	NO7 SKR.	2
RSS KUZMICA			91	NO7 SKR.	2
RSS PAKRAC			122	NO7 SKR.	2
RSS ŠEOVIĆA			60	NO7 SKR.	2

RSS ČAGLIĆ			60	NO7 SKR.	2
RSS BADLJEVINA			60	NO7 SKR.	2
RSS PREKOPAKRA			91	NO7 SKR.	2
RSS LIPIK			153	NO7 SKR.	2
RSS VELIKI BANOVAČ			60	NO7 SKR.	2
RSS TORANJ			60	NO7 SKR.	2
RSS GAJ			60	NO7 SKR.	2
RSS ANTUNOVAC			91	NO7 SKR.	2
RSS MALA KRNDIJA			91	NO7 SKR.	2
RSS KUKUNJEVAČ			60	NO7 SKR.	2
RSS KUSONJE			60	NO7 SKR.	2
RSS KUZMICA			91	NO7 SKR.	2

Tabela 77.

PP POŽEGA			PP PAKRAC		
Red. broj i NAZIV CENTRALE	Kapacitet sadašnji	Kapacitet konačni	Red. broj i NAZIV CENTRALE	Kapacitet Sadašnji	Kapacitet konačni
1. TC/PC POŽEGA AXE-10	5120	xxxx	1. RSS (TC/PC) PAKRAC	2048	4096
2. RSS BABIN VIR (PŽ)	2048	2048	2. RSS BUČJE	256	384
3. RSS VARELOVAČ (PŽ)	2048	2048	3. RSS BRANEŠCI	256	256
4. RSS PRAULJE (PŽ)	1536	2048	4. RSS ŠPANOVIČA	384	384
5. RSS SAJMIŠTE (PŽ)	2048	2048	5. RSS KUSONJE	384	512
6. RSS OSIJEČKA (PŽ)	1536	1536	6. RSS ŠEOVIČA	384	512
7. RSS VIDOVCI	1536	1536	7. RSS DONJI ČAGLIĆ	384	512
8. RSS DRŠKOVCI	512	1024	8. RSS BADLJEVINA	384	512
9. RSS BRESTOVAČ	768	768	9. RSS MALA KRNDIJA	768	768
10. RSS GUČANI	256	384	10. RSS PREKOPAKRA	768	768
11. RSS PAVLOVCI	256	384	11. RSS LIPIK	2048	2048
12. RSS ORLJAVAC	256	256	12. RSS VELIKI BANOVAČ	384	512
13. RSS OLJASI	256	384	13. RSS TORANJ	256	256
14. RSS BIŠKUPCI	512	512	14. RSS KUKUNJEVAČ	512	512
15. RSS BANKOVCI	256	384	15. RSS JAGMA	256	256
16. RSS GOLOBRDCI	512	512	16. RSS GAJ	384	384
17. RSS TRENKOVO	768	768	17. RSS ANTUNOVAC	896	896
18. RSS VELIKA	1024	1280	18. RSS GRAHOVLJANI	0	256
19. RSS KAPTOL	768	1024			
20. RSS VETOVO	512	512			
21. RSS KUTJEVO	1024	1280			
22. RSS EMINOVCI	512	512			
23. RSS JAKŠIĆ	1024	1024			
24. RSS ŠUMANOVAC	384	384			
25. RSS KULA	256	384			
26. RSS GRADIŠTE	256	384			
27. RSS ČAGLIN	640	640			
28. RSS VLATKOVAČ	256	256			
29. RSS SOVSKI DOL	256	256			
30. RSS VELIKI BILAČ	60	256			
31. RSS BUK	256	256			
32. RSS GRABARJE	256	256			
33. RSS SESVETE	256	256			
34. RSS GRADAC	384	384			
35. RSS PLETERNIČA	2048	2048			
36. RSS KADANOVCI	256	256			
37. RSS ZAGRAĐE	256	256			

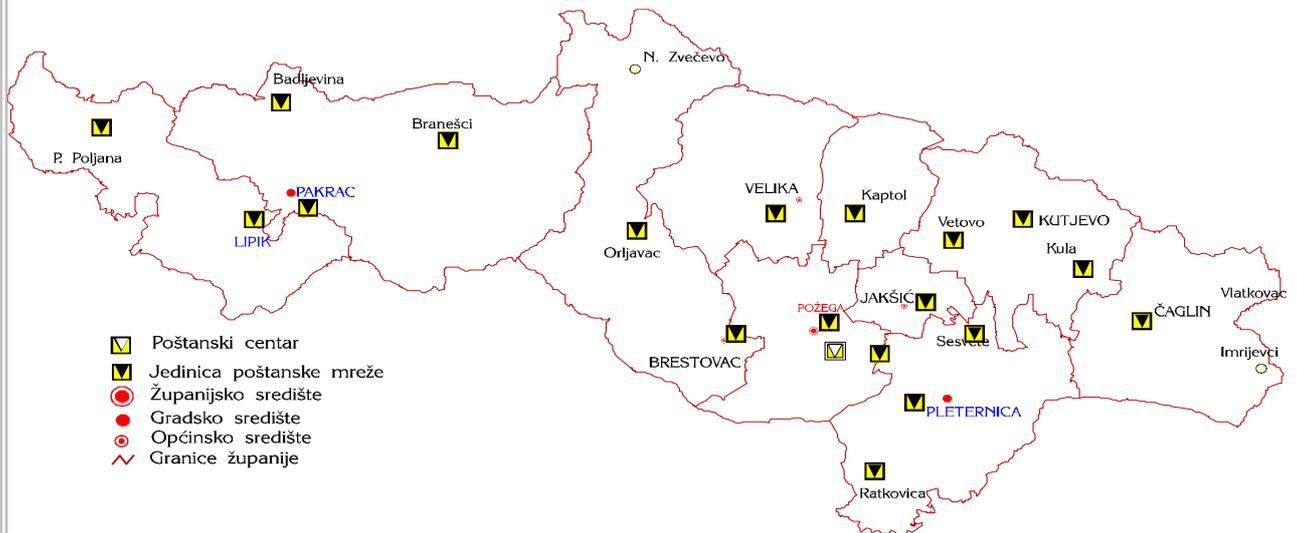
38. RSS RATKOVIKA	768	768			
39. RSS SULKOVCI	256	256			
40. RSS KUZMICA	768	768			
41. RSS STRIJEŽEVICA	256	256			

Tabela 78.

Red. broj i NAZIV RSM-a			Red. broj i NAZIV RSM-a		
1. RSM VRHOVCI	60	90	1. RSM BRUSNIK	30	30
2. RSM LJESKOVICA	60	60			
3. RSM IMRIJEVCI	30	30			
4. RSM VELIKI BILAČ	60	90			
5. RSM DJEDINA RIJEKA	60	60			
6. RSM NOVO ZVEČEVO	30	30			

Izvor podataka: HT 1999. god.

Karta poštanskih centrala

b) Vodoopskrba i odvodnja

b-1) Vodopskrba

Na području grada Požege i Pleternice te općina Kutjevo, Velika, Jakšić, Kaptol, Čaglin i Brestovac javnu vodoopskrbnu djelatnost obavlja komunalno poduzeće "Tekija" d.o.o. Požega, a na području grada Pakraca i Lipika Komunalno poduzeće Pakrac iz Pakraca. **Riješenu vodoopskrbu iz javnog vodovoda ima 73% stanovništva Županije.**

Najbolja riješenost je na području grada Požege 93%, a najlošija na području općine Jakšić 41%. Grad Pleternica ima riješenu javnu vodoopskrbu za 51% stanovništva, općina Kutjevo 65%, općina Velika 87%, općina Kaptol 65%, općina Brestovac 47% i općina Čaglin 69%.

Javnu vodoopskrbnu mrežu čini oko 340 km transportnih i distributivnih cjevovoda. Osnovna im je značajka nedovoljno iskorištenje postojećih resursa i nemogućnost opskrbe vodom velikog dijela područja Požeštine.

Na distributivnu mrežu priključeno je 14.331 potrošača. Ukupna godišnja količina prodane vode iznosi 2,760.000 m³.

Javni vodoopskrbni sustav Požeštine dugoročno gledano suočava se s dva problema:

- nedovoljno raspoloživom količinom vode potrebnom za zadovoljavanje rastućih potreba širenjem sustava i porastom broja stanovnika,
- nepostojanjem odgovarajuće javne vodoopskrbne mreže koja bi povezivala čitavo područje i osigurala opskrbu vodom svih naselja.

Daljnji razvoj javne vodoopskrbe Požeštine planiran je u dvije faze od kojih je prva već u realizaciji izgradnjom crpilišta Luke u Požegi i projektnom dokumentacijom za cjevovode Požega-Toranj

i Požega-Jakšić–Cerovac te Kaptol–Eminovci, Ramanovci–Alilovci-Trenkovo. Druga faza obuhvaća daljnju izgradnju transportnih cjevovoda, vodosprema, precrpnih stanica, regulacijskih čvorova i sl.

Ukupne potrebe za vodom svih naselja Požeštine u planiranom razdoblju do 2022. godine proračunate su na 335 l/s što je u odnosu na sadašnje potrebe od 220 l/s povećanje za oko 50 %. Kao trajno dugoročno rješenje vodoopskrbe Požeštine predlaže se izgradnja višenamjenske akumulacije Kamenska.

Javna vodoopskrba Požeštine obuhvaća 1.200 km². S oko 70.000 stanovnika organizirana je u jedinstven regionalni vodoopskrbni sustav iz dva izvorišta-Veličanka i Stražemanka, dva crpilišta-Zapadno i istočno polje u Požegi te dva površinska zahvata-Kutjevačka rika i Bistra.

- **Istočno polje** se nalazi sjeveroistočno od grada sa sjeverne strane omeđeno rijekom Orlavom a s južne strane kanalom i željezničkom prugom. Sastoji se od dva zdenca - B-1 i B-2 i četiri pijezometarske bušotine (1,2,3 i 4). Kapacitet mu je 10l/s . Stanje izvorišta je takvo da udaljenost od glavnih prometnica (gradska obilaznica, željeznička pruga), blizina industrijskih pogona i velika zagađenja površinskih voda, blizina kolektorskog ispusta itd. postavljaju upitnost kvalitete voda s ovog izvorišta tako da se ovo crpilište može koristiti isključivo kao tehnološka voda. Stoga je primarna aktivnost izgradnja cjevovoda za pravne osobe koje pokazuju potrebe za tehnološkom vodom.

- **Zapadno polje** je smješteno na zapadnom dijelu grada, omeđeno sa sjevera rijekom Orlavom, zapadno obilaznicom oko Požege, a s ostalih strana cestom i naseljenim djelom grada. Crpilište se sastoji od 22 bušena zdenaca, sabirnog zdenca, klorinarske i crpne postaje i pratećim objektima. Debljina vodonosnika je 10 m.

- **Izvor Stražemanke** nalazi se na južnim obroncima Papuka cca 4 km sjeverno od mjesta Biškupci u koritu potoka Stražemanka. Kapacitet zahvaćenog izvorišta je 40 l/s. S obzirom na zaštitu izvorišta određene su i sigurnosne zone:

zona obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti od 50 m,

zona obuhvaća šumski predjel omeđen oronimima Oštro brdo, Kljevaonica, Lipovac, Mačkovac, Gosted, Jezerac - Oštro brdo,

III. A Zona obuhvaća šumski prostor s lijeva potoka Stražemanka na udaljenosti 2 km uzvodno od izvorišta.

III. B zona-obuhvaća šumski prostor slijeva potoka Stražemanka od vanjske granice III. A zone do vododjelnice potoka Stražemanka.

- **Izvori Veličanka i Božji zdenac** nalaze se na južnim obroncima Papuka u šumskom predjelu sjeverno od Velike. Izvor Božji zdenac nalazi se 2 km sjeverno od Velike. Kapacitet izvora je 8 l/s. Izvor Veličanka nalazi se na udaljenosti od cca 7 km sjeverno od Velike. Kapacitet izvora je 22 l/s. U vodozaštithom smislu:

I. zona-naprijed navedenih izvorišta obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti 50 m kružno oko navedenih građevina,

II. zona-obuhvaća područje slijeva od potoka Veličanka omeđeno vrhom Padeški vis, predjelom s lokalitetima Padež, Sastavci, Lapjak, Mališčak i Padeški vis,

III. A. zona-za navedena izvorišta obuhvaća šumski prostor na udaljenosti 2 km uzvodno od zahvata-identično je slivnom području potoka Veličanka,

III. B zona–nije ju moguće posebno izdvojiti jer je istovjetna s III. A zonom.

- Izvorište **Kutjevačkog vodovoda** sastoji se od podsustava javnog vodoopskrbnog sustava Požega i tri izvora izvor-kod lugarske kuće te zahvata površinske vode na vodotocima Maloj i Kutjevačkoj riki. Zaštitne zone:

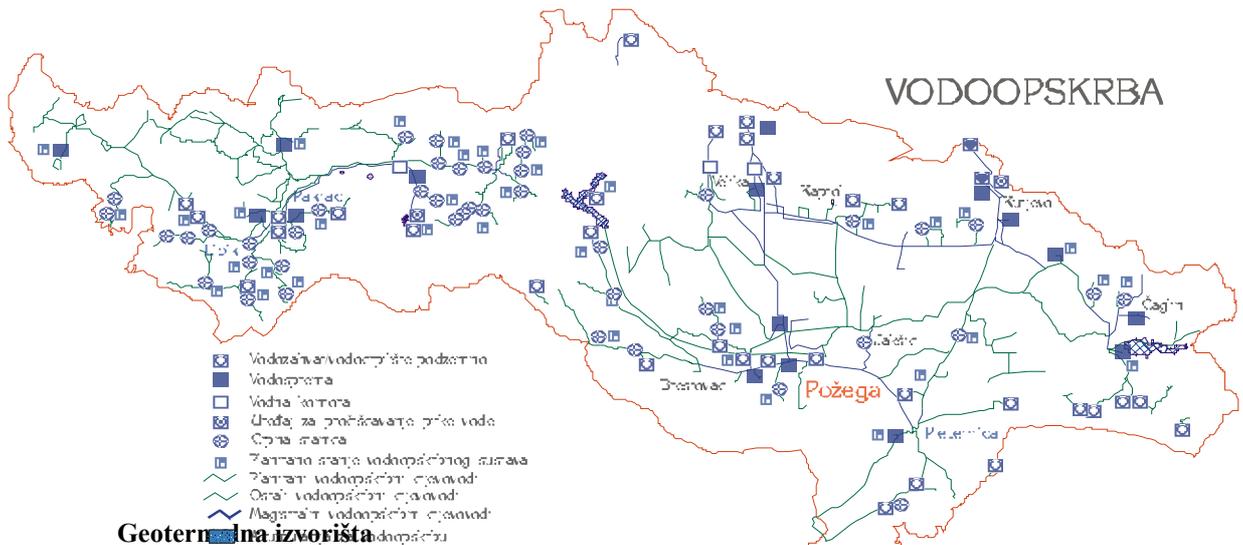
I. zona-obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti 10 m kružno oko izvora vode. Područje zahvata površinskih voda Mala rika i Kutjevačka rika ima I. zaštitnu zonu koja obuhvaća zahvatne građevine te dio slivnog područja radijusa 100m u horizontalnoj projekciji.

Javna vodoopskrba grada Pakraca i Lipika s okolnim naseljima vrši se s otvorenog vodozahvata u Gornjoj Šumetlici. Pročišćavanje zahvaćene vode vrši se u pročišćavačkoj (filter) stanici preko tri pojačana prečišćavačka (filter) polja kapaciteta 36 lit/sec što trenuno zadovoljava ukupne potrebe cijelog distributivnog područja.

Problem opskrbe ovog područja nastaje kada potraje duži sušni period. Tada zahvaćene količine vode padaju na 15-20 lit/sec što ne zadovoljava potrebe. Taj problem bit će riješen izgradnjom akumulacije kapaciteta 2 milijuna m³ vode koja je u tijeku.

Vodocrpilišna zona u Pleternici: Područje Vesele

Između prometnice Požega-Pleternica i vododotoka Orljave, određene su zone sanitarne zaštite i to I zona-područje crpilišta, II zona-uže zaštitno područje identično sa I zonom, III A zona-unutrašnji dio šireg zaštitnog područja i III B zona-vanjski dio šireg zaštitnog područja. Vodocrpilište je izgrađeno, ali nije još u funkciji.

Geotermalna izvorista

Na području Grada Lipika nalazi se geotermalno izvorište koje se koristi za rehabilitacijske svrhe lječilišne bolnice. Geotermalne vode su 42-44°C.

Termalno izvorište

Najznačajnije termalno izvorište u Županiji je u Lipiku unutar bolničkog kompleksa i trenutno devastiranog i uništenog "ZRCA-a" Lipik.

b-2) Odvodnja

Zaštitu vodotoka od onečišćenja treba kontinuirano pratiti, kontrola kakvoća vode određena je na rijeci Orljavi (4 mjerna mjesta i to: Orljava Požega-uzvodno, Orljava Požega-nizvodno, Orljava most Pleternica, Orljava ispod autoceste), rijeka Veličanka (2 mjesta i to: Veličanka prije kamenoloma, Veličanka-most u Požegi), Londža most kod Pleternice, Pakra kod Lipika i to 12 puta godišnje. Onečišćenje vode Županije koje vode primaju iz točksatih izvora (naselja koja imaju izgrađen sustav javne odvodnje "bar djelomično" i gospodarski subjekti čiji interni sustavi odvodnje otpadnih voda nisu spojeni na sustav javne odvodnje, nego imaju vlastiti ispus neposredno u vodotok.

Djelatnost odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda obavlja "Tekija" d.o.o. u gradovima Požega i Pleternica te općinama Kutjevo, Jakšić, Velika i Brestovac, gdje postoje sustavi za odvodnju otpadnih voda. Grad Požega, općine Kutjevo i Jakšić su odlukama nadležnih tijela prenijeli prava i obveze investitora na izgradnju objekata koji su u funkciji provođenja mjera zaštite vode (kolektori, uređaji za pročišćavanje) na Tekiju d.o.o. Grad Pleternica te općine Velika i Brestovac samostalno vode poslove izgradnje objekata koji su u funkciji zaštite voda. U gradu Pakrac i u Lipiku odvodnja otpadnih voda vrši se mješovitim sustavom kanalizacije, a otpadne vode ispuštaju se u rijeku Pakru. Glavni kolektor izveden je kroz grad Lipik do Pakraca u dužini od 6000 metara, a trenutno je u izgradnji glavni kolektor kroz grad Pakrac koji se izvodi u koritu rijeke Pakre.

U cilju zaštite voda od zagađivanja potrebno je izraditi odvodni sistem za otpadne vode u naseljima s većom koncentracijom stanovništva (gradovi i općinska središta).

Glede odvodnje na području bivše Općine Požega definirani su pravci povezivanja lokalnih mreža i odvodnje prikupljenih otpadnih voda. Definirano je devet lokacija uređaja za pročišćavanje. Najveći od njih je na rijeci Orljavi istočno od Požege i na njega su priključena naselja zapadno od Požege te naselja sjeverno od Velike.

Na području bivše Općine Pakrac i Lipik uređaji za pročišćavanje definirani su na rijeci Pakri.

Tabela 79.

KANALIZACIJSKA MREŽA, UREĐAJI ZA PROČIŠĆAVANJE I ISPUŠTANJE OTPADNIH VODA								
Naselje	Ukup. duž. kanal. (km)	Vrsta odvodnog sustava	Br. crp. stanica	Uređaj za mehan. pročišćavanje otp. voda	Uređaj za biol.proč.	Mjesto ispuštanja otpad. voda	Recipijent	Pripadajući sliv
Požega	96	mješoviti	0	izgrađen grad. dio	ne	4 ispusta u Orljavu	Orljava	Sava
Pleternica	14	mješoviti	0	ne	ne	4 ispusta u Orljavu	Orljava	Sava
Kutjevo	16,5	mješoviti	0	ne	ne	Kut.Rika, p.Tomačevac	K.Rika Tomačevac	Sava

Velika	10	mješoviti	0	ne	ne	Veličanka	Veličanka	Sava
Jakšić	13	mješoviti	0	4 uređaja tipa taložnice	ne	1-Orljava 3-Vetovka	Orljava Vetovka	Sava
Vidovci i Dervišaga	14	mješoviti	ne	ne	ne	Orljava	Orljava	Sava
Vetovo i Ovcare	2,8	mješoviti	ne	taložnica za Ovcare	ne	potok	Orljava	Sava
Hrnjevac	3,8	mješoviti	1	biodisk ES 500	biodisk ES 500	p. Hrnjevac	Orljava	Sava
Pakrac i Lipik	73	mješoviti	0	1	ne	Pakra	Pakra	Sava

Izvor podataka: Tekija d.o.o. Požega 1999. god.

Grad Požega svoj sustav odvodnje otpadnih voda postupno dograđuje i spaja nove dijelove mjesta. Sustav odvodnje je mješoviti, a u sadašnjoj fazi izgrađenosti otpadne vode se ispuštaju u rijeku Orljavu.

Mreža kolektora je dužine 96.000 m, a odvodnjom je pokriveno 900 ha gradskih površina. Postojeći i budući prijemnik otpadnih voda je rijeka Orljava, čija je kvaliteta prema važećoj klasifikaciji u II. kategoriji uzvodno od Požege, a u IV. kategoriji nizvodno. Maksimalan protok $Q_{max} = 73m^3/s$.

Nakon izgradnje uređaja za pročišćavanje predviđa se da će Orljava uzvodno od Požege biti vodotok I kategorije, a nizvodno od grada vodotok II kategorije.

Od ukupnog broja stanovnika koji žive na području Županije na sustav javne odvodnje priključeno je cca 37%. Ostatak odvodnje otpadnih voda riješena je individualno putem septičkih taložnica.

Tabela 80.

PREGLED VEĆIH ZAGAĐIVAČA OTPADNIM VODAMA ZA GRAD POŽEGU						
R. br.	Naziv	Predtretman	Stupanj izgrađenosti	Kolektor	Ispust broj	Kol.isp.otpvo de m ³ /god.
1.	Kutjevo d.d. Papuk	Nema	izrađena teh. dok. izvedeno stanje ne zadovoljava	(transportni)	direktni ispušt u Orljavu	25.000
2.	Zvečevo d.d. (Mljekara)	Predtretman s egalizacijom	izgrađeni	sjeverni	II	125.000 (4 l/s)
3.	Sred.za obuku vojnika	Separatori ulja i masti	izgrađeni	sjeverni	II	120.000 (3,8 l/s)
4.	APP radionica		izgrađeni	glavni	I	7.500
5.	HŠ RJ Mehanizacija	Separator ulja i masti	izgrađeni	(transportni)	direktno u Orljavu	12.500
6.	Ceste d.d.	Nema		glavni	I	5.000
7.	Ivas d.o.o. Metalna industrija	Nema		glavni	I	2.500
8.	Županijska bolnica	Separatori ulja i masti	djelomično izgrađeni	(Česma)	direktno u Orljavu	60.000 (1,9 l/s)
9.	KZ Požega (metalni pogon, poljoprivredno dobro)	Nema	projektna dokumentacija u izradi	(Česma)	direktno u Orljavu	20.000
10.	Presoflex d.d.-betonara	Separatori ulja i masti	izgrađeni	glavni	I	5.000
11.	Spin Vallis d.d	Separatori ulja i masti, lakirnice	djelom. izgrađ. za dio tvornice	glavni	I	30.000
12.	Plamen-Internacional d.o.o.	Separatori ulja i masti za emajlirnicu nema cijela tvornica	djelomično izgrađeni	južni	I	235.000 (7,5 l/s)
13.	ETA d.o.o.	Predtr. teh. otpad. voda	izgrađeni	južni	I	130.000 (4,1 l/s)
14.	Zvečevo d.d. tvor. čokolade	Nema		sjeverni	II	200.000 (6 l/s)
15.	Zvečevo d.d. tvor. alkohola	Nema		sjeverni	II	20.000
16.	Vodoprivreda d.d. radionica	Separatori masti i ulja	izgrađeni	(transportni)	direktno u Orljavu	2.500

Izvor podataka: Tekija d.o.o. Požega 1999. god.

Kakvoća vode uzorkuje se 12 puta godišnje i to na:

- rijeci Orljavi na četiri mjerna mjesta i to: Orljava - Požega (nizvodno), Orljava - Požega (uzvodno), most u Pleternici i Orljava ispod autoceste;
- Londži na jednom mjestu - most u Pleternici
- Veličanki na dva mjesta - prije kamenoloma u Velikoj, most u Požegi;
- rijeci Pakri na jednom mjestu - kod Lipika.

KARTA POSTOJEĆE ODVODNJE

PROSTORNA ORGANIZACIJA ZAŠTITE OKOLIŠA I PROMETNEGA PROMETA

U tom vremenskom razdoblju izgrađene su hidrocentrale, prva je centrala u Kuznici, slijedi HE u Pleternici 1926.g., a za vrijeme Drugog svjetskog rata na prostoru od Kamenske do Zvečeva bilo je u pogonu 14 elektrana, prvenstveno na vodeni i parni pogon. Godine 1944. Elektrana u Kuznici je potpuno uništena, te je 1946.g. ponovo izgrađena na mjestu predhodne. U narednim godinama potreba za električnom energijom je rasla, pa je trebalo razmišljati o poboljšanju elektrane, ugradnji novih motora, sl. Uz sve probleme i krize kroz koje je prolazila Elektrana u Kuznici i radnici, ona je dalje radila proizvodila električnu energiju, planiralo se, izgrađivali se dalekovodi visokog i niskog napona, broj radnika se uvećavao.

Električna centrala Slavonska Požega djeluje do početka 1957. kao samostalno komunalno poduzeće grada Požege za proizvodnju i distribuciju električne energije. Povećana potrošnja električne energije u Požeškoj kotlini uvjetovala je povezivanje s RO Elektroslavonija Osijek radi uspješne proizvodnje i distribucije. Primopredaja je izvršena 4. siječnja 1957.g. kada je osnovan Područni ured Elektroslavonije u Slavonskoj Požegi. Izgradnjom i priključenjem Požege na dalekovod 35 kV Slavonski Brod – Slavonska Požega na zajednički elektroenergetski sistem početkom 1957. određuje se početak intezivne izgradnje postrojenja električne energije na području Požeške kotline. Od 1912. do 1956. postrojenja su podmirivala uglavnom potrebe grada Požege, trgovišta Pleternica i nekoliko okolnih sela. Bila su adekvatna izvorima električne energije, prvenstveno HE Kuzmica.

Do 1956. postojala je zračna mreža 0,4 kV (oko 48 km), kabela mreža 0,4 kV (oko 6 km), zračni dalekovod 10 kV (45 km), kabelski dalekovod 10 kV (oko 1,5 km) i 18 trafostanica 10/0,4 kV. Godine 1973. započela je izgradnja dalekovoda 380 kV koji ide preko područja bivše općine Požega u dužini od 52 km. Dinamika izgradnje novih postrojenja od 1956. do 1986. pokazuje nagli porast u svim vrstama te izgradnje novih postrojenja kao što su ZDV i KDV 35 kV i dr.

Ukupni podaci za 1956. - 1986. godinu glase:

- trafostanica 35/10 kV	broj	4
- drvena stupna trafostanica 10/0,4 kV	broj	91
- željezna stupna trafostanica 10/0,4 kV	broj	169
- tipska Trafostanica 10/0,4 kV	broj	16
- proširena tipska stanica 10/0,4 kV	broj	13
- trafostanica s kabelskim izvodima 10/0,4 kV	broj	46
- blindirana trafostanica 10/0,4 kV	broj	1
- zračni dalekovodi 35 kV	km	88,860
- kabelski dalekovod 35 kV	km	6,873
- zračni dalekovod 10 kV	km	477,023
- kabelski dalekovod 10 kV	km	44,182
- zračna mreža 0,4 kV	km	770,871
- kabelska mreža 0,4 kV	km	93,285

Požeško-slavonska Županija nema vlastite izvore energije već njezino područje električnom energijom opskrbljuju tri distributera:

- 1. DP Elektra Požega – najveći distributer na prostoru Županije (82%);**
- 2. DP Elektra Križ pogon Lipik–distributer gradova Lipika i Pakraca s pripadajućim naseljima;**

- 3. DP Elektra Križ pogon Daruvar–distributer samo za naselje Badljevinu.**

Mnoga naselja na području Požeško-slavonske županije stradala su u Domovinskom ratu kad je u potpunosti uništena sva električna infrastruktura.

Obnavljanjem i izgradnjom objekata za stanovanje i u industriji jedan dio električne mreže je novoizgrađen i obnovljen. Potrebno je predvidjeti da se obnavljanjem preostalih naselja sveukupno obnovi i izgradi električna infrastruktura. Osim navedenih pojavljuju se teškoće u opskrbljivanju električnom energijom istočnog dijela Županije, osobito općine Čaglin.

Sjevernim dijelom Županije u smjeru istok-zapad prolazi dalekovod DV 400 kV Ernestinovo-Tumbri, a izgrađen je na čelično-rešetkastim stupovima s Al/Če vodičima.

Navedenim prostorom prolaze još dva dalekovoda DV 110 kV TS Požega - TS Nova Gradiška, dužine 31,7 km, DV110 kV TS Požega-TS Podvinje (Sl. Brod) dužine 35,4 km. Dalekovodi su izgrađeni na čelično-rešetkastim stupovima s Al/Če vodičima 3x150 mm².

Ukupna dužina dalekovoda 35 kV na području Požeško-slavonske županije iznosi 127,19 km, od čega 120,32 km čine zračni dalekovodi, a 6,87 km kabelski. Dužina dalekovoda 10 (20) kV iznosi 624,324 km, a dužina kabelskog 75,067 km. Dužina niskonaponske mreže 0,4 kV na istom području iznosi 834,82 km a kabelske 140,08 km.

Na području Županije izgrađene su sljedeće trafostanice:

se utvrdilo pravo stanje i usmjerila izgradnja mreže. U proljeće 1982. gradi se magistralni visokotlačni plinovod Ferovac–Kutjevo i MRS u Kutjevu kontejnerskog tipa, a zatim je izgrađen nastavak glavnog distributivnog plinovoda od RO Plamen do sportske dvorane Grabrik. Uvođenje plina nastavlja se na osnovi usvojenog programa izgradnje uličnih plinovoda u Kutjevu i Požegi i obuhvaća komunalne potrošače i domaćinstva. Rezultati uvođenja plina u Požeškoj kotlini sredinom 1987. su: visokotlačni plinovod Čaglin–Sl. Požega (26.135 m), Ferovac–Kutjevo (4.922 m), MRS Kutjevo kapaciteta 1000 m³/h, glavni i ulični plinovodi u Slav. Požegi (22.909 m), glavni i ulični plinovodi u Kutjevu (6.314 m).

Programom plinifikacije općine Sl. Požega od 1980–1990 predviđalo se uvođenje plina u Sl. Požegu, Kutjevo, Pleternicu i Čaglin.

Planirao se izgraditi glavni i distributivni plinovod u Požegi te zatvoriti prsten radi lakšeg i sigurnijeg opskrbljivanja potrošača plinom, povećati broj potrošača i nastaviti izgradnju uličnih plinovoda, čime bi se izvršila sve veća zamjena skupljih energenata.

Planiralo se uvođenje plina u Čaglin izgradnja odvojka visokotlačnog plinovoda Cementara Našice–Čaglin–Podcrkavlje, MRS Čaglin s plinovodnom mrežom u naselju, zatim uvođenje plina u Pleternicu izgradnja visokotlačnog plinovoda Ferovac–Grabarje–Pleternica kao odvojak plinovoda Čaglin–Sl. Požega, izgradnja MRS Grabarje za naselje i ciglanu Grabarje te MRS Pleternica s plinovodom i mrežem kroz naselje.

Korištenje plina u privredi i domaćinstvima znatno je poboljšalo gospodarske prilike u Požeškoj kotlini i pridonijelo poboljšanju radnih i životnih uvjeta. Plin mijenja navike stanovništva i čuva prirodne ljepote Požeške kotline.

Za područje Požeško-slavonske županije izrađena je Studija plinifikacije 1996. godine. Plin kao energent po svojim svojstvima je najekonomičniji i jedan od najatraktivnijih energenata te nalazi veliku primjenu u širokoj potrošnji i industriji.

Požeško-slavonsku županiju plinom opskrbljuje INA d. d. a distributeri na području Županije su HEP DP "Elektroslavonija" Osijek DP Požega i K. P. Pakrac iz Pakraca. Na području Županije nalaze se vodovi visokotlačnog sustava (50 bara)– magistralni i regionalni, regionalni i spojni (20 bara) te niskotlačne distribucijske mreže u naseljima uz MRS-e.

Tabela 81.

PLINSKI SUSTAV NA PODRUČJU POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE					
NAZIV PLINOVODA	KLASIFIKACIJA PLINOVODA	DULJINA PLINOVODA km	PROMJER mm	PLINOVOD A inch	MAKSIMALNI RADNI TLAK (bar)
Našice (cem.)-Slav. Brod	magistralni	38,5	300	12	50
Našice - Slav. Brod	reginalni	41,5	150	6	50
Čaglin - Požega	reginalni	26	150	6	50
Daruvar – Pakrac	reginalni	17,1	150	6	20
Kukunjevac – Dobrovac	spojni	14,7	150	6	20
Janja Lipa – Dobrovac	reginalni	11	150	6	20
Dobrovac – Pakrac	reginalni	11	150	6	20

Izvor: HEP DP Požega, KP "Pakrac", INA-NAFTAPLIN Zagreb,-2000.god.

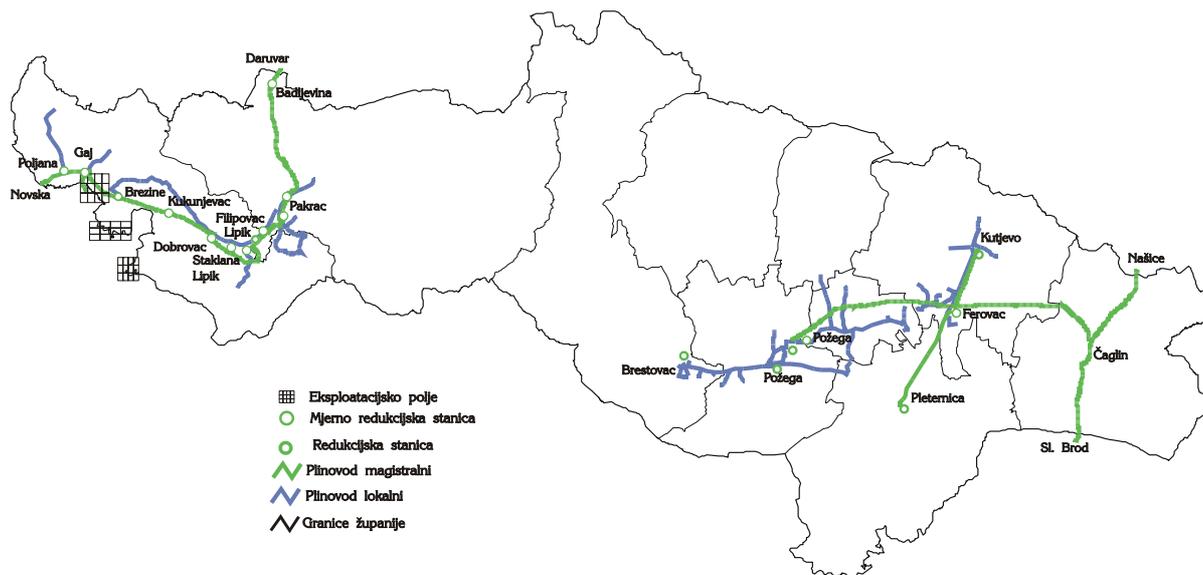
Tabela 82.

POTROŠNJA PLINA ZA 1998. GODINU - POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA		
GRAD/OPĆINA	GRUPA POTROŠNJE	KOLIČINA POTROŠENOG PLINA mil. m ³
Požega	Industrija	10.677,03
	Ostali potrošači	620,491
	Kućanstva	6.879,01
	UKUPNO:	18.176,53
Kutjevo	Industrija	2.056,34
	Ostali potrošači	55,022
	Kućanstva	516,817
	UKUPNO:	2.628,18
Pakrac i Lipik	Distribucija preko komunal. poduzeća	5.170,00
	Direktna potrošnja HIRS	6.335,00
	UKUPNO:	11.505,00

SVEUKUPNO:

32.309,71

Izvor: HEP DP "ELEKTROSLAVONIJA" Osijek 1999. god.

KARTA POSTOJEĆE PLINOOPSKRBE**e) Groblja**

Na području Požeško-slavonske županije postoje gradska i mjesna groblja:

Grad Požeška

Gradska groblja - Sv. Ilije, groblje Sv. Elizabete, Južno praoslavno groblje, Židovsko groblje postoji ali se ne vrši ukop a u toku su pripremni radovi na izgradnji novog gradskog groblja Krista Kralja u Požeški.

- **Mjesna groblja** - Čosine Laze, Dervišaga, Donji Emovci, Drškovci, Gradski Vrhovci, Komušina, Mihaljevci, Novo selo, Seoci, Stara Lipa, Šeovci, Štitnjak, Ugarc, Vidovci.

Grad Pleternica

Gradska groblje - Sv. Nikole,

Mjesna groblja - Ašikovci, Bilice, Bresnica, Bučje, Buk, Bzenica, Brodski Drenovac, Frkljevci, Gradac, Komorica, Koprivnica, Kuzmica, Lakušija, Mali Bilač, Novoselci, Ratkovic, Sesvete, Sulkovci, Trapari, Tulnik, Vrčin Dol, Zagrađe, Zarilac i Knežci imaju zajedničko groblje u Zarilcu.

Grad Pakrac

Gradska groblje - Rimokatoličko i praoslavno groblje,

Mjesna groblja - Badljovina, Batinjani, Bučje, Donja Obrijež, Dragović, Kapetanovo Polje, Kraguj, Novi Majur, Omanovac, Ploštine, Prekopakra, Španovica, Toranj, Veliki Banovac.

Grad Lipik

Gradska groblje - Lipik,

Mjesna groblja - Antunovac, Brekinska, Brezine, Bujavica, Dobrovac, Donji Čaglić, Filipovac, Gaj, Gornji Čaglić, Jagma, Klisa, Korita, Kovačevac, Kukunjevac, Livadani, Marino Selo, Poljana, Skenderovci, Stričičevac, Subocka, Šeovica.

Općina Brestovac

Mjesna groblja - Brestovac, Bolomače, Busnovi, Crljenci, Čečavački Vučjak, Donji Gučani, Ivandol, Kujnik, Mijači, Novo Zvečevo, Orljavac, Pasikovci, Pavlovci, Perenci, Požeški Brđani, Rasna, Sažije, Skenderovci, Slobostina, Šnjegavić, Vranić, Zakorenje, Žigerovci.

Općina Čaglin

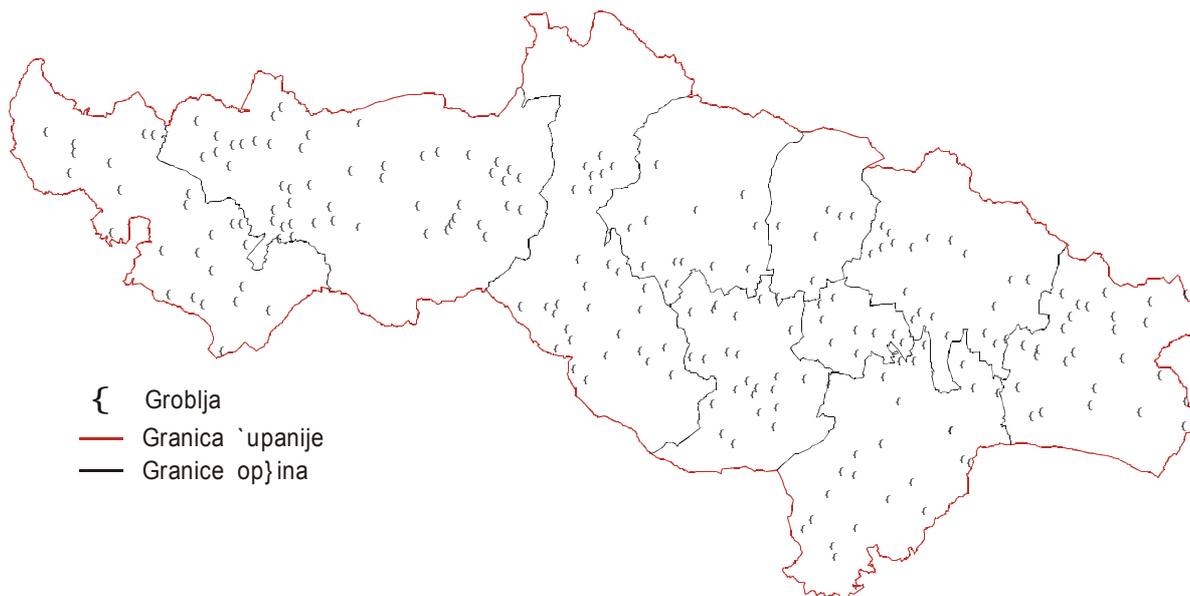
Mjesna groblja - Čaglin, Darkovac, Djedina Rijeka, Dobra Voda, Dobrogošće, Draganlug, Duboka, Imrijevc, Ivanovci, Jasik, Jezero, Jurkovac, Kneževac, Latinovac, Migalovci, Milanlug, Mokreš, Nova Lipovica, Nova Ljeskovic, Novi Zdenkovac, Paka, Ruševo, Sapna, Sibokovac, Sovski Dol, Stara Ljeskovic, Stari Zdenkovac, Stojčinovac, Veliki Bilač,

Općina Jakšić

Mjesna groblja - Jakšić, Cerovac, Rajsavac, Tekić, Treštanovci, Bertelovci, Svetinja i Eminovci imaju zajedničko groblje kod Svetinje.

Općina Kaptol**Mjesna groblja** - Kaptol, Alilovci, Bešinci, Češljakovci, Doljanovci, Podgorje, Ramanovci.**Općina Kutjevo****Mjesna groblja**- Kutjevo, Bektež, Bjeliševac, Ciglenik, Ferovac, Grabarje, Gradište, Hrnjevac, Kula, Lukač, Mitrovac, Poreč, Šumanovac, Tominovac, Venje, Ovčare i Vetovo zajedničko groblje u Vetovu.**Općina Velika****Mjesna groblja**- Velika, Antunovac, Bratuljevci, Gornji Vrhovci, Poljanska, Lučinci, Milanovac, Oljasi, Radovanci koje se ne koristi, Smoljanovci, Stražeman, Toranj, Trenkovo, Trnovac.

KARTA RAZMJJEŠTAJA GROBLJA

f) Zbrinjavanje otpada

Problem konačnog odlaganja otpada prisutan je u svim gradovima RH pa tako i na području naše Županije, koja ima samo djelomično riješen problem zbrinjavanja, odnosno odlaganja otpada.

Na prostoru Županije postoje dva privremena odlagališta komunalnog otpada i to Vinogradine za područje Požeštine i Crkvište za Grad Pakrac i Lipik. Na području Županije dio otpada nekontrolirano se odlaze na "divlje deponije" uz poljske putove i šume.

Odlagalište Vinogradine je djelomično uređeno u toku je izrada projektne dokumentacije jer odlagalište ne posjeduje građevnu dozvolu i sve prethodno potrebite dokumente. Izrađen je Idejni projekt sanitarnog deponiranja. Za odlagalište Vinogradine izrađena je Studija o utjecaju na okoliš čija je ocjena u toku (javni uvid).

Lokacija sanitarnog otpada Vinogradine nalazi se na terenu koji je do dubine 22 m (vjerovatno i više) izgrađen od slabopropusnih prašinstoglinovitih i samo dijelom pjeskovitih naslaga koje su u gornjih desetak metara "suhe". Pjeskoviti proslojci ili leće također su relativno slabo propusni, ali su saturirani podzemnom vodom pod subarbarskim tlakom. U bušenom zdcenu na samoj lokaciji registrirano je da se razina vode uskladištene u sloju dubine između 14,1 i 22 m digla do 8,2 m ispod površine terena. Hidraulička veza između ovih "vodonosnih" proslojaka i prigorskog vodonosnika u dolini Veličanke gotovo sigurno ne postoji ili je izuzetno slaba i spora. S obzirom na te činjenice teren je u hidrogeološkom smislu gotovo idealan za sanitarno odlagalište. Sanitarno odlagalište izgrađeno je od prapornih naslaga pleistocenske starosti. Istražnim radovima utvrđeno je da je teren na površini izgrađen od prašinstoglinovitog materijala s humusom i ostacima biljaka koji predstavlja tzv. obradivo tlo za kojim se nastavlja sličan materijal, tj. glinoviti prah tamnosmeđe boje s organskom tvari, ali bez biljnih ostataka. Ispod površinskih naslaga ukupne debljine oko 50 cm slijedi pravi prapor - poluvezani prašinstoglinoviti sediment svijetle žutosmeđe boje s vrlo malo sitnozrnog pijeska. Utvrđeno je da je debljina ovog sloja 6 m. U hidrogeološkom smislu radi se o slabo propusnim, primarno poroznim naslagama s malim mogućnostima infiltracije oborinskih voda.

Javni vodoopskrbni sustav Požeštine čini 19 izvorišta podzemnih voda i jedan zahvat na površinskoj akumulaciji. Svi vodozahvati udaljeni su najmanje 6,00 do 28,5 km od lokacije sanitarnog odlagališta otpada Vinogradine. Za sva izvorišta i crpilišta propisane su zone sanitarne zaštite Odlukama Županijske skupštine. Zona sanitarne zaštite na 18 izvorišta i crpilišta udaljena je više km od lokacije odlagališta Vinogradine dok istočna granica III b zone sanitarne zaštite crpilišta ,Zapadno polje, crpilišta Luka i Vidovci prolazi blizinom lokacije odlagališta i sama lokacija nalazi se unutar III.b zone. Geološke, hidrološke i geomehaničke značajke lokacije odlagališta su vrlo povoljne te ne postoji zapreka za smještaj odlagališta na predmetnoj lokaciji jer u III.b zoni nije zabranjeno formiranje odlagališta otpada. Odlagalište je udaljeno 6 km od centra Požege.

Otpad se odvozi autosmećarima i autopodizačima jedanput tjedno. S mjesta istresanja otpad se iz vozila kompaktorom i buldozerom rasprostire po slojevima preko radnog polja i prekriva zemljom.

Odožni otpad se prekriva glinom iz iskopa. Navedeno odlagalište svojim kapacitetom zadovoljava potrebe Požeštine do cca 2015. godine. Organizirana je i stalna čuvarska kontrola, a odlagalište je djelomično ograđeno. Odvoz vrši TEKIIJA d.o.o. za obavljanje komunalnih djelatnosti iz Požege. Odlagališta nisu kategorizirana i na njima se odlažu različite vrste otpada kao što su kućni, glomazni, građevinski, otpad iz poljoprivrede, uginule životinje te opasni otpad (rabljena motorna ulja, baterije, fluorescentne cijevi, sredstva za zaštitu bilja i njihova ambalaža te tehnički otpad među kojem je i određena količina opasnog bolničkog i klaoničkog otpada). Odlagalište komunalnog otpada Crkvište nije ograđeno i nema organiziranu čuvarsku službu. Na odlagalištu se nalaze velike količine građevinskog otpada koji je nastao uslijed ratnih djelovanja. Otpad se na odlagalištu bagerom rasprostire i ne prekriva zemljom. Na odlagalištu Crkvište planira se odlaganje otpada još desetak godina.

Koncepcija uklanjanja otpada

Naglo povećanje proizvodnje svih vrsta potrošnih dobara prati još brže povećavanje količine otpada (tab 1.) čime raste i zagađenje prirodne sredine u kojoj živimo. Među ekološkim problemima na području Požeško-slavonske županije ističu se problemi zbrinjavanja krutog otpada te odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda.

Prema dosadašnjim svjetskim iskustvima prevladavala su tri osnovna načina zbrinjavanja komunalnih otpadaka:

- **sanitarno deponiranje,**
- **spalionice,**
- **reciklaža.**

Po ulaganjima i tekućim troškovima sanitarno je deponiranje najpovoljnije od svih ostalih načina konačne dispozicije otpada. Ukoliko zadovoljava ekološke zahtjeve konkretne sredine, sanitarno deponiranje je najpogodnije za konačnu dispoziciju većine komunalnog otpada. Bivša Općina Požega (osobito grad Požega), dugo je imala problem sa zbrinjavanjem komunalnog i tehnološkog otpada (kućno smeće, korisni otpad, glomazni otpad) te posebnog otpada (tehnološki otpad s agresivnim ili drugim štetnim svojstvima za čovjeka ili okoliš, otpatci zdravstvenih ustanova, klaonički konfiksati i leševi životinja) iz naselja Požega, Pleternica, Kutjevo, Velika, Kaptol, Brestovac i Jakšić te je na području Požeško-slavonske županije (na području bivše Općine Požega) formirana sanitarna deponija na lokaciji koja je oko 6 km udaljena sjeverno od Požege, a oko 1 km južno od naselja Alilovci (kč. br. 700., 701., 703., 704., 705., 706., 707., 708., 709., 710. i 711 k.o. Mihaljevci).

Na temelju analize utvrđeno je da je specifična količina otpadaka (predstavlja količinu otpadaka koju stvara jedan stanovnik dnevno) 0,636 kg/st/dan. Industrijski otpatci nastaju kao nusprodukt različitih tehnoloških procesa. Sastav im je vrlo različit i izravno je ovisan o tehnološkom procesu u kome nastaju. Ukupna godišnja količina otpada pravnih i fizičkih osoba iznosi cca 120.337,085 tona/god-prijavljena količina u Županijskom uredu za 1998. god. /poduzeća i ustanove/.

Na području Požeško-slavonske županije utvrđena je potreba deponiranja taloga iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, iz galvanizacije i bolničkih otpadaka. Sanitarno deponiranje podrazumijeva: odlaganje otpadaka na prethodno utvrđen teren, rasprostiranje otpada slojem zemlje ili dovezenim inertnim materijalom te završno prekrivanje otpadaka zemljom i ozelenjavanje.

S obzirom na morfologiju terena na predviđenoj lokaciji otpaci se odlažu kombinacijom rovovske metode u jednoj etapi i površinskom metodom u dvije i tri etaže.

Prostor za odlaganje otpadaka je podijeljen na dvadeset polja. U prvoj etaži se otpaci odlažu na polje koje se priprema iskopom zemlje do dubine 2.5 m, dok se u drugoj i trećoj etaži otpatci odlažu na otpatke prethodne etaže.

Nakon izrade studije o utjecju na okolinu obavezno se moraju primijeniti svi režimi i mjere propisane studijom.

Grad Pakrac i Lipik koriste zajedničko odlagalište-Crkvište koje se nalazi u blizini Pakraca na koje JKP Pakrac odlaže otpad.

Unatoč organiziranom odvozu otpada za Pakrac i Lipik, pojavljuje se problem "divljih" odlagališta kojih ima cca 17, a nalaze se na području grada Pakraca (K.O. Prekopakra na čkbr. 931, K.O.

Kusonje čk. br. 1515, 1513, 1258/5, 1260/7, 1260/8, 1260/9, 1259/1, 1269/1, 1270/5, 1270/3, 1290/5, 1290/3, 1290/2, 1281/1, 1284/2, 1282/4).

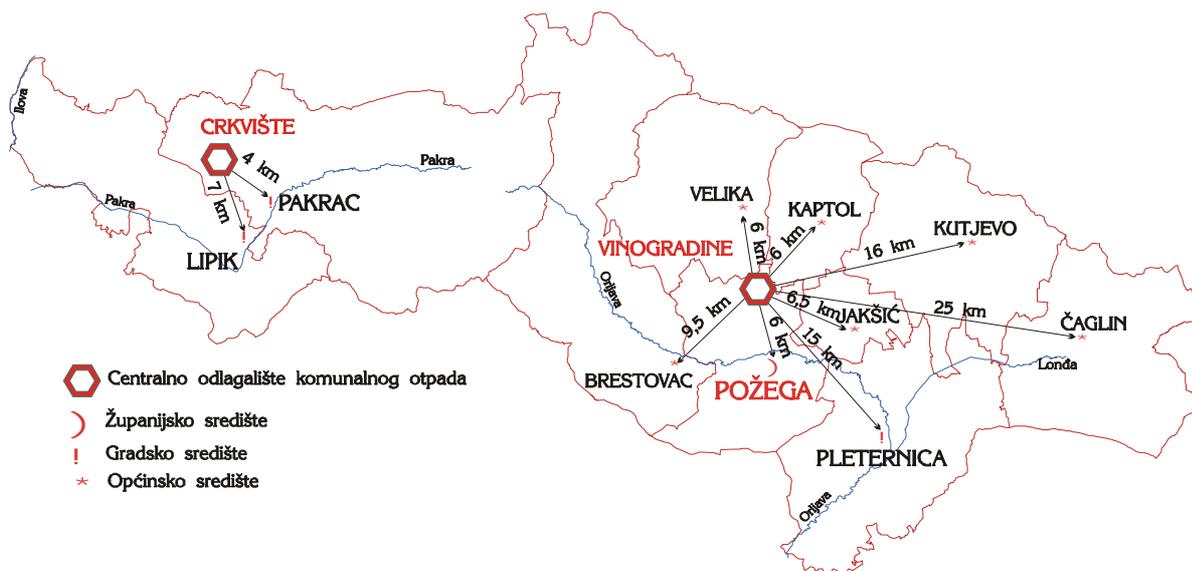
Tabela 83.

POSTUPANJE S KOMUNALNIM OTPADOM											
Rb.	Općina/Grad	Požega	Pakrac	Pletrenica	Lipik	Brestovac	Čaglin	Jakšić	Kaptol	Kutjevo	Velika
1.	Broj stanovnika	28.157	16.367	13.119	11.222	5.395	3.928	4.113	3.566	7.366	6.101
2.	Broj domaćinstava	9.339	5.692	3.802	3.798	1.862	1.285	1.170	1.026	2.271	1.809
3.	Naselja obuhvaćena odvozom (navesti koja naselja odvoze)	Požega	Pakrac	Pletrenica	Lipik	Brestovac	Ne odvoze	Jakšić	Kaptol	Kutjevo	Velika
		Vidovci	Prekopakra	Vesela	Filipovac	Dolac		Eminovci	Komarovci		
		Dervišaga			Dobrovac	Nurkovac		Radnovac			
		Drškoveci				Završje		Rajsavac			
		Novo selo						Svetinja			
		G. Emovci						Treštanovci			
		Štitnjak						Granje			
		N.Mihaljevci						Cerovac			
Mihaljevci						Bertelovci					
							Tekić				
4.	Naselja koja nisu obuhvaćena odvozom	sva ostala	sva ostala		sva ostala						
5.	Odlagalište je u funkciji od godine	1989. god.	1987. god.								
6.	Broj odlagališta	1	1								
7.	Tvrtka za zbrinjavanje	JP Tekija	Kom.pod.		Kom.pod.						
8.	Vozila za odvoz	Autosme. 3 Autopod. 1	Autosme. 2 Autopod. 2								
9.	Posude za prikupljanje	kante, PVC, kontejneri	kante, PVC kontejneri		kante, PVC, kontejneri						
10.	Učestalost odvoza	tjedno	tjedno	tjedno	tjedno	tjedno		tjedno	tjedno	tjedno	Tjedno
11.	Selekcija otp. i odvoza	ne	ne	ne	ne	ne		ne	ne	ne	Ne
12.	Mjesto odlagališta	Vinogradine	Pakrac		Pakrac						
13.	Godišnja količina komunalnog otpada /t	17.182,19	2.000,00	1.143,13		317,19			108,64	369,06	714,08
14.	Način odlaganja		istovar, izgrt.								
15.	Prekrivanje	da	ne								
16.	Vrsta materijala za prekrivanje	zemlja									
		pijesak									
17.	Udaljenost od naselja	6 km	3 km	17 km	8 km	12 km	36 km	14 km	6 km	23 km	13 km
18.	Odlagalište moguće koristiti do	cca 2015 g	cca 5 god.								
19.	Nova lokacija		nepoznata		nepoznata						
20.	Količina prijavljenog Ukupnog otpada	120.337,085 t/god.									
21.	Gradevine za skladišt. opasnog otpada	ne	ne	ne	ne	ne		ne	ne	ne	ne
22.	Gradevine za sabirno mjesto opasnog otpada	ne postoje u Županiji									
23.	Gradevine za obradu biol. i termička obrada	ne postoje u Županiji									

Izvor podataka: KP "PAKRAC" Pakrac, "TEKIJA" Požega,

Ured za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove, graditeljstvo i zaštita okoliša iz 1999.god.

ZRAČNA UDALJENOST GRADSKIH I OPĆINSKIH SREDIŠTA OD CENTRALNOG ODLAGALIŠTA KOMUNALNOG OTPADA "VINOGRADINE" I "CRKVIŠTE"

KOLIČINA I VRSTA OTPADA ZA RAZDOB. OD 1.-6. MJESECI U 1997.GOD. ŽUPANIJI POŽEŠKO-SLAVONSKOJ

Tabela 84.

VRSTE OTPADA	KOLIČINA OTPADA (t)
1. KOMUNALNI OTPAD	8405,83
2. TEHNOLOŠKI OTPAD	25163,15
3. OPASNI OTPAD	433,12
UKUPNO	34002,10

Izvor podataka: Ured za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove, graditeljstvo i zaštita okoliša

KOLIČINE PRIJAVLJENOG TEHNOLOŠKOG NEOPASNOG OTPADA PO VRSTAMA SU SLJEDEĆE

Tabela 85.

VRSTE OTPADA	KOLIČINA OTPADA (t)
1. Papir	96,11
2. Miješana ambalaža	65,78
3. Ambalaža od plastike	16,86
4. Stare gume	6,44
5. Drvo i piljevina	4181,30
6. Pijesak, šljaka i kalupi s organskim vezivom i sl.	4864,00
7. Muljevi od obrade otpadnih voda	10,00
8. Jutene vreće	8,23
9. Staklo	317,54
10. Životinjska tkiva	588,20
11. Dijelovi tijela	0,58
12. Tekstil	35,03
13. Građevinski otpad	2476,00
14. Željezo	113,00
15. Organski otpad (biljna tkiva, gnoj)	12305,19
16. Stvrdnute boje i lakovi	0,09
17. Otpad čije skupljanje ne podliježe spec. zahtjevima za sprječavanje infekcija	1,05
18. Ostali neopasni otpad	77,02
UKUPNO	25163,15

Izvor podataka: Ured za prostorno uređenje, stambeno-komunalne poslove, graditeljstvo i zaštita okoliša

1.2.2.5. Društvena infrastruktura Obrazovanje

Dosadašnji razvoj odgoja i obrazovanja na području Požeško-slavonske županije je sukladan razvoju obrazovanja na području Republike Hrvatske.

a-1) Osnovno školstvo

Djelatnost osnovnog školstva provodi se na području požeško-slavonske županije u četiri grada i šest općina u 14 osnovnih škola, dvije osnovne glazbene škole i 47 područnih škola.

Tabela 86.

BROJ UČENIKA, RAZREDNIH ODJELA I DJELATNIKA U OSNOVNIM ŠKOLAMA POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE - 1997/98. šk.g.															
Red. broj	OSNOVNA ŠKOLA	BROJ UČENIKA			BROJ RAZRED. ODJELA			Broj Podru. Razred. Odjelj. škola	BROJ DJELATNIKA						
		I-IV	V-VIII	Ukup.	I-IV	V-VIII	Ukup.		Učit. raz. nas.	Učit. pred. nas.	Ravnat l vodit.	Stručn. suradn.	Stručn. djelatn.	Pomoć teh. djel.	Ukup
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.	OŠ A. KANIŽLIĆA, Požega	426	495	921	17	18	35	1	17	25	1	3	3	9	58
2.	OŠ J. KEMPFA, Požega	411	485	896	16	16	36**	-	16	24	1	2	3	9	55
3.	OŠ D. CESARIĆ, Požega	458	469	927	18	17	35(1)*	1	18	25	1	4	3	9	60
4.	OŠ D.LERMANA, Brestovac	170	172	342	10	8	18(6)	3	10	12	1	1	2	5	31
5.	OŠ I.G. KOVAČIĆ, Velika	255	288	543	12	9	21(3)	3	12	12	1	1	2	7,5	35,5
6.	OŠ V. NAZORA, Trenkovo	167	137	304	8	6	14	1	8	8,19	1	1,25	2	5	25,4
7.	OŠ V. KORAJCA, Kaptol	245	206	451	10	8	18(3)	2	10	11	1	0,6	2	6	30,6
8.	OŠ MLADOST, Jakšić	263	275	538	16	11	27(9)	5	18	15	1	1	2	10	47
9.	OŠ Z. TURKOVIĆA, Kutjevo	421	462	883	23	16	39(11)	9	23	20,5	1	0,5	2	15	62
10.	OŠ S.RADIĆA, Čaglin	117	127	244	8	5	13(4)	3	8	5,7	1	1	2	6,5	24,2
11.	OŠ Fra K.ADŽIĆA, Pleternica	729	647	1376	37	23	60(15)	12	37	34	1	3	3	24	102
12.	OŠ BRAĆE RADIĆA, Pakrac	330	376	706	21	14	35(3)	4	21	23	1	3	2	13	63
13.	OŠ G. VITEZA, Poljana	112	118	230	5	5	10(1)	1	4	4	1	-	1	4	14
14.	OŠ LIPIK, Lipik	160	160	320	9	7	16(2)	2	9	15,5	1	0,5	2	7	35
	SVEUKUPNO	4264	4417	8681	210	163	377(58)	47	211	234,9	14	21,85	31	130	643
	GLAZBENE ŠKOLE														
1.	OGŠ K. BARANOVIĆA, Požega	101	33	134	-	-	10	-	-	8	1	-	2	1	12
2.	OGŠ - Pučko učilište Pakrac	32	1	33	-	-	3	-	-	3	1	-	-	-	4
	SVEUKUPNO	133	34	167	-	-	13	-	-	11	2	-	2	1	16

* Kombinirani razredni odjeli (I-IV razreda)

** Specijalni razredni odjeli (4)

a-2) Srednje školstvo

Srednješkolско obrazovanje je organizirano u 6 samostalnih srednjoškolskih ustanova i 124 razredna odjela.

Tabela 87.

BROJ UČENIKA I RAZREDNIH ODJELA U SREDNJIM ŠKOLAMA POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE ZA ŠK.GOD.1997./98.											
Red. Broj	PROGRAM ZANIMANJE	R A Z R E D								UKUPNO	
		I		II		III		IV		Učenici	Odjeli
		učenici	odjeli	učenici	odjeli	učenici	odjeli	učenici	odjeli		
I.	GIMNAZIJA POŽEGA										
1.	Opća gimnazija	102	3	95	3	95	3	93	3	385	12
2.	Prirodoslovno – matematička	62	2	52	2	48	2	57	2	219	8
	UKUPNO GIMN. PR.	164	5	147	5	143	5	150	5	604	20
3.	Medicinska sestra	36	1	41	1	41	1	40	1	158	4
	U K U P N O	200	6	188	6	184	6	190	6	762	24
II.	TEHNIČKA ŠOLA, POŽEGA										
1.	Strojarski tehničar	28	1	19	1	25	1	19	1	91	4
2.	Automehaničar	18	0,5	34	1	28	0,5	-	-	80	2
3.	Autolimar	15	0,5	20	1	15	0,5	-	-	50	2
4.	Strojbravar	14	0,5	24	1	29	1	-	-	67	2,5
5.	Tokar	7	0,5	10	0,33	10	0,33	-	-	27	1,16
6.	Glodač	-	-	2	0,33	5	0,33	-	-	7	0,66
7.	Alatničar	-	-	4	0,33	6	0,34	-	-	10	0,68

8.	Vodoinstalater	8	0,33	-	-	-	-	-	-	8	0,33
9.	Plinoinstalater	8	0,33	-	-	-	-	-	-	8	0,33
10.	Instalater centralnog grijanja I klimatiza.	6	0,34	-	-	-	-	-	-	6	0,34
11.	Elektrotehničar	65	2	57	2	50	2	42	2	214	8
12.	Elektromehaničar	10	0,33	19	0,5	22	0,5	-	-	51	1,33
13.	Elektroinstalater	8	0,33	12	0,5	11	0,5	-	-	31	1,33
14.	Autoelektričar	11	0,34	-	-	-	-	-	-	11	0,34
	UKUPNO	198	7	201	8	201	7	61	3	661	25
III. EKONOMSKA ŠKOLA, POŽEGA											
1.	Ekonomist	68	2	134	4	109	3	77	2	388	11
2.	Aministr. Tajnik	37	1	35	1	36	1	37	1	145	4
3.	Prodavač	35	1	37	1	40	1	-	-	112	3
	UKUPNO	140	4	206	6	185	5	114	3	645	18
IV. POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENA ŠKOLA, POŽEGA											
1.	Poljoprivredni teh. Biljne proizvodnje	-	-	-	-	20	1	24	1	44	2
2.	Poljoprivredni teh.- opći	29	1	30	1	21	1	-	-	80	3
3.	Voćar – vinogradar – vinar	11	0,5	-	-	-	-	-	-	11	0,5
4.	Mehaničar poljoprivredne mehanizacije	13	0,5	19	1	23	1	-	-	55	2,5
5.	Prehrambeni tehn.	33	1	28	1	27	1	34	1	122	4
6.	Mesar	10	0,25	14	0,5	19	0,5	-	-	43	1,25
7.	Pekar	18	0,5	7	0,25	16	0,5	-	-	41	1,25
8.	Mlinar	6	0,25	5	0,25	-	-	-	-	11	0,5
9.	Pomoćni cviječar(SP)	7	1	7	1	6	1	-	-	20	3
	UKUPNO	127	5	110	5	132	6	58	2	427	18
V. OBRTNIČKA ŠKOLA, POŽEGA											
1.	Odjevni tehničar	30	1	-	-	34	1	-	-	64	2
2.	Krojač	34	1	48	2	28	1	-	-	110	4
3.	Stolar	20	0,5	28	1	32	1	-	-	80	2,5
4.	Drvotokar	5	0,5	-	-	13	1	-	-	18	1,5
5.	Zidar	10	0,33	14	0,5	11	0,5	-	-	35	1,33
6.	Tesar	3	0,33	10	0,5	9	0,5	-	-	22	1,33
7.	Soboslikar	11	0,34	-	-	-	-	-	-	11	0,34
8.	Kuhar	50	1,5	31	1	20	0,5	-	-	101	3,5
9.	Konobar	39	1,5	34	1	16	0,5	-	-	89	3
	UKUPNO	202	7	165	6	163	6	-	-	530	19
VI. SREDNJA ŠKOLA PAKRAC											
1.	Gimnazija opća	20	1	14	1	19	1	19	1	72	4
2.	Medicinska sestra – medicinski tehničar	35	1	36	1	45	2	22	1	138	5
3.	Medic.sestra-med.tehn.(Gimnazija Požega)			PRIKAZANO U GIMNAZIJI POŽEGA							
4.	Fizioterapeut	35	1	38	1	-	-	-	-	73	2
5.	Bolničar	18	1	-	-	-	-	-	-	18	1
6.	Građevinski tehničar – visokogradnje	24	1	9	0,5	17	1	4	-	54	2,5
7.	Zidar	-	-	4	0,5	1	-	-	-	5	0,5
8.	Tesar	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
9.	Soboslikar - ličilac	3	0,25	8	0,5	9	1	-	-	20	1,75
10.	Stolar	3	0,25	13	1	2	-	-	-	18	1,25
11.	Krojač	11	0,5	10	0,5	13	1	-	-	34	2
	UKUPNO	149	6	133	6	106	6	45	2	433	20
SVEUKUPNO I- IV		1016	35	1003	37	971	36	468	16	3458	124

Izvor podataka: Ured za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu Požeško-slavonske županije

Od školske godine 1999/20 započela je s radom djelovati glazbena škola u okviru koje se nalazi osnovna glazbena i srednja škola.

Osnovna glazbena škola počela je s radom 01. rujna 1970. godine, a srednja 01. rujna 1999. god. Broj polaznika osnovne glazbene škole u 1999/2000. školskoj godini je 152 učenika, uz još 20 učenika upisanih u I razred pripremnog programa za srednju glazbenu školu i 16 učenika upisanih u I razred

srednje glazbene škole tako da. Glazbena škola u Požegi broji ukupno 188 učenika. Škola ima 10 razrednih odjela u osnovnoj glazbenoj školi, jedan odjel I. pripremnog programa i jedan odjel srednje glazbene škole (ukupno 12). U osnovnoj glazbenoj školi i dijelom u IPR i srednjoj školi uposleno je 5 nasavnika VSS(jedan od njih je ravnatelj), 4 nastavnika VŠS, jedan nastavnik sa SSS, tajnik škole VŠS. U I. razredu PR i I razredu srednje škole uposleno je 8 nastavnika s VSS, i svi su vanjski suradnici su iz Zagreba i Osijeka.

Tabela 88.

DJELATNICI UPOSLENI U SREDNJEM ŠKOLSTVU											
NASTAVNICI I OSTALI DJELATNICI	Doktor	Magistar	VSS	VŠS	SSS	VKV	KV	PKV	NSS	NKV	Ukupno
Prof.teoret.nastave	1	2	153,5	4	4						164,5
Vanjski suradnik		3	42	14							59
Profesor predmetne nastave			1								1
Stručni učitelji				12	2						14
Vanjski suradnik				7							7
Suradnik u nastavi				5	3	2					10
Vanjski suradnik											-
Stručni suradnik			7		4						11
Vanjski suradnik											-
Ravnatelj			7								7
Zamjenik ravnatelja			2								2
Tajnik			2	5							7
Voditelj			5,5								5,5
Šef računovodstva				1	6						7
Admin. rač. Djelatnik					8						8
Tehničko osoblje					14,5	2	2		5	23	46,5
Vanjski suradnik					2,5	1					3,5
UKUPNO	1	5	220	48	44	3	4	-	5	23	353

Izvor podataka: Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje, sport i tehničku kulturu Požeško-slavonske županije

a-3) Više školstvo

U Požegi djeluje Veleučilište od akademske godine 1998/1999. god. Broj polaznika u ovoj akademskoj godini je 1124, od toga u Požegi 514, a od ukupnog broja 130 polaznika su izvanredni studenti. Veleučilište je ustrojeno s četiri odjela:

Društveni odjel

- studij ekonomije (I, II. god.)
- studij upravnog prava (I, II. god.)

Poljoprivredni odjel

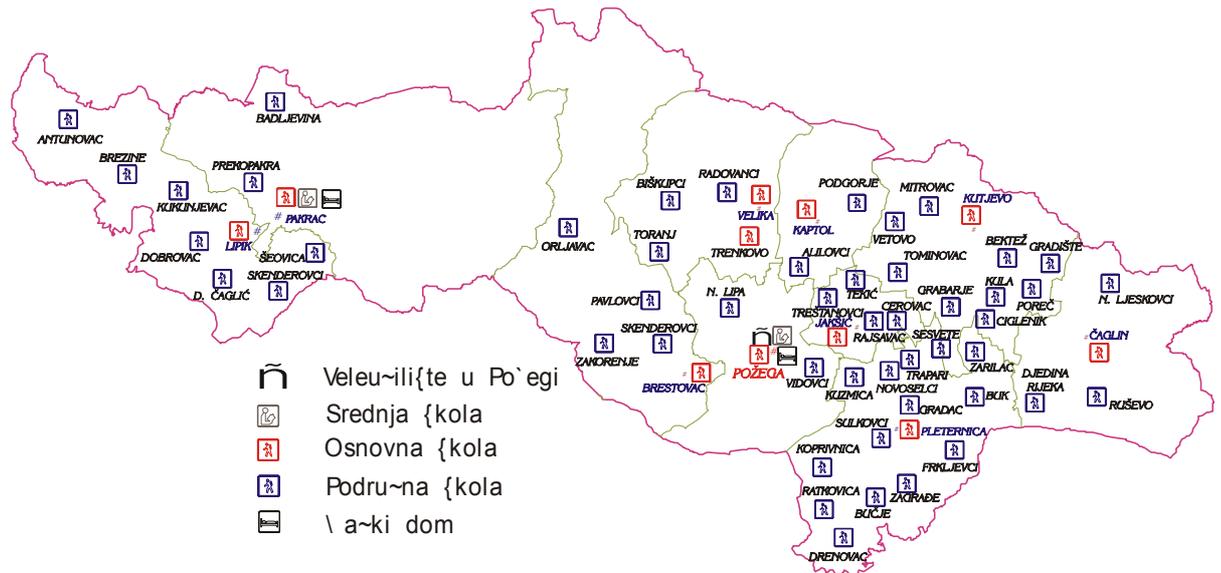
- biljogojstvo (I, II. god.)
- zootehnika (I, II. god.)
- poljoprivredna mehanizacija (I, II. god.)
- obiteljsko gospodarstvo (I, II, god.)
- vinarstvo, vočarstvo i vinogradarstvo (I, II, god.)

Tehnički odjel

- studij građevine (I, II. god.)
- studij strojarstva (I, II. god.)
- studij elektrotehnike (I, II. god.)

Vinski laboratorij

Nastavu na Veleučilištu obavljaju profesori Sveučilišta J. J. Strossmayera iz Osijeka, a Veleučilište upošljava dva djelatnika.

a-4) Predškolska dob

Tabela 89.

OBUHVAAT DJECE I STRUKTURA UPOSLENIH U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA POŽEŠKO – SLAVONSKE ŽUPANIJE																
R. Br.	NAZIV VRTIĆA	Primarni program		Skrraćeni program		Sveukupno		Jaslice		Vrtić			Glav. med. sest.	Ravnat. Pedagog	Ostalo osoblje	Ukup.
		Skup	Djece	Skup	Djece	Skup	Djece	Sestra	Odgaja	SSS	VŠS	VSS				
1.	Dječji vrtić – Požega	16	447	6	167	22	614	5	9	1	21	-	1	2	21	60
2.	Dječji vrtić MASLAČAK – Pakrac	3	115	-	-	3	115	-	-	-	9	-	-	1	8	18
3.	Dječji vrtić KOČKICA – Lipik	3	65	1	22	4	87	-	-	1	5,5	-	-	0,5	2	9
4.	Dječji vrtić pri OŠ I.G.KOVACIĆA – Velika	1	25	-	-	1	25	-	-	1	1	-	-	-	1	3
5.	Dječji vrtić pri OŠ Z.TURKOVIĆ – Kutjevo	1	30	3	60	4	90	-	-	1	1	-	-	-	2	4
6.	Dječji vrtić pri OŠ F.K.ADŽICA PLETERNICA	1	30	-	-	1	30	-	-	2	-	-	-	-	1,5	3,5
UKUPNO		25	712	10	249	35	961	5	9	6	38		1	3,5	35,5	97,5

Izvor: Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje, šport i tehničku kulturu Požeško-slavonske županije.

Društvena briga o djeci predškolske dobi ostvaruje se u predškolskim ustanovama koje pružaju uslugu njege, odgoja, prehrane i zaštite djece do njihova polaska u osnovnu školu. Na području Županije djeluju sljedeće predškolske ustanove:

U gradu Požezi od 1999. godine započeo je s radom Dječji vrtić Sv. Leopolda Mandića u sklopu kojega je smješteno 49 djece raspoređih u dvije skupine. Dječji vrtić upošljava pet djelatnika VŠS, jednog djelatnika SSS i jednog NK djelatnika. Iste godine započeo je s radom privatni dječji vrtić Radost iz Požege. Prima 80 djece. U ovoj godini djeluje u dvije jasljičke i dvije velike skupine. U sklopu vrtića uposlano je šest odgajatelja, kv kuhar i jedan NK djelatnik.

Knjižničarska djelatnost

Knjižničarska djelatnost na području Županije organizirana je u četiri narodne knjižnice, od koje su dvije samostalne ustanove, jedna u sustavu knjižnične ustanove i jedna u sustavu pučkog učilišta. Središnju matičnu funkciju knjižničnih djelatnosti obavlja Gradska knjižnica i čitaonica Požege. Osnivači-nositelji osnivačkih prava nad knjižničnim ustanovama su gradovi i općine na čijem području knjižnice djeluju.

5.	OBRtničKA ŠK. PožeGA	10%	65%	5%	20%	1603
7.	SREDNJA ŠK. Pakrac	40%	24%	15%	21%	5938
8.	ĐAČKI DOM, PožeGA	38,1	31,60%	26,80%	3,30%	417
UKUPNO:						43668

Izvor: Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje, šport i tehničku kulturu Požeško-slavonske županije.

Tabela 92.

OSNOVNI POKAZATELJI O KNJIŽNOM FONDU									
R.B.	MJESTO	NARODNE KNJIŽNICE I ČITAONICE UKUPAN FOND	ŠKOLSKE KNJIŽNICE		SPOMENIČKE, ZNANSTVENE I OSTALE KNJIŽNICE			SPECIALNE KNJIŽNICE	UKUPAN FOND
			OŠ uk. fond	SŠ uk. fond	Franjevačk i Samostan	Prof.knjiž. Gimnazije.	Knjiž.grad. muzeja		
1.	POŽEGA	47000	14910	37730	15000	13000*	6000	700	121340
2.	PAKRAC	18500	7450	5938	-	-	-	-	31888
3.	PLETERNICA	25000	5600	-	-	-	-	-	30600
4.	LIPIK	-	6044	-	-	-	-	-	6044
5.	BRESTOVAC	-	1600	-	-	-	-	-	1600
6.	ČAGLIN	-	5733	-	-	-	-	-	5733
7.	JAKŠIĆ	-	3082	-	-	-	-	-	3082
8.	KAPTOL	-	3776	-	-	-	-	-	3776
9.	KUTJEVO	5500	4920	-	-	-	-	-	10420
10.	VELIKA	-	1347	-	-	-	-	-	1347
11.	POLJANA	-	2486	-	-	-	-	-	2486
12.	TRENKOVO	-	3083	-	-	-	-	-	3083
	UKUPNO:	96000	60031	43668	15000	13000*	6000	700	221399

* pribrojeno ukupnom fondu knjiga gimnazije

Izvor: Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje, šport i tehničku kulturu Požeško-slavonske županije.

Muzejska djelatnost

Na području Županije djeluje tek jedna ustanova muzejske djelatnosti – Gradski muzej PožeGA, a u pripremi je osnivanje muzeja, odnosno etnografske zbirke u Pakracu. Osnivačka prava nad Muzejem ima Grad PožeGA koji na razini utvrđenih javnih potreba u kulturi i financira osnovnu djelatnost. Gradski muzej u PožeGI raspolaže izuzetno vrijednom i bogatom muzejskom građom koja je dobrim dijelom smještena u neuvjetnim i neprikladnim depoima i spremištima, dok je značajni dio prezentiran u stalnim muzejskim postavima.

Gradski muzej PožeGA smješten je u trošnoj, građevinski dotrajaloj zgradi teško stradaloj u posljednjem potresu koji je zahvatio ovo područje zbog čega bivši stalni muzejski postavi nisu u funkciji. Imperativ rada Gradskog poglavarstva je makar i etapna sanacija muzejske zgrade. Saniran je samo dio muzejskog postava u sklopu kojeg su osigurani uvjeti za privremeni muzejski postav. Tako je osigurana jedna od temeljnih muzejskih funkcija, predstavljanjem izbora najvrednije i najreprezentativnije muzejske građe značajne za povijesno-kulturnu tradiciju PožeGI i okolice. Zgrada Gradskog muzeja u PožeGI je spomenik kulture visoke kategorije. Nastanak požeškog muzeja usko je vezan uz znanstveni rad požeškog povjesničara i prosvjetnog radnika Julija Kempfa. Kempf je, prikupljajući građu za svoju monografiju "PožeGA", izdanu 1910. godine sakupio mnogo kulturno-povijesnih podataka o prošlosti PožeGI kao i zbirku predmeta kulturno-povijesnih vrijednosti iz požeškog kraja. Ideja Julija Kempfa ostvarena je 06.12.1924. godine kada je Statutom Gradskog odbora za promicanje općih kulturnih potreba slobodnog i kraljevskog grada PožeGI u stalni prosvjetno-kulturni program uvršen zadatak "sabiranje, uređivanje i čuvanje kulturno-povijesne zbirke gradskog muzeja".

Sakupljena zbirka bilo je privremeno smješteno u franjevački samostan, gdje se u toku 1925. godine sređivala, obrađivala i pripremala za budući stalni postav muzeja. Prva promotivna izložba priređena je 1926. godine u prostorijama Građanske škole. Svečano otvaranje Muzeja bilo je 19. 10.1930. god. Njegov je prvi kustos bio Julije Kempf. Od 1939. godine muzej dobiva za svoje potrebe stalne prostorije u bivšoj županijskoj zgradi i to veliku i malu vijećnicu. Od svibnja 1953. godine zgrada je za potrebe Muzeja otkupljena i u njoj je Muzej i danas. U novijim uvjetima osnovanim na načelima suvremene muzeologije rad u muzeju se osuvremenjuje i muzej prerasta u samostalnu ustanovu.

Arhivska djelatnost

Arhivska služba od posebnog je državnog interesa, a arhivsko gradivo kao narodna vrednota dio je opće svjetske kulturne baštine. Kao dobro od općeg interesa pod posebnom je zaštitom prema odredbama

Zakona o zaštiti arhivskog gradiva i arhivima i na temelju toga Povijesni arhiv Slav. Brod - Odjel Požege vrši svoju djelatnost i funkciju.

Prikupljanje i zaštita dokumenata od povijesno-kulturne vrijednosti u Požegi proteže se kroz višestoljetno razdoblje-od XIV st, i tu je Požege odmah iza Dubrovnika. Tradicija o očuvanju isprava govori nam da je Požeški kaptol, kao locus credibilis, vjerodostojno mjesto za izdavanje isprava još 1305. god. imao u sakristiji škrinju za isprave.

O organiziranosti arhivske službe u Požegi možemo govoriti od sredine XVIII. st. u okviru uprave Požeške županije i grada Požege. Od kraja 1959. god. osnovana je u Požegi ispostava Historijskog arhiva u Slav. Brodu, a od 18. travnja 1961. god. do 31. prosinca 1966. god. ova ustanova djeluje samostalno kao Historijski arhiv Slav. Požege. Od siječnja 1967. god. požeški Arhiv pripojen je Arhivu u Brodu, kada 01. srpnja 1967. god. proširuje svoju teritorijalnu nadležnost i na bivšu općinu Pakrac.

Požeški arhiv najveći je od svih sabirnih centara unutar arhivske mreže u RH, kako prema količini arhivskog gradiva, broju arhivskih fondova i zbirki tako i prostorno.

Zaključkom Skupštine općine Požege od 10. studenog 1992. god. predloženo je Ministarstvu prosvjete, kulture i športa da požeški Odjel Povijesnog arhiva Brod postane samostalna ustanova-Državni arhiv Požege.

Odlukom Skupštine općine Požege Arhiv koristi od demokratskih promjena u Hrvatskoj (1990.) prostor u zgradi nekadašnjeg isusovačkog Kolegija, izgrađenoj 1711. god. na središnjem požeškom baroknom Trgu Sv. Trojstva, a danas je u neprimjerenim prostorima bivše stanice milicije u Ulici M. Gupca.

Grad Požege i Požeško-slavonska županija 20. listopada 1994. god. vratili su zgradu Kolegija Nadbiskupiji zagrebačkoj. U postupku je reguliranje zakupnog prava, odnosno trajni smještaj arhiva, a prema čl. 10. postojećeg Zakona o arhivima, obaveza je tijela lokalne samouprave i uprave da osiguraju prostor za rad i smještaj arhivskog gradiva.

U Povijesnom arhivu u Požegi pohranjeno je 1537 tekućih metara arhivskog gradiva raspoređenog u 221 arhivskom fondu i zbirci. Kronološki se arhivsko gradivo odnosi na razdoblje od 1724. do 1990. god.

Najstariji su fondovi: Gradsko poglavarstvo Požege, Požeška gimnazija, Požeška županija, Arhivalije požeških cehova, Kraljevska kotarska oblast u Požegi, Sudbeni stol Požege, Kotarski sud Požege, Učiteljska škola Pakrac, te bogato arhivsko gradivo prosvjetnih, znanstvenih, kulturnih ustanova te gospodarskih udruženja.

Tijekom Domovinskog rata tzv. jugoslavenska vojska i srpski četnici na pakračkom i lipčkom području nanijeli su velike štete tamošnjim pismohranama. Poseban radni zadatak u Arhivu tijekom navedenog razdoblja bio je usmjeren na izradu, odnosno reviziju fondova i zbirki, naročito arhiva javne uprave, matičnih listova, fondova i zbirki, dossiera za svaki fond i izradu općeg inventara.

Osnovne poslove arhivske djelatnosti za požeško, parkarčko i lipičko područje obavlja Odjel u Požegi s dva arhivska djelatnika. Pored kadrovske, prostorne, i materijalno-financijske problematike, u obavljanju arhivske djelatnosti problem je u rascjepkanosti i nepovezanosti arhivske službe na području Županije. Stoga je potrebno što prije osigurati odgovarajući prostor i nastaviti aktivnost na osnivanju županijskog arhiva kao državnog arhiva sa sjedištem u Požegi.

Vjerske zajednice

Na području Požeško-slavonske županije djeluje nekoliko vjerskih zajednica, koje su, sukladno ustavnom pravu, jednake pred zakonom i odvojene od države. Vjerske zajednice slobodne su javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, socijalne i dobrotvorne ustanove te upravljati njima.

Najraširenija je kršćanska religija na čelu s katoličkom crkvom. Obzirom na brojnost vjernika na ovom prostoru su izgrađeni brojni vjerski objekti, a od 1997. godine u gradu Požegi uspostavljeno je sjedište Požeško-slavonske biskupije koja obuhvaća i područja izvan ove, odnosno dijelove susjednih županija.

Osim katoličke prisutna je i pravoslavna crkva, a vjernici, drugi po brojnosti, obrede obavljaju u nekolicini već izgrađenih objekata.

Osim navedenih, na području županije prisutne su i druge vjerske zajednice i to: Adventisti sedmog dana, Jehovini svjedoci, Kristova Pentekostalna crkva, Baptisti te Reformirana kršćanska crkva. One, uglavnom, svoje vjerske obrede obavljaju u sklopu postojećih stambenih i sličnih objekata.

Kulturna baština

Požeško-slavonska županija poznata je po vrlo bogatoj, raznovrsnoj i spomenički vrijednoj kulturnoj baštini koju čini 594 spomenika kulture, među kojima je oko 30 spomenika A kategorije, najviše nacionalne pa i svjetske spomeničke razine. Temeljna problematika tako bogate i vrijedne kulturne baštine je organiziranje i provođenje odgovarajuće zaštite i spašavanja od propadanja.

Vrlo visok stupanj i opseg ugroženosti spomenika kulture je uvjetovan nedovoljnom brigom i zapuštenosti, a dijelom i posljedicama ratnih razaranja i oštećenja - posebice na pakračkom i lipičkom području.

Kazališna djelatnost

Na području Županije djeluje Gradsko kazalište Požega. Programska djelatnost Kazališta temelji se pretežito na organizaciji i provođenju kazališnih i drugih priredbi, angažiranju kazališnih kuća iz drugih kulturnih centara, a manjim dijelom i na vlastitom repertoaru. Nositelji tih okupljanja su lokalni kazališni amaterski djelatnici uz povremeno angažiranje profesionalnih glumaca, i drugih kazališnih stručnjaka.

Godine 1727. Požega dobiva prvu kazališnu dvoranu u zgradi Gimnazije koju su isusovci sagradili 1726/27. godine uz školske prostorije. Na prvom katu bila je posebno prostrana dvorana za kazališne predstave. U toj dvorani 1728. godine o pokladama prikazuju se prve predstave. Kako s vremenom to kazalište više nije odgovaralo razvoju i ugledu škole, 1764. godine podignuto je novo kazalište, koje je skladno ukrašeno slikarskim kistom i štukaturnom plastikom.

Na repertoaru požeškog gimnazijskog kazališta od 1729. do 1773. godine (do ukidanja isusovačkog reda) bilo je 58 drama nabožnog i sjetovnog sadržaja. Požega je obilježila 1998. godine 50. obljetnicu osnutka profesionalnog kazališta.

Izdavačka djelatnost

U ukupnosti kulturnih djelatnosti izdavaštvo u posljednje vrijeme zauzima sve zapaženije mjesto. Prisutan je sve izraženiji interes kulturne i šire javnosti za tiskanjem edicija iz područja povijesti, kulture, umjetnosti i drugih djelatnosti od interesa za lokalnu sredinu i za širu zajednicu.

Nositelji izdavačke djelatnosti su uglavnom ustanove i druge kulture (ogranci Matice hrvatske, povijesna društva, knjižnice, muzeji) a dijelom i jedinice lokalne uprave i samouprave. Za daljnji razvoj izdavaštva na našem području značajno je istaći da su programi izdavačke djelatnosti, pored pretplate, donacija i sponzorstva sve češće uvrstavaju u programe javnih potreba u sferi kulture općina, gradova i Županije.

Kulturno-umjetnički amaterizam

Na području kulturno-umjetničkog amaterizma i kulture općenito u Županiji djeluje 20 udruga raznog profila, od folkloru do najšireg spektra glazbeno-scenske djelatnosti i ostalih područja kulture. Kulturno-umjetnička društva i ostale udruge su osnovni nositelji i organizatori glazbenih priredbi, folkloru i ostalih manifestacija koje su bitan čimbenik očuvanja i njegovanja slavonske glazbene scenske tradicije i narodnih običaja te očuvanja nacionalnog identiteta uopće.

Informiranje

U Požeško-slavonskoj županiji na području informiranja djeluju četiri javna medija:

1. "Miroslav Kraljević"- društvo za informiranje s ograničenom odgovornošću Županijski radio Požega,
2. "Džoni" d. o. o. Požega – Radio "Valis Aurea",
3. Pučko učilište Pakrac – Pakrački list,
4. HRTV Zagreb, - HRV Dopisništvo Požega.

Šport

U području športa ukupno je registrirano 119 udruga i 12 saveza i zajednica športskih udruga (podaci iz Ureda za opću upravu Požeško-slavonske županije i Pododsjeka Pakrac 1997. godine). Programska aktivnost športskih udruga i saveza u Županiji odvija su u sklopu programa djelovanja i sustava natjecanja pojedinih športova i njihovih saveza i zajednica. U cjelini organizacijsko-programskog ustroja i djelovanja športa na Županiji svakako je potrebno istaći djelovanje sustava školskog športa i školskih klubova. U školstvu ukupno djeluje 20 školskih športskih klubova, 14 u osnovnim školama i 6 u srednjim školama, sa zasebnim sustavima natjecanja sve do državne razine.

Tabela 93.

ŠPORTSKE UDRUGE U POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJ I AKTIVNI ŠPORTAŠI U 1998. GODINI					
Red. br.	GRAD NASELJE	ŠPORTSKE GRANE	ŠPORTSKE UDRUGE	BROJ EKIPA	BROJ ŠPORTAŠA
1.	POŽEGA	nogomet	Slavonija, II HNL istok	5	150
2.	POŽEGA	nogomet	Požega, III HNL	5	150
3.	VIDOVCI	nogomet	Dinamo ,žup.liga	3	100
4.	GOLOBRDICI	nogomet	Parasan, žup.liga	3	30
5.	MIHALJEVCI	Nogomet	Croatia, međ.opć.liga	3	30

62.	LIPIK	nogomet	Lipik, nogom.klub	5	120
63.	MARINO SELO	nogomet	NK Jovača	2	50
64.	DOBROVAC	nogomet	NK Dobrovac	2	50
65.	ŠEOVICA	nogomet	NK Bljesak	1	30
66.	POLJANA	nogomet	NK Croatia	1	30
67.	POLJANA	atletika	AK Croatia mathon		
68.	LIPIK	šah	Šahovski klub Lipik		
69.	BREZINE	ribolov	ŠRD Podusi brezine		
70.	LIPIK	ribolov	ŠRD Slavonac Lipik		
71.	LIPIK	uzgaj. golubova	ŠK uzgaj.golubova listonoša		
72.	LIPIK	rukomet žene	ŽRK Lipik		60
73.	LIPIK	planinarstvo	Lipik, planinari		
74.	ČAGLIN	ribolov	ŠRD Zlatni karas Sovski dol		
75.	KUTJEVO	nogomet	ŠNK PPK Kutjevo, Kutjevo		
76.	KUTJEVO	rukomet žene	ŽRK Kutjevo		
77.	KUTJEVO	rukomet muškar.	MRK Kutjevo		
78.	KUTJEVO	kuglanje	Kuglački klub Kutjevo		
79.	KUTJEVO	šah	Šahovski klub Kutjevo		
80.	OVČARE	nogomet	NK Ovčare		
81.	VETOVO	nogomet	NK Kamen Vetovo		
82.	KAPTOL	nogomet	NK Kaptol		
83.	KAPTOL	kuglanje	Kuglački klub Kaptol		
84.	KAPTOL	ribolov	ŠRD Bistra Kaptol		
85.	ALILOVCI	nogomet	ŠNK Alilovci		
86.	BRESTOVAC	ribolov	ŠRD Brzaja Novo Zvečevo		
87.	BRESTOVAC	ribolov	ŠRD Klen Brestovac		
88.	BRESTOVAC	šah	Šahovski klub Brestovac		
89.	PAVLOVCI	nogomet	NK Mladost Pavlovci		
90.	JAKŠIĆ	nogomet	NK Jakšić		
91.	EMINOVCI	nogomet	NK Eminovci		
92.	RAJSAVAC	nogomet	NK Dinamo Rajsavac		
93.	JAKŠIĆ	ribolov	ŠRD Slavonac Jakšić		
94.	RAJSAVAC	ribolov	ŠDR Zelena laguna Rajsavac		
95.	VELIKA	nogomet	NK Papuk Velika		
96.	VELIKA	ribolov	ŠRD Veličanka		
97.	TRENKOVO	nogomet	NK Sloga Trenkovo		
98.	BIŠKUPCI	nogomet	NK BSK Biškupci		

Izvor: Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje, sport i tehničku kulturu 1999. god.

Tehnička kultura

Na području Županije djeluje 9 udruga tehničke kulture koje su s 1200 članova organizirane u Županijsku zajednicu tehničke kulture, kao najprikladnijem obliku organiziranja, povezivanja i djelovanja. Zajednica i udruge su organizirane, ustrojene i registrirane u skladu s Zakonom o tehničkoj kulturi ("NN", br. 76/93) i ostalim pozitivnim zakonskim propisima.

Zdravstvo

Na području Požeško-slavonske županije stanovništvo je obuhvaćeno zdravstvenom zaštitom s različitim pravima, ovisno o vrsti i stupnju zdravstvenog osiguranja.

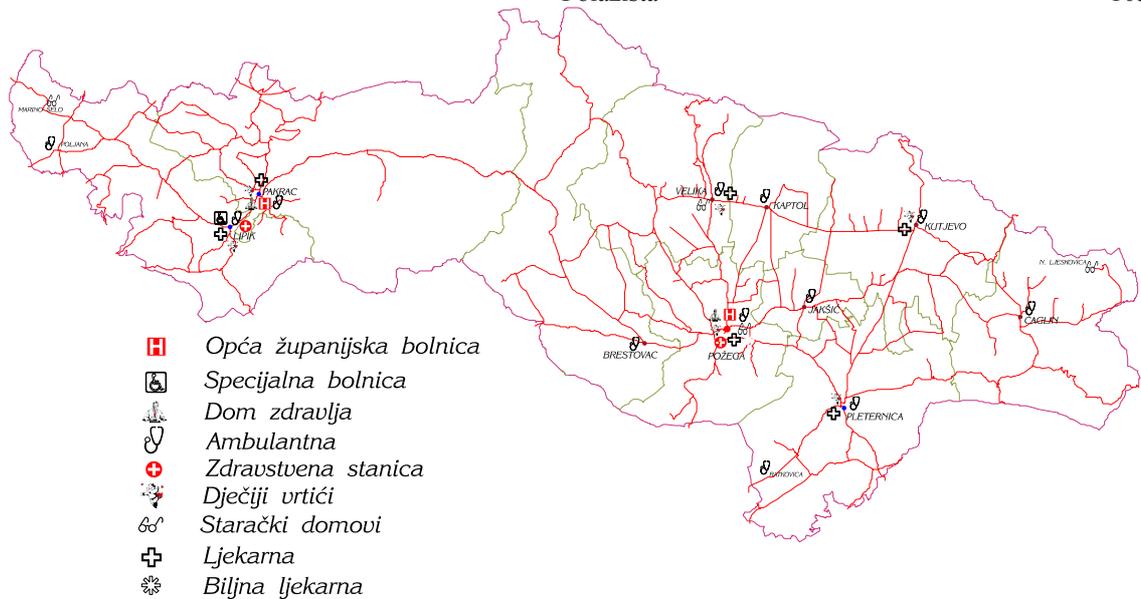
Bolnica u Požegi jedna je od najstarijih bolnica u RH. Osnovana je 1836. godine, a nalazila se u ulici Vučjak. Tek izgradnjom nove bolnice 1936. godine započinje razvojni zamah moderne bolničke zdravstvene službe.

Područje Požeško-slavonske županije pokriveno je sljedećim zdravstvenim ustanovama:

Zavod za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije - ustanova od javnog zdravstvenog interesa koja obavlja zdravstveno-preventivnu i sanitarnu zaštitu od 1997. godine; Bolnice trajno obavljaju specijalističko-konzilijarne zaštitu. Na području Županije djeluju dvije opće bolnice i jedna specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju.

To su:

- Opća županijska bolnica Požega - kapaciteta 307 postelja,

Ljekarne

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ima Ugovore o opskrbi osiguranih osoba lijekovima, zavojnim materijalom te ortopedskim i drugim pomagalicama sa sljedećim ljekarnama:

- Ljekarna Požega, Požega Trg Sv. Trojstva 6,
- Ljekarničke jedinice - Filijala I M. Gupca 21,
- Filijala II S. Radića, 1
- Pleternica, I. Šveara 24,
- Kutjevo E. Kvaternika 1,
- Velika, B. Jelačića 76,
- Ljekarna Mira Rajić Požega M. Gupca 4,
- Ljekarna Škoko Požega, M. Gupca 21,.
- Ljekarna Vesna Topol, Požega Sv. Roka 24,
- Privatna ljekarna Mirjana Vukoja , Cirakijeva 8,
- Ljekarna - Dom zdravlja Pakrac, Pakrac Bolnička 68,
- Ljekarničke jedinice - Ljekarna Pakrac,
- Ljekarna Lipik, Lipik M. Terezije 15.

Socijalna skrb

Ured za rad, zdravstvo i socijalnu skrb Požeško-slavonske županije provodi postupak ostvarivanja prava određenih kategorija građana, reguliranja prava vojnih i civilnih invalida rata te utvrđuje prava o posebnoj zaštiti obitelji poginulih, teže ranjenih hrvatskih branitelja, vojnih i civilnih invalida rata i obitelji umrlih invalida i sudionika rata.

Na području Županije djeluju dva centra za socijalnu skrb:

- **Centar za socijalnu skrb Požega,**
- **Centar za socijalnu skrb Pakrac.**

Centri za socijalni rad pružaju usluge socijalne zaštite određenim kategorijama građana.

Domovi umirovljenika pružaju umirovljenicima i drugim starijim osobama usluge organiziranog stanovanja, prehrane, pomoći i njege, socijalnog rada, zdravstvene zaštite, odmora i rekreacije te drugih aktivnosti. Na području Županije djeluju sljedeće ustanove socijalne skrbi: - Dom umirovljenika u Požegi - kapaciteta 130 mjesta,

- Dom umirovljenika u Velikoj - kapaciteta 120 mjesta,
- Dom starih Marino Selo - kapaciteta 60 mjesta,
- Zavod za socijalno zdravstvenu zaštitu Ljeskovica-kapaciteta 360 mjesta,
- Dom za djecu i mladež Lipik - kapaciteta 76 mjesta.

U navedenim ustanovama uglavnom su smještene odrasle i starije osobe osim u Domu za djecu i mladež Lipik gdje su smještene djeca školske dobi.

U gradu Požegi smješten je Odgojni zavod za maloljetničku delinkvenciju i Kazneni zavod za odrasle osobe.

Odgojni zavod je kazneno tijelo u kome se izvršavaju odgojne mjere. U Odgojnom zavodu u Požegi odgojnu mjeru izvršavaju ženske osobe u dobi od 14–23 godine života. Maksimalni smještajni kapacitet je za 54 osobe. U Odgojnom zavodu je uposleno 5 odgajatelja VSS (2 pedagoga, psiholog,

socijalna radnica, profesorica komparativne knjiženosti), 5 pomoćnih odgajatelja (SSS), stručni instruktor (SSS), matični referent (SSS) i ravnateljica Zavda (VSS - diplomirana pravica).

Kazneni zavod je posebno tijelo državne uprave pod neposrednim nadzorom Ministarstva pravosuđa. U Požegi postoji Kazneni zavod za ženske osobe. Prema stupnju osiguranja i ograničenja slobode zatvorenog je tipa, a u njemu postoje odjeli zatvorenog, poluotvorenog i otvorenog tipa te jedan poseban poluotvoreni odjel za muške osuđene osobe. U okviru svog poslovnog prostora ima smještajne kapacitete - nastambe (4 zgrade) u kojima borave i rade osuđene žene te jednu zgradu u kojoj borave osuđene muške osobe. U sustavu Zavoda nalazi se gospodarska jedinica "Orljava" u čijem sastavu djeluju radne jedinice (pogoni) konfekcije (muške košulje) u Požegi i Velikoj, poljoprivredni pogoni (ratarstvo i stočarstvo), te metalski pogon. Struktura uposlenih u Kaznenom zavodu s gospodarskom jedinicom "Orljava" je sljedeća: VSS-31 djelatnik, VŠS-17 djelatnika, SSS-346 djelatnika, NSS-288 djelatnika.

Uprava i administracija

Temeljem ustavnih i zakonskih određenja Požeško-slavonska županija je jedinica područne (regionalne) samouprave. Na razini Županije obavljaju se poslovi od područnog regionalnog interesa propisani temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samo- upravi.

U dijelu područne (regionalne) samouprave djeluju sljedeća tijela:

- Skupština Požeško-slavonske županije,
- Poglavarstvo Požeško-slavonske županije,
- Stručna služba za poslove Županijske skupštine i Županijskog poglavarstva i lokalne samouprave,

- Upravni odjel za gospodarstvo,
 - Upravni odjel za društvene djelatnosti,
 - Upravni odjel za proračun i financije,
 - Županijski zavod za prostorno uređenje,
- Navedena tijela imaju sjedište u Požegi.

Gradovi i općine imaju svoja vijeća, poglavarstva i upravna tijela koja obavljaju poslove lokalne samouprave na gradskoj i općinskoj razini. Djeluju u sjedištima teritorijalno-političkih jedinica.

Za obavljanje poslova državne uprave na području Županije ustrojen je, temeljem Zakona o sustavu državne uprave, Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji sa sjedištem u Požegi i ispostavom u Pakracu, a čine ga sljedeće ustrojstvene jedinice:

- Služba za zajedničke poslove,
- Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo,
- Služba za društvene djelatnosti,
- Služba za opću upravu i imovinsko pravne poslove.

Na području Županije djeluju područne službe uprave, podružnice i zavodi.

- Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Požega s ispostavom u Pakracu,
- Ministarstvo obrane, Uprava za obranu sa sjedištem u Požegi i Uredom obrane u Pakracu,
- Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava Požeško-slavonska, policijske postaje Požega i Pakrac te ispostave Pleternica i Kutjevo kao i postaja prometne policije u Požegi.
- Porezna uprava Ministarstva financija sa sjedištem u Požegi i ispostavi Pakrac,
- Zavod za platni promet-podružnica Požega i poslovnica Pakrac koja pripada podružnici Kutina,
- Financijska policija - Ministarstva financija sa sjedištem u Požegi,
- Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske s područnom službom u Požegi,
- Zavod za zapošljavanje - Ministarstvo rada i socijalne skrbi s područnom službom u Požegi i ispostavom u Pakracu,
- Centar za socijalnu skrb Republičkog fonda socijalne zaštite s podružnicama u Požegi i Pakracu,
- Hrvatski Zavod za zdravstveno osiguranje s područnim uredom u Požegi i ispostavom Pakrac,
- Državni ured za reviziju u Požegi,
- Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu - podružnica u Požegi i ispostava u Pakracu,
- Hrvatsko stočarski selekcijski centar u Požegi.

Na području Županije djeluju i sljedeća pravosudna tijela:

- Županijski sud u Požegi,
- Općinski sud u Požegi i Pakracu,
- Prekršajni sud u Požegi i Pakracu.

1.1.2.6. Zaštićena prirodna i graditeljska baština

Graditeljska baština

Području Požeško-slavonske županije povijesna je i prirodna cjelina u kojoj se stoljećima odvijao intenzivan život različitih civilizacija. Brojni raznorodni materijali dokazi graditeljske baštine od arheoloških lokaliteta, povijesnih i ruralnih cjelina, utvrđenih gradova, sakralnih građevina do pojedinačnih stambenih i javnih zgrada govore o kontinuitetu naseljavanja i kulturi življenja i stanovanja u različitim stilskim, oblikovnim i vremenskim razdobljima.

Područje Županije predstavlja značajno arheološko područje s nizom lokaliteta putem kojih pratimo kontinuirano naseljavanje od mlađeg kamenog doba do danas.

Povoljan geografski položaj omogućio je protok različitih utjecaja, kulturnih, gospodarskih i političkih tijekom prapovijesti, antike i srednjeg vijeka.

Na tom su se području mijenjali nositelji različitih kultura koji su ostavili raznovrsne materijalne tragove, a buduća arheološka istraživanja na području Županije pružit će niz vrijednih podataka, te upotpuniti dosadašnje spoznaje o vrstama naselja, njihovom razvitku i trajanju, kao i o materijalnoj te kulturnoj ostavštini naroda koji su prebivali na tom prostoru od mlađeg kamenog doba do kasnog srednjeg vijeka.

Gradske urbanističke jezgre nalaze se u Požegi, Lipiku i Pakracu, a registrirane su kao kulturno dobro s ucrtanim zonama zaštite. Unutar zaštićenih urbanih cjelina nalazi se i veći dio kulturnih dobara graditeljske baštine registriranih ili preventivno zaštićenih, stambene, javne i sakralne namjene, koji definiraju urbanu sliku i tlocrt grada.

Tabela 94.

POPIS EVIDENTIRANIH, PREVENTIVNO ZAŠTIĆENIH I REGISTRIRANIH SPOMENIKA KULTURE
ŽUPANIJA: POŽEŠKO – SLAVONSKA
OPĆINA: BRESTOVAC

Red.br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMEN.
1	AMATOVCI	"Kućište" srednjovjek. nalazište		A
2	BRESTOVAC	Crkva sv. Martina Biskupa		PS
3	BRESTOVAC	Rana srednjovjekovna nekropola		A
4	BRESTOVAC	"Gaišće"	B	A
5	DOLAC	Antičko naselje		A
6	IVANDOL	Prapovijesno naselje		A
7	JAGUPLJE	Stambena prizemnica br.21	B	E
8	JAGUPLJE	"Glavica" prapovijesno nalazište		A
9	JEMINOVCI	Prapovijesno naselje		A
10	KAMENSKA	Spomenik Pobjede naroda Slavonije		NOB
11	KOPRIVNA	"Turska gradina" srednjovjek. nalazište		A
12	KOPRIVNA	"Grančine" srednjovjek. nalazište		A
13	ORLJAVAC	Kapela sv. Roka		PS
14	PASIKOVCI	Prapovijesno naselje		A
15	PAVLOVCI	Crkva sv. Pavla		PS
16	PODSREČE	"Duljine", "Rovine" antičko nalaz.		A
17	RUŠEVAC	Prapovijesno naselje		A
18	SKENDEROVCI	Župna crkva sv. Ane, Trg Sv. Trojstva 18		PS
19	SKENDEROVCI	Prapovijesno nalazište		A
20	SLOBOŠTINA	"Polje"	B	A
21	SLOBOŠTINA	"Turski grad" antičko naselje		A
22	ŠNJEGAVIĆ	Parohijska crkva Presvete Bogorodice		PS
23	ŠNJEGAVIĆ	Crkva sv. Bogorodice		PS
24	ŠNJEGAVIĆ	Ranoromanička opatija "Rudine"	A	A
25	ŠNJEGAVIĆ	Antičko nalazište kod Čečavca		A
26	ŠNJEGAVIĆ	"Poljane" srednjovjek. naselje		A
27	ŠNJEGAVIĆ	Desni potok na Pšunju, prap.nalazište		A
28	STRIJEŽEVICA	"Gromle"		A
29	STRIJEŽEVICA	Sjeverno od sela-prapovijesno nalazište		A
30	VRANIĆ	Antičko naselje		A

Tabela 95.
OPĆINA : ČAGLIN

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOM.
1	2	3	4	5
1	DJEDINA RIJEKA	Prapov. nalazište		A
2	DJEDINA RIJEKA	Rana srednjovjekovna nekropola		A
3	DJEDINA RIJEKA	"Krčevina" paleolitsko nalazište		A
4	DRAGANLUK	Prapov. naselje		A
5	DRAGANLUK	"Pilana I adica" prapov. nalazište		A
6	DUBOKA	Križevi obitelji Branežac		PS
7	DUBOKA	Petrov križ, groblje		PS
8	DUBOKA	Savin križ, groblje		PS
9	DUBOKA	Popadić R., križ, groblje		PS
10	DUBOKA	Ostojin kameni križ, groblje		PS
11	DUBOKA	Prapovijesno naselje		A
12	IMRIJEVCI	Kapela sv. Katarine		PS
13	IMRIJEVCI	"Palačice" antičko naselje		A
14	IMRIJEVCI	"Brazda" antičko naselje		A
15	IMRIJEVCI	"Kučlišta" antičko nalazište		A
16	IMRIJEVCI	"Polje" antičko nalazište		A
17	IVANOVC	Prapovijesno nalazište		A
18	KNEŽEVAC	Antičko nalazište		A
19	LATINOVAC	Pravosl.crkva Velikomučenika Georgija		PS
20	LATINOVAC	Crkva sv. Luke - centar sela		PS
21	LATINOVAC	Stambena prizemnica, Glava 5		PS
22	MILANLUG	Kapela Gospe od Krunice		PS
23	PAKA	Kapela sv. Martina		PS
24	PAKA	"Kremenac" paleolitsko nalazište		A
25	RUŠEVO	Župna crkva Uzašašća Kristovog		PS
26	RUŠEVO	Kuća Jakovac, sada Mroček		PS
27	RUŠEVO	Zgr. bivšeg poglavarstva, Ruševo 40		PS
28	RUŠEVO	Crkva sv. Marije, centar sela		PS
29	RUŠEVO	Kuća u Ruševu		E
30	RUŠEVO	"Vrčan" prapovijesno naselje		A
31	RUŠEVO	Paleolitsko nalazište		A
32	SAPNA	Antičko nalazište		A
33	SOVSKI DOL	Kapela sv. Marije		PS

Tabela 96.
OPĆINA : JAKŠIĆ

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOM.
1	2	3	4	5
1	BERTELOVCI	Prapovijesno naselje		A
2	CEROVAC	Kapela sv. Nikole Tavelića		PS
3	CEROVAC	Prapovijesno nalazište		A
4	CEROVAC	"Brdo" prapovijesno nalazište		A
5	EMINOVCI	Srednjovjekovna nekropola		A
6	JAKŠIĆ	Župna crkva sv. Barbare		PS
7	JAKŠIĆ	Prapovijesno naselje	A/B	A
8	JAKŠIĆ	"Caira" prapovijesno naselje		A
9	JAKŠIĆ	"Guščak"		A
10	JAKŠIĆ	"Alibegovica" prapovijesno nalazište		A
11	RAJSAVCI	Prapovijesno naselje		A
12	TREŠTANOVCI	Prapov. i ant.lokal. "Treštan gradina" "Lušnjača", "Zgon" i "Ogradenica"	A	A

Tabela 97.

OPĆINA : KAPTOL

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	DOLJANOVCI	"Pogana Gradina" srednjovjek. naselje		A
2	DOLJANOVCI	Prapovijesno nalazište		A
3	DOLJANOVCI	"Voljevac" srednjovjekovno nalazište		A
4	ČEŠLJAKOVCI	Kapela Imena Isusovog		PS
5	ČEŠLJAKOVCI	Inventar kapele Imena Isusovog		P
6	GOLO BRDO	"Topinica" prapovijesno nalazište		A
7	KAPTOL	Srednjovjekovni grad	A	PS
8	KAPTOL	Župna crkva sv. Petra I Pavla	C	PS
9	KAPTOL	Inventar župne crkve sv. Petra I Pavla	B	P
10	KAPTOL	Prapov. lok. "Čemernica", "Bare" i "Glavica"	A	A
11	KAPTOL	Prapovijesno naselje		A
12	KAPTOL	"Gradac" prapovijesno naselje		A
13	PODGORJE	Kapela sv. Katarine		PS

Tabela 98.

OPĆINA : KUTJEVO.

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	BEKTEŽ	Vlastelinska prizemnica, centar		PS
2	BEKTEŽ	Kapela Srca Isusova		PS
3	BEKTEŽ	Stambena zgrada, centar sela		PS
4	BEKTEŽ	Crkva sv. Đurđa		PS
5	BEKTEŽ	Poklonac		PS
6	BEKTEŽ	Kuća prizemnica, Glavna 83		PS
7	BEKTEŽ	Kuća prizemnica, Glavna 83		PS
8	BEKTEŽ	Kuća prizemnica, Glavna 83		PS
9	BEKTEŽ	Kuća prizemnica, Glavna 131		PS
10	BEKTEŽ	Kuća prizemnica, Glavna 131		PS
11	GRABARJE	Kapela sv. Ivana Krstitelja		PS
12	GRABARJE	Poklonac		PS
13	GRABARJE	Antičko naselje "Beć"	A	A
14	GRABARJE	Srednjovjekovno naselje "Beć"	A	A
15	GRABARJE	"Grabaračke livade"		A
16	GRABARJE	Prapovijesna nekropola		A
17	GRABARJE	"Prud" prapovijesno naselje		A
18	GRABARJE	"Rupe" antička nekropola		A
19	GRABARJE	"Branski sran" ant.		A
20	GRABARJE	"Groblje" prapovijesno nalazište		A
21	GRABARJE	"Mihaljevačko polje" prapovijesno nalazište		A
22	GRABARJE	"Odsjek" prapovijesno nalazište		A
23	GRABARJE	"Prud" prapovijesno nalazište		A
24	GRABARJE	"Branski sran" arheološki lokalitet		A
25	GRADIŠTE	Pravoslavna kapela Rođenja Bogor.		PS
26	GRADIŠTE	Seoski drveni rezbareni križ		PS
27	GRADIŠTE	Rezbareni križ		PS
28	GRADIŠTE	Drveni križ kod Potočana		PS
29	GRADIŠTE	Kapela Rođenja Bogor., kraj sela		PS
30	GRADIŠTE	Prapovijesno naselje		A
31	HRNJEVAC	"Brdo" prapovijesno naselje	A	A
32	HRNJEVAC	Košarine - prapovijesno naselje	B	A
33	KULA	"Gračine" srednjovjekovno nalazište		A
34	KUTJEVO	Župna crkva sv. Marije	B	PS
35	KUTJEVO	Dvor Turković		PS
36	KUTJEVO	Kutjevački povijesni kompleks	A	PS
37	KUTJEVO	Vlastelinska prizemnica		PS
38	KUTJEVO	Jednokatnica župnog ureda		PS
39	KUTJEVO	Kapelica na groblju		PS

40	KUTJEVO	Raspeće		PS
41	KUTJEVO	Kapela sv. Marije		PS
42	KUTJEVO	Inventar župne crkve sv. Marije	B	P
43	KUTJEVO	Oltarska pala Gospe Kut.u crkvi sv.Marije	A	P
44	KUTJEVO	"Mihalje" prapovijesno naselje		A
45	KUTJEVO	"Vlastelinski vinograd" prapov. nalaz		A
46	LUKAČ	"Kremenište" prapovijesno nalazište		A
47	MITROVAC	"Gradina" prapovijesno naselje		A
48	MITROVAC	Prapovijesno nalazište		A
49	OVČARE	Prapovijesno naselje		A
50	POREČ	Kuća prizemnica, Glavna 59		PS
51	POREČ	Kuća prizemnica, Glavna 4		PS
52	POREČ	Raspelo, ulaz u selo		PS
53	POREČ	Crkva sv. Marka, centar sela		PS
54	VETOVO	Prapovijesna nekropola		A
55	VETOVO	Antičko nalazište		A
56	VETOVO	"Vetovačke livade" antičko nalazište		A

Tabela 99.

OPĆINA : LIPIK

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	ANTUNOVAC	Kapela sv. Antuna		PS
2	ANTUNOVAC	Kalvinistička crkva		PS
3	ANTUNOVAC	Crkva sv. Srca Isusova		PS
4	ANTUNOVAC	Prapovijesno naselje		A
5	BJELANOVAC	Spomen palim borcima NOR-a		NOB
6	BREKINJSKA	Arheološki muzej Zagreb, 45-50 predm.		P
7	BREKINJSKA	Brekinjska k.br.66, kuća		E
8	BREKINJSKA	Brekinjska k.br. 37, kuća		E
9	BREKINJSKA	Crkva sv. Mihovila		PS
10	BREKINJSKA	Kalvinistička crkva		PS
11	BREKINJSKA	"Graovište" prapovijesno naselje		A
12	BREZINE	Kapela sv. Andrije	A	PS
13	BREZINE	Prapovijesno naselje uz želj. prugu		A
14	BREZINE	Rano srednjovjekov. nas. uz želj. prugu		A
15	BUJAVICA	Antičko naselje ili nekropola uz želj. prugu		A
16	BUKOVČANI	Spomen izvor-Omladinac, Bukovačka ul.		NOB
17	BUKOVČANI	Spomen česma palim borcima sela		NOB
18	DOBROVAC	Kapela Srca Isusova		PS
19	DONJI ČAGLIĆ	Pravoslavna crkva sv. Nikole		PS
20	DONJI ČAGLIĆ	Crkva sv. Đurđa		PS
21	ČAGLIĆ	Spomen ploča borcima I ŽFT		NOB
22	ČAGLIĆ	"Gradina" prapovijesno nalazište		A
23	FILIPOVAC	Spomen palim borcima NOR-a iz sela		NOB
24	GAJ	Župna crkva sv. Katarine	C	PS
25	GAJ	Slavka Sudre br.8, kuća brvnara		E
26	GAJ	Slavka Sudre br.21, ambar		E
27	GAJ	Ilije Strganca br.8, kuća brvnara		E
28	JAPAGE	Masovna grobnica - bunar	A	NOB
29	KORITA	Prapovijesno naselje		A
30	KUKUNJEVAC	Pravos.crkva Predobre Matere Paraskeve	D	PS
31	KUKUNJEVAC	Zbirka NOB – spomen soba	C	P
32	LIPIK	Crkva sv. Ane		PS
33	LIPIK	Urbanistička cjelina	B	
34	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 31		PS

35	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 29		PS
36	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 27		PS
37	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 25		PS
38	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 23		PS
39	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 19 - 21		PS
40	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 15		PS
41	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 13		PS
42	LIPIK	Zgrada Marije Terezije 3		PS
43	LIPIK	Zgrada u Slavonskoj ulici 47		PS
44	LIPIK	Trg kralja Tomislava bb		PS
45	LIPIK	Ergela Lipik		PS
46	LIPIK	Spomen kosturnica I spomenik ŽFT	B	NOB
47	LIPIK	Spomen palim ŽF, Bakarića		NOB
48	LIPIK	Spomen bista revolucionaru J.Markovića		NOB
49	LIPIK	Spomen bista B.Maslarića, bolnički park		NOB
50	LIPIK	Spomen bista revoluc.B.Nikole		NOB
51	LIPIK	Spomen bista N.Miljanića-Ratara,tv.stakla		NOB
52	LIVAĐANI	k.br.23, kuća brvnara		E
53	LIVAĐANI	Spomenik palim borcima		NOB
54	LIVAĐANI	Spomen dom N. M. Ratara, centar		NOB
55	MARINO SELO	Crkva sv. Jovana Krstitelja		PS
56	MARINO SELO	Kužni pil sv. Trojstva		PS
57	MARINO SELO	k.br.97, kuća		E
58	MARINO SELO	k.br.73, kuća brvnara		E
59	POLJANA	Crkva sv. Ane		PS
60	ŠEOVICA	Prapovijesno naselje		A
61	ŠEOVICA	Rano srednjevjekovno naselje		A
62	ŠEOVICA	Srednjevjekovno nalazište		A
63	ŠEOVICA	Kameni nadgrobni spomenici - stećci		NOB
64	ŠEOVICA	Spomen ploča u čast savjetov. 1.11.41		NOB
65	ŠEOVICA	Spomen ŽF Šeovice, 133 žrtve Kozare		NOB
66	ŠEOVICA	Spomen obilježje radnicima kamenoloma		NOB
67	ŠEOVICA	Spomen česma palim borcima NOR-a		NOB
68	SKENDEROVCI	"Begovača" srednjevjekovno nalazište		A
69	SKENDEROVCI	Spomenik palim borcima NOR-a I ŽFT		NOB
70	STRIŽEVAC	Kapela sv. Josipa		PS
71	SUBOCKA	Crkva sv. Arhandela		PS
72	SUBOCKA	Prapov.nekropola-tumuli "Zenica", "Naspa"		A
73	SUBOCKA	"Gradina" srednjevjekovni lokalitet		A
74	SUBOCKA	Spomen ploča palim borcima I ŽFT		NOB

Tabela 100.

OPĆINA : PAKRAC

Red. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	BADLJEVINA	Župna crkva sv. Ivana Krstitelja	C	PS

2	BADLJEVINA	Kapela		PS
3	BADLJEVINA	Antičko naselje "Filjak"		A
4	BADLJEVINA	Prapovijesno naselje "Gradina"		A
5	BADLJEVINA	Antičko naselje "Gradina"		A
6	BADLJEVINA	Srednjovjekovno naselje "Gradina"		A
7	BADLJEVINA	Antičko naselje I nekropola "Zidina"		A
8	BATINJANI	Pravoslavna kapela sv. Dimitrija		PS
9	BRANEŠCI	"Zidina ili Klisa prapovijesno nalazište"		A
10	BRUSNIK	Antičko naselje "Selište"		A
11	BUČJE	Zbirka XII Proleterske brigade	C	P
12	BUČJE	Prapov. naselje na brijegu kod Bučja		A
13	BUČJE	"Zidina" srednjovjekovni lokalitet		A
14	CIKOTE	"Kamen" prapovijesno nalazište		A
15	D.GRAHOVLJANI	Parohijska crkva sv. Petra I Pavla	B	PS
16	D.GRAHOVLJANI	Prapov. I ant. nekropola "Staro groblje"		A
17	DEREZA	Prapovijesno nalazište		A
18	DONJA OBRIFEŽ	Crkva sv. Marije Magdalene		PS
19	DONJA OBRIFEŽ	k.br.126 - ambar na kat		E
20	DRAGOVIĆ	Stari grad "Čaklovec"	A	PS
21	DRAGOVIĆ	Crkva sv. Save		PS
22	G. ŠUMETLICA	k.br. 30 - kuća		E
23	G. ŠUMETLICA	k.br. bb - mlin kašikar		E
24	G. ŠUMETLICA	Prapovijesno naselje "Selište"		A
25	GRAHOVLJANI	Prapovijesno naselje		A
26	KOTURIĆ	"Selište" srednjovjekovno nalazište		A
27	KRIČKE	"Repište" prapovijesno nalazište		A
28	KUSONJE	Ruševine parohijske crkve	B	PS
29	OMANOVAC	Kapela sv. Luke		PS
30	OMANOVAC	k.br. 44 - kuća		E
31	OMANOVAC	k.br. 32 - kuća		E
32	OMANOVAC	k.br. 32 - ambar		E
33	PAKRAC	Župna crkva Uznesenja Marijina	B	PS
34	PAKRAC	Epis.crkva sv.Duha, Trg b.Jelačića 13a	B	PS
35	PAKRAC	Episkopski dvor, Trg Bana Jelačića 16	B	PS
36	PAKRAC	Urbanistička cjelina	B	PS
37	PAKRAC	Katnica Stare općine, Hrvat. velikana 3	B	PS
38	PAKRAC	Katnica đačkog doma, Hrvat. velikana 2		PS
39	PAKRAC	Kurija Janković, Trg B. Jelačića 1	B	PS
40	PAKRAC	Magazin, Strossmayerova		PS
41	PAKRAC	Stamb.posl.jednokat. Hrvat. velikana 10		PS
42	PAKRAC	Jednokat.Socijalnog, Hrvat. velikana 12		PS
43	PAKRAC	Ugaona jednogkatnica, Hrvat.velikana 18		PS
44	PAKRAC	Jednokat, Hrvatskih velikana 20		PS
45	PAKRAC	Poslovna jednogkat., Hrvat. velikana 11		PS
46	PAKRAC	Trg 76. bataljuna 8, Vatrogasni toranj		PS
47	PAKRAC	Trg 76. bataljuna 1		PS
48	PAKRAC	Braće Radić 5		PS
49	PAKRAC	M.Gupca 2, Stari hotel		PS
50	PAKRAC	Bolnička 1, Dječiji vrtić		PS
51	PAKRAC	Strossmayerova 28		PS
52	PAKRAC	Strossmayerova 12		PS
53	PAKRAC	Braće Radić 13, Osnovna škola		PS
54	PAKRAC	Matije Gupca 3		PS
55	PAKRAC	M.Gupca 19		PS
56	PAKRAC	Hrvatskih velikana 8		PS
57	PAKRAC	Strossmayerova 1 Župni ured		PS

58	PAKRAC	Hrvatskih velikana 21		PS
59	PAKRAC	Strossmayerova 3		PS
60	PAKRAC	M.Gupca bb, škola		PS
61	PAKRAC	Kralj Tomislava 16		PS
62	PAKRAC	Krala Tomislava 7		PS
63	PAKRAC	Kralja Tomislava 24		PS
64	PAKRAC	Braće Radić 18		PS
65	PAKRAC	A.Cesarca 1		PS
66	PAKRAC	Crkvice pored hotela		PS
67	PAKRAC	A.Cesarca,zgrada hotela		PS
68	PAKRAC	Bolnička 11		PS
69	PAKRAC	M.Gupca 4		PS
70	PAKRAC	M.Gupca 9		PS
71	PAKRAC	M.Gupca 5		PS
72	PAKRAC	Ugaona kat. hotela "Polaka",Radićeva 3		PS
73	PAKRAC	Dvorački kompleks Janković	A	PS
74	PAKRAC	Inventar Episkopske crkve sv.Duha		P
75.	PAKRAC	Inventar župne crkve uznesenja Marijina		P
76	PAKRAC	Muzejski pred. (zbirka) u Episkop.dvoru		P
77	PAKRAC	Prapovjesno naselje Nova ulica		A
78	PAKRAC	Prapovjesno naselje Stari grad		A
79	PAKRAC	Prapovjesno naselje Vinograd Vaničeka		A
80	PAKRAC	Ant.nalazište 4.zgr.u ul.XII Proleter brig.		A
81	PAKRAC	Prapovjesno nalazište iza katol. crkve		A
82	PAKRAC	"Gavrinica-čimen" prapovijesno nalazište		A
83	PAKRAC	Bolnička ulica br. 10		P
84	PAKRAC	Bolnička ulica br. 16		P
85	PAKRAC	Bolnička ulica br. 18		P
86	PAKRAC	Bolnička ulica br. 19		P
87	PAKRAC	Bolnička ulica br. 29		P
88	PAKRAC	Bolnička ulica br. 42 I 44		P
89	PAKRAC	Bolnička ulica br. 60		P
90	PAKRAC	Bolnička ulica br. 78		P
91	PAKRAC	Cesarčeva 2		P
92	PAKRAC	Cesarčeva 4		P
93	PAKRAC	Cesarčeva 6		P
94	PAKRAC	Hrvatskih velikana 1		P
95	PAKRAC	Hrvatskih velikana 6		P
96	PAKRAC	Hrvatskih velikana 13		P
97	PAKRAC	Hrvatskih velikana 15		P
98	PAKRAC	Hrvatskih velikana 16		P
99	PAKRAC	Hrvatskih velikana 19		P
100	PAKRAC	Hrvatskih velikana 23/1		P
101	PAKRAC	Hrvatskih velikana 27		P
102	PAKRAC	Hrvatskih velikana 31		P
103	PAKRAC	Kralja Tomislava 1		P
104	PAKRAC	Kralja Tomislava 2		P
105	PAKRAC	Kralja Tomislava 3		P
106	PAKRAC	Kralja Tomislava 4		P
107	PAKRAC	Kralja Tomislava 5		P
108	PAKRAC	Kralja Tomislava 6		P
109	PAKRAC	Kralja Tomislava 9		P
110	PAKRAC	Kralja Tomislava 10		P
111	PAKRAC	Kralja Tomislava 12		P
112	PAKRAC	Kralja Tomislava 14		P
113	PAKRAC	Kralja Tomislava 18		P

170	VEL. BANOVAČ	k.br. 35 - krušna peč, bunar		E
171	VEL. BANOVAČ	Crkva sv. Jovana		PS
172	VEL. BANOVAČ	Kapela sv. Antuna		PS
173	VEL. BANOVAČ	Crkva sv. Marije Pomoćnice		PS

Tabela 101.

OPĆINA : PLETERNICA

R. Br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	AŠIKOVCI	Kapela Prikazanja Isusovog		PS
2	AŠIKOVCI	Raspeće		PS
3	AŠIKOVCI	Prapovijesno naselje		A
4	BILICE	Kapela sv. Đurđa		PS
5	BLACKO	Srednjevjek. grad Rudine sa gradom		A
6	BRANI	Antičko nalazište		A
7	BUČJE	Župna crkva Preobraženja Kristovog		PS
8	BUČJE	Ambar, kućni broj 82	C	E
9	BUČJE	Ambar, kućni broj 66		E
10	BUČJE	Ambar, kućni broj 80		E
11	BUČJE	Kuća za stanovanje, kućni broj 94		E
12	BUČJE	Ambar, kućni broj 94		E
13	BUČJE	Kuća za stanovanje, kućni broj 105		E
14	BUČJE	Ambar, kućni broj 51		E
15	BUČJE	Ambar, kućni broj 53		E
16	BUČJE	Kuća za stanovanje, kućni broj 61		E
17	BUČJE	Kuća za stanovanje, kućni broj 68		E
18	BUČJE	Kućari sa kućom, "predvorjem" br.103		E
19	BUČJE	Kuća za stanovanje, kućni broj 134		E
20	FRKLJEVCI	Križ		PS
21	GRADAC	"Babišnjača" prapovijesno naselje		A
22	GRADAC	"Crkvište na Markovcu" prapov. naselje		A
23	GRADAC	"Klasje" prapovijesna nekropola		A
24	GRADAC	"Polje podsik" prapovijesno naselje		A
25	GRADAC	"Njiva uz Delac" prapovijesno naselje		A
26	GRADAC	Srednjovjekovno nalazište		A
27	KADANOVCI	Kuća za stanovanje br.10		E
28	KADANOVCI	Bunar, br. 29		E
29	KADANOVCI	Ambar, br. 36		E
30	KADANOVCI	Kuća, br. 27		E
31	KADANOVCI	Kuća, br. 28		E
32	KADANOVCI	Kuća, br. 36		E
33	KADANOVCI	Kuća, br. 42		E
34	KADANOVCI	Ambar, br. 52		E
35	KNEŽCI	"Starnik" antičko nalazište		A
36	KOMORICA	Kapela Mihovila Arhandela		PS
37	KOPRIVNICA	Križ, na ulazu u mjesto		PS
38	KOPRIVNICA	Kapela Svih Svetih		PS
39	KOPRIVNICA	Poklonac - izvor "Mlada nedjelja"		PS
40	KUZMICA	Kapela sv. Kuzme I Damjana	A	PS
41	KUZMICA	Kurija Kuševića		PS
42	KUZMICA	Inventar crkve sv. Kuzme I Damjana		P
43	LAKUŠIJA	"Granični gaj" poleolitsko nalazište		A
44	MALI BILAČ	Prapovijesno nalazište		A
45	NOVOSELCI	"Šikare", "Paljevine" prapovijesno naselje		A
46	NOVOSELCI	Antičko naselje		A
47	NOVOSELCI	Srednjovjekovno naselje		A

48	NOVOSELCI	"Polje Markovac" prapovijesno naselje		A
49	NOVOSELCI	"Šikara" prapov. ant. srednjovjek. naselje		A
50	PLETERNICA	Raspeće		PS
51	PLETERNICA	Vlastelinski kompleks		PS
52	PLETERNICA	Temelji stare crkve sv. Nikole		PS
53	PLETERNICA	Spomenik vojnicima palim u I svj. ratu		PS
54	PLETERNICA	Prapovijesno naselje		A
55	PLETERNICA	"Gložde" prapovijesno nalazište		A
56	RATKOVIĆA	Kapela sv. Mihovila	A	PS
57	RATKOVIĆA	Kuća za stanovanje "D. Kraj" 28		E
58	RATKOVIĆA	Štagalj, br.70		E
59	RATKOVIĆA	Kuća za stanovanje "D. Kraj" 77/79		E
60	RATKOVIĆA	Kuća za stanovanje "D. Kraj" 80		E
61	RATKOVIĆA	Ambar, br. 80		E
62	SESVETE	Župna crkva Svih Svetih	B	PS
63	SESVETE	Antičko nalazište		A
64	SESVETE	Kuća, uz sporedni put		E
65	SULKOVIĆI	Prapovijesno nalazište		A
66	TULNIK	Prapovijesni lokalitet "Mula"	A	A
67	TULNIK	Prapovijesni lokalitet "Mula" I "Krišnjak"	A	A
68	VESELA	Prapovijesno nalazište		A
69	ZAGRAĐE	Srednjovjekovno naselje		A
70	ZAGRAĐE	Srednjovjekovno nalazište		A
71	ZAGRAĐE	Prapovijesno nalazište		A
72	ZAGRAĐE	Kuća, br. 63	C	E
73	ZAGRAĐE	Kuća, br. 128	C	E
74	ZAGRAĐE	Ambar, br. 151	B/C	E
75	ZAGRAĐE	Kuća za stanovanje "D. Kraj" 96	C	E
76	ZAGRAĐE	Ambar, D. Kraj br. 48-50		E
77	ZAGRAĐE	Ambar, D. Kraj br. 106		E
78	ZAGRAĐE	Ambar, D. Kraj br. 111		E
79	ZAGRAĐE	Ambar, D. Kraj br. 141		E
80	ZAGRAĐE	Kuća za stanovanje, D. Kraj br.19		E
81	ZAGRAĐE	Ambar, br. 64		E
82	ZAGRAĐE	Ambar, br. 99		E
83	ZAGRAĐE	Kuća, br. 99		E
84	ZAGRAĐE	Ambar, br. 105		E
85	ZAGRAĐE	Ambar, br. 122		E
86	ZAGRAĐE	Kuća, br. 134		E
87	ZAGRAĐE	Ambar, br. 149		E
88	ZARILAC	Kapela Kraljice Krunice		PS
89	ZARILAC	Bronč. dob. nekrop. nas."Grabar.livade"	A	A

Tabela 102.
OPĆINA :
POŽEGA

Rd. br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	POŽEGA	Urbanistička cjelina	A	PS
2	POŽEGA	Urbanistička cjelina	A	PS
3	POŽEGA	Franjevačka crkva sv. Duha	A	PS
4	POŽEGA	Župna crkva sv. Terezije	B	PS

- Polazišta -

5	POŽEGA	Zgr.Muzeja požeš. kotline, M.Hrvatske 1	B	PS
6	POŽEGA	Kapela sv. Roka		PS
7	POŽEGA	Kuća Muljević		PS
8	POŽEGA	Palača požeške županije, Županijska 7	C	PS
9	POŽEGA	Kužni pil sv. Trojstva	B	PS
10	POŽEGA	Kapela sv. Lovre	B	PS
11	POŽEGA	Kapela sv. Ilije	A	PS
12	POŽEGA	Kapela sv. Filipa I Jakova, Vučjak	A	PS
13	POŽEGA	Zgrada suda, Svetog Florijana		PS
14	POŽEGA	Kuća Miroslava Kraljevića s apotekom		PS
15	POŽEGA	Zgrada stare općine, Trg sv.Trojstva 1		PS
16	POŽEGA	Trokatnica kolegija Isusovaca	A	PS
17	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 9		PS
18	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 11		PS
19	POŽEGA	Zgrada Poljoprivredne škole		PS
20	POŽEGA	Inventar župne crkve sv. Terezije	A	P
21	POŽEGA	Muzej Požeške kotline - NOB zbirka	B	P
22	POŽEGA	Biblioteka franjevačkog samostana	A	P
23	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 15 I 17		PS
24	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 19		PS
25	POŽEGA	Jednokatnica, Gimnazijska 2		PS
26.	POŽEGA	Jednokat., Gimnazijska 1, Štedionica		PS
27	POŽEGA	Jednokatnica Hranilović, D.Lermana 8		PS
28	POŽEGA	Jednokatnica "Tekstila" M. Hrvatske 18		PS
29	POŽEGA	Prizem. SP Crkv.općine, M.Hrvatske 25		PS
30	POŽEGA	Prizemnica, s.pl.V.Justa, Županijska 10		PS
31	POŽEGA	Kat. uglov. bivšeg hotela, Cirakijeva 12		PS
32	POŽEGA	Prizem. sa katnim dijelom, Istarska 4		PS
33	POŽEGA	Ugaona prizem.sa sp.pl.Babukića, Istarska		PS
34	POŽEGA	Jednokat.bivšeg Sudb. stola,M.Gupca 6		PS
35	POŽEGA	Jednokatnica bivše bolnice, Vučjak 34		PS
36	POŽEGA	Jednokat.sa sp.pl.J.Jurkoviću,Vučjak 48		PS
37	POŽEGA	Dvokatnica Gimnazije, Trg sv.Terezije 6		PS
38	POŽEGA	Zgrada kina, D. Lermana 1		PS
39	POŽEGA	Obitelj.grobnica Kraljević, groblje sv.Ilije		PS
40	POŽEGA	Jednokat. OŠ"V.Nazor", Sv.Florijana 32		PS
41	POŽEGA	Visokoprizemnica, Primorska 19		PS
42	POŽEGA	Visokoprizemnica,Hrvatske Republike 1		PS
43	POŽEGA	Jednokatnica, Cirakijeva 8		PS
44	POŽEGA	Visokoprizemnica, "Kraljević", Vučjak		PS
45	POŽEGA	Jednokatnica, Gimnazijska 7		PS
46	POŽEGA	Jednokatnica, Gimnazijska 11		PS
47	POŽEGA	Jednokatnica, Gimnazijska 15		PS
48	POŽEGA	Jednokatnica, sv.Florijana 2		PS
49	POŽEGA	Jednokatnica, sv.Florijana 4		PS
50	POŽEGA	Jednokatnica, sv.Florijana 6		PS
51	POŽEGA	Jednokatnica Arhiva, Trg sv. Trojstva 2		PS
52	POŽEGA	Katnica Matični ured, Trg sv.Trojstva 3		PS
53	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 4		PS
54	POŽEGA	Katnica, Staklana, Trg sv.Trojstva 5		PS
55	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 6		PS
56	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 7		PS
57	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 8		PS
58	POŽEGA	Jednokatnica, Trg. sv. Trojstva 9		PS
59	POŽEGA	Katnica, kuća Horvat,Trg sv.Trojstva 10		PS
60	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 11		PS
61	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 12		PS
62	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 13		PS
63	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 14		PS

64	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 15		PS
65	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 17		PS
66	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 19		PS
67	POŽEGA	Jednokatnica, Trg sv. Trojstva 20		PS
68	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 4		PS
69	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 12		PS
70	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 10		PS
71	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 14		PS
72	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 3		P
73	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 5		PS
74	POŽEGA	Jednokatnica, Kanižličeva 9		PS
75	POŽEGA	Jednokatnica, sv. Florijana 5 1 7		PS
76	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 1		PS
77	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 3		PS
78	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 5		PS
79	POŽEGA	Prizemnica Begović, M.Kraljevića 9		PS
80	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 11		PS
81	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 12		PS
82	POŽEGA	Jednokatnica, M. Kraljevića 14		PS
83	POŽEGA	Jednokatnica, Sv. Florijana 23		PS
84	POŽEGA	Jednokatnica, Matice Hrvatske 3		PS
85	POŽEGA	Jednokatnica, Sv. Florijana 13		PS
86	POŽEGA	Jednokatnica, Sv. Florijana 10		PS
87	POŽEGA	Jednokatnica, Matice Hrvatske 12		PS
88	POŽEGA	Jednokatnica, Matije Gupca 1		PS
89	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 1		PS
90	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 3		PS
91	POŽEGA	Jednokatnica, Županijska 14		PS
92	POŽEGA	Jednokatnica, Česma tekija		PS
93	POŽEGA	Kompleks srednjevj. lokal., grad.područje	O	A
94	POŽEGA	Prapovijesno naselje		A
95	POŽEGA	"Bajer" ciglana, prapovijesna nekropola		A
96	POŽEGA	Kuća M. Kraljevića, Ribara 2		PS
97	POŽEGA	Katnic. bivše grad.vijeće, Trg sv.Trojstva 1		PS
98	POŽEGA	Župni ured, Trg sv. Terezije 13		PS
99	POŽEGA	Bivša Štedionica, Kanižličeva 1		PS
100	POŽEGA	Jednokat., "Talerova kuća", Kanižličeva 15		PS
101	KUNOVCI	"Praprad" prapov. i antičko nalazište		A
102	MARINDVOR	Prapovijesno naselje		A
103	TURNIĆ	Prapovijesno nalazište		A
104	TURNIĆ	"Blagovišće, glavica i dol", prapov. nalazište		A

Tabela 103.

OPĆINA : VELIKA

Rd. Br.	MJESTO	NAZIV SPOMENIKA	KAT	VRSTA SPOMENIKA
1	2	3	4	5
1	BIŠKUPCI	Poklonac sv. Ivana Krstitelja		PS
2	BIŠKUPCI	Prapovijesno naselje		A
3	BIŠKUPCI	"Majur" antičko naselje		A
4	DOLJANCI	Srednjevjekovno nalazište		A
5	KAMENSKI VUČJAK	Srednjevjekovni grad Kamengrad	A	PS
6	KAMENSKI VUČJAK	Prapovijesno naselje		A
7	KAMENSKI VUČJAK	Spomen škola, Depadansa muzeja		NOB
8	KAMENSKI VUČJAK	Vodenica		E
9	KANTROVCI	"Gradina" srednjevjekovno nalazište		A
10	KLISA	"Zidine" srednjevjekovno nalazište		A
11	LUČINCI	Prapovijesno nalazište		A
12	MILANOVAC	Prapovijesno naselje		A
13	MILANOVAC	Kućni broj 27, antičko naselje		A
14	MRKOPLJE	"Njive" prapovijesno nalazište		A

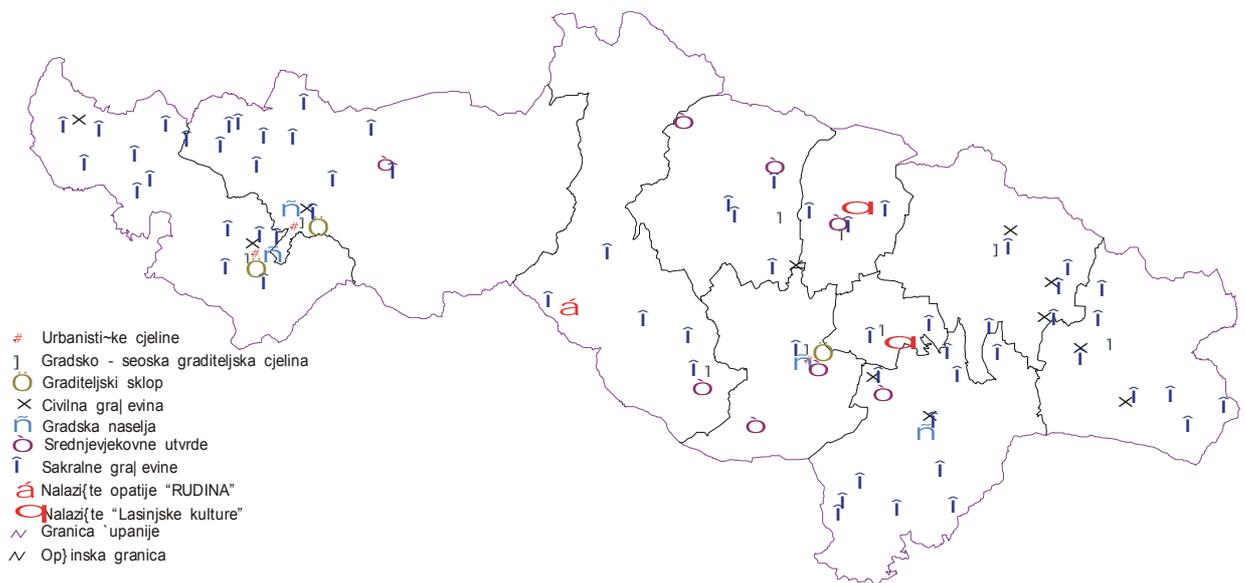
PROSTORNO UREĐENJE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE
 ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE

15	NJEŽIĆ	"Ometalo" antičko nalazište		A
16	POLJANSKA	Kućni broj 24, srednjovjek. nalazište		A
17	RADOVANSKI	Radovanačko brdo, prapovijesno naselje		A
18	RADOVANSKI	Radovanačko brdo, antičko naselje	B	A
19	RADOVANSKI	Radovanačko brdo, srednjovjek. nas.	B	A
20	RADOVANSKI	Prapov. naselje "Radovanačko brdo"	B	A
21	RADOVANSKI	Ant.nas. i nekrop., "Radovanačko brdo"		A
22	RADOVANSKI	Srednjovjek. lokalit. "Radovanačko brdo"		A
23	STRAŽEMAN	Župna crkva sv. Mihovila	B	PS
24	STRAŽEMAN	Inventar župne crkve sv. Mihovila	B	P
25	ŠUŠNJARSKI	Mozaik "Šušnjarska bitka"		NOB
26	TRENKOVO	Dvor Trenkovo	B	PS
27	TRENKOVO	Filijalna crkva sv. Dimitrija		PS
28	VELIKA	Župna crkva sv. Augustina	A	PS
29	VELIKA	Srednjovjekovni grad Velika	A	PS
30	VELIKA	Kapela sv. Marka		PS
31	VELIKA	Željeznička stanica – zgrada		PS
32	VELIKA	Kameni križ		PS
33	VELIKA	Stari vatrogasni dom		PS
34	VELIKA	Zgrada stare škole		PS
35	VELIKA	Inventar župne crkve sv. Augustina	B	P
36	VELIKA	Ulica V. Nazora 16, prapov. nalazište		A
37	VELIKA	Zvonimirova ulica, antičko naselje		A
38	VELIKA	"Kruge" antičko nalazište		A
39	VELIKA	Prapovijesno naselje		A
40	VELIKA	Srednjovjekovno naselje		A

Izvor podataka: Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine

PS- profano sakralni, S- sakralni, A-arheološki, NOB- spomenik, E- etnološki, P-pokretni

KARTA GRADITELJSKE BAŠTINE

Prirodna baština

Zaštićeni dijelovi prirode

Prirodna baština na području Požeško-slavonske županije, zaštićena prema Zakonu o zaštiti prirode, odnosi se na više pojedinačnih zaštićenih dijelova prirode i to: park prirode, zaštićeni krajolik i spomenici parkovne arhitekture.

Park prirode "Papuk" ukupne površine 336 km² (proglašen Zakonom o proglašenju Parka prirode Papuk "NN"45/99.) od čega se na području Požeško-slavonske županije nalazi 181,08 km².

Šuma oko jezera je dosta sječena i korištena. Dominira šumska zajednica hrasta kitnjaka i običnog graba (*Quercus Carpinetum illyricum* Ht.) Bukova šuma (*Fagetum illyricum montanum*) raste u dubokim jarcima sjeverne ekspozicije već na nadmorskoj visini 250 m pa naviše. Visinaska granica šume bukve je za područje Dilja 410 m naviše. Od drveća ovdje dominira bukva (*Fagus silvatica*) i hrasta kitnjaka (*Quercus petraea*), obični grab (*Carpinus betulus*), mliječ (*Acer pseudo-platanus*), a od grmlja lijeska (*Corylus avellana*), žestilj (*Acer tataricum*), crna bazga (*Sambucus nigra*) velelisna kurika (*Evonimus latifolia*) i klokoč (*Staphylea pinnata*). Od prizemnog raslinja tu je veprina (*Ruscus hypoglossum*), mlječika (*Euphorbia carniolica*), šumski šaš (*Carex sylvatica*), i jaglac (*Primula vulgaris*). Od termofilnih vrsta ovdje su jače zastupljeni od drveća hrast međunac i cer, brekinja, divlja trešnja, divlja kruška te u sklopu grmlja crni jasen, crna hudika i drijen. Sve šumske površine u granicama značajnog krajolika treba tretirati kao šume s posebnom namjenom.

Spomenik parkovne arhitekture: - Lipik je ukupne površine 10,17 ha, a zaštićen je temeljem

Zakona o zaštiti prirode.

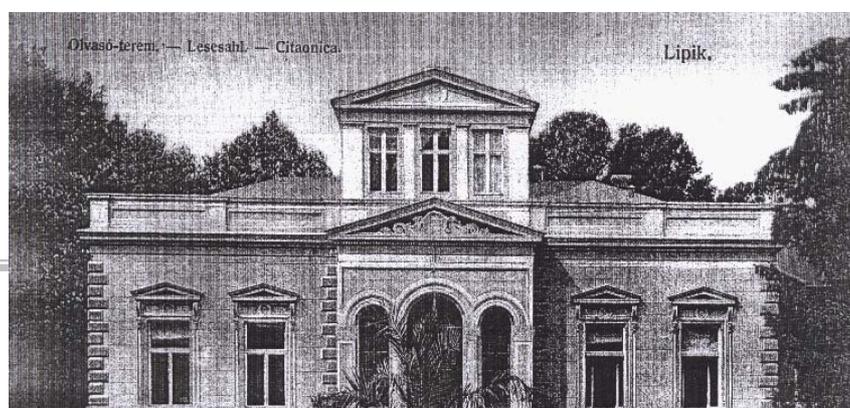
Zavod za zaštitu prirode Zagreb svojim rješenjem broj: 220/1-1963 od 08.12. 1964. god. utvrdio je da Park kupališnog lječilišta u Lipiku ima svojstvo zaštićenog objekta - spomenika vrtne arhitekture. Park se nalazi uz termalne izvore koji su bili poznati još iz rimskog doba. Počeci parka potječu iz vremena dok je Lipik bio u posjedu obitelji Janković (18. st.). Kad je u drugoj polovici 19. st. izgrađeno moderno kupalište, park je uređen u francuskom stilu (oblikovani hrastovi, grabovi, klenovi, cvjetni sagovi, aleje). Osobit ukras čine "parteri" sa zdencima ispred središnje zgrade, sadašnje kinodvorane, (travnjak obrubljen šimširo i upotpunjen oblikovanim figurama hrasta i tuja te zelenim zidom od graba i klena) i ispred glavnog bolničkog objekta, te cvjetni sag ispred "Mramornih kupki".

Vrlo su lijepi i drvoredi divljih kestena, hrasta lužnjaka i lipa. Naročito su vrijedni stari primjerci lužnjaka čiji je promjer i do 1,40 m. Osim američkog borovca tu se nalazi i tulipanovac, katalpe, gledičija, bukva, grab, breza, brijest, javor i klen.

Lipik je kao naselje i termomineralno lječilište, star oko 200 godina, a perivoj oko 100 godina. Nakon što je Antun Knoll započeo s uređenjem kupališta, te nakon gradnje Hotela "Garni" 1872. godine, pristupilo se uređenju perivoja.

S neprimjernim arhitektonskim intervencijama u perivoju započelo se šezdesetih godina, kada je izgrađen novi bolnički objekt zapadno od Mramornih kupki i „Most“ između nekadašnjeg Kurhotela i Hotela Dependance. Kulminacija takvih zahvata je gradnja Hotela „Lipik“ 1980. godine, sa zatvorenim bazenom, kuglanom i parkiralištem. Svi su ti zahvati primjer devastacije povijesnog ambijenta, a nastavljaju se 1988. godine interpolacijom, dogradnjom i adaptacijom Mramornih i kamenih kupki.

U domovinskom ratu 1991. godine perivoj je devastiran i gotovo sasvim uništen. Većina stabala, kao i preostali sadržaj, je uništena ili znatno oštećena, a mnogo biljnih materijala je stradalo.

Spomenik parkovne arhitekture - Park u Trenkovu zaštićen je temeljem Zakona o zaštiti prirode. Jedan je od najvrednijih parkova Požeške kotline, ukupne površine 5,2 ha. Osnovna koncepcija parka je pejzažni stil, gdje se izmjenjuju travnate površine sa skupinama vrijednog parkovnog drveća. U parku se ističu impozantna stabla egzota. Park obiluje brojnim domaćim vrstama i većim brojem egzota: *Picea excelsa*, *Picea pungens*, *Pinus strobus*, *Quercus phellom*, *Quercus palustris*, *Fagus silvatica* var. *atropurpurea*, *Acer*, *Platanus*, *Juniperus*, *Alnus*, *Magnolia*, *Catalpa*, *Paulownia*, srebrna smreka, *Tilia*, *Ulmus*, *betula*, *Populus* kao i vrijedne skupine autohtonog drveća i dekorativnog grmlja (johe, lipe, breze i dr.) koje predstavljaju prirodnu rijetkost i vrlo vrijedan botanički materijal. Kroz park protiče odvojak potoka Veličanke koji se je nekada ulijevao u jezero – ribnjak koji čini vrijednu estetsku komponentu parka.

Park je osnovan oko 1750. god. kada i dvorac koji je smješten u tom parku gdje je boravila obitelj Trenk. Park u Trenkovu spada među najznačajnije i najbogatije po biljnim vrstama parkova u Požeško-slavonskoj županiji. Konzervatorski zavod u Zagrebu pod br. 01-194/6-1962. od 11. 05. 1962. god. stavio ga je pod zaštitu skupa sa dvorcem, a svoju suglasnost na taj akt dala je Općina Slav. Požega pod br. 06-11728/1-1963. od 03.10.1965. god.

Spomenik parkovne arhitekture - Park u Kutjevu zaštićen temeljem Zakona o zaštiti prirode je ukupne površine 1,71 ha na čijem se prostoru nalazi ukupno 129 stabala četinjača i listača s ukupno 32 vrste drveća od kojih su neke vrlo vrijedne i rijetke. Posebno veliku starost ima *Platanus* sp. (oko 140 godina). Kod nekih je vrsta uslijed starenja počeo proces sušenja i odumiranja. Za Park Kutjevo je Zavod za zaštitu prirode Zagreb donio Rješenje br. 17/4 –1967 od 26. 12. 1967. godine kojim je zaštićen kao spomenik prirode–spomenik vrtne arhitekture. Stari park oko dvorca je vrlo interesantan i značajan objekt prirode. Oblikovan je u slobodnom engleskom stilu, vrlo bogat po parkovnim vrstama.

U bogatstvu biljnog inventara parka posebno se ističu sljedeće vrste: Tilia, Platanus, Prunus, Catalpa, Thuja, Chamaecyparis, Castanea, Quercus rubra, Abies Nordmanniana, Quercus sp., Robinia pseudoacacia, Pinus nigra, Taxus baccata, Gleditschia triac. Quercus rubra, Prunus sp. Larix sp. Abies alba, Juglans sp. Populus sp., Pinus sylvestris, fagus sp., Betula pendula, Picea abies, Aesculus hypocastanum, Morus alba, Carya sp. Acer campestre, Acer negundo, Carpinus betulus, Catalpa bignonioides, Abies concolor, Ulmus sp., Acer sp. Thuja sp. Ginkgo biloba, Prunus domestica, Platanus sp, Picea pungens. Zbog vrlo raznolikog sastava biljnih vrsta parka i velike starosti pojedinih primjeraka drveća, nužno je ovaj park posebno zaštititi i očuvati.

Prirodna baština na području Požeško-slavonske županije, zaštićena prema **Zakonu o šumama i Pravilniku o uređenju šuma**, odnosi se na više pojedinačnih zaštitnih šuma i šuma s posebnom namjenom.

Gospodarska jedinica Južni Papuk

Područje od doline Dubočanke do doline Radovanke zaštićeno je kao **zaštitna šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma, a nalazi se u obuhvatu pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk te će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Zaštitne šume unutar gospodarske jedinice Južni Papuk obuhvaćaju sljedeće odsjeke 1b, 1d, 2c, 13c, 13e, 15a, 30e, 31b, 33a, 40a, 41e, 42c, 43d, 44b, 47d, 48b, 49b, 67a, 67d, 77h od kojih se 1b, 1d, 2c, 30e i 31b nalaze izvan granica Parka prirode Papuk.

Gospodarska jedinica Sjeverni Psunj - Javorovica - odjel Ia

Područje na blagim sjeverozapadnim padinama iznad Pakraca u predjelu nazvanom Kalvarija zaštićeno je temeljem Zakona o šumama kao **šuma s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju** (Rješenje br. 01-145/1-83 od 20. travnja 1983.) Šuma je sastojina čistog kitnjaka, koja je umjetno podignuta podrastom lipe i graba starosti oko 90 godina. Površine je 56,55 ha.

Područje Sjevernog Psunja u odsjecima 105c, 135b, 145d, 151e i 27a površine 43,86 ha zaštićeno je kao **zaštitna šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma, a obiluje hrastom kitnjakom, cerom, bukvom i grabom. To su šume koje rastu na strmim terenima i imaju prvenstveno ulogu zaštite tla, prometnica i drugih objekata od erozije zbog čega je u njima predviđena samo sanitarna sječa.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II - zvečevački

Sjemenska sastojina jele u odjelu 32d na površini od 22,0649 ha zaštićena je kao **šuma s posebnom namjenom** temeljem Zakona o šumama, a nalazi se u obuhvatu dijela Parka prirode Papuk koji pripada ovoj Županiji te će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 73f, 74d, 76a, 79f, 81b, 82b, 100f zaštićeno je kao **zaštitne šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma, a nalazi se, također, u obuhvatu pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk te će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Gospodarska jedinica Istočni Psunj

Sastojina pitomog kestena u odjelu 32a, kao baza za skupljanje sjemena, razvijena je na istočnim dijelovima Psunja u blizini sela Orljavac, a zaštićena je temeljem Zakona o šumama kao **šuma s posebnom namjenom**. Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 24b, 24e, 25c, 27b, 29b, 29c, 43e, 43f i 44a zaštićeno je kao **zaštitne šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma.

Gospodarska jedinica Južna Krndija I - kutjevačka

Sjemenska sastojina hrasta kitnjaka u odjelima 21a, 22a, 23a i 23c površine 86 ha zaštićena je kao **šuma s posebnom namjenom** temeljem Zakona o šumama. Sastojina se nalazi u dijelu Krndije iznad sela Jurkovca i Ljeskovice.

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 52c, 49f, 62a, 85b zaštićeno je kao **zaštitne šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma, a nalazi se, također, u obuhvatu pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk te će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Gospodarska jedinica Poljadijske šume

Sjemenska sastojina hrasta lužnjaka u odsjeku 48c površine 21,2531 ha zaštićena je kao **šuma s posebnom namjenom** temeljem Zakona o šumama. Sastojina se nalazi u dijelu između sela Lakušija, Granje, Trapari i Radnovac. Odsjek koji se nalazi u središnjem dijelu šume hrasta lužnjaka iznimno je dobre kvalitete, a sjeme se iz tog dijela skuplja i prenosi (podsijava) u ostale dijelove Požeškog gorja koji ekološki odgovaraju uspijevanju hrasta lužnjaka.

Gospodarska jedinica Bratuško brdo

Područje Bratuškog brda u odsjecima 52a, 59e i 57-0 (Požeško-slavonska županija) te 57g i 57h (Sisačko-moslavačka županija) zaštićeno je kao **zaštitna šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma. Navedeno područje je sastojina panjača bukve izrasle na vrlo strmom terenu na kojoj je zbog moguće erozije tla predviđena samo sanitarna sječa. Također, tu su sastojine hrasta kitnjaka, cera, bukve i graba površine 18,64 ha te prostor čistine površine 2,09 ha.

Gospodarska jedinica Sjeverna Babja gora

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 3e, 7f, 8e, 9a, 10a, 14d, 15f, 24a, 26b, 29b, 33a, 34b, 40c, 43c, 44f, 46c, 46d, 52c, 54e, 56c, 57e, 57f, 58b, 58c, 59b, 59e, 59f, 60d, 60f, 61b, 61c, 62b, 62c, 63c, 64c, 66c, 68b, 74f, 76c, 81a i 94a zaštićeno je kao **zaštitne šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma.

Gospodarska jedinica Poljanačke šume

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 14d, 17c, 18h, 19a, 21e, 21f, 21h, 22c, 22g, 22j, 23b, 23e i 25c zaštićeno je kao **zaštitne šuma** temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma. Odsjek 23b nalazi se u obuhvatu dijela Parka prirode Papuk koji pripada ovoj Županiji te će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Predložena/evidentirana područja za zaštitu temeljem Zakona o šumama

Gospodarska jedinica Poljadijske šume - Eminovci

Eminovački lug nalazi se u neposrednoj blizini grada Požege, nedaleko od sela Eminovci u odjelima 35d, 37a, 37b, 37c, 37d i 37e, sveukupne površine 63,207 ha, a evidentiran je za zaštitu temeljem Zakona o šumama. Za navedeno područje u tijeku je postupak kojim će se isto proglasiti **šumom s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju**. Na predviđenom prostoru nalazi se sastojina četinjača – duglazije i borovca (bivši rasadnik) čija površina iznosi oko 3 ha, a preostala površina otpada na sastojine hrasta lužnjaka s nekoliko starih stabala.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II - zvečevački

Sastojina gorskog javora u odjelima 24/b i 40/b na površini od 5,64 ha, obzirom na mikroekološke uvjete postigla je optimalan razvoj povoljnih gospodarskih karakteristika i kao takva priznata je sjemenska sastojina te je evidentirana za zaštitu temeljem Zakona o šumama. Za navedeno područje u tijeku je postupak kojim će se isto proglasiti **šumom s posebnom namjenom**. Obzirom da se prostor nalazi se u obuhvatu pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk, detaljnije će se obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Potencijalna područja predviđena za zaštitu temeljem Zakona o zaštiti prirode

Park u Biškupcima sačuvan je samo fragmentarno. Perivoji i dvorac su osnovali i ukrali nekadašnji vlasnici gospostije Stražeman. Već 1803. god. tu se nalazio otmjeni vlastelinski dvorac obitelji Janković okružen perivojima. Danas je sačuvano svega dvadesetak starih prekrasnih stabala egzotičnog

drveća od kojih je vrijedno spomenuti vajmutovac (*Pinus strobus*), slikovito razgranato stablo žalosni jasen (*Fraxinus excelsior* var. *pendula*), žalosna jela (*Picea abies* var. *viminialis*), javor mliječ (*Acer pseudoplatanus*), povijuša (*Campsis radicans*), bukva (*Fagus silvatica*), gledičija (*Gleditschia triacanthos*), gimoklad

(*Gymnocaldus dioica*), paulovnja (*Paulownia tomentosa*) te vrijedne penjačice i nekoliko hrastova i lipa. Površina parka danas zauzima samo dio parcele koja je imala ukupnu površinu 1,7660 ha.

Osobito vrijedna područja predviđena za zaštitu sustavom prostorno planskih mjera

Park u Pleternici je ukupne površine 3,842 ha. Godine 1723. dobro Pleternicu kupio je Johan Trenk, oko 1750. god dobro je prodao barunu Ivanu Peterffyju, a od 1798 do 1812 vlasnik je dobra bio Jakov pl. Svetich. Navedeni vlasnici podigli su dvorac u Pleternici s okolnim gospodarskim zgradama i lijepo uređenim parkom čiji se ostaci danas samo naziru u nekoliko primjeraka starih hrastova, platana i crnog bora. U novije je vrijeme osnovan novi park, četverokutna oblika kojeg presijecaju staze za šetnju. U parku se nalaze različite vrste drveća.

Park u Požegi su ukupne površine 4,1171 ha. U gradu nema izrazito starijeg parka. Posebno je zanimljiv zbog svog položaja Park pod gradom čija je površina oko 1 ha, gdje je nekada stajala požeška tvrđava. Park je oblikovan u slobodnom stilu a starosti je oko 100 godina. Kružne staze u parku omogućavaju pogled na cijeli grad i okolice.

Park na Ratarnici bogat je vrijednim egzotima a podignut je 1934. godine te arhitektonski posebno zanimljiv poradi klasističke koncepcije organizacije parka.

Park uz Orljavu u blizini Zvečeva nema veće hortikulturene vrijednosti, ali daje značajan doprinos slici grada, kako kao tampon zona između industrijskih pogona, rijeke Orljave i urbane zone, tako i kao rekreativna zelena površina.

Park Strossmayerovo šetalište nema veću hortikulturenu vrijednost, ali je kao urbano zelenilo koje okružuje izvor Tekija značajno za život grada te sa nekoliko starih stabala divljeg kestena obogaćuje prostor.

U Požegi ima nekoliko vrijednih drvoreda od kuglaskog bagrema, šišanog graba i divljeg kestena.

Arboretum Hajderovac smješten je pri šumskom rasadniku Kutjevo. Arboretum posjeduje bogatu kolekciju šumskih i hortikulturenih biljaka (cca 700), namijenjenih za reprodukciju, edukaciju, znanstvena istraživanja i urbano šumarstvo.

Vinogradi kutjevačkog gorja čine svojstven i osebujan krajolik. Pruža se južnim obroncima Krndije i čuven je po vinogradarstvu. Na osunčanim predjelima prigorja, oko Kutjeva, Mitrovca i Venja, u cjelokupnoj površini od oko 162 ha, brojne su doline potoka, voćnjaci jabuka, trešanja i šljiva koje upotpunjuju sliku pitomosti ovog kraja. Ovaj kraj poznat je još iz vremena postojanja drevnog cistercijskog reda po proizvodnji odličnih vina. Tu se nalazi i stara isusovačka rezidencija, dvorac obitelji Turković s prostranim parkom i dobro očuvanim vinskim podrumom. Dio ovog područja nalazi se unutar obuhvata pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk te će se, kao takav, detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

Vinogradi požeškog gorja protežu se sjevernim, istočnim i zapadnim padinama Požeške gore obogaćujući karakterističnu sliku gradskog središta u podnožju. Uz vinograde, površinu od cca 683 ha upotpunjuju i voćnjaci, te brojne šetnice s prepoznatljivim vizurama na grad Požegu. Protežući se još iz turskih vremena, ovo područje vinograda koje vizuelno, gotovo, prodire u samu urbanu strukturu grada, nastavlja tradiciju vinarstva, voćarstva ali i izletničko-rekreativnog boravka u prirodi.

Ribnjaci Poljana smješteni su dijelom u Požeško-slavonskoj a dijelom u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Dio koji pripada ovoj Županiji nalazi se na krajnjem zapadu iste te je tradicionalno vezan za uzgoj slatkovodne ribe. Karakterističnost prostora je činjenica da ribnjaci predstavljaju jednu od najstarijih umjetno sagrađenih površina ribogojilišta (1902. god.). Osebujnost upotpunjavaju također prateća flora i fauna koja je vezana za velike vodne površine (od ptičjih vrsta najčešći su kormorani, rode, čaplje, liske i dr.)

Dolina potoka Pačice proteže se u smjeru sjever – jug ispod istočnih obronaka Dilj-gore, a slijedi ju stara cesta za Đakovo. Živopisnu sliku doline čine vlažne livade s vrbicama i johama koje pružaju vizualnu sliku vijugavosti potoka Pačice. Šumski pojas čine pretežito četinjače od kojih je vrijedno spomenuti srš, duglaziju, borovac, smreku, šumski bor, čempres te autohtone vrste drveća hrasta lužnjaka i graba koje pružaju posebnu sliku razigranosti i daju poseban pečat dolini Pačice. Dolina je pejzažno bogata biološki interesantnim sadržajima.

Gospodarska jedinica Južni Papuk

Područje Južnog Papuka, odjela 45, 46 i dijelova odjela 41, 42, 43, 44, 47, značajno je kao sastojina pitomog kestena, a unutar šumske zajednice karakteristične su kvarcitrno-vapnenačke naslage stijena potoka Radovanka koji, kao geomorfološki fenomen, pokazuje prepoznatljive kraške odlike kao što su poniranje vode, jame i spilje te zajedno sa specifičnom, bogatom florom i faunom čini osebujan pejzaž značajan, kako po pitanju turizma i rekreacije tako i po pitanju biološke raznolikosti. U taj prostor

ulazi i vojna lokacija „Radovanci“ koja je od interesa Ministarstva obrane te se, kao takva, prepliće i poklapa sa interesima zaštite prirode.

Gospodarska jedinica Sjeverna Babja gora

Borik kod sela Kuzmica u odjelu 84a ima danas uglavnom lošija stabla običnog bora. Njegova ukupna površina iznosi 1,4667 ha. Prostor je ugodan za odmor i rekreaciju, a posebno značajno mjesto ima u pejzažu.

Stablo zelene duglazije (*Pseudotsuga mensiensi*) u odjelu 39c, visoko oko 40 metara, staro oko 100 godina pogodno je za sakupljanje sjemena. Stablo je u šumi kitnjaka iznad predjela Kuzma, južno od sela Brestovac. Ovo područje zanimljivo je i obzirom na daleku prošlost jer su tu ostaci starih gradina. U neposrednoj blizini vrše se arheološka istraživanja crkve Kuzme i Damjana iz 12. st. Nedaleko su i ruševine starog Dolačkog grada.

Unutar gospodarske jedinice nalaze se šumske sastojine zelene duglazije, ariša, stare lipe, graba, hrasta kitnjaka, bagrema i sladunjavog javora te međusobno ukomponiranim površinama čistina različitih namjena. To područje koje obuhvaća odsjeke 39a, 63e, 64a i 94d s ukupnom površinom od 5,16 ha ima dodatnu vrijednost kao područje predviđeno za odmor i rekreaciju.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II– zvečevački,

Područje Šušnjara, koje obuhvaća odjele 105, 106, 107, 108, 115, 116, 117, 118, bogato je šumskom i travnjačkom vegetacijom na karbonatima.

Šumska vegetacija je sastojina hrasta medunca i bukve, a bukova stabla su posebnog oblika (tzv. Tuturasta stabla) stara i do 400 godina. Sastojina je izrazito termofilna, nadmorske visine 420 m. Na tom području rastu i neke od rijetkih, ugroženih i zaštićenih biljnih vrsta kao što su obični likovac (*Daphne mezereum*), bijela naglavica (*Cephalanthera damasonium*), dugolisna naglavica (*Cephalanthera longifolia*), bijeli vimenjak (*Platanthera bifolia*), širokolisna veprina (*Ruscus hypoglossum*) i dr. te kao takvo ima veliku botaničku vrijednost. Termofilni travnjaci nalaze se na podlozi od litotamijskog vapnenca, u obliku lapora, laporovitih vapnenaca, ilovina, pijeska i pješčenjaka. Tu dolaze mnoge termofilne svojte, a posebno dosta velika populacija rijetkog i ugroženog vunastog osjaka (*Cirsium eriophorum*).

Gospodarska jedinica Istočni Psunj, odjel 34

Područje istočnog Psunja lokalnog naziva greben Sekiljača nalazi se 2,5 km zapadno od sela Orljavca, južno ispod grebena Perunike, zapadno od kose Ravne odnosno 2,5 km istočno od vrha Javorovice. Na tom području nalazište je kavkaskog divokozjaka (*Doronicum orientale*) uklopljenog u zajednicu brdske bukove šume (sjeverna ekspozicija) i u sastojinu hrasta kitnjaka i običnog graba (južna ekspozicija). Cjelokupno nalazište kavkaskog divokozjaka na ovom području zauzima površinu oko 1 ha, a nalazi se na 600 - 650 m nadmorske visine na silikatnoj podlozi.

Gospodarska jedinica Sjeverni Dilj II - čaglinški

Na području sela Sovski Dol i Ruševo u bližoj okolini Sovskog jezera koji obuhvaća šumarke i šikare na laporovitoj podlozi raste ozimnica (*Eranthis hyemalis*), vrlo rijetka i zaštićena biljna vrsta.

Gospodarska jedinica Poljadijske šume

Područje rijeke Londže prirodno je stanište još jedne rijetke, ugrožene i zaštićene biljne vrste, a to je kockavica (*Fritillaria meleagris*). Stanište obuhvaća područje sela Migalovci, Čaglin, Latinovac, Veliki i Mali Bilač te Sovski Dol kao i područje uz pritoke Londže: donji tokovi Kutjevačke rijeke kod sela Knežci, donji tokovi potoka Vrbova kod sela Gradac uz šumu Gložik.

U dolini rijeke Orljave, nizvodno od Pleternice te još južnije, u području sela Dragovci, gdje se ulijeva mali potočić s Požeške gore, još je jedno stanište kockavice.

Na svim spomenutim lokalitetima kockavica dolazi u malim populacijama, na vlažnim, plavljenim ili zamočvarenim livadama. Budući da su u tijeku radovi na regulaciji rijeke Londže i Orljave dolazi do isušivanja naplavnih područja, a time i promjene svojstava staništa te do ugroženosti, smanjenja brojnosti ili potpunog nestanka ove vrste.

Potencijalna područja predviđena za zaštitu temeljem Zakona o šumama

Gospodarska jedinica Sjeverna Babja gora

Unutar ove gospodarske jedinice, sa stanovišta odmora i rekreacije, značajno je područje odjela 39a i 84a.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II– zvečevački,

Unutar ove gospodarske jedinice, sa stanovišta zaštite šuma, značajno je područje odjela 110, 111, 112 i 113, 115, 116, 117 i 118.

Gospodarska jedinica Sjeverni Dilj II - čaglinški

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 9b, 9d, 13d, 14a, 14i, 15f, 16e, 17b, 18f, 19g, 20f, 23f, 23k, 24d, 24e, 24f, 32d, 49c, 49d, 50j, 52e, 53e, 54b, 56e, 57b, 65c, 67g, 75d, 79g, 71c, 76b, 85c, 85g i 86b značajno je sa stanovišta zaštite šuma.

Gospodarska jedinica Sjeverni Dilj I – pleternički

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 7a, 29e, 29d, 40b, 46c, 47c, 48c, 48e, 50c, 50d, 50e, 51b, 51c, 51e, 51f, 52b, 52d, 55b, 55d, 56f, 57c, 59a, 62c, 62e, 63d, 64a, 64d, 65a, 65e, 65f i 65h značajno je sa stanovišta zaštite šuma.

Gospodarska jedinica Poljanačke šume

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 18i, 20e, 20f, 21a, 21g, 22a, 22j, 22k, 22l, 22m, 23d, 26a, 26d i 26e značajno je sa stanovišta zaštite šuma.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk I – kamenski

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 2c, 9d, 24d, 25e, 25f, 27b, 33a, 37c i 39b te odjela 52 i 53 značajno je sa stanovišta zaštite šuma.

Svi ostali dijelovi prirode koji imaju posebnu vrijednost i nisu do sada zaštićeni ili evidentirani, a nalaze se dijelom, ili u cijelosti, unutar obuhvata dijela Parka prirode Papuk koji se nalazi u ovoj Županiji, bit će u pripadajućim dijelovima obrađeni u PPPPO Parka prirode Papuk. Navedeni dijelovi obuhvaćaju slijedeća područja i lokalitete:

Vinogradi kutjevačkog gorja nalaze se manjim dijelom i unutar obuhvata pripadajućeg dijela Parka prirode Papuk gdje zaokružuju pitomi, brežuljkasti krajolik u kojem, uz doline i travnjake prevladava kultivirani krajolik blagih padina s osunčanim voćnjacima i vinogradima.

Gospodarska jedinica Južni Papuk

Područje Južnog Papuka, odjela 39, 40, 48, 50, 68 i odsjeka 53b te dijelova odjela 41, 42, 43, 44, 47, zbog raznolikosti šumskih zajednica, livadne i pašnjačke vegetacije te pejzažne osobitosti pogodno je za turizam. Zbog specifičnosti pripadajuće flore, botanički je zanimljivo područje dijelova Lapjaka, Pliša i Mališčaka. Posebno su, sa stanovišta zaštite šuma, značajni odsjeci 39e, 40c, 40d, 40e, 42a, 42b, 42d, 43a, 43b, 43c, 43e, 43f, 43g, 43h, 43i, 69b, 75b, 75c, 76c, 76e, 77e, 77g i 100c, a sa stanovišta odmora i rekreacije 68a, 68b, 68c, 68e, 68g, 69g, 71b, 74e, 75d, 76d i 77f.

Dolina Dubočanke i Veličanke po svojoj ljepoti, bujnosti vegetacije, bogatstvu izvora, brojnim grebenima i uvalama ubraja se u najatraktivnije izletišta središnjeg dijela Papuka i Slavonije. Posebnu čar ovoj dolini daje bujnost i raznolikost vegetacije oko potoka Veličanke. U predjelu "izletišta Velika" šumski pokrov obiluje mnogim termofilnim elementima i sađenim borom, ali je šuma slabo razvijena. Ispod planinarskog doma Lapjak, koji je smješten na padini Topličke gore, izviru dva termalna izvora koja se slijevaju u otvorene bazene. Nasuprot planinarskom domu Lapjak na strmom i teško pristupačnom brijegu nalaze se ostaci nekadašnjeg grada Veličke, iz 15. st. S vrha ovog brijega otvaraju se vidici na Veliku i Požešku kotlinu.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II – zvečevački

Područje oko vrha Papuka koje obuhvaća odjele 71, 81, 82 i 83, površine 290,16 ha, ističe se posebnom šumskom i travnjačkom vegetacijom na dolomitima, vapnencima i silikatima. Na tom prostoru nalaze se sastojina hrasta medunca s dosta termofilnih elemenata, obogaćena božikovinom (Ilex aquafolium), zlatanom (Lilium martagon) i drugim rijetkim i zaštićenim vrstama, sastojina gorskog javora i običnog jasena, sastojina bukve i jele. Osim šumskih sastojina tu su i termofilni planinski travnjaci na karbonatima s dosta termofilnih, ali rijetkih i ugroženih biljnih vrsta. Na zapadnom Papuku značajno je i područje **Mali debeljak** koje je šumska sastojina bukve, hrasta i jele starosti oko 110 godina

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 67d, 71b, 81c, 82c, 82d, 83b, 83c, 83d, 92b, 92d, 92e, 92f, 93g, 93h, 94e, 95c, 95d, 95e i 95f značajno je i sa stanovišta zaštite šuma

Gorska sutjeska na Papuku smještena je uz potok Brzaju kod Čaruginog kamena, Jelovca i Zvečeva, a predstavlja geografsko-geološku zanimljivost i rijetkost za slavonske planine.

Gospodarska jedinica Južna Krndija I - kutjevačka, odjel 140a

Područje Južne Krndije je u blizini Kutjeva. U njemu se nalazi sastojina hrasta kitnjaka i graba s unesenim vrstama crnogorice, divljevog i pitomog kestena, a prostor je pogodan za odmor i rekreaciju. Na navedenom području, u okolici Petrovog vrha, u blizini kote 670 sjeveroistočno od potoka Tisovca, lijevo uz cestu Kutjevo-Orahovica, prema kosi Djedov nos u šumi medunca dobro je razvijena termofilno stanište sastojine lovorastog likovca (Daphne laureola) i sastojine božikovine (Ilex aquifolium) visine i do 10 m, te širokolisne veprine (Ruscus hypoglossum) i dr.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk I – kamenski

U odjelu 46 ove gospodarske jedinice, na vrlo maloj površini od svega 100 m² osobito je značajno vlažno stanište na kojem obitava vrlo rijetka i ugrožena biljna vrsta plosnata crvotočina (Diphasiastrum complanatum).

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 44b, 44c, 45c, 46c, 85c, 86a, 86c značajno je i sa stanovišta zaštite šuma.

Gospodarska jedinica Poljanačke šume

Unutar ove gospodarske jedinice područje odsjeka 23a i 23c značajno je sa stanovišta zaštite šuma.

c) Biljne zajednice

Požeška kotlina je posebno područje u RH s obzirom na bogatstvo i raznolikost prirodne baštine. Svaka biljna i životinjska vrsta je dragocjenost ovoga prostora.

Osnovne reljefne osobine prostora Županije odredile su i osnovne tipove vegetacijskog pokrova ovoga prostora. Dvije osnovne geomorfološke cjeline oblikovale su i dva osnovna tipa vegetacijskog pokrova - brdski i nizinski.

Brdski vegetacijski pokrov čine uglavnom šume hrasta (kitnjaka i lužnjaka), graba, javora, gorskog javora, jasena, cera i šume brdske bukve i šume bukve i jele.

Floru Hrvatske čini oko 7500 vrsta, u Slavoniji i Baranji zabilježeno je oko 1950 vrsta, u **Požeškoj kotlini nalazi se čak 1467 vrsta**, što čini oko petine sveukupne flore RH.

U svezi sa zaštitom okoliša, od 28.IX do 2.X.1998. god. održana je sjednica stručnjaka pri Vijeću Europe za uspostavljanje sveeuropske ekološke mreže. Zbog svekolike ugroženosti europske prirode Vijeće Europe pokrenulo je taj projekt da se očuva ekosustav, ugrožene biljne i životinjske vrste te da se zaštititi krajolik. Vijeće Europe poručuje: "Stvarajmo zaštićena područja jer ih nikada nije dovoljno, ali ih treba povezivati, stvarati spojnice – koridore između zaštićenih područja."

Ugroženost vrsta u Europi je razmjerno vrlo velika. Jedan od najčešćih uzroka smanjenja biološke raznolikosti u Europi je usitnjavanje i izolacija staništa. Nekada su biotopi bili prostrani i pristupačni, danas su usitnjeni i izolirani, prema tome i teže pristupačni. Uvjeti za preživljavanje biljnih i životinjskih vrsta su otežani. Zbog toga je jedan od najvažnijih zadataka zaštite biološke raznolikosti omogućiti rasprostranjivanje, migraciju i genetsku izmjenu.

Da bi se to ostvarilo, potrebno je:

1. svakoj vrsti osigurati dovoljno veliko stanište,
2. migratornim vrstama osigurati prostor za razmnožavanje i hranilište preko zime,
3. omogućiti uvjete za genetsku izmjenu između različitih lokalnih populacija (uspostaviti vezu između udaljenih i izoliranih staništa).

Fotografija rijetkih, ugroženih i zaštićenih biljnih vrsta: Kockavica (*Fritillaria meleagris* L.) i Božikovina (*Ilex aquifolium* L.)

Tabela 104.

ZAŠTIĆENE I UGROŽENE BILJNE VRSTE SLAVONSKOG GORJA

Red. br.	Naziv zaštićene biljne vrste		Proglašenje zaštite temeljem Zakona o zaštiti prirode	Stanište	Uzroci ugroženosti biljne vrste
1.	Kockavica ili košuta	Fritillaria meleagris L.	10. lipnja 1958. god.	uz rijeku Londžu nizvodno od Čaglina, uz Orljivu nizvodno od Pleternice i na zamočvarenim livadama uz pritoke Londže	isušivanje staništa, primjena umjetnih gnojiva i raznih kemijskih sredstava, sabiranje u vrijeme cvatnje
2.	Vratiželja	Anacamptis pyramidalis(L.) L.C.M.Rich	06. srpnja 1972. god.	okolica Požege	branje cvjetova, sabiranje gomolja, promjene u staništu
3.	Bijela naglavica	Cephalanthera damasonium (Mill.) Druce	06. srpnja 1972. god.	Slavonsko gorje	branje cvjetova i promjene u staništu
4.	Dugolisna naglavica	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch	06. srpnja 1972. god.	Požeška gora, Papuk, Krndija	branje cvjetova i promjene u staništu
5.	Crvena naglavica	Cephalanthera rubra (L.) L.C.M.Rich	06. srpnja 1972. god.	Požeška gora, Papuk, Krndija	branje cvjetova i promjene u staništu
6.	Crveni likovac	Daphne cneorum L.	16. travnja 1952. god.	Južni Papuk	branje dekorativnih cvjetova
7.	Lovorasti likovac	Daphne laureola L.	16. travnja 1952. god.	Požeško gorje - naročito Krndija, Papuk i Psunj	branje u dekorativne svrhe, uništavanje staništa sječom šuma
8.	Kavaski divokozjak	Doronicum orientale Hoffm. (syn.D.caucasicum Bieb.)	10. lipnja 1958. god.	Psunj, Lapjak i Požeška gora	branje, sječa šuma i šikara,
9.	Ozirnica	Eranthis hyemalis (L.) Salisb.	10. lipnja 1958. god.	Papuk, Dilj gora i okolica Požege	krčenje šuma, preoravanje livada
10.	Božikovina	Ilex aquifolium L.	09. lipnja 1953. god.	Požeško gorje, Krndija, Papuk, Psunj	sječa u dekorativne svrhe
11.	Zlatan	Lilium martagon L.	13. ožujka 1970. god.	Papuk, Psunj, Požeška gora, Dilj gora i Krndija	sabiranje biljaka
12.	Bijeli vimenjak	Platanthera bifolia (L.) L.C.M.Rich	06. srpnja 1972. god.	Psunju, Papuku, Požeškoj gori i Dilju	branje cvjetova, sabiranje gomolja
13.	Žučkasti vimenjak	Platanthera chlorantha (Custer.) Reichenb.	06. srpnja 1972. god.	Papuk	branje cvjetova, sabiranje gomolja, promjena u staništu
14.	Širokolisna veprina	Ruscus hypoglossum L.	09. lipnja 1953. god.	Rasprostranjena na Požeškoj gori, rijede na Papuku, Psunju i Krndiji.	branje za potrebe cvjećarstva
15.	Tisa	Taxus baccata L.	09. svibnja 1969. god.	Pojedinačna stabla na Papuku u predjelu Tisovca i okolica Zvečeva	sječa kvalitetnog drveta, usporenog rasta

Izvor podataka: Zaštićene i rijetke biljne vrste Slavonskoga gorja autora: Mirko Tomašević, Ivica Samardić, Požega, 2000. god.

Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske planirano je da će RH na svim razinama primjenjivati međudržavne sporazume i konvencije koje je potpisala, osobito o održivom razvitku, biološkoj raznolikosti i ljudskim naseljima, te uspostaviti sustav zaštite ukupnih nacionalnih vrijednosti. Primjena načela zaštite okoliša u prostornom planiranju temelji se na suvremenim načelima i standardima zaštite okoliša, a kvaliteta okoliša mora biti osnovni kriterij prostornog planiranja.

Kategorije zaštićene prirode predstavljaju nacionalna dobra jedinstvenog upravljanja i gospodarenja s prioritetom očuvanja prirode, znanstvenog i izletničkog – posjetiteljskog turizma.

d) Životinjske zajednice

Različiti biotopi na prostoru Požeško-slavonske županije pogodovali su razvoju raznolike i brojne faune. Obzirom na zoogenetski položaj Slavonije ovdje obitavaju poznate vrste srednjoeuropske životinjske vrste. Fauna prvenstveno obitava u relativno sačuvanim biološkim cjelinama kao što je Papuk, Požeška gora, Krndija i Dilj gora.

Na životinjski svijet djeluje niz negativnih čimbenika:

- zbog guste naseljenosti dio zemljišta pod znatnim je utjecajem čovjeka,
- širenje naselja i komunikacija,
- raštrkana izgradnja unutar lovišta,
- intenzivna poljoprivredna proizvodnja,
- korištenje umjetnih gnojiva i kemijskih sredstava,
- presijecanje prirodnih migracijskih putova,
- krčenje šumskih područja, uništavanje šumaraka i živica,
- buka,
- izvođenje melioracijskih zahvata,
- i drugi neprimjereni zahvati u okoliš i sl.

Osim područja zaštićenih i planiranih u smislu Zakona o zaštiti prirode potrebno je štiti i sve ugrožene biotope od lokalnog značenja (mikrolokaliteti), a važni su za preživljavanje mnogih vrsta usko prilagođenih isključivo jednom tipu staništa, vrsta čiji način života zahtjeva veliku pokretljivost (ptice selice), veliki prostor (grabežljive vrste) ili različita, međusobno povezana staništa.

Kako bi se očuvala biološka raznolikost vrsta, mreža očuvanih biotopa i prirodnih koridora mora biti gušća, jer izolirani "otoci" nisu dovoljni. Prilikom gradnje prometnica treba izbjegavati presijecanje ključnih staništa, osigurati prijelaze i prolaze za životinje, nastojati u najvećoj mjeri sačuvati postojeće

živice, šumarke, prirodne potoke, vodena staništa, stare šume. Od beskralješnjaka najbolje je obrađena entomofauna. Istraživanja entomologa su utvrdila postojanja preko 600 vrsta kornjaša i preko 400 vrsta leptira.

Ornitofaunu nizinskog dijela, odnosno ribnjaka Poljana i drugih manjih ribnjaka na području Županije čine mnogobrojne vrste ptica (gnjurac, čaplje, divlje patke i guske, čigre, trstenjaci, šljuke i dr.). Brojni predstavnici ornitofaune odlaze u vrijeme zime, te seoba u jesen i proljeće. Među rijetkim vrstama javljaju se jastreb, kobac, lunja crvenkasta, štekavac, sokol, a po seoskim područjima rode.

U brdskim i nizinskim dijelovima Županije obitavaju i dupljašice kao što su žune, djetlići, sjenice, kraljići, zebe, ševe, svračci, muharice, drozdovi, grmuše i dr. Od ptica grabljivica na cijelom području nalazi se, između ostalih, jastreb, svraka, škanjac, te kao vrlo korisne sove (sova šumska, sova močvarica i čuk).

Od sisavaca na ovom području obitavaju gotovo svi predstavnici srednjoeuropske faune. Po suhim šumama obitava jež, krtica, rovka, šišmiš, hrčak, lasica, vjeverica, voluharice i dr. U postojećim lovištima u Županiji uzgaja se krupna divljač (srna, jelen, divlja svinja) srednje do pojedinačno visoke trofejne vrijednosti, te uzgoj zdrave i otporne sitne divljači (zec, fazan, trčka, prepelica). Pored uzgoja navedene krupne i sitne divljači na prostoru Županije obitavaju i ostale vrste divljači kao što su: lisica, kuna zlatica, obični jazavac, divlji golub, divlja mačka i dr. U planinskim predjelima obitava kuna zlatica i visoka i niska divljač.

Među brojnim predstavnicima europske faune u brdskim i nizinskim dijelovima izdvaja se fauna vodozemaca (zelena žaba, gatalinka, vodenjak, šareni daždevnjak i dr.) i gmazova (barske kornjače, gušterice, sljepići, te zmiје, bjelouška, riđovka i dr.).

Poremećajem prirodne ravnoteže, najčešće od strane čovjeka, dolazi do nestajanja prirodnih biotopa čime brojne životinjske vrste gube svoja obitavališta (regulacije vodotoka, melioracije, smanjenje nivoa podzemnih voda, neracionalna primjena insekticida, neracionalna sječa šuma i sl.) što utječe na smanjenje brojnosti i vrsta pojedinih predstavnika faune. Zbog svega toga brojne životinjske vrste izumiru i velik je broj onih kojima prijeti izumiranje. Kako bi se takve tendencije zaustavile pojedine prorjedenе i rijetke životinjske vrste se proglašavaju zaštićenima.

Tabela 105.

ZAŠTIĆENE VRSTE ŽIVOTINJA TEMELJEM ZAKONA O ZAŠTITI PRIRODE			
SKUPINA	PRAVILNICI O ZAŠTITI POJEDINIH ŽIVOTINJSKIH SKUPINA		ŽIVOTINJSKE VRSTE
SISAVCI	Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta sisavaca (<i>Mammalia</i>)	“NN”, br. 31/95	Rovke (<i>Soracidae</i>) Šišmiši (<i>Chiroptera</i>) Vjeverice (<i>Sciurus vulgaris</i>) Hrčak (<i>Cricetus cricetus</i>) Vidra (<i>Lutra lutra</i>) Bjeloprski jež (<i>Erinaceus concolor</i>) Puh (<i>Myoxus glis</i>)
PTICE	Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta ptica (<i>Aves</i>)	“NN”, br. 43/95	Gnjurci (<i>Podicipedidae</i>), sve vrste Čaplje (<i>Ardeidae</i>), sve vrste Roda (<i>Ciconia eiconia</i>) Divlja guska (<i>Anser anser</i>) Crvena lunja (<i>Milvus milvus</i>) Štekavac (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Jastreb (<i>Accipiter gentilis</i>) Kobac (<i>Accipiter nisus</i>) Škanjac (<i>Buteo buteo</i>) Sokolovi (<i>Falconidae</i>), sve vrste Čigre (<i>Laridae</i>), sve vrste Grlica (<i>Streptopelia turtur</i>) Gugutka (<i>Streptopelia decaocto</i>) Kukavica (<i>Cuculus canorus</i>) Sove (<i>Strigidae</i>), sve vrste Djetlići, žune (<i>Picidae</i>), sve vrste Ševe (<i>Alaudidae</i>), sve vrste Lastavice (<i>Hirundinidae</i>), sve vrste Bijela pastirica (<i>Motacilla alba</i>) Svracći (<i>Lanuadae</i>) Drozdovi, slavuji (<i>Turdinae</i>), sve vrste Grmuše, trstenjaci (<i>Sylvinae</i>), sve vrste Muharice (<i>Muscicapinae</i>), sve vrste Sjenice (<i>Paridae</i>), sve vrste Zebe (<i>Frigilidae</i>), sve vrste Vrapci (<i>Ploceidae</i>), sve vrste Čvorak (<i>Sturnus vulgaris</i>), izuzev na poljodjelskim površinama

			Zlatna vuga (<i>Oriolus oriolus</i>) Gavran (<i>Corvus corax</i>)
GMAZOVI	Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta gmazova (<i>Reptilia</i>)	“NN”, br. 47/95	Sve vrste gmazova (<i>Reptilia</i>) na ovom području, izuzev riđovke
VODOZEMCI	Pravilnik o zaštiti vodozemaca (<i>Amphibia</i>)	“NN”, br. 80/99	Sve vrste vodozemaca (<i>Amphibia</i>) na ovom području, izuzev vrsta zelenih žaba zaštićenih zabranom komercijalnog sakupljanja
BESKRALJEŠNACI	Kukci (<i>Insecta</i>)		Šumski mrav (<i>Formica rufa</i>) Prugasto jedarce (<i>Iphioides podalirius</i>) Lastin rep (<i>Papilio machaon</i>) Apolon (<i>Parnassius apollo</i>)
	Pravilnik o zaštiti riječnih rakova (<i>Crustacea, Astacidae</i>)	“NN”, br. 76/98	Potočni rak (<i>Austropotamobius torrentium</i>) Riječni rak (<i>Astacus astacus</i>)
	Pravilnik o zaštiti pijavica (<i>Hirudinea</i>)	“NN”, br. 76/98	Medicinska pijavica (<i>Hirudo medicinalis</i>) Konjska pijavica (<i>Haemopsis sanguisuga</i>)
	Pravilnik o zaštiti kopnenih puževa (<i>Gastropoda terrestria</i>)	“NN”, br. 29/99	Sve vrste kopnenih puževa (<i>Gastropoda terrestria</i>) na ovom području, izuzev vrsta roda <i>Helix</i> zaštićenih reguliranjem sakupljanja

1.1.3. Obveze iz Programa prostornog uređenja Države i ocjena postojećih prostornih planova

1.1.3.1. Obveze iz Programa prostornog uređenja Države

Na temelju postavljenih općih i posebnih ciljeva Programom prostornog uređenja RH ističu se globalni prioriteti i obveze koje je potrebno ugrađivati u planove i programe prostornog razvoja na nižim razinama.

Globalni prioriteti predviđeni Programom prostornog uređenja RH odnose se na:

- poboljšanje učinkovitosti korištenja već angažiranog prostora,
- iskorištenje raspoloživih i nedovoljno učinkovitih potencijala prvenstveno na lokacijama i kapacitetima koji mogu bez većih ulaganja dati brze, kvalitetne i višestruke učinke,
- stvaranje kvalitetnih pretpostavki za poboljšanje uvjeta života posebno u depopulacijskim područjima (pokretanje i unapređenje gospodarstva uz osnaživanje prometnih funkcija),
- saniranje kritičnih mjesta ugrožavanja prostora i okoliša,
- otklanjanje nedostataka i poboljšavanje postojećih infrastrukturnih sustava.

Temeljne obveze iz Programa prostornog uređenja RH, koje se moraju posebno respektirati na nižim razinama, obuhvaćaju sljedeća tematska područja:

Stanovništvo i naselja

Potrebno je uspostaviti optimalan stupanj urbanizacije uz poboljšanje postojeće urbane mreže i skladan regionalni razvoj temeljen na pravilnom redu veličine gradova. Također je potrebno odrediti novi sustav središnjih naselja razvojnih žarišta u koja će ući i naselja iz ruralnih područja, uz potrebnu preobrazbu funkcija u skladu sa razvojnim sposobnostima i životnoj ponudi.

Infrastrukturni sustavi

Cestovni promet

Gospodarski razvoj Republike Hrvatske oslanja se na ubrzani razvoj cestovnog prometa, stoga je prioritetna obveza izgradnja srednjoslavonskog cestovnog smjera Vallis Aurea (brze ceste), Nova Gradiška–Požega–Našica, Stara Gradiška–Okučani–Pakrac–Veliki Zdenci, Slavonski Brod–Našice–Donji Miholjac, te Požega–Lužani.

Proširenje granica građevinskog područja moraju se spriječiti uzduž državnih i županijskih cesta kako ne bi dolazilo do sniženja kategorija cesta.

Željeznički promet

Planom željezničkog prometa, a na temelju unutarnje konsolidacije, potrebno je izvršiti modernizaciju kapaciteta i tehnologije sa stajališta rentabilnosti i korištenja prostora.

Zračni promet

Na nivou Republike Hrvatske potrebno je izraditi opći razvojni plan zračnih luka, a programsko opredjeljenje je da se u sustav mreže tercijalnih zračnih luka uvrste postojeća poljoprivredna uzletišta te takva posluže kao osnov za eventualno uređenje zrakoplovnih uzletišta.

Telekomunikacijski promet

Telekomunikacija mreža je postigla relativno visok stupanj razvijenosti i prati dostignuća razvijenih država Zapada. I dalje osigurati praćenje i primjenjivanje novih tehnologija komuniciranja uz omogućavanje izgradnje kabela mreže, pojačanja koridora koji povezuju Hrvatsku sa susjednim zemljama, izgradnje preostale mreže i odašiljača radi bolje čujnosti na području cijele zemlje. Prioritet moraju biti ratom uništene mreže obnove i integriraju u sustav RH.

Energetski sustav

Na županijskoj i općinskoj razini potrebno je stvoriti uvjete za korištenje dopunskih izvora kao što su izgradnje malih postrojenja elektrana na rijeci Orljavi kao i sustava malih elektrana za lokalne potrebe. Od planiranih prijenosnih postrojenja PPŽ predviđa se izgradnja novog dalekovoda 400 kV u smjeru istok – zapad, paralelno s postojećim kao i izgradnja nove TS 400/100 kV.

Javni vodnogospodarski sustav

Prateći dugoročne planove javne vodoopskrbe a radi osiguranja što bolje i kvalitetnije opskrbe vodom, potrebno je na lokalnim razinama u zaštitnim zonama izvorišta posvetiti punu pozornost kako bi se što bolje očuvala kvaliteta vode te odrediti propisane zone sanitarne zaštite.

Na postojećim i potencijalnim izvorištima potrebno je sprečavati i uklanjati nastajanje svih vrsta zagađenja.

Pročišćavanje gradskih komunalnih i industrijskih otpadnih voda rješavati zajedničkim centralnim uređajima za pročišćavanje gdje je to moguće, odnosno gdje nije, inicirati izgradnju individualnih uređaja za pročišćavanje.

Gospodarske djelatnosti u prostoru

Šumarstvo

Šumarska politika i šumarsko planiranje kao dio općeg planiranja ima za cilj unapređenje učinkovitog načina korištenja šuma uz uvjet da se koriste gospodarske, ekološke i socijalne funkcije na široj i lokalnoj razini. Svaku uništenu šumsku površinu potrebno je obnoviti pošumljavanjem. Potrebno je što više poticati razvoj urbanog šumarstva te osigurati preventivne mjere radi sprečavanja šumskih požara.

Poljoprivreda

U dokumentima prostornog uređenja potrebno je uključiti racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta te smanjiti korištenje kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe.

U cilju što boljeg očuvanja poljoprivrednog zemljišta potrebno je zaustaviti degradaciju malih seoskih gospodarstava i depopulaciju vrijednih agrarnih prostora kao i poticati povećanje zemljišnog posjeda. Također je potrebno zapuštene i neobrađene poljoprivredne površine što bolje privesti osnovnoj svrsi.

Industrija

U planovima prioritetno koristiti postojeće zone, a tek nakon iskorištenja raspoloživog postojećeg prostora, planirati nove. Potrebno je izvršiti izmještanje pogona iz užih jezgi uz prenamjenu u adkvatne ili primjerenije sadržaje. Potencirati sve one industrijske grane koje imaju komparativne prednosti, odnosno one za koje postoje prirodni resursi, tržišni kapital, sposobna školovana radna snaga, racionalno korištenje prostora, unapređenje stanja u prostoru, uređena komunalna infrastruktura. Kod korištenja rudnih bogatstava kao i kod izgradnje velikih industrijskih kompleksa pojedini pogoni se ne mogu graditi u zonama koje su Izvješćem o stanju u prostoru i stanju okoliša određene kao opterećene zone.

Mineralne sirovine

Vrlo veliki gospodarski značaj za područje Županije ima eksploatacija građevinskog kamena koja je najvažnije zastupljena. Indeksom industrijske proizvodnje po NKD-u za područje 14 Vađenje ostalih ruda i kamena za promatrana razdoblja glasi:

Tabela 106.

C – Rudarstvo i vađenje	Index		Index		Index	
	I-XII 97.	I-XII 96.	I-XII 98.	I-XII 97.	I-XII 2000.	I-XII 1999
	Županija	Republika	Županija	Republika	Županija	Republika
	118,3	123,0	84,8	106,1	97,4	101,4

Županija u brojkama iz 1999. god dopunjena Informacijom o gospodarskom kretanju iz svibnja 2001. god.

Postojeće mineralne sirovine se tehnološki prerađuju u više programa kao što su:

- suhe mješavine – (strojne žbuke),
- mortovi i podne mase,
- glet i fugirne mase,
- građevinska ljepila,
- dolomitni filter,
- Betonska galanterija - ukrasni elementi,

- Vodonepropusne betonske cijevi,
- tehnički kamen.

Kako se ne radi samo o eksploataciji tehničkog kamena već se vrši i prerada odnosno oplemenjivanje mineralnih sirovina, potrebno je sadašnje i buduće potrebe za eksploatacijom mineralnih sirovina usmjeravati u postojeće zone, a tek po iskorištavanju raspoloživih postojećeg prostora planirati nove zone, pri čemu posebnu važnost ima prilagođavanje gospodarske strukture gradova prostornim uvjetima, osobito izmještanje pogona iz užih urbanističkih jezgri uz potrebne prenamjene za primjerenije sadržaje. Obzirom da su potrebe obnove i ubrzane izgradnje dovele do povećanja potreba i otvaranja novih eksploatacijskih polja mineralnih sirovina, posebnu pažnju potrebno je posvetiti izbjegavanju sukoba s ostalim oblicima korištenja prostora, a posebno su osjetljiva područja pod utjecajem vodnih režima i podzemnih tokova gdje, uslijed eksploatacije, može doći do ugrožavanja voda.

Tijekom i nakon izvršene eksploatacije osigurati sanaciju i uređenje prostora s posebnim naglaskom na prostore osjetljive građe s gledišta stabilnosti terena te oblikovanja i očuvanja krajobraza. Svaka eksploatacija mora biti u skladu sa zakonima i propisima s gledišta zaštite okoliša. Nove lokacije, kao i značajna proširenja postojećih lokaliteta, treba planirati na sigurnoj udaljenosti od središta naseljenosti.

Turizam

Sve turističke potencijale usmjeriti na očuvanje atraktivnosti prostora, a posebice na korištenje regionalnih osobitosti i prostornih vrijednosti (prirodni uvjeti, vodotoci, jezera, šume, lovna područja, termalni izvori, graditeljska i kulturna baština) te tradicijskih elemenata življenja u pojedinim područjima.

Postojeće izgrađene turističke zone, utvrđene važećim prostornim planovima prioritetno kvalitetno rekonstruirati i dograđivati.

Prije izrade novih prostornih planova ne započinjati izrade novih turističkih zona.

Zaštita posebnih vrijednosti prostora i okoliša

Polazne okolnosti u svrhu učinkovitog planiranja su:

- opterećenost i dosadašnja ugroženost prostora, odnosno stupanj očuvanosti te prihvatljivi kapaciteti prostora,
- potreba opremljenosti tehničkom infrastrukturom, stanje i nedostaci,
- prirodne i stvorene vrijednosti zaštititi planskim mjerama korištenja te uvođenjem određene kategorije zaštite,
- poštivati postojeće konvencije, sporazume i propise koji su donijeti za određeno područje, a određuju tipove prostora i resursa,

Zbrinjavanje komunalnog otpada potrebno je ustrojiti na lokalnoj razini.

Prirodna baština

Proглаšenjem Parka prirode Papuk na temelju Zakonske regulative definiran je zaštićeni prostor čiji se obuhvat dijelom nalazi u Požeško-slavonskoj, a dijelom u Virovitičko-podravskoj županiji i za koji će se temeljem Zakona izraditi Prostorni plan područja posebnih obilježja. Za ostale dijelove prirode zaštićene temeljem Zakona o zaštiti prirode potrebno je donijeti mjere zaštite. Proглаšenje i evidentiranje ostalih značajnih lokaliteta, u nadležnosti je Županije uz prethodnu suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. Stoga je potrebno predvidjeti u odgovarajućem vremenskom razdoblju oblik zaštite za sve potencijalne lokacije, kako za prirodne predjele tako i za ljekovite i termalne izvore, radi njihova primjerenijeg korištenja i iskorištavanja (zdravstveni turizam, rekreacija). Potrebno je uspostaviti praćenje stanja zaštićenih dijelova prirode oštećenih tijekom domovinskog rata te usmjeravanje postupka sanacije i drugih mjera zaštite u cilju ubrzavanja procesa povrata u prvobitno stanje. Istovremeno, potrebno je sprječavati zahvate i djelatnosti koje će za posljedicu imati degradaciju i smanjenje raznovrsnosti biljnog i životinjskog svijeta.

Stoga je jedna od prvih mjera koju treba poticati je razminiranje.

Graditeljska baština

Na temelju vrednovanja kulturno-povijesnih vrijednosti pojedinih naselja potrebno je predvidjeti obveznu izradu generalnih planova uređenja.

Neophodno je poticati istraživanja arheoloških zona i lokaliteta te posebno obraditi područje značajnih povijesnih cjelina. Važno je osigurati kontinuitet dopunjavanja i izrade konzervatorske dokumentacije za naselja ili dijelove registrirane kao povijesne urbanističke cjeline kao i izraditi programe obnove i revitalizacije najznačajnijih ugroženih spomenika kulture. Prema programima obnove potrebno je nastaviti s realizacijom te intenzivirati dokumentiranje ratom oštećenih spomenika graditeljske baštine i izraditi prijedlog njihove obnove.

Krajobraz

Planiranim zahvatima u prostoru treba što manje mijenjati krajobraz, kako bi se što više očuvale posebnosti karakteristične za određeno područje ili cijelinu (izbjegavanje većih zahvata u prostoru kao što su agromeliorativni zahvati, geometrijska/pravocrtna regulacija vodotoka i dr.) pri planiranju smještaja velikih gospodarskih i infrastrukturnih građevina od važnosti za Državu. Pri projektiranju trasa

uređenja, ali su značajne jer je u njima prvi put razmatran razvitak područja bivših općina u novim poslijeratnim uvjetima (nov geopolitički i prometni položaj države i općina, promijenjeni vlasnički odnosi, posljedice rata i tržišnog gospodarstva i dr.).

Temeljem Strategije i politike demografskog razvitka potrebno je spriječiti prevelike koncentracije stanovništva uz korištenje, zaštitu i obnovu specifičnih dijelova državnog teritorija te uspostaviti optimalan stupanj urbanizacije uz poboljšanje postojeće urbane mreže i regionalan razvoj temeljen na pravilnom redu veličine gradova. Na temelju toga potrebno je uspostaviti novi sustav središnjih ruralnih naselja razvojnih žarišta a u skladu s razvojnim sposobnostima. Veliko značenje u urbanoj mreži RH imaju regionalna središta od 15.000 do 30.000 stanovnika kojima treba razvijati odgovarajuće središnje i gospodarske funkcije.

U Programu prostornog uređenja navedeno je da poticajne mjere treba osobito usmjeriti prema regionalnim središtima među kojima se nalazi između ostalih u RH i grad Pakrac koji pripada našoj Županiji. Potrebno je poticati i razvoj gradova srednjih veličina, tj. gradova od 7.000 do 15.000 stanovnika koji bi trebali prerasti u gradove s 15.000–30.000 stanovnika. Osobito je potrebno poticati razvoj sadašnjih malih gradova od 2.000 prema 7.000 stanovnika čija se nedovoljna razvijenost ili manjak osjeća u ruralnim područjima.

U razvoju gradova osobitu pažnju usmjeriti na njihovu funkcionalnu strukturu te izbjegavati prenamješeno funkcionalno usmjeravanje ili specijalizaciju na samo jednu djelatnost, a posebice se to odnosi u slučaju razvitka turističkih naselja, Programom prostornog uređenja RH predviđa se razvoj regionalnih i subregionalnih središta.

1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

Požeško-slavonska županija je nova jedinica lokalne uprave i samouprave u čiji sastav su ušle bivše općine Požega i Pakrac.

Demografska slika Županije

Prosječna životna dob stanovnika Županije iznosi 37 godina a index starosti iznosi 67,6.

Kretanje apsolutnog broja stanovništva

Prema popisu stanovništva 1991. godine Županija požeško-slavonska imala je 99 334 stanovnika. U odnosu na stanje 1857. godine, dakle, prije 134 godine, broj stanovnika se u toku razdoblja povećao za 47,724 odnosno 92,47 % (prosječni godišnji porast od 0,69 %).

Istodobno se broj stanovnika na cijelom području RH povećao za 119,3 % (0,89 % godišnje) što pokazuje da je porast broja stanovnika na području Županije bio nešto manji od republičkog prosjeka.

Tabela 107. Kretanje broja stanovnika Požeško-slavonske županije od 1857 - 1991. godine

Red. broj	Popisna godina	Broj Stanovnika	Apsolutni porast / pad	Relativni porast / pad %	God. intenzitet porasta ili pada u %
1	1857	51610	-	-	-
2	1869	53532	1992	3,72	0,31
3	1880	54183	651	1,21	0,11
4	1890	68101	13918	25,69	2,57
5	1900	79141	11040	16,21	1,62
6	1910	90892	11751	14,85	1,48
7	1921	90790	-102	-0,11	-0,01
8	1931	99260	8470	9,33	0,93
9	1948	89367	-9893	-9,97	-0,59
10	1953	94589	5222	5,84	1,17
11	1961	98186	3597	3,80	0,47
12	1971	101790	3604	3,67	0,37
13	1981	99189	-2601	-2,56	-0,26
14	1991	99334	145	0,15	0,015

Izvor: Popisi stanovništva 1981. i 1991, Korenčić, 1977.

Demografski razvoj Županije u 134 godine nije imao ujednačeni hod. Razlikovati se mogu sedam karakterističnih razdoblja:

- prvo do 1910.,
- drugo od 1910. do 1921.,
- treće od 1921. do 1931.,
- četvrto od 1931. do 1948.,
- peto od 1948. do 1971.,

**- šesto od 1971. do 1981.,
- sedmo i posljednje od 1981. do 1991. godine.**

U razdoblju do 1910. prisutan je stalan, ali neujednačen porast broja stanovnika, kao posljedica povećanog mortaliteta zbog epidemije kolere početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća (smanjenje porasta 1869.-1880.), kao i jačanja emigracijskih procesa u prekomorske zemlje nakon 1880. Iako je prirodni prirast znatan, iseljavanje usporava intenzivniji rast broja stanovnika. U prilog tome govore podaci za vremensko razdoblje od 1900. do 1910. godine.

Tablica 108. Prirodno kretanje stanovništva i netto migracijski saldo Požeško- slavonske županije od 1900. do 1910. godine

Tabela 108.

Kotar, grad	Apsolutni porast broja stanovnika 1900.-1910. u %	Prirodni prirast u % 1900.-1910.	Netto migracijski saldo u % 1900.-1910.
Pakrac	15,13	17,62	-2,49
Požega	15,58	17,30	-1,72
Požega - Županija	15,38	17,44	2,06
Požega grad	18,24	5,18	+18,06
Ukupno	15,56	16,47	- 0,91

x Upravni kotari 1910. godine gotovo su se poklopili s današnjim teritorijem Požeško-slavonske županije

Izvor: Népmozgalma 1900.-1910. évi, Magyar Szent Korona Országainak, Magyar Sztatistikai K(zlemények,

Knjiga 40, Budapest 1983.

Izuzev u samom gradu Požegi gdje je prevladavala izrazita imigracija, ostali dio Županije obilježava emigracija. U vremenu od 1899. do 1913. godine s područja tadašnje Požeške županije emigrira 15465 stanovnika ili 6,74 % njene ukupne demografske mase. Pretežit dio stanovništva emigrira u Ameriku (82,1%-prema Kivandorlas...1918.). Iseljavanje stanovništva potaknuto je prvenstveno gospodarstvenom krizom od 1873. do 1895. i nakon 1907. godine Promatrajući pojedina naselja, odnosno manje regionalne cjeline, načelno se može utvrditi da preko 90% njih bilježi pozitivan trend demografskog razvoja.

On se prvenstveno temelji na relativno visokoj stopi prirodnog prirasta, osim u međupopisnom razdoblju 1869.-1880., kada je porast mortaliteta pojavom epidemije kolere uzrokovao negativne tendencije kretanja broja stanovništva u nizu naselja, i imigracije Mađara, Nijemaca, Čeha i Talijana, posebno u vremenu nakon 1880. Težište demografskog rasta vezano je za ekološki i prometno-geografski najpovoljnije položena naselja dna Požeške kotline, središnjeg dijela doline Pakre i lesne zaravni u zapadnom dijelu pakračkog kraja. Razvoj manufaktura i industrije u gradovima Požegi i Pakracu, uz koncentraciju centralno-mjesnih funkcija i trgovačkih aktivnosti, stimulirali su njihov relativno brz demografski razvoj. Taj zaključak dijelom vrijedi i za Lipik, međutim, ovdje se, kao temeljni čimbenik brzog rasta broja stanovnika, javlja razvoj lječilišnih funkcija naselja.

Od 1910. do 1921. godine smanjio se broj stanovnika i to prvenstveno zbog jačanja emigracije 1911.-1914., povećanog mortaliteta tijekom Prvog svjetskog rata i velike epidemije španjolske groznice 1918.-1919. te istodobno smanjenog prirodnog prirasta stanovništva. Treba dodati da je dio, tijekom druge polovice 19-tog stoljeća useljenog mađarskog i njemačkog stanovništva, emigrirao nakon osnivanja Kraljevine SHS.

Nakon Prvog svjetskog rata i stvaranja Kraljevine SHS nisu se bitno izmijenile političke i gospodarstvene prilike. Strani kapital je i dalje glavni nosilac ekonomskog razvitka.

Veći dio stanovništva i dalje se bavi poljodjelstvom uz vrlo slabe mogućnosti zarade izvan te djelatnosti. Stanje poljoprivrede davalo je obilježje čitavom gospodarstvenom, kulturnom i političkom životu, a ona je u sustavu gospodarstvene politike zauzimala posljednje mjesto. Stalno je bilo više raspoložive radne snage nego raspoloživih radnih mjesta. Priraštaj stanovništva je ponovo porastao od 1921.-1931. u odnosu na ratno razdoblje, no, ostajalo se na selu što je onemogućavalo napredak. Slabe mogućnosti za zapošljavanje izvan poljoprivrede uzrok su neprestanog cijepanja gospodarstava, koje je započelo krajem 19. stoljeća raspadom seoskih zadruga.

Tabela 109.

Popisna godina	Br. st. gradova	Porast ili pad u %	Br. st. ost. općin. središta	Porast ili pad u %	Br. st. seoskih naselja	Porast ili pad u %
1857	4442	-	3928	-	39507	-
1869	6064	36,52	3962	0,87	43506	10,12
1880	6671	10,01	4064	2,32	43448	-0,13
1890	8227	23,32	4629	13,90	55245	27,15
1900	9992	21,45	5487	18,54	63662	15,24
1910	11865	18,74	5824	6,14	73583	15,58

1921	12913	8,83	5734	-1,54	72429	-1,57
1931	13647	5,68	6203	8,18	79807	10,19
1948	15242	11,69	5865	-5,45	68539	-14,12
1953	17462	14,57	6235	6,31	71064	3,68
1961	22218	27,24	6918	10,96	70204	-1,21
1971	30094	35,40	7760	12,17	63906	-8,97
1981	34089	13,27	8375	7,93	56725	-11,24
1991	36806	7,97	9074	8,35	53454	-5,77

Izvor: Popisi stanovništva 1981, 1991. i Korenčić, 1977.

Sve to uvjetuje agrarnu prenaseljenost. Nju je još i više naglasila agrarna kriza krajem 20-tih i početkom 30-tih godina. Iako dvadesete godine obilježava početak jače industrijalizacije grada Požege, ona ipak nije bila dovoljna da preuzme agrarne viškove okolice. Upravo stoga iseljavanje stanovništva se nastavlja, međutim, ta mogućnost tijekom 20-tih godina prestaje zbog opće gospodarstvene krize u svijetu. Mogućnosti za iseljavanje u SAD su nakon rata bile sužene uvođenjem kvota za pojedine zemlje (1921. godine). Uzrokom je to da emigracijski tokovi skreću prema Južnoj Americi, Kanadi, pa i Australiji, a dio emigrira u europske zemlje. Nakon Prvog svjetskog rata započeli su imigracijski procesi naseljavanjem iz Like, Primorja,

Gorskog kotara, Korduna i iz Bosne. Nakon Prvog svjetskog rata upravo navedeni uzroci utječu na smanjivanje nataliteta i prirodnog prirasta.

U razdoblju 1921.-1931. apsolutni porast broja stanovništva bio je znatno manji od onog prije rata (9,33% : 19,07%, prosjek za 1880.-1910.). To vrijeme bilo je obilježeno također visokom stopom emigracije. Već tada počinje proces depopulacije naselja.

U vremenskom intervalu 1921.-1931. 44 (15,9%) naselja ima negativnu bilancu kretanja broja stanovnika. Jačanje gospodarstvene krize početkom 30-tih godina i polagani ekonomski oporavak do 1940-te još su više naglasili negativne tendencije u kretanju prirodnog prirasta, a i emigracija se i dalje pojačava. Izrazito negativni utjecaj na demografski razvoj istraživanog područja imala su ratna događanja u razdoblju 1941.-1945.

U vremenu od 1931.-1948. broj stanovnika se smanjio za 9,977%. Objasniti se to može uglavnom negativnim kretanjem prirodnog prirasta tijekom Drugog svjetskog rata zbog povećane stope mortaliteta kao posljedica poginulih sudionika ratnih operacija i žrtava rata (9,8% stanovništva 1931. godine - Žerjavić, 1980.), epidemije raznih zaraznih bolesti i gripe. Udarac "normalnom" razvoju broja stanovništva je i snažna emigracija s područja zahvaćenih ratnim operacijama. Veći dio naselja Županije od 1931-1948. bilježi demografski regres (187 naselja ili 67,51%). Najizrazitije demografsko praznjenje bilježe naselja planinsko-brdskog okvira gdje gotovo i nema primjera pozitivnog kretanja stanovnika. Pozitivan razvoj zadržavaju isključivo gradska naselja gdje se formiraju zbjegovi, naselja bliža Požegi i Pakracu u nižim dijelovima zavale te nekoliko njih zapadno od rijeke Pakre.

Nakon 1948. pa da 1961. godine zabilježen je relativno pozitivniji porast broja stanovništva; od 1948.-1953. za 5,8 %, a od 1953.-1961. za 3,80 %. Opći porast je manji od ostvarenog prirodnog priraštaja. To nesumnjivo pokazuje da je i dalje prisutna emigracija stanovništva. Tako je u razdoblju 1948.-1953. i 1953.-1961. depopulacijske tendencije pokazalo 84 (30,30%) odnosno 163 (58,84%) naselja na teritoriju današnje Županije. Unatoč tome, zahvaljujući brzom i snažnom porastu gradskih naselja za 14,57%, 27,4% i 35,40% (Požega 17,6%, 31,8% i Pakrac 12,1%, 23,3%, Lipik 11,0%, 8,5%, Pleternica 7,3%, 26,2%) u razdoblju 1948.-1953., 1953.-1961. i 1961.-1971. pojačanim procesom deagrarizacije dolazi do preraspodjele stanovništva. Unutrašnjim migracijama prema radno aktivnim gradskim središtima započinje demografsko praznjenje prometno izoliranih seoskih naselja brdskog i gorskog dijela Županije. Većina viškova agrarnog stanovništva zapošljava se u industriji Pakraca, Požege i Lipika, koji nakon rata doživljava izvanredno brz razvoj. Primjera radi, u Požegi je broj industrijskih radnika od 1945. do 1975. povećan s nekoliko stotina na oko 5.000, a u Pakracu od 1945. do 1975. s 140 na 2.610. (Požega, Monografija 1977., Pakrac, Monografija 1978.).

U gotovo dva i pol desetljeća (1948.-1971.) do punog su izražaja došli oni društveno-gospodarstveni procesi (industrijalizacija, deagrarizacija, deruralizacija, urbanizacija i drugi) koji su bitno utjecali na prostorno diferencijalna i dinamička obilježja stanovništva Županije. Te su razlike posebno izražene kod pojedinih mikroregija, a posebno na razini naselja. Lagana regresija stanovništva započeta u razdoblju 1948.-1953., jačanjem deagrarizacije doseže svoj maksimum tijekom šezdesetih godina, a napose u vremenskom intervalu od 1971. do 1981. godine, kada je i Županija u cjelini zabilježila lagani pad broja svog stanovništva (-2,56%). U tom razdoblju je 218 ili 78,70% naselja pokazalo depopulacijske tendencije.

Ukoliko bi se u razmatranje uzeo 28-godišnji vremenski interval od 1953. do 1981. godine, broj depopulacijskih naselja, ne računajući ona koja su odumrla ili izgubila svoje stanovništvo, porastao je sa 163 ili 58% na 218 ili 78,70%.

Dok je u tim naseljima 1953. godine živjelo 58.463 stanovnika ili 61,70% demografske mase Županije, do 1981. taj se broj, zahvaljujući prvenstveno emigraciji, smanjio na 38.243 stanovnika ili

38,56% ukupnog stanovništva. Iako je to samo oko 5% više od jedne trećine stanovništva 1981. godine, ono je živjelo na 1437 km² (aproksimacija) ili 79,12% teritorija Županije. Istodobno, unutarnjim migracijama došlo je do povećanja gustoće na malim prostorima u gradovima i okolici odakle su bile povoljne mogućnosti za dnevne migracije radne snage u radna žarišta. 1981. godine u populacijski aktivnim naseljima (njih 69 ili 21,30%) na površini od 379 km² ili 20,88 % žživjelo je 60.946 stanovnika ili 61,44% demografske mase.

Na takav razvoj broja stanovnika utjecao je niz čimbenika:

1. **demografski** (kroz "autonomnu" redukciju prirodnog priraštaja),
2. **gospodarstveno-politički** (polarizacija centar - periferija, diferencirani regionalni razvitak izražen kroz migracije stanovništva),
3. **demografsko starenje**,
4. **posredni**, odgođeni efekt vanjskih faktora (rat, epidemije),
5. **ostali** (tradicionalni i psihološki).

Prošla zbivanja i procesi ostavili su dubok trag u naseljskoj i populacijskoj strukturi. Veliki broj malih naselja i, djelomično, disperzna naseljenost obilježava teren većeg dijela brdsko-gorskog okvira Županije. Ona je posve neprimjerena u izmijenjenim društveno-gospodarstvenim uvjetima, jer je industrijalizacija tražila određenu razinu koncentracije gospodarstvenih aktivnosti i stanovništva. Upravo stoga nesklad je djelomično prevladan prerazmjestažem stanovništva. To je, s jedne strane, dovelo do zgušnjavanja stanovništva u gradovima i njihovoj užoj okolici i razrjeđivanja ruralnih područja, posebice malih naselja.

Urbanih središta je, prema najnovijem stanju, samo 4 (Požega, Pakrac, Pleternica i Lipik). Njihov razmještaj je neravnomjeran s obzirom da brdsko-planinski, dakle, veći dio Županije, nema niti jedno gradsko naselje.

U najnovijoj etapi brojčanog razvoja stanovništva obuhvaćenog popisima 1981. i 1991. godine zapaža se stagnantni demografski trend. Istina, zabilježen je neznatni porast (od 0,15 %) što u odnosu na prethodni međupopisni interval ukazuje na nešto povoljniji populacijski razvoj. Gradska naselja i dalje obilježavaju umjeren, iako usporen, populacijski rast (7,97%) čiji je začetak zabilježen već 70-tih godina (13,27 %). Može se to objasniti činjenicom da je Hrvatska pa tako i ŽŽupanija, ušla u razvojnu fazu "kasnog tranzicijskog društva". U toj fazi jačaju migracijski procesi koji ne uključuju konačno preseljenje. Potvrđuju to i podaci o dnevnim migracijama stanovništva prema radno - aktivnim središtima – Požegi, Pakracu, Lipiku i Pleternici.

Broj stanovnika koji radi izvan mjesta stalnog boravka u odnosu na prethodne popise sve je veći. Značajan populacijski rast, u skladu s tim, bilježe naselja uže gravitacijske zone gradova iz kojih postoje najbolje mogućnosti za dnevne migracije. Useljavanje u takova naselja odnosi se prvenstveno na poljoprivredno stanovništvo udaljenijih, prometno-geografski izoliranih naselja. Okolica Požege, Pakraca, Pleternice i Lipika pogodnija je za naseljavanje s obzirom na manje zahtjevna ulaganja u stambenu izgradnju. Dnevne migracije nisu, međutim, spriječile dalju depopulaciju ruralnog brdsko-gorskog područja. Seoska naselja u razdoblju 1971-1981. smanjuju broj svojeg stanovništva za -11,24 % a od 1981-1991. za -5,77%.

Osamdesete godine bilježe smanjenje demografskog regresa i to iz tri osnovna razloga:

1. **starenje demografske mase depopulacijskih naselja što samo po sebi reducira broj mogućih emigranata,**
2. **smanjene mogućnosti zapošljavanja u inozemstvu i to zbog učestalih manjih gospodarstvenih kriza u zapadnoj Europi, a iseljavanje u prekomorske zemlje zahtijeva veća početna ulaganja u preseljenje,**
3. **prevladavanje prirodnog pada.**

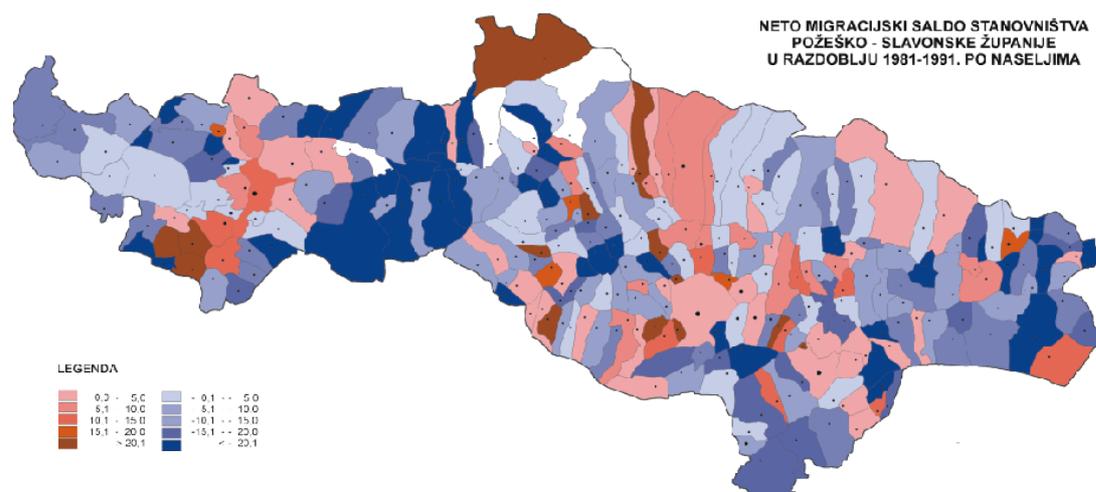
Očito je da su navedeni razlozi utjecali i na blago smanjenje broja naselja s negativnim kretanjem broja stanovništva (s 218 u razdoblju 1971.- 1981. na 193 od 1981.-1991.).

Tabela 110.

KRETANJE BROJA STANOVNIKA POŽEŠKO – SLAVONSKJE ŽUPANIJE U RAZDOBLJU 1981. DO 1991. GOD.					
Općina /grad	Stanovnici 1981. god.	1981/91. god.	Stanovnici1991. god.	Prirodni prirast 81/91.(%)	Migracijski saldo
Požega	26.708	5,4	28.157	3,2	2,2
Pakrac	16.475	-0,7	16.367	- 1,1	0,4
Pleternica	13.393	- 2,0	13.119	2,9	- 4,9
Lipik	11.428	- 1,8	11.222	- 1,7	- 0,1
Brestovac	5.840	- 7,6	5.395	- 6,5	- 1,1
Čaglin	4.646	- 15,5	3.928	- 8,6	- 6,9
Jakšić	3.755	9,5	4.113	4,5	5

Kaptol	3.522	1,2	3.566	2,4	- 1,2
Kutjevo	7.485	- 1,6	7.366	2,5	4,1
Velika	5.937	2,8	6.101	0,6	2,2

karta – neto migracijski saldo 81-91

Najnovije razdoblje 1991.-1997. obilježeno je nizom izvanrednih događaja koji su imali veliki utjecaj na recentno kretanje broja stanovnika i neke strukture stanovništva Županije. Ratni događaji tijekom Domovinskog rata od 1991-1995. godine izazvali su znatne migracije stanovništva. Paralelno s iseljavanjem znatnog dijela srpskog stanovništva, došlo je do privremenog useljavanja izbjeglih i prognanih Hrvata iz Podunavlja i BiH. Prema podacima Ureda za prognanike i izbjeglice Županije požeško-slavonske i procjena ZPO (studija 1995.) područje bivše požeške općine napustilo je 6909 Srba (70,8 % Srba) ili oko 9,63 % ukupnog stanovništva, odnosno 10,45 % prisutnog stanovništva 1991. godine, a privremeno je naseljeno u razdoblju 1991-1992. godina 7013 prognanika i izbjeglica Hrvata.

Na temelju tih podataka županijske institucije izvršile su procjenu broja stanovnika za 1994. godinu (68848 prisutnih stanovnika) na području bivše općine Požege. To je, međutim, teško prihvatiti i to stoga, što procjena ne uzima u obzir prirodno kretanje stanovništva i broj emigranata autohtonog hrvatskog i ostalog stanovništva. Na žalost, ne stoje nam na raspolaganju podaci za migracijske procese tijekom 1991.-1992. na području bivše općine Pakrac. Stoga je izvršena aproksimacija koja se temelji na postupnom udjelu srpskih emigranata na području općine Požege (70%!). Tim podacima dodano je aproksimativno i oko 500 Hrvata iseljenika i prognanika, za koje pretpostavljamo da su smješteni na području bivše općine Pakrac. Valja osim toga reći da nisu poznati podaci broja povratnika Hrvata i Srba nakon 1995. godine kao ni broj povratnika ekonomskih migranata iz inozemstva. Prema tome, procjena broja stanovnika Požeško-slavonske županije krajem 1997. godine ostaje u sferi pretpostavki i podataka Državnog zavoda za statistiku za prirodno kretanje stanovništva.

Prema mišljenju autora, uzimajući pri tom u obzir podatke prirodnog prirasta te činjenicu da se 90% emigranata Srba još uvijek nije vratilo, a isto tako ni 50 - tak % hrvatskih prognanika i izbjeglica, grosso modo se može procijeniti da je na prostoru Požeško-slavonske županije krajem 1997. godine živjelo oko 78850 žitelja ili 85,4 % prisutnog stanovništva 1991. godine, odnosno oko 85500 žitelja ako se računa sveukupno stanovništvo 1991. godine. Tablica 104. Izračun procjene aproksimativnog broja prisutnog i ukupnog broja stanovništva 1997. godine (u odnosu na popis stanovništva 1991. godine).

Tabela 111.

Popis stanovništva 1991.	Broj stanovnika	Emigrirali Srbi - aproksimacija	Broj izbjeglih s slob. područja- aproks.	Broj prisutnih izbj. i prog. aproks.	Prirodni prirast 1991 – 1997	Broj stanovnika 1997 - aproks.
Prisutno stanovništvo	92300	13300	5000	4000	450	78850
Ukupno stanovništvo	99334	13300	5000	4000	450	85500

Ratnim događanjima na području Županije jedan dio naselja je ostao bez stanovništva te još uvijek u jednom dijelu naselja nitko ne živi, a što je utvrđeno i popisom stanovništva iz 2001. godine, to su naselja u gradskim/općinskim središtima:

Grada Pakraca: Bjelajci, Buče, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Šumetlica, Glavica, Jakovci, Koturić, Lipovac, Mali Budići, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Tisovac i Veliki Budići.

Grada Lipika: Bujavica.

Općine Brestovac: Amatovci, Bogdašić, Crljenci, Čečavac, Čečavački Vučjak, Jeminovac, Kamenska, Kamenski Šeovci, Kamenski Vučjak, Koprivna, Kruševo, Mihajlije, Mrkoplje, Ruševac, Sažije, Striježevica, Šnjegavić, Šušnjari, Vranić.

Općine Velika: Gornji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac i Nježić.

U istim naseljima se i dalje planira zadržati status naselja u postojećim granicama, bez mogućnosti proširenja, ali i mogućnosti preispitati status pojedinih.

Za područje Županije **gustoća naseljenosti građevinskih područja gradova** i naselja iznosi u prosjeku 8,22 st/ha, za Grad Požegu iznosi 16,4 st/ha, Grad Pakrac 17,86 st/ha, Grad Pleternica 11,79 st/ha i Grad Lipik 8,39 st/ha dok za ostala naselja na cjelokupnoj Županiji iznosi 6,53 st/ha.

Gospodarstveno aktivno stanovništvo dijeli se na dvije skupine.

Prvu čine sve zaposlene osobe s punim ili djelomičnim radnim vremenom, sve osobe koje aktivno obavljaju neko zanimanje, ali nisu u radnom odnosu (poljoprivreda, zanatstvo, pomažući članovi obitelji i slično), nezaposlene osobe u određenom razdoblju

Drugu skupinu čine osobe koje imaju samostalni izvor dohotka (rentijeri, stipendisti i dr.) i gospodarstveno ovisne osobe (uzdržavane).

Prvu skupinu čini gospodarstveno aktivno stanovništvo u užem smislu, a drugu ekonomski neaktivno stanovništvo.

U Županiji 35.274 stanovnika ili 35,6% čini aktivno stanovništvo, a na uzdržavano otpada čak 37,9%, a na osobe s osobnim primanjima 15% ukupne populacije.

Aktivno stanovništvo vezano je za rad u tri osnovna sektora djelatnosti:

- **primarni** – stanovništvo koje radi u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu,
- **sekundarni** – stanovništvo zaposleno u industriji, rudarstvu, graditeljstvu i zanatstvu,
- **tercijarni** – stanovništvo zaposleno u uslužnom zanatstvu, prometu, ugostiteljstvu, trgovini, bankarstvu, upravi, kulturi, obrazovanju, znanosti.

Drugi i treći sektor obuhvaća u novije doba najveći broj aktivnog stanovništva: u sekundarnom 15.870 stanovnika ili 44,86%, a tercijarnom 10.148 stanovnika ili 28,69% cjelokupnog aktivnog stanovništva (popis stanovništva 1991. godine.).

Primarne djelatnosti zbog izuzetno jakih procesa deagrarizacije i deruralizacije te urbanizacije zapošljavaju manje od jedne četvrtine aktivnog stanovništva (8.243 ili 23,3%). Na području gradova Požege, Pakraca, Pleternice i Lipika zabilježene su najveće koncentracije aktivnog stanovništva zaposlenog u uslužnim i proizvodnim djelatnostima. Na tom području koncentriran je najveći broj seoskih naselja pod utjecajem gradskih centara, kojeg radno aktivni, zahvaljujući mogućnostima dnevnog migriranja prema gradskim središtima, napuštaju poljodjelstvo i zapošljavaju se u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima.

U ostalim općinama preorijentacija poljoprivrednog stanovništva na proizvodne djelatnosti u tercijarne najizrazitija je u naseljima povoljnog geografskog položaja uz najfrekventnije prometnice, gdje postoje povoljne mogućnosti za razvoj dnevnih migracija.

Tabela 112.

AKTIVNO STANOVNIŠTVO NA PODRUČJU POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE 1991. GODINE								
Općina /grad	Aktivno stanovništvo		Primarni sektor		Sekundarni sektor		Tercijarni sektor	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Požega	10.025	100	850	8,5	4.857	48,4	4.025	40,1
Pakrac	6.033	100	575	9,3	3.009	49,9	2.217	36,8
Pleternica	3.804	100	954	25,1	1.772	46,6	222	24,3
Lipik	3.897	100	595	15,3	2.123	54,5	998	25,6
Brestovac	2.651	100	1.514	57,1	656	24,8	422	15,9
Čaglin	1.459	100	873	59,8	352	24,1	205	14,1
Jakšić	1.346	100	242	18,0	787	58,4	291	21,6
Kaptol	1.300	100	533	41,0	551	42,4	175	13,5
Kutjevo	2.398	100	1.148	47,9	865	36,1	340	14,2
Velika	2.111	100	848	40,1	728	34,5	495	23,4
Ukupno:	35.374	100	8.243	23,3	15.780	44,9	10.148	28,7

Izvor podataka: Demografska studija

Općina /Grad	Ukupno poljoprivredno stanovništva	Aktivno poljoprivredno stanovništvo.	Udržavano poljoprivredno stanovništvo	Udio polj.stanov. u ukupn. stanov. %	Udio aktiv. polj. u ukup. aktivnom st. u %
Požega	1.156	735	421	4,1	7,3
Pakrac	1.358	989	369	8,0	16,0
Pleternica	1.834	930	904	14,1	24,4
Lipik	1.399	819	580	12,0	20,0
Brestovac	2.172	1.735	437	40,3	65,4
Čaglin	1.443	986	457	36,7	67,6
Jakšić	655	386	269	15,9	28,7
Kaptol	1.040	649	391	29,2	49,9
Kutjevo	1.772	1.018	754	24,1	42,5
Velika	1.337	935	402	21,9	44,3

Izvor podataka: Demografska studija

Prema stanju 31.12.1999. godine na području Županije registrirano je 2.325 pravnih osoba od kojih je svega 912 aktivnih. Oblici vlasništva prikazani su u sljedećoj tabeli;

U sljedećoj tablici prikazane su pravne osobe prema područjima aktivnosti;

Tablica 114.

PRAVNE OSOBE PREMA AKTIVNOSTI I PODRUČJIMA DJELATNOSTI, STANJE 31.12.1999.			
Red. br.	Područje aktivnosti	Registrirane	Aktivne
1.	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	94	34
2.	Ribarstvo	2	1
3.	Rudarstvo i vađenje	2	2
4.	Prerađivačka industrija	236	127
5.	Opskrba elekt. energijom, plinom i vodom	3	3
6.	Građevinarstvo	154	83
7.	Trgovina na veliko i malo	781	329
8.	Hoteli i restorani	110	49
9.	Prijevoz, skladištenje i veze	95	42
10.	Financijsko posredovanje	9	7
11.	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	127	69
12.	Javna uprava i obrana	43	12
13.	Obrazovanje	41	35
14.	Zdravstvena zaštita i socijalna skr	44	24
15.	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	583	93
16.	Izvanteritorijalne organizacije i tijela	1	
UKUPNO:		2.325	912

Izvor podataka: Državni zavoda za statistiku RH.

Tabela 115.

REGISTRIRANE I AKTIVNE PRAVNE OSOBE NA PODRUČJU ŽUPANIJE OD 31.12.1999. GODINE									
Pravne osobe	Ukupno	Oblici vlasništva							
		državno	udio u ukupnom	privatno	udio u ukupnom	zadružno	udio u ukupnom	mješovito	udio u ukupnom
Aktivni	912	155	17,00%	723	79,3%	5	0,5%	29	3,2%
Registrirani	2325								

Izvor podataka: Državni zavoda za statistiku RH.

Tablica 116. POSLOVNI SUBJEKTI NA PODRUČJU POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE

POSLOVNI SUBJEKTI NA PODRUČJU POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE 1999.g.									
	Pravni subjekti ukupno		Trgovačka društva		Poduzeća i zadruge		Ustanove, tijela, udruge, fondovi i organizacije		Obrt i slobodne profesije
	Registr.	Aktivne	Registr.	Aktivne	Registr.	Aktivne	Registr.	Aktivne	
Ukupno:	2.325	912	580	526	1.055	240	690	146	1.022

Izvor podataka: Državni zavoda za statistiku RH.

Najveća koncentracija gospodarskih kapaciteta u našoj Županiji je u Požegi, zatim Pakracu, Pleternici, Kutjevu, Lipiku, Velikoj, Jakšiću, Brestovcu i Kaptolu, a najmanja u Čaglinu. Broj zaposlenih najveći je u Požegi, a najmanji na području Čaglina.

Broj zaposlenih na području Županije potrebno je uvećati za 809 djelatnika u 1999. godini i to za djelatnike uposlene u javnim poduzećima:

- Hrvatskoj elektroprivredi

171 djelatnik,

- Hrvatskim poštama	161 djelatnik,
- Hrvatskim telekomunikacijama	121 djelatnik,
- Hrvatskim šumama	356 djelatnika.
Ukupno;	809 djelatnika

Tabela 117.

STUPANJ KONCENTRACIJE GOSPODARSKIG KAPACITETA NA PODRUČJU ŽUPANIJE 1999. god.								
Red. br.	Općina/Grad	Br.pravnih osoba	Broj zaposlenih	% zaposlenih	Zaposleno na 1000/st.		Zaposleno po km2	
					Broj	Ukupan br. st.	Pov.u km2	
1.	Požega	352	5.818	63,93	206,62	28.157	43,58	133,5
2.	Pakrac	54	660	7,25	40,32	16.367	1,84	358
3.	Lipik	26	721	7,92	64,24	11.222	3,46	208
4.	Pleternica	44	537	5,9	40,93	13.119	2,64	203
5.	Brestovac	11	26	0,28	4,81	5.395	0,09	279
6.	Čaglin	4	25	0,27	6,36	3.928	0,14	178,2
7.	Jakšić	15	45	0,5	10,94	4.113	1,03	43,4
8.	Kaptol	11	44	0,49	12,33	3.566	0,51	85
9.	Kutjevo	32	1.178	12,95	159,92	7.366	6,8	173,1
10.	Velika	17	46	0,51	7,53	6.101	0,29	154
	UKUPNO:	566	9.100	100	91,61	99.334	5,01	1815,2

Izvor podataka: Državni zavoda za statistiku RH.

Građevinska područja zauzimaju 6,65% površine Županije što ukazuje na pojavu neracionalnog korištenja građevinskog zemljišta te neprestano smanjivanje poljoprivrednog zemljišta i njegovo pretvaranje u građevinsko.

Unutar površine za razvoj Grada Požege (1283,84 ha) na prostore za razvoj posebne namjene otpada ukupno 146,45 ha, što čini 11,41 % od ukupne površine za razvoj grada, a od čega je svega 57,19 ha izgrađeno.

Tabela 118.

ODNOS POVRŠINA ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA UNUTAR POVRŠINA ZA RAZVOJ NASELJA				
R.b.	Naselje	Ukupna površina za razvoj naselja ha	Površina za razvoj gospodarstva ha	% Površina za razvoj gospodarstva u odnosu na ukupnu povr. naselja
1.	Požega	1283,84	164,47	12,81
2.	Pakrac	458,82	30,23	6,59
3.	Lipik	443,73	38,38	8,63
4.	Pleternica	325,38	41,97	12,89
5.	Kutjevo	253,96	73,98	29,13
6.	Velika	253,85	25,61	10,09
7.	Filipovac	101,99	2,75	2,69
8.	Kusonje	127,46	2,43	1,91

Važećim GUP-m Požege, Pakraca, Lipika, Pleternice i Kutjeva predviđene su velike površine za industrijsku namjenu planirane za razvoj industrije, skladišta i servisa. Ovakovi planovi stoga doprinose neracionalnom korištenju prostora.

Tabela 119.

ZONE ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE			
NASELJA	UKUPNA POVRŠINA ha	IZGRAĐENO ha	SLOBODNO ha
POŽEGA	164,4694	81,4956	82,9738
PAKRAC	30,2312	18,7318	11,4994
LIPIK	38,3861	17,0021	21,3840
PLETERNICA	41,9657	11,3229	30,2217
BRESTOVAC	-	-	-
ČAGLIN	-	-	-
JAKŠIĆ	-	-	-
KAPTOL	-	-	-
KUTJEVO	73,9841	13,2677	60,7164
VELIKA	25,6091	18,1989	7,4102
FILIPOVAC	2,7486	2,1754	0,5732

I. kategorija oštećenja 250 građevina (6,2% od ukupnog broja oštećenih),	
II. kategorija oštećenja 408 građevina	(10,1%),
III. kategorija oštećenja 886 građevina	(22%),
IV. kategorija oštećenja 492 građevine	(12,2%),
V. kategorija oštećenja 1018 građevina	(25,3%),
VI. kategorija oštećenja 974 građevine	(24,2%).

U gradu Lipiku ukupno je oštećeno 2535 građevina.

Oštećenja su od I – VI kategorije slijedom:

I. kategorija oštećenja 131 građevina	(5,2%),
II. kategorija oštećenja 169 građevina	(6,7%),
III. kategorija oštećenja 407 građevina	(16,1%),
IV. kategorija oštećenja 282 građevine	(11,1%),
V. kategorija oštećenja 541 građevina	(21,3%),
VI. kategorija oštećenja 1005 građevina	(39,6%).

U gradu Požegi ukupno je oštećeno 459 građevina. Oštećenja su od I.–VI. kategorije:

I. kategorija oštećenja 233 građevina	(50,8%),
II. kategorija oštećenja 65 građevina	(14,2%),
III. kategorija oštećenja 104 građevina	(22,6%),
IV. kategorija oštećenja 19 građevine	(4,1%),
V. kategorija oštećenja 14 građevina	(3,1%),
VI. kategorija oštećenja 24 građevina	(5,2%).

U gradu Pleternici ukupno je oštećeno 89 građevina. Oštećenja su od I.–VI. kategorije:

I. kategorija oštećenja 14 građevina	(15,7%),
II. kategorija oštećenja 11 građevina	(12,4%),
III. kategorija oštećenja 52 građevina	(58,4%),
IV. kategorija oštećenja 4 građevine	(4,5%),
V. kategorija oštećenja 4 građevine	(4,5%),
VI. kategorija oštećenja 4 građevine	(4,5%).

U općini Brestovac ukupno je oštećena 1191 građevina. Oštećenja su od I.–VI. kat:

I. kategorija oštećenja 71 građevina	(6%),
II. Kategorija oštećenja 38 građevina	(3,2%),
III. Kategorija oštećenja 49 građevina	(4,1%),
IV. Kategorija oštećenja 77 građevine	(6,5%),
V. Kategorija oštećenja 765 građevine	(64,2%),
VI. kategorija oštećenja 191 građevina	(16%).

U općini Velika ukupno je oštećeno 727 građevina. Oštećenja su od I–VI kat.:

I. kategorija oštećenja 134 građevina	(18,4%),
II. kategorija oštećenja 58 građevina	(8%),
III. kategorija oštećenja 38 građevina	(5,2%),
IV. kategorija oštećenja 40 građevine	(5,5%),
V. kategorija oštećenja 361 građevine	(49,7%),
VI. kategorija oštećenja 96 građevina	(13,2%).

U općini Jakšić ukupno je oštećeno 100 građevina. Oštećenja su od I. – VI. kat.:

I. kategorija oštećenja 35 građevina	(35%),
II. kategorija oštećenja 12 građevina	(12%),
III. kategorija oštećenja 21 građevina	(21%),
IV. kategorija oštećenja 10 građevine	(10%),
V. kategorija oštećenja 17 građevina	(17%),
VI. kategorija oštećenja 5 građevina	(5%).

U Općini Kutjevo ukupno su oštećene 72 građevine. Oštećenja su od I. – VI. kat.:

I. kategorija oštećenja 25 građevina	(34,7%),
II. kategorija oštećenja 8 građevina	(11,1%),
III. kategorija oštećenja 14 građevina	(19,4%),
IV. kategorija oštećenja 6 građevine	(8,3%),
V. kategorija oštećenja 6 građevina	(8,3%),
VI. kategorija oštećenja 13 građevina	(18,2%).

U općini Čaglin ukupno su oštećene 43 građevine. Oštećenja su od I. – VI. kat.:

I. kategorija oštećenja 8 građevina	(18,6%),
II. kategorija oštećenja 4 građevina	(9,3%),
III. kategorija oštećenja 9 građevina	(20,9%),

IV. kategorija oštećenja 0 građevine	(0%),
V. kategorija oštećenja 12 građevina	(27,9%),
VI. kategorija oštećenja 10 građevina	(23,3%).

U općini Kaptol ukupno je oštećeno 12 građevina. Oštećenja su od I. – VI. kat.:

I. kategorija oštećenja 0 građevina	(0%),
II. kategorija oštećenja 2 građevina	(16,7%),
III. kategorija oštećenja 9 građevina	(75%),
IV. kategorija oštećenja 1 građevine	(8,3%),
V. kategorija oštećenja 0 građevina	(0%),
VI. kategorija oštećenja 0 građevina	(0%).

Tabela 120.

Grad/Općina	Kategorija oštećenja građevina						Ukupno
	I	II	III	IV	V	VI	
Pakrac	250	408	886	492	1018	974	4028
Lipik	131	169	407	282	541	1005	2535
Brestovac	71	38	49	77	765	191	1191
Velika	134	58	38	40	361	96	727
Požega	233	65	104	19	14	24	459
Jakšić	35	12	21	10	17	5	100
Pleternica	14	11	52	4	4	4	89
Kutjevo	25	8	14	6	6	13	72
Čaglin	8	4	9	0	12	10	43
Kaptol	0	2	9	1	0	0	12
Ukupno:	901 (9,73%)	775 (8,73%)	1589 (17,16%)	931 (10,06%)	2738 (29,60%)	2322 (25,08%)	9256 (100%)

Izvor podataka: Županijska komisija za poiss i procjenu ratne štete.

Od ukupno oštećenih građevina najviše oštećenja je :

V-kategorija 29,60%, zatim VI-25,08%, III-17,16%, IV-10,06%, I-9,73% i II kat.- 8,37%.

Minirana područja Županije

Tijekom Domovinskog rata u jednom je periodu bilo privremeno okupirano ili nedostupno preko 40% Županije. Linija razdvajanja bila je duga preko 70 km. To stanje najprije se promijenilo krajem 1991. godine kada je akcijom Hrvatske vojske oslobođen jedan dio teritorija, a drugi dio ostao pod okupacijom sve do 01. svibnja 1995. godine. Od kraja 1991. godine sve do VRA "Bljesak" pod okupacijom je bilo oko 25% površine Županije s oko 32 km dugom crtom razdvajanja, a to je bilo područje gradova Pakraca i Lipika.

Osim velikog broja civilnih i vojnih žrtava nastala su i ogromna razaranja s neprocjenjivim štetama, što zbog izravnog ratnog djelovanja što neizravnog, zbog potpune blokade svih gospodarskih aktivnosti na okupiranom području i njegovoj blizini.

Miniranost područja predstavlja još jedan od velikih problema Županije, jer su velike površine nedostupne za gospodarenje. Oko 50 km² zagađeno je tisućama mina što predstavlja veliku opasnost za pučanstvo naše Županije. Minska područja predstavljaju ogromnu štetu šumarima i poljoprivrdnicima.

U našoj Županiji najviše je miniranog područja u gradovima Pakracu i Lipiku, zatim općini Brestovac i Velika.

Tabela 121.

POVRŠINA ZAGAĐENA MINSKO EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA NA PODRUČJU ŽUPANIJE					
Redni broj	Općina	Površina			
		km ²	ha	ar	m ²
1.	Pakrac	37	66	89	12
2.	Lipik	6	23	38	45
3.	Brestovac	4	73	64	15
4.	Velika	0	73	43	75
UKUPNO:		49	37	35	47

Izvor podataka: Centar za razminiranje

Dio Grada Pakraca sa dijelom pripadajućih naselja je tijekom Domovinskog rata bio privremeno okupiran i to sve do 01. svibnja 1995. godine kada je provedena VRA "Bljesak". Crta razdvajanja hrvatskih i pobunjeničkih snaga bila je duga 30 km i prolazila je kroz sam grad Pakrac. Ratna razaranja u Pakracu imala su strašne posljedice u ljudskim žrtvama, potpuno uništenom gospodarstvu, razorenom gradu i selima, te razorenoj infrastrukturi. Ratne štete su neprocjenjive, kako one direktne tako i one indirektno. Ogromne su površine zagađene minsko eksplozivnim sredstvima koja i danas odnose žrtve među pučanstvom Pakraca i okolnih sela. Stoga je potrebno što hitnije intenzivno raditi na razminiravanju tog područja. Na području grada Pakraca 21 (22) katastarska općina je zagađena minsko- eksplozivnim i neeksplozivnim ubojitim sredstvima.

Tabela 122.

PREGLED MINIRANOG PODRUČJA ZA GRAD PAKRAC

R. br.	Katastar. općina	PODRUČJE							
		oranica	kuća i dv.	voćnjak	pašnjak	livada	šuma	ostalo nepl.	put
1.	Šumetlica	1.515.600	104.200	151.560	757.800	227.340	4.925.700	0	0
2.	Bjelajci	598.650	95.500	39.910	203.825	199.550	858.065	0	0
3.	Kričke	763.576	0	50.245	376.838	326.532	1.004.900	0	0
4.	Grdevica	33.650	15.000	0	6.730	6.730	299.200	0	0
5.	Šeovica	15.250	0	0	0	0	2.500	0	0
6.	Kusonje	1.024.900	65.000	71.250	62.975	31.380	581.650	0	0
7.	Rogulje	124.875	0	0	0	0	1.840.375	0	0
8.	Cikote	0	0	0	0	0	931.500	0	0
9.	Lipovac	0	0	0	0	0	2.649.200	662.300	0
10.	Kraguj	198.000	0	0	39.600	0	554.400	0	0
11.	Pakrac	630.000	93.500	149.787	0	219.575	1.057.875	138.512	0
12.	Tisovac	110.000	0	0	0	0	786.250	0	0
13.	Omanovac	100.125	5.000	13.800	30.000	30.625	144.750	0	0
14.	Dereza	963.085	45.000	44.525	151.240	189.050	1.176.850	0	0
15.	G. Obrijež	30.000	5.000	1.750	0	0	0	0	0
16.	Toranj	182.855	22.500	20.775	0	0	0	0	4.120
17.	Ožegovci	319.750	0	0	0	0	0	0	0
18.	Španovica	766.075	46.200	49.500	521.875	402.225	1.776.575	0	0
19.	Branešci	428.000	0	0	107.000	107.000	721.750	0	0
20.	Dragović	1.243.210	40.000	111.850	54.390	109.650	899.200	0	0
21.	Budići	39.300	0	0	0	6.550	19.650	0	0
22.	Grahovljani	759.575	45.500	0	169.125	15.700	1.140.600	0	0
UKUPNO:		9.846.475	82.400	704.952	2.481.398	1.871.907	21.370.990	800.812	4.120

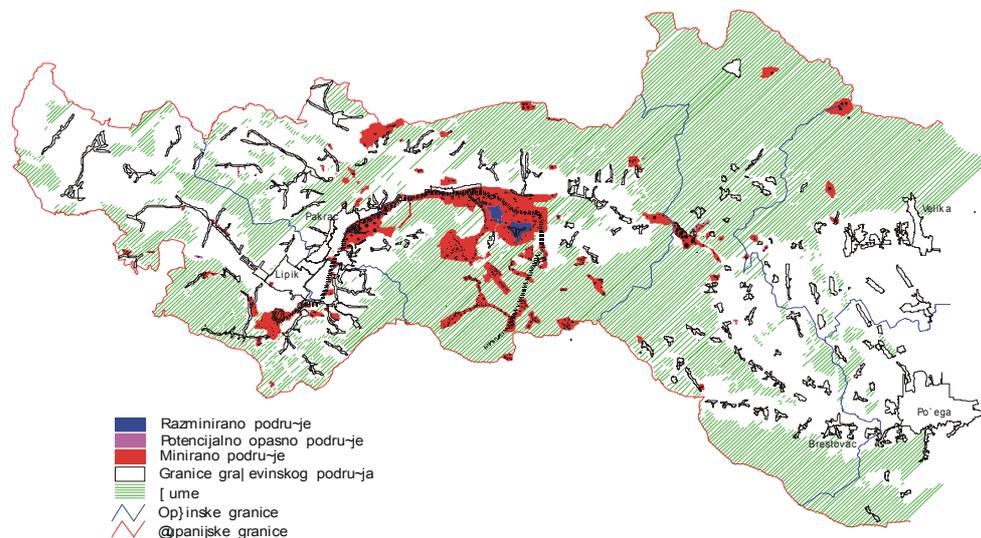
Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Tabela 123.

Redni broj	Područje	Površina			
		km ²	ha	ar	m ²
		1.	Kuća i dvorište	0	58
2.	Oranica	9	84	64	75
3.	Put	0	0	41	20
4.	Šuma	21	37	09	90
5.	Livada	1	87	79	07
6.	Voćnjak	0	70	49	50
7.	Vinograd	0	13	85	12
8.	Pašnjak	2	48	13	98
9.	Ostalo (neplodno)	0	66	23	00
UKUPNO:		37	66	89	12

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

karta minskog područja

Grad Lipik tijekom srpske agresije je uz Vukovar i Pakrac teško stradao, a razaranja su ogromna. Sam grad je dva puta bio jednim dijelom u rukama četnika, a kao posljedica tih ratnih zbivanja i danas još postoje velike površine zagađene minsko- eksplozivnim sredstvima, bez obzira što je dobar dio već razminiran. Štete nastale samim ratnim razaranja i potpuno blokiranom ratarskom proizvodnjom i gospodarenjem šuma ogromne su i kreću se u milijunima US \$. Grad Lipik se sastoji od 23 katastarske općine od čega je 10 zagađeno minsko-eksplozivnim sredstvima.

Tabela 124.

PREGLED MINIRANOG PODRUČJA ZA GRAD LIPIK									
Rd. br.	Katastar. općina	PODRUČJE							
		oranica	kuća i dv.	voćnjak	pašnjak	livada	šuma	ostalo nepl.	put
1.	Bujavica	79.924	1.258	0	43.713	6.082	22.807	0	6.348
2.	Bukovčani	243.922	9.607	28.304	32.343	25.427	40.922	0	0
3.	Čaglić	1.135.870	11.256	70.217	13.163	211.131	771.324	9.531	16.062
4.	Jagma	48.102	2.219	6.707	24.180	72.174	318.650	0	1.029
5.	Korita	230.388	4.049	10.714	16.772	36.282	11.581	0	4.805
6.	Kukunjevac	261.310	9.511	40.963	11.212	68.519	5.772	0	0
7.	Lipik	47.621	0	0	0	0	0	0	0
8.	Skenderovci	32.611	2.931	12.197	25.327	10.679	128.207	1.687	263
9.	Subocka	707.861	18.490	61.860	240.140	121.770	346.907	0	4.176
10.	Šeovica	62.405	0	1.507	171.915	63.989	22.965	4.460	942
UKUPNO:		2.894.777	62.577	244.760	697.233	616.060	1.669.135	15.678	33.625

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Tabela 125.

LISTA PRIORITETA RAZMINIRAVANJA ZA PODRUČJE GRADA LIPIKA					
Redni Broj	Područje	Površina			
		km ²	ha	ar	m ²
1.	Kuća i dvorište	0	6	25	77
2.	Oranica	2	89	47	77
3.	Put	0	3	36	25
4.	Šuma	1	66	91	35
5.	Livada	0	61	60	60
6.	Voćnjak	0	23	91	74
7.	Vinograd	0	0	55	86
8.	Pašnjak	0	69	72	33
9.	Ostalo (neplodno)	0	1	56	78
UKUPNO:		6	23	38	45

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Općinu Brestovac čini 23 katastarske općine od čega je 9 katastarskih općina zagađeno minsko-eksplozivnim sredstvima. U općini Brestovac dio stanovništva činili su Srbi koji su živjeli u brdskim područjima Papuka i Psunja, a koji su u pobuni 1991. godine provodeći oružana djelovanja i privremeno uspostavljajući svoju liniju zaposjednutog područja. Međutim munjevitim akcijama Hrvatske vojske na južnom dijelu oko Ivandola, te na sjeveru u Papuku od Orljavca prema Novom Zvečevu onemogućeno je utvrđivanje te linije i vraćeno privremeno zaposjednuto područje ponovo pod hrvatsku vlast Privremena okupacija trajala je do Božića 1991. god. (oko 4 mjeseca) i za posljedicu ima dosta velika područja pod minskim poljima te značajnu materijalnu štetu, što zbog direktnih razaranja sela što zbog nemogućnosti obrade poljoprivrednih površina i gospodarenja šumama.

Tabela 126.

PREGLED MINIRANOG PODRUČJA ZA OPĆINU BRESTOVAC									
Rd. br.	Katastar. općina	PODRUČJE							
		oranica	kuća i dv.	voćnjak	pašnjak	livada	šuma	ostalo nepl.	put
1.	Ivandol	19.700	17.000	11.515	0	0	0	0	
2.	Kujnik	0	0	0	0	0	0	10.250	
3.	Mijači	707.665	86.000	16.355	0	18.800	1.050.585	98.045	
4.	Orljavac	153.450	0	0	0	63.938	227.000	68.362	
5.	Sloboština	46.200	0	0	0	0	0	19.800	
6.	Sažije	50.625	2.000	0	0	42.375	0	0	
7.	Vranić	201.750	0	0	0	0	161.400	40.950	
8.	Vučjak	123.250	0	0	0	0	0	0	
9.	N.Zvečevo	0	0	0	0	0	1.500.000	0	
UKUPNO:		1.302.640	105.000	27.870	0	125.113	2.938.985	236.807	

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Tabela 127.

LISTA PRIORITETA RAZMINIRAVANJA ZA PODRUČJE OPĆINE BRESTOVAC				
Redni broj	Područje	Površina		
		ha	ar	m ²
1.	Kuća i dvorište	10	50	00
2.	Oranica	130	26	40

3.	Put	0	0	0
4.	Šuma	293	89	85
5.	Livada	12	51	13
6.	Voćnjak	2	78	70
7.	Vinograd	0	0	0
8.	Pašnjak	0	0	0
9.	Ostalo (neplodno)	23	68	07
U K U P N O:		473	64	15

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

U općini Velika dio srpskog stanovništva koji je živio u sjevernom dijelu općine imao je kontakt s pobunjenim Srbima na Papuku, što je rezultiralo sporadičnim oružanim sukobima i ostalim ratnim djelovanjima. Posljedice toga su evidentirana dva minska polja. S obzirom da nije bilo klasične crte razdvajanja i ratnih sukoba većih razmjera ratne štete su relativno male i nastale su uglavnom zbog nemogućnosti obrade zemlje i korištenja šume u vrijeme rata. Te površine su minirane sve do danas. Površine za koje se pretpostavlja da su minirane određene su slobodnom procjenom koja se može uzeti uvjetno. Od ukupno deset katastarskih općina na području općine Velika dvije katastarske općine su zagađene minsko-elsplozivnim sredstvima, a to su katastarska općina Gornji Vrhovci i Poljanska.

Tabela 128.

PREGLED MINIRANOG PODRUČJA ZA OPĆINU VELIKA							
Red. broj	Katastarska općina	Područje (m ²)			Minsko eksplozivna sredstva		
		oranica	šuma	voćnjak	min.polje	PP	PO
1.	Gornji Vrhovci	400.000	100.000	0	1		
2.	Poljanska	221.355	0	13.020	1		
U k u p n o:		621.355	100.000	13.020	2		

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Tabela 129.

LISTA PRIORITETA RAZMINIRAVANJA ZA PODRUČJE OPĆINE VELIKA				
Redni Broj	Područje	Površina		
		ha	ar	m ²
1.	Oranica	62	13	55
2.	Šuma	10	00	00
3.	Voćnjak	1	30	20
U K U P N O:		73	43	75

Izvor podataka: Centar za razminiranje i Županijski plan razminiranja

Ocjena stanja u okolišu

Ukupno sagledavajući prostor Županije možemo donijeti slijedeće zaključke koji se odnose na stanje okoliša, i to: Ono je veoma složeno i raznovrsno obzirom na različitost prostora kojim se gospodari unutar Županije. Raznolikost se očituje u dva raznovrsna i međusobno odvojena prostora koji samostalno funkcioniraju i imaju svoje pravce međusobne povezanosti na glavne pravce "centre" razvoja, na jednoj strani Požeština, a na drugoj Pakračko Lipički kraj. Promatrajući područje kroz "prizmu" teritorijalne odvojenosti planinskog masiva Papuka i Psunja možemo dijagnosticirati i raznolikost stanja u okolišu koji su nezavisno prisutni kroz niz desetljeća. Cjelokupna problematika ponaosob je potaknuta agresijom i domovinskim ratom kojim se dodatno utjecalo na promjene u prostoru te naglasilo problematiku i ukazalo na drugačiji pristup njegovom uređenju. Prostor Županije je područje koje je imalo znatne ratne štete u tijeku domovinskog rata posebno zapadni dijelovi Županije, gdje su staradavali i gradovi i naselja što je već naprijed u dijelu teksta argumentirano i obrađeno. Velika stradavanja gospodarske, društvene, kulturne i prirodne baštine predstavlja znatan balast napretka ovog područja Županije. U cjelokupnu problematiku nadovezuje se prometna izoliranost, neadekvatni razvoj gospodarstva, nedostatak financijskih sredstava za razvoj gradova i općina, problematika usitnjenih posjeda za razvoj poljoprivredne proizvodnje, zagađenost minama i niz elemenata koje traže dopunske snage svih čimbenika da se izdignu iznad svih problema.

Postojeća naselja su obuhvaćala mnogo veći prostor za gradnju od potrebnog, te su rezerve za prostorom znatno veće od potrebnih što je ukazivalo na neracionalnost korištenja prostora zbog pretjeranog uključivanja poljoprivrednih površina u građevinska područja naselja. Također, naglašen je razvoj naselja duž glavnih osi prometnog razvoja što znatno utječe na dužinu pojedinih naselja tzv. "ušorena sela", kao i problematiku međusobnog povezivanja i spajanja pojedinih naselja duž prometnica čime je značajno smanjen nivo uslužnosti cesta, a kvalitet stanovanja uz nju je također znatno smanjen.

Problematika dubokih seoskih parcela koja bi osiguravala lokacije za izgradnju na vlastitom zemljištu dovela je u pitanje mogućnost nedostatka potrebnih građevinskih parcela, građanstvu, koje iste ne posjeduje, te na taj način indirektno upućuje na migraciju stanovništva u naselja koja su riješila tu problematiku (građ. parcele, infrastrukturu i dr.).

Problematika bespravne gradnje prisutna je unutar i izvan postojećih granica građevinskog područja, a najčešće u vidu stambenih građevina kao i građevina povremenog stanovanja ("vikendice"), a samo ponegdje u vidu gospodarske djelatnosti. Bespravna izgradnja odvija se uglavnom u zonama koje su

vrlo blizu ili u kontaktnom području s građevinskim područjem, a posebno po vinogradima i voćnjacima gdje je prisutna pretjerana izgradnja prevelikih kuća što u znatnoj mjeri umanjuje krajobrazne vrijednosti prostora. U dijelokrugu infrastrukturne izgradnje znatnije je uočena problematika javne vodoopskrbe stanovništva zapadnog dijela Županije preventivno u periodu ljeta kada su oborine znatno smanjene.

Divlja odlagališta otpada na području Županije:

Na području Županije nekontrolirano se odlaže otpad na "divlje deponije" i to kako slijedi:

- **Grad Požega** na dvadesetak odlagališta najčešće je to uz vodotoke. Grad Požega je u protekloj godini izvršio sanaciju na divljim odlagalištima u Jagodnjaku, Marindvoru, Mihaljevcima, Golobrdcima i uz vodotok Komušanac.
- **Grad Pakrac** ima sedam odlagališta građevinskog otpada u tijeku godine pokušavaju se sva sanirati,
- **Grad Lipik** ima jedno odlagalište građevinskog otpada u starom koritu Pakre koji se jednom mjesečno sanira,
- **Grad Pleternica** ima dva velika odlagališta otpada koja se saniraju svakih dva do tri mjeseca,
- **Općina Čaglin** u naselju Čaglin ima dva odlagališta, jedno od njih se sanirat će se i zabraniti svako daljnje odlaganje na istom, dok na drugo odlagalište koje čini prirodnu depresiju nastojati će se urediti pristupni put i isto urediti kao buduće odlagalište.
Na navedenom odlagalištu povremeno se vrši sanacija. U naseljima Sibokovac, Nova Ljeskovića i Djedina Rijeka postoje "divlje deponije".
- **Općina Brestovac** u protekloj je godini sanirala tri odlagališta od strane općine Hrvatskih voda u naseljima Skenderovci, Boričevci i Završje (napuštena korita Orljave). U desetak naselja postoje "divlja odlagališta" koja se ne saniraju od strane općine.
- **Općina Jakšić** na svom području ima ukupno 14 "divljih deponija" i to u sljedećim naseljima: Jakšić-3, Bertelovci-2, Cerovac-1, Eminovci-1, Granje-1, Radnovac-1, Rajsavac-2, Svetinja-1, Tekić-1, Treštanovci-1. Na svim odlagalištima svake dvije godine općina izvrši sanaciju.
- **Općina Kutjevo** na svom području ima oko dvadesetak "divljih deponija". Veće deponije kao što su u Kutjevu, Kuli, Bektežu, Vetovu, Ovčarama i Grabarju saniraju se, dok preostale ne.
- **Općina Kaptol** ima tri odlagališta u Kaptolu, Podgorju i Češljakovcima, sva tri su sanirana, ali su na području Kaptola i Podgorja ponovo otvorena.
- **Općina Velika** posjeduje oko dvadesetak "divljih deponija" od toga su četiri veće, a nalaze se u Velikoj, Antunovcu, Trenkovu i Kantrovcima. Općina Velika povremeno vrši sanaciju istih.

Temeljem analiza vezanih za ocjenu postojećih stanja deponija komunalnog otpada možemo reći sljedeće:

- I dalje je prisutan velik broj deponija koja nisu pod kontrolom jedinica lokalnih samouprava.
- Deponije su uglavnom vezane za naselja (negdje i više od jedan po naselju), u kojima nije organiziran odvoz komunalnog otpada (iako ima i drugih slučajeva).
- Deponije se uglavnom nalaze van granica građevinskih područja, uz manje vodotoke, rubove šuma i pašnjaka.
- Građevinski otpad te habasti otpad se nekontrolirano odvozi u stare kanale rijeka i rukavaca te depresije terena.
- Bitnije je smanjen broj deponija u odnosu na početno stanje, što je zasluga nadzora inspektora i savjesti čelnika općina i gradova.

U svakom slučaju potrebno je poticati mjere za sprečavanje nekontroliranog odlaganja kako bi se uveo red i disciplina u procesu zagađivanja okoliša, posebno vodotoka i vodozaštitnih zona. Potrebno je razraditi modele oko uvođenja odvožnje komunalnog otpada za sva naselja na području Županije uz prihvatljivu ekonomsku cijenu, kvalitetu i redovitiju uslugu odvoza, sortiranje komunalnog otpada prema vrsti uz postavljanje istih na većem broju lokacija, uvođenje reciklažnih dvorišta, kvalitetniji segment nadzora nad istim i kažnjavanje nediscipliniranih pojedinaca i odgovornih osoba.

Na području Županije ne postoji područna mreža za praćenje kakvoće zraka, iako su vršena mjerenja u pojedinačnim točkastim slučajevima kod većih gospodarskih objekata npr. "kamenolomima". Uspostava takovih mreža u skladu sa Zakonom o zaštiti zraka bio bi prvi korak u poboljšavanju stanja vezanog uz zaštitu zraka kao i polaznu osnovu za upravljanje kvalitetom zraka. Pitanje aerozagađenja na području Županije treba detaljnije valorizirati dobivši pravu sliku stanja zraka unutar prostora. Jedinice lokalne samouprave u okviru samoupravnog djelokruga moraju uspostaviti područne mreže za praćenje kakvoće zraka na svom području – područnu mrežu. Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave određuje lokacije postaja u područnoj mreži i donosi program mjerenja kakvoće zraka te osigurava uvjete njegove provedbe. Ugroženost od buke na području Županije na sreću je vezano za točkaste izvore, ali razvoj gospodarstva, industrije kao i prometnica takvo stanje može promijeniti u negativnom smislu. Stoga je potrebno unutar izrade planova na nižoj razini (PPUO/G), u urbanim područjima, na području prometnice, većih gospodarskih objekata kao i dijelova naselja utvrditi postojeću razinu buke i propisati dozvoljenu, kao i sanirati negativno utjecanje postojećih izvora buke na okoliš (prvenstveno kamenolomima i prometnice te industrijski pogoni).

2.1. Ciljevi prostornog razvoja regionalnog, državnog i međunarodnog značenja

Ciljevi i usmjerenja prostornog razvoja utvrđeni su Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske (NN br.50/99.), kao temeljnim dokumentima prostornog uređenja države, kako slijedi:

- jačati prostorno-razvojnu strukturu Države,
- povećati vrijednosti i kvalitetu prostora i okoliša, a razvojne ciljeve prilagoditi značajkama prostora, uz isključenje negativnih utjecaja na prostor i okoliš,
- racionalno koristiti i zaštititi nacionalna dobra,
- uvažavati zajednička obilježja ali i osobitosti područja u planiranju razvoja,
- razvijati infrastrukturne sustave,
- osigurati učinkovitost sustava prostornog uređenja,
- uključiti se u europske integracijske sustave.

Strategija sadrži dugoročne ciljeve prostornog razvoja i planiranja u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem te osnove za usklađivanje i usmjeravanje tog razvoja, a Programom se utvrđuju mjere i aktivnosti za provedbu Strategije.

Ciljevima prostornog uređenja, gospodarsko-razvojni okvir određen je težnjom Hrvatske da poveća kvalitetu življenja i uravnoteži razvoj svih područja države, da unaprijedi učinkovitost gospodarstva prilagođenog tržišnim uvjetima te se tako uključi u europske razvojne sustave i svjetsku razmjenu.

2.1.1. Razvoj gradova i naselja posebnih funkcija iznačajnih infrastrukturnih sustava

2.1.1.1. Razvoj gradova i naselja posebnih funkcija

Proces urbanizacije i razvoj gradskih naselja danas je opći i ubrzani svjetski proces.

Današnja shvaćanja razvitka suvremenog tehnološkog društva ukazuju na nužnost razvitka urbanih zajednica i te se spoznaje očito ne mogu zanemariti, niti brzo ili bitno (ako je uopće moguće) preusmjeriti.

Osnovnim ciljevima prostornog razvoja, utvrđenim Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Strategija/Program), razvoj gradova i naselja usmjerava se na sljedeći način:

Oснаžiti prostorno-razvojnu strukturu Države, uvažavanjem oblika i morfoloških cjelina nacionalnog teritorija, postojeće mreže naselja i prometno razvojnih koridora te razmještaja resursa pri čemu treba:

- uspostaviti realan policentričan model prostornog razvitka sa snažnijom afirmacijom srednjih i malih gradova, te poticati razvoj središnjih naselja s funkcijama prema stupnju centraliteta, osobito u područjima rijetke naseljenosti, velikih udaljenosti između naselja i na područjima izvan glavnih prometno-razvojnih koridora,
- provoditi mjere za usporavanje rasta velikih gradova uz osnaživanje mreže srednjih i manjih gradova kao i lokalnih središta radi stvaranja uvjeta za kvalitetan razvoj na svim područjima,
- unaprijediti uvjete života kvalitetnom unutarnjom organizacijom naselja, osobito s gledišta razmještaja funkcija i pokrivenosti prostora potrebnom infrastrukturom,
- usmjeriti prostorno-razvojne prioritete prvenstveno na poboljšanje učinkovitosti u okvirima već izgrađenog i korištenog prostora, te na stvaranje uvjeta za nove programe radi pokretanja gospodarski aktivnosti i poboljšanja kvalitete života na svim, osobito depopulacijskim područjima.

Prioriteti se posebno odnose na:

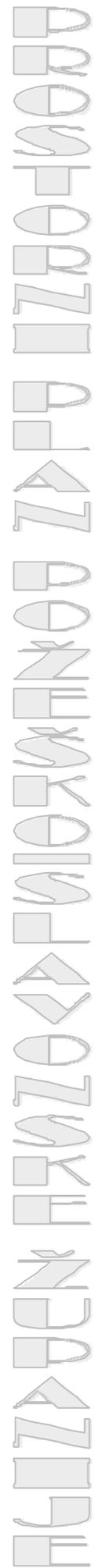
- obnovu ratom zahvaćenih područja na način kompleksne obnove i stvaranja uvjeta za povratak stanovništva i obnovu ukupnih funkcija naselja tako da zadovoljavaju sadašnje potrebe i omogućavaju daljnji razvoj u novim uvjetima,
- iskorištavanje raspoloživih i nedovoljno učinkovitih potencijala prvenstveno na lokacijama i kapacitetima koji mogu bez većih ulaganja dati brze, kvalitetna i višeznačne učinke (luke, postojeće radne zone, središnja naselja, turistički kompleksi i drugo).

Daljnji razvoj urbanog sustava Republike Hrvatske temelji na očekivanom i optimalnom stupnju urbanizacije do 2015. godine (urbane i razvojne transformacije naselja u prostoru sa 75-80% urbanog stanovništva zemlje) koje će biti primjerena planiranoj društvenoj i gospodarskoj razvijenosti.

Prema Programu skladniji razvoj urbanog sustava Hrvatske postići će se poticanjem razvoja gradova određenih veličina i funkcija rada decentralizacijom ili novim razmještajem središnjih funkcija (javne službe i uprava, znanost, školstvo, zdravstvo i socijalna skrb i dr.), sustava Hrvatske vojske i gospodarskih djelatnosti pri čemu treba voditi računa o skladnom regionalnom razvoju temeljenom na poboljšanju postojećih obilježja urbane mreže i novoj harmoniji većih i manjih gradskih središta provodeći sljedeće smjernice:

- na razini županijskih prostornih planova razraditi novi sustav središnjih naselja/razvojnih žarišta, sukladno s Programom, do razine lokalnih i inicijalnih središta razvoja;
- koristiti sve prirodne i radom stvorene vrijednosti i ljudske potencijale u funkciji ravnomjernijeg regionalnog i policentričnog razvitka kao uvjet za optimalni ukupni razvoj i prostornu organizaciju Hrvatske, te alokacijom investicija u proizvodne i infrastrukturne objekte pridonijeti razvitku srednjih i manjih urbanih i razvojnih središta u žarištu razvoja;
- posebnu pažnju treba posvetiti područjima velikih koncentracija stanovništva, kroz kontroliran i usmjeravan razvitak, kroz primjerenu gospodarsku razvojnu politiku i politiku uređenja prostora, kako bi njihov optimalni razvoj bio u skladu s ukupnim urbanim sustavom Hrvatske;
- u urbanoj mreži Hrvatske osobito značenje imaju veća regionalna središta (veći gradovi s 30.000 – 80.000 stanovnika) i regionalna središta (s 15.000 – 30.000 stanovnika) koja treba razvijati s odgovarajućim središnjim i gospodarskim funkcijama;
- jače poticati razvoj dijela sadašnjih gradova sa 7.000 – 15.000 stanovnika (u brdsko-planinskim područjima) razvijanjem primjerenih središnjih funkcija i gospodarskih djelatnosti, kako bi oni prerasli u skupinu gradova srednjih veličina 15.000-30.000 stanovnika), tj. u manja regionalna središta;
- osobito poticati razvoj sadašnjih malih gradova kao i naselja s gradskim obilježjima 2.000 – 7.000 stanovnika, čija se nedovoljna razvijenost ili manjak naročito osjeća u ruralnim područjima Hrvatske gdje bi oni trebali postati nositelji svekolikog razvitka svojih gravitacijskih područja;
- u razvoju gradova osobitu pažnju usmjeriti na njihovu funkcionalnu strukturu, te izbjegavati prenatrpano funkcionalno usmjeravanje ili specijalizaciju na samo neku djelatnost (osobito u slučaju razvitka turističkih naselja);
- revitalizaciju ruralnih krajeva provoditi aktivnom i pasivnom sanacijom te povezivanjem ruralnih i urbanih gospodarstava te tako osnažiti pojedina područja i ublažiti depopulaciju.

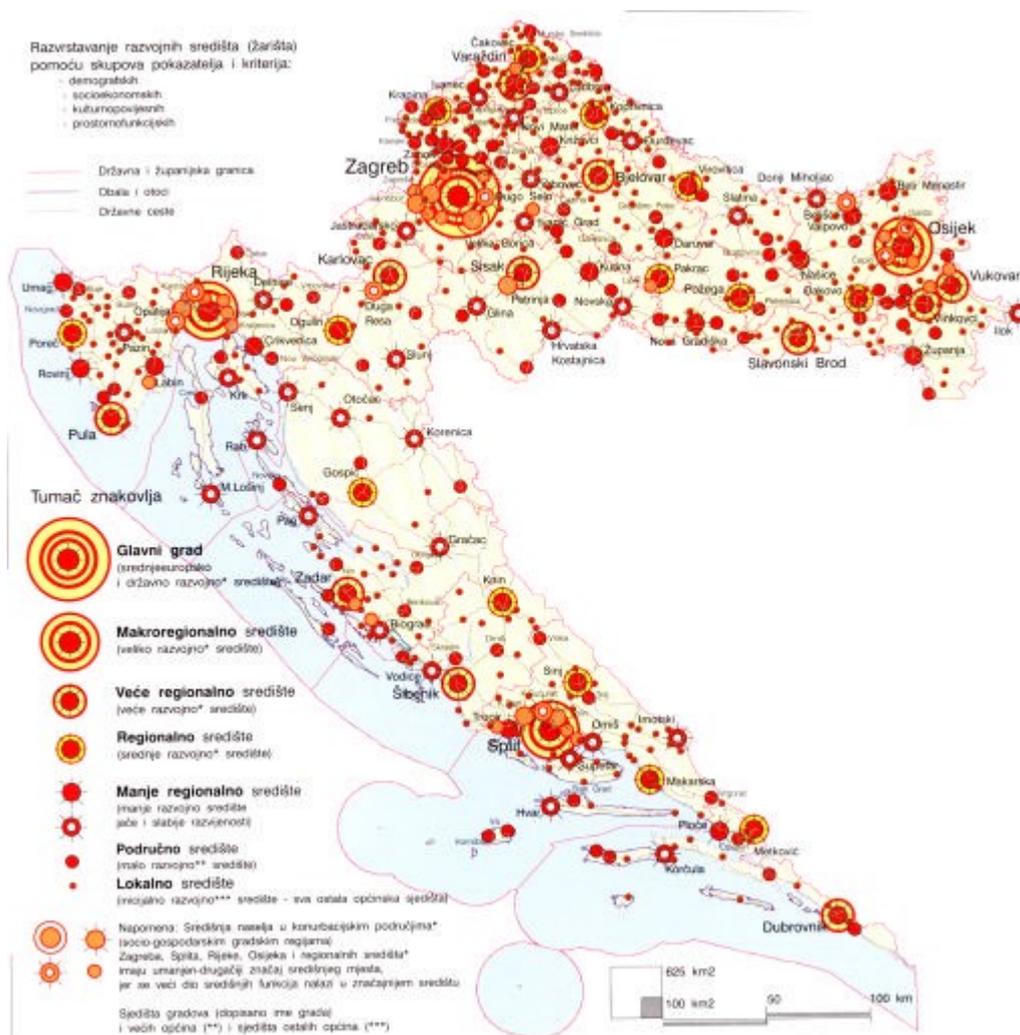
Usmjeravanje procesa urbanizacije ne smije počivati samo na mreži gradskih naselja, već težište mora biti i na mreži svih tipova lokalnih središta u ruralnim krajevima, osobito u depopulacijskim područjima.

Potrebno je poduzeti mjere kojima treba ostvariti uvjete za očuvanje naseljenosti brdsko-planinskih (gorskih) predjela gdje i u manjim naseljima treba razvijati odgovarajuće funkcije vodeći računa o njihovom velikom značenju u obrani i samozaštiti s naglaskom na poboljšanje standarda i kvalitetu života uz očuvanje izvornih obilježja te provođenje mjera revitalizacije.

U Programu je konstatirano da je planiranje sustava naselja jedan od temeljnih elemenata organizacije prostora, te se kroz proces izrade prostornih planova, posebno prostornih planova županija, treba planirati ravnomjerniji i usklađeniji razvitak i razmještaj stanovništva, te disperziju stambenih, radnih, uslužnih i rekreacijskih funkcija u srednja i manja gradska središta.

(Kartografski prikaz: 42-10 Gradovi i naselja s gradskim obilježjima - oko 160 gradskih područja - Prostori najdinamičnijih gospodarskih i graditeljskih aktivnosti - nužna izrada Generalnog urbanističkog plana).

Programom su utvrđeni sljedeći osnovni pravci razvoja i preobrazbe za svaki tip područja (gradska, prijelazna i seoska):

- preobrazba gradskih područja treba biti prvenstveno urbana obnova ili reurbanizacija, te aktivna politika povećanja komunalnih i drugih standarda življenja, s ciljem postizanja odgovarajuće kakvoće života, osobito u rubnom gradskom području;
- preobrazba prijelaznih gradsko-seoskih područja treba biti širenje i učvršćenje građanskog načina života, te nužna infrastrukturna rekonstrukcija;
- preobrazba ruralnih područja treba se temeljiti na revitalizaciji.

Preobrazba gradova i važnijih središnjih naselja predviđa se:

- za makroregionalna, veća regionalna središta i veće gradove – osposobljavanjem za stvarnu ulogu makroregionalnih i regionalnih središta, uz potvrdu sposobnosti razvoja bez nužne potpore države;
- za regionalna i subregionalna središta (srednji i manji gradovi sa 7.000 – 3.000 stanovnika) osposobljavanjem za nositelja daljnje urbanizacije, uz prevladavanje oskudne ponude životnih mogućnosti i nerazvijenosti institucija;
- za područna i lokalna središta (mali gradovi, općinska i ostala razvojna središta) osposobljavanjem da budu organizatori promjena na većim lokalnim područjima, uz programe reurbanizacije, revitalizacije i infrastrukturne rekonstrukcije.

Za ostala manja naselja (sela) predviđa se dugoročna ciljana i usmjeravana revitalizacija.

Dio malih seoskih naselja koja će u budućnosti ostati bez stalnog stanovništva, treba koristiti u funkciji sekundarnog stanovanja te seoskog turizma i rekreacije.

U Požeško -slavonskoj županiji uvjete za prerastanje u skupinu većih gradova (od 30.000 do 100.000 stanovnika) ima samo Požega koja bi vjerojatno tek 2021. godine prema statističkim prognozama postigla broj od 30.000 stanovnika.

Pakrac, s 8.197 stanovnika 1991. godine, prema prognozama za 2021. godinu, mogao bi postići 15.000 stanovnika te time steći status urbanog područja od 15.000 do 30.000 stanovnika.

Za skupinu manjih gradova (između 2.000 i 7.000 stanovnika), Strategijom se određuje da bi trebali postati nositelji svekolikog razvitka svojih gravitacijskih ruralnih područja. U Požeško -slavonskoj županiji to su Pleternica, Lipik, Kutjevo i Velika.

Globalna je ocjena da se sada gradovi nalaze barem na jednom razvojnom stupnju niže nego što to pokazuje i otkriva njihovo formalno mjesto u hijerarhiji centara.

2.1.1.2. Razvoj važnih infrastrukturnih sustava

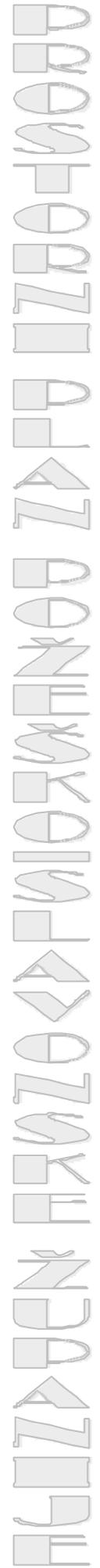
A) Promet

Prometni sustav je jedan od važnijih čimbenika koji treba osigurati ravnotežu prostornog razvoja pojedinih dijelova Županije, kao i njenu vanjsku povezanost s okruženjem.

Opći strateški ciljevi razvitka prometnih sustava u Hrvatskoj temelje se na novim polazištima i ocjeni položaja, značenja i razvitka zemlje u europskom prostoru, ali i u novom vrednovanju prostorne raščlanjenosti i oblika državnog teritorija, te međusobne zavisnosti pojedinih njegovih dijelova. U tom smislu postavljaju se sljedeći ciljevi:

- čvrsto, kvalitetno i djelotvorno međusobno prometno povezati sve razvojne dijelove i pravce, te glavna razvojna žarišta i središta u zemlji kao preduvjet potpune integracije hrvatskog državnog teritorija, u skladu s nacionalnim i državnim interesima;
- kvalitetno povezati Hrvatsku sa susjednim zemljama kako bi se što bolje uključila u europske integracijske krugove,
- prometni sustavi moraju u svim elementima zadovoljavati međunarodne građevinske i prometne standarde,
- osigurati da obnovljeni i novoizgrađeni prometni sustavi poštuju najviše kriterije zaštite resursa prostora i okoliša, kako bi bili u funkciji održivog razvoja i kvalitetne preobrazbe cjelokupne države.

Osim općih strateških ciljeva razvitka prometnih sustava svaki od dijelova prometnog sustava ima neke specifične ciljeve i zahtjeve vezane za prostor koji su uvjetovani stupnjem dosadašnje izgrađenosti, predviđanjima u njihovom razvoju, okolnostima i vremenu u kojem će se odvijati cijeli proces.

Na području Požeško-slavonske županije, koja je dio sjeveroistočnog područja RH, ne ističu se prometni koridori europskog i državnog značenja, što je i karakteristično za taj dio Hrvatske. Naime, inače veoma povoljan geoprometni položaj sjeveroistočnog dijela RH, smješten na spoju između dvije prostorno -zemljopisne cjeline (Panonske nizine i Dinarskog gorja), u čijem polumjeru od 500 km se nalazi nekoliko europskih regija (srednjeeuropska, alpska, karpatska i balkanska), nije adekvatno valoriziran postojećim prometnim sustavom.

Prometni sustavi su, u okviru značajnih prometnih koridora formiranih u dolinama rijeka Drave, Save i Dunava, neujednačeno razvijeni, što je posljedica različitih povijesnih uvjeta koji su utjecali na prostor tog dijela Hrvatske. Stoga, tek sada nakon Domovinskog rata i stvaranja suverene i samostalne Republike Hrvatske može se pričati izgradnji prometnog sustava koji će u potpunosti moći pratiti političko - gospodarske interese Republike Hrvatske.

Budući razvoj prostora Požeško -slavonske županije mora se temeljiti na što bržem uređenju prometnih koridora, i to prvenstveno cestovnih, kako bi se ostvarili uvjeti za optimalan gospodarsko-demografski razvoj.

♦ Cestovni promet

Osnovni strateški ciljevi Županije na području razvitka cestovne mreže su sljedeći:

- istražiti koridore planiranih prometnih pravaca utvrđene Strategijom prostornog razvitka Republike Hrvatske i to:
 - pravac državne ceste D5 – pakračko - okučanski smjer (Stara Gradiška -Okučani-Pakrac-Veliki Zdenci), dužine 75 km, koji povezuje Republiku Mađarsku s Republikom BiH - III. skupina prioriteta,
 - pravac državne ceste D 51 - srednjoslavonski cestovni smjer "Vallis aurea" (Nova Gradiška – Požega - Našice) - II. skupina prioriteta,
 - pravac državne ceste D 53 - brodsko-miholjački cestovni smjer (Slavonski Brod– Našice– Donji Miholjac) - III. skupina prioriteta.
- na postojećoj mreži državnih, kao i županijskih cesta, potrebno je uklanjati prometno-tehničko-tehnološke nedostatke u cilju podizanja nivoa služnosti i sigurnosti prometnog toka;
- posebnu pažnju treba posvetiti održavanju postojećih cesta na svim razinama cestovne mreže;
- u cilju ostvarivanja policentričnog razvoja prostora Županije potrebno je prvenstveno povećati mrežu lokalnih cesta;
- u urbanim zonama u cilju poboljšanja nivoa služnosti i sigurnosti prometa potrebno je graditi obilaznice;

♦ Željeznički promet

U željezničkom prometu Požeško-slavonska županija nema prometnih koridora europskog i državnog značenja, ali bez obzira na to trebalo bi prometne željezničke pravce na području Županije detaljnije istražiti, razraditi i definirati, te rekonstruirati i staviti u normalnu funkciju.

Kod izvođenja rekonstrukcija ili gradnje novih građevina posebnu pažnju posvetiti učinkovitom korištenju i zaštiti prostora, pri čemu treba u najvećoj mjeri koristiti postojeće koridore.

♦ Poštanski i telekomunikacijski promet

Osnovni ciljevi razvoja poštanskog prometa obuhvaćaju proširenje poštanske mreže i osuvremenjavanje tehnologije rada na šalterima i poštanskim centrima.

Ciljevi razvoja telekomunikacijskog prometa su:

- osiguranje nastavka dosadašnjih programa i mjera,
- uvođenje novih tehnologija koje čuvaju prostor i štite okoliš,

- obnova ratom uništene mreže,
- povećanje i osuvremenjivanje sustava,
- dogradnja sustava mobilne telefonije (GSM) kako bi korisnici na području cijele Županije mogli ostvariti kvalitetnu vezu.

Sljedeći cilj razvoja je razvoj mreže za prijenos podataka komutacijom paketa CROAPAK.

B) Energetsk i sustav

Zadovoljenje energetske potreba stanovništva i gospodarstva spada u grupu ciljeva koji se u suvremenom društvu poistovjećuju s pitanjem opstanka.

Opća je ocjena da Hrvatska nema ni jedan oblik energije čija je proizvodnja u zemlji dovoljna za zadovoljenje sadašnjih potreba, a još manje potreba u budućnosti, premda raspolaže skoro sa svim poznatim energentima.

Ciljevi razvoja elektroenergetske mreže regionalnog, državnog i međ državnog značenja obuhvaćaju građevine prijenosa, a kasnije i proizvodnje.

Požeško-slavonska županija pripada istočnom dijelu hrvatskog elektroenergetskog sustava, koji je za vrijeme ratnih razaranja pretrpio velike štete na energetskim postrojenjima, na većem dijelom na prijenosnim sustavima koji u obnovi imaju prioritet.

Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, na području naše Županije, planira se izgradnja 400 kV dalekovoda čija trasa se predviđa paralelno sa postojećim 400 kV dalekovodom, a kojim će se osigurati dodatna povezanost sjeverozapada i sjeveroistoka Hrvatske na najvišoj elektroenergetskoj razini.

Temeljni **plinoopskrbni sustav** na području Požeško-slavonske županije, uspostavljen je i potrebno ga je dalje razvijati, a ostale mjere imaju zadatak osigurati prostorne i druge pretpostavke za povećanje i poboljšanje opskrbe, njene pouzdanosti i sigurnosti.

Zahvati na postojećim energetskim prijenosnim postrojenjima treba provoditi tako da se zadrže postojeće građevine i sustavi u već izgrađenim koridorima, a kod izvođenja rekonstrukcija ili zamjena postrojenja, zahvate izvoditi po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim uvjetima. Planiranje novih energetskih prijenosnih postrojenja temeljiti na ispitivanju mogućnosti da se tehnološkom zamjenom u postojećim koridorima postigne traženi učinak povećanja prijenosnih kapaciteta sustava. Prioriteti se odnose na obnovu u ratu razorene mreže i uključivanje u sustav RH svih dijelova mreže.

C) Vodnogospodarsk i sustav

Opskrba vodom ima prioritetno značenje u planovima gospodarstvenih aktivnosti koje se koriste vodom i temelji se na dugoročnom programu vodoopskrbe.

Ciljevi dugoročne koncepcije gospodarstva i unapređivanja vodnogospodarskog sustava odnose se na sve segmente vodnog gospodarstva - korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda i zaštitu voda, a treba ih realizirati na načelima "održivog" razvoja.

Razvoj vodoopskrbe polazi od potrebe osiguranja dovoljne količine kvalitetne vode za stanovništvo i gospodarstvo, s ciljem opskrbe svakog stanovnika dovoljnim količinama kvalitetne pitke vode. Radi toga je nužno –

- otkloniti neopravdane gubitke vode u postojećim sustavima,
- sačuvati vode koje su još čiste kao pričuve za opskrbu vodom, te sanirati ili ukloniti zagađivanja uslijed kojih dolazi do ugrožavanja ili zagađivanja vode za piće na postojećim i planiranim izvorima vode,
- očuvati kvalitetu voda tamo gdje ona zadovoljava propisane uvjete, te osigurati poboljšavanje ekoloških funkcija vode tamo gdje su narušene,

- sustavno provoditi vodoistražne radove i hidrogeološki nadzor radi praćenja bilance i kakvoće podzemnih i površinskih voda, te zaustaviti trend pogoršanja njihove kvalitete i poboljšati je gradnjom potrebnih uređaja za prethodno pročišćavanje zagađenih voda i gradnjom barem mehaničkog dijela centralnih uređaja.
U tom smislu važno je i formiranje odvodnih sustava kojima bi se otpadne i sanitarne vode kontrolirano vodile do lokacija budućih uređaja za čišćenje, a ne kao do sada ispuštale ili preko neodgovarajućih građevina u podzemlje ili bez odgovarajućeg čišćenja u vodotoke i kanale.
- razvijati vodoopskrbni sustav u svrhu osiguranja pitke vode iz javnog vodoopskrbnog sustava za cjelokupno stanovništvo,
- tehnološki razvijati postojeći sustav koji će osigurati trajnu vodoopskrbu svih naselja.

Prioriteti se odnose na izradu operativnih planova za provođenje interventnih mjera, obnovu ratom oštećenih i uništenih uređaja i poduzimanje mjera sanacije naročito na zaštitnim zonama izvorišta vode za piće.

Radi očuvanja vodonosnih horizonata od zagađenja bušenje bunara na području Županije može se provoditi isključivo prema važećim zakonima i vodopravnim uvjetima.

U oblasti energetskog korištenja voda, cilj je iskorištavanje do sada nedovoljno korištenog energetskog potencijala svih vodotoka, koji to na ekonomski i tehnički opravdan način omogućavaju. Pri tome to energetsko korištenje mora biti usuglašeno s drugim korisnicima prostora, te s elementima zaštite prostora.

Na području Županije energetsko korištenje voda predviđeno je izgradnjom malih hidroelektrana na vodotocima rijeke Orljave i Brzaje, uz ostavljenu mogućnost preispitivanja i ostalih vodotoka koji bi mogli ući u daljnju fazu iznalaženja mogućnosti za iskorištavanje voda u energetske svrhe.

U segmentu (vodnog gospodarstva) zaštite od poplava cilj je kontrola velikih voda i bujica, odnosno izgradnja građevina i formiranje sustava kojima se može postići visok stupanj kontrole velikih voda, te zaštita do traženog stupnja bitnih dijelova riječne doline i ostalih prostora koja su plavljena ili ugrožena od voda na bilo koji način.

Do sada su izgrađeni sistemi obrane od poplava koji uglavnom štite veće gradove te neke značajne objekte, ali ne u onom opsegu u kojem bi to trebalo biti.

Stoga se zaštita od poplava mora nastaviti provoditi bržim tempom, jer je sigurnost na propisanu veliku vodu rijetko gdje osigurana. Zbog nedovoljne sigurnosti i obrambene moći sistema često dolazi do poplava tako da su i štete velike, a najveće posljedice nastaju u stambenim četvrtima, industrijskim zonama te poljoprivrednom zemljištu.

Uz to je na ovom području prisutan utjecaj bujica i erozija, pa su nužni hidrotehnički radovi (izgradnja retencija i akumulacija u slivovima rijeka Orljave-Londža odnosno Ilova-Pakra, uz nužne regulacije dijelova riječnih tokova), ali ih je potrebno kompleksno planirati i provoditi u suradnji sa šumarskim i poljodjelskim aktivnostima sukladno principima zaštite okoliša.

Mineralne i geotermalne vode predstavljaju značajan prirodni resurs Hrvatske kojem treba posvetiti bitno više pažnje i istraživanja, a poglavito pronaći optimalne oblike iskorištavanja, prvenstveno u gospodarstvu, energetici, zdravstvu i turizmu.

Istraživanje i korištenje mineralnih i geotermalnih voda treba biti pod učinkovitom kontrolom Države, zbog mogućnosti nepovoljnog utjecaja na režime podzemnih voda i općenito očuvanja čovjekova okoliša.

Stoga je osobito važno utvrditi realne veličine crpljenja pojedinih ležišta čime će se postići njihovo pravilno i dugotrajno korištenje.

2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora

Kvalitetno plodno tlo i velike šumske površine, vode i vodene površine te potencijalna nalazišta mineralnih sirovina osnovna su obilježja kao i osobito vrijedni resursi područja Požeško-slavonske županije. Povećanjem kvalitete prostora Županije i optimalnim korištenjem resursa, uključujući i racionalno gospodarenje prostorom i njegovo učinkovito očuvanje, može se postići viši stupanj razvijenosti te ostvariti napredak i viša kvaliteta života stanovništva.

Razvitak ovog područja treba promatrati kroz snažnije i neposrednije uključivanje u srednjoeuropsko gospodarstvo – prometne sustave, kulturnu suradnju te unapređ enje stanja okoliša, te je potrebno postaviti i dosljedno zastupati jasan stav o neprihvatanju nečistih i zastarjelih tehnologijai rješenja koja bi mijenjala kvalitativna obilježja prostora i okoliša (ugrozila vode i šume, zagadila tla, tolerirala bespravnu izgradnju...).

Određ ivanjem namjene korištenja površina u Županiji treba uzeti u obzir aspekte zaštite okoliša, demografsku i gospodarsku problematiku te donijeti propise i poticajne mjere kako bi se unaprijedilo „održivo“ korištenje i upravljanje istom. S tim ciljevima potrebno je:

- zaštititi osnovne prirodne resurse (poljoprivredno i šumsko zemljište) uz daljnje proširenje tih površina kroz akcije melioracije i novih plantaža brzorastućih vrsta drveća,
- zadržati postojeći udio antropogenog prostora, ali svako eventualno povećanje uvjetovati saniranjem dijela postojećeg stanja;
- u novim programima potrebno je onemogućiti i neplansko, nekontrolirano i neracionalno korištenje prostora te smanjiti njegovu devastaciju (kontrola rizičnih aktivnosti), a održavanju očuvanog prostora dati prednost pred drugim mogućnostima.
- **Tlo -**
 - razviti nacionalne programe koji vode računa o tlu kao prirodnoj osnovi te koristiti tehnike koje potiču „održive“ načine življenja, a usmjerene su na ekosustav, slivno područje i planiranje krajolika,
 - poboljšati i provesti zakone i propise koji podržavaju „održivo“ korištenje tla te osigurati proved enje i nadzor neracionalnog i neodgovarajućeg pretvaranja prvenstveno najvrijednijeg poljoprivrednog zemljišta u druge namjene,
 - kvalitetnim plodnim tlom gospodariti racionalno, a neobrađ eno plodno zemljište potrebno je privesti svrsi i namijeniti ga za proizvodnju hrane,
 - u upravljanje tlom uključiti tradicijske i autohtone načine korištenja tla,
- **[ume -**
 - šumama gospodariti na način da se održava biološka raznolikost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal šuma, vodeći računa o višestrukim funkcijama šuma (uspostavljanje ekološke ravnoteže i turističko-rekreacijski razvoj te proizvodno-sirovinsko iskorištavanje),
 - preispitati mogućnosti prenamjene dijelova šumskih površina u poljoprivredne kulture, uz naravno izradu što kvalitetnije pedološke, fitocenološke, geološke, klimatske i druge potrebne studije koje bi opravdale njihovo značenje (prvenstveno bi se to moglo odnositi na rubne predjele: šuma – poljoprivredna površina, gdje prevladava nisko raslinje, šikare i slično),
 - pošumljivanje provoditi s autohtonim vrstama i sjemenjem vlastitih sjemenjača, radi postupnog vraćanja u izvorni oblik, a strane vrste unositi vrlo obazrivo i na strogo određ enom području.
 - posebno pažnju posvetiti održavanju šuma u reprezentativnim ekološkim sustavima i krajolicima, prijelaznim i „tampon“ zonama kojima se nastoji povezati manje fragmentarne površine te područjima na kojima se nalaze šumski izvori;

- **Vode -**

- provesti ekološku revitalizaciju sliva rijeka Orljave i Pakre, te njihovih pritoka, kao i spriječiti neprirodne regulacije vodotoka i nestanak tipičnih i doživljajno bogatih fluvijalnih lokaliteta,
- očuvati kvalitetu, za sada, čistih voda,
- sanirati ili ukloniti zagađ enja uslijed kojih dolazi do ugrožavanja ili zagađ ivanja vode za piće na postojećim i planiranim izvorima vode,
- odrediti i potencijalne zone zaštite u smislu odabira najpovoljnijih zona za formiranje budućih vodocrpilišta, a za postojeća vodocrpilišta kojima nisu određ ene zaštitne zone potrebno je što hitnije utvrditi.
- zaustaviti pogoršanja kvalitete podzemnih i površinskih voda tamo gdje je ona narušena,
- posvetiti pažnju zaštiti voda i vodnih resursa te izraditi sveobuhvatne programe njihovog mogućeg korištenja u energetske, gospodarske i rekreacijske svrhe,

- **Mineralne sirovine -**

- istraživati i eksploatirati, ka ko postojeća tako i nova eksploataciona polja mineralnih sirovina, na način kojim bi se uskladili zahtjevi vezani uz gospodarske interese i zaštitu okoliša te prirodnu i graditeljsku baštinu, a osobitu pažnju posvetiti prostorima osjetljive građ e s gledišta stabilnosti terena, oblikovanja krajobraza i sukoba s ostalim oblicima korištenja prostora, kao i sprječavanju njihovih negativnih posljedica na okoliš,
- svako eksploatacijsko polje mora imati definirane postupke sanacije polja, kako u toku, tako i nakon eksploatacije odnosno po zatvaranju, a mora obuhvatiti osiguranja stabilnosti kosina i okolnog terena eksploatacijskih polja te ozelenjavanje ili neki drugi postupak uklapanja u okoliš i prenamjenu u površine druge namjene (šume, livade i sl.).

2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Osnovni cilj, vezan za očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša, utvrđ en Programom prostornog uređ enja RH, je - povećati vrijednosti i kvalitetu prostora i okoliša, a razvojne ciljeve prilagoditi značajkama prostora, uz isključenje negativnih utjecaja na prostor i okoliš.

Ciljevi zaštite okoliša u ostvarivanju uvjeta za održivi razvoj, a prema Zakonu o zaštiti okoliša, su:

- trajno očuvanje izvornosti, biološke raznolikosti prirodnih zajednica i očuvanje ekološke stabilnosti,
- očuvanje kakvoće žive i nežive prirode i racionalno korištenje prirode i njenih dobara,
- očuvanje i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika,
- unapređ enje stanja okoliša i osiguravanje boljih uvjeta života.

Navedeni ciljevi zaštite okoliša, prema istom Zakonu postižu se:

- predviđ anjem, praćenjem, sprečavanjem, ograničavanjem i uklanjanjem nepovoljnih utjecaja na okoliš,
- zaštitom i uređ enjem izuzetno vrijednih dijelova okoliša,
- sprečavanjem rizika i opasnosti po okoliš,
- poticanjem korištenja obnovljivih prirodnih izvora i energije,
- poticanjem upotrebe proizvoda i korištenja proizvodnih postupaka najpovoljnijih za okoliš,
- ujednačenim odnosom zaštite okoliša i gospodarskog razvoja,
- sprečavanjem zahvata koji ugrožavaju okoliš,

- sanacijom oštećenih dijelova okoliša,
- razvijanjem svijesti o potrebi zaštite okoliša u odgojnom i obrazovnom procesu i promicanjem zaštite okoliša,
- donošenjem pravnih propisa o zaštiti okoliša,
- obavještanjem javnosti o stanju okoliša i njenim sudjelovanjem u zaštiti okoliša,
- povezivanjem sustava i institucija zaštite okoliša RH s međunarodnim institucijama.

Temeljno načelo cjelovitog pristupa planiranju i uređenju prostora, sadrži zaštitu okoliša kao komponentu prisutnu u svim segmentima istih, a koja će se provoditi u sklopu obuhvata cjelovitih područja, pojedinačnih zahvata te u okviru pojedinih cjelina.

Primjena načela zaštite okoliša u prostornom planiranju temelji se na suvremenim načelima i standardima zaštite okoliša, a kvaliteta okoliša mora biti osnovno mjerilo prostornog planiranja. U svrhu učinkovitog planiranja nužno je utvrditi polazne okolnosti:

- opterećenost i ugroženost prostora, odnosno stupanj očuvane kvalitete prostora,
- stanje, nedostaci i potreba opremljenosti tehničkom infrastrukturom,
- prirodne i stvorene vrijednosti koje treba zaštititi uvođenjem određenog stupnja zaštite,
- propisi, sporazumi i konvencije koji vrijede za određeno područje.

Ciljeve prostornog razvoja treba usklađivati s posebnim značajkama prostora (pripadnost većim sustavima, osobitost i raznolikost prostornih pojava, razvijenost mreže naselja, povoljan razmještaj gradova) i razvojnim okolnostima (novi geostrateški položaj države, stupanj razvijenosti grana djelatnosti, posljedice rata i posebne razvojne značajke područja), uz uvažavanje procesa tranzicije i naglašene potrebe ubrzanoga gospodarskog razvoja i prometnog povezivanja. Pri tom treba uvažiti povoljan položaj i druge prednosti Hrvatske u europskim i svjetskim relacijama.

Nužan je pažljiv izbor razvojnih programa i tehnologija koje će očuvati kvalitetu prostora i okoliša, a razvoj planirati u granicama prihvatljivog opterećenja prostora, neprihvatanjem zastarjelih i štetnih tehnologija, te dosljednim provođenjem načela održivog razvitka.

Stoga, u sklopu izrade dokumenata prostornog uređenja i razvojnih programa, treba uvažiti zajednička obilježja i osobitosti područja, prirodnu cjelovitost, ekološku osjetljivost, razvijenost i ograničenja infrastrukture, turističku atraktivnost i druge značajke pojedinih područja kao osnovu za utvrđivanje zajedničkih kriterija korištenja prostora i razmještaja djelatnosti. Potrebno je :

- provoditi mjere sanacije ugroženih dijelova prostora i okoliša, osobito onih sustava s velikim utjecajem na okoliš kao što su industrija i rudarstvo, energetika, promet, intenzivna poljoprivreda, vodno gospodarstvo,
- ispitati i ispraviti dosadašnje prostorno planske i razvojne projekcije, osobito s gledišta pretežito općenitih postavki zaštite okoliša i oslonca na neprijemljene i neutemeljene dosadašnji rast s popratnim učincima zauzimanja prostora,
- osnažiti udjel ulaganja u infrastrukturu i kvalitativnu preobrazbu postojećih gospodarskih sustava, a u postupcima određivanja novih lokacija i trasa obuhvatiti sve bitne elemente okoliša i prostora,
- onečišćenja sprječavati na mjestu mogućeg ili stvarnog nastanka označiti sukobe i rješavati ih prvenstveno u samom začetku i poticajnim mjerama.

Potrebno je uspostaviti ravnotežu izgrađenih i pretežito prirodnih područja, te osigurati svrhovito korištenje resursa i to prvenstveno:

- racionalnim korištenjem prostora za izgradnju, očuvanjem fizičke i funkcionalne cjelovitosti, te kvalitete poljoprivrednog i šumskog zemljišta (spriječiti usitnjavanje areala i osigurati krajobraznu cjelovitost);
- zaštitom vrijednosti prostora, vrijednih prirodnih i stvorenih resursa, očuvanjem biološke raznolikosti, te osobito pažljivim korištenjem resursa koji sve više nedostaju ili su sve više ugroženi (čista tla, pitka voda, šumske zajednice i druga).

Osobita pažnja nužna je u korištenju prostora na područjima veće osjetljivosti, i to - seizmički aktivnim područjima, hidrogeološkim sustavima krša, područjima propusnih zaštitnih slojeva vodonosnika, područjima klizišta i erozije, i dr. - radi uvođenja i primjene posebnih mjera korištenja, ograničavanja građanja, te obnove i sanacije krajobraza.

Izvod iz Strategije prostornog uređenja RH - "Zaštita prirodne i graditeljske baštine" (Kartografski prikaz: 45-08)

Osim specifičnim područjima, veću pažnju treba lo bi posvetiti i zraku. Strateški je cilj da se na području zaštite zraka pokuša postići najbolja moguća kakvoća zraka i to na način da se spriječe ili smanje postojeća onečišćenja, dok se na buduće stanje može utjecati strogom zakonskom regulativom kao i uspostavom programa Katastar emisija u okoliš (KEO) kojeg čine podaci o emisijama u tlo, vodu i zrak. Jednom uspostavljen katastar bit će informacijski servis koji sadrži podatke o svim onečišćavačima i svim emisijama iz pojedinačnih i kolektivnih izvora u Županiji.

Na osnovi spoznaja o subjektima onečišćavanja te veličini i stanju emisija na području Županije bit će moguće pratiti kvalitetu okoliša i trendove osnovnih indikatora u okolišu. Na osnovi tih podataka moguće je poduzeti odgovarajuće mjere zaštite okoliša i kontrolirati njihovu uspješnost i donositi odluke na lokalnoj razini.

Potrebno je naglasiti činjenicu da temeljem Uredbe o граниčnim vrijednostima emisije onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora (Uredba o GVE), svi postojeći industrijski objekti moraju do 2005. godine uskladiti svoje emisije s граниčnim vrijednostima emisije kako je propisano navedenom Uredbom. Osim značaja ove obveze glede zaštite okoliša i/ili zraka ista ima i širi gospodarski značaj.

Obzirom na činjenicu nepostojanja područne mreže za praćenje kakvoće zraka na području Požeško-slavonske županije, a sukladno postojećim propisima i europskim direktivama, nužno je uspostaviti područnu mrežu za praćenje kakvoće zraka.

Prilikom usklađenja interesa korištenja prostora treba uzeti u obzir pojačan interes za ulaganja na nekim prostorima (gradovi, prostor uz prometne koridore, zaštićene cjeline) te utvrditi stvarnu vrijednost i visoke standarde uređenja zemljišta koji će osigurati svrhovito korištenje i kvalitetno uređenje prostora.

S ciljem zaustavljanja negativnih demografskih procesa i zapuštanja resursa u slabo nastanjenim i nerazvijenim područjima i područjima s trenutno smanjenim interesom za ulaganja treba utvrditi i provesti poticajne mjere, a u planovima uređenja prostora utvrditi mogućnosti razvoja sukladno stvarnoj prostorno-gospodarskoj strukturi i drugim relevantnim okolnostima.

Procjenjuje se da će daljnjim razvitkom sustava lokalne samouprave sve više jačati svijest o vrijednostima prirodnog i kulturno-povijesnog okruženja, te se može s te razine očekivati postavljanje strožih kriterija, a time i obveza zaštite vrijednosti prostora u cilju njegovog očuvanja za budućnost.

2.2. Ciljevi prostornog razvoja županijskog značaja

2.2.1. Demografski razvoj

Problematika vezana uz demografsku obnovu koja proizlazi iz demografske slike Republike Hrvatske spada u prioritete i dugoročne zadaće na razini Države. Stoga, za ublažavanje demografskih poremećaja i popravljaju demografskih prilika, a u skladu sa Strategijom prostornog uređenja RH, utvrđeni su sljedeći prioritetni ciljevi demografskog razvitka:

- **ublažavati i ispravljati negativne demografske tendencije, što pretpostavlja osiguranje optimalnog općeg kretanja stanovništva, uključujući i povoljnije prirodno kretanje i migracijske tokove;**

Očekivani demografski razvoj na razini države polazi od pretpostavke da će u prvo vrijeme biti prisutan negativni prirodni priraštaj posebice u ruralnim područjima, ali i u nekim gradskim i općinskim središtima dok bi se dugoročno gledano ono moglo postupno oporavljati i početi ponovno rasti. Osiguranjem poticajnih mjera demografske obnove moguće je dugoročno očekivati izvjesne pozitivne demografske promjene, odnosno broj stanovnika Županije 2015. godine bio bi približan broju stanovnika 1991. godine, a u svim ostalim slučajevima pad broja stanovnika bio bi znatno veći.

Međutim, niti zadržavanje ukupnog broja stanovnika Županije na približnoj razini iz 1991. godine ne bi se pozitivno odrazilo na većinu općina, jer je realna pretpostavka da bi gradovi Požega i Pakrac nastavili dosadašnji pozitivan rast, a to znači da bi se u većini općina broj stanovnika i dalje smanjivao.

Zbog toga se kao nužnost očekuje poduzimanje takovih mjera na razini Države i Županije koje bi omogućile realizaciju sljedećih ciljeva demografske obnove i razvitka:

- u svim općinama, koje su u razdoblju od 1991. godine do danas imale pad broja stanovnika – povratak na približan broj stanovnika iz 1991. godine i
- u gradovima Požega i Pakrac – nastavak pozitivnih demografskih kretanja i povećanje stanovnika.

Navedeni ciljevi ne mogu se realizirati samo na temelju prirodnog priraštaja već je nužno stvoriti uvjete za doseljavanje stanovništva iz drugih dijelova Hrvatske (prije svega iz velikih gradova koji bilježe izrazit razvitak i u koje je dio stanovništva Županije iselio) i iz inozemstva.

- **provoditi poticajnu, selektivnu i prostorno organiziranu populacijsku politiku, a s njom u skladu i poreznu, stambenu, socijalnu, agrarnu, razvojnu, kulturnu, obrazovnu i drugo;**

- **osiguravati ravno mjerniji razmješ taj stanovni š tva na cijelom prostoru;**
Uvažavajući temeljna promišljanja o mogućem što boljem demografskom razmješ taju te projekciji bilo bi potrebno:

- izraditi detaljniju sociodemografsku analizu za cjelokupno područje Županije kao temeljnu podlogu za koncipiranje regionalnog programa demografske obnove,
- na temelju demografskih istraživanja i projekcija, koja bi se svela prilikom izrade predloženih analiza i programa demografske obnove, detaljnije razraditi procese i postupke koji će dovesti do zaustavljanja prirodnog pada stanovništva u ciljanim područjima i postizanja pozitivnih procesa u prirodnom priraštaju.

- **svestrano revitalizirati demografski najugrož enija i strateš ki značajna područja (brdsko - planinska i ratom opusto š ena područja),**

U ruralnim područjima je putem repopulacije potrebno otvoriti proces povećanja stanovnika. Pri tomu je bitno identificirati potencijalne lokalne centre i poticati razvitak istih, stvaranjem dovoljno guste mrežetakvih središta na cijelom području, jer nije realno očekivati da se mogu revitalizirati sva seoska naselja (pogotovo ne ona već napuštena – zbog rata ili starosti stanovništva), obzirom na njihovu raštrkanost, prevelika građ evinska područja i previše usitnjene posjede. Stoga će se neminovno dogoditi da će neka naselja odumrijeti, no taj proces kao i svaki drugi u tim područjima mora biti postupan i nenasilan, kako se ne bi poremetio uravnoteženi sustav čovjek-priroda koji je osnovna kvaliteta života na selu.

Radi otklanjanja posljedica rata, bržeg povratka prognanika, poticanja demografskog i gospodarskog napretka, te postizanja što ravnomjernijeg razvitka svih područja, donešen je "Zakona o područjima posebne državne skrbi" (1996.g).

Ovim Zakonom su na području Požeško-slavonske županije utvrđ ena naselja unutar grada Lipika (18) i grada Pakraca (35) te općine Brestovac (27) i općine Velika (9).

Strateški prostorno-planski pristup obnovi i povratku stanovništva u područja koja su bila zahvaćena ratom temelji se na opredjeljenju da se plansko uređ enje tih područja i naselja dimenzionira prema predratnom broju stanovnika.

- **osigurati povratak prognanika u svoja naselja i smanjiti interes mlađ eg stanovniš tva za iseljavanjem;**

Posebne mjere za poticanje repopulacije za ruralna područja uključuju poticanje obiteljskog poduzetništva te prilagodbu sustava osnovnog i srednjeg obrazovanja adekvatnim zanimanjima i podizanje komunalnog standarda gdje je to moguće, te očuvanje zdravog okoliša, kako bi se zadržalo mlađ e stanovništvo.

- **stalno poboljš avati strukturalna i os tala obiljež ja stanovni š tva,**
- **osiguravati uvjete za pozitivne učinke š irenja procesa urbanizacije;**
- **br ž e razvijati manje i srednje gradove** te općenito naselja gradskog karaktera, **radi postizanja policentričnog razvitka i s tim usklađ en razmješ taj stanovniš tva;**
- **obnavljati ruralna naselja gdje za to postoje objektivne potrebe i moguć nosti, uključujuć i u to stvarno poboljš avanje standarda i kvalitete ž ivljenja stanovništva.**

Za revitalizaciju i obnovu ruralnih područja predviđ a se ostvarivanje procesa repopulacije putem oživiljavanja ukupnih gospodarskih, prostornih i kulturnih funkcija i to kroz osiguravanje komunalne i društvene infrastrukture, primjenu suvremene tehnologije u poljodjelstvu, orijentaciju poljoprivredne proizvodnje na kvalitetu, a ne kvantitetu, uvođenje nepoljodjelskih djelatnosti u seoske obitelji/domaćinstva kao što je seoski turizam, razne kooperacije, prerada poljoprivrednih proizvoda na tradicionalan način, tradicionalni obrti i sl.

Ostvarivanje navedenih ciljeva demografskog razvitka zahtijevat će snažnu potporu države i Županije osmišljavanjem demografske politike i konkretnih mjera za ostvarivanje te politike.

Ministarstvo razvitka i obnove je 1995. godine donijelo Nacionalni program demografskog razvitka Republike Hrvatske kojim se definiraju mjere za demografsku obnovu, revitalizaciju i bolji prostorni razmještaj stanovništva. Ovdje se izdvajaju mjere redistributivne populacijske politike koja bi trebala omogućiti policentričan regionalni razvitak. Izdvajamo posebne mjere važne za uređivanje prostora:

- proglašenje regija, gradova i sela od posebne važnosti;
- premještanje pojedinih državnih ustanova u strateški važna područja;
- usmjeravanje lokalnih prometnih sustava i ostalih tokova prema najbližim gravitacijskim središtima;
- državno subvencioniranje poduzeća za koja se procijeni da mogu pokrenuti život depopulacijskih i strateških područja.

Navedeni ciljevi i program demografskog razvitka za državu u cjelini zahtijevaju prilagodbu i razradu prema stanju i problemima na prostoru Požeško-slavonske županije.

Nadležna tijela na razini Županije trebala bi izraditi svoj program i mjere populacijske politike kao realizaciju "Nacionalnog programa ..." u okvirima svojih nadežnosti i mogućnosti.

2.2.2. Odabir prostorne i gospodarske strukture

2.2.2.1 . Odabir prostorne strukture

Osnovni ciljevi vezani uz prostornu strukturu su:

- zaštita i očuvanje zdravog okoliša i s tim u vezi uravnoteženo gospodarenje prostorom;
- optimalno korištenje prostora u gospodarske i druge korisne svrhe;
- očuvanje i unapređ enje prostora u skladu s rastom broja i opsega gospodarskih i drugih aktivnosti koje se odvijaju u njemu;
- racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta;
- korištenje komparativnih prednosti pojedinih područja i disperzija gospodarskih sadržaja u prostoru uz uvažavanje demografskog potencijala i zaštite i unapređ ivanja okoliša;
- racionalno zauzimanja prostora za izgradnju;
- razvitak turizma uz provođenje svekolike zaštite okoliša i krajolika te očuvanje vrijednih i atraktivnih prostora i uklapanja izgradnje u okoliš;
- smanjivanje korištenja kvalitetnog plodnog zemljišta za nepoljoprivredne svrhe;
- sprječavanje daljnjeg cjepljanja zemljišnih površina i poticanje povećanje posjeda;
- disperzija industrije u manje prostorne jedinice s ciljem razvoja i aktiviranja do sada neiskorištenih prostora;

2.2.2.2. Odabir gospodarske strukture

U definiranju koncepcije i strategije gospodarskog razvitka Županije u prvom redu treba uzeti njene funkcije u širem prostoru Republike Hrvatske, odnosno potrebno je utvrditi optimalni prostorni model primjeren resursnim osnovama, geoprometnom i geopolitičkom položaju Županije ali vezanim uz izgrađ ene strukture, tradiciju i ljudski potencijal.

Ostvarivanje gospodarskog razvitka zasnivati na načelima: održivog razvoja, decentralizacije, donoš enja odluka na temelju što veće suradnje sa svim sudionicima prostora, zajedničkog pristupa gospodarskom razvoju sa županijske i lokalne razine, uz istovremenu primjenu instrumenata i mjera potpore razvoja sa državne razine.

Gospodarsku osnovu Požeško-slavonske županije predstavlja u prvom redu: poljoprivreda-stočarstvo, šume i kamenolomi na okolnom gorju i njihovim padinama, industrija (drvena, građevinska, industrija građevnog materijala, prehrambena, metaloprerađivačka, tekstilna) i turizam.

U cilju ostvarivanja gospodarskog razvitka na području Županije potrebno je:

- zaustaviti društveni i gospodarski zastoj u razvitku i pokrenuti gospodarski rast na novim osnovama;
- iskoristiti tradicionalne gospodarske veze i interese za razvitak vlastitih mogućnosti, ali pri tome voditi računa da se ne prihvaćaju nečiste tehnologije i rješenja koja bi mijenjala kvalitativna obilježja prostora i okoliša.
- priskrbiti razvojnu pomoć u ratom stradanim dijelovima Županije i gospodarski nerazvijenim i ugroženim područjima;
- povećati ukupni narodni dohodak i razinu obrazovanja ljudi;
- smanjiti nezaposlenost i povećati produktivno zapošljavanje;
- razvijati i povećati međunarodnu konkurentnost Županije;
- unaprijediti gospodarsku osnovu Županije;
- unaprijediti gospodarstvo vlastitim, državnim i inozemnim resursima podržavajući infrastrukturu za poduzetništvo;
- **Poljoprivreda -**
 - unaprijediti poljoprivredu, proizvodnju hrane i razvoj sela,
 - razvitak poljoprivrede temeljiti na obilježjima proizvodnog prostora i njegovog bioekološkog potencijala, te primjenom suvremenih dostignuća biotehnologije i novih proizvodnih procesa, ali i agrotehničkih postupaka (hidro i agromelioracija, komasacija i sl.) radi tržišne orijentacije, a mjerama agrarne i porezne politike selektivno stimulirati određene proizvodnje i razvitak poljodjelstva u određenim područjima te proizvodnju zdrave hrane,
 - poticati okrupnjavanje posjeda provođenjem komasacije na područjima gdje nije provedena;
 - poticati povezivanje stočarstva i ratarstva u jedinstveni i uravnoteženi ciklus proizvodnje,
 - osim ratarske proizvodnje u nizinskim predjelima poticati razvoj voćarstva i vinogradarstva na padinama gorja što bi bila osnova za male preradbene kapacitete u okviru obiteljskog poduzetništva;
- **Industrija -**
 - pospješiti proces industrijskog rekonstruiranja u Županiji;
 - zadržati postojeće grane uz osnaženje prehrambene industrije vezane za sirovinску osnovicu, te potaknuti razvoj dinamičkih, inovativnih i izvozno usmjerenih lokalnih proizvodnih sustava;
 - prostorni razmještaj proizvodnih kapaciteta temeljiti na sljedećim principima:
 - a) postojeće gospodarske zone u okvirima urbanih zona gradova i ostalih naselja zadržati za lociranje kapaciteta čistih tehnologija ili slobodnih zona gdje za to ima opravdanja,
 - b) veće proizvodne komplekse koji imaju negativan utjecaj na okoliš (prostorno zahtjevne i galede transportnih potreba) dislocirati iz urbanih zona u izdvojene zone izvan naselja pogodne za komunalno opremanje;
 - c) planirati nove gospodarske zone prvenstveno uz općinska središta za lociranje malih preradbenih kapaciteta (mini mljekare, prerada voća i povrća, silosi i mlinovi, mini klaonice itd.);
 - poticati dinamičniji i brži razvoj poljoprivredno-prehrambenog kompleksa jačanjem poljoprivrede, industrijskim načinom proizvodnje, organiziranom proizvodnjom na obiteljskim gospodarstvima, visokim stupnjem finalizacije u proizvodnji hrane i boljim iskorištavanjem poljoprivrednih sirovina, osiguranim plasmanom u zemlji i inozemstvu, posebice proizvodnjom zdrave hrane;

- u ruralnim područjima Županije, promovirati mjere i osigurati između u ostaloga i prostorne uvjete za mala poduzeća, što bi dovelo do smanjenja gospodarske izoliranosti područja i zadržavanja mlađeg stanovništva;
- razvijati harmoničnu strukturu proizvodnje kvalitetnih proizvoda i usluga s brzim distribucijskim mrežama;
- prostorni razmještaj proizvodnih kapaciteta temeljiti na uravnoteženju razvoja uspostavljanjem široke mreže manjih i raznolikih proizvodnih jedinica i daljnjem razvoju već formiranih velikih i složenih gospodarskih cjelina od posebnog značenja za gospodarstvo Države i većih područja;
- **Turizam** (kontinentalni – oslonjen na prirodne uvjete: područja slavonskih šuma i lovišta, ruralna i vinorodna područja, područja oko vodotoka, jezera, termalnih izvora, kulturno-povijesna, graditeljska i folklorna baština, što pogoduje razvoju – izletničkog, zdravstveno-rekreacijskog, lovnog, vjerskog, tranzitnog turizma) -
 - revalorizirati, po potrebi obnoviti i zaštititi turističke potencijale te usmjeriti njihovo korištenje prema kvaliteti i pravilnom korištenju atraktivnosti prostora osobito prirodne i kulturne baštine, uz uvažavanje ekološke očuvanosti i autohtonosti područja,
 - usmjeravati buduće turističke izgradnje na rubna područja, područja izvan granica zaštite, te područja koja treba sanirati ili oplemeniti, a nove objekte graditi na principima uklapanja u okoliš, pri čemu davati prednost reprezentativnim i selektivnim oblicima s naglaskom na visoki (elitni) turizam,
 - izgradnju novih kapaciteta u turizmu usmjeriti na izgradnju kvalitetne dopune postojeće ponude,
 - poticati razvitak seoskog turizma na prostorima gdje za to postoje uvjeti, aktiviranjem i oživljavanjem slavonskog sela, tradicijskog načina života i rada, kao i bogate graditeljske i folklorne baštine koje treba uključiti u turističku ponudu i na taj način ostvariti spregu turističke i kulturne politike što je jedan od temeljnih zadataka strategije razvoja turizma Republike Hrvatske,
 - stvoriti uvjete za poboljšanje ukupnog životnog ambijenta motiviranjem lokalne zajednice te time osigurati potreban standard i turizmu i stanovništvu,
 - prioritetno: obnoviti u ratu porušene turističke objekte, dati prednost poboljšanju unutarnje i vanjske infrastrukture i zaštiti okoliša;
- temeljiti razvoj na izrazito suvremenim informatičkim i tehnološkim aktivnostima;
- čuvati i unapređivati okoliš/zrak, prirodnu i graditeljsku baštinu i krajolik, te druge stečene i stvorene resurse za budući razvoj;
- uravnotežiti gospodarske strukture unutar zastupljenih sektora djelatnosti, te unutar svakog sektora težiti maksimalnoj prilagodbi tržišnim uvjetima uz racionalno korištenje resursa i prostora i na taj način stvarati identitet Županije, tj. prepoznatljivost u Hrvatskoj i Europi;

2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i ostale infrastrukture

2.2.3.1. Razvoj naselja

Prostor Požeško-slavonske županije, obzirom na svoj gorsko-brdski karakter, poznat je po velikom broju naselja (277) s malim brojem stanovnika, maloj prosječnoj gustoći naseljenosti (54,7 st/km²) te neravnomjernom rasporedu naseljenosti.

Najnaseljeniji prostori Županije su centralni dio Požeške zavale na predgorskoj stepenici Papuka, posebno uz dolinu Orljave, i podgorje Psunja s dolinom rijeke Pakre. Gustoća stanovništva u ta dva stožerna demografska i gospodarska ležišta u gradovima prelaze 200 st/km² (Požega 869, Pakrac 662 st/km²), a u njihovoj užoj gravitacijskoj zoni doseže vrijednosti od 75 do 100 st/km².

U pravilu gustoća naseljenosti postupno se smanjuje prema planinskom okviru (25-50 st/km², 10-25 st/km²), što se može objasniti sve siromašnijom opskrbnom sredinom. Područje gorskih masiva i hrptova su u skladu s povećanom dinamikom reljefa (visina, raščlanjenost i nagibi), vlažnošću i pošumljenosti geokološki najmanje vrijednog područja za intenzivnije naseljavanje i gospodarstveno iskorišćavanje.

Tabela 1.

Br o j naselja i stanovnika prema popisu 1991. godine)				
Veličinska kategorija	Broj naselja	%	Broj stanovnika	%
< 100 stanovnika	112	40,43	5851	5,89
100 – 200	65	23,47	9.600	9,66
200 – 300	43	15,52	10.514	10,58
300 – 400	20	7,22	6.972	7,02
400 – 500	4	1,44	1.854	1,87
500 – 1.000	19	6,87	12.682	12,77
1.000 – 2.000	8	2,89	10.479	10,55
2.000 – 3.000	2	0,72	4.576	4,61
3.000 – 5.000	2	0,72	7.563	7,61
5.000 – 10.000	1	0,36	8.197	8,25
> 10.000	1	0,36	21.046	21,19
Ukupno	277	100,00	99.334	100,00

Izvor podataka: Ured za statistiku i Zavod za prostorno uređenje

Prosječna gustoća naseljenosti je tu gotovo svugdje ispod 10 st/km² i s obzirom na tendenciju demografskog praznjenja, može se očekivati da će stanovništvo gotovo u potpunosti napustiti gorski okvir Županije. Izuzetak tome biti će samo mjesto intenzivnije turističke i šumarske valorizacije.

Osnovna obilježja razvoja naselja na području Županije u razdoblju 1981.-1991. godine su sljedeća:

- neznatno povećanje broja stanovnika Županije i to za 145 stanovnika, odnosno 0,15 %, od broja stanovnika Županije 1981. godine,
- povećanje broja gradskog stanovništva za 7,98 % od broja stanovnika Županije 1981.g.,
- povećanje broj stanovnika u gradu Požezi za 5,93% od broja stanovnika u gradu Požezi 1981.g.,
- povećanje broja stanovnika u gradu Pakracu za 11,36% od broja stanovnika u gradu Pakracu 1981.g.,
- pad broja stanovnika u općinama za 2,35 % od ukupnog broja stanovnika u svih 6 općina na području Županije 1981. godine,
- koncentracija najvećeg dijela gospodarskih potencijala, snažna urbanizacija i kontinuirani demografski rast Požege i Pakraca, a paralelno s tim procesi deagrarizacije i raslojavanja sela i zaostajanje ruralnih područja u općem razvitku.

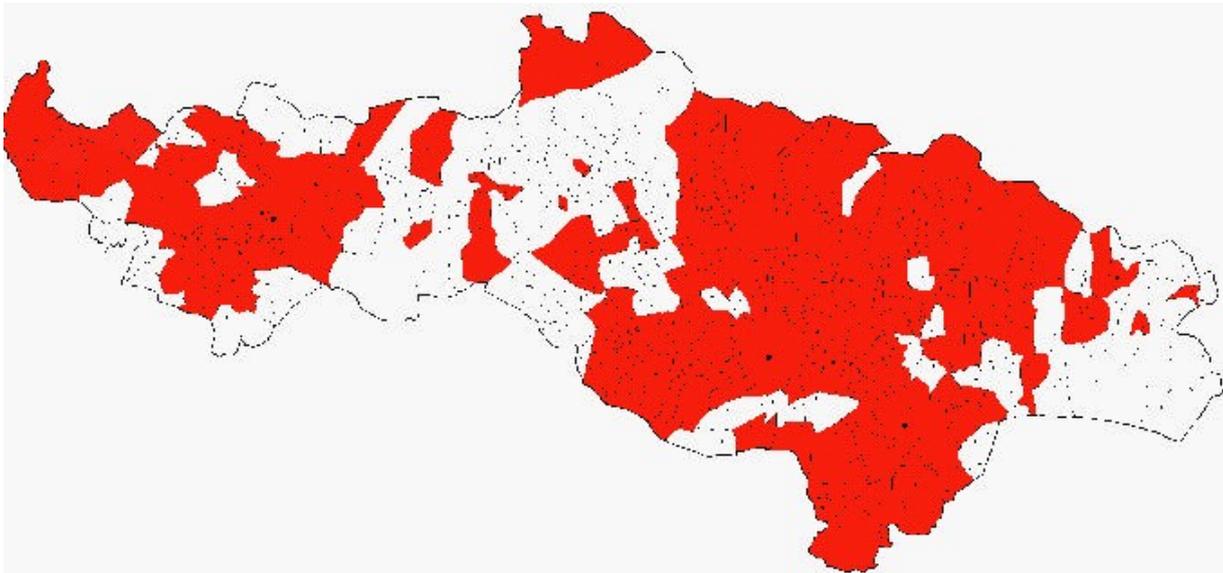
Prema nekim procjenama i kriterijima, do 2021. godine, prestati će postojati 106 naselja, i to na području: grada Lipika 12, grada Pakraca 22, grada Pleternice 10, grada Požege 7, općine Brestovac 24, općine ^aglin 21, općine Kaptol 1, općine Kutjevo 1 i općine Velika 8 naselja. Preko 90% njih vezan je brdsko-gorsko područje Psunja, Papuka i Krndije, te Požeške gore. Godine 1991. u njima je živio 7961 stanovnik ili samo 8,9% ukupno demografske mase Županije.

Naselja za koja se predviđ a da će 2021. godine postojati kao aglomeracija stanovništva (172 ili 62,1% ukupnog broja naselja 1991. godine) imala bi većinom porast broja svog stanovništva, dok bi manji dio njih stagnirao ili bi čak zabilježio negativne tendencije razvoja.

Broj stanovnika Županije bi porastao s 99.334 na 131.292 stanovnika, tj. za 32,2%.

Najveći porast bi ostvarila gradska središta s 38.808 na 62.500 stanovnika ili za 69,9%. Značilo bi to ujedno da bi udio gradskog stanovništva porastao s 37,1% na 47,6%. Dakle, predviđ a se i dalja tendencija koncentracije stanovništva u nekoliko stožernih demografskih područja. To će biti još naglašenije ukoliko bi se u navedeni broj uračunao i predvidivo intenzivan razvoj današnjih satelitskih naselja uže gravitacijske zone.

DEMOGRAFSKI PAD I NETTO MIGRACIJE

Iz svega navedenog vidljivo je da se na području Županije odvija proces urbanizacije (karakterističan za cijelu Hrvatsku) koji je praćen pojačanim rastom gradova Požege i Pakraca i smanjivanjem broja stanovnika u seoskim naseljima.

Osnovni ciljevi vezani za razvoj naselja na području Županije su:

- poticanje održivog razvoja naselja koji podrazumijeva daljnji razvitak gradova, ali isto tako i seoskih naselja koja su u dosadašnjem razvoju bila zapostavljena,
- poticanje razvoja i urbanizacije većih naselja i središta jedinica lokalne samouprave da poprime urbana obilježja manjih gradova, nadopunjujući i stvarajući skladnu polifunkcionalnu strukturu gradova i žarišta razvitka, kako bi se u praksi uspostavio ravnomjerniji razvitak područja Županije.
- poticanje policentričnog razvitka, tj. razvitka središnjih naselja, sukladno teritorijalnom ustrojstvu Županije i sustavu naselja Države, investicijskom politikom i decentralizacijom gospodarskih struktura, koja se temelji, pored prethodno osiguranih prostornih preduvjeta, na izgradnji kvalitetnog prometnog, vodoopskrbnog i energetskeg sustava, u onom opsegu koji će omogućiti planirani razvitak gradova i ostalih važnih naselja, osobito u gospodarski nedovoljno razvijenim područjima;
- u razvoju gradova, postizanje polifunkcionalne strukture i izbjegavanje specijalizacije vezane uz mali broj djelatnosti;
- kod Požege i Pakraca, postizanje razvitka koji bi omogućavao stvaranje uravnoteženog ekološkog okoliša na njihovim područjima;
- povećanje broj i veličinu stambenih, radnih, uslužnih i rekreacijskih funkcija u manjim i srednjim gradskim središtima, te opremljenošću komunalnom infrastrukturom i objektima društvenog standarda utjecati na povoljnija demografska kretanja i cjelokupni razvitak njihova područja;
- postupno i selektivno revitaliziranje problemskih ruralnih područja, osobito u briježnim predjelima s ciljem da se kroz aktivnu politiku uređ enja seoskih naselja poveća stambeni i komunalni standard za onaj dio populacije koji će korištenjem prirodnih mogućnosti i svojih radnih potencijala doprinijeti razvitku i prosperitetu tih prostora;

- u ratom razrušenim ili oštećenim naseljima, što hitnija obnova i povratak stanovništva, a u svim depopulacijskim područjima njihova revitalizacija i ublažavanje depopulacijskih procesa;
- optimalno korištenje prostora i povećanje gustoće naseljenosti, zaštita, očuvanje te obnova prirodne i graditeljske baštine unutar naselja kao i očuvanje povijesne matrice naselja;
- usmjeravati i poticati razvoj grada Požege koji sa sadašnjim brojem stanovnika spada u gradove srednje veličine (15.000-30.000 stanovnika) da unaprijedi i potpuno razvije svoje funkcije za narednu veličinu, zadržavajući sva ključna obilježja grada dimenzioniranog "po mjeri čovjeka",
- poticati razvoj Pakraca kako bi ojačao obilježja primjerena gradovima srednje veličine,
- poticati razvoj Velike i Kutjeva kako bi postupno prerasli u manji grad (sada su naselja s gradskim obilježjima) i u mreži gradskih naselja dobro upotpunili prostorno pozicioniranu policentričnu strukturu.

2.2.3.2. Razvoj društvene infrastrukture

Razvoj društvene infrastrukture slijedit će razvoj i razmještaj korisnika u funkciji podizanja standarda i kvalitete života.

Mreža postojećih objekata u pojedinim skupinama društvenih djelatnosti usklađivat će se i dograđivati prema posebnim planovima razvoja i prema raspoloživim standardima. Procjenjuje se da će posebno važan utjecaj na ukupni razvoj imati znanstveno-istraživački rad, obrazovanje i zdravstvo, koje će sve više poprimati ulogu aktivnog sudionika u procesu privređivanja.

Postojeće stanje u Županiji vezano uz objekte društvene infrastrukture karakterizira njihov neravnomjeran razmještaj, uz osobitu koncentraciju u gradovima Požegi i Pakracu, npr. najveća pokrivenost mrežom osnovnih škola je u općini Kutjevo i iznosi 59% (jedna matična osnovna škola i 9 područnih škola na ukupno 17 naselja), a najmanja u općini Brestovac gdje je pokrivenost 9,76 % (jedna matična osnovna škola i 3 područne škole na ukupno 41 naselje).

Osnovni ciljevi razvitka društvene infrastrukture na području Županije, imajući u vidu postojeće stanje u prostoru i prije utvrđene ciljeve razvitka naselja, su:

- ravnomjerniji razvitak i razmještaj sadržaja društvene infrastrukture na području cijele Županije;
- povećanje udjela sadržaja društvene infrastrukture u općinskim središtima s ciljem utjecaja na povoljnija demografska kretanja i cjelokupni razvitak područja općine;
- uspostavljanje (što potpunije) cjelokupnog ustrojstva lokalne samouprave i uprave, sukladno zakonima i teritorijalnom ustrojstvu, na županijskoj, gradskoj, općinskoj i mjesnoj razini i na način osiguranja potrebnih prostornih uvjeta;
- planiranje što optimalnije mreže građevina predškolskog odgoja, osnovnoškolskog i srednješkolskog obrazovanja, športa i rekreacije, zdravstva i socijalne skrbi;
- poticanje mogućnosti razvoja privatnog poduzetništva u osnivanju objekata predškolskog odgoja, a u suradnji sa stručnim kadrovima gradova i općina (problem sufinanciranja i sl.);
- planiranje veće pokrivenosti središnjeg dijela Županije mrežom područnih škola;
- usmjeravanje daljnjeg razvoja srednješkolskog obrazovanja na utvrđivanje plana mreže srednjih škola ovisno o razvoju gospodarstva i industrije (moguća profilacija nekih srednjih škola koje bi bile drugačije od sadašnjih, npr. tehničko-gospodarska škola, graditeljska i kemijska škola), kao i unapređivanje obrtničkog školstva uz posvećivanje dužne pažnje praktičnom osposobljavanju za zanimanje: radionice – standardi, oprema, kadar) u suradnji s Ministarstvom i udrugom obrtnika;
- poticanje razvoja višeg obrazovanja kvalitetnim kadrom, odgovarajućim prostorom te financijskom podrškom, vežući ga uglavnom uz razvoj gospodarstva i postojeće resurse same Županije;

- poticanje razvoja odgovarajuće mreže institucija, odnosno objekata, u svrhu ostvarivanja strateškog cilja za podizanjem opće naobrazbe i kulturne razine stanovništva, te kulturnog, umjetničkog, intelektualnog, tehničkog i drugog stvaralaštva (npr. objekti bivših društvenih domova koje bi trebalo obnoviti i rekonstruirati u građevine polivalentne namjene – dvorana prostorije kulturno-umjetničkih društava, narodne knjižnice);
- stvaranje odgovarajućih prostornih preduvjeta, na razinama prostornih planova niže razine, da vjerske zajednice (koje su jednake pred zakonom i odvojene od države, te koje će slobodno uspostaviti svoje ustrojstvo) mogu obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, te socijalne i dobrotvorne ustanove;
- osiguranje prostora za zdravstvene djelatnosti na državnom, županijskom, i gradskom vlasništvu, te za važnije specijalne ustanove u privatnom vlasništvu;
- osiguranje minimuma primarne zdravstvene zaštite (ambulanta, depo lijekova) u naseljima s više od 500 stanovnika i manjim naseljima kada se to ocijeni opravdanim, radi smanjivanja dnevnih migracija stanovništva;
- uskladiti mrežu ljekarni sa zakonskim normativima;
- poticanje razvoja športskih aktivnosti, rekreacije, zabave i odmora osiguranjem prostora za sve uzraste stanovništva te sustavnim planiranjem kojim treba biti obuhvaćena djelatnost športskih udruga i saveza, organiziranje i održavanje športskih natjecanja i priredbi, obavljanje stručnih poslova u športu, te izgradnja i održavanje športskih objekata i drugih sadržaja i nekretnina;

2.2.3.3. Razvoj prometne i ostale infrastrukture

A.) Prometn i sustav

Razvoj prometnog sustava mora biti u funkciji gospodarske i demografske obnove promatranog prostora, uz maksimalno uvažavanje elemenata zaštite čovjekovog okoliša.

Sukladno tim interesima ciljevi razvitka prometnog sustava su:

- uklapanje u europski prometni sustav, što će omogućiti kvalitetan tranzit roba i putnika,
- bolja prometna povezanost s ostalim područjima Države,
- gospodarsko oživljavanje do sada pasivnih krajeva,
- poboljšanje prometno-tehničkih elemenata prometnica,
- podizanje razine prometnih usluga, i
- viši standard zaštite okoliša.

U cilju ostvarivanja razvoja prometnog sustava potrebno je:

- **cestovni promet** -
 - urediti postojeću **cestovnu mrežu** na način da se svim nastanjenim područjima, te područjima koja su važna za gospodarski razvitak Županije, osigura kvalitetan i siguran pristup, što podrazumijeva - moderniziranje svih kategoriziranih cesta, kao i izgradnja novih prometnica ili dijelova trasa županijskog karaktera, rješavanje kritičnih dionica i objekata, uz maksimalno poboljšanje prometno- tehničkih-tehnoloških elemenata i očuvanja prirodnog krajobraza;
 - razmotriti, kao prijedloge za izgradnju novih prometnica, odnosno dijelove trasa važnih za Županiju, sljedeće koridore, i to:
 - županijsku cestu Zvečevo–Kamensko radi planiranja višenamjenske akumulacije Kamensko,
 - dio županijske ceste Požega-Biškupci-Draga, radi izmještanja tranzitnog prometa kroz središte naselja, čija bi trasa prolazila južno od naselja,
 - južnu obilaznicu oko naselja Kutjevo, koja bi povezivala prometnicu Požega – Kutjevo s prometnicom Kutjevo - Bektež prije ulaska u Hajdarevac,

- obilazni put zapadno od naselja Vetovo, čija bi se trasa pružala bivšim koridorom željezničke uskotračne pruge, a povezivao bi prometnicu Velika Kutjevo s kamenolomom "Vetovo",
- izgradnju i prekategorizaciju prometnice Orljavac - Milivojevci
- osigurati koridore u prostoru za prometnice utvrđene Strategijom razvitka cestovne mreže Slavonije i Baranje usvojene od strane Skupštine Požeško-slavonske županije u lipnju 1998. godine,
 - Lužani – Pleternica – Požega – Brestovac – Nova Gradiška,
 - Požega – Velika – Podravska Slatina,
 - Pleternica – ^ aglin – Našice,
 - ^ aglin – Slav. Brod.
- **željeznički promet –**
 - detaljnije preispitati postojeće željezničke pravce, te s obzirom da pojedini pravci ne udovoljavaju ekonomskoj isplativosti, a ostaju u postojećim koridorima, revitalizirati i dovesti u normalnu funkciju rada,
 - težiti zadržavanju postojećih ako se pokaže svrhovitost postojanja, što uključuje i utjecaj na razvoj gospodarstva, turizma i prometa.
- **zračni promet –**
 - poticati razvoj generalnog **zrakoplovstva** u kojem bi se koristili mali športski zrakoplovi te mala zrakoplovna pristaništa, na postojećim poljoprivrednim uzletištim, kao npr. kod sela Trenkovo, Treštanovci, Ivanin- Dvor – Pleternica, Kula i Darkovac za bivšu općinu Požega, te za grad Lipik i naselje Badljevinu za raniju općinu Pakrac.
- **poštanski promet, javne telekomunikacije –**
 - modernizirati postojeće poštanske kapacitete;
 - izgraditi nove poštanske kapacitete što bliže mjestu stanovanja korisnika;
 - proširiti asortimane poštanskih usluga;
 - telefonsku mrežu izgraditi u svim naseljima na način da se pretplatnicima osigura dovoljan broj telefonskih priključaka, odnosno svakom domaćinstvu osigura najmanje jedan priključak, a privredi i ostalim subjektima prema poznatim normativima, što znači, povećati telefonsku razvijenost područja dostizanjem telefonske gustoće između u 40 i 50 GTP/100 stanovnika;
 - razvijati javne telekomunikacije izgradnjom novih udaljenih pretplatničkih stupnjeva (UPS) u naseljima gdje za to postoje preduvjeti;
 - izgraditi nove mjesne telekomunikacijske mreže;
 - intenzivirati daljnje rasprostiranje HiNet i VIP.net usluga;

B) Energetika

Osnovni ciljevi razvoja energetskog sustava su sljedeći:

- osiguranje potrebne količine električne energije na svim razinama potrošnje, te sigurnu i kontinuiranu opskrbu,
- planirana izgradnja dalekovoda s osiguranjem koridora i to:
 - novi 400 kV dalekovod paralelno s postojećim 400 kV dalekovodom predviđenog Strategijom prostornog uređenja RH,
 - 110 kV dalekovod - od nove TS 110/x kV Požega II prema Našicama (Cementara),
 - dalekovod od N.Gradiške prema Lipiku te od Međurića prema Lipiku, s nastavkom prema Daruvaru,
 - dvosistemski vod za priključak TS Požega II na prienosnu mrežu 110 kV od postojećeg dalekovoda 110/x do nove TS 110/x kV Požega II,
 - dalekovod 110 kV TS Kutjevo – TS Požega i TS Kutjevo – TS – tvornica cementa Našice,
 - dalekovod 35 kV u smjeru Ferovac - ^ aglin i dalekovod Orljavac – Velika.

- planirana izgradnja TS na području Županije i to:
 - TS 110/x kV Požega II. i odgovarajućeg raspjeta 110 kV, 35 kV, 20 kV i 10 kV, u sjeverozapadnom dijelu Požege, te TS Lipik, kojih je lokacije potrebno detaljno razraditi na nivou PPUO/G,
 - TS Požega IV. i TS ^aglin.
- prioritarno izgraditi, obnoviti, rekonstruirati stradale distributivne mreže i trafostanice na ratom zahvaćenim područjima,
- proširenje distribucijske elektroenergetske mreže na svim naponskim razinama, a prvenstveno distribucijske mreže sa srodnim naponskim razinama (35 kV i 20 kV) koji omogućavaju razvoj niskonaponske mreže;
- plinifikacija naselja za koja se ostvari mogućnost priključenja na plinoopskrbni sustav;
- primjenjivanje najrelevantnijih kriterija zaštite okoliša u gradnji energetskih i prijenosnih sustava;

C) Vodnogospodarski i sustav

Ciljevi prostornog razvoja županijskog značenja u oblasti vodnogospodarstva su identični ciljevima regionalnog, državnog i međunarodnog značenja te se neće posebno navoditi. Pri tome se misli na rješavanje pitanja zaštite od štetnog djelovanja voda, korištenja voda i zaštita voda.

Posebosti se mogu izdvojiti u segmentu vodoopskrbe i odvodnje otpadnih, sanitarnih i oborinskih voda.

Ciljevi prostornog razvoja županijskog značenja u oblasti vodnogospodarskog sustava su:

- ravnomjerni razvoj sustava vodoopskrbe i kvalitetna opskrba svih stanovnika Županije, iz čega proizlazi da je glavni cilj dugoročnog programa vodoopskrbe osiguranje dovoljnih količina kvalitetne vode za stanovništvo i gospodarstvo;
- zaštita rezervi podzemne vode, odnosno zaštita prostora gdje su utvrđene i dokazane količine vode kvalitete podobne za vodoopskrbu, a istraživanje ostalog prostora do stupnja kad se mogu nedvojbeno utvrditi, a zatim i zaštititi resursi vode dovoljnih količina i podobne kvalitete;
- poticanje spajanja vodoopskrbnih sustava susjednih županija, radi sigurnosti u opskrbi i dovođenja mogućih nedostajućih količina vode;
- razvijanje sustava za odvođenje sanitarnih, otpadnih i oborinskih voda, čije rješavanje realno uvijek kasni u odnosu na vodoopskrbu;
- prioritarna izrada koncepcijskog rješenja kanalizacije i odvodnje otpadnih voda kojim bi bila obuhvaćena sva naselja Županije, a poradi kvalitetnog postavljanja i rješavanja pitanja kvalitetnog življenja. Usuglašenost ciljevima i projekcijom razvoja naselja u Županiji sustav odvodnje prioritarno treba razvijati u gradovima, zatim u naseljima koja mogu ugroziti kvalitetne resurse podzemne vode, a nakon toga, ako je to moguće istovremeno, u općinskim središtima te ostalim većim naseljima i naseljima s važnim izvorima zagađenja i svim ostalim naseljima;
- formiranjem sustava odvodnje nužno se nameće i izrada odgovarajućih uređaja za čišćenje vode.

D) Zbrinjavanje otpada

Problematika zbrinjavanja otpada obuhvaća zbrinjavanje komunalnog i posebnog (opasnog otpada i srednje radioaktivnog otpada) i ima osobitu važnost s gledišta zaštite okoliša i prirodnih resursa, ali i nedovoljno sagledano gospodarsko – razvojno značenje.

Lokacije za skladištenje, odlaganje i obradu otpada utvrđuju se dokumentima prostornog uređenja.

Gospodarenje otpadom, prema Zakonu o otpadu, je izregulirano na način da gradovi i općine osiguravaju provođenje mjera zbrinjavanja komunalnog otpada, a Županija provođenje mjera zbrinjavanja tehnološki neopasnog otpada, dok je opasni otpad u nadležnosti države.

U cilju rješavanja problematike zbrinjavanja otpada na području Županije bilo bi svrhovito:

- usvojiti opredjeljenje o temeljnom principu rješavanja problematike zbrinjavanja komunalnog i bezopasnog otpada, na temelju kojeg će se detaljno razradivati koncept i njegova buduća etapna realizacija;
- koristiti (iznaći) prijelazna rješenja, obzirom da od trenutka opredjeljenja pa do prvih faza oživotvorenja budućeg koncepta treba izvjesno vrijeme. U tom cilju predlaže se dopustiti općinama, koje su eventualno krenule u srednjanje stanja na svom području, to stanje i nadalje poboljšavati, ali treba naglasiti da ti prostori koje uređuju sada ne zadovoljavaju kriterije za sanitarne deponije, već mogu biti svojevrsna prikupljališta otpada u prijelaznom razdoblju.

Ako prevlada opredjeljenje o zbrinjavanju komunalnog otpada u vlastitoj sredini, tada će te sredine morati osigurati sve zakonom propisane mjere kako bi njihove lokacije mogle dobiti potreban legalitet.

- utvrditi strategiju zbrinjavanja otpada kao i određenog predtretman prije završnog zbrinjavanja (komunalnog i tehnološki bezopasnog) uvažavajući načela racionalnog i dobrog gospodarenja te kvalitetne brige o prostoru i zaštiti neobnovljivih resursa;
- utvrditi lokacije odlagališta na načelima vrednovanja ukupnih prostornih značajki - geološke značajke (rasjedne zone), hidrološke (poplavne površine, površinske vode, podzemne vode), geomehaničke (nestabilna područja, slijeganje, klizanje tla, odroni), topografske, seizmološke i pedološke (vrsta i propusnost tla) morfološke karakteristike (depresije, vrtače, ulegnuća), prirodne osnove, klimatske uvjete, ekonomske osnove, društvene okolnosti - a ostvarenje provoditi uz najveće osiguranje ekološke sigurnosti, poštovanje propisa i provođenje javnog postupka procjene podobnosti lokacije i utjecaja na okoliš;

Strateški je najsvrhovitije opredjeljenje o zajedničkom, strateškom, suvremenom i sveobuhvatnom pristupu zbrinjavanja otpada koji podrazumijeva cjelovit predtretman i završnu obradu ostataka otpada. Prijelazno rješenje s pojedinim lokalnim odlagalištima može se iskoristiti i za svojevrsnu mrežu prikupljališta, sortirališta, odnosno povremenih skladišta pojedinih vrsta komunalnog i neopasnog otpada i sekundarnih sirovina.

2.2.4. Zaštita krajobraznih vrijednosti

Programske smjernice zaštite krajobraznih vrijednosti se prvenstveno temelje na općim načelima zaštite raznolikosti i posebnosti krajolika u okviru prostornog uređenja stoga je potrebno što prije i na što bolji način integrirati očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti u odgovarajuće planove, programe i mjere po kojima će se sustavno i trajno djelovati.

Krajolik se ne može razmatrati na osnovi pojedinačnih sastavnica već samo kao prostorno-ekološka, gospodarska i kulturna cjelina.

Prostor Požeško-slavonske županije ističe se raznolikošću i bogatstvom svog krajolika koji je određen djelovanjem i međudjelovanjem prirodnih i ljudskih čimbenika.

Geografski položaj, povoljne prirodne značajke, povijesne okolnosti i relativno niži stupanj industrijalizacije sačuvali su dijelove nenaseljenog prostora Požeško-slavonske županije od većih oštećenja. Naime, gledajući sveukupno, prirodni krajolici na području Županije očuvani su djelomično, ali su pojedini predjeli još uvijek visokog stupnja prirodnosti.

Dovoljno je reći da se prostor Županije sastoji od najvišeg slavonskog gorja obraslog šumama od kojeg se prostire brežuljkasto-ravničarski kraj presijecan mnogobrojnim tekućicama, agrarno plodan, prirodno i ekološki privlačan, umjerene kontinentalne klime, kraj s dugim kontinuitetom života, brojnim naseljima te drugim prostornim i društveno-ekonomskim obilježjima kao i uvjetima za daljnji razvitak. Sve to potrebno je samo čuvati i unapređivati. Stoga svaki daljnji razvoj u prostoru Županije mora svakako uvažavati osjećaj za zavičajni identitet i raznolikost kao važan element održivog razvoja, koji u praksi napušta ekstremne antropocentrične postupke i načine planiranja.

Zbog negativnog utjecaja čovjeka mijenja se raznolikost bioloških sustava od složenih u jednostavne (npr. sječom prirodne šume i sadnjom monokultura). Nestankom različitih vrsta i njihovih habitata smanjuje se raspoloživa "banka" gena (produktivnost vrsta i ekološka stabilnost prirodnih sustava). Budući da za osnovne prirodne resurse (vodne i biološke) nema nadomjestaka, svaka izumrla vrsta ili izgubljen ekosustav predstavlja nepovratan i trajan gubitak za biološku raznolikost na određenom području.

Osnovni ciljevi i opredjeljenja koja treba ostvariti su osigurati vitalni krajolik sa što većom uravnoteženošću i skladnošću s gospodarskog, socijalnog, prostornoga, ekološkog i kulturnog gledišta, uz istodobno čuvanje i naglašavanje identiteta pojedinih područja na način da se zadrže njihove ekološke značajke.

Stoga, u okviru daljnjeg planiranja razvoja naselja, kao i pojedinih krajobraznih elemenata, cilj je prvenstveno osigurati njihovu zaštitu i primjereno uređenje te specifičnost i vrijednost svakog pojedinog područja, odnosno potrebno je:

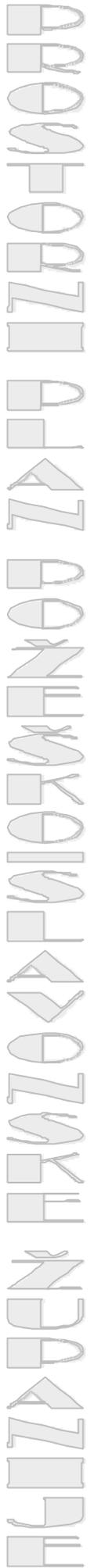
- uspostaviti nadzor nad okolišem, osobito za područja koja traže hitne mjere zaštite i za područja koja nude najveće mogućnosti za održivo korištenje,
- identificirati djelatnosti koje imaju nepovoljne učinke na biološku raznolikost,
- uspostaviti zaštićena područja radi očuvanja biološke raznolikosti,
- zaštititi, obnoviti, oplemeniti, urediti, održavati i promicati prirodne vrijednosti prostora,
- očuvati prostorni identitet odnosno povijesnu matricu gradskih i seoskih naselja, koji treba temeljiti na poštivanju jedinstvenosti svakog naselja, njegovoj povijesnoj slojevitosti te logici njegova rasta i preobražaja.

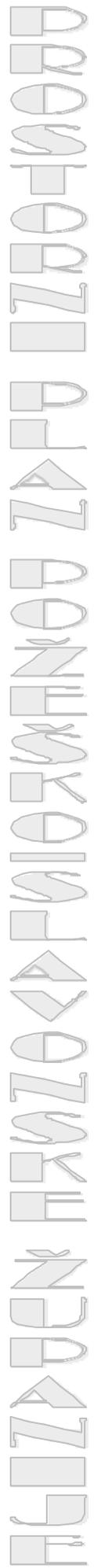
Oblikovanje naselja i građevina (lokacijom i arhitekturom) nužno je usklađivati s vrijednim tradicijama poznatim u graditeljstvu našeg prostora, odnosno poticati razvoj varijacija tradicionalne arhitekture i ekološki održivih građevinskih tehnologija te primjenu autohtonog tradicionalnog korištenja prostora i arhitektonskog oblikovanja.

Posebnu pažnju posvetiti najugroženijoj kategoriji – ruralnim naseljima u brdsko-gorskim prostorima Županije.

Pri planiranju i graditeljskoj obnovi Domovinskim ratom zahvaćenih područja osobito voditi računa o osjetljivosti tradicijske baštine, kako se obnova ne bi svela samo na tehničke zahvate, koji će narušiti povijesnost prostora.

- očuvati područja uz naselja, i ne dozvoliti bespravnu izgradnju i za objekte čija je izgradnja izvan građevinske zone dozvoljena, a nalaze se u posebno vrijednim područjima,
- očuvati područja s naglašenim značenjem kulturnih krajolika, kao što su atraktivni prostori vinograda i voćnjaka na padinama gorja, prvenstveno izbjegavanjem pretjerane izgradnje i izgradnje prevelikih zgrada te postizanjem sklada što ga u krajobrazu čine neizgrađeni i izgrađeni prostori;
- očuvati područja izuzetnih, svojstvenih vizualnih oblika s velikom raznolikošću prirodnih i kulturnih elemenata,

- očuvati područja većeg značenja za zaštitu prirode kao što su:
 - prirodno oblikovani vodotoci – rijeke, rječice i potoci s ciljem očuvanja ne samo vodotoka već i šireg prostora uz njega što uključuje vegetacijski pojas i prirodnu inundaciju - dolinu ili kanjon kroz koji vodotok protječe, sa što manje regulacijskih zahvata koji mogu degradirati slikovit i ekološki značajan krajolik te prouzrokovati nestanak tipičnih i doživljajno bogatih fluvijalnih lokaliteta, gubitak potočnih šumaraka te nizinskih riječnih šuma, a time i ornitoloških rezervata na mikrolokacijama. Naknadno ozelenjavanje (nakon izvršene regulacije) nikako ne može nadomjestiti autohtonu vegetaciju i ponovo uspostaviti složene i povezane odnose na pojedinim mikrolokacijama.

Osim toga, presijecanjem meandara smanjuje se duljina vodnog toka, ali i sposobnost biološkog samopročišćavanja, a zbog veće brzine voda erodira dno i obale korita. Stoga je neophodno izvršiti sveobuhvatnu i višenamjensku valorizaciju svih prostora uz vodotoke prije značajnih vodoprivrednih zahvata. Takvim zahvatima obvezno moraju prethoditi studije ukupne gospodarske opravdanosti, kao i studije utjecaja na okoliš s predviđenim mjerama ublažavanja negativnih posljedica.

Spriječiti ispuštanje štetnih tvari u vodotoke kojim dolazi do izumiranja biljnog, a posebice životinjskog svijeta (gubitak osjetljivih vrsta, osobito riba);

Hydroenergetske objekte graditi racionalno da ne bi došlo većih promjena u režimu protoka podzemnih voda, mikroklimi područja i regresivnih sukcesija biljnih i životinjskih zajednica i vrsta.

- šume na područjima slavonskog gorja, kao i ostatke nizinskih šuma, koje trebaju ostati bioekološka uporišta prostora, s naglaskom na očuvanju područja autohtonih šuma, preostale vitalne šume i stabla, skloništa šumske faune.
Sprječavati nekontrolirano zauzimanje prirodnog prostora, npr. izgradnjom objekata, vožnjom motoci kla-motokros, nedozvoljenim lovom i sl., kojim se uznemiruju životinje i istjeruju iz svog prirodnog obitavališta;
- očuvati poljoprivredno zemljište na način da se spriječi prekomjerna parcelacija zemljišta i usitnjavanje posjeda kao i bespravna izgradnja, nekontrolirana upotreba pesticida te vrijednostima krajolika neprilagođene agromeliorativne zahvate koji umanjuju vizualnu dojmljivost i zanimljivost, raznolikost i skladnost prostora.
Visoka doživljajna vrijednost i bogatstvo prostora mora se sačuvati:
 - njegovanjem značajki tradicionalne obrade tla (nizinski dio, brijezni dio, brdskogorsko područje, uzorci usklađeni s reljefnim značajkama prostora),
 - pravilnom valorizacijom poljoprivredno-šumskih površina pedološkom analizom tala radi poboljšanja kvalitete poljoprivrednih površina,
 - zadržavanjem izmjene kultura – plodored (njive, travnjaci, voćnjaci, vinogradi, šume),
 - zadržavanjem livada i pašnjaka.Sprječavati prenamjenu zemljišta uz rijeke u obradive površine kojom bi došlo do onečišćenja vodotoka i tla te ležišta podzemne pitke vode (upotreba zaštitnih sredstava u poljoprivredi). Forsiranjem zaštite novonastalih njiva uz vodotoke smanjuje se mogućnost prihvaćanja visokih voda čime se povećava opasnost od poplava;
- očuvati područja prirodnih biotopa (posebna staništa, i sl.),
- provesti sustavnu analizu i kartiranje elemenata krajobraza te njihovo valorizaciju.

Planiranim zahvatima u prostoru treba što manje mijenjati krajolik kako bi se očuvale lokalne posebnosti (pažljivi i vrijednostima krajolika ograničeni hidroenergetski i agromeliorativni zahvati, izbjegavanje geometrijskih regulacija vodotoka itd.), a pri planiranju smještaja velikih gospodarskih i infrastrukturnih građevina, te pri projektiranju trasa infrastrukturnih mreža, treba voditi računa o njihovom uklapanju u krajolik i, gdje je to moguće, uspostavljati zajedničke koridore.

Degradirana područja - nastala eksploatacijom mineralnih sirovina, velikim graditeljskim zahvatima, nedozvoljenim odlagalištima otpada i sl. – potrebno je uređivati na temelju načela zaštite okoliša i poštivanja značajki krajolika, pri čemu treba težiti ponovnom uspostavljanju ekoloških površina te provoditi posebne biotehničke zahvate gdje je to potrebno iz zaštitnih ili estetskih razloga.

Svi postavljeni ciljevi mogu se svesti na zajednički planski cilj: izazvati što manje promjena u svim elementima krajobraza koje bi u prostoru mogao donijeti budući razvitak.

U najvećoj mogućoj mjeri treba očuvati funkcionalnu i ukupnu ekološku cjelovitost i različitost područja Županije, a razvoj planirati po načelu pretežitosti i predodređeni prostora za određene djelatnosti primjerene temeljnim njegovim značajkama. Stoga je potrebno nastojati da se pod imperativom težnje za ubrzanim razvojem ne izgube temeljne osobitosti prostornih struktura po kojima je Županija prepoznatljiva, te primjenjivati posebne (a ne univerzalne) modele razvoja koji će veće težište dati na značajke područja, a manje na glavne razvojne sustave.

Za ostvarivanje ciljeva zaštite i očuvanja krajobraza u sklopu prostorno planske dokumentacije bilo bi potrebno izvršiti procjenu krajobraza, odnosno uspostaviti krajobraznu osnovu, koja bi trebala sadržavati identifikaciju, opis i analize obilježja i stanja krajobraza – na osnovi prirodnoekoloških, strukturnih, antropogenih – kulturnih, povijesnih i socioloških te vizualnih značajki krajobraza, kao i razvrstavanje krajobraza na različite tipove ili homogene jedinice na osnovi posebnih, konzistentnih i prepoznatljivih obilježja. Tako bi se dobila ocjena kvalitete krajobraznih jedinica (uz kartografski prilog njihova položaja), a opisno bi bile iskazane osnovne smjernice zaštite i razvoja, odnosno pravilnog gospodarenja za svaku pojedinu kategoriju krajolika. Takav dokument bi trebao predstavljati i smjernicu za izradu određenih studija npr. za područja posebnih ograničenja korištenja u okviru naše Županije i biti otvoren za unošenje podataka i rezultata novih istraživanja, detaljnija katalogiziranja i inventarizacije, analize i vrednovanja prostora.

2.2.5. Zaštita prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina

Osnovni cilj vezan za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina, s naglaskom na sveobuhvatnom i održivom prostornom razvoju, je primjeren način uređenja, korištenja, održavanja, obnove, promicanja i gospodarenja prirodnim i kulturnim dobrima kroz različito stupnjevanu zaštitu i njeno optimalno uključivanje u razvojne programe, čime se postiže napredak i razvoj (posebice na području turizma i rekreacije), a samim time podiže i kvaliteta življenja.

Uspostavljanje cjelovitog i usklađenog pravnog sustava zaštite integralnih prirodnih i kulturnih vrijednosti prostora, kompatibilnog sa sukladnim propisima u srodnim i drugim djelatnostima koje s raznih gledišta (prostorno uređenje, graditeljstvo, turizam, financiranje, porezi, obrazovanje i dr.) utječu ili mogu utjecati na ispravan odnos države, društva i pojedinih korisnika prema kulturnoj i prirodnoj baštini.

2.2.5.1. Zaštita prirodnih vrijednosti i posebnosti

S ciljem sustavne skrbi o zaštiti prirodnih vrijednosti i posebnosti, a posebno vezano uz najznačajnije prostorne objekte zaštite, potrebno je uspostaviti cjelovite zaštite prirodnih vrijednosti provoditi kroz istraživanje i sustavno vrednovanje prostora, određivanje zaštićenih dijelova prirode, donošenje i provođenje odgovarajućih dokumenata prostornog uređenja i unapređenje pravne osnovice zaštite.

A) Zaštićeni dijelovi prirode

U ovom Planu, poglavlju "Polazišta", navedeni su svi dijelovi prirode koji su zaštićeni kako po Zakonu o zaštiti prirode tako i po Zakonu o šumama odnosno Pravilniku o uređ enju šuma.

U smislu provođ enja ciljeva vezanih za zaštitu, očavanje i obnovu zaštićenih dijelova prirode potrebno je:

- izvršiti valorizaciju i usporediti postojeće stanje sa stanjem dijela prirode u vrijeme proglašenja zaštićenim,
- donijeti odluku o poduzimanju mjera zaštite, uređ enja, unapređ enja i načina korištenja, što se posebice odnosi na one dijelove prirode za koje prema Zakonu o zaštiti prirode detaljnije mjere zaštite propisuje Županijsko poglavarstvo,
- zadržati kvalitetu te ako je potrebno podići stupanj održavanja i skrbi na zaštićenim dijelovima prirode uz pridržavanje svih mjera zaštite,
- sanirati nastale te spriječiti sve neprimjerene zahvate i djelatnosti koje ugrožavaju zaštićene dijelove prirode,
- preispitati donošenje odluka o prestanku zaštite, prekategorizaciji zaštite, odnosno smanjenju ili povećanju površine koja je stavljena pod zaštitu, za prostore u kojima je došlo do promjena, tj. smanjenja kvalitete i vrijednosti po kojima su isti proglašeni zaštićenim, uključiti zaštićene dijelove prirode u turističku ponudu,
- osnovati javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode odnosno ustanove koja bi obavljala zaštitu, održavanje, promicanje i nadzor nad zaštićenim dijelovima prirode,
- **park prirode Papuk –**
 - izraditi i donijeti prostorni plan parka prirode Papuk, kojim je potrebno utvrditi sustav diferenciranih mjera zaštite sukladno ekološkim, estetskim, kulturnim, povijesnim, odgojno-obrazovnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima područja, kako bi se ono zaštitilo od izrazitijeg gospodarskog iskorištavanja ili izgrađ ivanja i tako uklonilo opasnost sa razvitak neke od djelatnosti uništi glavno dobro koje taj razvitak omogućuje,
 - prilikom određ ivanja konačne granica parka prirode i provođ enja ostalih aktivnosti na zaštiti tog područja potrebno je usuglasiti mišljenja i želje sa susjednom Virovitičko-podravskom županijom.
- **za št i ć eni krajolik – Sovsko jezero –**
 - izvršiti preispitivanje i sukladno sadašnjem sustavu zaštite prirode utvrditi mjere zaštite, osobito vodeći računa da se eventualnim daljnjim razvitkom turističko - ugostiteljsko-rekreacijskih sadržaja ne smiju ugroziti obilježja zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim krajolikom (potrebno j e odrediti ograničenja i mogućnosti turističkog razvitka).
- **spomenici parkovne arhitekture –**
 - **Iječili š ni perivoj u Lipiku** (uključujući građ evine i parkovni inventar) - izvršiti valorizaciju stanja zaštićenog dijela prirode oštećenog tijekom Domovinskog rata i usmjeriti postupak sanacije i drugih mjera zaštite u cilju ubrzanja procesa povrata u prvobitno stanje,
 - **park u Kutjevu i Trenkovu** (uključujući postojeće dvorce) - razrješiti vlasničko-korisničke odnose, definirati granice zaštite i donijeti mjere zaštite, te osigurati i osposobiti dovoljno stručnih kadrova za održavanje i obnovu objekata.

B) Dijelovi prirode predloženi za zaštitu

U "Polazištima" su precizirani i svi dijelovi prirode koji su:

- evidentirani po Zakonu o šumama,
- kao potencijalna područja predviđ eni za zaštitu po Zakonu o zaštiti prirode te po Zakonu o šumama i Pravilniku o uređ enju šuma, te
- kao osobito vrijedni predijeli zaštićeni sustavom planskih mjera ovoga Plana, a što je kao takvo i obrađ eno u planskom dijelu Plana te u Odredbama za provođ enje.

U navedene kategorije zaštite prvenstveno su uvršteni zapostavljeni spomenici parkovne arhitekture, doline prirodno oblikovanih vodotoka, kultivirani krajolici – atraktivni prostori vinograda i voćnjaka na padinama gorja, posebno vrijedni dijelovi šuma (zaštitne šume i šume posebne namjene) kao i ostaci autohtonih šuma i dr.

Potrebno je napomenuti, da je na prostoru naše Županije, dosadašnjom prostorno-planskom dokumentacijom, evidentiran veći broj dijelova prirode za koje nikad nije zatraženo uvrštavanje u zaštitne zone prirodne baštine od strane nadležnog Ministarstva.

Mjere zaštite i očuvanje osobito vrijednih dijelova šuma kao i drugih dijelova prirode predloženih za zaštitu ovim Planom, a koji se nalaze unutar dijela parka prirode Papuk, posebno će se rješavati unutar samog prostornog plana parka prirode.

Osim zakonski zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, predlaže se proširenje zaštite na biljne vrste koje su rasprostranjene na području Požeško-slavonske županije, jer njihova brojnost pada, staništa nestaju pa im prijete izumiranje.

Svi dijelovi prirode, predloženi za zaštitu, u smislu ovoga Plana su županijskog značenja, a popis je otvoren i za nove prijedloge s razine lokalne sredine (prilikom izrade općinskih i gradskih prostornih planova). Ukoliko se ocijeni da određeni lokalitet uđe u postupak zaštite, moraju se ispuniti sve zakonom propisane obveze i mjere (posebni režimi zaštite, uređenja, održavanja i namjene zaštićenih dijelova prirode).

Prijedlog za zaštitu mora potkrijepiti stvarna potreba, svrha i opravdanost, a po mogućnosti i stručna studija ili elaborat koji ne bi dao samo prikaz postojećeg stanja već prijedloge za održavanje i uređenje ili program za korištenje.

Za provedbu zaštite potrebno je osigurati zakonom zajamčena sredstva za isplatu naknada zbog ograničenog korištenja zemljišta, pa je u postojećoj financijskoj situaciji probleme vlasničkih odnosa u zaštićenim dijelovima prirode nužno rješavati postupno.

Ovim se Planom na županijskoj razini načelno naznačuju potrebe i mogućnosti zaštite vrijednih dijelova prirode. U općinskim gradskim prostornim planovima potrebno je usvojiti konačnu ocjenu o razini zaštite za objekte prirode, njihove dijelove i područja definirana kao osobito vrijedan krajobraz.

C) Dijelovi prirode izvan zaštićenih područja

Zaštita pojedinih iznimnih dijelova prirode predstavlja samo dio zaštite čitavog županijskog prostora, što znači da je određene oblike zaštite potrebno usmjeriti i na prostore izvan granica zaštićenih dijelova prirode, a posebice na najugroženiju kategoriju – ruralne predjele kultiviranog krajolika. U takvim predjelima se građene strukture stapaju s prirodnom pozadinom, a stupanj očuvanosti prostora još je uvijek relativno visok, iako se se tijekom vremena mijenjao zbog međusobnog djelovanja različitih funkcija (proizvodnja, stanovanje, promet) i prilagođavao prirodnim datostima prostora.

U cilju zaštite prirode izvan zaštićenih područja i korištenja prirodnih dobara potrebno je:

- izvršiti valorizaciju područja i napraviti program za rehabilitaciju i revitalizaciju degradiranih područja te poticati oporavak ugroženih dijelova prirode te biljnih i životinjskih zajednica i vrsta,
- uspostaviti mehanizme ocjene utjecaja i posljedica pojedinih mjera i programa,
- sprječavati zahvate i djelatnosti posljedice kojih su degradacija i smanjenje raznovrsnosti biljnog i životinjskog svijeta, osobito autohtonog,
- izvršiti inventarizaciju biljnih zajednica i vrsta, a nakon evidencije različitih tipova staništa najvrednije i najugroženije predložiti za stavljanje pod zaštitu,
- izvršiti inventarizaciju životinjskih zajednica, vrsta i njihovih staništa na području Županije, kako bi se dobila osnova podataka na temelju koje je moguće štiti pojedine predjele,
- usuglasiti želje i potrebe pojedinih gospodarskih subjekata s ostalim korisnicima prostora, npr. površine namijenjene za lovni turizam, ribnjaci, pašnjaci za stoku i sl.

- izbjegavati presijecanje ključnih staništa prilikom izgradnje prometnica te osigurati prijelaze i prolaze za faunu,
- zaštititi i očuvati biološku raznolikost vrsta što gušćom mrežom očuvanih biotopa međ usobno povezanih koridorima, jer izolirani "otoci" nisu dovoljni, te odgovarajuće staviti pod zaštitu,
- u poljodjelstvu i vodnom gospodarstvu, kod melioracijskih radova, komasacija, regulacija i sl. sačuvati dio postojećih živica, šumaraka, prirodnih potoka, vodenih staništa, te predvidjeti mjere ublažavanja negativnih posljedica,
- očuvati određeni postotak starih šuma, skloništa šumske faune,
- definirati ekološko-gospodarske tipove biljnih zajednica, kao pokazatelje za namjenu prostora u gospodarske svrhe, provodnjem tipološke analize vegetacije,
- sanirati/umanjiti štetne posljedice velikih graditeljskih zahvata i/ili istraživanja i eksploatiranja mineralnih sirovina, što je češće moguće, biološkom rekultivacijom,
- predvidjeti odgovarajući oblik zaštite za ljekovite (termalne, mineralne i sl.) izvore u cilju njihova primjerenog korištenja (zdravstvo, turizam, rekreacija).

2.2.5.2. Zaštita kulturno–povijesnih cjelina

Zaštita graditeljske baštine kao dobra od općeg interesa temelji se na organiziranoj brizi države i stručnih institucija koji polaze od utvrđenog stanja, zakonskih propisa, međunarodnih konvencija i preporuka.

S obzirom na veliki broj spomenika graditeljske baštine prvenstvenu brigu društva treba usmjeriti na zaštićenu i evidentiranu graditeljsku baštinu razvrstanu u graditeljsku i arheološku baštinu, povijesne graditeljske cjeline, sklopove i građevine.

U cilju kvalitetne zaštite i očuvanja kulturno–povijesnih cjelina potrebno je:

- uspostaviti i provoditi cjeloviti i usklađeni pravni sustav zaštite, koji bi s raznih gledišta (prostorno planiranje, graditeljstvo, turizam, financije, porezi, carine, obrazovanje) utjecao na ispravan odnos društva i pojedinih korisnika prema kulturnoj i prirodnoj baštini (integracija zaštite u strategiji društvenog razvitka i prostornog uređenja);
- uspostaviti vrijednosne odnose između kulturne i prirodne baštine i odnose kulturne baštine u kulturnom krajoliku,
- uspostaviti jedinstvene kriterije vrednovanja, kategorizacije i režime zaštite kulturnih dobara kao podloge za inventarizaciju, ponovno vrednovanje i kategorizaciju dobara te definiranje metodologije planiranja u oblasti zaštite kulturne baštine;
- intenzivirati inventarizaciju te provesti vrednovanje i kategorizaciju dobara graditeljske baštine (uključujući djela suvremane arhitekture i urbanizama) i načiniti popis dobara graditeljske baštine od nacionalnog značaja;
- provoditi neprekidna istraživanja i vrednovanja graditeljske baštine radi stalno prisutnih društvenih, kulturnih i gospodarskih promjena,
- uspostaviti uravnotežen odnos između osnovnih izvornih povijesnih oblika graditeljske baštine i suvremenih graditeljskih pojava, a posebno na području registriranih povijesnih urbanih i ruralnih cjelina/naselja, radi očuvanja njihovog identiteta i izvornih obilježja, te osigurati kontinuitet dopunjavanja i izrade konzervatorske dokumentacije za iste;
- utvrditi arheološke zone i lokalitete na katastarskim podlogama, radi efikasnijeg provođenja mjera zaštite u skladu s načelima struke i konzervatorske djelatnosti (sanacija, konzervacija i prezentacija vidljivih ostataka građevina važnih za povijesni i kulturni identitet prostora) te posebnu pažnju posvetiti obradi predmeta s onih lokaliteta, koje se ne može prezentirati.
- poticati istraživanja, osobito arheoloških zona i lokaliteta, na područjima koja se namjenjuju intenzivnom razvoju infrastrukturnih sustava ili određenih djelatnosti;
- izraditi programe obnove i revitalizacije najznačajnijih ugroženih spomenika kulture;

- prioritetno obnoviti/sanirati graditeljsku baštinu razorenu i oštećenu tijekom Domovinskog rata, a u skladu s programom obnove i revitalizacije prema utvrđenim prioritetima, uz osiguranje očuvanja nacionalnog identiteta kroz poštivanje zatečenih vrijednosti prostora u procesu obnove i njegova uređenja. Za pojedinačne zaštićene povijesne građevine i sklopove građevina obnovu provoditi na temelju dokumentacije o izvornom/prethodnom stanju, ako postoji, ili suvremene interpolacije uz poštivanje konzervatorskih uvjeta, a za povijesna ruralna naselja prethodno je potrebno definirati tipologije njihova tradicijskog identiteta te utvrditi odgovarajuće uvjete i smjernice obnove;
- provoditi revitalizaciju zapuštene ili zanemarene graditeljske baštine uz ispitivanje mogućih novih ili izmijenjenih starih namjena pojedinačnih građevina ili povijesnih cjelina,
- poticati temeljne stručne i znanstvene obrade područja značajnih povijesnih urbanih i ruralnih cjelina, arheoloških zona, te predjela izrazitih krajobraznih, kulturno-povijesnih i estetskih vrijednosti radi iznalaženja načina njihova optimalnog uključivanja u programe razvoja,
- uspostaviti jedinstveni informacijsko-dokumentacijski sustav,
- poticati rad novoustrojenog Konzervatorskog odjela Uprave za zaštitu kulturne baštine u Požegi za područje Požeško-slavonske i Virovitičko-podravске županije, u smislu obavljanja stručnih i upravnih poslova;
- programe obnove graditeljske baštine povezati s strateškim opredjeljenjima razvoja gospodarstva (posebno turizma) i mogućnošću osiguranja financijskih sredstava (potencijalnim investitorima);
- uključiti lokalne vlasti i lokalno stanovništvo u procese zaštite, odnosno podizati svijest najširih slojeva stanovništva o vrijednosti, ugroženosti te potrebi i mogućnosti očuvanja kulturno-povijesnog bogatstva Županije;
- obvezati korisnike prostora, temeljem prostornih planova nižeg reda u kojima bi u pravilu trebalo biti definirano očuvanje, revitalizacija i afirmacija kulturno-povijesnog nasljeđa, a s tim i posao sustavnog i cjelovitog istraživanja i dokumentiranja spomenika, na regulirano plansko pristupanje prostorima koji su vrednovani kao kulturno i graditeljsko nasljeđe.

2.3. Ciljevi prostornog uređenja naselja na području Županije

2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Racionalno korištenje i zaštita prostora odnose se prvenstveno na određivanje prostora za izgradnju na način da se ne smanjuju šumske i kvalitetne poljoprivredne površine, da se omogući uređenje, korištenje i zaštita voda (podzemnih i nadzemnih) te tako da se poveća zaštita osobitih vrijednosti prostora i gospodarenje resursima na održiv način. Problematika istog vezana uz naselja očituje se prije svega u njihovom prostornom razmještanju i količini prostora obuhvaćenog važećim granicama građevinskog područja.

Prostorni razmještaj naselja je nepromjenjiv, a građevinska područja naselja utvrđena su na razinama prostornih planova bivših općina Slav. Požega i Pakrac (obuhvatom postojeće izgradnje uz pretpostavku njenog širenja) te ih je moguće mijenjati u prostornim planovima uređenja općina /gradova.

Jedan od pokazatelja mogućnosti razvitka gradova, odnosno najvećih naselja Požeško-slavonske županije, jesu važeća građevinska područja i odnosi između izgrađenih i neizgrađenih dijelova unutar njih. Aproximativni odnosi površina su vidljivi iz sljedeće tabele i mogu poslužiti kao polazišta za utvrđivanje ciljeva.

Tabela 2.

POKAZATELJI ZA GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA (sjedišta gradova/općina)			
Naselja	Ukupna površ GP - a (km ²)	Izgrađeni dio GP - a (km ²)	Neizgrađeni dio GP - a (km ²)
Požega	12,84	7,67	5,17
Pakrac	4,59	2,53	2,06
Lipik	4,44	1,53	2,91
Pleternica	3,25	1,89	1,36
Kutjevo	2,54	1,38	1,16
Velika	2,54	1,71	0,83
Jakšić	2,03	1,15	0,88
Kaptol	1,55	0,85	0,70
Aglin	1,26	0,61	0,65
Brestovac	0,55	0,28	0,27

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje

Stanje u ostalim naseljima u Županiji nimalo se ne razlikuje od gore navedenih najvećih naselja, što više, u nekim naseljima je osigurana površina građevinskog područja i mnogo veća od izgrađene, a broj stanovnika stagnira ili je u padu, što je naročito izraženo u ruralnim i brdsko-gorskim naseljima (naselja do 500 stanovnika) gdje građevinska područja nisu planirana objektivno i realno, već je to bio pokušaj formalnog zadovoljenja zakonskih normi datog vremena.

Dakle, može se zaključiti da na prostoru Požeško-slavonske županije, u segmentu razvoja naselja i osiguranja prostornih (površinskih) uvjeta za njihov nesmetani ali i funkcionalan razvitak, nema naselja s prostornim ograničenjima, jer se planskom dokumentacijom osiguralo više nego dovoljno prostora za njihov smještaj i razvoj.

Imajući to u vidu, osnovni ciljevi vezani uz racionalno korištenje i zaštitu su:

- sprječavanje svakog daljnjeg neopravdanog širenja građevinskog područja naselja,
- racionalno i optimalno korištenje postojećih građevinskih područja, npr. otvaranjem novih ulica (ako je moguće) i formiranjem građevinskih parcela u dubinu građevinskog područja, što prvenstveno važi za naselja u nizinskom dijelu Županije,
- izuzimanje površina neprimjerenih za izgradnju iz građevinskih zona (kao što su poljoprivredno, šumsko zemljište i sl.), a ako je potrebno, za proširenje predložiti zamjensko zemljište u svrhu kompaktne i racionalnije gradnje,
- smanjivanje građevinskih područja naselja na dimenzije primjerene potrebama na osnovu prethodnih provjera na terenu,
- novu gradnju, stambenu ili neku drugu, prioritarno provoditi na dijelovima postojećih građevinskih područja koji su već opremljeni infrastrukturom, te na nedovoljno ili neracionalno izgrađenim dijelovima naselja kroz interpolaciju, dogradnju i nadogradnju.
- objektivno sagledavanje potreba za prostorom za svako naselje uz uvažavanje postojećih i procjenjenih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba te drugih obilježja ili posebnosti značajnih za dotično naselje,
- sprječavanje neplanske izgradnje u obodnim dijelovima naselja i u područjima udaljenijim od postojećih naselja, a posebno na brdskim predjelima (vikendice, stambeni objekti te manje građevine do 25 m² (klijeti, spremišta za voće), izgrađeni na usitnjem posjedu), jer su gospodarski neisplative, vizualno degradiraju prostor (neprimjerena gradnja i gradnja na vrijednim lokacijama), a njena iskoristivost (vremenski i funkcionalno) je slaba;
- precizno inventariziranje postojeće infrastrukture (prometnice, vodovod, energetska mreža, telekomunikacije, odvodnja), kao i provođenje procjene potrebnih (poželjnih) infrastrukturnih zahvata, radi poboljšanja kvalitete i standarda življenja, a na način da se prioritarno ispita mogućnost korištenja postojećih koridora i izbjegne zauzimanje novih površina posebice vrijednih resursa (poljoprivrednih i šumskih),

- stvaranje uvjeta za razvitak gospodarstva na načelima racionalnog odnosa prema prostoru, što znači da gospodarske djelatnosti prioritetno treba locirati u već formiranim gospodarskim zonama, naravno uz moguća proširenja, i tamo gdje to omogućava infrastruktura,
- unapređ enje postojećih djelatnosti koje po kriterijima zaštite okoliša ne odgovaraju prostoru u kojem su locirane. Njihovu uspostavu diktira razina prihvatljivosti u prostoru, a u slučaju odstupanja, treba planirati izmještanje, što znači da se u takvim slučajevima ne mogu planirati ni proširenja postojećih lokacija,
- realno procjenjivanje financijskih mogućnosti pripreme i uređ enja građ evinskog zemljišta (lokalni proračun, sufinanciranje iz drugih izvora) kako bi se uravnotežili programi želja i potreba sa stvarnim mogućnostima,
- valorizacija kvalitete prostora i okoliša s ciljem zaštite i očuvanja temeljnih resursa (vode, šume, poljoprivredni prostori i dr.), i njihove prostorne kompozicije u širem i užem okruženju.

Može se istaknuti da je vrijedan i ekološki očuvan prostor Požeško-slavonske županije strateški resurs za razvoj, te ga treba štiti na način kako je to utvrđ eno Zakonom o zaštiti okoliša.

Osim navedenog potrebno je naglasiti i problem sve veće zagađ enosti čovjekove okoline, a posebno zraka, razvojem industrijalizacije, urbanizacije i prometa, te mu je potrebno posvetiti veću pažnju.

Stoga, kao osnovni ciljevi vezani za sprječavanje i smanjivanje onečišćivanja zraka utvrđ uju se prioritetne mjere:

- moguće izvore onečišćavanja zraka treba ispravno locirati u prostoru u odnosu na stambene i slične zone, uzimajući pri tome u obzir smjer i intenzitet dominantnih vjetrova te udaljenost od naseljenih područja;
- izvršiti istraživanja o osobinama, smjeru i intenzitetu vjetrova na području Županije;
- u postojećim, neodgovarajuće lociranim industrijskim zonama treba izbjegavati sadržaje koji onečišćuju zrak i/ili poduzimati zaštitne mjere ugradnjom uređ aja za pročišćavanje zraka;
- svi postojeći industrijski objekti moraju do 2005. godine uskladiti svoje emisije onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora s graničnim vrijednostima emisije kako je propisano Uredbom o graničnim vrijednostima emisije onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora (Uredba o GVE). Osim značaja ove obveze glede zaštite okoliša i/ili zraka ista ima i širi gospodarski značaj;
- oko postojećih i planiranih izvora onečišćavanja zraka potrebno je podizati odnosno planirati podizanje nasada zaštitnog zelenila;
- intenzivirati aktivnosti vezane uz rješavanje (saniranje) negativnog utjecaja postojećih izvora onečišćavanja okoliša/zraka, kao izvora buke i vibracija na okoliš, te prirodnu i graditeljsku baštinu, a posebno kod izgradnje cesta, kamenoloma, stočnih farmi te plinifikacija naselja;
- sanirati postojeća neuređ ena odlagališta otpada u naseljima;
- uspostaviti područne mreže za praćenje kakvoće zraka, a sukladno postojećim propisima i europskim direktivama;

2.3.2. Unapređ enje uređ enja naselja i komunalne infrastrukture

2.3.2.1. Naselja

Na području Požeško-slavonske županije smješteno je, kao što je već rečeno, ukupno 277 naselja, od kojih svega 5% naselja ima više od 1000 stanovnika, a 88 % čine naselja do 500 stanovnika. Požega, kao centralno naselje i sjedište Županije, jedina ulazi u grupu srednjih gradova s 15.000 do 30.000 stanovnika (21.046 stanovnika 1991.g.), a od ostalih naselja samo grad Pakrac prelazi 5.000 stanovnika (8.197 stanovnika 1991.g.).

Odabir koncepta budućeg razvoja i uređ enja naselja kao i njihovog infrastrukturnog opremanja, zahtijeva veliku odgovornost u samom pristupu.

U sustavu naselja cilj je postići dobro strukturiran policentričan sustav, a uređ enje prostora naselja treba planirati i provoditi na temelju utvrđ enih prostornih mogućnosti i optimalnog iskorištenja prostora uz osiguranje prostora javne namjene i opremanja infrastrukturom. U smislu uređ enja naselja osnovni ciljevi su:

- sanacija ili potpuna obnova ratom razorenih dijelova ili čitavih naselja,
- obnova urbanih sadržaja i funkcija kao nužnog preduvjeta za uspostavljanje života na određ enom području,
- osiguranje prostornih uvjeta za intenzivniju izgradnju djelatnosti koje mogu potaknuti razvoj, osobito u središnjim naseljima,
- planiranje gospodarskih zona u područjima koja je moguće kvalitetno opremiti prometnicama i komunalnom infrastrukturom,
- prilagođ avanje nove izgradnje morfologiji vrijednih naselja i očuvanje njihove morfologije,
- uravnotežen razmještaj i veličina pojedinih namjena unutar naselja, a osobito unutar gradova i izbjegavanje konfliktnih situacija vezanih uz neadekvatan odnos pojedinih gospodarskih i javnih sadržaja prema stanovanju,
- uređ enje zelenih i rekreacijskih površina naselja, kao i pješačkih i biciklističkih staza odvojeno od kolnika glavnih državnih i županijskih cesta u naseljima kroz koja prolaze te prometnice, uz posebnu pažnju,
- obnova graditeljske i prirodne baštine u okvirima svakog pojedinog naselja.

Dobro strukturiran policentričan sustav naselja u sadašnjim demografskim okolnostima znači postupnu i dugoročnu, ali dobro kontroliranu preraspodjelu stanovništva u Županiji, a to je poželjno iz više razloga:

- gradska naselja bi dobila demografski potencijal, koji uz prethodno programirani forsirani razvoj uz potporu države može osigurati njihovu stvarnu razvojnu funkciju,
- ostala važnija naselja u policentričnoj strukturi Županije (s 1.000 i više stanovnika) mogu ojačati i ostvariti svoju lokalnu žarišnu funkciju,
- mala bi naselja svela svoje prostorne granice u ealne okvire i tako oslobodila dio zemljišta za druge namjene, a ujedno omogućila lakše i jeftinije infrastrukturno opsluživanje,
- u ruralnom i seoskom prostoru je ionako potrebno provesti cijeli niz kompleksnih mjera u funkciji okrupnjavanja posjeda, što bez pregrupiranja stanovništva objektivno nije moguće,
- povezivanje i opsluživanje prometnom i komunalnom infrastrukturom takve policentrične strukture moguće je realizirati sustavno, planski i etapno, u suglasju s mjestom i ulogom naselja u policentričnoj mreži, odnosno djelatnosti u prostoru.

2.3.2.2. Komunalna infrastruktura

Prostor za razvoj infrastrukture i uvjete realizacije treba planirati i provoditi po najvišim standardima zaštite okoliša uz ugrađ en interes lokalnog stanovništva.

Ciljevi prostornog uređ enja naselja u oblasti komunalne infrastrukture bili bi:

• **Promet**

- osiguranje kvalitetnog cestovnog pristupa svim naseljima, osobito u razvoju lokalne mreže kategoriziranih i nekategoriziranih puteva, što predviđ a izgradnju moderniziranog kolnika s prometno-tehnološkim karakteristikama koje će zadovoljiti očekivani intenzitet prometa,
- osiguranje kvalitetne veze općinskih i gradskih centara sa svim naseljima unutar svoje općine,

• Vodoopskrba

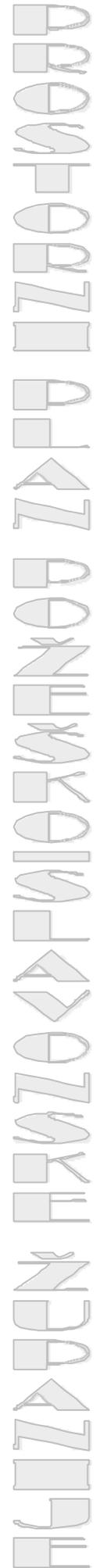
- dovršetak sustava u naseljima s izgrađenim ili djelomično izgrađenim vodoopskrbnim sustavima, pri tome prioritet trebaju imati gradovi, općinska središta i naselja s važnim problemima proizašlim iz nepostojanja kvalitetne opskrbe,
- osiguranje dovoljnih količina vode iz vlastitih izvorišta ili vodu osigurati povezivanjem u veće sustave s većim vodnim resursima,
- opskrba svih stanovnika i ostalih korisnika vode,
- pronalaženje izvorišta vode za naselja koja još nemaju izvorišta i izrada sustava vodoopskrbe u tim naseljima.
- održavanje kvalitete pitke vode uspostavljanjem učinkovitog sustava zaštite voda od zagađenja kao i provođenje mjera zaštite

• Odvodnja

- pokrivenost svih naselja sustavima odvodnje i napuštanje danas prisutnog principa ispuštanja otpadnih voda u podzemlje ili vodotoke, a s obzirom na znatna sredstva potrebna za odvodne sustave razvoj mora biti primjeren zagađenjima i materijalnim mogućnostima,
- kontrola i po potrebi čišćenje industrijskih i drugih zagađenih voda,
- izdvajanje štetnih tvari iz tehnoloških otpadnih voda koje mogu izazvati oštećenja na kanalizacijskom sustavu, uslijed agresivnog sastava.
- uspostavljanje sustava zaštite voda na nivou gospodarskih subjekata i gospodarstva u cjelini s naglaskom na djelatnosti i naselja koja se nalaze unutar postojećih i potencijalnih budućih vodocrpilišnih zona te u njihovom rubnom području.

• Plinoopskrba

- formiranje distribucijske plinske mreže u naseljima Županije, uz prethodno osiguranje nesmetanog formiranja međumjesnih pravaca, zemljišta za izgradnju redukcijskih stanica te planom naselja u poprečnom profilu predviđenog mjesta za polaganje instalacije plina,
- razvijanje ostalih infrastrukturnih sadržaja koji na lokalnoj razini trebaju učinkovito pratiti gospodarski razvitak,
- na najmanju moguću mjeru smanjiti nepovoljne utjecaje komunalne infrastrukture na stanje okoliša,
- osiguranje prostornih i tehnoloških pretpostavki za postupanje s otpadom.

3.1. Prikaz prostornih struktura županije u odnosu na stanje i razvojna opredjeljenja županije i Države

Požeško-slavonska županija nalazi se na sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske. Susjedne županije su: Sisačko-moslavačka na zapadu, Bjelovarsko-bilogorska na sjeverozapadu, Virovitičko-podravska na sjeveru, Osječko-baranjska na istoku i Brodsko-posavska na jugu.

Prema prirodno-geografskoj regionalizaciji Županija pripada panonskoj megaregiji i to slavonskom gromadnom gorju, te svojim zapadnim dijelom zavalu sjeverozapadne Hrvatske.

Značajke strukture prostornog razvoja Županije

Prostorni razmjera i važnih naselja (općinskih središta) - nositelja razvika, je dobrim dijelom povoljan i daje dobru osnovu **policentričnog razvoja** Županije.

- **Ruralni prostor i selo** -obilježavaju višegodišnji depopulacijski procesi, ratna razaranja, ali i utjecaj urbanizacije koja donosi usitnjavanje posjeda, neprimjerenu izgradnju i velike promjene krajobraza.

Revitalizacija naselja i gospodarstva, a osobito poljodjelstva i stočarstva, u tim će predjelima biti vrlo kompleksan i zahtjevan proces koji bi trebao rezultirati boljom zaštitom i očuvanjem zdravlja ljudi i stanja prostora, stvaranjem pretpostavki za standard življenja primjeren vremenu. Bez poticajnih mjera s državne i županijske razine te forsiranog razvoja nije realno očekivati značajnije promjene u kraćem vremenskom razdoblju.

Gospodarstvo je najvećim dijelom vezano uz gradove i veća naselja (općinska središta), a prostorni preduvjeti, uz uvažavanje ekoloških načela i primjenu suvremene tehnologije, nisu ograničavajući čimbenik za njegov razvoj.

Kapitalna infrastruktura nije na onom stupnju koji je potreban za gospodarski razvoj Županije i kao preduvjet napretka ona zahtijeva nova ulaganja i usavršavanja.

S obzirom na položaj Županija je izvan glavnih prometnih cestovnih pravaca, stoga je nužno potrebno definirati strateške cestovne koridore brzih cesta te ih usvojiti na svim razinama do razine vlade RH i započeti aktivnosti oko realizacije tih planova u skorije vrijeme. Županija je također izvan glavnih željezničkih koridora. Razvoj željeznice zaostaje, pa je nužno usvojiti koncept usavršavanja postojećih pravaca i koridora njihovim dovođenjem u stanje i standarde sukladne europskim standardima izgradnje.

Elektroenergetski sustav je povezan postojećim dalekovodnim pravcem Ernestinovo-Tumbri, ali ga treba nadograditi planiranim pravcem u istom koridoru.

Sustav odvodnje otpadnih voda nije cjelovito definiran i znatno zaostaje u odnosu na sustav javne vodoopskrbe.

Sustav zbrinjavanja otpada nije ustrojen na načelima suvremenih organizacijskih i tehnoloških dostignuća, stoga treba obratiti posebnu pozornost na taj problem iako se na unapređenu tehnološkog pristupa ovoj problematici kontinuirano radi.

Od **prirodnih resursa strateška važnost** ima izgradnja akumulacija na rijeci Orljavi kod naselja Kamenska, kao budućeg značajnog spremište pitke vode Požeštine. U podvarijanti računa se i s potrebama gradova Pakraca i Lipika te okolnih naselja. S obzirom na njen položaj u prostoru Županije nužno je istodobno planirati i provoditi kompleksne mjere zaštite. Zaštita svih vodonosnika na području Županije zahtijevati će, uz već donesene administrativne mjere (odluke o zonama sanitarne zaštite), i donošenje novih, provedbu niza operativnih zahvata, od izgradnje sustava kanalizacije i zbrinjavanja otpada do ograničenja uporabe kemijskih sredstava u poljoprivredi.

Prirodna i kulturno-povijesna baština Županije je vrlo vrijedna i raznolika. S obzirom na raspoložive vrijednosti i mogućnosti nije dovoljno iskorištena, a glede potreba zaštite dijelom se ocjenjuje ugroženom. Ona predstavljaju potencijal koji bi se u visokorazvijenom urbanom okruženju trebalo znatno bolje iskoristiti (kontinentalni turizam i rekreacija).

Zaštita prostora i okoliša mora se prožimati s razvojnim odrednjima, kako bi županijski prostor i nadalje zadržao osobine očuvanog prirodnog i kultiviranog krajobraza.

U tom smislu nužno je naglašeno štititi područje Parka prirode Papuk.

Zaštita nije samo u funkciji očuvanja zdravog okoliša već ona funkcionalizira ukupnost prostora, čuva biosferu i snažno utječe na razvoj tercijarnih dijelatnosti.

3.2. Organizacija i osnovna namjena te korištenje prostora

Organizacijom i osnovnom namjenom korištenja prostora određuje se pripadnost prostora temeljnim sustavima kao što su:

- zone urbanih površina (stanovanje, centralne i ostale javne funkcije, zone športa i rekreacije, industrije),
- zone poljoprivrede,
- zone šumskih površina,
- zone vodnih površina,
- zone infrastrukturnih površina te
- ostale površine.

Osnovnom namjenom prostora određuju se i osiguravaju površine za daljnji razvoj naselja, djelatnosti i infrastrukturnih sustava, usuglašavaju se potrebe raznih korisnika, uz nastojanje da se očuvaju prirodna i kulturno-povijesna obilježja i što manje naruši prirodna ravnoteža.

Osnovna namjene površina nastala je i utvrđena kao rezultat spoznaja o prostoru i analiza postojećih stanja, valorizacijom postojećih planova i izvješća o stanju u prostoru, obilaskom terena kao i konzultativnim sastancima sa stručnim licima koja rade i djeluju u prostoru. **Sozbirom da se prostorni plan zapodručje Županije radi u mjerilu 1:100.000 osnovna namjena površina ima usmjeravajuć e-razvojni karakter, iz čega proizlazi potreba razgraničenja pojedinih namjena u prostornim planovima uređenja gradova i općina (PPUO/G).**

Prostornim planom Županije nastoji se sačuvati sklad prirodnih datosti i ljudskih intervencija (koji je još uvijek relativno dobar) te mogućnost da se osiguraju svi preduvjeti za što kvalitetniji gospodarski i društveni razvoj. Naravno da se tada mora planom težiti k pomirenju različitih interesa iznalazeći kompromisna rješenja, usklađujući ih s razvojnim potrebama te obvezama zaštite prirodne i kulturno-povijesne osnove.

Osnovnom namjenom površina utvrđuju se lokacije za određene djelatnosti i određuju prioritete.

Prilikom lociranja u prostoru obvezno je voditi računa o osnovnoj namjeni prostora i sve djelatnosti i zahvate koncipirati i razvijati tako da se ne dovede u pitanje temeljna namjena, vrijednost i značenje prostora.

Lokacija se određuje prema kriterijima zaštite, očuvanju i unapređenju temeljne namjene, utjecaju na razvoj naselja, zaštiti okoliša i očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti, te specifičnostima lokalnih uvjeta. Time se poštuje objektivna i prihvatljiva mogućnost prostora za razvoj, kojom se zadržavaju temeljna prostorna ravnoteža i osobitosti prostora Županije.

Određeni dijelovi prostora s obzirom na svoje prirodne značajke sadrže u sebi predisponiranost za korištenje, za određenu namjenu (kvalitetno tlo-poljoprivreda, brdski predjeli-šume, vodonosnik-vodoopskrba, i sl.). Također, na bitan način osnovnu namjenu prostora određuje i formiranost postojećih struktura (naselja, infrastruktura, gospodarstvo) i dr.

Planom se nastoje evidentirati, štititi i uvati temeljna obilježja i vrijednosti prostora.

Nizinski dio upanije pretežito je namijenjen za *poljoprivredne površine*. U njemu su razvijena najveća a naselja i infrastrukturni objekti, a karakteriziraju ga i veći i vodotoci.

Brežuljci i p rjelazne padine tipičan su mozaik ruralnog prostora namijenog za *vinogradarstvo, vojarstvo i stojarstvo*. To je i prostor postojećih izgrađenih i budućih vikend - objekata pogodnih za izletništvo, rekreaciju, turizam i lov. U mozaiku različitih namjena prisutno je nekoliko značajnih naselja različitih obilježja i gospodarskih značajki.

Brdski predjeli su najveći im dijelom namijenjeni *umarstvu, rekreaciji i izletništvu*.

Pretpostavke za nesmetan i uravnotežen razvitak u prostoru osiguravaju se namjenom površina za pojedine kategorije korištenja prostora.

Gradovi i naselja

Poradi što kvalitetnije analize prostora za razvitak naselja Planom su obuhvaćeni svi gradovi i naselja na području Županije (277 naselja).

Sva naselja su predstavljena postojećim granicama građevinskog područja temeljenim na trenutno važećim prostornim planovima ranijih općina Požege i Pakraca i razvrstanim u različite kategorije prema njihovim demografskim i razvojnim karakteristikama. Radi što kvalitetnijeg izračuna površina zauzetosti područja unutar granica građevinskog područja izvršena je digitalizacija svih gradova i naselja s granicama obuhvata i granicama izgrađenosti.

Tijekom analitičke obrade svih naselja i utvrđenih površina za sva naselja pokazalo se da su uglavnom površine planirane za razvoj naselja višestruko veće od izgrađenih, što donekle ukazuje na nerealnost u demografskim procjenama rasta populacije i razvoja naselja pri izradi dosadašnjih prostornih planova.

Moramo napomenuti da se unutar površina za razvoj gradova i naselja nalaze površine (zone) za stanovanje, za društvene, centralne i javne funkcije, športske i rekreacijske zone, zone zelenila, industrijske zone, zone malog i srednjeg gospodarstva i poduzetništva, zone groblja i dr., a koje se razrađuju planovima niže razine (PPUO/G).

Analitički pristup nedvojbeno je ukazao na prisutnost megalomanstva i nerealno postavljenih ciljeva. U deset jedinica lokalne samouprave (4 grada i 6 općinskih središta) utvrđeno je da cca 37,115% naselja imaju izgrađenost granica građevinskog područja veću od 50%, drugim riječima za 62,885% spomenutih jedinica ta izgrađenost je manja od 50%.

U tablici br. 1 koja slijedi izvršen je popis naselja prema kategorijama broja stanovnika:

Tabela 1.

Veličinska kategorija	Broj naselja	%	Broj stanovnika	%
< 100 stanovnika	112	40,43	5851	5,89
100 - 200	65	23,47	9.600	9,66
200 – 300	43	15,52	10.514	10,58
300 – 400	20	7,22	6.972	7,02
400 – 500	4	1,44	1.854	1,87
500 – 1.000	19	6,87	12.682	12,77
1.000 – 2.000	8	2,89	10.479	10,55
2.000 – 3.000	2	0,72	4.576	4,61
3.000 – 5.000	2	0,72	7.563	7,61
5.000 – 10.000	1	0,36	8.197	8,25
> 10.000	1	0,36	21.046	21,19
Ukupno	277	100,00	99.334	100,00

Postojeći rezervat građevinskih područja više nego zadovoljava buduće potrebe, naročito za mala naselja koja gube stanovništvo ili su ga već izgubila.

U slučaju da postoji potreba za osiguravanjem prostora za razvoj i širenje gradova i naselja (u prostornim planovima gradova i općina) potrebno je uvažavati sve iznesene kriterije, smjernice i mjere u pogledu racionalnog gospodarenja prostorom i zaštitom prostora, šaćajući vlastiti prostor kao temeljni društveni resurs, stoga je potrebno izbjeći trend nerealnog povećanja građevinskog područja. U Prostornom planu Županije naznake za mogućnost širenja naselja nose samo informativni i načelni karakter, a uvrštene su na

podlozi dosadašnjih planiranih građevinskih područja i demografskih pokazatelja, koja treba, sukladno propisima, detaljno preispitati te smjernicama i mjerama ovog Plana valorizirati i uskladiti.

Tablica br. 2

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADENOSTI U OPĆINI BRESTOVAC									
Općina	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		Izgrađeno		Postotak izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
B R E S T O V A C	1.	Amatovci	31	19	6,4971	0,064971	2,7558	0,027558	42,42
	2.	Bogdašić	17	9	13,6596	0,136596	3,2593	0,032593	23,86
	3.	Bolomače	28	23	2,8288	0,028288	0,9999	0,009999	35,35
	4.	Boričevci	144	113	10,8552	0,108552	5,7302	0,057302	52,79
	5.	Brestovac	655	683	54,7039	0,547039	27,5188	0,275188	50,31
	6.	Busnovi	106	113	11,4995	0,114995	4,6545	0,046545	40,48
	7.	Crjlenci	65	50	14,2627	0,142627	6,0912	0,060912	42,71
	8.	^ečavac	62	49	16,8071	0,168071	6,2116	0,062116	36,96
	9.	^ečavački Vučjak	146	127	27,03	0,2703	7,5229	0,075229	27,83
	10.	Daranovci	183	158	24,2516	0,242516	11,3693	0,113693	46,88
	11.	Deževci	138	164	13,3879	0,133879	6,1108	0,061108	45,64
	12.	Dolac	220	191	15,3549	0,153549	8,8328	0,088328	57,52
	13.	Donji Gučani	122	119	19,7317	0,197317	8,7112	0,087112	44,15
	14.	Gornji Gučani	99	84	11,0414	0,110414	2,9549	0,029549	26,76
	15.	Ivandol	162	165	13,9288	0,139288	6,9002	0,069002	49,54
	16.	Jaguplije	238	205	25,015	0,25015	10,4702	0,104702	41,86
	17.	Jeminovac	83	66	17,9446	0,179446	4,7711	0,047711	26,59
	18.	Kamenska	47	40	9,0372	0,090372	4,1753	0,041753	46,20
	19.	Kamenski Šeovci	40	20	7,3684	0,073684	2,6669	0,026669	36,19
	20.	Kamenski Vučjak	104	89	16,0428	0,160428	3,1289	0,031289	19,50
	21.	Koprivna	95	70	24,1367	0,241367	7,9983	0,079983	33,14
	22.	Kruševo	17	17	31,1769	0,311769	4,3596	0,043596	13,98
	23.	Kujnik	95	83	18,0471	0,180471	6,7538	0,067538	37,42
	24.	Mihajlije	0	0	7,8445	0,078445	0	0	0,00
	25.	Mijači	126	97	18,2591	0,182591	6,9671	0,069671	38,16
	26.	Mrkopolje	5	4	12,849	0,12849	1,5232	0,015232	11,85
	27.	Novo Zvečevo	54	113	79,5429	0,795429	22,8651	0,228651	28,75
	28.	Nurkovac	216	206	29,6223	0,296223	10,444	0,10444	35,26
	29.	Oblakovac	72	60	10,738	0,10738	3,4406	0,034406	32,04
	30.	Orljavac	339	297	23,0633	0,230633	16,6798	0,166798	72,32
	31.	Pasikovci	81	87	20,6486	0,206486	7,4003	0,074003	35,84
	32.	Pavlovci	166	172	18,2156	0,182156	7,0903	0,070903	38,92
	33.	Perenci	116	78	22,0386	0,220386	5,2164	0,052164	23,67
	34.	Podsreće	124	109	18,7759	0,187759	7,8091	0,078091	41,59
	35.	Požeški Brđani	76	73	9,24	0,0924	5,5099	0,055099	59,63
	36.	Rasna	82	65	11,318	0,11318	5,2944	0,052944	46,78
	37.	Ruševac	65	44	11,4128	0,114128	4,5984	0,045984	40,29
	38.	Sažije	141	118	29,2687	0,292687	8,6694	0,086694	29,62
	39.	Skenderovci	227	215	38,7607	0,387607	13,1185	0,131185	33,84
	40.	Sloboština	100	83	22,3895	0,223895	9,5101	0,095101	42,48
	41.	Striježevica	101	88	25,5673	0,255673	10,6588	0,106588	41,69
	42.	Snjegavić	157	123	23,8262	0,238262	9,7329	0,097329	40,85
	43.	Sušnjari	4	0	18,7421	0,187421	2,164	0,02164	11,55
	44.	Vilićselo	205	171	23,2036	0,232036	11,5554	0,115554	49,80
	45.	Vranić	28	23	8,6228	0,086228	1,0734	0,010734	12,45
	46.	Zakorenje	239	231	21,0313	0,210313	9,5366	0,095366	45,34
	47.	Završje	175	256	43,5596	0,435596	16,7478	0,167478	38,45
	48.	Žigerovci	44	25	7,2737	0,072737	3,4521	0,034521	47,46
		UKUPNO	5.840	5.395	960,423	9,60423	355,005	3,550051	37,80

Tablica br. 3

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRAĐENOSTI U OPĆINI KAPTOL									
Općina	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika Površina za razvoj naselja				Izgrađeno		Postotak izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
K A P T O L	1.	Alilovci	463	454	68,61	0,6861	31,4298	0,314298	45,81
	2.	Bešinci	115	89	14,7949	0,147949	6,5657	0,065657	44,38
	3.	Bešljakovci	342	380	38,6544	0,386544	20,3329	0,203329	52,60
	4.	Doljanovci Golo	232	231	29,4661	0,294661	14,8845	0,148845	50,51
	5.	brdo Kaptol	318	276	26,2205	0,262205	19,2084	0,192084	73,26
	6.	Komarovci Novi	1.293	1.361	155,007	1,550068	85,3946	0,853946	55,09
	7.	Bešinci	207	204	17,1587	0,171587	9,3884	0,093884	54,72
	8.	Podgorje	72	80	16,0938	0,160938	4,9628	0,049628	30,84
	9.	Ramanovci	282	272	46,5047	0,465047	16,8539	0,168539	36,24
	10.		198	219	28,2308	0,282308	17,7607	0,177607	62,91
		UKUPNO	3.522	3.566	440,741	4,407407	226,782	2,267817	50,64

Tablica br. 4

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRAĐENOSTI U OPĆINI VELIKA									
Općina	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika Površina za razvoj naselja				Izgrađeno		Postotak izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
V E L I K A	1.	Antunovac	253	212	40,192	0,401923	18,5066	0,185066	46,05
	2.	Biš kupci	367	344	84,901	0,849005	28,7323	0,287323	33,84
	3.	Bratuljevci	45	34	8,5904	0,085904	2,4444	0,024444	28,46
	4.	Doljanci	75	80	18,625	0,186254	8,9164	0,089164	47,87
	5.	Draga	223	245	52,307	0,523067	13,706	0,13706	26,20
	6.	Gornji Vrhovci	88	72	10,221	0,102206	7,7046	0,077046	75,38
	7.	Kantrovci	120	110	9,2992	0,092992	4,3412	0,043412	46,68
	8.	Klisa	11	13	2,5977	0,025977	0,5945	0,005945	22,89
	9.	Lučinci	170	135	27,307	0,273069	11,8861	0,118861	43,53
	10.	Markovac	29	29	5,3026	0,053026	1,8734	0,018734	35,33
	11.	Milanovac	86	62	29,382	0,293818	10,5202	0,105202	35,81
	12.	Milivojevci	72	60	11,498	0,114976	7,0276	0,070276	61,12
	13.	Nježić	29	23	5,1293	0,051293	2,9889	0,029889	58,27
	14.	Oljasi	132	104	36,299	0,362991	13,6866	0,136866	37,71
	15.	Oz dakovci	50	38	6,2436	0,062436	2,5835	0,025835	41,38
	16.	Poljanska	188	140	23,993	0,23993	10,1978	0,101978	42,50
	17.	Potočani	176	194	31,082	0,310817	11,7508	0,117508	37,81
	18.	Radovanci	434	502	68,803	0,688025	28,1988	0,281988	40,99
	19.	Smoljanovci	34	26	7,3013	0,073013	2,8754	0,028754	39,38
	20.	Stražeman	205	250	56,735	0,567353	13,1363	0,131363	23,15
	21.	Toranj	198	197	33,465	0,334651	19,7863	0,197863	59,13
	22.	Trenkovo	789	823	119,68	1,19675	66,766	0,66766	55,79
	23.	Trnovac	274	324	38,13	0,381295	23,2523	0,232523	60,98
	24.	Velika	1.889	2.084	253,85	2,538453	171,3298	1,713298	67,49
		UKUPNO	5.937	6.101	980,9224	9,809224	482,8058	4,828058	44,49

Tablica br. 5

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADENOSTI U OPĆINI JAKŠIĆ									
Općina	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		Izgrađeno		Postotak izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
J A K Š I Ć	1.	Bertelovci	171	171	22,1579	0,221579	8,0616	0,080616	36,38
	2.	Cerovac	264	260	25,8259	0,258259	18,2255	0,182255	70,57
	3.	Eminovci	655	654	81,7282	0,817282	31,7982	0,317982	38,91
	4.	Granje	116	115	13,0879	0,130879	6,9522	0,069522	53,12
	5.	Jakšić	1.531	1.737	203,245	2,03245	115,5241	1,155241	56,84
	6.	Radnovac	166	198	34,431	0,34431	12,358	0,12358	35,89
	7.	Rajsavac	292	355	36,6367	0,366367	14,8015	0,148015	40,40
	8.	Svetinja		62	7,4893	0,074893	3,7712	0,037712	50,35
	9.	Tečić	234	262	21,5441	0,215441	13,8971	0,138971	64,51
	10.	Trešanovci	326	299	34,3069	0,343069	23,0472	0,230472	67,18
		UKUPNO	3.755	4.113	480,4529	4,804529	248,4366	2,484366	51,42

Tablica br. 6

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADENOSTI U OPĆINI AGLIN									
Općina	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		Izgrađeno		Postotak izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
A A G L I N	1.	Aglin	677	717	127	1,266733	61,2853	0,612853	48,38
	2.	Darkovac	20	12	12,8	0,127531	4,4325	0,044325	34,76
	3.	Djedina rijeka	209	165	25	0,249987	14,0399	0,140399	56,16
	4.	Dobra voda	55	29	12,4	0,123543	3,9271	0,039271	31,79
	5.	Dobrogošće	30	19	3,21	0,032145	0,5188	0,005188	16,14
	6.	Draganlug		10	0	0	0	0	0,00
	7.	Duboka	177	130	41	0,410279	16,1716	0,161716	39,42
	8.	Imrijevc	123	82	20,7	0,206831	7,7698	0,077698	37,57
	9.	Ivanovci	52	37	19,7	0,197255	6,6211	0,066211	33,57
	10.	Jasik	48	19	17,7	0,176666	4,7603	0,047603	26,95
	11.	Jezero	57	33	19,5	0,194622	7,1258	0,071258	36,61
	12.	Jurkovac	67	60	46,3	0,462599	7,1664	0,071664	15,49
	13.	Kneževac	150	131	17,8	0,178103	10,3928	0,103928	58,35
	14.	Latinovac	175	132	50,8	0,507629	2,2118	0,022118	4,36
	15.	Migalovci	210	153	49,1	0,490813	16,6816	0,166816	33,99
	16.	Milanlug	290	297	32,5	0,32539	22,3993	0,223993	68,84
	17.	Mokreš	52	38	26,8	0,268322	4,2375	0,042375	15,79
	18.	Nova Lipovica		42	20,8	0,207995	4,5168	0,045168	21,72
	19.	Nova Ljeskovica	512	575	67	0,669838	25,8542	0,258542	38,60
	20.	Novi Zdenkovac	23	19	14,5	0,144699	1,9278	0,019278	13,32
	21.	Paka	160	96	41	0,409749	12,8697	0,128697	31,41
	22.	Ruševo	429	320	55,4	0,554183	27,6297	0,276297	49,86
	23.	Sapna	180	139	41,3	0,412638	13,4846	0,134846	32,68
	24.	Sibokovac	90	62	23,1	0,230692	6,9552	0,069552	30,15
	25.	Sovski dol	330	205	50,9	0,509474	24,0755	0,240755	47,26
	26.	Stara Ljeskovica	24	15	13,9	0,138871	4,2437	0,042437	30,56
	27.	Stari Zdenkovac	121	63	28,8	0,287679	11,1017	0,111017	38,59
	28.	Stojčinovac	18	13	13,2	0,131741	2,111	0,02111	16,02
	29.	Veliki Bilač	78	59	19,6	0,195767	6,3871	0,063871	32,63
	30.	Vlatkovac	190	151	58,4	0,583779	19,9857	0,199857	34,24
	31.	Vukojevica	99	105	24,4	0,244217	13,2446	0,132446	54,23
		UKUPNO	4.646	3.928	994	9,93977	364,1289	3,641289	34,31

Tablica br. 7

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADNOSTI U GRADU PAKRAC									
Grad	Red. broj	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		IZGRADNOST		Post. izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
P A K R A C	1.	Badljevina	839	828	128,9784	1,289784	68,766	0,687661	53,32
	2.	Batinjani	322	266	54,7455	0,547455	26,67	0,266695	48,72
	3.	Bjelajci	61	38	11,6791	0,116791	3,5829	0,035829	30,68
	4.	Branešci	372	305	69,502	0,69502	25,21	0,252099	36,27
	5.	Brusnik	120	112	25,7172	0,257172	8,208	0,08208	31,92
	6.	Bučje	145	142	38,1426	0,381426	9,6098	0,096098	25,19
	7.	Cicvare	15	14	0	0		0	0,00
	8.	Cikote	117	68	26,6035	0,266035	11,907	0,119065	44,76
	9.	Dereza	163	128	32,695	0,32695	12,955	0,129552	39,62
	10.	Donja Obrijež	377	321	37,5344	0,375344	23,762	0,237617	63,31
	11.	Donja Šumetlica	81	65	20,7813	0,207813	7,0172	0,070172	33,77
	12.	Donji Grahovljani	267	188	50,1223	0,501223	22,068	0,220682	44,03
	13.	Dragović	296	284	46,4896	0,464896	23,955	0,239546	51,53
	14.	Glavica	83	77	30,5058	0,305058	5,6098	0,056098	18,39
	15.	Gornja Obrijež	302	284	56,0378	0,560378	27,99	0,279897	49,95
	16.	Gornja Šumetlica	199	138	20,6172	0,206172	9,2789	0,092789	45,01
	17.	Gornji Grahovljani	166	136	37,0043	0,370043	14,271	0,142705	38,56
	18.	Jakovci	60	39	13,8273	0,138273	6,0026	0,060026	43,41
	19.	Kapetanovo Polje	115	67	14,3856	0,143856	7,2879	0,072879	50,66
	20.	Koturčić	67	46	12,6184	0,126184	4,5662	0,045662	36,19
	21.	Kraguj	180	176	25,0745	0,250745	15,304	0,153035	61,03
	22.	Kričike	137	90	21,7558	0,217558	7,8139	0,078139	35,92
	23.	Kusonje	1.047	1.101	127,4643	1,274643	69,639	0,69639	54,63
	24.	Lipovac	12	5	0	0		0	0,00
	25.	Mali Banovac	39	31	3,91	0,0391	2,6926	0,026926	68,86
	26.	Mali Budići	31	19	12,59	0,1259	2,4887	0,024887	19,77
	27.	Novi Majur	134	119	19,6203	0,196203	7,7725	0,077725	39,61
	28.	Omanovac	300	261	39,1695	0,391695	21,605	0,216045	55,16
	29.	Ožegovci	224	179	64,0732	0,640732	21,208	0,212078	33,10
	30.	Pakrac	7.361	8.197	458,8244	4,588244	253,2	2,531961	55,18
	31.	Ploštine	288	224	14,4609	0,144609	11,783	0,117833	81,48
	32.	Popovci	98	68	11,3815	0,113815	5,2706	0,052706	46,31
	33.	Prekopakra	1.301	1.347	173,965	1,73965	51,243	0,512433	29,46
	34.	Prgomelje	89	65	10,587	0,10587	6,4036	0,064036	60,49
	35.	Rogulje	81	61	23,2898	0,232898	7,4229	0,074229	31,87
	36.	Sr. Grahovljani	60	43	13,6068	0,136068	5,7699	0,057699	42,40
	37.	Stari Majur	63	41	17,0208	0,170208	4,6736	0,046736	27,46
	38.	Španovica	194	191	61,6331	0,616331	21,28	0,212802	34,53
	39.	Tisovac	90	73	21,4082	0,214082	7,7618	0,077618	36,26
	40.	Toranj	348	292	35,6294	0,356294	25,072	0,250715	70,37
	41.	Veliki Banovac	166	183	14,7953	0,147953	11,721	0,117211	79,22
	42.	Veliki Budići	65	55	16,7819	0,167819	5,1051	0,051051	30,42
		UKUPNO	16.475	16.367	1915,029	19,15029	883,94	8,839407	44,47

Tablica br. 8

BROJ STANO VNIKA, POVR ŠINA I POSTOTAK IZGRA \ ENOSTI U GRADU LIPIK									
Grad	R. br.	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		IZGRA \ ENO		Postotak izgra đ .
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
L I P I K	1.	Antunovac	620	512	83,3294	0,833294	46,0602	0,460602	55,27
	2.	Bjelanovac	77	58	24,1362	0,241362	8,1829	0,081829	33,90
	3.	Brekinska	244	199	29,2232	0,292232	17,5713	0,175713	60,13
	4.	Brezine	374	308	49,8274	0,498274	31,8455	0,318455	63,91
	5.	Bujavica	97	75	28,7585	0,287585	12,1985	0,121985	42,42
	6.	Bukovčani	185	149	44,4468	0,444468	14,4595	0,144595	32,53
	7.	Dobrovac	624	663	73,7078	0,737078	38,9153	0,389153	52,80
	8.	Donji ^aglič	464	505	82,2199	0,822199	37,0818	0,370818	45,10
	9.	Filipovac	521	493	101,994	1,019943	27,8853	0,278853	27,34
	10.	Gaj	420	362	49,8607	0,498607	31,9244	0,319244	64,03
	11.	Gornji ^aglič	108	71	21,629	0,21629	8,7598	0,087598	40,50
	12.	Jagma	206	206	20,4789	0,204789	9,858	0,09858	48,14
	13.	Japaga	291	291	33,0252	0,330252	15,7792	0,157792	47,78
	14.	Klisa	160	139	19,5618	0,195618	10,1376	0,101376	51,82
	15.	Korita	139	111	21,8944	0,218944	10,7513	0,107513	49,11
	16.	Kovačevac	92	62	16,3949	0,163949	7,8794	0,078794	48,06
	17.	Kukunjevac	1.138	1.082	134,146	1,34146	75,3149	0,753149	56,14
	18.	Lipik	3.243	3.725	443,726	4,437257	152,716	1,527163	34,42
	19.	Livađ ani	83	58	17,8319	0,178319	5,9187	0,059187	33,19
	20.	Marino selo	458	366	44,8646	0,448646	28,3112	0,283112	63,10
	21.	Poljana	761	669	69,0569	0,690569	45,454	0,45454	65,82
	22.	Ribnjaci		93	10,4197	0,104197	6,7405	0,067405	64,69
	23.	Skenderovci	79	51	5,16218	0,516218	9,73	0,0973	18,85
	24.	Strižičevac	56	35	14,5947	0,145947	4,6567	0,046567	31,91
	25.	Subocka	402	351	90,4967	0,904967	41,9654	0,419654	46,37
	26.	Šeovica	586	588	82,2692	0,822692	37,3333	0,373333	45,38
	27.	Lipički vinogradi				29,3189		3,1588	
		UKUPNO	10808	11.222	1688,83	16,88835	740,59	7,405898	45,68

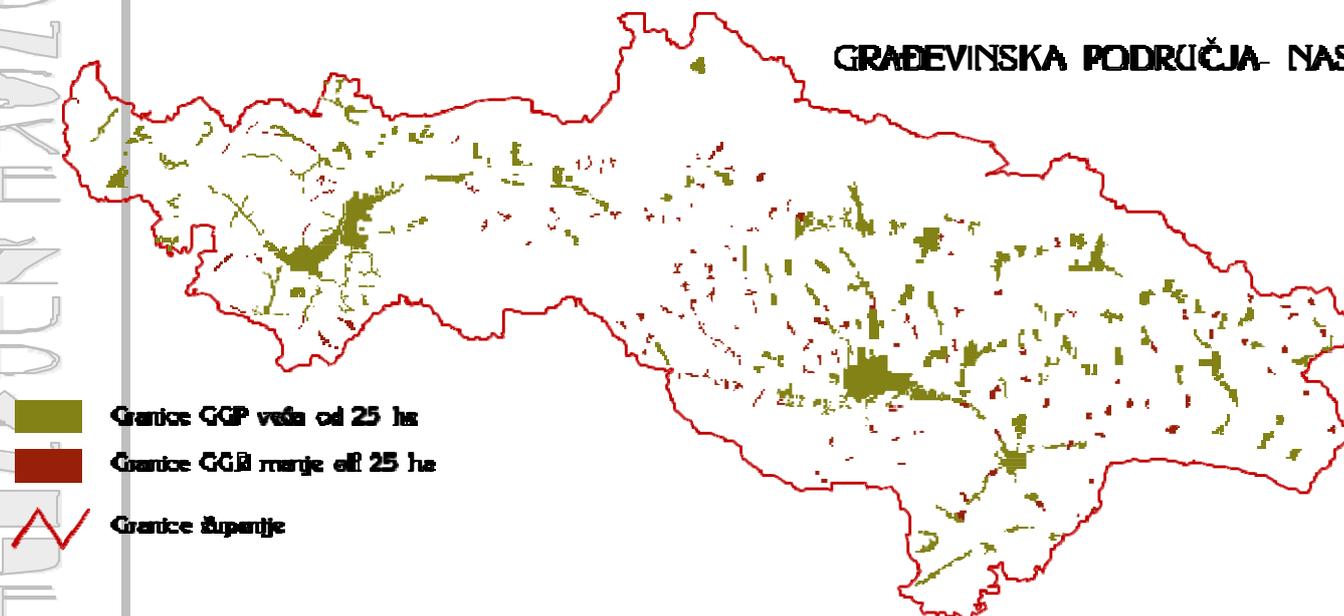
Tablica br. 9

BROJ STANO VNIKA, POVR ŠINA I POSTOTAK IZGRA \ ENOSTI U OP ČINI KUTJEVO									
Opć ina	Red. br.	Naselje	Broj stanovnika		Površina za razvoj naselja		IZGRA \ ENO		Postotak izgra đ .
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
K U T J E V O	1.	Bektež	487	468	55,4928	0,554928	31,6278	0,316278	56,99
	2.	Bjeliševac	107	123	32,1358	0,321358	9,3941	0,093941	29,23
	3.	Ciglenik	343	290	62,2587	0,622587	20,1035	0,201035	32,29
	4.	Ferovac	145	142	19,9718	0,199718	9,2502	0,092502	46,32
	5.	Grabarje	606	556	107,366	1,073664	47,8941	0,478941	44,61
	6.	Gradište	324	301	85,9307	0,859307	38,7295	0,387295	45,07
	7.	Hrnjevac	208	207	37,8737	0,378737	15,2552	0,152552	40,28
	8.	Kula	422	395	52,0292	0,520292	35,5974	0,355974	68,42
	9.	Kutjevo	2.330	2.492	253,966	2,539658	137,839	1,378386	54,27
	10.	Lukač	242	212	42,2718	0,422718	14,2177	0,142177	33,63
	11.	Mitrovac	222	214	56,8445	0,568445	19,0524	0,190524	33,52
	12.	Ovčare	158	169	21,5832	0,215832	16,9746	0,169746	78,65
	13.	Poreč	349	250	44,6959	0,446959	23,2535	0,232535	52,03
	14.	Šumanovac	157	165	31,1849	0,311849	12,66	0,1266	40,60
	15.	Tominovac	269	195	45,5943	0,455943	22,7973	0,227973	50,00
	16.	Venje	163	152	19,5895	0,195895	9,9159	0,099159	50,62
	17.	Vetovo	953	1.035	143,109	1,431092	61,3345	0,613345	42,86
		UKUPNO	7.485	7.366	1111,9	11,119	525,9	5,25896	47,02

Tablica br. 10

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADNOSTI U GRADU POŽEGA									
Grad	Rd. broj	Naselja	Popis stanovništva		Površina za razvoj naselja		IZGRADJENO		Postotak izgradenosti
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
P O Ž E G A	1.	Alaginci	143	182	20,8833	0,208833	6,7315	0,067315	32,23
	2.	Bankovci	91	134	11,0747	0,110747	7,2712	0,072712	65,66
	3.	Crkveni Vrhovci	73	44	12,2027	0,122027	5,4324	0,054324	44,52
	4.	Čosine Laze	38	29	9,3621	0,093621	2,485	0,02485	26,54
	5.	Dervišaga	918	989	51,4597	0,514597	32,4848	0,324848	63,13
	6.	Donji Emovci	150	138	43,9357	0,439357	8,2816	0,082816	18,85
	7.	Drškovci	298	378	29,6727	0,296727	14,4187	0,144187	48,59
	8.	Emovački lug		20	11,3828	0,113828	1,8526	0,018526	16,28
	9.	Golobrdci	373	395	38,0212	0,380212	20,8651	0,208651	54,88
	10.	Gornji Emovci	165	156	16,0821	0,160821	7,794	0,07794	48,46
	11.	Gradski Vrhovci	108	83	12,6017	0,126017	6,7105	0,067105	53,25
	12.	Komušina	128	92	14,8975	0,148975	5,7845	0,057845	38,83
	13.	Krivaj	85	80	33,2079	0,332079	10,5004	0,105004	31,62
	14.	Kunovci	247	79	24,4813	0,244813	7,6432	0,076432	31,22
	15.	Laze Prnjavor	25	27	7,1813	0,071813	0,8141	0,008141	11,34
	16.	Marindvor		117	33,5671	0,335671	13,3042	0,133042	39,63
	17.	Mihaljevci	639	714	110,618	1,106179	40,7959	0,407959	36,88
	18.	Nova Lipa	78	76	18,8773	0,188773	6,5148	0,065148	34,51
	19.	Novi Mihaljevci	317	341	19,6757	0,196757	14,1108	0,141108	71,72
	20.	Novi Šitnjak	72	95	26,7431	0,267431	9,9284	0,099284	37,13
	21.	Novo selo	393	439	32,8265	0,328265	20,3402	0,203402	61,96
	22.	Požega	19.867	21.046	1283,84	12,838423	766,69	7,6669	59,72
	23.	Seoci	127	108	14,6436	0,146436	7,5373	0,075373	51,47
	24.	Stara Lipa	213	186	17,1943	0,171943	10,6437	0,106437	61,90
	25.	Šeovci	110	110	15,774	0,15774	7,4607	0,074607	47,30
	26.	Škrabutnik	88	62	16,5771	0,165771	6,9341	0,069341	41,83
	27.	Šitnjak	77	60	17,6024	0,176024	6,1078	0,061078	34,70
	28.	Turnić	98	95	15,0399	0,150399	6,3054	0,063054	41,92
	29.	Ugarci	77	74	21,4638	0,214638	7,99	0,0799	37,23
	30.	Vasine Laze	56	34	16,0898	0,160898	3,8769	0,038769	24,10
	31.	Vidovci	1.654	1.774	76,5791	0,765791	41,1982	0,411982	53,80
UKUPNO:			26.708	28.157	2073,56	20,735606	1108,81	11,08808	42,62

GRAĐEVINSKA PODRUČJA - NASEL.

Tablica br. 11

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I POSTOTAK IZGRADENOSTI U GRADU PLETERNICI									
Grad	Red. br.	Naselje	Broj stanovnika		Površina		Izgrađeno		Post. izgrađ.
			1981.	1991.	ha	km2	ha	km2	
P L E T E R N I C I A	1.	Ašikovci	141	88	14,155	0,14155	6,4256	0,064256	45,39
	2.	Bilice	159	179	29,3	0,293	7,2859	0,072859	24,87
	3.	Blacko	235	232	27,3559	0,273559	12,7109	0,127109	46,46
	4.	Brđani	100	68	15,5	0,155	3,179	0,03179	20,51
	5.	Bresnica	268	272	18,1684	0,181684	7,9904	0,079904	43,98
	6.	Bučje	452	364	36,5631	0,365631	19,4023	0,194023	53,07
	7.	Buk	276	220	25,4461	0,254461	12,2573	0,122573	48,17
	8.	Bzenica	139	154	11,7887	0,117887	6,0054	0,060054	50,94
	9.	Čosinac	94	74	31,7658	0,317658	9,0634	0,090634	28,53
	10.	Drenovac	1.057	905	114,975	1,149749	53,6007	0,536007	46,62
	11.	Frkljevci	382	400	49,0772	0,490772	20,8883	0,208883	42,56
	12.	Gradac	933	1.042	83,7292	0,837292	44,7412	0,447412	53,44
	13.	Kadanovci	196	202	18,2791	0,182791	10,3192	0,103192	56,45
	14.	Kalinić	96	93	14,408	0,14408	6,1801	0,061801	42,89
	15.	Knežci	113	93	12,2736	0,122736	7,4016	0,074016	60,31
	16.	Komorica	208	216	32,3244	0,323244	13,5077	0,135077	41,79
	17.	Koprivnica	452	342	55,2402	0,552402	19,9686	0,199686	36,15
	18.	Kuzmica	566	533	37,1296	0,371296	21,0717	0,210717	56,75
	19.	Lakušija	122	95	12,5582	0,125582	5,7439	0,057439	45,74
	20.	Mali Bilač	41	34	15,6126	0,156126	3,9674	0,039674	25,41
	21.	Mihaljevići	8	5	0,8	0,008	0,447	0,00447	55,88
	22.	Novoselci	232	216	22,7415	0,227415	8,842	0,08842	38,88
	23.	Pleternica	3.618	3.838	325,389	3,253893	189,267	1,892668	58,17
	24.	Pleter. Mihaljevci	62	31	16,5859	0,165859	6,0163	0,060163	36,27
	25.	Poloje		74	17,7823	0,177823	5,4479	0,054479	30,64
	26.	Ratkovica	337	320	37,0251	0,370251	14,4258	0,144258	38,96
	27.	Resnik	235	251	34,7059	0,347059	11,9563	0,119563	34,45
	28.	Sesvete	156	137	28,4358	0,284358	15,995	0,15995	56,25
	29.	Srednje selo	200	261	15,7099	0,157099	10,671	0,10671	67,93
	30.	Sulkovci	772	710	77,5421	0,775421	29,9245	0,299245	38,59
	31.	Svilna	217	181	12,5718	0,125718	7,6235	0,076235	60,64
	32.	Trapari	202	209	32,8653	0,328653	10,0983	0,100983	30,73
	33.	Tulnik	70	50	22,1603	0,221603	6,7861	0,067861	30,62
	34.	Vesela	108	156	18,0752	0,180752	7,4366	0,074366	41,14
	35.	Viškovci	239	271	25,918	0,25918	13,1127	0,131127	50,59
	36.	Vrčin dol	19	6	6,6922	0,066922	0,9897	0,009897	14,79
	37.	Zagrađe	612	556	50,8097	0,508097	23,2308	0,232308	45,72
	38.	Zarilac	276	241	38,6691	0,386691	23,9331	0,239331	61,89
		UKUPNO	13.393	13.119	1440,13	14,40129	677,914	6,77914	43,74

Poljoprivredne površine

Poljoprivredne površine u planu namjene površina su one koje se u budućnosti namjenjuju poljoprivrednoj obradi. Poljoprivredni prostor, u odnosu na ukupan prostor Županije, podijeljen je na temelju relativne kvalitete zemljišta u tri osnovne kategorije:

- osobito vrijedno obradivo tlo,
- vrijedno obradivo tlo i
- ostala obradiva tla.

Kategoriziranje zemljišta (bonitet) određeno je vrednovanjem tla, klime i reljefa i drugih prirodnih čimbenika.

Osobito vrijedno tlo

Predstavlja najvrednije poljoprivredno zemljište na području Županije s naročitom učinkovitošću poljoprivredne proizvodnje i s tim u svezi namjena mu je strogo određena. To su zemljišta koja imaju visoki stupanj boniteta (I) i potrebno ih je stogo čuvati za primarnu poljoprivrednu proizvodnju.

Ostala obradiva tla

Ostala obradiva tla predstavljaju skupinu poljoprivrenog zemljišta koje je isprepletano sa šumskim i poljoprivrednim zemljištem, naseljima koja imaju manje od 500 stanovnika kao i ostalim prostorima koji su smješteni izvan naseljenih mjesta. U ovoj skupini obradivih tala nalaze se manja naselja, zone povremenog stanovanja, manje površine zemljišta i prostori djelatnosti koji su smješteni izvan naselja.

To je područje koje po svom reljefnom obliku predstavlja pretežno brdsko-brežuljkasti dio Županije a pogodan je za vinogradarsku i voćarsku proizvodnju te za stočarstvo. Ta područja su intenzivno pod utjecajem čovjeka (zbog izgradnje vikend-objekta) razdijeljena velikim brojem malih parcela). Stoga je za suvislu i gospodarski opravdanu voćarsku i vinogradarsku proizvodnju potrebno okrupnjavati posjede, a proizvodnju za vlastite potrebe nastojati održavati bez daljnje parcelacije zemljišta. Za područje ratom obuhvaćenih naselja zamjetan je trend napuštanja posjeda i obrade zemljišta zbog nerazminiranosti velikog dijela zemljišta zapadnog djela Županije kao i napuštenosti velikog broja naselja. Predvidivo je stoga da će na tim područjima do posvemašnje marginalizacije poljoprivredne proizvodnje a samim time i do zapuštanja poljoprivrednih površina. Preporuka je da se takve površine prenamijene u šumarske.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE

Trend smanjenja poljoprivrednih površina prisutan je na području Županije a uzrokovan je tendencijom širenja naselja, izgradnjom gospodarskih zona, prometnica i ostale infrastrukture, uz stalnu prisutnost erozivnih procesa. Prekategorizacija poljoprivrednih površina u vidu boniteta moguća je jedino nakon procjene opravdanosti i provedbe gospodarsko-ekološki opravdanih mjera (melioracije, odvodnjavanja, navodnjavanja, zaštita od poplava). Stoga sve aktivnosti i odluke na poljoprivrednom zemljištu moraju biti usklađene sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, kao i Zakonom o prostornom uređenju.

Šumske površine

Šumske površine u planu namjene površina su podijeljene u tri osnovne kategorije na temelju kvalitete i raznolikosti šumskog prostora i to u kategoriji šuma isključivo osnovne namjene:

- gospodarske šume,
- zaštitne šume,
- šume posebne namjene te
- ostalo poljoprivredno tlo šume i šumsko zemljište.

Kategoriju **zaštitnih šuma** unutar Gospodarske jedinice sjeverna Bablja gora imaju šumske čestice: 3/e, 7/f, 8/e, 9/a, 10/a, 14/d, 15/f, 24/a, 26/b, 29/b, 33/a, 34/b, 40/c, 43/c, 44/f, 46/c, 46/d, 52/c, 54/e, 56/c, 57/e, 57/f, 58/b, 58/c, 59/b, 59/e, 59/f, 60/d, 60/f, 61/b, 61/c, 62/b, 62/c, 63/c, 64/c, 66/c, 68/b, 74/f, 76/c, 81/a, 94/a sa površinom od **162,5724 ha**.

Unutar gospodarske jedinice zapadnog Papuka Zvečevački odsjeci: 73/f, 74/d, 76/a, 79/f, 81/b, 82/b, 100/f, površine **290,7709 ha**.

Gospodarska jedinica južna Krndija kutjevačka: 49/f, 52/c, 62/a, 85/b površine **28,6512 ha**.

Gospodarska jedinica Istočni Psunj: 24/b, 24/e, 25/c, 27/b, 29/b, 29/c, 43/e, 43/f, 44/a površine **83,7815 ha**.

Gospodarska jedinica Poljanačke šume: 14/d, 17/c, 18/h, 19/a, 21/e, 21/f, 21/h, 22/c, 22/j, 22/g, 23/b, 23/e i 25/c površine **67,6127**.

Gospodarska jedinica južni Papuk: 1/b, 1/d, 2/c, 13/c, 13/e, 15/a, 30/e, 31/b, 33/a, 40/a, 41/e, 42/c, 43/d, 44/b, 47/d, 48/b, 49/b, 67/a, 67/d i 77/h površine **206,3596 ha**.

Gospodarska jedinica Blatuško brdo 52/a, 59/e, površine **6,7842 ha**.

Gospodarska jedinica sjeverni Psunj - Javorovica: 27/a, 105/c, 135/b, 145/d, 151/e ukupne površine **44,4342 ha**.

Šume posebne namjene dijele se u dvije podgrupe. Prva je podgrupa sjemenskih sastojina koja na području Županije ima 156,398 ha i podgrupa šumskih površina namijenjenih za odmor i rekreaciju s ukupnom površinom od 119,7570 ha.

Šumsko zemljište i šume su u županiji značajan prirodni resurs, koji predstavlja gospodarsku osnovu za razvoj proizvodnje u djelatnosti šumarstva i industrije prerade drveta.

Za značajan dio Županije šumarstvo čini i najracionalniji oblik zemljišnog iskorištavanja. Pored prvenstveno sirovinskih gospodarskih vrijednosti šume imaju, također, važne ekološke i općekorisne funkcije. One predstavljaju važan preduvjet ravnoteže čitavog ekološkog sustava.

Županija Požeško-slavonska je među najšumovitije predjele cijele Slavonije. Šume se danas prostiru uglavnom po okolnim planinama i njihovim obroncima, dok se u nižim predjelima javljaju kao otoci i nekontinuirano drveće u agrarnom pejzažu. Najšumovitiji je Papučko-psunjski masiv. 95% šumskih površina nalazi se u društvenom vlasništvu.

Najvećim dijelom županijskih šumskih površina gospodari Uprava šuma Požega, a ostalim područjima na dijelu šuma Pakraca i Lipika gospodare Uprava šuma Bjelovar i Uprava šuma Nova Gradiška – ukupno 51000 ha ili 94%. Pored toga 268,5 ha ili 0.5% šuma pod upravom je d.d. Kutjevo, a 2826 ha ili 5.5% je vlasništvo fizičkih osoba.

Promatraju ć i strukturu š umskih sastojina, utvr đ uje se sljede ć e stanje:

1. Prvi kvalitetni razred, koji obuhvaća sjemenjaće hrasta kitnjaka, sjemenjaće hrasta lužnjaka s ophodnjom od 120 godina, prostire se na površini od 15 686,61 ha, tj. na oko 32% ukupnih površina,
2. Drugi kvalitetni razred koji obuhvaća uglavnom sjemenjaće bukve i nešto malo sjemenjaće jele, sa ophodnjom od 100 godina, prostire se na površini od 21 788,02 ha odnosno oko 44% š umskih površina pod Upravom š uma Požega.
3. Treći kvalitetni razred u kojem se nalaza ostale sastojine prostire se na površini od 11 687,17 ha odnosno oko 24% površina.

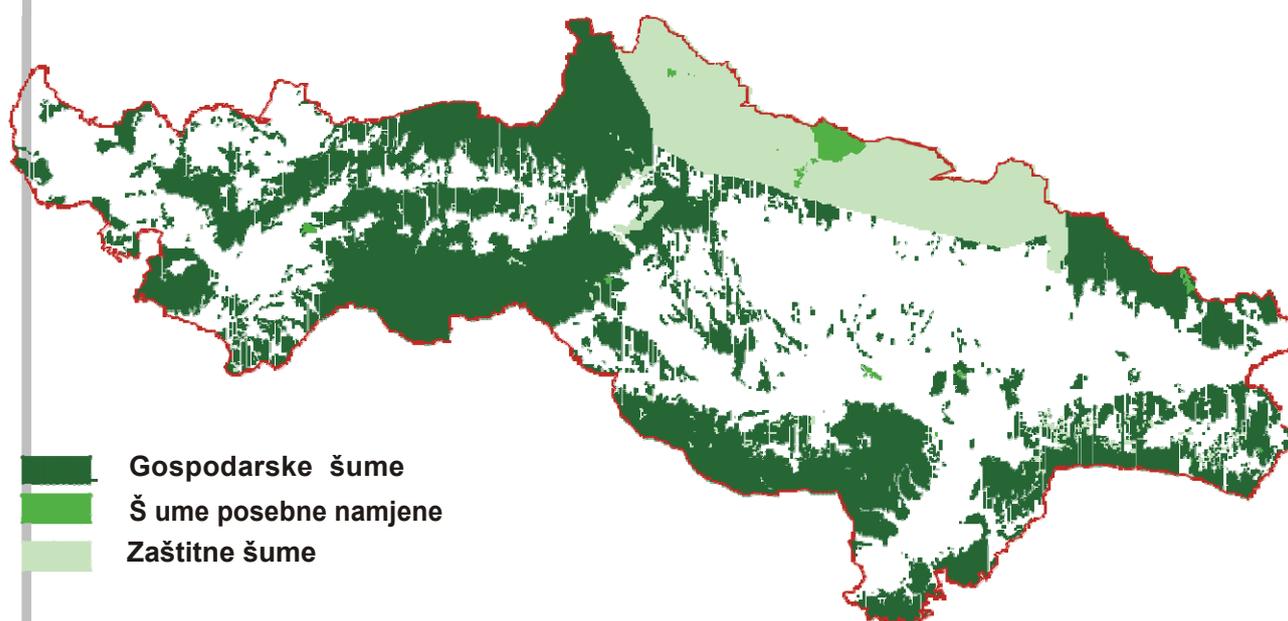
Ukupna drvena zaliha iznosi 14.637.507 m³ od čega je hrastovog drveta (kitnjaka i lužnjaka) 4.657.990 m³ ili 31,8%, bukve 7.327.830 m³ ili 49,7%, graba 1.003.670 m³ ili 6,8%, jele 126.022 m³ ili 0,90%, dok je iznos ostalih vrsta (cer, bagrem, kesten, breza, topola itd.) svega 1.521.995 m³ ili 10,8%.

Prosječna drvena zaliha je 229 m³/ha, a srednja starost je 62 godine. Ukupni godišnji prirast je 505.96 m³ ili 6,50 m³/ha.

Iz prednjeg stanja š umskog fonda vidi se da je prosječna drvena masa po ha vrlo malena, a tome treba dodati da je kvaliteta velikog dijela tih sastojina vrlo loša. Za pravilnu eksploataciju š uma bitan značaj ima otvorenost š uma, odnosno izgrađ enost š umskih cesta. Š ume u Županiji su nedovoljno otvorene, a posebno u višim, teže pristupačnim š umskim predjelima. Slabija otvorenost u takvim predjelima je utjecala da su se u njima nedovoljno sjekle starije š ume, dok su se u drugim otvorenijim predjelima, suprotno gospodarskim š umarskimosnovama, jaće sjekle mlađe sastojine.

O š umama je nužno voditi i dalje dugoročnu politiku gospodarenja, koja uključuje odgovarajuće čuvanje, njegu, sječu i druge oblike korištenja i upravljanja, vodeći pritom istodobno računa o višestrukim funkcijama š uma (gospodarskim, ekološko -turističkim, hidrološkim itd.)

Temeljno je načelo da se postojeće š umske površi ne ne bi smjele smanjivati, tj. mozaik š umskog i poljoprivrednog zemljišta u brdskim predjelima ne smije izgubiti odnose ravnoteže na š tetu š uma, iako bi bilo dobro preispitati područja kojima gospodare Hrvatske š ume u cilju njihove prenamjene za potrebe poljoprivrede (Nagib terena ne mora biti osnovni uvjet da neko zemljište odmah bude i š umsko.). Premda je u tim brdskim predjelima proizvodna vrijednost š uma zanemariva, ipak su sve ostale općekorisne vrijednosti š uma od izuzetne važnosti. U slučaju nužnih intervencija u prenamjeni š umskih površina potrebno je osigurati zamjenske površine.

KORI Š TENJE I FUNKCIJA Š UMA

Vodne površine

Odnose se s obzirom na Županiju na slivno područje Orljava - Londža i dio slivnog područja Ilova-Pakra. Za slivno područje Orljava - Londža karakteristično je da površina sliva iznosi 1580 km² na ušću u rijeku Savu, te 745 km² na ušću rijeke Londže. Dužina rijeke

Orljave iznosi 86 km, dok rijeka Londža ima slivnu površinu 481 km². Za slivno područje Ilova - Pakra značajno je da površina sliva iznosi 1662,60 km² dok na područje Požeško-slavonske županije otpada 488,18567 km² na ušću u rijeku Savu. Dužina rijeke Pakre iznosi 70,50 km, a površina sliva 640,90 km². Površina sliva rijeke Ilove iznosi 1021,70 km², a dužina 81,10 km. Rijeka Bijela ima dužinu 59,50 km i slivnu površinu 331,60 km². Šećevica ima dužinu 16,50 km i slivnu površinu 30,20 km², te Šećevica ima dužinu 10,50 km i površinu sliva 27,10 km².

Planom namjene površina određeni su vodni resursi i vodne površine koje obuhvaćaju rezerve podzemne pitke vode, vodotoka, akumulacija/retencija, jezera i ribnjaka te brdske retencije, višenamjenskog iskorištavanja (vodoopskrba, energetika, ribnjačarstvo, rekreacija, navodnjavanje i dr.).

U područjima riječnih tokova rijeke Orljave i rijeke Pakre nalaze se lokacije vodonosnika podzemne pitke vode (u okolici grada Požege, Pleternice, Pakraca) te mineralne vode u bližoj okolici centra Lipika, koje svojim prostorom ne zauzimaju velike površine, ali ih treba štiti od svih mogućih urbanističkih procesa koji mogu utjecati na njihovo smanjivanje.

Drugim riječima - maksimalnoj zaštiti podzemne vode, potrebno podrediti je sve ostale namjene te tako izbjeći mogućnost ugrožavanja ovih vodnih resursa.

To pretpostavlja:

- usmjeravanje poljoprivredne proizvodnje na način primjeren zaštiti vodonosnika i tla (ograničena i kontrolirana upotreba zaštitnih sredstava),
- osmišljavanje stočarske i peradarske proizvodnje (rješavanje zbrinjavanja otpada i otpadnih voda na farmama),
- sustavno rješavanje problema zbrinjavanja komunalnog otpada i odvodnje otpadnih voda, prioritetno za naselja koja se nalaze na vodonosniku.

Korištenje i namjena površina unutar postojećih zaštitnih zona vodocrpilišta (Požega, Pleternica, Pakrac, Lipik) i izvorišta na planinama (Papuka, Dilj-gore, Psunja) ograničena je i propisana posebnim pravilnicima. U području planiranog vodocrpilišta kod Pleternice, između u korita rijeke Oljave i prometnice Požega-Pleternica, zadržava se postojeća namjena i ograničava ili zabranjuje svako korištenje zemljišta koje bi moglo ugroziti vodonosnik.

Na području zapadnog dijela Županije nalaze se vodene akumulacije Poljana, Raminec, Matkovac, ali se planiraju i buduće na lokalitetima Kukunjevac, Španovica, Kusunje, Aklovac, Kopanjica, dok se za područje Požeštine, uz postojeće akumulacije Zelena laguna, Bistra, Zvečevo, Panonka, Škomić, Kuštrovac planira izgradnja većih akumulacija/retencija kao što su: retencija Londža – čijoj realizaciji će se uskoro pristupiti, akumulacija Kamensko, retencija Kaptolka i Vrbova, kojih je namjena prvenstveno višenamjenska (zaštita od voda, ali i iskorištavanje u ribnjačarske svrhe).

u Vodoprivrednu osnovu slivnog područja Ilova-Pakra svakako treba uvrstiti izgradnju mogućeg turističko-izletničkog jezera - mikroakumulacije Kričke – Rogulje - Jakovci.

Namjenu vodnih prostora nije moguće mijenjati u planovima na razini jedinica lokalne uprave i samouprave - odnosno u planovima nižeg reda.

Sve moguće koristi korištenja voda utvrđeni su Zakonom o vodama.

Aktivnosti na izradi brdskih akumulacija utvrđuju se PPŽ (kojem je kao predložak koristila Vodnogospodarska osnova slivova Orljava-Londža, i Ilova-Pakra), gdje se daju osnovni načini korištenja kao npr.: zaštita od erozije, bujica i poplava, sustavi navodnjavanja i sl. Moguća je paralelno korištenje akumulacija i u rekreacijske svrhe, ako je to spojivo s osnovnom namjenom korištenja.

Infrastrukturni sustavi

Infrastrukturni sustavi kao osnova međusobnog povezivanja svih funkcija prometa roba, kapitala, radne snage i usluga unutar prostora predstavljaju bit opstanka stanovništva a prvenstveno razvoja Županije.

Infrastrukturne sustavi čine prometni podsustavi koji su za područje Županije uglavnom vezani za cestovni, željeznički, telekomunikacijski i cijevni promet.

Svi ti podsustavi, a poglavito cestovni promet, veliki su korisnici prostora. Zbog toga je potrebno posvetiti veliku pozornost vođenju prometnih koridora tako da osiguraju dobro povezivanje, ali istodobno da što manje ugrožavaju vrijednosti prostora.

U planu namjene površina PPŽ ucrtane su sve prometnice državnog, županijskog i lokalnog značenja te željeznički pravci. Planirani prometni pravci su definirani kroz položaje koridora brzih cesta, i ostalih državnih i županijskih cesta, i uglavnom su usmjeravačko-upućivačkog karaktera - dok se kvalitetnijom analizom i projektima ne definira točan položaj prometnica.

Za vođenju ovih koridora razmatrane su najpovoljnije varijante polaganja trasa, uvažavajući prometne potrebe, ali i vrijednosti prostora i postojećih datosti u prostoru.

Predloženi su i osigurani takvi koridori koji će prije svega osigurati dobru prometnu povezanost područja, ali se njihovim grupiranjem nastoji maksimalno izbjeći zauzimanje poljoprivrednih i drugih vrijednih površina kao i suvišno dijeljenje prostora uvođenjem novih barijera.

S obzirom da bi se državne i brze ceste kroz područje Županije protezale u dužini od cca 100,0 **km za sve te prometne pravce potrebno je izvršiti dodatna istraživanja radi utvrđivanja i polaganja optimalnih trasa**, iako za dio njih nije predviđena skorašnja realizacija po prioritetima MPPV.

Ostali važniji prometni pravci uglavnom će se razvijati u postojećim koridorima uz manje ispravke i nadopune, a za obilaznice gradova prostor se osigurava unutar ali i van postojećih granica građevinskog područja.

Ostali infrastrukturni sustavi (javna vodoopskrba, plinoopskrba, odvodnja, elektroopskrba, telekomunikacije) razvijati će se na temelju zasebnih konceptijskih rješenja, poštujući pritom definiranu plansku razradu organizacije, namjene i zaštite prostora.

Ostale namjene

Osnovnom organizacijom i namjenom prostora područje Županije raspodjeljuje se na glavne prostorne i namjenske cjeline koje predstavljaju okvir za detaljnije planske i stručne razrade.

Sve ostale djelatnosti koje u skladu s propisima mogu biti locirane na bilo kojem pogodnom prostoru, podliježu odredbama o općim i posebnim kriterijima za vrstu djelatnosti, kako i kriterijima skladnog uklapanja u prostornu strukturu.

U prostoru Županije definirani su ili rezervirani prostori i površine, koridori i lokacije za djelatnosti koje se obavljaju izvan naselja:

- za infrastrukturu (u segmentu cestovnog, željezničkog, zračnog prometa, u segmentu pošta i telekomunikacija, vodoprivrednih sustava, javne vodoopskrbe, odvodnje),
- za energetske objekte (elektroenergetska mreža, plinoopskrba, male hidrocentrale),
- za eksploatacijska polja (kamenolomi i iskopi mineralnih sirovina),
- za značajnija područja turističke, ugostiteljske, sportske, rekreacijske i zdravstvene namjene,
- za potrebe obrane, i
- za zbrinjavanje otpada.

Na temelju osnovnih obilježja prostora, postojećih namjena i naslijeđene prostorne strukture izvodi se temeljna integralna planska koncepcija korištenja i zaštite prostora Županije.

3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina (naselja i izgrađene strukture, poljoprivredne, šumske, vodne te površine posebne namjene i ostale površine) – tablica 3.

Red. broj	Naziv Županije/općine/grada Požeško-slavonska Županija	Oznaka	Ukupno ha	% od površine županije	stan/ha ha/stan*
1.0.	ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA				
Tablica 3.1					
1.1.	Građevinska područja ukupno izgrađeni dio GP ukupno	GP	12.085,9367 5.614,3036	6,66	8,22 17,69
1.2.	Izgrađene strukture van građ. područja ukupno - gospod. namjena industrija - eksploatacijsko polje - akvakultura – uzgajališta - poslov. namjena pretežno turistička - ugostiteljsko turistička - športsko rekreacijska namjena - farme	I E H K T R f	1.198,1218 3,2194 334,9267 808,4324 0,5935 6,9687 14,5147 29,4664	0,66	82,95
1.3.	Poljoprivredne obradive površine (P1+P2+P3) ukupno - osobito vrijedno obradivo tlo - vrijedno obradivo obradivo tlo - ostalo obradivo obradivo tlo	P P1 P2 P3	78.289,1498 20.217,0268 35.210,7414 22.880,0010	43,13	* 0,90
1.4.	Šumske površine (Š 1 + Š 2 + Š 3) ukupno - gospodarske - zaštitne - posebne namjene	Š Š Š Š 1 Š Š 2 Š Š 3	81.979,5600 79.563,9400 2.089,5100 326,1100	45,16	* 0,82
1.5.	Ostale poljoprivredne površine Ostale šumske površine ukupno	P - ost Š - ost	7797,4615 173,7263 7.971,1878	4,39	* 0,114
1.6.	Vodne površine (dio površina od 1.1. do 1.5.) ukupno - vodotoci - jezera - akumulacije - ribnjaci	V	2.753,8067 1.945,3700 2,5343 26,4360 779,4621	(1,52)	* 0,027
1.7.	Ostale površine i infrastrukturni koridori (IS) ukupno (dio površina od 1.1. do 1.5.)	N (posebna namj.) IS - sve javne ceste IS - željeznice Groblja	4348,1948 426,8204 3654,3763 209,9356 57,0625	(2,40)	* 0,039
	Županija/općina/grad ukupno		181 523,9561	100,00	

Oznake (prema kartografskom prikazu):

GP - građevinsko područje	Š - šuma isključivo osnovne namjene
E - eksploatacijsko polje	Š 1 - gospodarska šuma
T - ugostiteljsko - turistička namjena	Š 2 - zaštitna šuma
R - športsko-rekreacijska namjena	Š 3 - šuma posebne namjene
f - farme	P - ostalo poljoprivredno tlo, ššume i šumsko zemljište
P - poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene	V - vodne površine
P1 - osobito vrijedno obradivo tlo	N - posebna namjena
P2 - vrijedno obradivo tlo	IS - površine infrastrukturnih sustava
P3 - ostala obradiva tla	G - groblja

Podaci u Tablici br.3 pod rednim brojem 1.3. i 1.5. koji se odnose na poljoprivredno zemljište i ostale poljoprivredne površine u biti se razlikuju od podataka dobivenih od Ureda za katastarsko-geodetske poslove, zbog razlike u načinu prikaza obrade površina izgrađenosti građevinskog područja.

3.3. Sustav središnjih naselja i razvojnih središta

Područje Požeško-slavonske županije trenutno obuhvaća četiri grada te šest općinskih središta od ukupno vrlo velikog broja naselja, (čak 277), koja su smještene u 10 jedinica lokalnih samouprava. Centri naselja su definirani i formirani već kroz povijest

(s određenim korekcijom za raniji centralitet naselja, npr. naselje Orljavac). Oni su na svom području pokrivali prostor djelovanja i upravljanja te kao takvi postali nositelji gospodarskog razvitka i društvene uloge te tako ostali čimbenici od posebnog značaja za prostorno planiranje i budući razvoj Županije.

Gledajući s opće prostorne uvjetovanosti razvoja Požeško-slavonske županije, njenog izduženog oblika (od najisturenijih točaka u pravcu I-Z 92,59km a u pravcu S-J 44,19km), i prostornog položaja te najpovoljnije razvojne linije Županije te pravce povezivanja županijskog središta sa općinskom i županijskim središtima susjednih županija, imamo najpovoljniju poveznicu razvoja s:

- gradom Slav. Brodom preko gradskog centra Pleternice,
- gradom Našicama preko općinskih središta Jakšića, Kaptola i Kutjeva,
- gradom Novom Gradiškom preko općinskog središta Brestovca,
- gradom Pakovom preko općinskog središta Aglina te
- pravci povezivanja s gradskim centrima Pakraca i Lipika koji se opet nadovezuju u smjeru Daruvara, Novske, Kutine i Okučana.

Razina razvoja s određenim ograničenjima je pravac povezivanja općinskih središta Pleternica - Aglin - Kutjevo - Kaptol - Velika - Brestovac, što sačinjava dopunski presten povezivanja općinskih središta, kao i prisutno povezivanja općinskog središta Velika s Podravskom Slatinom te Pleternice s Kapelom.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske Prostorni plan Županije pružima sustav središnjih naselja,¹ u kojima je prikazana disperzija svih središta od razine lokalnog do regionalnog.

Oblik Županije i prostorni položaj Požege i Pakraca karakteriziraju i gravitacijsku usmjerenost istočnog dijela Županije prema gradu Požegi, a zapadnog dijela prema gradu Pakracu, što pogoduje ravnomjernijem policentričnom razvoju prostora Županije, čime se izbjegavaju velike koncentracije stanovništva u jednom središtu.

U sustavu razvojnih žarišta Požega i Pakrac predstavljaju područje koje ima znatniju koncentraciju stanovništva u odnosu na ostala naselja, i predstavljaju prostor koji čini radijus gravitacije. On privlači funkcije svakodnevnog življenja i kretanja stanovništva u središte naselja.

Kartografskim prikazom Strategije prostornog uređenja (kat. prik.br. 42 -08) dana su postojeća i potencijalna razvojna žarišta - središta, prema kriterijima za:

1. sva naselja s više od 1.000 stanovnika,
2. sva općinska središta prema teritorijalnom ustrojstvu RH,
3. sva naselja koja se nalaze u središtu područja ($r=3\text{km}$), a imaju više od 1.500 stanovnika.

Prema Strategiji prostornog uređenja tri su karakteristična kategorijalna osnovna tipa žarišta koncentracije stanovništva u Požeško-slavonskoj županiji:

- kategorija tipa žarišta **T4** (10-30.000 stanovnika i radijusom žarišta $r= 3,5 \text{ km}$),
- kategorija tipa žarište **T5** (5-10.000 stanovnika i radijusom žarišta $r= 3,0 \text{ km}$),
- kategorija tipa žarišta **T6** (1- 5.000 stanovnika i radijusom žarišta $r=2,5 \text{ km}$).

¹ (Kartografski prikaz: 42 -8 Razvojna žarišta -središta i 42-9 Važnija razvojna središta)

Tablica br. 12

Razvojna žarišta Županije		
tip žarišta	broj žarišta	napomena
T4 ($r = 3,5$ km 10 -30.000 st.)	1	regionalno središte županijsko središte
T5 ($r = 3$ km 5 -10.000 st.)	1	manje regionalno središte gradsko središte
T6 ($r = 2,5$ km 1 -5.000 st.)	12	manja gradska središta općinska središta naselja

Za žarište tipa T4 i T5 može se reći da je kategorija najznačajnijih žarišta razvoja Županije. To su naselja s više od 5.000 stanovnika i 2.000 zaposlenih dok su tipovi žarišta T6 kategorija novoustrojenih gradova i općinskih sjedišta koji su u razvojnoj fazi procesa organizacije i ustroja svih važnih funkcija gospodarstva te društvenih djelatnosti. Naselja ovog tipa ne karakterizira velik broj stanovnika, već je za njih značajni interes države i Županije te jedinice lokalne samouprave za razvoj privrede.

Naselja u radijusu pojedinačnog centraliteta naselja:

- **Požega** ($r = 3,5$ km):

Vidovci, Komušina, Drškovci, Novo selo, Donji Emovci, Seoci, Novi Štitnjak, Gornji Emovci, Alaginci,

- **Pakrac** ($r = 3,0$ km):

Prekopakra, Kusunje, Kraguj, Klisa, Novi Majur, Japaga, Šeovica,

- **Pleternica** ($r = 3,0$ km):

Gradac, Vesela, Bresnica, Sulkovci, Resnik, Frkljevci,

- **Velika** ($r = 2,5$ km):

^ešljakovci, Radovanci, Trnovac,

Tablica br. 13

Osnovni podaci o tipovima žarišta Požeško-slavonske županije					
tip žarišta	centralno naselje	br. naselja u radijusu	br. st. u kružnom području naselja	broj zaposlenih	broj poljoprivrednika (aktivni)
T4 (r= 3,5km) 10-30000 st.	POŽEGA	9	23975	7980	
T5 (r= 3,0 km) 5-10.000 st.	PAKRAC	9	9880	3561	
	PLETERNICA	7	6018	1512	
T6 (r= 2,5 km) 1-5.000 st	LIPIK	3	4218	1550	
	KUTJEVO	2	2706	809	
	VELIKA	4	3290		
	JAKŠIČ	5	1737		
	KAPTOL	5	1361		
	KUKUNJEVAC	0	1082		
	VETOV O	2	1035		
	BRESTOVAC	7			
^ AGLIN	3				

Ostala potencijalna žarišta i podžarišta razvitka Žarišta u problemskim područjima

Problemska područja s ograničenjima u razvoju u Požeško-slavonskoj županiji predstavljaju prvenstveno prostor u ruralnim naseljima brežuljkastih predjela Županije, područja okupirana do 1995. godine te minirana područja 1996. godine.

U ruralnim brežuljkastim predjelima teško je pravilno definirati žarišta razvitka s obzirom na njihovu brojnost i rastrkanost, a zbog malog broja stanovnika u njima.

Današnja opća pozicija sela te težnja da se strateški dovedu u što povoljniji položaj ova naselja na županijskoj razini može inklinirati k tomu da se na ovom predjelu razviju podžarišne zone. Stoga u ta naselja treba ulagati da bi se ubrzali procesi razvoja. Izdvajaju se određena naselja koja treba napomenuti:

Podžarišta - već iz predhodnog vidljivo je da se u pojedinim jedinicama lokalne samouprave osim već definiranih žarišnih naselja koja preuzimaju centralitet naselja ili su neovisna kao žarište inicijalnog razvoja pojavljuju naselja koja popunjavaju međuzarišni prostor te stoga postaju podžarišna naselja. S obzirom na veličinu građevinskih područja, broj stanovnika i infrastrukturni razvoj uglavnom su to naselja do 1000 stanovnika.

Kriterij za definiranje naselja s podžarišnim karakterom je:

- cijelovitost i kompaktnost građevinskog područja,
- definiranost objektima društvene infrastrukture,
- postojanje gospodarskih objekata,
- karakteristike kulturno-povijesne sredine.

Biškupci - s gravitacijskim područjem sljedećih naselja: Stražeman, Poljanska, Draga, Doljanci i Kantrovci.

Orljavac - Vranić, Podsreće, Crljenci i Kujnik,

Bučje - Ožegovci, Jakovci, Glavica, Prgomelje, Mali Budići, Veliki Budići i Popovci,

Španovica - Donja Šumetlica i Gornji Grahovljani,

Badljevina - Omanovac i Dereza,

Poljana - Antunovac, Marino Selo i Gaj.

Pri izradi Prostornih planova općina i gradova potrebno je izvršiti i kvalitetniju analizu podzarišnih naselja i područja s problemskom kategorijom te u njima definirati, uz veće navedene kriterije, i analizu sa stajališta jedinice lokalne samouprave.

Naselja van žarišnog obuhvata:

Ukupni broj naselja od 500 do 1.000 stanovnika je 19. Ona dobrim dijelom skladno nadopunjuju postojeću mrežu osnovnih županijskih naselja.

Radi pretpostavke da bi uloga i značenje ovih naselja u sadašnjim i budućim demografskim i razvojnim procesima Županije bili značajni, s obzirom na razmještenost u prostoru, potrebno je omogućiti daljnji razvitak tih naselja te se i **z a n j i h p r e d l a Ź e r e z e r v i r a n j e p r o s t o r a z a p r o š i r e n j e p o s t o j e ć i h g r a n i c a g r a đ e v i n s k o g p o d r u č j a , (a l i u z p o d r o b n u a n a l i t i k u i k v a l i t e t n u p r o v j e r u p o t r e b a) .**

Šezdeseti sedam naselja Županije razvrstana su prema broju stanovnika na osnovi popisa iz 1991. godine u grupu: naselja od 201 do 500 stanovnika. Naselja s manje od 500 stanovnika pretežito se nalaze na potezima između lokalnih općinskih središta i u predjelima s pretežno poljoprivrednim površinama. **Z a o v a n a s e l j a u p r a v i l u n e b i t r e b a l o d o z v o l i t i p r o š i r e n j e g r a đ e v i n s k i h p o d r u č j a .** Postojeće građevinsko područje u većini slučajeva zadovoljava buduće potrebe zbog niskog postotka izgrađene površine većine naselja. Nužno je potrebno općinskim i gradskim planovima objektivno valorizirati i racionalizirati pojedinačne objekte i manje grupe kuća izvan građevinskog područja samo u svrhu obnove.

Ostala naselja, njih 175, razvrstana su u grupu naselja do 200 stanovnika. Ova naselja s manje od 200 stanovnika pretežito se nalaze u mozaiku šumskih i poljoprivrednih površina. Kao i u predhodnom slučaju i za ova naselja već izgrađene i kultivirane površine potrebno je zadržati kao dio opće slike naselja ili predjela, ali **u p r a v i l u n e d o z v o l i t i p r o š i r e n j e g r a đ e v i n s k i h p o d r u č j a**, a za pojedina naselja građevinsko područje reducirati do optimalnih potreba.

Naselja Požeško - slavonske županije dijelimo prema sustavu:

1. Požega – srednje razvojno središte (regionalno središte),
2. Pakrac – manje razvojno središte (manje regionalno središte),
3. Pleternica – malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
4. Lipik – malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
5. Kutjevo – malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
6. Velika – malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
7. Jakšić – inicijalno razvojno središte (lokalno središte slabije razvijenosti),
8. Kaptol – inicijalno razvojno središte (lokalno središte slabije razvijenosti).

Stupnjevanje naselja ovdje nije izvršeno. Osim prije navedenih osam središnjih naselja označena su i sva općinska središta.

Sukladno tome kao i opredjeljenju da općinska središta trebaju generirati razvoj svojih općina, Prostornim planom Županije uključena su u sustav središnjih naselja i sva općinska središta i to u kategoriju "inicijalno razvojno središte" (lokalno središte). Svrstavanjem manjih općinskih središta u kategoriju inicijalnih razvojnih središta nastoji se sukladno opredjeljenjima iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske osnovati lokalna razvojna središta kao uporišta policentrično razvijenoj mreži naselja.

Tablica br.14

PLANIRANI SUSTAV SREDIŠNJIH NASELJA U POŽEŠKO - SLAVONSKOJ ŽUPANIJI

Središnje naselje				
Županijsko središte (regionalno središte)	Manje razvojno središte (manje regionalno središte)	Malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti)	Malo razvojno središte (područno središte slabije razvijenosti)	Inicijalno razvojno središte (lokalno/općinsko središte)
IV. kategorija	V. kategorija	VI. kategorija	VI. kategorija	VII. kategorija
POŽEGA	PAKRAC	PLETERNICA LIPIK	KUTJEVO VELIKA	JAKŠIĆ KAPTOL BRESTOVAC ^AGLIN

Kategorija regionalnog središta utvrđena je za županijsko središte Požegu zbog njenog povijesnog i gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija, broja stanovnika i kulturnog centra.

U odnosu na oblik prostora Županije te loše i nekvalitetne prometne povezanosti s prostorom bivše općine Pakrac otežana je veza sa zapadnim dijelovima Županije.

Kategorija manjeg regionalnog središta utvrđena je za grad Pakrac zbog njegovog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija i broja stanovnika.

Kategorija područnog središta jače razvijenosti utvrđena je za grad Pletemicu i grad Lipik zbog njihovog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija i stimuliranja njihovog razvoja kojim bi utjecali i na razvoj okolnih područja.

Kategorija područnog središta slabije razvijenosti utvrđena je za naselja Kutjevo i Velika, a **kategorija lokalnog središta slabije razvijenosti** za naselja Jakšić i Kaptol. Sva navedena naselja su svrstana u navedene kategorije zbog brojnosti središnjih i gospodarskih sadržaja, prostornog položaja i veličine. U svim naseljima potrebno je osim razvitka društvenih djelatnosti pojačano poticati razvitak gospodarstva kako bi mogla generirati razvitak okolnog prostora.

Kategorija lokalnih središta utvrđena je za naselja Brestovac i Aglin prema kriteriju svrstavanja u ovu kategoriju svih općinskih središta kojima Strategijom nije utvrđen stupanj centraliteta.

Ova naselja trebaju osim upravne funkcije imati i funkciju opskrbe općinskog prostora robom i uslugama, a osim toga u njih je potrebno usmjeravati i izgradnju proizvodnih sadržaja ako bi se gospodarski razvijala i prenosila taj razvoj na cjelokupni općinski prostor.

Naselja u kategoriji manjih lokalnih središta koja bi primarno imala funkciju opskrbe užeg okolnog prostora robom i uslugama nisu utvrđena županijskim planom, ali ih je potrebno utvrditi u općinskim planovima čija će izrada uslijediti.

Kao posljedica utvrđenog sustava središnjih naselja očekuje se pokretanje procesa usmjerenih prema:

- uravnoteženoj prostornoj raspodjeli stanovništva, radnih sadržaja i drugih funkcija na županijskom području,
- uravnoteženom razvitku središnjih funkcija,
- ravnomjernijem razvitku u prostoru smanjivanjem razlika u urbaniziranosti županijskog područja,
- smanjenju intenziteta dosadašnjih negativnih demografskih kretanja koja su prisutna na većem dijelu Županije.

Preko sustava središnjih naselja koji je određen za područje Županije, tj. određenjem pozicije središnjeg naselja unutar sustava (rang naselja), pozicioniraju se osnovne poticajne razvojne aktivnosti. Pod time se prvenstveno misli na ustrojstvo državnih i županijskih ustanova (gospodarstvo, prosvjeta, zdravstvo, kultura, šport, državni uredi, upravni odjeli, itd.) kao i ostalih poticajnih funkcija i aktivnosti koje nisu od državnog ili županijskog interesa.

Na taj se način predvide mreže školskih, zdravstvenih, športskih i upravnih funkcija koje uz gospodarski poticaj promiču razvoj naselja i njihovog gravitacijskog područja.

Time je formirana osnova sustava središnjih naselja, na koju se nadovezuju ostala naselja, centri manjih prostornih cjelina (tzv. lokalni centri).

Gradovi Požega i Pakrac se prema Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske nalaze u kategoriji “**srednji gradovi**”,

Lipik i Pleternica se prema istom nalaze u kategoriji “**manji gradovi i naselja s gradskim obilježjima**”², a

Naselja Kutjevo i Velika koji se nalaze u kategoriji “**manji gradovi i naselja s gradskim obilježjima**”², a prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (“Narodne novine”, br. 10/97.) dobila su status općine.

Gradovi i naselja koja imaju više od 1.000 stanovnika (4 grada i 10 naselja) definiraju osnovnu demografsku i razvojnu mrežu Županije.

^ etiri grada (Požega, Pakrac, Lipik i Pleternica) čine okosnicu mreže razvoja. Gradovi i naselja relativno su dobro raspoređeni na području Županije i za njih se predlaže rezerviranje prostora za moguća proširenja postojećih granica građevinskog područja.

Funkcije planiranih središ njih naselja iskazane su u sljedeć im tablicama:

Tablica br. 15-1

PLANIRANE FUNKCIJE SREDIŠ TA REGIJE

Rang	Središ nje naselje	Središ nje uslu ž ne funkcije	
		skupi na	sadrž aji
IV.			
Središ te regije (Županije)	<u>Pož ega</u>	Uprava i pravosuđ e	<ul style="list-style-type: none"> Županijski administrativni centar: - <i>samoupravni organi</i> - <i>upravni odjel</i> - <i>državni uredi</i> Županijsko pravosuđ e: - <i>županijski sud</i> - <i>državno pravobraniteljstvo županije</i> - Općinski sud - Prekršajni sud - Javno bilježnička služba - Carinska ispostava - Policijska uprava - Porezna uprava-područni ured - Osnovna gospodarska komora - Gradski organi samouprave - Uprava za obranu, - Ured za obranu
		Š kolstvo	<ul style="list-style-type: none"> - veleučilište - više škole - srednje škole - srednja glazbena - osnovne škole - osnovna glazbena - studentski i učenički domovi - dječiji vrtići
		Kultura	<ul style="list-style-type: none"> - kazalište - kina - muzeji, galerije, zbirke - knjižnice i čitaonice - HRT, lokalni radio, tjedne novine
		Zdravstvo	<ul style="list-style-type: none"> - objekti primarne zdravstvene zaštite - objekti sekundarne zdravstvene zaštite - javno zdravstvo
		Financijske i slične usluge	<ul style="list-style-type: none"> - veći broj osiguravajućih zavoda - veći broj banaka - Zavod za platni promet - veći broj Š KZ i mjenjačnica - HP -centar i TK centar
		Opskrba i usluge	<ul style="list-style-type: none"> - veliki uslužni i trgovački centri - velika skladišta i hladnjače - veliki broj specijaliziranih trgovina, servisa i obrtnička radionica
		Š port	<ul style="list-style-type: none"> - športsko rekreacijski centri - pojedinačni sportski centri
		Vojna obuka	<ul style="list-style-type: none"> - SOV, - brigada

PLANIRANE FUNKCIJE MANJEG REGIONALNOG SREDIŠ
TA

Tablica br. 15-2

Rang	Središ nje naselje	Središ nje usluž ne funkcije	
V.		skupina	sadr ž aji
Manje regionalno središ te	<u>Pakrac</u>	Uprava i pravosu đ e	-ispostave županijske uprave -gradski organi samouprave -opć inski sud -prekršajni sud -javni bilježnik -porezna uprava-ispostava -policajska ispostava -ured za obranu
		Š kolstvo	-više škole i/ili srednja škola -osnovna škola -dječiji vrtić i
		Kultura i informacije	-kino, -kazalište -muzej, galerija, -knjižnica i čitaonica
		Zdravstvo	-objekti sekundarne zdravstvene zaštite -objekti primarne zdravstvene zaštite
		Financijske i slične usluge	-banka-ispostava -OZ-ispostava -ZAP-ispostava -pošta
		Opskrba i usluge	-manji uslužni i trgovački centri -skladišta, manje hladnjače -više specijaliziranih trgovina, servisa i obrtnička radionica
		Š port	-pojedinačni sportski centri -športski klubovi
		Vojna obuka	- brigada

Tablica br. 15 - 3

Rang	Središnje naselje	Središnje uslužne funkcije	
		skupina	sa držaji
VI.			
Područno središte	<u>Pleternica</u> Lipik	Uprava i pravosuđe	-ispostave županijske uprave -gradski / općinski organi lokalne samouprave -središte javnog bilježnika -porezna uprava-ispostava -policajska ispostava
		Školstvo	-srednja škola -osnovna škola -dječiji vrtić i
		Kultura i informacije	-muzej, galerija, -knjižnica i čitaonica -kino
		Zdravstvo	-primarna zdravstvena zaštita -sekundarna zdravstvena zaštita
		Financijske i slične usluge	-banka-ispostava -OZ-ispostava -ZAP-ispostava -pošta
		Opskrba i usluge	-manji uslužni i trgovački centri -skladišta, manje hladnjače -specijalizirane trgovine, servisi i obrtničke radionice
		Šport	-pojedinačni sportski centri
Područno središte	<u>Velika</u> Kutjevo	Uprava i pravosuđe	- ispostave županijske uprave - gradski/općinski organi samouprave - javno bilježniča ispostava - porezna uprava-ispostava - policijska postaja
		Školstvo	-srednja škola i/ili osnovna škola -predškolski odgoj
		Kultura i informacije	- muzej - knjižnica i čitaonica
		Zdravstvo	-primarna zdravstvena zaštita
		Financijske i slične usluge	-banka-ispostava -OZ-ispostava -ZAP-ispostava - pošta
		Opskrba i usluge	-specijalizirane trgovine, servisi i obrtničke radionice
		Šport	-pojedinačni sportski objekti

PLANIRANE FUNKCIJE LOKALNOG SREDIŠTA

Tablica br. 15 - 4

Rang	Središnje naselje	Središnje uslužne funkcije	
		skupina	sadržaji
VII.			
Lokalno/općinsko središte	Jakšić Kaptol	Uprava i pravosuđe	-općinski organi samouprave
		Školstvo	-područna osnovna škola ili osnovna škola
	Brestovac ^ aglin	Kultura i informacije	-knjižnica i čitaonica
		Zdravstvo	-primarna zdravstvena zaštita
		Financijske i slične usluge	-bankovne ispostave -mijenjačnica -pošta
		Trgovina, obrt i usluge	-trgovine mješovitom robom -obrtničke i uslužne radionice
		Šport	-pojedinačni sportski objekti

Tablica br. 16 NASELJA VEĆA OD 1000 STANOVNIKA

UKUPNO NASELJA	GRADOVI		NASELJA VEĆA OD 1.000 STANOVNIKA		
	naziv i br. stanovnika za cijelu terit. jedinicu	redni br.	naziv	br.stanovnika (1991.g.)	
277	Požega 28.157	1	Požega	21.046	
	Pakrac 16.367	2	Pakrac	8.197	
	Pleternica 13.119	3	Pleternica	3.838	
	Lipik 11.222	4	Lipik	3.725	
		5	Kutjevo	2.492	
		6	Velika	2.084	
		7	Vidovci	1.774	
		8	Jakšić	1.737	
		9	Prekopakra	1.347	
		10	Kaptol	1.361	
		11	Kusonje	1.101	
		12	Kukunjevac	1.082	
		13	Gradac	1.042	
		14	Vetovo	1.035	

U te`nji da se u @upaniji uspostavi mre`a gradova srednje veli~ine, a uva`avaju}i projekcije i planske postavke, Planom se nazna~uju mogu}nosti koje treba valorizirati i razmotriti a vezane su za **formiranje gradskih urbanih zona objedinjavanjem svih kontaktnih prostora za razvoj naselja koja su se ve} me|usobno spojila**. Ovaj koncept predviđen je prvenstveno za gradove:

1. Po`ega - je u kontaktnoj zoni s naseljima Vidovci, Dr{kovci, Komu{ina,
2. Pakrac - je u kontaktnoj zoni s naseljima Kusonje i Prekopakra,
3. Pleternicu - je u kontaktnoj zoni s naseljima Vesela, Gradac i Bresnica, i
4. Lipik - je u kontaktnoj zoni s naseljima Dobrovac, Donji ^ agli} i Filipovac.

OSNOVNI PODACI ZA 14 NAJVEĆIH NASELJA U ŽUPANIJU					
Red broj	naziv naselja	broj stanovnika	površina građ. područja (km ²)	gustoća st/km ²	funkcija naselja
1.	Požega	21.046	12.823	1.641,27	središte županije
2.	Pakrac	8.197	12.806	640,07	gradsko središte
3.	Pleternica	3.838	3.210	1.195,64	gradsko središte
4.	Lipik	3.725	7.833	475,55	gradsko središte
5.	Kutjevo	2.492	2.272	1.096,83	općinsko središte
6.	Velika	2.084	2.989	697,22	općinsko središte
7.	Vidovci	1.774	0.65	2.729,23	naselje
8.	Jakšić	1.737	1.972	880,83	općinsko središte
9.	Kaptol	1.361	1.547	879,77	općinsko središte
10.	Prekopakra	1.347	6.488	207,62	naselje
11.	Kukunjevac	1.082	24.374	44,39	naselje
12.	Kusonje	1.101	14.876	74,01	naselje
13.	Gradac	1.042	7.035	148,11	naselje
14.	Vetovo	1.035	23.077	44,85	naselje
Ukupno		47.601			

3.4. Prikaz gospodarskih i društvenih djelatnosti od značaja za županiju i Državu

3.4.1. Gospodarstvo u prostoru

S obzirom da je Požeško-slavonska županija izradila Operativni plan i program u gospodarstvu, koji možemo shvatiti kao temeljnu koncepciju razvoja gospodarstva, tu su izdvojeni i uključeni načelni ciljevi za potrebe prostornog uređenja.

Gospodarski razvitak predstavlja integralni dio ukupnih razvojnih procesa koji će se odvijati na županijskom prostoru.

U oblasti gospodarstva za postizanje ciljeva potrebno je :

1. Izvršiti optimizaciju u gospodarskoj strukturi -

Pod ovim ciljem podrazumijeva se poboljšanje postojeće gospodarske strukture. Proces optimizacije trebao bi se odvijati na dvjema osnovama;

a) Na osnovi lokalnog sirovinog potencijala, koji bi se maksimalno stavio u funkciju gospodarskog razvitka. **Pri tom posebno trebaju biti zastupljene sljedeće grane**

:

- **proizvodnja hrane,**
- **drvena industrija,**
- **građevinska industrija i**
- **turizam;**

b) Na osnovi proizvodnih programa koji nisu lokacijski zavisni i u tom smislu ne zahtijevaju posebne uvjete za smještaj. To svojstvo ovakvih djelatnosti pogoduje da se one lociraju i na ono županijsko područje koje ne obiluje nekim posebnim resursima;

U strukturi gospodarskih djelatnosti i jednog i drugog oblika proizvodnje treba stimulirati razvitak onih koje će zadovoljiti dva osnovna kriterija -

- ♦ da mogu funkcionirati na načelu ekonomske opravdanosti,
- ♦ da mogu istovremeno zaposliti što veći broj zaposlenika;

Pored proizvodnih djelatnosti, koje trebaju imati prioritet u razvitku na cijelom području, treba razvijati i odgovarajuće prateće djelatnosti iz oblasti tercijarnog sektora.

2. Optimalizaciju u razmještaju gospodarskih kapaciteta -

Budući da je postojeći razmještaj gospodarskih kapaciteta na županijskom području neravnomjeran i, moglo bi se reći neracionalan, trebalo bi u tom smislu ostvariti značajnije poboljšanje. ^ injenica da gospodarski razvitak utječe na demografsko kretanje, trebala bi se kroz razmještaj gospodarskih kapaciteta iskoristiti za stabilizaciju demografskih tijekova.

Valjalo bi posebno usmjeravati razmještaj gospodarskih kapaciteta u ona područja, koja su u proteklom razdoblju bila demografski najviše ugrožena iseljavanjem stanovništva.

Temeljem Uredbe o graničnim vrijednostima emisije onečišćenih tvari u zrak iz stacionarnih izvora "Uredba o GVE" svi postojeći industrijski objekti moraju do 2005. godine uskalditi svoje emisije sa graničnim vrijednostima emisije kako je propisano navedenom Uredbom.

Poljoprivreda

Poljoprivredna proizvodnja i razvoj poljoprivrede u Požeško-slavonskoj županiji ima značajnije mogućnosti i kapacitete. Poljoprivreda se nije razvijala u skladu s mogućnostima. Ograničavajući razvojni čimbenik svakako je bio usitnjenost parcela. S bzirom na postojeće stanje organiziranosti poljoprivredne proizvodnje potrebno je **pristupiti stimuliranju i poticanju razvoja poljoprivrede i poljoprivredne proizvodnje s državne, županijske i niže lokalne razine**, da bi se postigli rezultati proizvodnje koji bi u današnjem vremenu zadovoljavljavali potrebe Požeško-slavonske županije i bili faktor izvoza.

Iz dosadašnjih ulaganja, razvijenosti i organiziranosti može se očekivati:

1. Daljnji razvoj i unapređ enje proizvodnje u ratarstvu (pšenice, kukuruza, industrijskog bilja, krmnog bilja, povrća ali pod uvjetom većeg ulaganja i korištenja postojećih površinskih kapaciteta preko hidromeliorativnih zahvata, drenaže, odvodnje i navodnjavanja;
2. Sprečavanjem usitnjavanja većih zemljišnih posjeda i okrupnjavanja rasparceliranih površina, nastavak na komesaciji, arondaciji, prodaji državnog zemljišta i sl. a u cilju povezivanja i proširenja površina pod oranicama;
3. Ostvarivanjem visokih prinosa boljim korištenjem genetskih svojstava biljaka, pogodnosti tala, razvojem znanstveno-istraživačkih timova u oblasti razvoja hibridne proizvodnje;
4. unapređ enje proizvodnje unutar poljoprivrednih domaćinstava i gospodarstva u svrhu povezivanja s prehrambenom industrijom radi proizvodnje zdrave, ekološki nezagađ ene hrane,
5. Kvalitetnija proizvodnja mesa i mlijeka intenzivnijim razvojem stočarskih minifarmi s uvezivanjem ratarske proizvodnje te zaokruživanjem cjelokupnog procesa. Stvaranje uvjeta za razvoj konjogojstva, ovčarstva, pčelarstva i ribnjačarstva;
6. Razvoj osnovnih stada u stočarstvu, peradarstvu i pčelarstvu s razvojem reprodukcijskih materijala.

U strukturi zemljišnih površina po sektorima i vlasništvima odnos privatnog i državnog vlasništva u korist je privatnog. Privatna gospodarstva gospodare s cca 63,57% dok ostalih 36,43% otpada na poljoprivredna poduzeća (PPK Kutjevo i Poljoprivreda Lipik) kao i na zadruga.

Prema podacima iz Ureda za katastarsko-geodetske poslove³ u Županiji imamo 89.489 ha poljoprivrednih površina od čega otpada na obradive površine 78.289ha, odnosno 87,48%. Oranice i vrtovi obuhvaćaju površinu od 60.233 ha, voćnjaci 3.310 ha, vinogradi 1.594ha, a na livade otpada 13.150ha. Površine pod pašnjacima, barama i trstenicima zauzimaju 11.199 ha.

Poljoprivredna proizvodnja će u idućem vremenskom obuhvatu na području Županije zauzimati istaknuto mjesto. Potrebe za kontinuiranom pojačanom proizvodnom hrane nalažu zadaću da se maksimalno iskoriste svi raspoloživi resursi, a što bi imalo za učinak njeno daljnje unapređ enje. To podrazumijeva obvezu za stalnim usavršavanjem u tehnološkom i agrotehničkom smislu. Drugim riječima, to znači uvođenje tehnoloških dostignuća u poljoprivrednoj obradi uz primjenu odgovarajućih agrotehničkih mjera radi poboljšanja

³ Uredi za katastarsko geodetske poslove Požega i Ispostava Pakrac, 1997. i 1999. godina

poljoprivrednog zemljišta, zaštitu poljoprivrednog zemljišta od nenamjenskog korištenja i njegovo racionalnije iskorištavanje.

Osim navedene problematike vezane za usitnjene posjede te nemogućnosti modernije i tehnološki razvijenije poljoprivredne proizvodnje na takvim površinama treba istaknuti te definirati potrebu kvalitetne razdiobe između u poljoprivrednog i šumskog zemljišta, i to prvenstveno definiranjem odnosa nagiba zemljišta, tako da nagib zemljišta ne bude prepreka da se zemljište ne razvrsta u poljoprivredno-ratarsku površinu, a sve u cilju povećavanja poljoprivrednih površina. Također er treba pronaći neke nove modele organiziranosti individualnih poljoprivrednika te udruživanja (kroz zadružni interesni oblik), a radi kvalitetnijeg načina prodaje (burzovna prodaja roba, poljoprivrednih i stočarskih proizvoda).

Š Šumarstvo i lovstvo

Šumarstvo

Š umsko zemljište i šume su u Županiji značajan prirodni resurs, koji predstavlja gospodarsku osnovu za razvoj proizvodnje u djelatnosti šumarstva i industrije prerade drveta.

Za značajan dio Županije šumarstvo čini i najracionalniji oblik zemljišnog iskorištavanja, jer pored prvenstveno sirovinskih gospodarskih vrijednosti, šume imaju, također, važne ekološke i općekorisne funkcije. One predstavljaju važan preduvjet ravnoteže čitavog ekološkog sistema.

Županija požeško-slavonska spada međ u najšumovitije predjele Slavonije. Š ume se danas prostiru uglavnom po okolnim planinama i njihovim obroncima, dok se u nižim predjelima javljaju kao otoci u agrarnom pejzažu. Najšumovitiji je papučko-psunjski masiv. 94,16% šumskih površina nalazi se u društvenom dok je 5,84% u privatnom vlasništvu⁴.

Iz analize stanja šumskog fonda vidi se da je prosječna drvena masa po **ha** vrlo malena, a tome treba dodati da je kvaliteta velikog dijela šumskih sastojina vrlo loša.

O šumama je nužno voditi i dalje dugoročnu politiku gospodarenja, koja uključuje odgovarajuće čuvanje, njegu, sječu i druge oblike korištenja i upravljanja, vodeći pritom istodobno računa o višestrukim funkcijama šuma (gospodarskim, ekološko -turističkim,, športskim itd.).

Temeljno je načelo da se postojeće ššumske površine ne bi smjele smanjivati na šštetu ššuma, **iako bi bilo dobro preispitati područja kojima gospodare Hrvatske š ume u cilju njihove prenamijene za potrebe poljoprivrednih površina (da naqib terena ne bude uvjet da neko zemljište odmah bude i šumsko).** Iako je u brdskim predjelima proizvodna vrijednost šuma zanemariva, ipak su sve ostale opće korisne vrijednosti šuma od izuzetne važnosti. U slučaju nužnih intervencija u prenamjeni šumskih površina potrebno je osigurati zamjenske površine. Treba težiti da gospodarenje šumama bude na nivou koji će garantirati znanstveni pristup, kako za državne tako i za privatne šume (kao programi, smjernice za gospodarenje, financiranje, nadzor i sl.). U tom smislu kod zaštite prirodne baštine, te ustroja Parka prirode Papuk potrebno je organizirati gospodarenje zaštićenom cjelinom na način istovjetan dosadašnjem gospodarenju šumama koji provode Hrvatske šume.

Lovstvo

Požeško-slavonska županija svojim položajem u prostoru, raznolikošću reljefnog sastava, obilja šumskih površina isprepletenog proplancima, livadama, zarvnima i sl. predstavlja dobru osnovu za razvoj lovstva, te uzgoj visoke i niske divljači. Gorski masivi Papuka, Psunja, Krndije, Požeške gore, Dilja, Ravne gore naročito omogućavaju uzgoj:

- visoke divljači, (jeleni obični, jeleni lopatari, košute, srne, divlje svinje, mufloni),
- niske divljači (kunići - šumski i poljski, jazavac, kuna, divlja mačka, puh, fazan, prepelica, trčka, divlje patke i guske, šljuka, liska crna, jarebica.

Ratnim događanjima osim ljudskog stradanja i uništenja čitavih naselja, došlo je do nekontroliranog uništenja fonda divljači, stoga je osnovni prioritet obogaćivanje fonda visoke

⁴ Uvod za statistiku Požeško-slavonska županija, 1997. godina

i niske divljači kao osnove budućeg razvoja ove djelatnosti. Lovno-gospodarskom osnovom cijelo područje Županije je podijeljeno na 24 županijska lovišta i 16 državnih.

Podjela po lovištima odraz je kvalitetnijeg i racionalnijeg pristupa gospodarenju, kontroli i uzgoju divljači, a sve s ciljem da se što više razvije tradicionalni lovni turizam. Za postizavanje što većeg gospodarsko-financijskog efekta potrebno je razvijati lovstvo dovođenjem lovaca iz inozemstva čime bi se poticale i aktivnosti u sklopu kontinentalnog turizma, koji se paralelno nadovezuje na već razrađenu mrežu lječilišno-rekreacijskog turizma Županije.

Ribnjačarstvo

Na području Županije razvoj ribnjačarstva i izgradnja ribnjaka uglavnom započine oko 1970. godine, radi već iskorištenih lokacija, dok su nove zahtijevale znatno veća ulaganja po jedinici površine. Intenzivnija izgradnja novih ribnjačarskih površina može se očekivati tek u sklopu većih meliorativnih zahvata. Treba naglasiti da simultana izgradnja znatnije pojeftinjuje izgradnju ribnjaka. Od većih ribnjačarskih površina na području Županije nalazimo ribnjak kod mjesta Poljana (slivno područje Ilova - Pakra) kojem osnutak datira još iz 1902. godine i koji je, uz ribnjak Končanicu, najstarije ribogojilište na području RH.

Ukupna površina ribnjaka Poljana je 1080ha od čega je u prostoru Požeško-slavonske županije 768 ha 38 ar 89 m². Na području sliva rijeke Orljave uglavnom egzistiraju mali športski i proizvodni ribnjaci, njih ukupno 47 čije su površine zanemarive.

Slatkovodno ribarstvo kao poljoprivredna djelatnost ima prednosti u odnosu na druga poljoprivredne djelatnosti i to se naročito odnosi na šaranske ribnjake, koji predstavljaju u materijalnom pogledu više od 80% slatkovodnog ribarstva. Analiza ribogojstva upućuje da je ribnjačarstvo:

- proizvodnja koja ostvaruje veći čisti dohodak u odnosu na proizvodnju pšenice i merkaltilnog kukuruza,
- investicijska ulaganja izgradnje ribnjaka su manja od ulaganja u uređenje istog zemljišta za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju,
- u odnosu na grane intenzivnog stočarstva stopa konverzije šaranskih ribnjaka je znatno povoljnija, te bi njihov brži razvoj trebalo podržavati.

Novi metode uzgoja riba zahtijevaju gotovo kontinuirani izlov u vrijeme proizvodne sezone, zbog potreba permanentne opskrbe tržišta, a to traži znatno manje ribnjačarske površine nego do sada. Također treba računati da će se u idućem razdoblju sve više pojavljivati problemi u vezi s opskrbom ribnjaka potrebnom količinom vode, pojavljivanjem novih korisnika. Izgradnjom akumulacija u gravitirajućem slivu stvara se neovisnost proizvodnje od hidrološke situacije u slivu te se omogućava uvođenje novih tehnologija u proizvodnju ribe. U tom smislu posebno treba obratiti pozornost na ekonomski i hidrotehnički kriterij za odabir lokacija budućih ribnjaka i za gradnju ribnjaka, ali ni druge ne valja zanemariti.

Na području Požeško-slavonske županije planira se izgradnja 9 ribnjaka. U slivu rijeke Orljave izabrano je 8 mogućih lokacija za toplovodne ribnjake, a u slivu rijeka Ilova-Pakra 1 ribnjak.

Tablica br. 18

Naziv ribnjaka	Površina F/ ha	Površina sliva Fs/km²
VILI ^ KI	62	13,0
PERENA ^ KI	74	38
ORLJAVICA	88	74,8
KAPTOLKA	89	43,9
VETOVKA	182	68,5
VRBOVA	142	86,2
LONDŽA - u šće	204	324
LONDŽA - ^ aglin	150	157
KUKUNJEVAC	600	322,7

Tako bi ukupna površina planiranih ribnjaka iznosila 1591ha koji bi se snabdijevali vodnom masom slivne površine od 1128,1 km².

Područja ribnjaka predviđ ena prethodnim pokazateljima smještenim sjeverno i južno od grada Pleternice (dio ribnjaka Vrbova, dio ribnjaka Vetovka i dio ribnjaka Londža - ušće) s ukupnom površinom cca 457,68ha potrebno je uskalditi sa budućom namjenom prostora vezanog za područja ograničene namjene:

- vodozaštitna crpilišta i
- prometni koridor brze poveznice Požega – Lužani.

ŠIndustrija

U vremenima demokratizacije društveno-gospodarskih odnosa, odricanja od planske i tzv. "dogovorne" privredne proizvodnje, potrebno je pristupiti novom rješavanju razvoja gospodarstva /tržišnom gospodarstvu/, odnosno industrijskoj proizvodnji, koja se treba i dalje razvijati na temelju postojeće industrije.

S obzirom na ulogu i značenje industrijska proizvodnja će i dalje biti okosnica razvoja i napretka Županije. Modernizacijom proizvodnje, usavršavanjem tehnologije ustrajavanjem na kvaliteti proizvoda postigla bi se veća stopa rasta bruto dohotka, zaposlenosti i produktivnosti radi općeg razvoja i povećanja proizvodnosti rada.

Ukupna industrijska proizvodnja za Županiju u prethodnoj 1998. godini povećana je za 3,5% u odnosu na ostvarenu proizvodnju 1997. godine, dok u razdoblju sječanj-lipanj 1999. godine, tj. u prvih 6 mjeseci je smanjena za 5,6 % u odnosu na ostvarenu proizvodnju istog razdoblja prethodne godine. Stoga je prisutna velika oscilacija u industrijskoj proizvodnji koja je vidljiva i na razini države, što se odražava i na kretanje proizvodnje u Županiji.

Indeks fizičkog obujma industrijske proizvodnje po razdobljima u 1999. godini

Tablica br. 19

	<u>1-1.99.</u> 1-1.98.	<u>1-2.99.</u> 1-2.98.	<u>1-3.99.</u> 1-3.98.	<u>1-4.99.</u> 1-4.98.	<u>1-5.99.</u> 1-5.98.	<u>1-6.99.</u> 1-6.98.
Hrvatska	95,9	94,8	96,4	97,0	97,4	98,2
Županija	95,7	91,9	93,4	92,0	93,5	94,4

Za 1999. godinu uočeno je povećanje proizvodnje koje je vidljivo u rudarstvu za 22,7%, dok je u prerađ ivačkoj industriji prisutno smanjenje za 7,6%. Opskrba električnom energijom i plinom bilježi također smanjenje 0,3% u odnosu na prethodne godine. Unutar prerađ ivačke industrije najznačajnije učešće u odnosu na ukupnu industrijsku proizvodnju ima proizvodnja hrane i pića 33,34%, potom proizvodnja odjeće 10,96%, proizvodnja strojeva i uređ aja 9,66%, proizvodnja proizvoda od metala (osim strojeva i opreme) 6,81%, proizvodnja metala 7,01% te prerada drveta i proizvodnja proizvoda od drva (osim namještaja) 5,19%.

Porast obujma proizvodnje u prerađ ivačkoj industriji ostvaren je u preradi duhanskih proizvoda za 39,9%, proizvodnji namještaja 12,1%, proizvodi metala 17,7%. Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, prerada drva i proizvoda od drva (rezana građ a i elementi), proizvodnja hrane i pića (svježe meso i mesne prerađ evine, mlijeko i mliječni proizvodi, brašno, i proizvodi od brašna, stočna hrana, čokoladni proizvodi, alkoholna pića, vina mineralna voda, osvježavajući napici), uglavnom je zadržala razinu proizvodnje prethodne godine ili je pak smanjena.

U svemu - vidljivo je da će se razvojem industrijske proizvodnje ostvariti veće vrednovanje sirovina unutar pojedinih grana privrede (poljoprivrede, šumarstva, rudarstva i sl.). Također će kretanje industrije odraziti na područje i smjer kretanja prometa i rasta robnog prometa, jačanje funkcionalnog transporta te trgovine u pravcu osiguranja opskrbe sirovina i repromaterijala s domaćeg i inozemnog tržišta.

S obzirom na policentrični razvoj i težnje takvom razvoju treba očekivati da će i industrija disperzirati prema prostoru svih jedinica lokalne samouprave mnogo više nego što

je do sada slučaj (s obzirom na težnju jedinica lokalnih samouprava za izgradnjom vlastitih industrijskih poslovnih zona), iako će većina industrijskih djelatnosti svoju egzistenciju i razvitak definirati na koncepciji postojećih lokacija unutar naselja.

Kod smještaja novih kapaciteta potrebno je voditi računa o prirodnim, ekonomskim i inim aspektima racionalnosti s obzirom da bi takve industrijske poslovne zone trebale objediniti aktivnosti na području zajedničkog djelovanja srodnih industrijskih grana, a kroz povezivanje zajedničkih funkcija infrastrukture i sl.

U svim razmatranjima i analizama i dalje će dominantnu ulogu industrijskog centra imati županijsko središte Požega kao i grad Pakrac s već razvijenom prehrambenom, drvnom i tekstilnom industrijom. Sljedeći u nizu su gradovi Pleternica i Lipik koji znatnije sudjeluju u industrijskom proizvodnju.

Za budući razvoj industrije potrebni su dobri projekti koji će opravdati investicijska ulaganja i koji će privući partnere iz inozemstva za ulaganja u nove projekte i postojeće industrijske pogone.

Tradicionalnu industrijsku proizvodnju na području Županije možemo razvrstati na:

1. **prehrambenu industriju,**
2. **preradu drveta,**
3. **preradu metala,**
4. **građevinsku industriju**
5. **proizvodnju kemijskih proizvoda,**
6. **tekstilnu industriju .**

Industrijske grane koje su vezane za direktno iskorištavanje prirodnih resursa prvenstveno su vezane za proizvodnju i preradu mineralnih sirovina te za mogućnosti iskorištavanja energetskih potencijala - vode, plina, termalne i mineralne vode.

Proizvodnja i prerada mineralnih sirovina

U preradi mineralnih sirovina - kamenarstvu je stalna aktivnost na otkopavanju i preradi tehničkog kamena na dnevnim kopovima dolomita, amfibolita i stijena dijabaznog sastava. U Papuku, Krndiji i Požeškoj gori su brojni šumarijski kamenolomi i tzv. pozajmišta gdje se povremeno eksplatairaju za nasipavanje šumarijskih komunikacija.

Kako je rudarstvo kao gospodarska grana značajni čimbenik Županijskog razvoja, ona inicira i razvija ostale industrijske grane u građevinarstvu, te je ujedno bazna osnova prerade i proizvodnje/oplemenjivanje mineralnih sirovina.

S Planskog osnova predpostavlja da će i u buduće ona biti jedna od glavnih razvojnih potencijalnosti razvoja Županije kroz razvoj novih proizvodnih programa (u odnosu na već postojeće proizvodne programe opisane u polazištima) baziranih na preradi kamena kao što su betonski i armiranobetonski montažni elementi, a čija je sirovska osnova mineralnog sastava.

Kvaliteta i potencijal mineralnih sirovina te potrebe i zahtjevi za što većom eksploatacijom pred nas postavljaju nove uvjete za racionalno i kvalitetno praćenje stanja u prostoru te utjecaj istog kao i posljedice na okruženje u kojem se eksploataciona područja nalaze.

Energetika i izvor i termalne i mineralne vode

U energetsom sustavu Hrvatske Požeško-slavonska županija nema nikakvog udjela (osim prenosnih sustava), iako su provedena (i trenutno su u postupku) istraživanja na području Županije u segmentu istraživanja nafte i plina, na lokacijama Tekića, i drugim kojima je istraživanje u tijeku (projekt "Požeška kotlina"), a koja bi potvrdila postojanje nafte i zemnog plina kao mogućeg energenta za ekonomsko iskorištavanje. Stoga treba pristupiti pravovaljanom istraživanju kako bi se osigurale površine za rezervaciju prostora u planu namjene površina i kako bi se definirali uvjeti za njegovo korištenje.

U segmentu alternativnih izvora energije (voda, vjetar, geotermalna voda i sunce) kao energetskih izvora budućnosti Županija ima značajne mogućnosti za njihovo korištenje. Potencijal vodnih resursa kao mogućeg izvora za potrebe opskrbe malih hidroelektrana do

5MW (MAHE) utemeljen je već danas na ostvaraju 12 potencijalnih lokacija na vodotocima Brzaje i Orljave, s mogućnošću instaliranja na drugim lokacijama, tj. na umjetno stvorenim branama i razlikama potencijala kod mreže vode za opskrbu stanovništva na Veličanki, Bistri i Stražemanki, a koje treba još valorizirati i istražiti. Korištenje energije vjetra, geotermalnih voda i sunca treba se planirati i valorizirati programskim rješenjima energetske oblasti korištenja. Prijenosno-korisnički sustav i razvoj energetske efikasnosti (dalekovod Ernestinovo-Tumbri i ostali), treba planirati na svim razinama energetske oblasti korištenja. Prijenosno-korisnički sustav i razvoj energetske efikasnosti (dalekovod Ernestinovo-Tumbri i ostali), treba planirati na svim razinama energetske oblasti korištenja za prostor Požeško-slavonske županije.

Termalni izvori i izvori mineralne vode

Termalno lječilište u Lipiku te izvorište tople vode u Velikoj predstavljaju turistička kontinentalna žarišta u razvoju Županije koja se zapadno nadovezuju na Daruvar, a istočno na Bizovac. Ta dva turistička lokaliteta definiraju prostorni identitet, ali i gospodarski razvoj grada Lipika, odnosno općine Velike uz potrebna ulaganja i obnovu postojećih resursa kako ambijentalno urbane i arhitektonske kulturne baštine tako i zahvata u krajbraz i pejzažnu arhitekturu. Uz obnovu svih pratećih i uključivanjem novih sadržaja pojačala bi se mogućnost lječilišnog -turističkog središta Županije. Na području općine Lipik (u okviru turističko lječilišne zone - centra grada Lipika) nalaze se izvori termalne vode (bušotine - njih ukupno sedam) od kojih se koriste dvije (B-7 i B-8) za proizvodnju vode u okviru poduzeća Studenac, koje svojim radom, modernizacijom i tehnološkim pristupom znatnije pridonosi gospodarskom razvoju grada Lipika.

Bušotina (B-4a) je u posjedu Bolnice za rehabilitaciju Lipik i koristi se u zdravstveno lječilišne svrhe i za grijanje toplovodnog sistema Bolnice.

Veliki broj bušotina na relativno malom području (površina veličine 100x100m) ukazuje na opredjeljenje istraživača da nove rezerve traže na istoj lokaciji, ali na većim dubinama od sadašnjih. Stoga i dalje treba obratiti pozornost na zaštitu kontaktne zone od bilo kakvog oblika zagađivanja.

Građevinarstvo i građevinska operativna

Razvojem iskorištavanja mineralnih sirovina i tehničkog kamena na području Požeško-slavonske županije postoje, ali su i postojali svi uvjeti za razvoj industrije građevinskog materijala. Tako se razvijaju kamenolomi s drobilicama, tvornice betonskih elemenata i cijevi, tvornice fasada, građevinskog ljepila i žbuke, ciglane, betonare, asfaltne baze, pilane građevinskog drveta, pogoni za obradu građevinskog metala kao industrija koja se razvija paralelno s industrijom građevinarstva i dr.

Možemo reći da danas, za ovu industrijsku granu, i nakon desetogodišnjeg zastoja u razvoju građevinarstva, postoje dobri uvjeti daljnjeg razvoja.

Obnovom, izgradnjom, velikim investicijskim ulaganjima u razvoj infrastrukture (cestogradnja, akumulacije i ostali vodoprivredni objekti, stanogradnja, izgradnja objekata industrije i gospodarstva, te objekata društvenih djelatnosti i dr.), građevinska industrija i građevinska operativna u segmentu niskogradnje kao i visokogradnje u ovoj Županiji dobiva na značenju.. Razvojem građevinarstva postoje opravdani razlozi za osiguravanje novih prostora za razvoj kojima smješ taj treba predvidjeti prvenstveno uz područja zahvata i ležišta resursa.

Obrtništvo i poduzetništvo

Napuštanjem planske privredne proizvodnje koja je znatnije obilježila razvoj gospodarstva u sistemu koji je prethodio, tj. prelaskom iz dogovorne u tržišnu privredu, iz socijalističkog u građevinsko demokratsko društvo izvršeno je i prestrukturiranje gospodarstva te poticanje i razvoj malog gospodarstva. Osnovni cilj prestrukturiranja gospodarstva u dobroj mjeri je poticanje i stvaranje što većeg broja novih malih i srednjih gospodarskih subjekata sa zadaćom da se poduzetnicima s kvalitetnim proizvodnim programima omogući opstanak i nesmetani razvoj.

Poticanjem razvoja novih gospodarskih i obrtničkih zona riješio bi se brži gospodarski razvoj i upošljavanje velikog broja neuposlenih u općinskim središtima koja su ostvarila ili će ostvariti takve zone. Poticaj ove Županije i jedinica lokalne samouprave u tom smjeru je

otvorio mogućnosti razvijanje obrtničkog poduzetništva kroz financiranje poslovnih planova i programa stimulativnim financijskim sredstvima, a sve u svrhu ubrzanja preobražaja gospodarske strukture i boljeg zadovoljavanja potreba privrede. Prema Nacionalnoj klasifikaciji definirane su prioritetne djelatnosti za poticanje malog gospodarstva i to iz područja:

- A - poljoprivreda, lov i šumarstvo,
- B - ribarstvo,
- D - prerađivačka djelatnost,
- E - opskrba električnom energijom, plinom i vodom,
- G - trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo,
- H - hoteli i restorani,
- I - prijevoz, skladištenje i veze,
- K - poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge,
- M - obrazovanje,
- N - zdravstvena zaštita i soc. skrb,
- O - društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti.

Iz svega proizlazi da zapotrebe razvoja malog obrtništva i poduzetništva poglavito u općinskim središtima treba osnivati zone za razvoj male privrede. Općinska središta koja do sada nisu riješile takve zone, trebaju pri izradi prostornih planova predvidjeti potrebne površine za takvu namjenu te ih kvalitetno valorizirati, procijeniti, osigurati prostor i projektno ih osmisliti.

Turizam i ugostiteljstvo

Predratno stanje za područje Požeško-slavonske županije, tj. ranije općine Požege i Pakraca imalo je donekle definiran razvoj turizma i ugostiteljstva. Kriza krajem 70-ih i 80-ih godina dovela je do zastoja u razvoju turizma i njegovu unapređena u odnosu na već dostignutu razinu turističkog prometa i stanja turističke ponude. Uz povijesni razvoj turizma, uz sve prirodne datosti prostora kakav Županija u segmentu turističke ponude ima, definiraju se pravci i mogućnosti dugoročnog razvoja turizma te razvoja ugostiteljstva. Ratna razaranja dobrim dijelom su unazadila turističku ponudu Požeško-slavonske županije. Razaranja ZRC-Lipik, Hotela "R.Končar"-Zvečevo, te prenamjena, trajna devastacija i neulaganje u hotel "Mališćak" u Velikoj, kao i turističke objekte bazenskog kompleksa Velika doveli su do smanjene ponude kontinentalnog turizma. Najnovijim inicijativama započinje se s projektima njihove obnove kao i s mogućnošću nadogradnje sadržaja na svim područjima. Položaj Županije u prostoru, njene prirodne datosti - bogatstvo šumskog fonda, razvoj i tradicija planinarstva, zdravstvenog i rekreativnog turizma, lova i ribolova, bogatstvo kulturnih sadržaja, bogatstvo voda tekućica, prostora budućeg parka prirode i lijepih krajobrazu, mogućnosti razvoja zimskih sportova (skijaških staza u Velikoj i Zvečevu), planinarskih domova u pakračkom dijelu Omanovca, u veličkom dijelu Lapjaka, s Jankovcem kao produžtkom trase od Velike prema Podravskoj Slatini, na Starcu u Pleternici, dvoraca u Kutjevu, Trenkovu, Kaptolu, Pakracu te niz manjih privlačnih lokaliteta predstavljaju i upućuju na zaključak da postoje značajne mogućnosti kao i potreba za daljnjim i dugoročnim razvitkom svih oblika turizma (od lječilišnog do vjerskog). Suvremeni razvoj turizma zahtijeva sve više sadržaja koji postaju moto i pokretačka snaga turističkih ponuda, za odluku o kretanju u neko turističko područje kao i zadržavanje u njemu. Ako takve aktivnosti prate i adekvatni nivo kvalitete smještaja i ugostiteljskih usluga, tada postoje i preduvjeti za efikasniju eksploataciju.

Iz svega proizlazi da za potrebe razvoja turizma na području Požeško-slavonske županije treba izvršiti usmjeravanje određenih aktivnosti:

- izvršiti obnovu postojećih turističkih sadržaja koji su devastirani u tijeku Domovinskog rata, kao i obnoviti ostale u koje nije bilo ulaganja,
- sadržajno preoblikovati postojeće sadržaje prema potrebama suvremenog europskog čovjeka,
- osigurati kvalitetnu prometnu povezanost (cestovnu, zračnu),

- uvezivati društvene sadržaje i ponude,
- uspostaviti vinske ceste,
- razvijati konkurentnost.

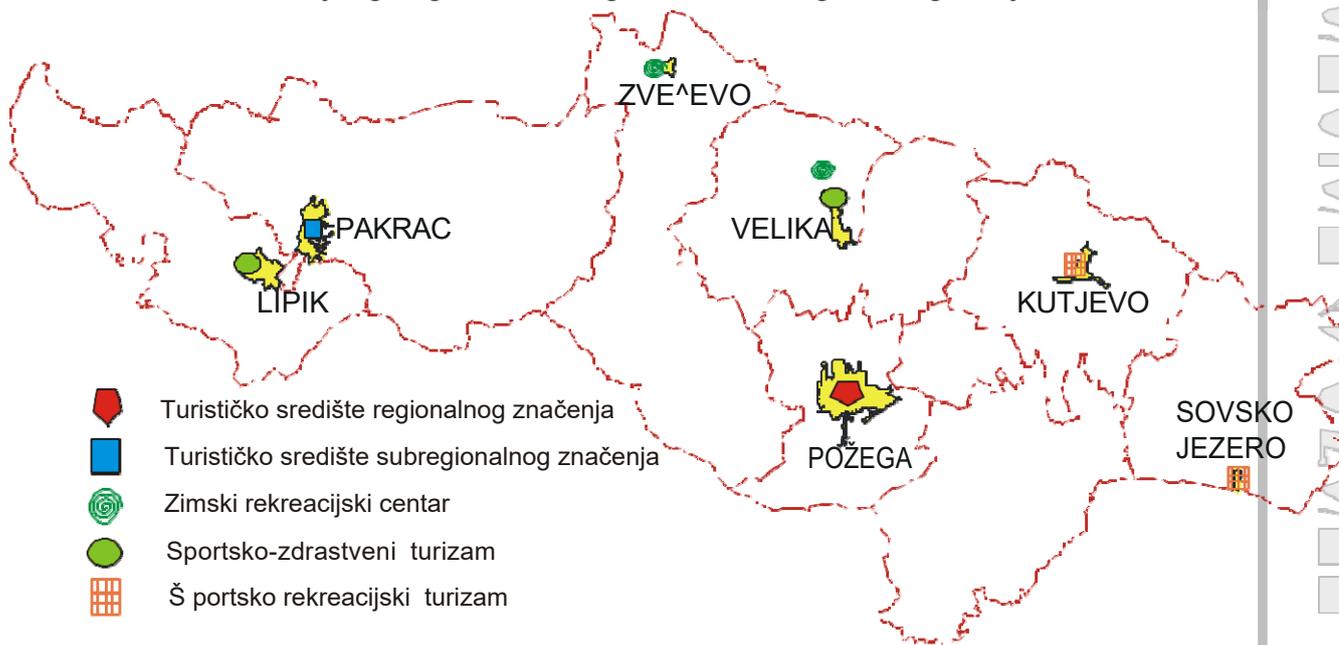
Time bismo dobili poziciju za razvoj kvalitativnog

- zdravstvenog,
- vjerskog,
- lovnog,
- izletničkog,
- zimskog,
- tranzitnog i
- seoskog turizma.

Obuhvaćajući sve elemente razvoja, postoje optimalna opravdanja da koncepcija razvoja turizma i ugostiteljske djelatnosti zaživi u svoj punini i postane glavni potencijal Slavonije.

Radi navedenoga izdvajaju se pojedine prioritetne lokacije koje se nameću kao glavni nositelji razvoja na županijskoj razini su:

- **"ZRC" Lipik sa prevojem,**
- **Odmaralište "R. Končar" u Novom Zvečevu,**
- **Turistički kompleks kupališta i skijališta u Velikoj,**
- **Kompleks dvorca u Kutjevu,**
- **Lokacija "Sovsko jezero"**
- **Urbana jezgra grada Požege, osobito Trg Svetog Trojstva.**

342 Društvene djelatnosti

Prema planskim potrebama Požeško-slavonska županija je većinu aktivnosti na razvoju društvenih djelatnosti pokrenula ili je u fazi planiranja. Kvalitativnom razradom potreba dovelo se u poziciju koja je zasnovana na tradicionalnim inputima nastavka već u povijesti započetih procesa, na razvoju mreža društvenih djelatnosti te stoga bitnije neće doživjeti izmjene postojećih, iako postoje želje za realizacijom pojedinih projekata razvoja srednjoškolskih ustanova, knjižnica i sl.. Sve daljnje aktivnosti bit će definirane materijalnim mogućnostima i standardom stanovništva.

Unutar sustava obrazovanja definirana su sva žarišta obrazovnih potreba kroz područne predškolske ustanove, osnovno i srednje školstvo te u zadnje vrijeme aktiviranjem

Veleučilišta sa sjedištem u Požegi. Radom Veleučilišta Požeško -slavonsku županija je u centru znanstveno-istraživačkog rada kao budućeg razvojnog čimbenika u svim vitalnim županijskim gospodarskim područjima.

Tijekom Domovinskog rata veći dio objekata društvenih djelatnosti je stradao. Kao najčešća meta agresora objekti društvenog standarda doživjeli su velika razaranja i potrebna je njihova hitna obnova što zahtijeva velika materijalna ulaganja. Tako je za srednje školstvo (zgrade, dvorane, učenički domovi) - sveukupno 9 objekata - potrebno uložiti cca 80.000.000,00 kn, dok za objekte osnovnog školstva i područnih škola (ukupno 20 objekata) potreba je osigurati cca 38.045.000,00 kn.

Obveze za buduć e razdoblje obuhvać aju aktivnosti koje ć e trebati usmjeriti na :

Pred školski i odgoj u svrhu povećavanja standarda postojećih objekata i izgradnje novih u gradovima i općinskim središtima, kako bi se udovoljile sadašnje potrebe te postavili preduvjeti koje diktira demografski razvoj, dakako i za njegovo poticanje;

U dijelu **osnovno g obrazovanj a** povećati razinu pedagoškog standarda (izgradnjom objekata školskih dvorana, kuhinja, i sl., a u suradnji s jedinicama lokalne samouprave), definirajući broj razrednih odjela, rad s učenicima van svakodnevnih školskih aktivnosti, posebno kroz kreativni i športski rad;

U dijelu koji se odnosi na **srednj e i visok o školstvo** treba zadržati način i suradnju ustanova školstva s gospodarskim potrebama Županije, ali uz konkretnu suradnju Županijskog poglavarstva, Ureda za prosvjetu i nadležnog Ministarstva te kvalitetnije utvrditi mrežu srednjih škola. Bolje osmisliti i razraditi programske sadržaje, koji će odgovoriti potrebama i izazovima novog stoljeća znanja i informacijskih tehnologija, bolje profilirati kadrove u školstvu (stvaranjem vlastitog znanstvenog podmlatka) te pokrenuti i tzv. "ekstenzivno" školstvo koje nije prilagođ eno novim potrebama gospodarstva i suvremene tehnologije. Moraju se i dalje iznalaziti sredstva za još širu osnovu stipendiranja i kreditiranja učenika i studenata.

U tom kontekstu potrebno je izvršiti i pravovaljanu nadogradnju postojećih prostora i građ evina, s izgradnjom novih (studenski dom, studenski centar i sl).

Kulturn e aktivnosti potrebno je razvijati i nadograđ ivati do razine kakvu bi trebali imati gradovi koji se ponose svojim povijesnim razvojem, kulturnom i prirodnom baštinom, gradovi koja postaju upravna i gospodarska središta i gradovi koji su centrir biskupija, visokih i viših učilišta. Iz svega proizlazi da unutar Požeško-slavonske županije treba pristupiti očuvanju njenih kulturnih obilježja kojima obiluje, ali koje treba profesionalno i stručno valorizirati, odnosno istražiti, zaštititi i sačuv ati te dugoročno postaviti ciljeve i njih prezentirati javnosti.

Sportsk e djelatnosti predstavljaju temeljnu osnovu razvoja tjelesne aktivnosti ljudi, a radi očuvanja i poboljšanja zdravlja i zabave. Sportskom djelatnošću smatraju se i organizirane izvannastavne ili izvanškolske učeničke i studentske tjelesne aktivnosti i igre. Stoga je potrebno unutar postojećeg Saveza sportova najšire promicanje obavljanja sportskih djelatnosti i u tu svrhu izvršiti nadogradnju sportskih centara i objekata po jedinicama lokalnih samouprava, gradova i Županije. Osnovni cilj je uključivanje što većeg broja djece, omladine i odraslih ljudi u aktivan sport kao odgovor na sve pošasti kojima je izložen suvremeni čovjek, osobito mladi – droga, alkohol, pušenje i sl. U tom smislu ostaje obveza nadograđ ivanja sustava sportskih centara i objekata unutar Županije. Takođ er poticati rad s mladima u cilju jačanja razvitka i vrhunskog sporta, uz kvalitetnu selekciju nadarenih i perspektivnih kadrova koji će se razvijati iz tzv. masovnog sporta.

Zdravstvo

Unutar postojećeg prostora županije postoje definirana mreža zdravstvenih objekata koja po sadašnjem ustroju neće bitnije doživjeti veće izmjene i dopune. Svi prostorni preduvjeti postoje za funkcioniranje i razvoj zdravstva, ali s obvezom unapređ enja kvalitete usluga zdravsta iz čega proizlazi obveza za ulaganjem, osuvremljavanjem i opremanjem u zdravstve ustanove.

Interesi obrane

Sve buduće objekte infrastrukturnih koridora /prvenstveno prometnica/ potrebno je uskladiti i iskoordinirati s interesima Ministarstva obrane. Pritom prvenstveno obratiti pozornost na buduće brze državne i županijske ceste i međ usobno povezivanje, uz uvažavanje razvoja i namjene svih površina unutar prostorno-planske dokumentacije /razvoja naselja, razvoja vodoprivrednog sustava, razvoja poljoprivredne proizvodnje i šumarstva, te konačno i definiranje zaštićenih zona parka prirode, kao i svih ostalih značajnijih zaštićenih cjelina unutar granica PPŽ/.

Prostori namijenjeni za potrebe i interese Ministarstva obrane na području Županije su sljedeći:

- vojna lokacija "Požega", Požega,
- vojna lokacija "Barutana", Požega,
- vojna lokacija "Novo selo", Požega,
- vojna lokacija "Glavica", Požega,
- vojna lokacija "Radovanci", Požega,
- vojna lokacija "Papuk", Papuk,
- vojna lokacija "Kapavac", Krndija,
- vojna lokacija "Degman", Dilj-gora,
- vojna lokacija "Ovčare",

Te prostore potrebno je zaštititi i uzeti u obzir pri valorizaciji prostora i pri izradi prostorno-planske dokumentacije na razinama nižih planova. S tim objektima treba ući u analitičku obradu kod definiranja budućih granica građevinskog područja ili zone zaštite, a prvenstveno radi osiguranja zaštitne i pirotehničke zone vojnih objekata i kompleksa.

Interes i MUP- a s u prvenstveno vezani za mjere zaštite od požara tehnoloških eksplozija kao i mjera civilne zaštite - sklanjanja pučanstva.

Mjere zaštite od požara se temelje na pravnoj regulativi Pravilnika o uvjetima za vatrogasne pristupe ("Narodne novine", br. 35/94) i Pravilnika o tehničkim normativima za hidrantsku mrežu za gašenje požara ("Službeni list br. 30/91), kojima se uređuju prostori za vatrogasne pristupe za gašenje požara i lokacije za hidrantsku mrežu.

Županijski prostor je podijeljen u 14 požarnih zona iz čijeg se centra može intervenirati do najudaljenije točke zone u roku od 15 minuta od vremena dojava požara, iako se ovakva podjela u smislu vremena intervencije ne može primijeniti i na požarne zone Pakrac i Orljavac (općina Brestovac) zbog nepostojanja napučenih naselja na poveznici Pakrac-Orljavac-Novo Zvečevo. U ovom dijelu temeljem analiza i dokumenata je utvrđeno da provedba mjera zaštite od požara na području Županije djelomično zadovoljava, a nedostaci se ogledavaju u nedovoljnoj infrastrukturi koja osigurava min. uvjete vatrozaštite, prvenstveno na nižim planskim razinama: To su nedostaci hidrantske mreže, teh. dotrajalosti i neispravnosti hidrantske mreže, neuređeni crpilišta za potrebe crpljenja vode s pomoću vatrogasnih vozila, nemogućnosti pristupa vatrogasnih vozila i tehnike, neuravnoteženosti smještaja ind. pogona u zonama stanovanja ili izvan industrijskih zona, i dr.

Iz spomenutog proizlaze zadaci i mjere pravnih osoba koje treba poštivati pri izradi prostorno-planske dokumentacije općina i gradova:

- tijekom rješavanja javne vodoopskrbe na području gradova i općina obvezno planirati i izvoditi hidrantsku mrežu,
- postojeću hidrantsku mrežu koja ne odgovara tehničkim propisima dovesti u tehničko ispravno stanje,
- na najugroženijim djelovima u suradnji s HŠ i DVD -ima pristupiti izradi prosjeka i pristupnih putova radi organiziranja lakšeg i učinkovitijeg gašenja požara,
- pri regulaciji prometa obratiti pozornost na obvezu lakšeg pristupa najugroženijim dijelovima naselja i objekata u naseljenim mjestima,
- inzistirati na provedbi propisanih mjera zaštite od požara,
- centralizirano projektiranje sustava svih veza potrebnih za dojavu i uzbunjivanje,

- definirati područja koja su minirana i na koja treba obratiti pozornost radi zaštite ljudi od neeksplozivnih minskoeksplozivnih sredstava.

Prema Pravilniku o kriterijima za određivanje gradova i naseljenih mjesta u kojima se moraju graditi skloništa i drugi objekti za zaštitu ("Narodne novine", br. 2/91) područje Požeško-slavonske županije kategorizira se u četiri stupnja ugroženosti.

I. stupanj ugroženosti pokriva grad Požegu u kojem treba odrediti obvezu izgradnje skloništa otpornosti 100 kPa, skloništa dopunske zaštite otpornosti 50 kPa, porodična skloništa otpornosti 30 kPa te osigurati zaštitu zaklonima. U gradu Požegi u radijusu ili na udaljenosti od 150 m od objekta treba planirati izgradnju skloništa otpornosti 100 kPa. Na udaljenosti od objekta do 650 m i u gusto naseljenim urbanim sredinama (kvartovima) treba graditi skloništa dopunske zaštite i skloništa za zaštitu od radijacije.

II. stupanj ugroženosti nema gradova niti naseljenih mjesta.

III. stupanj ugroženosti obuhvaća grad Pakrac unutar kojeg treba odrediti jednu ili više zona u kojima se grade skloništa za zaštitu od radijacije te osigurati zaštitu u zaklonima.

IV. stupanj obuhvaća gradove Pleternicu i Lipik te općinska središta Kutjevo i Veliku. Područja ovih gradova i općinskih središta treba podijeliti na jednu ili više zona u kojima se osigurava zaštita stanovništva u zaklonima.

Interes i vjerski h zajednica s u prvenstveno vezani za izgradnju vjerskih građevina pojedinih konfesija na području županije. Obvezuju se općine i gradovi da kod planiranja prostora u planovima nižeg reda, temeljem zahtjeva pojedinih vjerskih zajednica osiguraju prostore za normalno funkcioniranje istih.

Potrebe za prostorima namjenjenih za potrebe gradnje objekata vjerskih zajednica potrebno je uzeti u obzir pri valorizaciji prostora i izradi PPUO/G.

S tim potrebama za prostorom potrebno je ući u analitičku obradu kod definiranja budućih granica građevinskog područja.

3.5. Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora

a/ Uvjeti za racionalno korištenje i zaštitu prostora i okoliša

Područje Požeško-slavonske županije odlikuje se raznolikošću i vrijednošću prirodne kulturne baštine, stoga se ovim Prostornim planom nastoji prvenstveno postići racionalni pristup u gospodarenju prostorom. On definira smjernice glede nepotrebnog i nekontroliranog zauzimanja zemljišta, na način da se kvalitativno i skladno postave odnosi razvoja s opredjeljenjem zaštite i očuvanja prostora i okoliša.

Zaštita područja provodi se definiranjem

- namjena prostora i
- načinom korištenja prostora.

Namjena prostora je obavljena sukladno osjetljivosti prostora za određene aktivnosti iz čega proizlazi da za osjetljivost prostora postoje razine dostupnosti i to:

- Nivo zone zabrane gradnje objekata s izuzetkom infrastrukturnih objekata. Ona vrijedi za inženjersko-geološki nestabilna područja i u zonama poplavnog područja;
- Nivo zone ograničene gradnje s mogućnošću dopuštene gradnje objekata i infrastrukture;
- Nivo zone regulative koja obuhvaća mogućnosti dopuštene gradnje, ali u kontekstu posebnih mjera i uređenja prostora;

Nivo zone koja obuhvaća sve preostalo područje u kojem je planirana gradnja bez posebnih ograničenja;

Stoga sumjer e za ostvarivanj e ciljev a slijede će:

- ◆ Posebno treba obratiti pozornost da se za nove namjene prostora moraju osigurati uvjeti za razvoj unutar već definiranog i neiskorištenog građevinskog zemljišta;
 - ◆ Sprečavanje neopravdanog zauzimanja novih površina za širenje građevinskog područja;
 - ◆ Dopustiti širenje granica građevinskog područja samo u slučaju potrebnih razloga demografije i gospodarskog razvoja;
 - ◆ Sprečavanje širenja naselja uzduž prometnica;
 - ◆ Sprečavanje usitnjavanja posjeda;
 - ◆ Sprečavanje nekontrolirane gradnje i sličnih zahvata;
 - ◆ Sprečavanje gradnje na posebno vrijednim prostorima (zoni vikend naselja).
 - ◆ Prioritetnim definiranjem načina korištenja potrebno je pristupiti zaštiti prirodnih područja koja moraju biti u funkciji postizanja gospodarskog razvitka a pri tome vodeći brigu o:
 - Zaštiti zraka, vode, tla od prekomjernog onečišćenja, a ujedno stvarajući odnos zaštite okoliša od međusobnog onečišćenja (odnos naselje - industrijska zona);
 - Neracionalnom korištenju zemljišta. Prirodna baština se štiti po posebnim kriterijima;
 - Zaštiti kulturno-povijesnog naslijeđa kao odrazu duhovnog i materijalnog bogatstva sredine.

Stoga je potrebno pristupiti izradi odgovarajućih dokumenata (Izvešća o stanju okoliša) na razini Županije, kojom bi se valoriziralo postojeće stanje okoliša (voda, zrak, i tlo), prirodne sredine (biljni i životinjski svijet), prostor općenito, utvrđivajući vrstu i količinu zagađenja s analizom do sada provedenih aktivnosti, a sve u cilju:

- ◆ očuvanju krajobraza Županije,
- ◆ svrhovito i racionalno korištenje, te upravljanje dijelovima budućeg parka prirode,
- ◆ te očuvanju i obnovi kulturno povijesnih objekata i posebno vrijednih cijelina.

Prema evidenciji značajnih prirodnih i kulturnih vrijednosti u Požeško-slavonskoj županiji izdvajaju se:

1. područje budućeg parka prirode "Papuk",
2. lječilišni park u Lipiku kao zaštićeni spomenik parkovne arhitekture,
3. park oko dvorca Trenkovo, kao zaštićeni spomenik parkovne arhitekture,
4. park oko dvorca Kutjevo, kao zaštićeni spomenik parkovne arhitekture,
5. zaštićeni krajobraz Sovskog jezera.

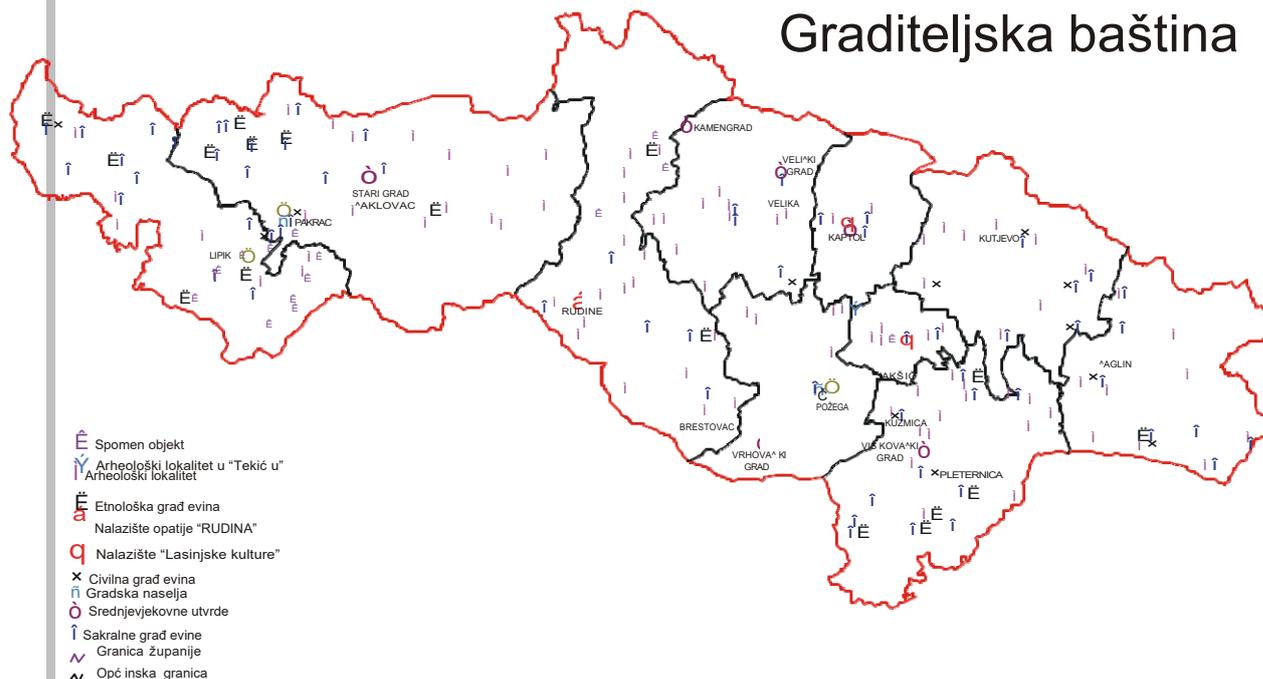
Područja koja treba još valorizirati i registrirati te dobiti suglasnost od Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša, a koja su već obrađivana u prijašnjim prostornim planovima su:

- Ravna gora, kao prijedlog za zaštićeni krajobraz,
- Emovački lug, Borik kod sela Kuzmice te šuma Kalvarija na obroncima Pšunja kao spomenici parkovne arhitekture,
- potok Pačica i Veličanka, vinogradi kutjevačkog područja, - koji su ušli unutar Parka prirode Papuk,
- gorska sutjeska na Papuku, nanosi pijeska na obroncima Dilja kod pašnjaka sela Resnik kao spomenici prirode,
- parkovna arhitektura u Požegi, Pleternici i Biškupcima,
- područje ribnjaka u Poljani.
- spomen područja Zvečevo - unutar parka prirode "Papuk".
- Srednjovjekovne utvrde (Velički grad, stari grad u Kaptolu, Kamengrad, stari grad Ćaklovac, Stari grad Podvrško, Vrhovački grad i Dolački grad).

Zaštitu kulturnih dobara potrebno je valorizirati kroz izradu Konzervatorske studije za povjesne, urbane i ruralne cjeline, s revizijom postojećih studija, te konzervatorskim metodološkim pristupom utvrditi obnovu izvornih povjesnih oblika, urbanih i graditeljskih vrijednosti u cilju uključivanja u programe razvoja kao podloga za izradu prostorno planske dokumentacije općina i gradova.

Temeljem navedenog proizlazi daje za potrebe pravovaljane valorizacije i učinkovite zaštite okoliša potrebno poduzeti određene aktivnosti na dokumentaciji zaštite okoliša.

Graditeljska baština

"Uvjetima korištenja, uređenja i zaštite prostora" označeni su svi zaštićeni i planirani prirodni krajobrasi.

Posebne uvjete korištenja prostora u zaštiti prirodne baštine moguće je definirati izradom prostornih planova područja posebnih obilježja (kao što je Park prirode Papuk) te definiranjem posebnih uvjeta korištenja prostora u prostornim planovima općina i gradova. Prema Strategiji prostornog uređenja RH potrebno je za park prirode obvezno izraditi prostorni plan (temeljem čl. 21. Zakona o prostornom uređenju), kao i prioritete smjernice i mjere zaštite i mjere koje treba poduzeti, a prema kojem će se u budućnosti gospodariti ovim prostorom.

Zakonom o zaštiti prirode, člankom 17. i 29., potrebno je osnovati javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode. Za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode potrebno je uz dobivanje suglasnosti od nadležnog ministarstva i Županijskog poglavarstva propisati mjere zaštite.

Prema Zakonu o zaštiti prirode u parku prirode dopuštene su djelatnosti koje ne ugrožavaju njegove bitne značajke i ulogu. Osim naprijed navedenih područja osobite vrijednosti te relativno visoke očuvanosti na području Županije izdvajaju se brdska-planinska područja okolnih planina.

Poradi toga potrebno je temeljem "uredbe o procjeni utjecaja na okoliš" provesti procijenu utjecaja na okoliš u (PUO) za namjeravane zahvate u prostoru prema "Popisu zahvata" definiranih Uredbom.

Dio zahvata za koje treba provesti procijenu utjecaja na okoliš za planirane dionice brzih cesta - svih prema popisu zahvata, vodnih akumulacija-Kamenska, retencija Vrbova, Kaptolka, magistralne plinovode - Pleternica - Nova Kapela, dalekovode, regulaciju vodotoka rijeke Orljave (Pleternica-ušće Save) a bilo ih je moguće prikazati na kartografskom prikazu **"Područja i dijelovi primjene planskih mjera za štite"**

Područje parka prirode "Papuk" biti će obrađeno Prostornim planom posebnih obilježja kojim će se definirati buduće aktivnosti za gospodarenje tim prostorom, pri tome uvažavajući interes Države i Županije. U tom cilju bit će obveza pronaći rješenja koja su ustvari suprotna zahtjevima vezanim uz zaštitu prirode i okoliša, a treba ih maksimalno uskladiti s obzirom na gospodarsko iskorištavanje mineralnih sirovina, eksploatacije drvne mase i eksploatacije vodnih resursa.

Poznata je činjenica dvojakog učinka kod nalazišta mineralnih sirovina koja se očituje u ostvarivanju ekonomske koristi i istovremeno štetnom utjecaju na okoliš (zagađivanje vode, zraka, buke, utjecaja na tektonska poremećenja, vibracije, devastaciju krajobraza, nesanirana napuštena nalazišta).

Pitanje posebnih ograničenja gradnje vrijede za inženjersko-geološko nestabilno područje (ispunjavanje uvjeta u odnosu na fizičko-mehaničke značajke tla), kako bi se spriječilo ugrožavanje ljudi i materijalnih dobara.

3.5.1. Iskaz površina za posebno vrijedna i/ili osjetljiva područja i cjeline (prirodni resursi, krajobraz, prirodne i kulturno- povijesne cjeline i vrijednosti) – tablica 3.

Red. broj	Naziv Županije/općine/grada Požeško-slavonska Županija	Oznaka	Ukupno ha	% od površine Županije	stan/ha ha/stan*
2.0.	ZAŠTIĆENE CJELINE				Tablica 3.2
2.1.	Zaštićena prirodna baština ukupno -park prirode /pripadajući dio parka/ -spomenik parkovne arhitekture -zaštićeni krajobraz -ostali zaštićeni dijelovi prirode	PP PA ZK	20.163 57 17 18 910 87 00 17 08 00 68 50 00 1 167 12 17		*
2.2.	Zaštićena graditeljska baština -arheološka područja -povijesno graditeljske cjeline				*
	Županija/općina/grad ukupno				*
3.0.	KORIŠTENJE RESURSA				
3.1.	More i morske obale obalno područje otočno područje		ha, km ha, km		
3.2.	Energija - proizvodnja - potrošnja		MW 156.457 MWh/god		ne iskazuje se
3.3.	Voda vodozahvat u 1000 m ³ potrošnja u 1000 m ³		oko 5.250 m ³ /god oko 3.146 m ³ /god		
3.4.	Mineralne sirovine		jed. mjere za sirovine		
	Županija/općina/grad ukupno				

* -planirno 2015. godine

** -utrošeno -----godine 1997.

Oznake (prema kartografskom prikazu):

PP- park prirode

PŠ - park šuma

ZK- zaštićeni krajobraz

b/ Kriteriji za građevinsko područje

Temeljni pristup izradi prostorno planske dokumentacije PPŽ je ne mjenjanje bilanci osnovnih kategorija korištenja prostora, a prvenstveno ne na štetu prirodnih resursa od osobitog značaja i vrijednosti. Osnovni stav je da se poboljšavaju kvantitativne značajke i racionalno koristi već angažirani prostor. Iz toga proizlazi da je prostor namjenjen za rad, stanovanje i druge funkcije koje zadovoljavaju potrebe ljudi prvenstveno prostor građevinskog područja, dok je prostor izvan građevinskog područja prioritetno prostor od univerzalnijeg značaja a namjenjen je poljoprivredi, šumarstvu i vodnom gospodarstvu.

Prema čl. 42. Zakonu o prostornom uređenju - izvan granica građevinskog područja može se planirati izgradnja objekata:

- ♦ infrastrukture (prometnice, energetska i komunalna infrastruktura),
- ♦ zdravstvenih i rekreacijskih,

- ♦ objekata obrane,
- ♦ objekata za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina,
- ♦ stambenih i gospodarskih objekata za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, a svi u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti.

Izvan građevinskog područja na poljoprivrednom zemljištu I. i II. bonitetne klase može se planirati izgradnja samo stambenih i gospodarskih objekata u funkciji obavljanja

- ♦ poljoprivredne djelatnosti,
- ♦ objekata infrastrukture te
- ♦ objekata za istraživanje i iskorištavanje energetskih mineralnih sirovina.

Prema Programu prostornog uređenja izgradnja izvan građevinskog područja mora biti tako uređena da se ne može formirati naselje, ulica ili grupe građevinskih parcela te da se ne koristi prostor uz postojeće prometnice i površine vrijednih, a posebno uređeni poljoprivrednih zemljišta.

Za izgradnju izvan građevinskog područja potrebno je pristupiti izradi detaljnih planova i vrsta detaljnog plana: Prema odrednicama ovog Plana određuje se prostornim planovima uređenja gradova i općina, prema kriterijima kojima se određuje vrsta, veličina i namjena građevine i zahvata u prostoru tako da:

- ♦ Objekti moraju biti u funkciji korištenja prostora (objekti poljoprivrede - ratarstva i stočarstva, voćarstva, vinogradarstva, odnosno izgradnja ekonomskih dvorišta, objekti planinarstva i lovnog turizma, objekti gospodarstva u svrhu eksploatacije mineralnih sirovina, objekti za potrebe seoskog turizma, ali u sklopu poljoprivrednog gospodarstva i

- ♦ s uvjetom da maksimalne dopuštene izgradnje u odnosu na površine gospodarskih zgrada te zdravstveni objekti, ali da ne ometaju i ne ugrožavaju vrijednosti kulturne i prirodne baštine.

Izgradnju objekata dopuštenih zakonom u funkciji poljoprivrede treba vrednovati kroz objektivne programe (fizibiliti studije) kojima će se dokazati opravdanost zahvata i njegovu usklađenost s elementima zaštite prostora i okoliša. Izgradnja na poljoprivrednom ili šumskom zemljištu bit će detaljnije usmjerena Odredbama za provođenje kod planova nižeg reda (prostornih planova gradova/općina), gdje će se razraditi vrsta, veličina, i namjena objekta, kao i minimalna udaljenost od granice građevinskog područja naselja i minimalne udaljenosti od gospodarskih zgrada za intenzivnu stočarsku i peradarsku proizvodnju s uvjetnim brojem grla. (Uvjetno grlo podrazumijeva težinu od 500 kg).

Tablica 20

VRSTA I BROJ STOKE				UDALJENOST OD		
Odraslih goveda	Tovne teladi i junadi	Tovnih krmača ili prasadi	Peradi	Građevinskog područja	Državne ceste	Županske ceste
50	170	250	12.500	100	100	50
50-350	170-750	250-750	12.500-15.000	300	150	100
350-1300	> 1200	750-2000	> 15.000	400	200	150
> 1300		> 2000		500	300	200

Treba obratiti pozornost da se pod intenzivnom djelatnošću podrazumijeva sva ratarska djelatnost na zemljištu jedinstvene površine od 30 ha;

- ♦ Objekte zdravstva moguće je graditi van granica građevinskog područja na područjima koje su vezane za prirodne datosti (vodu, zrak i sl.);
- ♦ S obzirom na slučaj bespravne gradnje, tj. većeg broja izgrađenih objekata izvan granica građevinskog područja, potrebno je iznaći rješenja o postupku prema njima, s obzirom na njihovu buduću namjenu. U tom kontekstu nadležno će tijelo državne uprave ishodi suglasnosti na zahtjeve za izgradnju objekata planinarskih domova, lovačkih kuća, ugostiteljskih objekata uz područja turističko-rekreacijske zone, objekte rekreacije i sl. s obzirom na vrstu zahvata i značajke lokacija;

- ◆ Područje brdskog dijela Županije je više izloženo nekontroliranoj izgradnji vikend objekata (područja vinogradarsko-voćarskih predjela), koju je potrebno spriječiti i pravovaljano usmjeriti unutar postojećih granica građevinskog područja. Prostornim planovima grada/općina potrebno je utvrditi takve uvjete i standarde u cilju onemogućavanja izgradnje objekata na kontaktnim zonama (potezi šume - niži brežuljci, vizualno izložene lokacije, izgradnja uz vodotoke) te ujedno usvojiti osnovne preporuke za primjerenu izgradnju;
- ◆ Ruralno područje Županije koje ima razvijene naznake tradicionalne arhitekture, naselja sa svim obilježjima tipološkog, ambijentalnog treba adekvatno poticati i razvijati u cilju da se zadrže i očuvaju od daljnjeg propadanja i uništavanja. Prostornim planom Požeško-slavonske županije nije se pristupilo definiranju uvjeta izgradnje i oblikovanja, pa stoga ostaje obveza da se pri izradi planova niže razine pristupi definiranju osnovnih preporuka i ključnih odrednica za oblikovanje i ambijentalno uklapanje;
- ◆ U prostoru parka prirode i ostalim prostorima u kojim je predviđena zaštita osobito vrijednih krajobraza, objektima koji su izgrađeni izvan granica građevinskog područja treba ostvariti mogućnost legalizacije kroz dobivanje lokacijske dozvole na osnovi izrade detaljnih idejnih planova, (odnosno za manje pomoćne objekte, tj. manje kvadrature ne treba takav nivo planova) pri kojima

- posebno treba obratiti pozornost maksimalizaciji uvjeta za zaštitu okoliša,
- koji će biti definirani pri izradi PP parka prirode sukladno zakonskoj obvezi.

Do trenutka izrade prostornog plana posebnih obilježja, PPŽ ukazuje na potrebu strože zaštite i očuvanja temeljnih vrijednosti obuhvaćenog područja s mogućim uvažavanjem režima zaštite prirode koje Zakon propisuje za već zaštićene predjele.

Stoga sve aktivnosti na mogućim zahvatima u potrebi širenja postojećih odobrenih granica proizvodnih eksploatacionih područja treba ograničiti na već za to odobrenu površinu. Sva buduća razgraničenja biti će definirana pri izradi Prostornog plana parka prirode "Papuk".

Za sve ostale prostore koji su ovim Planom naglašenije vrednovana (šume, vodotoci, kontaktna područja uz vodotoke) potencijalno su ugrožena kategorija područja. Stoga je potrebno usmjeriti veću pozornost na vrste zahvata, a pri tome poštivajući kategorije zaštite te provodjenje zakonskih obveza i odredbi (**Zakona o zaštiti prirode i Zakona o zaštiti okoliša**), s obavezom izrade procijene utjecaja na okoliš za zahvate učinjene izvan granica građevinskog područja.

- ◆ Lokacijska dozvola izdaje se temeljem detaljnih planova koje određuju prostorni plan uređenja općine i grada;
- ◆ Zahvat u prostoru ima isti tretman kao i građenje.

Prostornim planom Požeško-slavonske županije osiguravaju se koridori za planiranu kapitalnu infrastrukturu koji predstavljaju buduće smjernice razvoja, stoga sve te koridore treba detaljnije dimenzionirati pri izradi planova niže razine te pri izradi namjenske dokumentacije. Objekti ostale kapitalne infrastrukture (magistralni plinovodi, magistralni vodoopskrbni sistemi, TK mreža, dalekovodna mreža Ernestinovo-Tumbri i dr.), su dobrim dijelom na području Županije već definirani te za njih ne treba tražiti nove prostore, odnosno potrebno ih je uvezati s objektima prometne infrastrukture.

Odvodnju treba riješiti tako da se izrade studije odvodnje i zbrinjavanja otpadnih voda naselja kroz koje će se detaljno definirati koncepcijska polazišta, načela i usmjerenja te ponuditi rješenja o pojedinim sustavima.

Zbrinjavanje otpada treba riješiti po kriterijima i dostignućima suvremenih ekološki naprednih zemalja s prethodnom obradom otpada prije konačnog odlaganja u prirodno okruženje. Koristeći svjetske kriterije oko zaštite i očuvanja okoliša, ponudene lokacije za odlaganje ostaju za daljnju upotrebu i iskorištavanje.

Trebalo bi poraditi na mogućem rješenju spaljivanja krutog otpada (u spalionici cementare u Našicama) tako da se udruži više slavonskih županija i iznađe pravovaljano rješenje.

3.6. Razvoj infrastrukturnih sustava

3.6.1. Prometni infrastrukturni sustav (ceste, željeznice, zračne luke, javne telekomunikacije, produktovodi)

Prometni infrastrukturni sustav

Područje Požeško-slavonske županije svojim geoprometnim položajem predstavlja sastavni dio istočne Hrvatske.

Prostor istočne Hrvatske ima veoma povoljan zemljopisno-prometni položaj u širem okruženju. Promatrani prostor smješten je na spoju između dvije prostorno -zemljopisne cjeline: Panonske nizine i Dinarskog gorja, a koje omeđuju doline rijeka Drave, Save i Dunava. U polumjeru od 500 km od ovoga prostora nalazi se nekoliko europskih regija: srednjoeuropska, alpska, karpatska i balkanska.

U sklopu velikih prostorno-funkcionalnih cjelina Hrvatske koje spontanom i dinamičkim procesima regionalnog okupljanja i razlikovanja sve više dolaze do izražaja ističe se da Hrvatska ne ističe toliko veličinom površine niti brojnošću stanovnika (ona u tim mjerilima zaostaje za središnjom Hrvatskom, a površinom i za jadranskom Hrvatskom), nego je njezina posebnost određena prije svega svojstvima prometno-zemljopisnog položaja i prirodno-zemljopisnim osobinama. To je položajem čvorišni, a prirodnom osnovom osobito vrijedan kraj.

Da bi se postigla potpuna prometna iskorištenost ovog prostora, potrebno je izgraditi moderan i tehnički kompatibilan prometni sustav s prostorom srednje Europe. Osim toga potrebno je i rješenje političke situacije u užem okruženju koja podrazumijeva stabilno političko rješenje u Bosni i Hercegovini i normalizaciju odnosa sa SR Jugoslavijom.

Osnovni cilj Požeško-slavonske županije je zadržavanje stanovništva i razvoj gospodarstva na prostorima u kojima se očekuje oživotvorenje planiranog koncepta razvitka u prostoru.

Potonje spomenuto strukturno obilježje imat će presudnu ulogu u kretanju broja stanovnika. Istina, ostarjeli dobni sastav ne potiče iseljavanje (uska osnova potencijalnih migranata), što će u srednjoročnom razdoblju do 2001., a možda i u onom do 2011. godine, rezultirati usporavanjem trenda pada u kretanju broja stanovnika bez obzira na trajno visoku stopu mortaliteta. Međutim, tamo gdje je dobna struktura osjetnije poremećena (emigracija mlađeg stanovništva), prirodno je kretanje postalo (ili će postati) glavnim oblikom depopulacije (denataliteta), doći će u velikom broju naselja do potpunog izumiranja stanovništva, točnije, njihovog iščeznuća kao aglomeracija.

Stoga, da bi se spriječila takva pretpostavka proizašla iz analiza, jedan od osnovnih strateških ciljeva i prioriteta razvoja Požeško-slavonske županije zasnovan je na razvoju prometne infrastrukture, u svrhu povezivanja Županije s glavnim prometnim europskim koridorima te unutaržupanijskim razvojem i povezivanjem, vodeći računa o potrebi policentričnog razvitka Hrvatske i izgradnji sustava brzih, državnih i županijskih cesta te razvojem prigradskih i gradskih prometnica koje će smanjivati prometni pritisak na središnje gradske cijeline.

Na županijskom području nalaze se i brojne prirodne osobitosti, odnosno zaštićeni objekti i područja prirode, obuhvaćeni nekom od kategorija zaštite prirode (prema Zakonu o zaštiti prirode). U odnosu prema zaštićenim područjima prirode položaj prometnica je različit i uglavnom prolazi rubnim dijelom područja, pruža se do objekta ili prolazi kroz zaštićeno područje.

Na županijskom području osim zaštićenih objekata prirode, prema važećim Zakonima u prostorno-planskoj dokumentaciji, velik je broj objekata koji su označeni terminom evidentiranih ili su lokalnog značaja, što znači da su istaknuti zbog svojih prirodnih vrijednosti, kako bi i oni bili stavljeni pod zaštitu u nekom budućem vremenu. Kako do danas to nije učinjeno, smatramo da zbog njihovih prirodnih osobina treba naglasiti njihovu

značenje i istaknuti bogastvo ovog prirodnog resursa te ukazati na potrebu njegovog očuvanja i zaštite.

Radi svih navedenih osobitosti prostora potrebno je pristupiti razvoju integralnog prometa koji za područje Županije obuhvaća razvoj cestovnog, željezničkog, zračnog, telekomunikacijskog i informatičkog sustava prometa i veza, a pri tome vodeći brigu o cjelovitosti i međusobnoj zavisnosti funkcija, u konačnici s ciljem očuvanja okoliša i povećanja kvalitete življenja.

CESTOVNA INFRASTRUKTURA

Postojeće stanje prometne cestovne infrastrukture obuhvaćano je Odlukom o razvrstavanju javnih cesta u državne, županijske i lokalne ceste, na području Požeško-slavonske županije u ukupnoj dužini istih od 730,14 km i to:

- **Državnih ceste 221,90 km**
- **Županijskih ceste 221,00 km**
- **Lokalnih cesta 287,60 km.**

Od ukupne dužine javnih cesta asfaltirano je 572,54 km ili 78,42%, a neasfaltirano je 156,00 km ili 21,58 %.

U cestovnom prometu dominiraju državni cestovni pravci koji prolaze kroz područje Županije a to su:

Državne ceste pod oznakom:

1. D-5 GP Terezino polje-(gr.R.M.)-Virovitica-V.Zdenci-Daruvar-Okučani-GPSt.Gradiška(gr.R.BiH)
2. D-26 Sv. Ivan Zelina (D-3)-Vrbovec-^azma -Garešnica -Badljevin (D-5)
3. D-38 Pakrac (D-5) - Požega - Pleternica - \akovo (D-7)
4. D-47 Lipik (D-5) - Novska - H. Dubica - H. Kostajnica - Dvor (D-6)
5. D-49 Slatina (D-2) - Požega - Pleternica - Lužani (D-4)
6. D-51 Gradište (D-53) - Požega - Rešetari - (D-4)
7. D-53 GP D. Miholjac (gr. R. M.) - Našice - GP Sl. Brod (gr. R. BiH)

Osim navedenih cestovnih pravaca prohodnosti prostora pogoduju i 26 županijskih postojećih pravaca i 77 lokalnih cestovnih pravaca.

Studija pod nazivom STRATEGIJA RAZVITKA CESTOVNE MREŽE SLAVONIJE I BARANJE, zajedničkim djelovanjem pet (5) slavonskih županija (Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravska) usaglašava stavove i potrebe prometnog razvoja i međusobno prometno povezivanje unutar njih.

Skupština Požeško-slavonska županije je donijela Zaključak o usvajanju Strategije razvitka cestovne mreže Slavonije i Baranje 23. lipnja 1998. godine, kojom je izvršena kategorizacija prometnica na županijskom području za koje je potrebno osigurati koridore u prostoru iako su oni samo djelom ušli u Strategiju prometnog razvoja RH. Stoga:

U prostoru poeške zavale predloene su dopune primarnih i cestovnih pravaca, koji nisu sastavni dio Strategije prometnog razvitka.

Planirani cestovni pravac bi imao poetak od predloenog vorišta na planiranoj brznoj cesti Virovitica-Slatina-Našice-Osijek, dalje uz trasu državne ceste D-53 do ^aglina gdje se odvaja u pravcu Pleternice, zatim dolinom rijeke Orljave do vorišta Lužani na autocestu Zagreb - Lipovac. Planirana cesta prolazila bi od grada Pleternice do Lužana kao mogući ukomponirani dio u izgradnji obrambenog nasipa uz lijevu stranu rijeke Orljave, što znači uz jednu koordinativnu aktivnost Hrvatskih cesta i Hrvatskih voda. Poveznica grad Požega-grad Pleternica trebala bi se uklopiti u sjevernu obilaznicu grada Požege koja je već planirana Prostorno planskom dokumentacijom uz male modifikacije oko polovanja trase.

Bez obzira na stav Ministarstva prometa i veza, Vlade RH, **Županija rješavanje svoje izoliranosti vidi kroz rješavanje prometne povezanosti i osiguranje koridora unutar županijskog prostora** za određeno vrijeme koje će biti prihvatljivije za razvoj prometne infrastrukture.

Stoga je za planirane prometne pravce potrebno osigurati koridore u prostoru sa pojedinim alternativnim rješenjima za moguća ispitivanja:

Prema usvojenoj Strategiji prometnog razvitka RH osnovna mreža cesta u Republici Hrvatskoj definirana je kroz I. II. i III. skupinu prioriteta.

Područje Požeško slavonske županije pokrivaju dva prioriteta i to unutar:

II. skupina prioriteta s:

- **srednjoslavonskim cestovnim smjerom "Valis aurea"**

Nova Gradiška - Požega - Našice u dužini od 80

km za kojeg u dijelovima treba pristupiti izradi vremenskih planova i izradi projektne dokumentacije za izgradnju prometnice i obilaznice oko grada Požege, kao i rješavanju prometnih pravaca kod već definiranih i osiguranih koridora.

- Unutar ovog prometnog pravca nalazi se dio prometnog pravca sjeverne obilaznice oko grada Požege na relaciji Brestovac-Požega-Eminovci kao dio planirane dionica I. faze i (dvotračne ceste) planirane primarne brze ceste koja bi dugoročno povezala Požegu i Pleternicu odnosno autocestu kod Lužana u dužini 11 km s pretpostavljenom mogućom realizacijom projekta do 2005. godine te
- izgradnja brze primarne prometnice Brestovac-Pleternica i II. faza obilaznice oko grada Požege do Brestovca (puni profil) i I. faza od obilaznice Požege do Pleternice u dužini od cca 25 km s realizacijom do 2010. godine.

III. skupinom prioriteta

- **brodsko miholjački smjer (dio prolazi kroz područje Požeško-slavonske županije)**

Slav. Brod - Našice - Donji Miholjac u dužini 96 km

- Izgradnja II. faze obilaznice Našice (puni profil) i I. faza od Našica do ^ aglina (dvotračna) kao dionice planirane brze ceste Donji Miholjac-Našice-^ aglin-S. Brod na trasi ceste D-53. Ukupna dužina prometnice unutar županijskih gr. iznosi cca (6,4+ 18,6)= 25 km.
- Izgradnja I. faze dvotračne brze ceste od ^ aglin do Lužana kao dionice primarne brze ceste ^ aglin-Lužani na trasi drž. ceste D-38 i D49 u dužini cca (13,3+ 20,4)= 33,70 km.
- Izgradnja II. faze planirane brze ceste Pleternica - Požega - Brestovac - N.Gradiška od obilaznice Požege do Pleternice (puni profil) ukupne dužine cca 11 km.

- **brodsko-miholjački cestovni smjer**

Slav. Brod - Našice - Donji Miholjac u dužini 96 km

- Rekonstrukcija dvotračne ceste ^ aglin-Slav.Brod, izgradnja II. faze ceste od obilaznice Našica do ^ aglina te od autoceste (D4) do granice BiH (četverotračni puni profil) s izgradnjom i rekonstrukcijom nove trase dvotračne ceste gr. Mađarska-D.Miholjac-Našice.
- Izgradnja II. faze brze ceste ^ aglin - Pleternica - Lužani na dionici od Pleternice do Lužana (puni profil četverotračne ceste) u ukupnoj dužini od cca 20,4 km.

- **pakračko-okučanski cestovni smjer**

Stara Gradiška-Okučani-Pakrac-Veliki Zdenci u dužini 75 km

Prometnica je koja u prostor Požeško-slavonske županije ulazi zapadno u visini naselja Badljevinu, u nastavku trase zapadnom stranom obilazi gradove Pakrac i Lipik te uz trasu postojeće državne ceste D5 dolazi do Okučana koje obilazi s istočne strane.

NAPOMENA:

Za razvoj cestovne mreže i prioritete izgradnje pojedinih dijelova cestovne mreže – smatra se da je u III. skupini prioriteta u mreži koja povezuje izolirane dijelove Hrvatske i ostala `ari{ta razvoja potrebno {to hitnije uvrstiti prometni pravac Novska - Pakrac – Po`ega – Pleternica - `akovo (dr`avna cesta D-38 i D-47) kao unutarnju `upanijsku i me|u`upanijsku vezu. Radi se o tzv. srednje slavonskom cestovnom smjeru.

OSTALE DRŽAVNE CESTE:

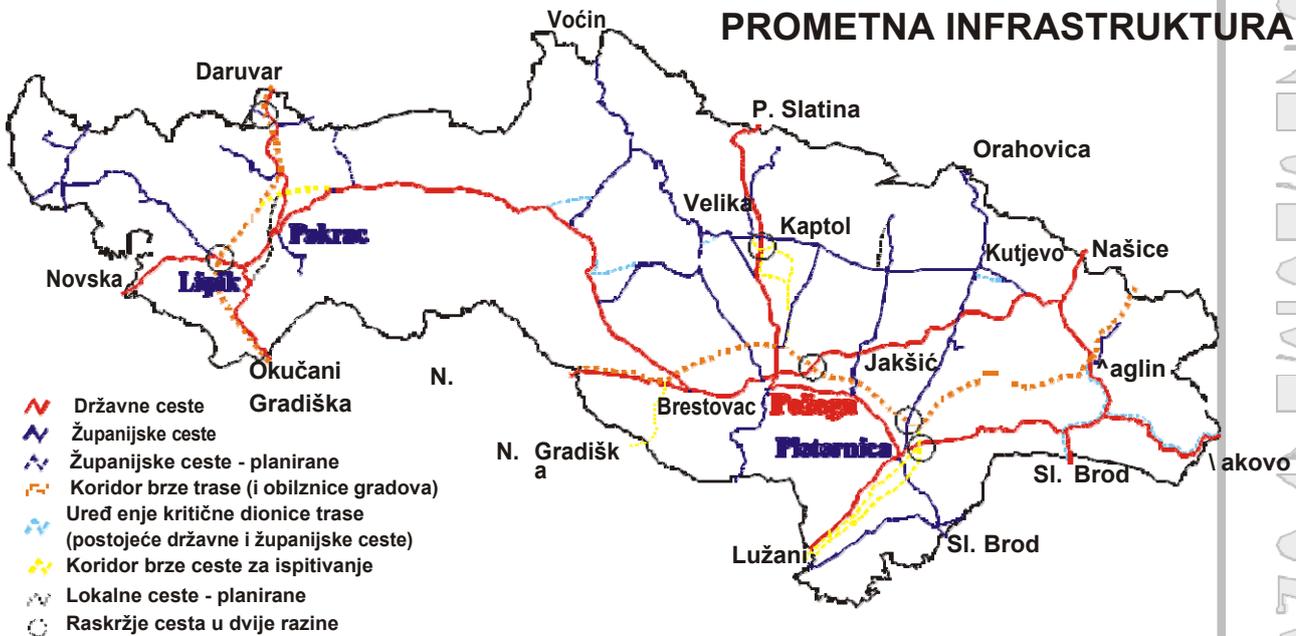
Pristupiti proširenju mreže državnih cesta (projektiranju i izvođenju)

- izgradnjom spojne ceste Velika - Požega istočno od postojećeg željezničkog prometnog pravca izvan naselja na cesti D-49 u dužini 14,2 km,
- izgradnjom sjeverne obilaznice oko grada Pakraca na cesti D38 u dužini 4,6 km, unutar II. etape u vremenskom razdoblju od 2005 do 2010 godine,
- na trasi državne ceste D38 u zoni planirane višenamjenske akumulacije Kamensko planirana je korekcija postojećeg prometnog pravca južno od buduće planirane akumulacije u dužini od 5,6 km
- za državnu cestu koja bi povezivala Slatinski Drenovac – Veliku - Požegu te preko Papuka u smjeru Virovitice (Slatine) na trasi državne ceste D49, ukupne raspoređene na dvije susjedne županije u dužini od 72 km.

Planirana cesta ima prvenstveno gospodarsko – turistički značaj, i za sve aktivnosti na izgradnji iste ceste potrebno je vršiti koordinaciju sa nadležnom Ustanovom parka prirode "Papuk", uvažavajući pri tome sve elemente zaštite prirode i okoliša.

Planirano je da se na dionici sjeverno od Velike poboljšaju prometno-tehnički elementi postojećih trasa, dok bi se na dionici od Požege do Velike planirala nova trasa ceste, većim dijelom istočno od postojeće željezničke pruge Velike-Požega.

- korekcija postojeće trase istočno od naselja Orljavac,

MREŽA ŽUPANIJSKIH CESTA

Postojeće stanje izgrađenih županijskih ceste (221 kilometara) čija namjena je isključivo osiguravanje kvalitetnog pristupa svim prostorima Županije, a zasnovano na gospodarsko-političkom interesu Županije, pri tome uvažavajući Strategiju i Program prostornog uređenja RH, treba i dalje nadograđivati i razvijati uz maksimalno uvažavanje očuvanja prirodnog krajobraza, a u interesu razvoja gospodarskog, turističkog i inog razvoja.

Stoga se za područje Županije predlaže izgradnja novih prometnica ili dijelova trasa županijskog karaktera i to:

- na trasi županijske ceste Zvečevo – Kamensko radi planiranja višenamjenske akumulacije Kamensko,
- na trasi županijske ceste Požega-Biškupci -Draga poradi izmještanja tranzitnog prometa kroz središte naselja kao i izbjegavanje velikih krivina u naselju Biškupci. Položaj trase se nalazi južno od naselja i povezuje ulazak u Biškupce iz pravca Požege i Dragu na njenom južnom djelu ulaza,

- Južna obilaznica oko naselja Kutjevo koja bi povezivala prometnicu Požega-Kutjevo s prometnicom Kutjevo-Bektež, prije ulaska u Hajdarevac.
- Izgradnja obilaznog puta zapadno od naselja Vetovo koji bi povezivao prometnicu Velika-Kutjevo s Kamenolomom "Vetovo", trasa bi se pružala bivšim koridorom željezničke uskotračne pruge, te
- izgradnjom i prekategoriizacijom prometnice koja bi povezala Orljavac s Milivojevcima.
Također za područje prostora Županije potrebno je izvršiti određene prekategoriizacije postojećih županijskih cesta i to prvenstveno radi povezivanja županijskih središta:
- dionica prometnice Slatinski Drenovac-Velika (alternativa je prometnica od Vočina preko Zvečeva do Velike, koja bi u dobroj mjeri potaknula razvoj turizma u području Zvečeva te onemogućila negativni akcent odumiranja naselja uzrokovanog višegodišnjim intenzivnim iseljavanjem ili ratnim migracijama) te,
- Sirač-Dragović kao najbližu poverznicu između dva županijska središta Daruvara (Bjelovara) i Požege.

Željeznice

Prometne željezničke pravce na području Požeško-slavonske županije neophodno je detaljnije istražiti, razraditi i definirati. Iako pojedini pravci možda ne udovoljavaju ekonomskoj isplativosti, oni i dalje ostaju u postojećim koridorima koje je potrebno revitalizirati i dovesti u normalnu funkciju rada, što se najviše odnosi na

- prugu Banova Jaruga – Pčelić, koji pokriva područje Pakraca i Lipika,
- prugu Pleternica – Našice, koja pokriva dio područja Požeštine, dok
- prugu Pleternica - Velika treba prometno osuvremeniti povećanjem osovinskog pritiska.

Naravno da treba i dalje težiti zadržavanju prometnih pravaca, posebice prometni željeznički pravac Banova Jaruga – Pčelić u ukupnoj dužini od 95 km koji je jedan od važnih prometnih, gospodarskih i turističkih pravaca za razvoj i unapređenje područja Pakraca i Lipika.

Ukidanjem željezničkog pravca, a uz današnju lošu cestovnu infrastrukturu, došlo bi do gospodarskog kolapsa koji bi ugrozio budući razvoj tog kraja.

Današnja cestovna infrastruktura ne može znatnije zamijeniti postojeće željezničke resurse, osobito kad je u pitanju protok roba Tvornice stakla – Lipik, kamenoloma u Siraču, Poljoprivrede iz Lipika, Tvornice drvnih prerađevina Papuk – Pakrac i dr.

Iako je navedeni pravac znatno oštećen u Domovinskom ratu i današnji godišnji kapaciteti prometa ljudi i roba nisu ohrabrujući jer se radi o području od posebne državne skrbi, s prostorno-planskog gledišta možemo odgovorno reći da će ukidanje postojećih željezničkih pravaca dovesti do zaostajanja u razvoj ovog dijela Slavonije i Požeško-slavonske županije.

POKAZATELJ RADA ZA 1997. GODINU

Tablica br. 21

Službeno mjesto	Otpremljeno putnika	Utovar Vagona / tona	Istovar Vagona / tona	Primjedba
POLJANA	8.551,00	33 / 525,00	-	
LIPIK	15.054,00	74 / 2.237,00	55 / 1.993,00	
PAKRAC-grad	11.015,00	-	-	Rad 6. Mj.
PAKRAC	8.544,00	155 / 3.188,00	4 / 80,00	
Ukupno:	43.164,00	262 / 5.950,00	59 / 2.073,00	Stat. opterećenje 22,71t./vag

Sve naprijed navedeno vrijedi i za prometni željeznički pravac koji povezuje Pleternicu i Našice, ukupne dužine 23,895 km koja prolazi kroz područje Požeško-slavonske županije.

Na dionicama pruge prisutano je dvojno osovinsko opterećenje (tzv. osovinski pritisak 16,0 t i 18,0 t) s najvećim dopuštenim brzinama od 40 do 80 km/h. Na pravcu postoje dva kolodvora i 8 stajališta s ukupno 72 objekta, od kojih 7 mostova i 65 propusta, te 19 željezničkih prijelaza.

To je prometno željeznički pravac koji ima vrlo značajnu ulogu u istočnom dijelu Požeško-slavonske županije. Povezivanje općine [^] aglin s općinom Pleternica je osnova zadržavanja postojećeg stanovništva na tim prostorima, gdje i sada dolazi do značajnog odumiranja i migracija iz manjih naselja u veće županijske centre. Direktno ili indirektno je na navedenim prostorima u proces odumiranja naselja uključeno 21 naselje (podatak iz Demografske studije za područje Požeško-slavonske županije za iduće 20. -godišnje razdoblje).

Stoga je nužno pristupiti modernizaciji infrastrukture željezničkog prometa uvođenjem novih i suvremenijih tehnologija prijevoza i prijevoznih sredstava, poboljšanjem standarda udobnosti, točnosti, brzine putničkog prometa, kontinuiranog provođenja mjera sigurnosti, a sve u cilju povećanja opsega prijevoza roba i putnika.

Novе transportne tehnologije - konvejeri

Transport rasutog tereta na relaciji kamenolom Veličanka - prekrcajna željeznička postaja (mjesto gdje se ukrcava rasuti teret u željezničke vagone) u proteklom razdoblju dovodi do velikih financijskih gubitaka, kao i negativnih utjecaja takvog prometa na okoliš (velika razina buke, prašine, održavanje prometnica i dr.). To dovodi u poziciju da se na pojedinim dijelovima trasa od postojećeg kamenoloma do željezničkog transportnog čvorišta uspostavi transport trakastog oblika u tzv. zatvorenim konvejerima, kojima bi se omogućio lakši transport od mjesta zahvata rasutog tereta do konačnog ukrcaja u željezničke vagone. Takav način transporta omogućiti će dugoročno jeftiniji i ekološko čistiji transport rasutih tereta iz postojećeg kamenoloma.

Planirani zatvoreni konvejer bi trebalo postaviti u koridoru za štraživanje koji se planira duž postojeće prometnice zapadno od mjesta Velika, koja povezuje kamenolom s industrijskom zonom općine Velika. Uspostavom nove zone za gospodarski razvoj južno od postojeće kvalitativno bi se uspostavio promet rasutih tereta, a time i dugoročno ostvarile financijske i druge koristi. Planirani konvejer bi trebalo postaviti u prostoru da ne narušava krajobraz u kojem se nalazi.

Telekomunikacije

Telefonska mreža a podijeljena je na prometna područja i ustrojena u tri hijerarhijske razine

kao:

- pristupna razina,
- tranzitna razina i
- međunarodna razina.

Planirana izgradnja županijskih i gradskih SDH prstenova brzine prijenosa 155 Mbit/s je u tijeku.

Pokretna telekomunikacijska mreža

U pokretnoj telekomunikacijskoj mreži izgrađene su dvije mobilne telefonske mreže i mreža za pozivanje osoba.

“**MOBITEL 099**” komercijalni je naziv za prvu izgrađenu pokretnu mrežu. Područje TKC-a Požega uglavnom je pokriveno korisnim signalom ove mreže preko instaliranih baznih stanica u Požegi, Kapavcu i Kutjevu.

“**CRONET 098**” komercijalni je naziv za drugu izgrađenu pokretnu mrežu. CRONET 098 funkcionira preko instaliranih baznih postaja u Požegi, Pleternici, Jakšiću, Kutjevu, Brestovcu, Lončarskom visu, Malij Krndiji (Pakrac), [^] agliču, Omanovcu, Pakracu, Trenkovu i Velikoj.

“**BIP 097**” je paging sustav HT-a i nova mreža pokretnih komunikacija. Predstavlja brz, jednostavan i pouzdan sustav dojava poruka, pojedinačno ili putem skupnog poziva. Mreža BIP za sada je u eksperimentalnom radu.

“**VIP NET 091**” komercijalni je naziv za treću izgrađenu pokretnu mrežu. Na području Županije funkcionira putem instaliranih baznih postaja u Požegi (industrijska zona), te Kapavcu i Bučju.

Smještaj TK opreme u objektima

Da bi spomenuti kapaciteti telekomunikacijske opreme i uređaja mogli biti instalirani, bilo je potrebno izgraditi i objekte za smještaj opreme.

Program razvoja - telekomunikacija nepokretna mreža

Telefonska mreža

a Na domaćem tržištu očekuje se uvođenje u komercijalni rad ISDN usluga, koje s korisničkog aspekta pobudju zanimanje te označavaju pravu prekretnicu u načinu pružanja i korištenja postojećih telekomunikacijskih usluga i uvođenja novih. ISDN je sinonim za suvremeno komuniciranje, a u mnogim zemljama Europe i svijeta dostigao je toliku rasprostranjenost da je dostupan gotovo svim zainteresiranim korisnicima.

Telegrafska mreža

Kako je to već spomenuto, telegrafska mreža prepušta svoje pozicije u telekomunikacijama drugim vrstama usluga. Iz navedenog razloga ne planiraju se nikakvi bitniji pomaci u smislu razvoja, dakle, telegrafska mreža do daljnjega ostaje na istom nivou izgrađenosti.

Mreže za prijenos podataka

Te mreže su novijeg datuma u telekomunikacijama i u budućnosti će se dograđivati u skladu s potrebama korisnika. CROAPAK mreža je izgrađena te će se bitnije stvari događati na uključivanju novih korisnika, koristeći resurse izgrađene mreže. CROLINE mreža dogradit će se na pristupnom nivou u skladu sa zahtjevima i potrebama korisnika u ostalim dijelovima Županije.

Radio i TV sustav veza

Izgradnja novih radio i TV odašiljača biti će utvrđena PPUO/G.

Širokopolasna mreža

(KTV) Dosad dostignuta tehnološka razina telekomunikacijske mreže te planovi za njeno unapređenje u sljedećem razdoblju, čine osnovu za uvođenje širokopolasnih usluga, prvenstveno nacionalne KTV mreže (kabelska televizija). Očekuje se da će KTV postati prva i najzanimljivija širokopolasna usluga za masovnu upotrebu. Početak realizacije širokopolasne /KTV mreže Hrvatskih telekomunikacija predviđen je tijekom 1999. godine. U prvoj fazi izgradit će se mreža za 50.000 pretplatnika u više gradova.

Sustavi prijenosa i prijenosni mediji

Pristupne TK mreže na ruralnom području županije možemo smatrati u cijelosti izgrađenim. Preostalo je izgraditi TK mrežu u Požegi u skladu s planom decentralizacije radi približavanja komutacijskog objekta pretplatniku. Ukoliko se ukaže potreba, intervenirati će se u ruralnom području u skladu s planovima obnove i povratka, izgradnjom TK mreža Španovica, Bučje, Jagma i Striježevica. Planom izgradnje decentralizirane TK mreže u Požegi predviđeno je izgraditi mreže zajedno s distributivnom telekomunikacijskom kanalizacijom za područja grada koje će obuhvaćati pristupne TK mreže sadašnjih i budućih udaljenih pretplatničkih stupnjeva (RSS): Babin vir, Drškovci, Varelovac, Praulje, Sajmište, Osiječka i Vidovci te područja koje će obuhvatiti pristupna TKM Centar, čiji će pretplatnici biti vezani na pretplatnički stupanj AXE centrale. Izgradnjom telekomunikacijskih mreža i distribucijske telekomunikacijske kanalizacije u gradu stvorit će se preduvjeti za realizaciju gradskih SDH prstenova, kao i preduvjeti za približavanje optičkih sustava prijenosa do samog korisnika. Izgradnja svjetlovodnih kabela na pristupnoj razini, omogućit će većim korisnicima povezivanje na telekomunikacijski sustav najsuvremenijom tehnologijom i opremom.

Započetu izgradnju županijskih SDH prstenova 155 Mbit/s potrebno je dovršiti izgradnjom još trećeg SDH prstena:

☉ treći županijski SDH prsten 155 Mbit/s Požega-Pakrac-Lipik-Požega koji će se realizirati po svjetlovodnom kابلu preko Okučana i N.Gradiške u Brodsko-posavskoj županiji.

Na gradskoj razini djelomično su izgrađena dva gradska SDH prstena 155 Mbit/s i to:

- prvi Požega-Babin vir-Drškovci-Varelovac-Požega i
- drugi Požega-Praulje-Sajmište-Vidovci-Požega

Svjetlovodni međumjesni kabeli su postavljeni, a na pristupnom nivou potrebno je izgraditi svjetlovodne kabele radi povezivanja postojećih pretplatničkih telefonskih centrala optičkim sustavima prijenosa na pristupnu centralu u Požegi.

Krajnji cilj je stvoriti takvu mrežu svjetlovodnih kabela na pristupnoj razini da se gotovo na svakoj važnijoj lokaciji može uspostaviti optički sustav prijenosa.

Program razvoja telekomunikacija – pokretna mreža

U Telekomunikacijskom centru Požega povećat će se pokrivenost područja korisnim signalom u obje pokretne mreže, iako će se veća pozornost posvetiti modernijoj, digitalnoj CRONET i VIP-

NET mreži. Izgradnjom novih baznih postaja CRONET mreže u Gaju, Bučju, Milivojevcima, Jagmi, Kapavcu, Migalovcima, Pleternici-Resnik, Zagrađu, Španovici,

N.Zvečevu, i Ivanovcima bitno će se poboljšati pokrivenost korisnim signalom kao i broj govornih kanala u skladu s rastućim potrebama korisnika.

U MOBITEL mreži intervenirat će se onoliko koliko prometni uvjeti budu zahtijevati, dok će mreža za pozivanje osoba biti dimenzionirana u skladu s potrebama korisnika nakon puštanja u komercijalni rad.

U VIPNET kao i u CRONET i MOBITEL mreži intervenirat će se onoliko koliko prometni uvjeti budu zahtijevali, dok će antenski stupovi mobilne mreže biti dimenzionirani u skladu s potrebama korisnika.

Bazne postaje za VIPNET i MOBITEL su Kapavac, Požega.

Plan VIPNET: Bjela Stijena, Mala Krndija, Pleternica i Radovanci.

Plan instaliranja baznih stanica MOBITEL mreže: su na lokacijama ^aglič, Pleternica ili Zagrađe i Kutjevo.

U dosadašnjem su razdoblju hrvatske javne telekomunikacije ostvarile značajne rezultate. Međutim, to još uvijek ne znači da ih možemo smatrati razvijenima.

Ciljevi definirani kao odrednice daljnjeg razvoja telekomunikacija vrlo su zahtjevni i moraju zadovoljiti sve nacionalne potrebe za telekomunikacijama, te uključiti Hrvatsku u europske i svjetske telekomunikacije.

Za buduć i razvoj i izgradnju mobilne telefonije potrebno je omogućiti prostor za smještaj i izgradnju s stupova GSM mreže, pod uvjetima da se jedan antenski stup koristi za više korisnika, gdje god je to moguće, a sve u svrhu zaštite prorode i okoliša. Pri izgradnji novih stupova osobitu pažnju usmjeriti na vizualni izgled stupova kako isti ne bi narušavali vizure okoline u kojoj su smješteni.

Pošanski promet

Pošanski promet je u sastavu Centra pošta Požega koji po teritorijalnom ustrojstvu pokriva

Požeško-slavonsku županiju, a kompleksan tehnološki proces s komponentama pošanskog, telegrafskog i telefonskog prometa odvija se mrežom poštanskih jedinica i

tehničkih postrojenja i objekata, koji poštanski promet grupiraju i usmjeravaju na odredište.

Razvoj poštanske mreže

e Do kraja planskog razdoblja poštanski će se promet odvijati posredstvom jedinica za pružanje usluga korisnicima na prostoru Požeško-slavonske županije, pošanskog i paketskog centra Slav.

Brod, glavnog poštanskog centra Zagreb, izmjenične pošte Zagreb i centra za novčano poslovanje Zagreb.

U prijevozu poštanskih pošiljaka i dalje će se koristiti poštanski automobili (3 prijevozna sredstva), željeznica i avioni i to prema utvrđenom prioritetu prijenosa pošiljaka.

U novčanom poslovanju modernizirat će se i automatizirati rad u poštanskim jedinicama, a poštanski će se šalteri opremiti mikroracionalim a s priključcima raznovrsnih perifernih jedinica.

U novčanom poslovanju koristit će se uređaji za čip kartice, automati za isplatu novca, noćne i vikend kartice i dr.

Od novih usluga u poštanskom prometu planira se uvođenje:

- ubrzanu poštu u unutarnjem i međunarodnom prometu, koja će koristiti avionski prijevoz,
- elektroničke pošte, kojom će se od prijema do odredišta pošte prenositi pošiljke u vidu pisama, teksta i grafike elektroničkim sredstvima, s reprodukcijom u originalni oblik na predajnoj strani,

- računalske pošte, kojom će se sadržaji iz računala i uređaja za obradu podataka u obliku teksta prenositi do primaoca koji nema odgovarajuću opremu, a koristit će je i

teletex pretplatnici, prenoseći svoje poruke telekomunikacijskom mrežom u kompjutorski centar odakle će se upućivati u najbližu poštu primaoca koji ne posjeduje teletex priključak,

- videotex usluga, kojima će se dio baze podataka videotexa za poštanski promet koristiti i za pružanje raznovrsnih informacija, a za tu svrhu će se poštanske jedinice opremiti videotex terminalima i
- elektroničke uložnice, koja će znatno smanjiti promet listovnih pošiljaka s klasičnom načinom prijenosa.

Do kraja planskog razdoblja na prostoru Požeško-slavonske županije postaviti će se 283 lisne uložnice u 155 naselja i to:

- 164 uložnice u 139 naselja,
- 48 uložnica u 12 naselja i
- 71 uložnicu u 4 naselja.

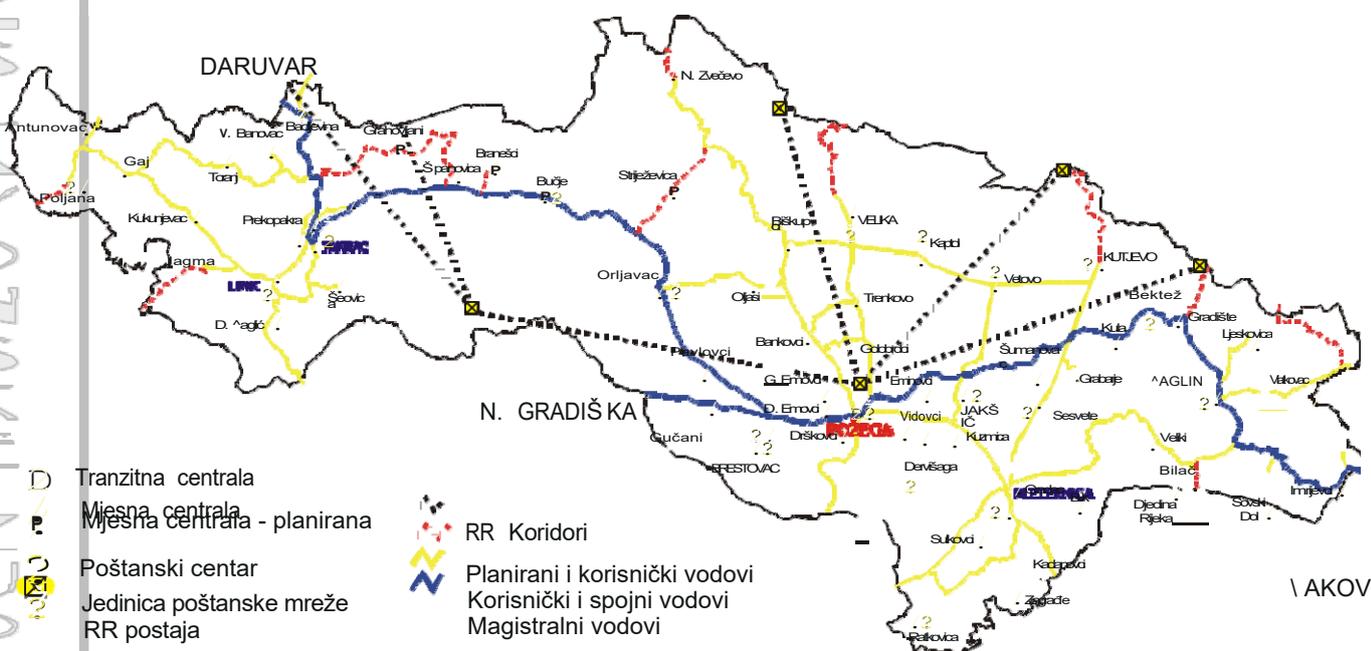
Koncepcija razvoja

Planski ciljevi razvoja poštanske mreže koji se postavljaju na duži rok moraju dati koherentnu i odgovarajuću cjelinu, koja integrira poštansku mrežu na području Požeško-slavonske županije.

Tako postavljeni ciljevi ne smiju se smatrati definitivnim i nepromjenjivim.

Polazeći od činjenica da će pravne i fizičke osobe krajem planskog razdoblja biti znatno zahtjevnije i da će poštanske usluge biti značajnije u ukupnoj strukturi reproduktivne i osobne potrošnje, kvantitativni ciljevi dugoročnog plana razvoja poštanske mreže su:

- da se, svo pučanstvo obuhvati dnevnom dostavom pošiljaka,
- da se racionalizira i modernizira manipulacija u poštanskim jedinicama,
- da se ubrza i bolje organizira prerada pošiljaka,
- da se uvođenjem suvremene mehanizacije i tehnologije (informatičke i računalske opreme) u cjelokupan proces obavljanja poštanskih usluga, proširi asortiman (elektronička, kompjutorska itd.) i poveća obujam poštanskog prometa.

U skladu s obvezama poštanskog prometa definirana je globalna projekcija poštanske mreže, koja obuhvaća:

- proširenje poštanske mreže radi dostupnosti korisnicima,
- uvođenje automatizacije i mehanizacije u tehnologiju u rada na šalterima i u poštanskim centrima,

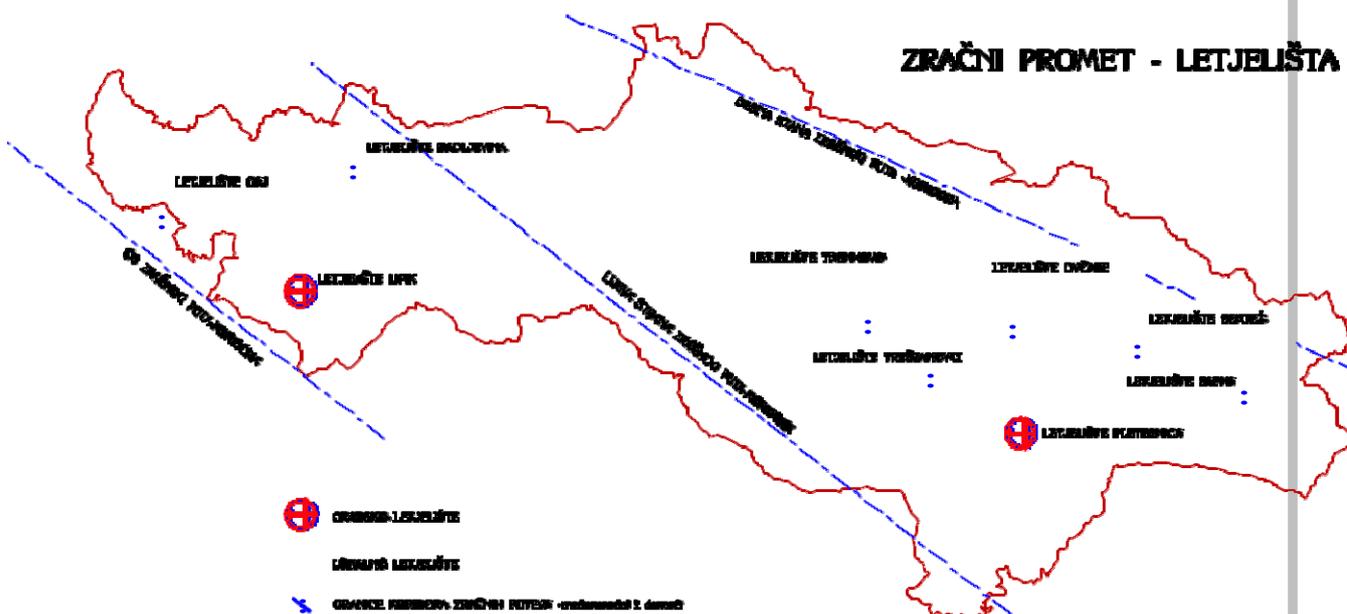
- korištenje najsuvremenijih prometnih sredstava,
- uvođenje novih usluga i proširenje asortimana,
- unifikacija obrazaca za sve načine obrade,
- tipizaciju i standardizaciju poslovnog prostora, opreme, prijevoznih sredstava i ambalaže,
- uvođenje novih usluga i povećanje obujma štednog prometa, bezgotovinskog plaćanja, naplata kreditnih usluga, uvođenje mikroročunala i uređaja za povezivanje s drugim računalima, uvođenje automata za isplatu novca i čip kartice, uvođenje elektroničke pošte i elektroničke listovne uložnice, uvođenje kompjutorske pošte i uvođenje faksimil i videotex terminala i
- razvoj informacijskog podsustava za poštanski promet.

Zračni promet

Poradi kvalitetnog zračnog prometnog povezivanja potrebno je definirati prostore za stvaranja mreže sportskih aerodroma. Za područje Požeško-slavonske županije potrebno je uvrstiti aerodromske piste na području gradova Pleternice, Pakraca (Badljevinu) i Lipika te dvije općine Kutjevo i Velika. Na to navodi i sama činjenica da postoji i zainteresiranost jedinica lokalne samouprave a i činjenica da je postojeća pista u gradu Pleternici u toku Domovinskog rata u određenom trenutku bio u funkciji Ministarstva obrane, vezana za logističku potporu u istočnoj Slavoniji, kao i da je predloženo područje omeđeno

slavonskim gorjem i izdvojeno od blizine državnih granica.

Postojeća zračna pista na području grada Pleternice djeluje kroz "AERO KLUB"-Pleternica koji za sada ima samo osnovne elemente koji definiraju sportski aerodrom, ali nedovoljnog sadržaja za prijam zrakoplova kategorije 2C. Ne postoji definirana ukupna dužina piste (iako je postojeća dužine 750 m i širine 75m) sa svim elementima zaštite poletno-sletne ravnine i zone (stoga je potreban otkup zemljišta i ograđivanje prostora). Ne postoji sustav veza i navođenja niti adekvatni objekti. Do konačnog rješavanja svih problema u PPŽ će se na tim lokacijama osigurati prostor za pristaništa i kontaktne zone za razvoj zračnog prometa. Ostale zračne piste u Lipiku, Badljevinu su asfaltirane i namjenski su građene za potrebe poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na planirani razvoj grada Lipika postojeću aviopistu treba prilagoditi za potrebe turističkog avioprometa. Postojeće zračne piste u općinama Velika i Kutjevu su u dobroj mjeri zapuštene ili preorane, stoga razvoj tih pista će u dobroj mjeri ovisiti o zainteresiranosti jedinica lokalne samouprave i njihovih mogućnosti za ponudom u turističko-gospodarskom smislu.

Vodnogospodarski sustav (vodoopskrba, odvodnja, uređenje vodotoka i voda, melioracijska odvodnja)

Korištenje

voda Za područje Požeško-slavonske županije može se slobodno reći da je jedan od većih problema problem s pitkom vodom i javnim vodoopskrbnim sustavom uz ograničenost raspoloživih izvora javne vodoopskrbe. Osnovna značajka javnog vodoopskrbnog sustava su nedovoljne količine pitke vode u ljetnom periodu zbog povećane potrošnje i smanjenja izdašnosti te neizgrađenosti javnih vodovoda za cca 30% naselja.

Istraživanja vodnih resursa na ovom području pokazala su da se osiguranje potrebnih količina vode može tražiti u:

- korištenju podzemnih voda,
- korištenju izvora,
- korištenju površinskih voda iz slivova.

Do danas su učinjeni znatni napor u rješavanju problematike javne vodoopskrbe i može se reći da su obuhvaćeni svi vidovi korištenja vodnih resursa osim snabdijevanja iz umjetno stvorenih akumulacijskih prostora.

Stoga je pretpostavka da će se problemi u konačnici riješiti tek izgradnjom i uključivanjem akumulacija Šumetlica i Kamensko u vodoopskrbni sustav. Rezerve podzemnih voda koje su smještene u vodonosniku karbonatnih stijena treba i dalje istraživati i

iskorištavati, s obzirom da su zagađena podzemnih voda u aluvijalu rijeke Orljave sve prisutnija, a ona se koriste za potrebe javne vodoopskrbe. Također, potrebno je pristupiti otklanjanju nestašice vode na mjestu potrošnje smanjenjem gubitka u postojećem sustavu ili preraspodjelom tlakova u njemu.

Radi tako aktualnog problema potrebno je postojeće raspoložive izvore zaštititi te voditi pravovaljano gospodarstvo kako bi se omogućilo ostvarenje pretpostavki za dugoročno snabdijevanje područja Županije kvalitetnom vodom iz postojećih izvorišta i vodozahvata.

Područje Požeško-slavonske županije možemo podijeliti u dva javna vodoopskrbna područja iz čega je proizašla i organizacija opskrbe vodom. Vrše je dvije pravne osobe i to "Tekija" Požega i "Komunalno poduzeće Pakrac" iz Pakraca koje su uspostavile veće jedinstvene sisteme vodovodne mreže te brojne manje odvojene sustave. Također postoje i manji vodoopskrbni sistemi koje su izgradili sami stanovnici pojedinih naselja.

Za područje Požeštine postoje pet potencijalnih izvora vodoopskrbe: ⁵

- ⌚ **Akumulacije površinskih voda**, - u pravilu su višenamjenske (obrana od poplava, navodnjavanje, javna vodoopskrba stanovništva i industrije, razni ekološki problemi), kao jedan od mogućih izvora vodoopskrbe koji se uključuje u gospodarsku analizu razvoja vodoopskrbnog sustava;
- ⌚ **Vodonosnici aluvijalnih naslaga**, - zahvaćeni zdencima u širem području grada Požege. Vodonosnik je smješten uz rijeku Orljivu širine cca 1000-1500 m, s osnovnim značajkama:
 - plitko zalijeganje (dubina podine vodonosnika od 6-10 m),
 - mala debljina vodonosnika,
 - nagibna ploha prati tok rijeke Orljave,
 - podinu vodonosnika čine lapori i laporovite do pjeskovite gline,
 - prekrivenost slabim slojem pokrivača od praha i gline debljine 1 do 7 m,
 - velika propustljivost šljunaka i pijeska.
 Zbog male debljine slabopropusnog pokrivača i urbaniziranosti kraja vodonosnik je ugrožen od mogućeg zagađivanja;
- ⌚ **Izvori na padinama okolnog gorja**.
Svrha svakog sustava za opskrbu vodom je da se voda na optimalan način i uz minimalne troškove dovede od izvorišta do potrošača.

Djelatnost javne vodoopskrbe na cijelom području Požeštine, koju čine gradovi Požega i Pleternica, te općine Kutjevo, Velika, Jakšić, Kaptol, Brestovac i ^ aglin, obavlja Tekija d.o.o. komunalnih djelatnosti.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine na ovom području živjelo je 71.750 stanovnika, a područje obuhvaća oko 1.200 km².

Prema broju stanovnika riješenu vodoopskrbu iz javnog vodovoda ima 73% stanovništva. Najbolja riješenost je na području grada Požege - 93%, a najlošija na području Općine Jakšić - 41%. Grad Pleternica ima riješenu javnu vodoopskrbu za 51% stanovništva, Općina Kutjevo 65%, Općina Velika 87%, Općina Kaptol 65%, Općina Brestovac 47% i Općina ^ aglin 69%. Regionalni vodoopskrbni sustav Požeštine kombiniranog je tipa, gravitacijsko-tlačni, a čine ga dva crpilišta, dva izvorišta i dva površinska zahvata.

Crpilište Zapadno polje formirano je između 1964. i 1995. godine. Sačinjavaju ga 10 malih zdenaca tzv. "teglica" s niskotlačnim crpkama i sabirnim spremnikom te 10 zdenaca iz kojih se voda nakon dezinfekcije upućuje prema potrošačima i vodospremi Sv. Vid zapremine 3000 m³. Voda se zahvaća iz vodonosnika aluvijalnih naslaga rijeke Orljave. On se sastoji od sitno do krupnozrnatog šljunka s primjesama pijeska. Debljina mu varira od 4 do 6m s krovinom vodonosnika od 2 do 5m u području crpilišta. Razine vode u eksploatacijskim zdencima ovise o režimu rada crpilišta i hidrološkim uvjetima. Crpne količine, ovisno o periodu godine i stanju vodonosnika, kreću se od 60 do 80l/s. Tijekom posljednje tri godine izvršena je kompletna rekonstrukcija i modernizacija crpilišta koja je uključila građevinske radove, zamjenu strojarke i elektro-opreme, ugradnju nove opreme za dezinfekciju plinskim klorom, ugradnju elektroagregata za rezervno napajanje električnom energijom te uspostavu telemetrijskog nadzora i upravljanja upravljačkim centrom i vlastitom radijskom mrežom za prijenos informacija i naredbi. Temeljem spomenutog omogućeno je pojačano prihranjivanje crpilišta nakon izgradnje vrećaste gumene brane u uzvodnom dijelu rijeke Orljave.

Crpilište Luka sastoji se od četiri zdenca ukupnog kapaciteta oko 60l/s, mjerno-klorne stanice i transformatorske stanice s agregatskim postrojenjem za napajanje električnom energijom. Crpilište je cjevovodom povezano preko crpilišta Zapadno polje s postojećim gradskim sustavom i vodospremom Sv. Vid. Telemetrijskom vezom po vezano je s centrom za nadzor i upravljanje regionalnim vodoopskrbnim sustavom Požeštine i jedno je od najsuvremenijih crpilišta u Republici Hrvatskoj.

Crpilište Istočno polje sastoji se od tri zdenca ukupnog kapaciteta oko 20 l/s. Od početka 1997. godine crpilište je isključeno iz javne vodoopskrbe zbog zagađ enja lakohlapivim ugljikovodicima. Kontinuiranim crpljenjem i analizama vode crpilište je oslobođ eno zagađ enja, ali mu prijete velika opasnost od ponovnog zagađ enja iz industrijske zone, kolektora, otpadnih voda željezničke pruge, istočne obilaznice grada Požege. Kao takvo u budućnosti se eventualno može koristiti za zadovoljavanje potreba za tehnološkom, odnosno tehničkom vodom.

Zahvat **izvorišta Veličanke**, preljavnog tipa, na kontaktu trijaskih karbonatnih stijena i paleozoika, nalazi se na 515 m nadmorske visine. Postojeća kaptaža izvora Veličanke drenira isključivo preljavne vode izvorišta, koje su u vrijeme ljetnih i jesenskih mjeseci nedostatne za javnu vodoopskrbu. U razdoblju zima - proljeće pojavljuje se višak preljavnih količina vode koje postojeći cjevovodi ne mogu prihvatiti. Izvorište ima adekvatnu opremu za dezinfekciju vode. Zahvaćene količine vode se kreću, ovisno o hidrološkim uvjetima, od 20 do 110 l/s.

Zahvat **izvorišta Stražemanke** smješten je neposredno uz lijevi bok vodotoka Stražemanke na koti od 427 m nadmorske visine. Izdašnost izvorišta je od 35 do 40 l/s, a mala kolebanja upućuju na zaključak o usporenoj cirkulaciji podzemne vode kroz trijasko karbonatne stijene, mjestimice i kroz propusniji dio paleozojskog kompleksa.

Površinski zahvati na Kutjevačkoj rici i Bistri su zahvati vodotoka bočnim galerijama pojedinačnog kapaciteta 10 l/s. Problem ovih zahvata je zamućenje kod obilnijih padalina i nužnost isključenja iz javne vodoopskrbe. Zahvat Bistre s izgrađenom filtrirnicom potrebno je opremiti buster crpkama za upuštanje u vodoopskrbni sistem.

Uz regionalni vodoopskrbni sustav postoji niz malih sustava s kaptažama izvorišta izdašnosti od 0,5 do 5,0 l/s. Samostalni lokalni vodoopskrbni sustavi koji su dugoročno planirani kao dio regionalnog sustava su: ^ aglinski sustav, Paka, Sovski dol, Djedina Rijeka, Brodski Brđani, Stara Lipa, Orljavac, Gučani, Bučje; Podgorje, Doljnovci i Zagrađe. Nekoliko malih sustava nalazi se u području posebne državne skrbi kao što su Zvečevo, Kamensko, Šnjegavić, Rasna i Jeminovac.

Osnovni problem većine od ovih zahvata je pojednostavljena izgradnja zahvatnih građevina i zamućenje kod obilnijih padalina. Nužna je ugradnja opreme za mjerenje zahvaćenih količina vode te opreme za dezinfekciju.

Javnu vodoopskrbnu mrežu čini oko 350 km transportnih i distributivnih cjevovoda. Osnovna im je karakteristika nedovoljno iskorištenje postojećih resursa i nemogućnost opskrbe vodom velikog dijela područja Požeštine. Na distributivnoj mreži priključeno je oko 13.000 potrošača. Ukupna godišnja količina isporučene vode iznosi oko 2.700.000 m³.

Razveden vodoopskrbni sustav, izrađen od svih vrsta materijala, zahtijeva dobru organizaciju i pouzdanu opremu za održavanje i upravljanje. Izrada internih standarda i ugradnja kvalitetnih materijala i opreme osnovni su preduvjet dugovječnosti i pouzdanosti sustava uz minimalne troškove održavanja.

Javni vodoopskrbni sustav Požeštine dugoročno gledano suočava se s dva problema: nedovoljno raspoloživom količinom vode potrebnom za zadovoljavanje rastućih potreba stanovništva, nepostojanjem odgovarajuće vodoopskrbne mreže koja bi povezala čitavo područje i osigurala opskrbu vodom svih naselja.

Idejnim rješenjem "**Regionalnog vodoopskrbnog sustava Požeštine**" izrađenim 1997. godine i matematičkom simulacijom alternativnih rješenja definirani su glavni pravci povezivanja postojećih, ali i budućih izvorišta i crpilišta s gotovo svim naseljima Požeštine. Ovaj projekt razmatra period do 2022. godine. Daljnji razvoj javne vodoopskrbe Požeštine planiran je kroz dvije faze od kojih je prva već u realizaciji izgradnjom crpilišta Luka u Požegi, te cjevodima Požega - Toranj i Požega - Jakšić - Cerovac, Kaptol-Eminovci. Druga faza obuhvaća daljnju izgradnju transportnih cjevovoda, vodosprema, precrpnih stanica, regulacijskih čvorova i dr.

Kod svakog crpilišta (vodozahvata) "**ako to nije učinjeno**" potrebno je odrediti zone sanitarne zaštite crpilišta kroz I. II. i III.A i III.B zonu a temeljem Pravilnika o zaštitnim mjerama i uvjetima za određivanje zona sanitarne zaštite izvorišta voda za piće.

I. zona obuhvaća prostor oko crpilišta (područje crpilišta) u širini od 50 m oko zahvata vode. Unutar I. zaštitne zone objekti, priprema, i distribucija vode mora biti u vlasništvu poduzeća koje je dobilo koncesiju te je pristup na područje crpilišta dozvoljen samo djelatnicima koji rade na objektima unutar zone te nadležnim inspekcijskim organima i dr.

II. zona - predstavlja užu zaštitno područje koje je identično s I. zonom, ali mora biti toliko da se voda u njemu zadrži najmanje 50 dana prije ulaska u vodozahvat.

III. A zona - unutrašnji dio šireg zaštitnog područja, obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti od 2 km kružno oko vodozahvata. Unutar unutrašnjeg dijela šireg zaštitnog područja propisana su određene mjere zaštite:

- zabranjuje se skidanje zaštitnog pokrova, otkrivanje vodonosnika, izgradnja podzemnih spremišta i upuštanje otpadnih voda u tlo,
- zabranjuje se izgradnja objekata bazične ind. te objekata s nuklearnom ili dr. za vodu opasnom tehnologijom kao i cjevovoda za tekućine opasne i štetne za vodu,
- zabranjuje se istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina te izrada istražnih i eksploatacijskih bušтина, osim onih u funkciji zahvata vode,
- zabranjuje se formiranje deponija i izgradnja uređaja za spaljivanje smeća i pročišćavanje otpadnih voda,
- zabranjuje se izgradnja naselja, farmi, bolnica, odmarališta, industrijskih i zanatskih pogona, ukoliko se njihova otpadna voda ne odvede vodonepropusnom kanalizacijom izvan III.A zaštitne zone,
- dosadašnja poljoprivredna djelatnost može se nastaviti pod uvjetom zabrane otvorenog uskladištenja i neadekvatne primjene gnojiva kao i kemijskih sredstava za zaštitu i regulaciju rasta biljki.

III. B zona - vanjski dio šireg zaštitnog područja, do granice priljevnog područja unutar kojeg su propisane određene mjere zaštite:

- zabranjuje se upuštanje otpadnih voda u tlo,
- zabranjuje se izgradnja pogona koji ispuštaju radioaktivne ili druge za vodu štetne ili opasne tvari ili otpadne vode (rafinerija nafte, nuklearni reaktori, metaloprerađivačke, kemijske i dr. tvornice),
- zabranjuje se odlaganje, zadržavanje ili odstranjivanje uvođenjem u podzemlje radioaktivnih ili drugih za vodu opasnih tvari,
- zabranjuje se izgradnja cjevovoda za tekućine koje su štetne i opasne za vodu.

Vodocrpiliš na zona u Pleternici Područje Vesele

(Zdenci su izgrađeni ali još nisu uključeni u vodoopskrbni sustav Požeštine.)

Na poziciji između prometnice Požega - Pleternica i vodotoka rijeke Orljave određena je sljedeća zona sanitarne zaštite crpilišta:

I. ZONA - područje crpilišta

II. ZONA - uže zaštitno područje - identično je s I. zonom

III.A ZONA- unutrašnji dio šireg zaštitnog područja,

III.B ZONA- vanjski dio šireg zaštitnog područja.

I. ZONA – PODRUČJE CRPILIŠTA

Područje crpilišta (I. zona) obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti 50m oko zahvata vode. Zemljište i prostor I. zone kao i objekti za eksploataciju, pripremu i distribuciju vode moraju biti u vlasništvu JP komunalnih djelatnosti. Pristup na područje crpilišta dozvoljen je samo djelatnicima koji rade na objektima u toj zoni i nadležnim inspekcijskim organima, a drugim osobama uz odobrenje nadležne organizacije.

Mjere zaštite područja crpilišta (I. zona) sprečavaju pristup zdencima, a ostvaruju se:

- postavljanjem stabilne ograde oko zdenca na udaljenosti 50 m,
- postavljanjem ploča s natpisom "Pristup strogo zabranjen",
- zabranom izgradnje objekata, izvođenja radova i obavljanja djelatnosti,
- zabranom svake poljoprivredne djelatnosti kao i uporabe gnojiva, pesticida, insekticida i biocida,
- zabranom svake djelatnosti koja nije u funkciji zahvata vode.

Otpadne vode crpilišta treba vodonepropusnom kanalizacijom odvesti izvan I. zaštitne zone.

II. ZONA – UŽE ZAŠTITNO PODRUČJE

Područje uže zaštitne zone (II zona) mora biti toliko da se voda u njemu zadrži najmanje 50 dana prije ulaska u vodozahvat što je za narečenu lokaciju i dokazano (čestice vode od površine terena do vodonosnog sloja putuje više od 70 dana), stoga II zaštitnu zonu nije potrebno izdvajati, jer se mjere zaštite II zaštitne zone ostvaruju unutar područja zahvata vode.

III. A ZONA – UNUTRAŠNJI DIO ŠIREG ZAŠTITNOG PODRUČJA

Šire vodozaštitno područje – unutrašnji dio (IIIA zona) obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti 2km kružno oko vodozahvata.

Mjere zaštite su iste kao u predhodnim lokacijama III.A zone.

Postojeće stanje na površini III.A zone ne zadovoljava sigurnost crpilišta (naselje, ceste, gospodarski objekti), pa bi mjere zaštite od potencijalnih zagađivača bile:

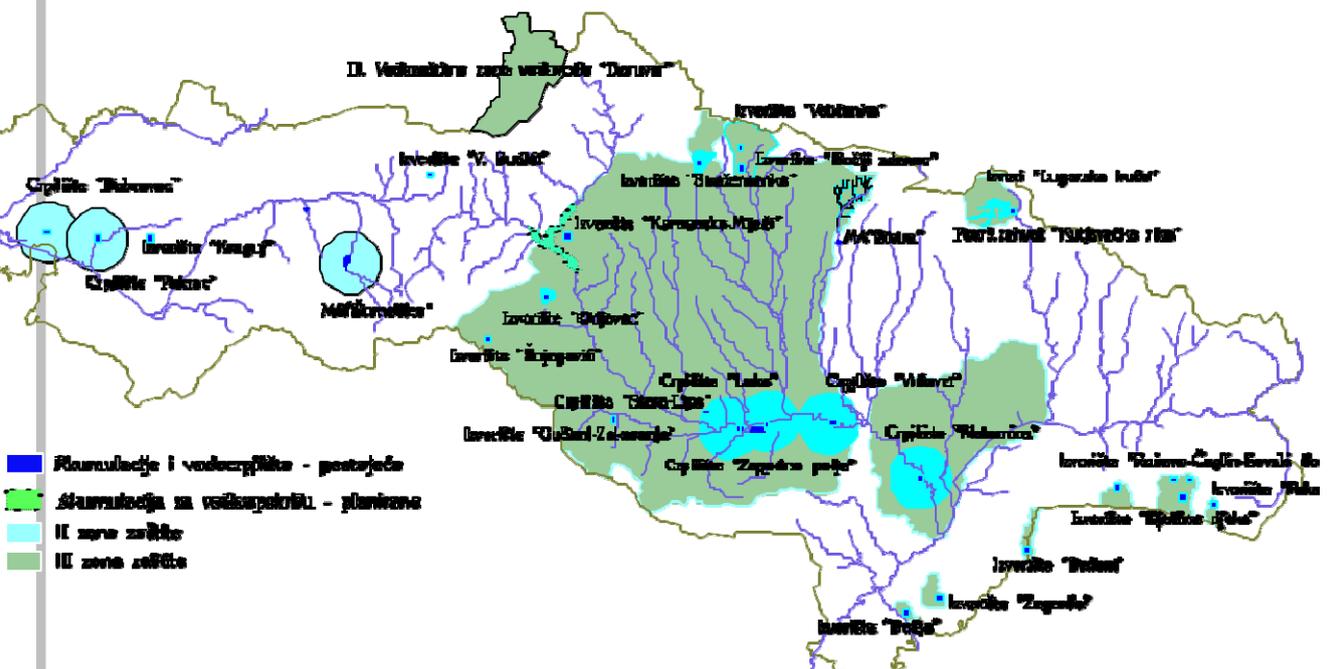
- Utvrđivanje inicijalnog sadržaja i organiziranje vodonepropusne kanalizacije grada Pleternica i naselja Vesela u III.A zoni crpilišta. Odvodnja komunalnih otpadnih voda izvan zaštitnih zona;
- Izrada površinskog obuhvata vodonepropusnog kanala male i srednje vode kojim bi se površinske vode odvele izvan zaštitnih zona crpilišta;
- Na prometnicama u dodiru s vodocrpilnim područjem ograničiti brzinu kretanja i zabraniti zaustavljanje vozila s opasnim teretom.

III.B ZONA – VANJSKI DIO ŠIREG ZAŠTITNOG PODRUČJA

Šire vodozaštitno područje – vanjski dio (III.B zona) obuhvaća područje omeđeno na sjeveru cestom Jakšić – Kula, istočnu granicu čini cesta Kula – Knešci do vodotoka Londža. Južnu granicu čini vodotok Londža do ušća u Orjavu, poljski put u predjelu Tribļjavica do naselja Sulkovci. Istočnu granicu čine šumski putovi u predjelu Vražjak, Tromeda, Kamenjar, kroz Srednje Selo do Orļave, te Vetovka, od ušća do mjesta Jakšić.

Mjere zaštite su iste kao u predhodnim lokacijama III.B zone s dopunom zabrane formiranja pozajmišta građevinskog materijala (šljunak, pijesak, glina.).

Imajući u vidu redoslijed radova za područje Požeštine, potrebno je izvršiti uklapanje u sustav novih crpilišta te razvoj javne vodoopskrbne mreže u smjeru istok - zapad, povezivanjem lokalnih vodovoda u jedinstveni centralni vodoopskrbni sustav, te izgradnju cjevovoda, precrpnica i vodosprema nužnih s obzirom na planirani rast potrošnje i postotka pokrivenosti stanovništva vodoopskrbom.

Projektnim rješenjem dugoročnog sustava javne vodoopskrbe planira se pokrivenost vodoopskrbom stanovništva Požeštine od 98%, dok bi preostali dio stanovništva i naselja pretežno brdskog dijela Požeštine u općinama Velika, Požega, Kaptol, Pleternica, Brestovac i ^ aglin rješenja pita nja javne vodoopskrbe planirao iz postojećih lokalnih izvora.

Unutar prve faze dugoročnog rješenja sustava vodoopskrbe Požeštine proširenje se vrši prema istoku Županije, opskrbljujući njezin središnji dio, zatim unutar općine ^ aglin. Na zapadnom dijelu ranije općine Požega proširenje obuhvaća općinu Brestovac a na južnom dijelu grad Pleternicu s okolnim naseljima s dodanim svim elementima i potrebnim objektima (vodosprema, precrpnice) kako bi sustav mogao funkcionirati kao cijelina.

Potrebe za vodom procijenjene vodoopskrbnim rješenjem bazirane su na egzatnim pokazateljima i to broju stanovnika, specifičnoj potrošnji te koeficijentima oscilacije. Kako bi se dobila ukupna potrošnja vode centralnog vodoopskrbnog sustava Požeštine, sumi svih vrijednosti potreba za vodom za pojedine gradove i općine, potrebno je dodati i industrijsku potrošnju vode.

Potrebe za vodom do 2022. god. pojedinih naselja koja su priključena na javni vodoopskrbni sustav Požeštine su prikazane na tabeli br. 22.

Tablica br. 22

Naziv grada/općine	Qmax.dan (l/s/24h)
Grad Požega	132,94
Općina Velika	27,39
Općina Kutjevo	29,98
Grad Pleternica	53,24
Općina Jakšić	18,99
Općina Kaptol	14,15
Općina Brestovac	17,22
Općina ^ aglin	11,81

Proračun potrebne količine za grad Požegu i raspored tih količina unutar gradskog područja koristi podjelu grada na vodoopskrbne zone (zona 1 do zona 5).

Ukupna potreba za vodom svih naselja na području Požeštine u godini 2022. godine za srednji sat u maksimalnom danu iznosi 335 l/s, uključujući u to i industrijske potrebe za vodom, iz čega proizlazi da se planira potrošnja vode veća za cca 30% u odnosu na 2001. god.

Vodoopskrba na području Pakračko-Lipičkog dijela županije vezana je za vodozahvat na potoku Š umetlica, zdenaca Kukunjevac I i II i sustav bunara u Pakracu.

Vodozahvat na potoku Š umetlica je 2 km uzvodno od brane na lokaciji Badnjašica na području grada Pakraca s mogućnošću iskorištavanja od 35l/s. Opskrbljuje vodom za piće naselja i gradove Pakraca i Lipika te naselja Filipovac kao i dio Kukunjevca, a povezan je u jedan jedinstveni sustav. U vrijeme ratnih razaranja i nemogućnosti opskrbe stanovništva iz vodohazvata Š umetlica (1992/93.), kao zamjensko rješenje izbušen je zdenac B-1 (profil 600 mm i dubine 17 m) za potrebe opskrbe stanovništva pitkom vodom u mjestu Dobrovac s izdašnošću 5l/s. Crpilište je smješteno cca 3 km od grada Lipika, ali nije u funkciji vodoopskrbe stanovništva, već se koristi u industrijske svrhe. Zdenci Vodoopskrbni sustav Pakrac čine dva zdenca Z-1 i Z-2 i trenutno nisu u funkciji vodoopskrbe zbog vrlo male izdašnosti od 1l/s, ali ostaju kao alternativno rješenje za nužne potrebe.

Područja na kojima se nalazi vodozahvat Š umetlica i zdenac Z-1 (B-1) u Kukunjevcu moraju biti zaštićena od namjernog ili slučajnog zagađenja i od drugih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na zdravstvenu ispravnost vode ili izdašnost izvora. Zaštita područja provodi se utvrđivanjem zona sanitarne zaštite i provođenjem mjera zaštite u njima te treba biti u skladu s Odlukom koju donese gradska vijeća gradova Pakrac i Lipik.

Područje Badljevine, Pakračke Poljane, Antunovca, Gaja, Marinog Sela, Brezina i dijela Kukunjevca, trenutno nije u sastavu vodoopskrbnog sustava. Izgradnjom akumulacijskog jezera Š umetlica sva naselja bi trebala biti uvezana u jedinstven vodoopskrbni sustav prema odredbi budućeg plana razvoja vodoopskrbnih cjevovoda.

Idejnim rješenjem “**Vodoopskrbe gradova Pakraca i Lipika**”⁶ izrađ enim u prosincu 1999. godine “HIDROPROJEKT-ING”-a Zagreb obuhvaćena je analitika razvoja vodoopskrbe. Navedeno područje obuhvata gradova Pakraca i Lipika pod uvjetom izgradnje i dovršenja akumulacijskog jezera Š umetlica kojim će biti osiguran kontinuirani dotok vode u vodoopskrbni sustav u količini od 200 l/s, što bi trebalo biti oko 68% od prosječnih

dnevnih potreba stanovništva i industrije. Za predviđ enu razliku postotka kao rezerva postoji mogućnost povezivanja vodoopskrbnog sustava sa susjednim koji nemaju potrebne količine vode.

Idejnim rješenjem je konstatirana činjenica prisutnosti velikih udaljenosti između mjesta potrošnje i izvorišta što je slučaj za akumulaciju Š umetlica – Pakrac 15 km,

Pakrac – Lipik 4 km, Lipik – Marino Selo 15 km. Jedna od karakteristika ovog prostora je velika visinska razlika mogućih korisnika. Kreće se između 110 i 500 m.n.m.

Stoga je čitavo područje podijeljeno na četiri visinske vodoopskrbne zone koje funkcioniraju neovisno, svaka sa svojim vodospremnikom koji ima funkciju izjednačavanja dnevnih i satnih oscilacija potrošnje naselja pojedine zone.

I vodoopskrbna zona obuhvaća 36 naselja smještenih u sjevernom i istočnom dijelu grada Pakraca, od kote terena 150 m.n.m. do 540 m.n.m. Pretpostavka je da za ovo područje I. zone prosječne potrebe za vodom su oko 10-14 l/s. Unutar ove zone potrebno je izgraditi vodospremnik na Krndiji s kapacitetom od 500 m³ sjeveroistočno od naselja Prekopakra (na koti 250 m.n.m.). Namjena vodospremnika je izravnavanje satnih oscilacija potrošnje naselja Pakračke gore i naselja smještenih u sjevernom dijelu Pakraca. U vodospremnik će se voda gravitacijski dovoditi iz akumulacije Š umetlice posredstvom postojećeg magistralnog cjevovoda do D. Š umetlice dužine oko 5,4 km, projektiranog magistralnog cjevovoda od D. Š umetlice preko Španovice do vodospremnika na Krndiji.

Projektirani magistralni cjevovod je promjera od fi 200 mm do fi 300 mm, dužine oko 10 km. Izgradnjom vodospremnika smanjuje se potreban kapacitet glavnog dovodnog cjevovoda za ovu vodoopskrbnu zonu kojeg trasa prolazi od D. Š umetlice kroz naselja Španovica, Dragalić, Kusunje, Prekopakra do Krndije. Položajem vodospremnika I. vodoopskrbne zone Krndija kao središnjeg postigla se mogućnost postavljanja odvodnog cjevovoda u smjeru

- **naselja na Pakračkoj gori (Novi i Stari Majur, Batinjan, M.Banovac, G. Obrijež),**
- **naselja smještenih sjeverno od Pakračke gore, (Dereza, Omanovac, Badljevine, G. i D. Obrijež, Ploštine, Kapetanovo Polje, Toranj).**

Iz ove vodoopskrbne zone moguća je i opskrba naselja sjevernog dijela grada Lipika te dovod vode u Bjelovarsko-bilogorsku županiju izgradnjom cjevovoda fi 200 mm od Stržićevca do Antunovca. Naselja smještena u istočnom dijelu grada Pakraca - Branešci, Ožegovci, Bučje, Budići, Glavice Zabrdске, Prgomelje, Tisovac, Koturići, Rogulje, Cikote, Bjelajci) bi se opskrbljivala iz dovodnog cjevovoda promjera fi 200 mm i fi 150 mm od Španovice preko Bučja do Glavice Zabrdске uz potrebnu interpolaciju dviju precrpnica te izgradnjom opskrbnih cjevovoda fi 100 mm od ostalih naselja, uz potrebnu interpolaciju 17 precrpnica kapaciteta do 10 l/s u naseljima Gornji Grahovljani, Branešci, Bučje, V. Budići, Popovac Zabrdски, Prgomelje Zabrdsko, Rogulje Zabrdске, Bjelajci.

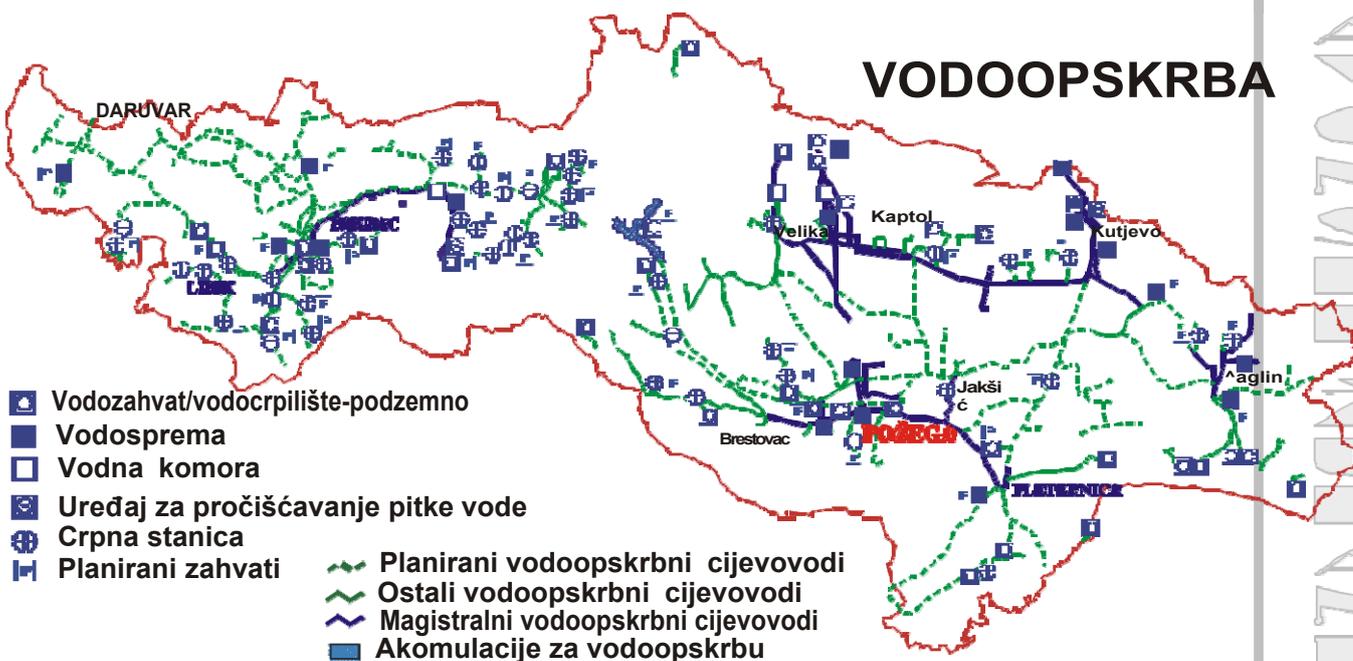
⁶ “Vodoopskrba grada Pakraca i Lipika” – idejno rješenje, Hidroprojekt-ing br. 79/2000

II vodoopskrbna zona obuhvaća naselja Prekopakra i Klisa i potrebe za vodom od 5,5 l/s. Vodoopskrbna mreža Prekopakre spojena je na glavni dovodni cijevovod fi 350mm od prekidne komore D. Š umetlica do vodospremnika Pakrac, dok je za opskrbu viših dijelova naselja Prekopakra, odnosno naselja Klise projektiran cjevovod presjeka fi 250 mm.

III. vodoopskrbna zona obuhvaća 17 naselja smještenih na visinskim kotama od 150-330 m.n.m. Prosječna potreba za vodom stanovnika i industrije na području III. vodoopskrbne zone iznosi oko 47 l/s. Ovoj vodoopskrbnoj zoni služi postojeći vodospremnik Pakrac zapremine 1800 m³. Zona obuhvaća naselja Pakrac, Filipovac, više dijelove Lipika (istočni dio), DiG ^aglič, Kovačevac, Bjelanovac, Brusnik, Bukovčane, Japaga. Za vodoopskrbu naselja smještenih na obroncima Psunja – Brusnik, DiG Subocka, potrebna je interpolacija 9 precrpnih stanica kapaciteta do 17 l/s. Za osiguranje dnevno satnih oscilacija potrošnje u dugoročnom razdoblju potrebno je dimenzionirati vodospremnik Pakrac na 3600 m³. Tom će se zapreminom osigurati 83% maksimalne dnevne potrošnje III. vodoopskrbne zone. (postojeće zapremine udovoljavaju 42% dnevnoj potrošnji).

IV. vodoopskrbna zona obuhvaća 14 naselja i niže dijelove grada Lipika. Prosječna potreba za vodom stanovnika i industrije na području ove vodoopskrbne zone iznosi oko 44 l/s. Opskrbljivanje dnevno-satne oscilacije područja podmiruje se iz planiranog vodospremnika Lipik zapremine 2x750 m³ iz postojećeg izvorišta Dobrovac, maksimalne izdašnosti 12,5 l/s. Doprema vode u ovu vodoopskrbnu zonu moguća je i iz I. vodoopskrbne zone kod naselja Stričićevac. Zapremina vodospremnika Lipik definirana je prema kontinuiranom dotoku prosječne satne potrošnje vodoopskrbnog područja IV. zone iz vodospremnika Pakrac (oko 56 l/s), te prema pretpostavljenom režimu rada crpilišta Dobrovac.

Za rješavanje problematike vodoopskrbe ovog područja predviđ a se izgradnja vodotornja u naselju Poljana kojim bi se osiguralo podmirenje potrošnje u uvjetima maksimalne satne potrošnje i protupožarne zaštite u naseljima Poljana i Antunovac. Kapacitet zapremine vodospremnika bi bio 150 m³. Za naselja Korita, Bujavica potrebno bi bilo izvršiti interpolacijom 4 precrpne stanice.

- Opskrba ribnjaka vodom

Novim metodama uzgoja riba zahtijeva se gotovo kontinuirani izlov u vrijeme proizvodne sezone zbog permanentne opskrbe tržišta, a to traži znatno povećanje ribnjačarskih površina u Požeštini nego što su one danas. Treba računati da u ovom i u idućem razdoblju sve se više pojavljuje problem u vezi s opskrbom ribnjaka potrebnim količinama vode, pojavljivanjem novih korisnika. Voda je postala limitirajući faktora razvoja, pa će biti potrebno znatno veće ekonomiziranje raspoloživim vodnim resursima.

Moguće lokacije toplovodnih ribnjaka u slivu rijeke Orljave su:

1. Vilički površine 62 ha,
2. Perenjački površina 74 ha,
3. Orljivica površine 88 ha,
4. Kaptolka površina 89 ha,
5. Vetovka površina 182 ha,
6. Vrbova površina 142 ha,
7. Londža ušće površine 204 ha i
8. Londža - ^aglin površine 150 ha.

Područja ribnjaka predviđena prostorno -planskom dokumentacijom sjeverno i južno od grada Pleternice (dio ribnjaka Vrbova, dio ribnjaka Vetovka i dio ribnjaka Londža ušće) u ukupnoj površini cca 457,68 ha kao područja moguće prenamjene potrebno je uskalditi s budućom namjenom prostora vezanom za:

- vodozadržna područja i
- prometni koridor poveznice županijskog središta s autocestom.

Stoga ukupna površina ribnjačarskih površina ostaje upitna, ali prema dosadašnjim pokazateljima i proračunima opskrba vodom planiranih ribnjačarskih površina nije upitna.

Također treba valorizirati vodoizlivačnicu da ribnjaci preuzimaju vodu iz recepijenta s određenom količinom zagađenja te njihovim iskorištavanjem te površine ribnjaka preuzimaju ulogu biološkog filtera. Iz naprijed navedenoga treba dobro razmisliti da uzgoj slatkovodnih riba na ribnjačarskim površinama ulaze u sastav Javnog vodnog dobra.

- Iskorištavanje vode u energetske svrhe prema programu "mahe"

Prema projektu Energetskog instituta "Hrvoje Požar" predviđene su 4 lokacije na vodotoku Brzaja i 8 lokacija na vodotoku rijeke Orljave. Osim navedenih lokacija na županijskom području potrebno je preispitati i detaljnije valorizirati i ostale vodotoke koji bi mogli ući u daljnu fazu mogućeg iskorištavanja za potrebe energetskog iskorištavanja. Stoga je neophodno poduzeti aktivnosti na realizaciji projekta ukoliko u narednom razdoblju bude interesa za njegovo iskorištavanje, pritom vodeći brigu o zahtjevima zaštite okoliša.

- Iskorištavanje geotermalnih

izvora Dosadašnja istraživanja geotermalnih voda na području grada Lipika pokazala su da temperatura vode u ležištu mjerena na ušću bušotine iznosi 59-61°C uz prisustvo rada crpnih postrojenja koje su povećale temperaturu vode dok je ona u stvari oko 42-44°C. Prisutan je interes mogućeg korištenja termalne vode osim u zdravstveno rekreativne svrhe i za moguća dogrijavanja ili zagrijavanja objekata društveno gospodarskog karaktera. Već postoji jedan oblik korištenja geotermalne vode u prostorima Rehabilitacijskog centra Lipik, ali ipak ne tako razrađen da zadovoljava sve potrebne standarde kako to nalaže Zakon o vodama, s obzirom da se iskorištena voda ne vraća u podzemlje već se upušta u prirodu.

Također revitalizacija "staklenika" uključuje realnu mogućnost za zagrijavanjem prostora za potrebe ove grane poljoprivredne proizvodnje.

⁷ GEOIST- za geološka istraživanja, Samobor "Prikaz izvedenih istraživanja na lokaciji Lipik za potrebe punjenja mineralne vode Podravka d.d., Koprivnica, Tvornica "Studenac", Lipik, ožujka 1999. godine.

U svrhu ostvarivanja projekta potrošnje geotermalne energije potrebno je izraditi idejna rješenja i investicijske studije za privod enje geotermalnih ležišta, uz izradu idejnih rješenja za najracionalnije iskorištavanje geotermalne energije.

- Iskorištavanje termalnih izvora

U svrhu lječilišnog turizma, zdravstvene i gospodarske svrhe potreba stanovništva Županije i okolnih županija koje treba kvalitetnije iskoristiti i osmisлити prvo u jednoj sveobuhvatnoj studiji a zatim kroz kvalitetniji marketinški pristup u cilju uvezivanja svih turističkih aktivnosti Županije.

Najznačajnije termalno izvorište u Županiji je lokacija Lipika unutar bolničkog kompleksa i trenutno devastiranog i zapuštenog "ZRCA-a" iz Lipika, koji zahtijeva kompletnu revitalizaciju koja je u programu Županije i Vlade RH. Tri trenutno aktivna zdenca (dva za potrebe "Studentca" i jedan za potrebe bolnice) pokazuju da kapacitet vode u odnosu na razinu podzemne vode u bunarima opada (razdoblje 1972 - 1999. god.) te da je statička razina podzemne vode (tlaka vodenog stupca) niža za 1/3 u odnosu na početne visine, dobrim dijelom uzrokovane višegodišnjim crpljenjem.

Sljedeći termalni izvor je u naselju Velika koji se nadovezuje na rasjed uz vodotok Dubočanka a prije pritoka Veličanke. Voda se koristi u bazenima otvorenog tipa koji su trenutno u fazi rekonstrukcije i sanacije. Prisustvo nekontroliranog odlijevanja tople vode, treba usmjeriti na jedno mjesto koje će kaptažom obuhvati i usmjeriti na jedno ili više izljevni h mjesta. Također je potrebno pristupiti daljnjem istraživanju i bušenju izvora na većim dubinama u svrhu mogućeg terapijskog korištenja vode, jer je prisutan interes mogućeg korištenja termalne vode u zdravstveno -rekreativne svrhe. Dosadašnja dva bunara ne pokazuju veću izdašnost a relativno su niske temperature vode. Bušotina raspoložu temperaturom vode od cca 23,2°C - 25,6°C kapaciteta od 0,71-5 l/s⁸.

Dosadašnjim istraživanjima uočena su brojna neriješena pitanja geneze i starosti vodocrpilišta kojima je u budućim istraživanjima potrebno posvetiti više pozornosti. Eventualno nova bušenja zdenaca na području Lipika potrebno je izmjestiti izvan lokacije Parka kako ne bi došlo do interakcije međ u zdencima, kao što je sada slučaj, te ujedno izvršiti usaglašavanje sadašnjih i budućih korisnika termalne vode kako bi vodocrpilište što dulje trajalo.

- Iskorištavanje voda za potrebe punionica izvorske vode

U području Županije, postoji mogućnosti korištenja vode kroz oblik punjenja vode čistom izvorskom vodom. Planirani i istraženi kapaciteti za potrebe takvog gospodarskog zahvata predviđeni su na dijelu vodotoka Dubočanke iznad naselja Velika, sjevernije od zgrada koja pripadaju Šumarskom fakultetu. Za početak planirani kapaciteti iskorištavanja bi bili ograničeni na 2 l/sec s tendencijom povećanja prema izdašnosti izvora. Sadašnja izdašnost iznosi cca 40 l/sec što upućuje na neznatnu iskorištenost postojećeg izvora. Od dijela kapitaže na izvoru do mjesta prerade vode postavila bi se cijevna mreža dok bi objekat za obradu vode bio smješten u naselju Velika. Kako ovaj dio prostora u kojem se planira kapitaža potpada prostoru parka prirode "Papuk", PPŽ nema nadležnost planirati aktivnosti na području prostora koja su smještena u planu višega reda tj. PPPO parka prirode "Papuk", stoga će se i sve aktivnosti na realizaciji projekta kordinirati pri izradi tog planom.

Uz ovaj planirani zahvat također je potrebna valorizacija već postojećih zahvata koji su u funkciji, i koje bi trebalo zadržati uz maksimalno poštivanje svih vodopravnih i inih uvjeta kako bi se oni mogli i dalje koristiti i ostvarivati ekonomsku dobit, slučaj zahvata u mjestu "Ivan Dol" pri tome ne ugrožavajući ostale dijelatnosti dovodeći iste u neravnopravni položaj.

⁸ Istraživanja obrađena od strane Fakulteta za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu - Odjel za kineziološku rekreaciju "Programska, organizacijska i ekonomska osnova sportsko-rekreativnih sadržaja sa idejnim rješenjima u funkciji razvoja turističkog lokaliteta Velike u S Požezi" Zagreb, lipanj 1985.

- Iskorištavanje voda u turističko-rekreativne svrhe

U području Županije, osim već napomenutih mogućnosti korištenja vode, prisutna je i pojava uređ enja manjih vodenih površina (jez era i ribnjaka) za rekreativni sport i ribolov. Stoga je u cilju što boljeg iskorištavanja potrebno takve aktivnosti poticati i pritom ih i osmisliti i na drugim lokacijama.

Zaštita voda

Mada su već evidentirana zagađ enja vodotoka na području Županije (sl ivova rijeka Orljave i Pakre) ipak se mora napomenuti da su svi vodotoci slivova svrstani u I. vrstu za gornje tokove vodotoka, dok u donjim tokovima su svrstani u II. vrstu. U pojedinim dionicama kod niskih vodostaja vodotoci su u IV i V. vrsti.

Postoji široki spektar zagađ ivača vodotoka pa su zagađ enja nastala:

1. direktnim ispuštanjem komunalnih otpadnih voda bez čišćenja,
2. direktnim ispuštanjem otpadnih voda bez predtretmana tehnoloških otpadnih voda u industriji, radom pogona male privrede, farmama i mini farmama,
3. ispiranjem stajskih i mineralnih gnojiva, te nekontroliranom uporabom pesticida s poljoprivrednih površina,
4. zagađ enjem oborinskih voda s prometnica i drugih manipulativno-prometnih površina,
5. zagađ enjem s deponija komunalnog otpada i dr.

Područje zaštite voda predstavlja skup pokazatelja koji predstavljaju kriterije za razvrstavanje voda po kvaliteti. Tako prema stupnju zagađ enja, a na osnovu normativa, vrši se podjela voda na vrste. Površinska i podzemna voda se može svrstati u pet glavnih vrsta, temeljem Uredbe o klasifikaciji voda.

Zaštita podzemnih voda

Podzemne vode za područje Županije uglavnom predstavljaju glavni rezervoar voda iz kojih se crpe ili će se crpiti najveće količine voda. Crpilišta su uglavnom smještene u zoni postojećih vodotoka rijeka Orljave i Pakre, (Zapadno i Istočno crpilište kod Požege, u Pakracu i Lipiku te buduće u Pleternici). Kod svih slučajeva zalihe voda su relativno male, jer su vodonosni slojevi relativno plitki. Zone crpilišta su nepovoljno smještene u prostoru u smislu zaštite, te su mogućnosti zagađ ivanja, s obzirom da su crpilišta omeđ ena prometnicama i neposredno ugrožena od raznih utjecaja realne. Osjetljivost zona crpilišta je vrlo velika i zbog toga je potrebno vršiti zaštitu područja, jer u slučajevima ekološke katastrofe, može doći do zagađ ivanja takvih razmjera da crpilišta budu neupotrebljiva dugi niz godina.

Kod eksploatacije podzemnih voda uglavnom se iskorištavaju dinamičke rezerve vode iako se često dešava da se zadire i u zonu statičkih rezervi, ukoliko one zadovoljavaju kriterije crpljenja. Stoga je neophodno potrebno izvršiti sva potrebna mjerenja rezerve podzemne vode, jer nije povoljno kad se zahvaća područje statičkih rezervi podzemnih voda.

Pri realizaciji potrebno je koristiti:

- Zakon o vodama,
- Uredbe o kategorizaciji vodotoka, plan za zaštitu voda od zagađ enja,
- Uredba o maksimalno dozvoljenim koncentracijama opasnih tvari u vodama i obalnom moru,
- Županijski plana za zaštitu voda za područje Požeško-slavonske županije,
- Pravilnik o zaštitnim mjerama i uvjetima za određ ivanje zona sanitarne zaštite izvorišta vode za piće koji definira

- zone sanitarne zaštite i to :
- III. zona - šire vodozaštitno područje,
 - II. zona - uže vodozaštitno područje,
 - I. zona - područja izvorišta.

Planom se predviđaju usmjerenja :

1. Zaštita voda u vodotocima i podzemnim nalazištima od onečišćenja kao jedine rezerve vode za opskrbu stanovništva vodom;
2. Sanirati ili ukloniti zagađenja uslijed kojih dolazi do ugrožavanja ili zagađivanja vode za piće na postojećim ili planiranim crpilištima i izvorištima vode;
3. Očuvanje postojeće kvalitete vode prema važećim propisima;
4. Spriječiti trend pogoršanja kvalitete podzemnih i površinskih voda, izgradnjom u prvoj etapi mehaničkih centralnih uređaja za pročišćavanje;
5. Otklanjanje mogućih izvora i uzroka zagađenja u početnoj fazi njihovog nastanka;
6. Uspostava aktivnosti na osiguranju i pravilnom postupanju s otpadom i definiranje konačnog smještaja odlagališta;
7. Uspostaviti sanitarnu zaštitu zona crpilišta za izvorišta koja trenutno još nemaju Odluku o utvrđivanju mjera;
8. Izgradivati centralne uređaje za zajedničko pročišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda;
9. Razvijati potrebnu izgradnju individualnih uređaja za pročišćavanje. Predvidjeti i inicirati izgradnju tamo gdje nema tehničkog niti ekonomskog opravdanja za izgradnju zajedničkog sustava odvodnje s centralnim uređajem za pročišćavanje;
10. Kvalitetu površinskih i podzemnih voda treba stalno kontrolirati kao i kvalitetu efluenta kojima se u vode unose zagađenja;
11. Dati prioritet obnovi ratom oštećenih i uništenih uređaja i poduzimanju mjera sanacije naročito na zaštitnim zonama izvorišta vode za piće.

Mjere zaštite na razinama RH, Županije i lokalnom nivou temeljem utvrđene Strategije prostornog uređenja RH**Na razini države prijedlog je da se:**

- provedu mjere zaštite na osnovu međunarodnih dogovora i međunarodno ratificiranih konvencija,
- Izgrade zajednički uređaji za pročišćavanje zagađenih voda s dovodnim kolektorima i ispuštima u recipijent čija veličina prelazi 50.000 ES⁹ (ekvivalenta stanovnika).
- zbrine specifični, posebno štetni i posebno opasni otpad državnog značenja,
- poduzmu mjere sanacije i kontrola ispitivanja zagađenja s prometnica i tla od republičkog značenja,
- provedu planovi povećanja malih protoka i sanacija izvanrednih zagađenja II. stupnja.

Na razini Županije predlaže se:

- izgradnja zajedničkih uređaja za pročišćavanje zagađenih voda s dovodnim kolektorom i ispuštima u recipijent čija veličina iznosi 10.000-50.000 ES,
- zbrinjavanje komunalnog i specifičnog otpada na nivou Županije,
- mjere zaštite voda od ispiranja sa prometnica, tla, erozije i dr.

Na razini lokalnog značenja:

- izgradnja uređaja do 10.000 ES i individualnih mjera zaštite,
- uređenje komunalnih deponija komunalnog otpada za potrebe općine,
- sanacija izvanrednih zagađenja I. stupnja.

Plan razvoja odvodnih sustava za županijsko područje kao osnovna mjera za osiguranje zaštite voda je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda naselja i industrije.

⁹ES-Ekvivalentni stanovnik - označava jedinicu opterećenja koja se primjenjuje u izračunavanju kapaciteta uređaja za pročišćavanje otpadnih voda ili opterećenje vodotoka, a dobije se dijeljenjem ukupnog BPK₅ (biokemiska potrošnja kisika) sa vrijednosti koja otpada na jednog stanovnika, a iznosi 60,00g kisika na dan.

Državnim planom za zaštitu voda je definirana gradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, a njoj se može pristupiti ako je završeno gradnje najmanje 70% ukupnog kapaciteta sustava javne odvodnje.

Gradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda iz kojih se otpadna voda ispušta u vodotoke ("manja osjetljiva područja"¹⁰) preporuča se završiti do:

- 2010. godine za objekte veće od 15.000 ES,
- 2025. godine za objekte između 2.000 i 15.000 ES i
- 2005. godine za objekte koji otpadne vode ispuštaju u "osjetljiva područja"¹¹, a veći su od 10.000 ES.

Postojeće stanje kanalizacijske mreže i uređaja za pročišćavanje ne udovoljava i nije adekvatno potrebama kojim bi trebalo biti pokriveno područje. Tako je do sada izgrađeno ukupno cca 243,10km za županijsko područje (Požeština-170,1 km i Pakrac-Lipik 73,0 km).

S obzirom na postojeću izgrađenost kanalizacijske mreže postoji potreba za izgradnjom takvih sustava u ostalim općinskim središtima. Sva naselja neće moći istovremeno izgrađivati uređaje za pročišćavanje i razvijati jednako odvodne sustave, iako trenutno postoje niz kritičnih mjesta kod pojedinačnih ispusta u vodotoke Veličanke, Kutjevačke rike, Orljave, Kaptolke, Londže i Pakre.

Stoga treba poduzeti aktivnosti za dovršetak, razvoj i održavanje postojećih središnjih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda većih od 50.000 ES. Trenutno takve uređaje za mehaničko-pročišćavanje imaju grad Požega i u izgradnji je i zajednički za Pakrac - Lipik.

Sustav mehaničkog pročišćavanja kao I. etapa je trenutno rješenje koje treba nadograđivati i razvijati do biološkog dijela uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Paralelno treba razvijati središnje uređaje za pročišćavanje zagađenih voda izradom kanalizacijske mreže za naselja gdje veličina uređaja iznosi od 10.000-50.000 ES kao što su naselja: Pleternica, Kutjevo i Velika¹² (koja obuhvaćaju izgradnju i dovršenje kolektorske mreže te izgradnju mehaničko-biološkog pročišćavača. Mali uređaji za pročišćavanje izgrađeni su u općinskom središtu Jakšić (4 kom i jedan je u izgradnji) i vrlo dobro funkcioniraju.

Naselja i općinska središta koja predstavljaju veće zagađivače ulaze u drugu grupu naselja (Kaptol, Aglin, Vetovo, Brestovac i Kukunjevac) i za njih se predviđa izgradnja i razvoj postojećeg kanalizacijskog sustava s izgradnjom sustava za pročišćavanje ili ugradnjom BIO-DISK-ova (postupanje otpadnih voda uz prisustvo O₂). Kao primjer može poslužiti općinsko središte naselja Jakšić s četiri mala uređaja za pročišćavanje (jedan je u izgradnji), koji funkcioniraju vrlo dobro.

Naselja koja ne ulaze u ove kategorije (naselja s malim brojem zagađivača) treba i dalje poticati da se umjesto dosadašnjeg načina odvodnje otpadnih voda u septičke taložnice usmjere na izgradnju odvodnog sustava s uređajima za pročišćavanje u više faza:

I. faza -izgradnja mehaničkog dijela uređaja za pročišćavanje, s odstranjivanjem krupnih sastojaka te upuštanje u recepijente,

II. faza -nadogradnja sistema sa biološko-kemijskim čišćenjem otpadnih voda.

U mogućim rješenjima odvodnje postoje varijantna rješenja o mogućoj odvodnji, kao zasebne sustave, kao sustavi više naselja i kao mogućnost spoja na već izgrađene kolektorske sustave.

¹⁰ Manja osjetljiva područja - su područja u koja je dopušteno ispuštanje otpadnih voda uz odgovarajući stupanj čišćenja (to su vode III., IV. i V. kategorije)

¹¹ Osjetljiva područja - su područja u koja je dopušteno otpadnih voda uz treći stupanj čišćenja (to su vode II. i III. kategorije).

¹² TEH-PROJEKT HIDRO d.d. - Rijeka 1995. - Glavni kolektor i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda.

To su naselja u općinskom središtu Velika:

- ◆ Biškupci, Stražeman, Draga, Potočani, Radovanci i Trenkovo.
- kao zasebni sistemi za svako naselje uz kombinaciju s uvezivanjem dvaju ili više naselja,
- kao zajednički sistem svih naselja,

Ugradsko područje u Pleternice za naselja:

- ◆ Gradac - priključak na kolektor Pleternica,
- ◆ Bučje, Zagrađe - kao zasebni odvojeni sistemi,
- ◆ Buk, Svilna, Resnik, - kolektor Pleternica
- kao zasebni sistem naselja
- ◆ Bzenica, Sulkovci, Bzenica - kolektor Pleternica.

Naselja općinskog središta Kaptol:

- ◆ Kaptol - Komarovci, - priključak na budući kolektor Kaptola,
- ◆ Ramanovci i Alilovci: – kao zasebni odvojeni sistemi,
- ◆ Golo Brdo, ^ešljakovci: – kao zasebni sistem
- kao sistem povezan sa kolektorom Velika

Naselja općinskog središta Jakšić

- ◆ Eminovci, Treštanovci, Svetinja:
 - kao zasebni sistemi za svako naselje,
 - kao zajednički sistem za sva naselja,
 - povezan sa kanalizacijom Požega
- ◆ Tekić, Bertelovci, Cerovac:
 - kao zasebni sistemi za svako naselje
- ◆ Radnovac, Rajsavac:
 - jedan dio Radnovca sa spojem na Jakšić,
 - drugi dio Radnovca i Rajsavac u zasebni sistem, povezan sa kanalizacijom Jakšić.

Naselja općinskog središta Kutjevo:

- ◆ Bektež, Kula, Mitrovac, Tominovac, Ferovac, Šumanovac, Bjeliševac
- kao zasebni sistemi za svako naselje
- ◆ Vetovo, Ovčare
- kao zajednički sistem za oba naselja.

Naselja općinskog središta Brestovac:

- ◆ Dolac, Brestovac, Nurkovac, Završje - povezan sa kanalizacijom Požega,
- ◆ Orljavac – Kujnik, - kao zajednički sistem za oba naselja,
- ◆ Gučani – Zakorenje, - kao zajednički sistem za oba naselja -
- kao samostalni kolektorski sistemi

Naselja općinskog središta ^aglin:

- ◆ Milanlug - povezan s budućim kolektorom ^aglin,
- ◆ Ljeskovića - samostalni kolektorski sistem.

Ugradsko područje u Požegi za naselja:

- ◆ Dervišaga – Vidovci, Mihaljevci – Golobrdci, Alaginci, Donji Emovci
- s priključkom na kolektorski sistem Požega,
- ◆ Marindvor-Bankovci-Kunovci-Štitnjak-Krivaj
- sa priključkom na kolektorski sistem Požega, kao zajednički kolektorski sistem ili kao samostalni kolektorski sistem.

Naselja gradskog središta Pakrac:

- ◆ Kusonje - Dragović - Španovica, Badljevinica, Donja Obrijež-Gornja Obrijež- Banović i, Toranj – Batinjani
- kao zajednički kolektorski sistem ili kao samostalni kolektorski sistem.

Naselja gradskog središta Lipik:

- ◆ Dobrovac-Kukunjevac, Filipovac, Antunovac-Poljana, Gaj, Klisa-priključak na kolektorski sistem Pakrac - Lipik.

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda industrije se dosad u pravilu provodila direktno u postojeće kanalizacijske sustave ili u vodotoke, stoga je potrebno postojeće kanalizacijske sustave odvojiti od industrijskih sistemom prethodnog pročišćavanja i predtretmana. Sistem odvodnje industrijskih otpadnih voda pojedinog područja treba u pravilu izvoditi kroz:

- razdjelni sustav odvodnje a odvojenim kanalizacijama tehnoloških, sanitarnih i oborinskih voda,
- prije spoja na javnu kanalizacijsku mrežu, tj. prije upuštanja u vodotok mora biti izgrađeno predtremansko mjerno okno.

Za ostalu industrijsku otpadnu vodu koja se ne može upustiti u kanalizacijski sustav te u zajednički uređaj za pročišćavanje, treba samostalno izgraditi uređaje za pročišćavanje.

Uređenje režima voda:

Kako imamo nekoliko različitih zahvata na vodama u slivnim područjima (sliv Orljave i sliv Pakre), možemo reći da su svi tokovi u takvom kritičnom stanju da se ne mogu praktično vršiti regulacijski zahvati, a da ti zahvati nemaju za posljedicu poremećaj duž toka rijeka.

To znači da je nemoguće zahvatiti nove količine vode za korištenje i upotrebu, jer su moguće količine zahvaćene do svog maksimuma. Izmjena režima koja je neupitna postiže se tehničkim zahvatima, a koji moraju biti dovedeni u optimalan odnos, tj. objekti moraju imati višenamjensku funkciju, čime rezultat takve optimalizacije daje i potpuno novu generalnu raspodjelu voda za sve korisnike što kao posljedicu ima promjenu režima voda. Iz razloga racionalnog uklanjanja većeg dijela šteta uzrokovanog utjecajem voda, izgradnjom i uspostavljanjem hidrotehničkih objekata na vodotocima štete bi se dovele u normalu i bitnije smanjile.

Zaštita od štetnog djelovanja voda mora ići u dva pravca:

- izgradnjom obrambenih linija i odvodne kanalske mreže na ugroženim područjima,
- izgradnjom višenamjenskih akumulacija/retencija u višim dijelovima sliva.

Obrambene linije koje su dijelom izvedene potrebno je nastaviti i dovršiti, u svrhu osiguranja od štetnog djelovanja voda i dugogodišnjeg rada na zaštiti sistema.

Tako su aktivnosti na izgradnji obrambenih linija uglavnom usmjerene na izgradnju:

- zaštitnih nasipa na pojedinim dionicama duž. rijeka Orljave, Londže, Pakre i Bijele zbog mogućeg periodičkog plavljenja,
- regulacijskih radova korita i uspostavu vodotoka na 100-godišnju vodu.

Za područje sliva Orjlava-Londža:

Tablica b r. 23

	Postojeće stanje km	Planirano stanje km
1.	obrambeni nasipi – 64	75
2.	regulacija vodotoka – 124	160
3.	lateralno - spojni kanali - 83	120

1) Uređenje regulacije vodotoka.

Iznešeni pristup o regulacijama i potrebi zadržavanja u najvećoj mogućoj mjeri prirodnih voda i krajolika uz vode u prirodnom stanju, samtramo veoma važnim. U vezi s tim možda bi trebalo istaći potrebu svojevrsne analize i novelacija postojećih rješenja na Pakri i Bijeloj. Dionice ovih vodotoka u srednjem i gornjem toku imaju znatan uzdužni pad, pa su vršena oblaganja korita ili su izvedene građevine za koncentraciju pada. Zbog parcijalnosti ovih zahvata postignuti hidrotehnički efekti nisu bili uvijek zadovoljavajući, a šteta na okolišu je evidentna.

Kad je riječ o stupnju zaštite zaobalja i dimenzioniranju ovih građevina možda bi trebalo izvršiti distinkciju primjetnije i istaći do stupnja zaštite od 100, 50, 25 – godišnje velike vode treba određivati u ovisnosti o vrijednosti zaobalja koje se brani.

Obim izvršenih radova je:

v. Pakra

- uređ enje proticajnog profila za velike vode	21.131 m,
- nasipi	36.466 m,
- oblaganje dna i pokosa	22.358 m,
- stepenice visine 1 do 2 m	16,00 km,

v. Bijela

- uređ enje proticajnog profila za velike vode	17.644 m,
- nasipi	21.692 m,
- oblaganje dna i pokosa	4.380 m,
- stepenice visine 1 do 2 m	4 km,

Kao prioritetni radovi na narednom razdoblju nameće se regulacija Bijele u donjem toku (od km 1+ 065 do km 7+ 187), te uređ enje korita Pakre u gornjem toku uzvodno od Pakraca i Kusonja (km 45+ 312 uzvodno).

Izvođ enje radova na pojedinim dionicama V. Pakre (u srednjem toku) priječe mine i trebalo bi istaći potrebu što bržeg razminiranja tih dionica.

Posebno bi trebalo istaći potrebu boljeg gospodarskog i tehničkog održavanja zaštitnih i osatlih vodnih građ evina, koje zbog objektivnih (nedostatak potrebnih sredstava) a ponekad i subjektivnih razloga nije zadovoljavajuće.

Akumulacije i retencije predstavljaju ključne objekte u sistemu koji mora otkloniti uzroke šteta i nedostatka voda. Akumulacije predstavljaju veliki prostor za kontrolu poplavnog vala i sprečavaju ugozbu nizvodnog prostora. Na županijskim slivnim područjima za obranu od poplava potreba je za izgradnjom niza manjih ili većih akumulacija/retencija:

- akumulacija Londža, (u prvoj fazi bi bila retencija kao dio sustava obrane od poplava s tendencijom da u dogledno vrijeme bude akumulacija),
- retencija Vrbova,
- akumulacija Kamensko s varijantnim rješenjima I/I., I/II., II. (u svakom slučaju varijanta Kamensko II. ostaje u ovoj opciji plana, dok ostale faze ostaju kao pretpostavka budućeg razvoja),
- retencija Kaptolka kod Eminovaca,
- retencija Hajdarevac,
- retencija Vetovka,
- retencija Radovanka,
- retencija Kutjevačka rika,
- retencija Barski potok i
- retencija Kaptolka iznad Kaptola za područje sliva Orjava - Londža,

retencije:

- Kukunjevac, Kusonje, ^ aklovac, Kopanjica na slivnom području Ilova–Pakra
- te dio retencija koje se nalaze na području pakračkog dijela Županije, iako se većim dijelom na susjednoj županiji -
- Orašje na vodotoku Željnjak,
- Purnica na vodotoku Purnica,
- Velika rika na vodotoku Velika r.,
- Zajjile na vodotoku Š iroki potok,
- Š iljkovac na rijeci Pakri,
- Manastir na rijeci Bijela,

a kojima se postiže značajnija redukcija voda s relativno velikim utjecajem na nizvodni dio sliva. Navedene lokacije su uglavnom na nizvodnim dijelovima vodotoka, tako da je njihov utjecaj velik na regulaciju vodnog režima. Time se ciljano vrši promjena distribucije otjecanja kako bi se zadovoljili određ eni zahtjevi.

Prilikom izbora lokacija uglavnom su se poštivali postojeći objekti, izgrađ ena naselja, industrijski objekti, prometnice, poljoprivredne površine (donekle). Kod brane Kamenska i Londža čiji izbor je izvršen i odobren u prijašnjim prostornim planovima i za koje već postoji dokumentacija pri konačnoj realizaciji treba se isključivo služiti Vodoprivrednom

osnovom za slivna područja Orljava - Londža¹³ i Ilova - Pakra¹⁴. Problematika zaštite od voda podrazumijeva također (prvenstveno u nizinskom dijelu) izradu obrambenih linija na određenoj udaljenosti od korita vodotoka, radi primanja velike vode. Takve površine predstavljaju rizični dio područja na kojemu se obično vrši poljoprivredna obrada, ali uz veliki rizik kompletnog gubitka poljoprivrednog prinosa. Obrambene linije su definirane visokim terenom, koji se nalazi u cijelosti pod utjecajem poplavnih voda i na kojem se ne mogu izgraditi nikakvi objekti, pa te površine osim korištenja za poljoprivredu nemaju druge namjene. Princip obrane od poplava mora počivati na dosad izgrađenom sistemu, tj. treba izvršiti takvu redukciju velikih voda da postojeći profili korita zadovoljavaju, uz eventualne manje izmjene koje bi se riješile u sklopu redovnog održavanja. Na dionicama kod Pleternice treba izvršiti ozbiljnije zahvate s obzirom da današnje stanje ne zadovoljava. Osnovni princip za proračun pojedinih dionica na kojima se trebaju rještiti zahvati je 100 g.pp. uz određenu dodatnu sigurnost. Na području Pleternice potrebno je izvršiti zaštitu naselja podizanjem obrambenog nasipa. Uzvodno od Pleternice do Požege potrebno bi bilo izvršiti uređenje korita koje će kapacitirati 25 g. v.v., te izvesti lateralni kanal Orljava –Vrbova-Londža paralelno s izgradnjom prometnice koja će povezati Lužane s Požegom.

Definirati dio korita rijeke Orljave na urbanom dijelu grada Požege te uzvodno i nizvodno kod ušća vodotoka Veličanke gdje je upitnost utjecaja velike vode u odnosu na krunu nasipa. Nameće se zaključak da je neophodna redukcija velikih voda na uzvodnom dijelu rijeke Orljave, te izvedba spojnog kanala Veličanke - Kaptolke u koji bi također bilo potrebno prevesti spojnim kanalom vodotoke Stražemanke i Bozara, uzvodno od naselja Trenkovo, kao i izvedba spojnog kanala Orljava-Londža radi problematike uspora vode na brani u Pleternici. Uzvodno od Požege rijeka Orljava teče širokom dolinom, koja je ugrožena velikim vodama, stoga je neophodno izvršiti čišćenje korita za kapacitet 25 god. v.v., tako da bi područje bilo zaštićeno od poplave. Vodotok Londža svojim velikim vodama ugrožava zaobalje zbog nedovoljno dimenzioniranih izvedenih nasipa. Nasip je izveden od ušća u rijeku Orjavu do ^ aglina, tj. skoro do pozicije buduće brane Londža. Kapacitet reguliranog korita je takav da je normalni nivo 25 v.v. do krune nasipa. Izgradnjom brane Londža i Vrbova stanje bi se normaliziralo i svelo u okvire koji zadovoljavaju, osim na dijelu od ušća u rijeku Orjavu do ušća lateralnog kanala Londža. Na tom dijelu, i pored redukcije voda, nasipi nisu dovoljno visoki, pa ih treba povisiti na potrebnu mjeru.

Vodotoci Veličanka i Stražemanka svojim velikim vodama ugrožavaju grad Požegu, zbog toga je potrebno izvršiti prevođenje velikih voda u sliv Kaptolke, odnosno u buduću akumulaciju Kaptolka koja će se nalaziti kod sela Eminovci.

Također za grad Požegu problem predstavljaju potoci Vučjak i Komušanac koje također treba dovesti u stanje da ne ugrožavaju sam centar grada. Zbog toga je potrebno izvršiti redukciju voda u brdskom dijelu sliva te žrtvovati određeni prostor.

Erozija

Slivovi rijeka Orljava-Londža i Ilova-Pakra sastavljeni su od brojnih bujičnih tokova koji su uglavnom III. - V. kategorije razornosti. Princip uređenja bujica se sastoji u tome da se biološkim ili građevinskim mjerama smanji pad i brzina voda, kako bi se zaustavila razorna snaga vode koja svojim erozijskim djelovanjem razara korito potoka, što dovodi do produbljenja, te urušavanja bokova poprečnih profila. Posljedica je da se ogromne količine nanosa transportiraju u nizinske dijelove sliva. Tehnički i biološki radovi u slivu moraju osigurati zaštitu zemljišta od erozije, smanjiti produkciju nanosa i povećati proizvodne potencijale ugroženog zemljišta. Objekti moraju biti izvedeni na takvoj poziciji da vrše retardiranje bujičnih valova, zaštićuju od poplava objekte i nizinsko područje. Intervencije na bujicama moraju biti na višim pozicijama vodotoka, kako bi se spriječila erozija na pozicijama najvećih padova i brzina.

¹³ "Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljave" Vodoprivredna radna organizacija Zagreb, OOUR Projekt, Proleterskih brigada 220, 1990. god

"Vodoprivredna osnova sliva rijeke Ilove i Pakre" Hrvatske vode, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Zagreb Ulica grada Vukovara 220, 1996. g.

Smjernice za sprečavanje i sanaciju erozija i bujica:

1. evidencija svih vodotoka i bujica gdje je prisutna mogućnost erozije - vođen je katastra bujica i bujičnih vodotoka,
2. dugoročni pristup u planiranju sa čimbenicima koji mogu utjecati na problem erozije (šumarstvo i poljoprivreda),
3. definiranje zona zabrane sječe i čišćenja šuma.
4. razvijati biološko unapređenje kroz razne radove (pošumljavanje, melioriranje pašnjaka, zamjena ratarskih kultura i zasađivanje višegodišnjih kultura, i dr.).

Meliorativna odvodnja

Prvenstveno u cilju poboljšanja poljoprivredne proizvodnje izgradnjom obrambenog sistema u vidu regulacijskih zahvata, izgradnje nasipa, izvedbe lateralnih i sabirnih kanala stvaraju se zatvorene površine (tzv. kazete), u koje voda ima pristup samo preko padalina ili iz podzemlja te u slučaju navodnjavanja. Unutar kasete predviđena je mreža kanala detaljne odvodnje te drenaža za odvođenje suvišnih podzemnih voda. Prikupljena voda se kanalskom mrežom odvodi do najnižih predjela kasete, na mjesto gdje se nalazi upust u glavni recepijent. Na županijskom području zahvati na melioracijama su se nezavisno odvijali za požeški i za pakračko-lipički kraj. Tako je za požeško područje odvodnja rješavana rasporedom kanala na području uz rijeku Orjavu do Pleternice te uz rijeku Londžu na lijevoj obali od ^ aglina do Pleternice.

Drenirane površine su:

• Pustara Draganlug površine	200 ha,
• Šiljkovac	200 ha,
• Podrovac	150 ha,
• Škomić	70 ha,
• Vetovački pašnjak	70 ha i
• Mladice	30 ha.

Drenaža je zastupljena na vrlo malom prostoru, pa za buduće radove treba poštovati preporuke iz hidropedološkog i melioracijskog izvještaja Vodoprivredne studije.

Na području Požeštine planirane su ukupne površine za dreniranje:

na korištenju "Kutjevo" d.d. od ukupno cca 8500ha drenirano je 720ha, a u vlasništvima individualnih korisnika od ukupno cca. 35.000 ha oranica odvodnja je djelomično riješena otvorenim kanalima.

Pakračko-Lipičkom kraju obuhvaćene su i dijelom izvršene, te planirane melioracije:

Meliorativna odvodnja poljoprivrednog zemljišta;

- Prema evidenciji osnovna i detaljna odvodnja sustavno je izvedena uglavnom na zemljištu u bivšem društvenom vlasništvu ("Poljoprivreda Lipik"), kako slijedi:

		<u>Otvorena kanalska mreža</u>	
		gustoća	kanalske mreže
		a	
- Pakračko polje	250 ha	36.00	m/ha
- Lipičko polje	206 ha	19.42	m/ha
- Antunovac II	210 ha	17.60	m/ha
- Badlješina	478 ha	37.02	m/ha
- Brekinska	320 ha	28.12	m/ha
- Široke Linije	145 ha	36.55	m/ha
UKUPNO:		1.609	ha
Cijevna drenaža		gustoća	
- Kukunjevac	338 ha	322.30	m/ha
- Badlješina	246 ha	325.27	m/ha
- Gaj – aerodrom	132 ha	359.00	m/ha
- Jankovac–Antunovac	126 ha	350.00	m/ha
UKUPNO:		842	ha

Glavni problem čini ne odgovarajuće održavanje postojećih sustava odvodnje i sustavno rješenje daljnjeg financiranja izgradnje novih sustava na seljačkim posjedima.

Dreniran e površ

ine Ako se primjene prosječni kriteriji mogu se dati osnovne smjernice u vezi s kanalskom mrežom. Gustoća kanalske mreže na državnim parcelama ("Kutjevo" d.d. i Ratarstvo Lipik), dok za individualni sektor gustoća mreže kanala bi trebala iznositi 0,1 km/ha , te 0,03 km/ha glavne putne mreže, uz 0,5 km/ha sporedne putne mreže. Za drenirane površine

prosječna gustoće drenova treba iznositi 0,5 km/ha. Kod pokušaja izražavanja rentabilnosti ulaganja u meliorativnu odvodnju, pri kojoj su primijenjeni svi faktori potrebni za dobivanje maksimalnog prinosa, postoje određ ene poteškoće, jer nema pouzdanih pokazatelja, pa bi bilo neophodno potrebno izvršiti potrebna praćenja oglednih tabli, kako bi se dobili relevantni podaci za opravdanost kasnijih investicijskih ulaganja.

Navodnjavanje

Za intenziviranje poljoprivredne proizvodnje navodnjavanje predstavlja značajan aspekt u razvoju a samim tim i podizanje standarda i kvalitete življenja.

Navodnjavanje predstavlja vid funkcije koja se sastoji u dodavanju (umjetnom) vode za optimalni rast i razvoj poljoprivrednih kultura, kada u tijeku vegetacijskog razdoblja nedostaje vode u tlu.

Za područje Požeštine temeljem prikupljene dokumentacije i podloga izvršena je podjela na četiri područja i to: zapadno, centralno, istočno i južno kao i po manjim cjelinama, irigacionim jedinicama, unutar tih područja.

Tablica br. 24

Red.br.	Naziv irigacione jedinice	Bruto povr š ina / ha	Neto povr š ina / ha
1.	Zapadno područje	10479	7476
2.	Centralno područje	17862	12714
3.	Istočno područje	9580	6765
4.	Južno područje	2851	2282
	SUMA:	40772	29237

Analize bazirane na potrebama i mogućnostima za navodnjavanje poljoprivrednih površina u slivu rijeke Orljave ukazale su na sljedeće:

1. potreba za navodnjavanjem postoji ali kao dopunska mjera razvoju poljoprivredne proizvodnje,
2. potrebna jedinična količina vode u razmjeru 1500 do 2500 m³/ha godišnje može zadovoljiti potrebe za vodom svim kulturama,
3. površine na kojima postoji potreba za navodnjavanjem se nalazi u centralnom dijelu sliva rijeke Orljave i one iznose 29237 ha,
4. izvori navodnjavanja su isključivo akumulacije raznih veličina kojim bi se moglo osigurati cca 77x10⁶ m³ kvalitetne vode za potrebe navodnjavanja.

Planiranje aktivnosti na razvoju navodnjavanja vezana su uz izvore osiguranja dovoljnih količina vode koje djelimo u tri faze:

I. faza

Izvedba mikroakumulacija i eksperimentalnih površina za navodnjavanje, u cilju empirijskih spoznaja o efektima te mjere (centralno područje - sjeverna zona, istočno područje - sjeverna zona),

II. faza

Razvoj manjih i srednjih sistema (zapadno područje, centralno područje - sjeverna zona, istočno područje - sjeverna zona), na temelju saznanja iz I. faze i pripreme za izvedbe većih sistema. Nužna je koordinacija u smislu usklađ ivanja planova s drugim relevantnim faktorima, npr. izvedba sistema obrane od vanjskih voda.

III. faza

Izvedba srednjih i većih sistema (centralno područje - južna zona, istočno područje - južna zona, južno područje).

Na ovaj redosljed može utjecati niz činilaca i svakako je podložan promjenama u vremenu i prostoru.

Požeško-slavonska županija za sada nema vlastite izvore energije, već njezino područje električnom energijom opskrbljuju tri distributera:

1. DP Elektra Požega - najveći distributer na prostoru Županije (82%),
2. DP Elektra Križ pogon Lipik-distributer gradova Lipika i Pakraca s pripadajućim naseljima,
3. DP Elektra Križ pogon Daruvar - distributer samo za naselje Badljevinu.

Treba naglasiti da je mnogo naselja na području Požeško-slavonske županije stradalo u Domovinskom ratu gdje je u potpunosti stradala i sva električna infrastruktura.

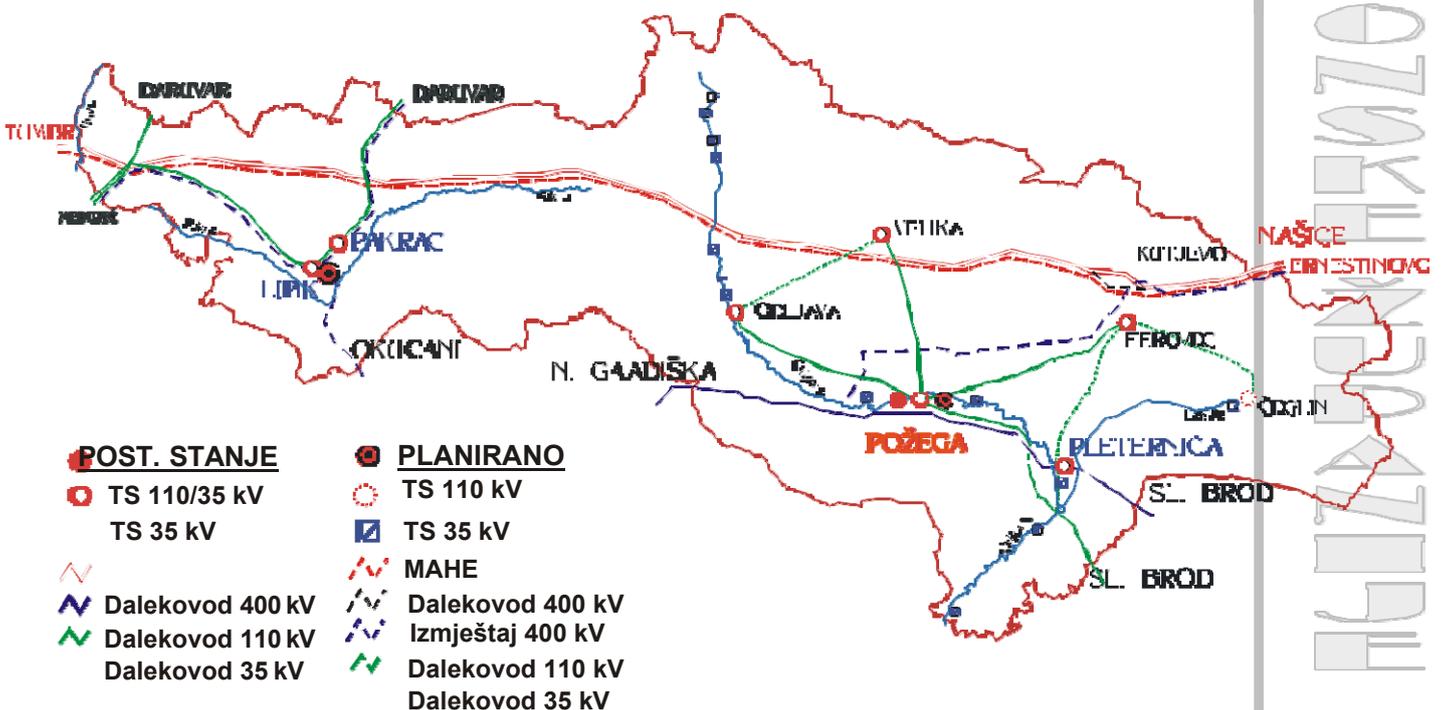
U tijeku obnavljanja i izgradnje objekata za stanovanje i objekata za industriju, jedan dio električne mreže je novo izgrađen i obnovljen. Potrebno je predvidjeti da kod obnavljanja preostalih naselja treba sveukupno obnoviti i izgraditi električnu infrastrukturu.

Osim navedenih problema pojavljuju se teškoće u opskrbljivanju električnom energijom istočnog dijela Županije, osobito općine ^aglin. Sjevernim Županijskim prostorom u smjeru istok - zapad prolazi dalekovod DV 400 kV Ernestinovo - Tumbri u dužini od 43 km, a izgrađen je na čelično-rešetkastim stupovima s Al¹ e vodičima i jedan je od strateških državnih objekata. Promatranim prostorom prolaze još 2 dalekovoda visokog napona: DV 110 kV Požega - N. Gradiška, dužine 31,7 km, DV 110 kV Požega - Podvinje (Sl. Brod), dužine 35,4 km. Oba dalekovoda izgrađena su na čelično-rešetkastim stupovima s Al¹ e vodičima 3 x 150 mm².

Ukupna dužina 35 kV dalekovoda na području Požeško-slavonske županije iznosi 127,19 km, od čega 120,32 km čine zračni dalekovodi, a 6,87 km kabeli. Dužina 10 (20) kV dalekovoda iznosi 624,324 km, a dužina kabela 75,067 km. Dužina niskonaponske mreže 0,4 kV, na istom području iznosi 834,82 km, a kabela 140,08 km.

Na tom prostoru izgrađene su sljedeće trafostanice:

- TS 110/35/20/10	kV	Požega I,	Pi= 2 x 40 MVA,
- TS 35/10(20)	kV	Požega I,	Pi= 8 MVA + 8 MVA,
- TS 35/10	kV	Orljava,	Pi= 8 MVA + 8 MVA,
- TS 35/10,20	kV	Velika,	Pi= 8 MVA + 8 MVA ,
- TS 35/10	kV	Ferovac	Pi= 8 MVA + 8 MVA,
- TS 35/10	kV	Pleternica	Pi= 8 MVA + 8 MVA,
- TS 35/10	kV	Lipik,	Pi= 4 MVA + 4 MVA,
- TS 35/10	kV	Pakrac,	Pi= 4 MVA + 4 MVA.

Od TS 10/0,4 kV na županijskome području izgrađeno je ukupno 430 (bez naselja Badljevine).

Dokumentima prostornog uređenja, Strategijom prostornog uređenja i Programom prostornog uređenja RH, na području Požeško -slavonske županije planira se izgradnja, novog dvosistemskeg dalekovoda DV 2x400 kV Tumbri-Ernestinovo kao elektroenergetskog objekta od strateške važnosti za državu za koji je izdana važeća lokacijska dozvola i za koji je predviđena faza izgradnje (u prvoj fazi dionica Međurić - akovo). Temeljem inicijative Općine Kutjevo predviđena se mogućnost izmicanja dijela trase (prema jugu) postojećeg dalekovoda DV 400kV Tumbri-Ernestinovo koji prolazi iznad dijela izgrađenog građevinskog područja. Nužni preduvjeti za realizaciju opisanog izmicanja su zadovoljenje tehničkih uvjeta za realizaciju opisanog izmicanja su zadovoljenje tehničkih uvjeta za pouzdano napajanje čvorišta postojećeg DV 400 kV Tumbri-Ernestinovo i osiguranje financijskih sredstava.

Predviđena je izgradnja nove TS 110/x kV Požega II u sjeverozapadnom dijelu Požege, pa je njenu lokaciju s odgovarajućim raspletom 35 kV, 20 kV i 10 kV potrebno riješiti u okviru PPUO/G. Priključak na 110 kV mrežu planira se izvesti pomoću DV 2x110 kV na postojeći DV 110 kV N.Gradiška - Podvinje (Sl. Brod I) i pomoću planiranog DV 2x110 kV Požega II - Tvornica cementa Našice.

Također, planira se izgradnja TS 110/x kV Kutjevo s priključkom DV 2x110 kV na planirani DV 2x110 kV Požega II-Tvornica cementa Našice.

Osim navedenog planira se izgradnja TS 110/x kV Lipik uz lokaciju postojeće TS 35/10(20) kV Lipik s pripadajućim raspletom planiranih DV 2x110 kV prema TS 220/110 kV Međurić, TS 110/35kV Nova Gradiška i TS 110/35 kV Daruvar.

Potrebno je izgraditi i nove građevine DV 35 kV dalekovod u smjeru Ferovac - ^ aglin i DV Orjlava - Velika (trasa dalekovoda 35 kV TS Orjlava - TS Velika nije definitivno određena), te TS Požega IV i TS ^ aglin.

Uz pretpostavku ostvarenja naprijed rečenih planova do 2015. g. neće se ukazati potreba za izgradnjom novih TS 35/10 kV, osim onih predviđenih srednjoročnim planom i onih potrebnih za razvoj gospodarstva. Izuzetak će biti zamjena i rekonstrukcija postojećih dotrajalih i ratom oštećenih objekata i vodova.

Razvoj mreže 10 kV potrebno je graditi u skladu s tipizacijom HEP, radi jeftinije izgradnje i lakšeg održavanja objekata.

U organizacijskom smislu te u tehnološkoj usklađenosti ocjena je da se sadašnji sustav organizacije distributivnih područja na području Županije objedini unutar jednog distributera umjesto dosadašnja tri.

Svi zračni dalekovodi moraju imati svoj zaštitni koridor koji ovisi o naponskoj razini iz čega proizlazi i širina koridora i to:

Za nadzemne elektroenergetske vodove, ovisno o lokalnim uvjetima osiguravaju se slijedeće širine:

- DV 110 kV - najmanje 20 m.
- DV 400 kV - najmanje 30 m.

gdje se njihova konačna širina određuje prema propisanim sigurnosnim udaljenostima.

Npr. koridori kroz šumska područja formiraju se prema najvećoj visini drveća, tako da u slučaju pada drveta drvo ne dosegne vodič.

Za suglasnost oko korištenja prostora u i oko koridora dalekovoda naponske razine 110 i 400kV nadležna je Direkcija za prijenos HEP-a (PrP Osijek odnosno PrP Zagreb). Posebno treba obratiti pozornost kod područja korištenja na mjestima prijelaza zračnih dalekovoda preko naselja ili dijelova naselja, preko infrastrukturnih objekata (cesta, željeznica, drugih zračnih vodova i sl.) i prijelaza poljoprivrednog i šumskog zemljišta.

Opskrba plinom:

Prema izračunima "Studiji opskrbe prirodnim plinom Požeško -slavonske županije" definirana je godišnja proizvodnja plina za Županiju (u čijem su sastavu Županije bila i 4 općine/grada našičkog dijela), prema podacima INA-NAFTAPLIN, Zagreb za 1994. godinu potrošnja je bila 85.781.000 m³, a u 1995. god 90.000.000 m³).

Studijom je predviđeno da će potrošnja u 2000 biti 112.000.000 m³ a u 2010. god. 161.000.000 m³.

Povećanjem potreba za količinama plina koje je već u fazi maksimalne iskoristivosti iz postojećih plinskih polja/radilišta, glavna opskrba osovina i pravac napajanja magistralne mreže Slavonskih županija. Strategijom energetske razvitka Republike Hrvatske predviđeno se daljnje povećanje potrošnje zemnog plina, iz čega proizlazi potreba za razvojem novih sustava opskrbe kroz buduću izgradnju magistralnih plinovoda.

Rezultat promjene važnosti pravca napajanja je i definiranje novih plinovoda na trasama postojećih ali nedovoljnih kapaciteta. Izgradnjom novog magistralnog visokotlačnog plinovoda od Slavenskog Broda-Donji Miholjac-Dravaszerdahely (Mađarska), a koji prolazi istočnim dijelom Požeško-slavonske županije (općina Aglin) - desnom stranom postojećeg pravca koridora plinovoda. Plinovod Mađarska -Sl. Brod-BiH (DN 700 mm) definiran je Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske s tim da je pravac Slavonski Brod-Beničanci u fazi idejnog rješenja s načelno postavljenom trasom uz koridor postojećeg plinovoda tj. njegovom istočnom stranom.

Ukupna dužina planiranog magistralnog plinovoda iznosila bi cca 80,0 km promjera 700 mm (26 inch) i maksimalnim radnim tlakom od 75 bara.

Prema stvarnom stanju postojećih magistralnih i distributivnih mreža možemo reći da se izgradnja plinskog sustava plinifikacije Županije definira na temeljima postojeće mreže koju treba nadograditi i razvijati novim magistralnim visokotlačnim plinovodom. Postojeći MRS-ovi i MRS-ovi koje treba izgraditi smješteni su tako da oko sebe mogu formirati distribucijska područja koja će pokrivati cjelokupno županijsko područje.

Prioritetne smjernice za izgradnju kapitalnih objekata plinoopskrbnog sustava su:

Plinovodi:

- Izgradnjom novog magistralnog visokotlačnog plinovoda od Slavenskog Broda-Donji Miholjac-Dravaszerdahely (Mađarska), Ukupna dužina planiranog magistralnog plinovoda iznosila bi cca 80,0 km promjera 700 mm (26 inch) i maksimalnim radnim tlakom od 75 bara.
- strateška trasa regionalnog visokotlačnog plinovoda od Nove Kapele do grada Požege u dužini 27 km promjera 200 mm i maksimalnim radnim tlakom od 50 bara,
- nastavak i dovršetak visokotlačnog plinovoda od Grabarja do Pleternice s maksimalnim tlakom od 12 bara,
- visokotlačni plinovod od Požege do Ešljakovaca s maksimalnim tlakom od 12 bara,
- visokotlačni plinovod od Požege do Brestovca s maksimalnim tlakom od 12 bara;

MRS postrojenja:

- u razdoblju 2001.-2004. godina Pleternica kapaciteta 4.000 m³/h i izlaznog tlaka od 4 bara.

DRS postrojenja:

- Pleternica,
- Velika,
- Brestovac.

Razvoj plinifikacije potrebno je nastaviti i poticati prvenstveno u sjevernim dijelovima Požeštine u općinskim središtima Velika, Kaptol što je i predviđeno izračunom studijom o plinifikaciji.

Prije izrade magistralnog plinovoda potrebno je pristupiti izradi studije o utjecaju na okoliš. Također je za potrebe izgradnje potrebno osigurati koridore za cjevovode od cca 60m (u odnosu na os cjevovoda sa svake strane po 30 m). Unutar koridora zabranjuje se bilo kakva građevinska izgradnja namijenjena stanovanju ili boravku ljudi, bez obzira na stupanj sigurnosti planiranog i izgrađenog plinovoda te bez suglasnosti vlasnika cjevovoda.

Protivno predhodnom iskazu zgrade namijenjene stanovanju ili boravku ljudi mogu se graditi u pojasu od 30m ako je gradnja već bila predviđ enim urbanističkim planom prije projektiranja plinovoda i ako se primijene posebne zaštitne mjere s tim da najmanja udaljenost naseljene zgrade od plinovoda mora biti:¹⁵

- za promjer plinovoda do 125 mm 10 m;
- za promjer plinovoda od 125 mm do 300 mm 15 m;
- za promjer plinovoda od 300 mm do 500 mm 20 m;
- za promjer plinovoda većeg od 500 mm 30 m.

Udaljenost od drugih objekata kod paralelnog vođenja mora biti :

- 5 m od ruba cestovnog pojasa županijskih i lokalnih cesta,
- 10 m od nožice nasipa regionalnog vodotoka ili kanala.
- 10 m od ruba cestovnog pojasa državnih cesta
- 20 m od od pojasa brze državne ceste i željezničke pruge.

Udaljenost od drugih objekata kod paralelnog vođenja mora biti :

- 5 m od ruba cestovnog pojasa županijskih i lokalnih cesta,
- 10 m od nožice nasipa regionalnog vodotoka ili kanala.
- 10 m od ruba cestovnog pojasa državnih cesta
- 20 m od od pojasa brze državne ceste i željezničke pruge.

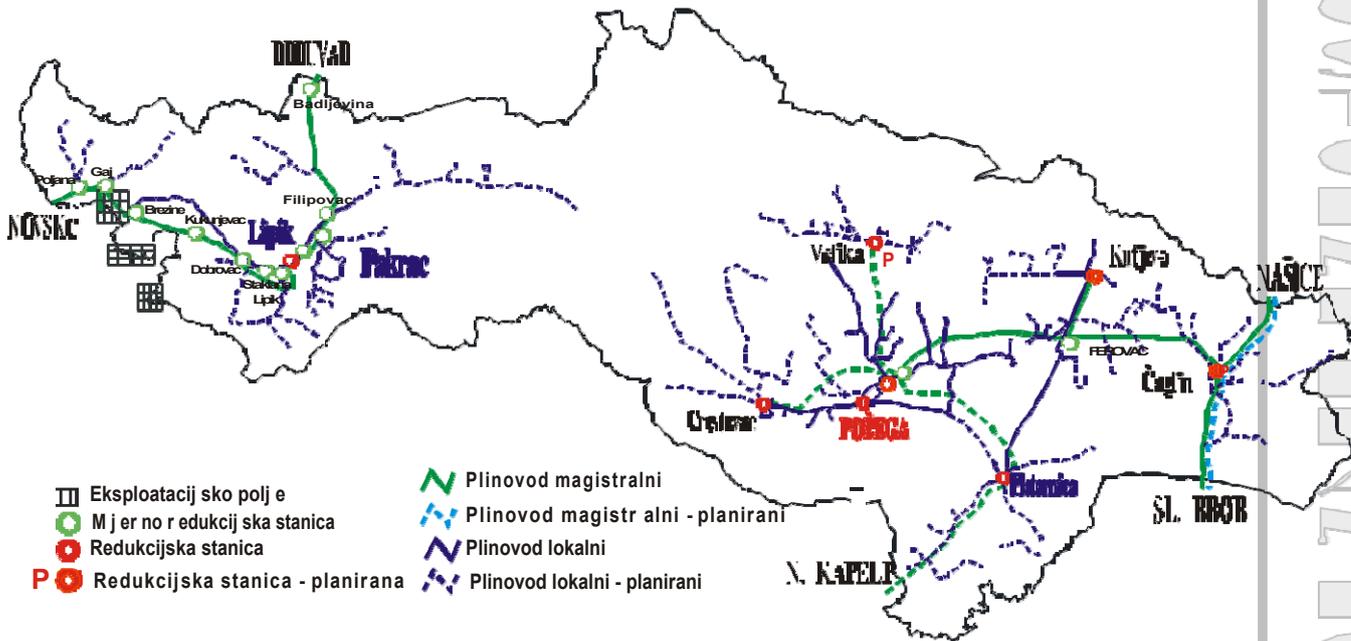
Na zapadnom dijelu Županija obuhvaća dio područja nalazišta plina kao i bušotina oznake JL.5 (Janja Lipa), kao i produktovod sirovog plina unutar Požeško-slavonske

županije, kojim se sirovina odvodi na preradu u plinsku kompresorsku stanicu Lipovljani. S obzirom da bušotina nije u funkciji (dvije godine) zbog lošeg stanja cjevne mreže produktovoda (plinovoda), čiji promjer iznosi 3 cola, dovodi se u pitanje buduća eksploatacija zbog velikog financijskog ulaganja u isti. Dosadašnja proizvodnja plina iznosila je 15–20 000 m³. Ako dođe do naknadnih radova na postojećem koridoru, tada se unutar

koridora zabranjuje bilo kakva građevinska izgradnja namijenjena stanovanju ili boravku ljudi, bez obzira na stupanj sigurnosti planiranoga i izgrađenoga produktovoda te bez suglasnosti vlasnika cjevovoda. Za otvaranje novih kao i pri zatvaranju postojećih plinskih polja obvezna izrada studije o utjecaju na okoliš.

Tablica 25

PLAN PLINIFIKACIJE POŽEŠKO - SLAVONSKE ŽUPANIJE /područje distribucije HEP DP "Elektroslavonija" Osijek/										
PODRUČJE	NASELJA	DUŽ. P LIN. (m)	TLAK (bar)	DIM. (mm)	DRS - a (m ³ /h)	VRIJEDNOST INVESTICIJE (DM)	GODINA			
							1999.	2000.	2001.	2002.
OPĆINA BRESTOVAC	Daranovci, Zakorenje, D.Gučani, Busnovi, Ivandol, Vilić Selo, Boričevci, Pavlovci, Deževci, Orljavac, Jaguplije, Skenderovci, Brđani i Perenci	66.900	3	63 90 100	2.500	2.269.700				
OPĆINA VELIKA	Trenkovo, Trnovac, Velika, Radovanci, Potočani, Draga, Biškupci, Poljanska, Stra žeman	56.100	12 3	63, 90, 110, 160	4.000	3.191.900				
OPĆINA KAPTOL	Alilovci	6.014	3	63 90		360.800				
OPĆINA KUTJEVO	Kula, Bektež, Gradište, Ciglenik, Poreč, Vetovo, Mitrovac, Venje, Hrnjevac, Lukač, Ovčare	78.240	3	63, 90, 110		2.270.000				
OPĆINA JAKŠIČ	Plinificirano									
GRAD POŽEGA	Grad Požega, Mihaljevci, Novi Mihaljevci, Golobrdci, Alaginci, Šeovci, Turnić	31.986	3	63, 90, 110, 160, 225	-	1.247.000				
GRAD PLETERNICA	^ osinac, Zarišlac, Lakušija, Sesvete	14.280	3	63 90	-	372.000				

3.7. Postupanje s otpadom

Naglo povećanje proizvodnje svih vrsta potrošnih dobara prati još brže povećavanje količine otpada čime raste i zagađenje prirodne sredine u kojoj živimo. Među ekološkim problemima na području Požeško-slavonske županije ističe se problem zbrinjavanja krutog otpada, a koji prema zakonskim normativima treba riješiti od 01.01.2002. godine.

Prostorni plan Požeško-slavonske županije nastoji ukazati na svrhovitost, gospodarsku i ekološku opravdanost opredjeljenja koje teži uspostaviti koncept zajedničkog zbrinjavanja otpada za sve gradove i općine uz suvremene oblike obrade otpada.

Takav koncept bi se mogao riješiti etapno kroz dvije faze.

I. faza

Podrazumijeva aktivnosti oko djelovanja i utjecanja na poboljšanje sadašnjeg stanja kroz oblik organiziranog prikupljanja i zbrinjavanja otpada na jednoj deponiji - klasičnim načinom. Najpovoljnija lokacija deponije za takvu organizaciju je odlagalište kod Alilovaca za požeški kraj i odlagalište - Crkvište na području pakračko-lipčkog kraja.

II. faza

Obuhvaća problematiku pronalaženja rješenja i jasnog definiranja vezanog za trajno zbrinjavanje otpada u Županiji. Potrebno je napraviti studijski pristup vezan za mogućnost ekonomskog iskorištavanja otpada uz utvrđivanje opravdanosti i isplativosti takvih rješenja. Takva rješenja bi otvorila mogućnosti oko raznovrsnih rješavanja prerade otpada s mogućnošću energetskog iskorištavanja, iako smo svjesni da takvi projekti zahtijevaju velika financijska ulaganja.

Unutar ove faze trebalo bi pokrenuti i aktivnosti oko stvaranja jedinstvenog projekta mogućeg zajedničkog centralnog načina spaljivanja i energetskog iskorištavanja sirovina otpad (kao alternativno rješenje za pet županija Slavonije). Prvo bi studija trebala obraditi jedan od djelotvornih načina zbrinjavanja otpadnih materijala kao što su (autogume, rabljeno ulje, obrađeni i gorivi dio komunalnog otpada, ambalaža - otpadni dio, plastične mase, otpad od drva i sl.) kao alternativno gorivo u proizvodnji na jednoj lokaciji unutar kompleksa tvornice a koja u svom tehnološkom pristupu koristi vrlo visoku temperaturu.

Industrija cementa može iskoristiti naprijed spomenuti otpad zbog povoljnih osnovnih značajki tehnološkog procesa pri kojemu je važna činjenica potreba razvijanja visoke temperature čime se razgrađuje moguće štetno djelovanje sastojaka iz goriva.

Alternativna goriva u krug tvornice bi dovozili samo specijalizirani prikupljači koji bi ga obrađivali.

Prema dosadašnjim svjetskim iskustvima prevladavala su tri osnovna načina zbrinjavanja komunalnih otpadaka:

1. sanitarno deponiranje,
2. spalionice,
3. reciklaža.

Temeljni principi postupanja s otpadom polazi od sljedećih smjernica i mjera:

1. smanjenje nastajanja otpada,
2. odvojeno sakupljanje otpada radi iskorištavanja vrijednih osobina otpada,
3. saniranje divljih neprimjerenih odlagališta otpada i otpadom onečišćenog tla,
4. nadziranje i praćenje mjera postupanja s otpadom,
5. osiguranje financijskih sredstava namijenjenih za postupanje s otpadom,
6. maksimalno iskorištavanje svih vrijednosti svojstva otpada,
7. opredjeljenje prema načinu zbrinjavanja otpada.

Po ulaganjima i tekućim troškovima sanitarno je deponiranje najpovoljnije od svih ostalih načina konačne dispozicije otpadaka. Ukoliko zadovoljava ekološke zahtjeve konkretne sredine, sanitarno deponiranje je najpogodnije za konačnu dispoziciju većine komunalnih otpadaka.

Zakonska regulativa RH postavlja pred Županiju koncept razvoja zajedničkog zbrinjavanja otpada za sve gradove i općine unutar Županije (ako je to moguće organizirati) na suvremeni način obrade i iskorištavanja otpada.

Stoga je potrebno opredijeliti se za:

- način zbrinjavanja otpada,
- odrediti lokaciju za smještaj građevine za obradu otpada (ovisno o načinu obrade),
- uspostavu potrebne opreme za reciklažu otpada,
- određivanje lokacije za prikupljanje i skladištenje otpada (prema vrsti otpada),
- definiranje lokacije otpada za koji nema mogućnosti iskorištavanja.

Bivša Općina Požega (osobito grad Požega s pripadajućim naseljima) registrirala je više od 200 divljih odlagališta otpada. Problematika sa zbrinjavanjem komunalnog

tehnološkog otpada (kućno smeće, korisni otpad, glomazni otpad), i posebnog otpada (tehnološkog s agresivnim ili drugim štetnim svojstvima za čovjeka ili okoliš, otpatci zdravstvenih ustanova, klaonički konfiksati i leševi životinja) iz naselja Požega, Pleternica, Kutjevo, Velika, Brestovac i Jakšić, kulminirala je dotle da je na području Požeško-slavonske

županije (na području bivše Općine Požega) formirana sanitarna deponija na lokaciji koja je oko 5,5 km udaljena sjeverno od Požege, a oko 1 km južno od naselja Alilovci smještena na kč. br. 700., 701., 703., 704., 705., 706., 707., 708., 709., 710. i 711 k.o. Mihaljevci.

Na temelju analize utvrđeno je da je specifična količina otpadaka (predstavlja količinu otpadaka koju stvara jedan stanovnik dnevno) 0,636 kg/st/dan.

Industrijski otpaci nastaju kao nusprodukt različitih tehnoloških procesa. Sastav im je vrlo različit i izravan je ovisan o tehnološkom procesu u kome nastaju. Ukupna godišnja količina otpada pravnih i fizičkih osoba iznosi cca 6000 tona/god.

Na području Požeško-slavonske županije utvrđeno je potreba deponiranja taloga iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, iz galvanizacije i bolničkih otpadaka.

Sanitarno deponiranje podrazumijeva

- odlaganje otpadaka na prethodno utvrđen teren,
- rasprostiranje otpada slojem zemlje ili dovezenim inertnim materijalom,
- završno prikrivanje otpadaka zemljom i ozelenjavanje.

S obzirom na morfologiju terena na predviđenoj lokaciji otpatci se odlažu kombinacijom rovovske metode u jednoj etapi i površinskom metodom u dviji i tri etaže. Prostor za odlaganje otpadaka je podijeljen na dvadeset polja. U prvoj etaži se otpaci odlažu na polje koja se priprema iskopom zemlje do dubine 2.5 m, dok se u drugoj i trećoj etaži otpaci odlažu na otpatke prethodne etaže.

Za navedenu deponiju izrađene su studije o utjecaju na okoliš, kao i geološko-hidrogeološke značajke sanitarnog odlagališta na koje treba dati mišljenje Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja a konačnu ocjenu povjerenstvo RH.

Do dobivanja konačne suglasnosti i dobivanja građevinske i uporabne dozvole, deponija će se koristiti prema izrađenom projektu te navedenim uvjetima a uređivanja prostora i posebnim uvjetima izgradnje uz obvezno provođenje mjera zaštite okoliša. Do konačnog dobivanja uporabne dozvole potrebno je obvezno se pridržavati svih režima i mjera propisanih studijama.

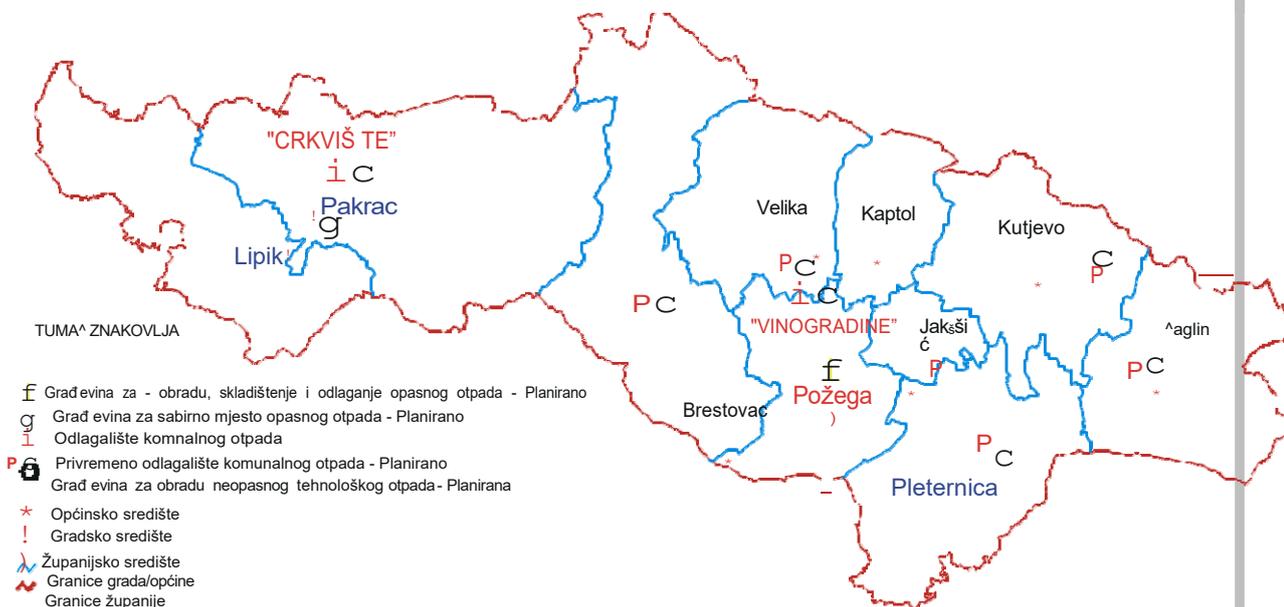
Grad Pakrac i Lipik zajedno su uredili odlagalište - Crkvište k.č. 546/1, 548, 554/1, 554/2, 554/3, 554/4, 555 k.o. Kusonje na koje JKP Pakrac kao poduzeće koje su osnovali zajednički Pakrac i Lipik odlaže otpad.

Unatoč organiziranom odvozu otpada za Pakrac i Lipik, pojavljuje se problem "divljih" odlagališta kojih ima cca 17, a nalaze se na području grada Pakraca (k.o. Prekopakra na čk. br.931, k.o. Kusonje čk. br.1515, 1513, 1258/5, 1260/7, 1260/8, 1260/9, 1259/1, 1269/1, 1270/5, 1270/3, 1290/5, 1290/3, 1290/2, 1281/1, 1284/2, 1282/4).

Naprijed navedeno odlagalište se nalazi na području grada Pakraca i u dogledno vrijeme /ako se dogovore dva grada/ moglo bi zadovoljavati zahtjeve za deponiranjem. U suprotnom grad Lipik bi trebao pronaći svoju lokaciju za smještaj deponije otpada.

Za deponiju Crkvište propisuje se hitna **izrada Studije o utjecaju na okolinu** i sprečavanje zagađivanja nizvodnog vodotoka rijeke Pakre. Sama lokacija "i nema uvjete za normalno funkcioniranje zbog nedostatka osnovne infrastrukture kao što je opskrba električnom energijom, hidrantska mreža, odnosno protupožarna zaštita, ograda i sl.". Do izrade studije o utjecaju na okolinu deponija će se koristiti prema izrađenom projektu, te navedenim uvjetima uređivanja prostora i posebnim uvjetima izgradnje uz obvezno provođenje mjera zaštite okoliša. Nakon izrade studije o utjecaju na okolinu obavezno se moraju primijeniti svi režimi i mjere propisane studijom.

Pojedini dio divljih odlagališta smješten je u prostor granica Parka prirode Papuk, stoga je potrebno što žurnije pristupiti njihovoj sanaciji s dovodjenjem u prvobitno stanje okoliša, a umjesto korištenih na razini općine pronaći nove i prihvatljive lokacije uz svu zakonsku proceduru i mjere koje slijedi za njihovo određivanje kako bi mogle dobiti potreban legalitet. Jedinice lokalne samouprave /općine i gradovi/ moraju pristupiti rješenju nezadovoljavajućeg stanja na svom području. Sadašnje deponije su lokacije koje ne zadovoljavaju kriterija da budu sanitarna odlagališta. Prostornim planom Požeško-slavonske županije su valorizirane sve aktivnosti koje su provedene kao i mjere za smještaj potencijalnih odlagališta te se određuje da najpovoljnija varijanta ostaje na prostoru Vinogradine kod grada Požege, odnosno naselja Alilovaca.

3.8. Sprječavanje nepovoljna utjecaja na okoliš

Prostorno planskom dokumentacijom nastojalo se obratiti pozornost na zaštitu okoliša i na nepovoljne utjecaje kao i moguće nepovoljne utjecaje na okoliš. Nepovoljni utjecaj na okoliš postaje u uskoj zavisnosti s gospodarskim napretkom čovjeka, jer ono što je njemu vrlo povoljno, za okolinu je to obično nepovoljno, a u takovom odnosu obično stradava okoliš.

Županijskom planom se trebaju osigurati mogućnosti kontinuiranog praćenja stanja okoliša kao i definirati mjere za unapređenje stanja prostora iz kojih proizlazi potreba za

- izradom izvješća o stanju okoliša na način da se izvrši utvrđivanje postojećeg stanja prirode i okoliša prema propisanim normativima, mjerama, klasifikacijama, kvaliteti, kvantiteti, analizi stanja, izradi katastra, GIS-a i dr.,
- izradom potrebne dokumentacije za zaštitu okoliša.
- uspostavom sustava zaštite, provedbe i nadzora i katastra emisije u okoliš,
- podizanjem svijesti o potrebnom političkom i gospodarskom podupiranju tih radnji.

Jedna od temeljnih opredjeljenja na zaštitu okoliša na razini Izrade Prostornog plana Županije procjenjeno u prostoru Požeško-slavonske županije je zaštita i vođenje posebne brige o vodama, šumama i tlima.

Globalne odrednice i usmjerenja na planiranju za razinu jedinice lokalne samouprave za razvoj naselja, a koje imaju za posljedicu refleksiju na vrijednost okoliša i njegovu zaštitu, su:

- razvoj infrastrukture - prvenstveno kapitalne,
- zbrinjavanja otpada,
- razvoj poljoprivredne proizvodnje,
- racionalno gospodarenju šumskim zemljištem i šumama,
- razvoj i unapređenje istraživačkog pristupa u odnosu prema kulturno -povijesnoj baštini, krajoliku i dr.

Na nižim razinama planiranja (prostorni planovi općina i gradova, GUP-ovi, urbanistički planovi uređenja i detaljni planovi uređenja) imaju za obvezu da se svaka razina na detaljnije valorizira, obradi u pravcu unapređenja svih kategorija zaštite radi sprečavanja nepovoljnog utjecaja na okoliš.

Planska usmjerenja su sistematizirana u ove kategorije zaštite:

Zaštita

voda: Zaštita vodonosnika, crpilišta i vodozahvata predstavlja glavnu okosnicu zaštite na svim strateškim razinama od državne do županijske. Voda je postala najugroženiji čimbenik mogućeg ljudskog negativnog utjecaja. Radi sprečavanja takvih negativnih utjecaja potrebno je poduzeti određene mjere i aktivnosti na :

1. Smanjivanju prevelike količine nitrata u pitkoj vodi;
 - U tom smislu potrebno je pristupiti
 - kvalitativnom razvoju poljoprivredne proizvodnje koja mora biti u skladu s uvjetima zaštite okoliša,
 - uvođenju kontrole upotrebe količine i vrste zaštitnih sredstava,
 - podizanju kolektivne svijesti o negativnom utjecaju pesticida kroz obilazke naselja, poljoprivredne savjete i dostupnost dobivanja informacija o njihovom štetnom utjecaju;
2. Buduće zone vodocrpilišta odrediti kao zaštitnu zonu isključivo takve namjene,
3. Pristupiti rješavanju odvodnje kroz segment izgradnje kolektorske instalacije za sva naselja koja dosad nisu obuhvaćena takvim projektom, te postojeća započeta dovršiti u najskorije vrijeme, a prvenstveno ona koja se nalaze u kontaktnoj zoni s vodocrpilištima;
4. Pristupiti daljnjem razvoju odvodnje otpadnih voda poljoprivredno-gospodarskih i industrijsko-gospodarskih subjekata, s rješavanjem odvodnje ovisno o tehnološkim procesima pojedine proizvodnje te vršiti određenu predtretmamsku obradu otpadnih voda;

5. Pristupiti izgradnji novih i nastaviti dovršetak izgradnje postojećih kolektorskih uređaja za prečišćavanje otpadnih voda kroz biološko-tehnološka unapređenja i njihovu modernizaciju;
6. Otklanjanje postojećih odlagališta otpada te sprečavanje nastajanja novih, uz zakonsku obvezu općina i gradova oko sustava organiziranog prikupljanja, odvoza i deponiranja otpada uz sav potrebni zakonom definiran nadzor nad objektima za smještaj otpada;
7. Na županijskoj razini usvojiti temeljnu politiku za realizaciju budućeg sustava zbrinjavanja komunalnog i tehnološkog otpada s definiranjem načina obrade i potrebnog broja mogućih lokacija.

Zaštita vodotoka:

Zaštitu vodotoka na području Županije treba unapređivati i kontinuirano pratiti kvalitetu voda s uvođenjem nadzora i katastra svih onečišćivača na slivovima. Postojeća stanja vodotoka I. kategorije mora se zadržati, a zaštita se mora provoditi na svim vodotocima posebice na onima čija se izvorišta nalaze unutar županijskih granica.

Spriječiti sva moguća namjerna i nenamjerna ispuštanja otpadnih voda u vodotoke (iako je to Zakonom strogo zabranjeno) bez predhodnog predtretiranja, stoga je potrebno izvršiti potrebne predradnje oko identifikacije mogućih zagađivača na lokalnom nivou uz kontinuiranu aktivnost nadzora i praćenja komunalnih redara.

Planovima na nižoj razini treba vršiti poticanje na izradi odvodnje otpadnih voda, a tamo gdje to nije moguće, zahtijevati na obveznoj izgradnji nepropusnih septičkih taložnica s trojnom komorom, i uz nadzor izvođenja ovlaštenog inženjera i komunalnog redara.

Zaštita eko-sustava:

Zaštitu okoliša u dijelu vodnog krajobraza treba preispitati u svakom namjeravanom zahvatu unutar inudacijskih pojasa s preispitavanjem varijanti da se sva postojeća vlažna livadna područja pretvore u oranična područja zbog više mogućih činilaca i to:

1. Bogatstva raznolikih biljnih zajednica koje su zaštićene na području Županije;
2. Neisplativosti ulaganja (velike cijene za izvođenje namjeravanih hidrotehničkih zahvata);
3. Pristupiti valorizaciji za područja oko opravdanih te izradi novih regulacija i melioracija u cilju mogućeg dopuštanja sezonskog plavljenja /proljeće-jesen/ u prirodnim inudacijama;
4. Zabraniti buduću gradnju stambeno-gospodarskih građevina u zonama mogućih poplavnih područja kako bi se spriječilo ugrožavanje ljudskih života i materijalnih šteta,
5. Preispitati mogućnosti izgradnje retencija u smislu izgradnje kišnih preljeva.

Zaštita šuma:

uma: Bogatstvo šumskog fonda na razini Županije je značajno ali se ipak osjeća tendencija kontinuiranog smanjenja, stoga takav negativan trend treba svesti u okire prihvatljivosti. Područja Županije koja su u nizinskom dijelu bogata šumskim fondom u principu se smatraju zaštitnim šumama (gospodarska jedinica Poljadijske šume te je krčenje takvih šuma zabranjeno i svaka aktivnost na takvim šumskim zajednicama mora se usuglasiti sa strukom i Šumarsko-gospodarskom osnovom za područje koje ona pokriva, a kako bi se spriječilo pretvaranje šumskih površina u poljoprivredno zemljište. S tim mozaičnim, krajobraznim vrijednim i mikroklimatski poželjnim ostacima šuma hrasta lužnjaka i graba, s mnogim subasocijacijama šumskih zajednica treba gospodariti po principima šumarske struke radi zaštite i unapređenja.

Na području Županije najviše ima šumskog zemljišta kojim gospodari država. To gospodarjenje je definirano pravilima struke za šumsko iskorištavanje - ali ujedno i unapređenje šumskog fonda. Takve aktivnosti bi trebalo provesti i za dio šumskog fonda koji se nalazi u privatnom vlasništvu.

Što hitnije bi trebalo pristupiti i nastavku radova na katastarskoj obradi svih privatnih šuma za cijelo županijsko područje.

Jedan veći dio šumskih površina je u Parku prirode Papuk stoga nakon izrade Prostornog plana za Park prirode treba definirati i način gospodarenja unutar njega.

Potrebno bi bilo dobro pokrenuti inicijativu na županijskoj razini oko valorizacije i definiranja granice između u šumskog i poljoprivrednog zemljišta kako bi se što kvalitetnije došlo do saznanja što je to poljoprivredno zemljište i što ga karakterizira (nagib zemljišta, pedološko-geološka kvaliteta i sl.) a tako i za šumsko zemljište. Treba poraditi na činjenici mogućeg krčenja u području privatnog vlasništva na šumskom fondu i njegovog pretvaranja u poljoprivredno zemljište. Zahtijeva se da u planovima niže razine očuvaju sve površina šumskog zemljišta (šumaraka i živica) na dijelu ispreplitanja s površinama različite namjene, zbog činjenice što su relativno male i uglavnom u privatnom vlasništvu. Neophodno je stoga pronaći modele koji bi spriječili njihovo krčenje te poticali njihov uzgoj-razvoj.

Potrebno je pristupiti po šumljavanju površina

- područja I. i II. vodozaštitne zone,
- područja budućih vodocrpilišta, ako već nisu obrasla šumom, a u dijelovima već obraslim sumom gospodarenje treba prilagoditi zaštitnoj funkciji,
- područja koridora budućih brzih cesta radi zaštite od buke, prašine i vizualne usklađenosti, (zasaditi drvorede javora, divljeg kestena, lipe ili crvenog hrasta,
- zemljišta niskog boniteta koja dosad još nisu pošumljena ili ih ostaviti da prirodno zarastu autohtonom vegetacijom, a moguće ih je namijeniti voćarskoj kulturi koja bi na takvom prostoru mogla normalno opstati i dati prinose,
- područja uz vodotoke (rječice i potoke) zasaditi drvorede johe ili vrbe, a već obrasle vodotoke nije potrebno potpuno posjeći, već ih samo urediti,
- vjetrozaštitne drvorede zasaditi unutar većih i kompaktnijih poljoprivrednih površina i to prvenstveno u smjeru sjever-jug,
- površine uz šumu namijeniti za voćarstvo ili vinogradarstvo.

Zaštita

tla: Proizvodnja zdrave hrane zahtijeva ostvarenje određenih preuvjeta koji se moraju realizirati kod zaštite tala od onečišćenja. Iz imperativa zaštite ljudi, životinja i biljnih zajednica proizlazi obveza zaštite poljoprivrednog zemljišta. Gore spomenuto nalaže potrebu za racionalnim korištenjem zaštitnih sredstava (pesticida i sl.) u poljoprivrednoj proizvodnji, a prvenstveno u zonama gdje se preporuča proizvodnja zdrave hrane bez upotrebe zaštitnih sredstava. U tu svrhu nužno je:

- Spriječiti zagađivanje zemljišta ljudskim aktivnostima - neprimjerenim stvaranjem divljih deponija otpada, neprimjerenim rješavanjem odvodnje otpadnih voda;
- Zabrani prenamjenu poljoprivrednog zemljišta visokog boniteta (vrijednog obradivog zemljišta) u nepoljoprivredno i građevinsko zemljište;
- Područja poljoprivrednog zemljišta za koja dosada nisu provedeni hidrotehnički zahvati (melioracije) uz pojedine vodotoke dovesti u stanje kvalitativne proizvodnje;
- Razvijati takve programe poljoprivredne proizvodnje kojima bi se uvezale sve funkcije društveno-gospodarskog dijela Županije u cilju proizvodnje visokovrijedne zdrave hrane. Osnov je studijski pristup uvezivanja sa svim novim tehnološkim dostignućima.

Na prijelazima nizinskog u brdovito područje poticati razvoj vinogradarsko-voćarske proizvodnje. Oplemenjivati postojeća i obnavljati ratom (ili političkim odlukama) zapuštena područja (područje Pakraca i Lipika).

U smislu zaštite, tla imaju slijedeće funkcije:

(1) ekološka funkcija:

- (a) životna osnova i životni prostor za ljude, biljke, životinje i organizme u tlu,
- (b) sastavni dio prirodnog potencijala, osobito sa svojim kružnim tokovima vode i hranjivih tvari,
- (c) razgradnja, filtera, rezerve i pretvorbe tvari,

(2) funkcije arhiva prirodne i kulturne povijesti;

(3) gospodarske funkcije;

- (a) ležišta sirovina,
- (b) površine za naseljavanje i rekreaciju,
- (c) za biljnu proizvodnju,
- (d) za ostale načine gospodarskog i javnog korištenja, promet, opskrbu i odvodnju.

Kod utjecaja na tlo potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati oštećenje njegovih prirodnih funkcija, te njegovih funkcija arhiviranja prirodne i kulturne povijesti.

Za štita zraka:

Onečišćenje atmosfere prema porijeklu emisije štetnih primjesa u atmosferi u njoj može se svesti na¹⁶:

- prirodne izvore - mineralne-anorganski, biljne ili životinjske,
- meteorološke procese-vremenske poremećaje, stvaranje vodenih ledenih čestica,
- geofizičke događaje-vulkanske erupcije, kozmička prašina, prirodna radioaktivnost, prirodni požari, ljudsko djelovanje-loženje, industrijski ispusti, promet spaljivanje otpadnih tvari.

Cirkulaciju primjesa u atmosferi uvjetuju meteorološke pojave vjetar, oborine, toplinski tokovi. Štetni utjecaj onečišćenja zraka u početku su prepoznatljivi kao opasnost za ljudsko zdravlje, pa se u tom cilju i upućivalo na ograničavanje dima iz ložišta, na zabranu upotrebe goriva s visokim sadržajem sumpora, i sl. Ostali negativni učinci izazvani onečišćenjem zraka prepoznati su malo kasnije i to u obliku uništavanja ozonskog omotača, pojave kiselih kiša i klimatskih promjena izazvanih globalnim povećanjem temperature (tzv. efekt staklenika).

Osim prirodnih izvora emisije štetnih tvari u atmosferu, izvanredno je velik doprinos ljudskog djelovanja, koje ispušta tvari različitog porijekla u veoma velikim količinama, zbog čega dolazi do povećanja tzv. stakleničkih plinova.

Porijeklo se utvrđuje

- iz sagorijevanja, i to iz termoelektrana, i toplana, iz kućanstva i ustanova, male privrede, kotlovnica i proizvodnih procesa u industriji s izgaranjem goriva,
- iz industrijskih procesa bez izgaranja, iz eksploatacije i obrade fosilnih goriva,
- od upotrebe otpada,
- od prometa i mobilnih strojeva (znatan doprinos građevinske mehanizacije),
- od obrade i odlaganja otpada,
- od poljoprivrednih aktivnosti.

Problematika zagađenja zraka za županijskom području nije posebno izražena osim pojedinih točkastih zagađenja vezanih za pojedinačne industrijske pogone, kamenolome i stočarske farme, privremena odlagališta i kućna ložišta, stoga takvo stanje treba i dalje zadržati.

Prioritetne mjere za sprečavanje zagađenja zraka su:

- definiranje svih izvora onečišćenja zraka, uz praćenje ruže dominantnih vjetrova te smještaja budućih stambenih zona,
- unutar gospodarko-industrijskih zona nastojati izbjeći sadržaje koji onečišćuju zrak, te za njih pristupiti mjerama za pročišćavanje zraka preko filterskih uređaja,
- oko postojećih i budućih lokacija onečišćivača zraka planirati postavljanje zaštitnog zelenila,
- potrebno je pristupiti intenzivnijoj sanaciji postojećih odlagališta otpada za gradove i naselja,
- uspostava sustava praćenja kakvoće zraka,
- nastojati sanirati negativno utjecanje postojećih izvora onečišćenja zraka na okoliš (prvenstveno kamenolome i stočarske farme),
- uspostava katastra emisije zagađenja zraka u okolišu za Županiju uz kontinuirano nadopunjavanje,
- uspostaviti sustav nadzora,
- izrada računalskog modela onečišćenja gradaova i Županije,

¹⁶ Dr. sc. Božena Tušar "Onečišćenje atmosfere"

- izrada modela onečišćenja zagađenja prometa s izradom kartografskih pravaca kritičnog opterećenja i razina,
- razvoj modela s mogućim prognozama emisija.

Zaštita od buke:

Negativni utjecaj ugrožavanja od buke je za sada isključivo vezan za točkaste izvore, i županijsko područje nije ozbiljnije ugroženo. Aktivnosti na razvoju gospodarsko-industrijskog napretka Županije kao i razvojem prometnica takvo stanje može promijeniti u negativnom smislu.

Stoga je potrebno unutar izrade planova na nižoj razini (PPOiG), u urbanim područjima (tekstualno i grafički), na području prometnice kao i dijelova naselja utvrditi postojeću razinu buke i propisati dozvoljenu.

Nastojati sanirati negativno utjecanje postojećih izvora buke na okoliš (prvenstveno kamenolomi i prometnice te industrijski pogoni).

Zaštita krajobraza:

Pri izradi prostorno-planske dokumentacije (planova niže razine) postojeći prirodni krajobraz treba sačuvati u potpunosti, jer je takav izvorno ruralni krajobraz bitan nositelj vrijednosti prostora i njegovog identiteta.

Radi očuvanja krajobraza treba pristupiti usuglašavanju, standardizaciji u primjeni propisa gradnje u svrhu zaštite izvornih ruralnih cjelina.

Za ostvarivanje takvog cilja potrebno je:

u nizinskom dijelu Županije

- spriječiti izgradnju građevina uz prometnice,
- spriječiti spajanje građevinskih područja naselja,
- poticati izgradnju neizgrađenog građevinskog rezervata,
- poticati zaokruživanje naselja i stavirati kompaktne građevinske cjeline,

u brdovitom djelu Županije

- nastojati zadržati postojeće stanje ruralnog krajolika - odnosno u mjestima ratom razorenih naselja (gdje je to moguće) vratiti prijeratno stanje ruralnog krajobraza,
- zaštićivanje pojedinih seoskih cjelina i dijelova sela kako bi se sačuvao ruralni oblik naselja, uz državnu financijsku potporu preko raznih modela pomoći,
- zabraniti izgradnju (odnosno detaljno uvjetovati izgradnju) na lokacijama koje će ugroziti vizualni identitet naselja, na kontaktnim zonama šuma i vodotoka.
- infrastrukturne koridore treba postaviti tako da racionalno obuhvate što manje prostora te da obuhvate koridore koji bi se mogli objediniti (prometnice, uređenje vodotoka, TK-mreža, i sl.),
- izgradnja i osiguranje koridora brze ceste Lužani-Požega dijelom obuhvaća postavljanje trase uz vodotok rijeke Orpljave čime bi se u tijeku istog posla moglo ubuhvatiti više važnih aktivnosti,
- izgradnja brze ceste Pleternica - Našice dijelom bi bila smještena uz postojeći koridor sa željezničkom prugom,
- proglašenjem Parka prirode Papuk Zakonom su definirane i obveze na izradi prostorno-planske dokumentacije, čime bi se i detaljnije obradile sve aktivnosti na i oko parka. Izradom posebnih obilježja bi se propisale zone zaštite, režimi korištenja, mjere zaštite, uvjeti izgradnje i drugi elementi koje treba što hitnije ugraditi u prostorni plan poradi sprečavanja štetnih utjecaja, nekontrolne izgradnje i sl. do konačnog donošenja plana i provedbenih mjera.

Zaštita flore i

faune: U dijelu koji se odnosi na zaštitu flore i faune trebalo bi pristupiti sveobuhvatnijem programu istraživanja, elaboracije i zaštite biljnog i životinjskog svijeta. Nebrigom za biljni i životinjski svijet moglo bi se desiti da neke zaštićene i vrlo rijetke biljne i životinjske zajednice bespovratno nestanu ili im prijete izumiranje na prostoru naše Županije. Pri tome prvenstveno treba voditi brigu o biljnim zajednicama koje su na udaru kod svih većih infrastrukturnih objekata (cesta, hidrotehničkih zahvata i sl.).

Zaštita graditeljske baštine:

Za očuvanje graditeljske baštine potrebno je poraditi na činjenici poboljšanja svijesti o očuvanja kulturne baštine, posebno one lokalnog značaja. Rad na edukaciji treba omogućiti zaustavljanje procesa gubljenja identiteta povijesnih naselja i zatiranja povijesnih tragova širih prostora. Ugroženost ukupnog fonda posebno je izražena kod povijesnih spomeničnih urbanih i ruralnih cijelina koje su i najviše ugrožene zbog nepostojanja mehanizama zaštite. Vrlo teško stanje obuhvaća povijesne građevine te pojedinačne arheološke lokalitete neovisno o njihovom značenju ili lokaciji.

Spoznaje današnjih zaštitara su takva da je graditeljsko naslijeđe kompleksan posao koji zahtijeva aktivnu zaštitu, i obuhvaća sve konzervatorske postavke, obradu, intervenciju.

Cjelokupan integralan društveni proces vrednovanja, koordiniran sa službama zaštite kulturne baštine, državnih i lokalnih službi tek može omogućiti da obnova spomenika dobije jedno od prioritarnih mjesta. Postojećim vrednovanjem kulturno-povijesnih objekata omogućuje se definiranje vrijednosti kulturnog naslijeđa naselja koju treba uvažiti i primijeniti kod svih budućih aktivnosti na revitalizaciji naselja i spomenika kulture, a posebno u ratom zahvaćenim naseljima gdje su nanosene velike materijalne štete na kulturnoj baštini.

S tim u svezi potrebno pristupiti detaljnijem istraživanju mogućeg načina izgradnje unutar tradicionalnih cijelina.

Osobitu važnost pri budućem oblikovanju naselja i pri reduciranju/proširenju postojećih granica građevinskog područja treba obratiti na činjenicu sprečavanja aktivnosti na uzdužnom povezivanju naselja, posebice uzduž prometnica županijskog i državnog karaktera kako bi im se sačuvala utvrđena kategorija, odnosno optimalna protočnost. Osobito je to slučaj na zapadnom dijelu Županije i to u naseljima uz prometnicu državne i županijske ceste na smjerovima:

- Lipik - Dobrovac - Kukunjevac - Brezine,
- Lipik - Subocka - Livađani,
- Lipik - Donji Aglič - Bukovčani,
- Lipik - Skenderovci - Šeovica,
- Gornja Obrijež - Veliki Banovac - Donja Obrijež,
- Dragović - Španovica,
- Pakrac - Kusonje,
- Pakrac - Prekopakra

te još više na području Požeštine:

- Pleternica - Bresnica - Sulkovci,
- Frkljevci - Kadanovci,
- Resnik - Svilna - Buk,
- Kutjevo - Mitrovac,
- Vetovo - Ovčare,
- Požega - Vidovci-Dervišaga -Kuzmica-Srednje Selo-Viškovci-Blacko
- Požega - Drškovci - Novo Selo - Završje - Nurkovac - Brestovac
- Mihaljevci - Trenkovo,
- Jakšić - Radnovac - Rajsavac
- Kaptol - Golo Brdo,
- Velika - Radovanci.

Buduća da nova naselja treba bazirati na tradicionalnoj osnovi arhitekture i podneblja uz maksimalno poštivanje vrednota postojećeg prostora, s budućim planiranjem koje će kvalitativnim i odmjenim pristupom izgradnje koristiti suvremene materijale, ne smije se odstupati od postojećih ambijentalnih arhitektonskih obilježja, koja daju osnovni ton i uspostavljaju povijesni kontinuitet u oblikovanju naselja.

Za ostvarivanje takvih ciljeva potrebno je definirati oblikovne smjernice u planovima nižeg reda, kao i razrada detaljnog urb. plana za manje zahvate, izradom programa i projekata, kao i nadzorom buduće izgradnje i obnove postojeće graditeljske baštine.

Sve te aktivnosti se moraju uvezati s nadležnim službama zaštite koje će sustavno pratiti, istraživati i dokumentirati spomenike te izrađivati konzervatorsku -restauratorsku dokumentaciju koja je temelj za svaki plan i zahvat u zaštićenim cjelinama. Takav dokument, koji će u sebi sadržati izradu postojećeg stanja (arhitektonsko -urbanističkog snimka), analizu u procesu obrade objekta i prostora graditeljskog naslijeđa, preduvjet je za kvalitetno postavljanje uvjeta građevina.

Zone arheoloških lokaliteta na županijskom prostoru potrebno je kvalitativno ucrtati u katastarske karte, kako bi se oni pri aktivnostima na tim područjima mogli kvalitetno zaštititi i očuvati.

Zaštita prirodne baštine

Uvrštavanjem Papuka u parkove prirode i slijed aktivnosti koje predstoje na izradi prostorno-planske dokumentacije i osnivanjem Javne ustanove koje će njime upravljati (čl. 17. i čl. 29. Zakona o zaštiti prirode) predstavlja temelj za buduće stvaranja sustava gospodarenja i zaštite nad svim zaštićenim dijelovima prirode.

Na području Požeško-slavonske županije prema zakonskim odredbama Zakona o zaštiti prirode zaštićeno je ukupno 5 vrijednih dijelova prirode (Lipik- lječilišni park, Trenkovo - park oko dvorca, Kutjevo - park oko dvorca, Sovsko jezero - zaštićeni krajobraz i Papuk, park prirode) s ukupnom površinom od 336 km² od kojih na prostor Požeško-slavonske županije otpada cca 181,08 km².

Važno je napomenuti da je dosadaš njom prostorno-planskom dokumentacijom na županijskom prostoru utvrđ en već i broj evidentiranih dijelova prirode za koje do donošenja ovog PPŽ nije zatraženo od nadležnog ministarstva konačno uvrštavanje u zaštitu zonu prirodne baštine.

Prema tadašnjoj klasifikaciji predloženi su:

- **Specijalni ornitološki rezervat** ^ apljak-Ratkovica;
- Šumski predjeli šuma na područjima Krndije, Dilja i Požeške gore -
- Brezova voda, Mali debeljak, Jelovac, Vuka;

Park šuma - Emovački lug, Borik kod sela Kuzmica, Jegerova livada, šuma Kalvarija na obroncima Psunja, te Kuljanski lug i Svetinjski lug koji su naknadno u dogovoru sa Hrvatskim šumama u dobroj mjeri posječeni ili su pred dovršnim sijekom;

Zaštićeni krajobraz - dolina potoka Pačice, dolina Veličanke, dolina između u Babje gore i Psunja, vinogradi kutjevačkog područja, Pakračka gora s vinogradima i šumarcima;

Spomenici prirode - gorske sutjeske na Papuku, nanosi pijeska na obroncima Dilja kod pašnjaka Resnik;

Spomenik parkovne arhitekture - park pod ranijim nazivom Park NOB-a, današnji pod Starim gradom, park u Pleternici, park u Biškupcima,

Spomen područja - Zvečevo na Papuku, izvor Veličanke.

Jedan dio predloženih cjelina ranijom-prostorno planskom dokumentacijom je sada uvršten unutar granica Parka prirode Papuk. Buduće aktivnosti na detaljnijem uvrštavanju mjesnih lokaliteta trebalo bi obuhvatiti cjelovitom studijom na županijskoj razini. Stoga je preporuka da se pri izradi prostornih planova na razini općina i gradova izrade detaljnije studije zaštite prirodne baštine kojima će se izdvojiti vrijedna područja lokalnog značenja na za to prilagođenim kartama i odgovarajućim mjerilima.

Drugim riječima, strogi rezervat, park - šuma, zaštićeni krajobraz, spomenik prirode i spomenik parkovne arhitekture proglašava Županijska skupština, dok mjere zaštite navedenih dijelova prirode propisuje Županijsko poglavarstvo uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva.

Prostorno-planskom dokumentacijom PPŽ izdvajaju se sljedeć i krajobrazi koje treba zaštititi i očuvati:

Park prirode

S obzirom na status zaštićene cijeline mora se napomenuti da parkovi prirode imaju znatno liberalniji režim zaštite u odnosu na nacionalne parkove i stroge rezervate. U parku prirode prema Zakonu o zaštiti prirode su dopuštene određene djelatnosti koje ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloge.

Parka prirode "Papuk" koji se dijelom nalazi unutar Požeško-slavonske županije, i koji zauzima područje površine cca 181,08 km² nalazi se na sjevernom dijelu Županije (južni obronci Papuka). Prostor koji omeđuje park prirode u području Županije je vezan za prometne vertikale cestovnih pravaca Ž-4030 koje povezuju Kutjevo s Orahovicom na istočnoj strani parka, te cestovni pravac Ž-4044 koja povezuje naselje Zvečevo s Voćinom na zapadnom dijelu parka prirode.

Parka prirode Papuk je prije svega znanstvena kulturno-odgojna institucija osnovana radi održavanja prirodnih karakteristika i upoznavanju širokih slojeva pučanstva sa zakonitostima prirode. Park prirode u sebi sadrži karakteristike koje ga stavljaju u takav kontekst da osim naglašenih estetskih, ekoloških, kulturno-povijesnih te ponajprije turističko-rekreacijskih vrijednosti ima i veliko gospodarsko značenje za općine Veliku, Kutjevo, Kaptol i Brestovac. Osobitost Papuka predstavlja važan segment biološke i krajobrazne vrijednosti područja Slavonije. Svojim reljefnim karakteristikama izdvaja se od ostalih parkova pri tome naglašavajući svoju ne uobičajenu geološku prošlost svog nastanka. Upravo takva geološka prošlost izravno je utjecala na razvoj flore i faune i njihovih staništa predstavljajući bogatstvo koje treba sustavno istražiti, unaprijediti i sačuvati od negativnog utjecaja čovjeka. Sve naprijed navedeno je indirektno je utjecalo na čovjeka koji je kroz povijest bio prisutan na tim prostorima ostavljajući značajne ostatke kulturne baštine od prehistorijskog razdoblja do razdoblja srednjeg vijeka. Područje parka također je obilježavaju prelijepi šumski krajolici kao i druge prepoznatljive znamenitosti kao što su Jankovac, Rupnica, Sekulinačke planine, Ružica grad, Pliš-Mališčak te arheološko nalazište emernica -Gradac, kao i srednjeovjekovne utvrde.

Osim gospodarenja šumskim fondom koje provode šumarije Velika, Kamenska i Kutjevo tu se nalaze i značajniji kamenolomi za iskop kamena na području Županije (kamenolomi u Velikoj i Vetovu i drugi manji). Drugim riječima prisutan je dvojak učinak - aktivnih nalazišta mineralnih sirovina na okružje u kojim se nalaze tako na jednoj strani ostvarivanje ekonomske dobiti i razvoj gospodarstva, a time i napretka jedne općine, odnosno Županije i na drugoj strani imamo štetan utjecaj na okoliš od zagađivanja vode, zraka, buke i vibracije, devastacije krajobraza stvaranjem deponija mulja i nesaniranja napuštenih nalazišta.

Stoga je temeljna zadaća svih budućih aktivnosti i plana PPPPO parka prirode vezana za područje unutar granica Parka prirode, je pronalaženje takvih rješenja kojima bi se našao kompromis između zaštite prirode i gospodarskog iskorištavanja. Cijelokupnu problematiku trebat će riješiti prostornim planom područja posebnih obilježja uz detaljnu razradu zoniranja prostora prema čl. 21. Zakona o prostornom uređenju, kroz definiranje vremenskog obuhvata u kojem bi trebalo polagano pristupiti sanaciji i zatvaranju pojedinih kamenoloma, s obzirom na vrijeme trajanja odobrenih koncesija za iste, a za ostale koji će nastaviti rad propisati potrebna ograničenja kako bi se sačuvao prostor parka.

Zaštićeni krajolik

Zaštićeni krajobraz je prirodni ili kultivirni predjel veće estetske ili kulturno-povijesne vrijednosti ili krajobraz karakterističan za pojedino područje. Unutar zaštićenog krajobraza nisu dopuštene nikakve radnje koje narušavaju obilježja zbog kojeg se proglašava.

Sovsko jezero

Gospodarska jedinica Južna Krndija - čaglinska, odjel 17/g

Značajni je krajobraz Sovsko jezero na sjevernim padinama Dilja.

Nalazi se na nadmorskoj visini od oko 430 m i predstavlja hidrogeomorfološku zanimljivost. U kategoriji zaštićenosti značajnog krajobraza je od 21. 11.1989. god. – odlukom Skupštine općine Slav. Požega.

Sovsko jezero veličine cca 68,5 ha predstavlja jedini zaštićeni krajobraz na županijskom i predstavlja jednu značajnu hidrološku zanimljivost - nadmorska visina 300 m, veličina jezera 3600 m², prosječna dubina 44 m.

U kategoriji zaštite zaštićenog krajobraza odvijaju se određene gospodarske djelatnosti, stoga i zaštitni režimi trebaju biti što liberalniji. Izraženi turističko-rekreacijski potencijali koji su prisutni unutar zaštićenog krajolika sugeriraju izradu posebnih prostornih planova uz sva potrebna zoniranja prostora s izdvajanjem pojedinih područja pod strožom kontrolom zaštite. Radi kvalitetnijeg provođenja svih aktivnosti na i oko zaštićenog krajobraza potrebno je **donijeti mjere za štite** navedenog dijela prirode na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva.

Spomenik parkovne arhitekture – Lipik

Nalazi se unutar samoga grada Lipika i zaštićen je Zakonom o zaštiti prirode još 1964. godine- Lipik - veličine cca 10,17 ha. Tijekom Domovinskog rata znatno je uništen. Kako se je u procesu obnove naselja Lipika tako i značajnih kulturnih građevina /Kursalon i dr./ a nalaze se unutar parka Lipika, stručne službe za izdavanje potrebne dokumentacije su uvjetovale snimanje i plan obnove i samoga parka. Stoga za provođenje svih daljnjih aktivnosti potrebna je **donošnja mjera zaštite** parka na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva.

Spomenik parkovne arhitekture – Trenkovo

Nalazi se unutar naselja Trenkovo površine cca 5,20 ha, Zakonom o zaštiti prirode zaštićen je 1965. godine. Dosta devastiran i hitno je potrebno pristupiti studijskoj analizi samoga parka, obzirom da nema podataka kako o parku tako niti o dvorcu koji je smješten unutar parka. Poradi provođenja svih daljnjih aktivnosti obvezno je **donijeti mjera za štite** parka na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva, obaviti potrebna snimanja kako arhitektonska tako i geodetska.

Spomenik parkovne arhitekture – Kutjevo

Nalazi se unutar sklopa bivšeg kutjevačkog dvorca posljednjeg ostatka nekadašnje isusovačke Rezidencije u Kutjevu, površine cca 1,71 ha. Zakonom o zaštiti prirode zaštićen je 1967. godine. Kompleks dvorca je od 1987. godine sustavnije analiziran s definiranim smjernicam vezanih za obnovu istog, a temeljem toga je i izvršena sanacija, dogradnja i obnova, kao i prenamjena uz sva potrebna arheološka i druga istraživanja. Pitanje parka Kutjevo nije dovoljno valorizirano stoga je potrebna pristupiti novoj inventarizaciji fonda zaštićenog parka.

Obvezno je stoga poradi provođenja budućih aktivnosti **donijeti mjera za štite** parka na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva, kao i obaviti potrebna geodetska snimanja.

Prirodna baština koja će se štiti temelju Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma

Gospodarska jedinica Sjeverna Babja gora

Unutar gospodarske jedinice postoje predjeli šume koji imaju status šume posebne namjene za odmor i rekreaciju s kulturama zelene duglazije, ariša, stare lipe, graba, hrasta kitnjaka, bagrema i sladunjavog javora te međusobnim ukonponiranim površinama čistina različitih namjena. To područje obuhvaća odsjeke: 39/a i 84a, s ukupnom površinom od 2,6814 ha i namjenjenih odmoru i rekreaciji.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II – zvečevački

Šumska sastojina hrasta medunca i bukve, bukova stabla stara i do 400 godina.

Sastojina je izrazito temnofilna, nadmorske visine 420 m. U šumi dolazi obični likovac (*Daphne mezereum*), bijela naglavica (*Cephalanthera damasonium*), dugolisna naglavica (*Cephalanthera longifolia*), bijeli vimenjak (*Platanthera bifolia*), širokolisna veprina (*Ruscus hypoglossum*) kao i

Termofilni travnjaci, koji se nalaze na podlogzi litotamnjski vapnenci (u obliku lapora, laprovitih vapnenaca, ilovina, pijeska i pješčenjaka). Tu dolaze mnoge termofilne svojte, a posebno dolazi dosta velika populacija rijetkog i ugroženog vunastog osjaka (*Cirsium eriophorum*). Unutar ove gospodarske jedinice sa stanovišta zaštite šuma, značajno je područje odjela 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118 ukupne površine 516,80 ha.

Gospodarska jedinica Sjeverni Dilj II - čaglinski

U području okolice sela Sovski Dol i Ruševo kao i u bližoj okolici Sovskog jezera u šumarcima i šikarama na laporovitoj podlozi prisutna je vrlo rijetka i zaštićena biljna vrsta ozimnica (*Eranthis hyemalis*).

Područje na kojem će se vršiti zaštita nalazi se u odsjecima 9b, 9d, 13d, 14a, 14i, 15f, 16e, 17b, 18f, 19g, 20f, 23f, 23k, 24d, 24e, 24f, 32d, 49c, 49d, 50j, 52e, 53e, 54b, 56e, 57b, 65c, 67g, 71c, 75d, 76b, 79g, 85c, 85g i 86b značajno je sa stanovišta zaštite šuma i ukupne površine cca 97,5 ha.

Gospodarska jedinica Sjeverni Dilj I – pleternički

Područje zaštitnih šuma raspoređeno po odsjecima 7a, 29e, 29d, 40b, 46c, 47c, 48c, 48e, 50c, 50d, 50e, 51b, 51c, 51e, 51f, 52b, 52d, 55b, 55d, 56f, 57c, 59a, 62c, 62e, 63d, 64a, 64d, 65a, 65e, 65f, 65h ukupne površine cca 128,30 ha.

Gospodarska jedinica Poljanačke šume

Područje zaštitnih šuma raspoređeno po odsjecima 18i, 20e, 20f, 21a, 21g, 22a, 22j, 22k, 22l, 22m, 23d, 26a, 26d, 26e ukupne površine cca 70,7 ha.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk I - kamenski

Područje zaštitnih šuma raspoređeno po odsjecima 2c, 9d, 24d, 25e, 25f, 27b, 33a, 37c, 39b, te odjeli 52 i 53. ukupne površine cca 184,2 ha.

Prostor kojeg treba štititi temeljem Zakona o zaštiti prirode

Park u Biškupcima sačuvan je samo fragmentarno. Kako je kroz povijest došlo uništenja otmjenog vlastelinskog dvorac obitelji Janković okruženog perivojima. Danas je sačuvano svega dvadesetak starih prekrasnih stabala egzotičnog drveća od kojih je vrijedno spomenuti vajmutovac (*Pinus strobus*), slikovito razgranato stablo žalosni jasen (*Fraxinus excelsior* var. *pendula*), žalosna jela (*Picea abies* var. *viminalis*), javor mliječ (*Acer pseudoplatanus*), povijuša (*Campsis radicans*), bukva (*Fagus sylvatica*), gledičija (*Gleditsia triacanthos*), gimoklad (*Gymnocladus dioica*), paulovnja (*Paulownia tomentosa*) te vrijedne penjačice i nekoliko hrastova i lipa. Površina parka danas zauzima samo dio parcele koja je imala ukupnu površinu 1,7660 ha. Upravo poradi značajne vrijednosti parka i očuvanja istog potrebno je pokrenuti aktivnosti na proglašavanju parka spomenikom parkovne arhitekture.

Poradi provođenja svih daljnjih aktivnosti obvezno je **donijeti i mjeriti** parka na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva, obaviti potrebna snimanja kako arhitektonska tako i geodetska.

Prostori koje se štite prostornim planom Županije

Prostorni plan Županije Požeško-slavonske je usmjeren prema zaštiti s nastojanjem da se spriječe štetni utjecaji, tj. orijentiran je na zaštitu okoliša. Plan je strateški usmjeravajući i njime se normativno ne propisuju mjere za sprežavanje štetnog utjecaja na okoliš, već su u njemu postavljena nastojanja da se spriječe štetni utjecaji na okoliš. Postavljene su osnovne smjernice i mjere za cijelu Županiju s obzirom na značajke njenog područja i najvrednije resurse, s naglaskom na lokalnom pristupu.

Izradom prostorno-planske dokumentacije nižeg reda (prostornih planova gradova i općina, GUP-ova i dr.) uvažavajući i poštivajući planska načela PPŽ-a, moguće je detaljnije analizirati prostor i okoliš, uočiti probleme i popisati one štetive te iznaći sve konkretne mjere zaštite prostora i sprežavanja nepovoljnog utjecaja na okoliš. Nivo županijske razine može vršiti sva potrebna usuglašavanja i dogovore kako bi se svi problemi koji su uočeni mogli kvalitativno pratiti i rješavati.

Park - šuma kod sela Kuzmice - odjel 84a je sastojina običnog bora površine 1,4667 ha. Šumica se pejzažno vrlo dobro uklapa u okoliš te uređena može služiti kao šetalište i ugodan prostor za odmor i rekreaciju.

Park u Pleternici je ukupne površine 3,842 ha. Godine 1723. dobro Pleternicu kupio je Johan Trenk, oko 1750. god dobro je prodao barunu Ivanu Peterffyju, a od 1798 do 1812 vlasnik je dobra bio Jakov pl. Svetich. Navedeni vlasnici podigli su dvorac u Pleternici s okolnim gospodarskim zgradama i lijepo uređeni m parkom čiji se ostaci danas samo naziru u nekoliko primjeraka starih hrastova, platana i crnog bora. U novije je vrijeme osnovan novi park, četverokutna oblika kojeg presijecaju staze za šetnju. U parku se nalaze različite vrste drveća.

Park u Požezi su ukupne površine 4,1171 ha. U gradu nema izrazito starijeg parka. Posebno je zanimljiv zbog svog položaja Park pod gradom čija je površina oko 1 ha, gdje je nekada stajala požeška tvrđava. Park je oblikovan u slobodnom stilu a starosti je oko 100 godina. Kružne staze u parku omogućavaju pogled na cijeli grad i okolice.

Park na Ratarnici bogat je vrijednim egzotima a podignut je 1934. godine te arhitektonski posebno zanimljiv poradi klasiističke koncepcije organizacije parka.

Park uz Orljavu u blizini tvornice Zvečeva nema veće hortikulturene vrijednosti, ali daje značajan doprinos slici grada, kako kao tampon zona između u industrijskih pogona, rijeke Orljave i urbane zone, tako i kao rekreativna zelena površina.

Park Strossmayerovo šetalište koje također nema veću kulturnu vrijednost, ali je kao urbano zelenilo koje okružuje izvor Tekije značajnog i prepoznatljivog toponima grada Požega te sa nekoliko starih stabala divljeg kestena oboćuje prostor.

U Požezi ima nekoliko vrijednih drvoreda od kuglaskog bagrema, šišanog graba i divljeg kestena.

Arboretum Hajderovac smješten uz postojeći rasadnik u Kutjevu. Arboretum posjeduje bogatu kolekciju šumskih i hortikulturnih biljaka (cca 700), namijenjenih za reprodukciju, edukaciju, znanstvena istraživanja i urbano šumarstvo.

Vinogradi požeškog

gorja Karakterističan i osebujan krajobraz požeških vinograda smješten na sjevernim, istočnim i zapadnim dijelovima obronaka **Požeške gore** obogaćujući sliku gradskog središta smještenog u njegovom podnožju.

Tradicionalni uzgoj vinove loze i razvoj voćarstva obuhvaća površinu od cca 683 ha. Brojni su vinogradi, voćnjaci jabuka, trešnje i šljiva isprepleteni brojnim šetnicama upotpunjuju sliku pitomosti ovog kraja pri tome otvarajući prepoznatljive vizure prema gradu Požega. S obzirom na bogatu tradiciju požeškog vinogradarstva (spominju se i prije kutjevačkih vinograda) potrebno je zaštititi prostor kako ne bi došlo do devastacije i nagrdavanja nekontroliranom izgradnjom stambenih objekata.

Dolina potoka Pačice

Potok Pačica izvire na istočnim obroncima Dilj-gore i teče dolinom kojom je uz njega položena trasa prometnice Roševo–Paka-Levanjska Varoš – \ akovo. Posebnost ovog prostora karakterizira vlažnost livada s vrbicama i johama. U smjeru sjeverozapada livade se meko spajaju s interesantno sađenom šumom na obroncima Dilja. Pojas čine pretežno četinjače od kojih je vrijedno spomenuti: duglaziju, borovac, smreku, čempres, šumski bor, a koje svojom bojom i habitusom te kompozicijom unutar autohtonih vrsta drveća hrasta lužnjaka i graba predstavljaju sliku razigranosti i daju osobitost dolini potoka Pačice.

Granica zaštićenog krajobraza potoka Pačice počela bi 2 km od sela Pake u pravcu Levanjske Varoši, obuhvaćajući zonu s obje strane potoka pa do visine šuma, sve do mosta. Unutar ovog područja ne bi se smjela dozvoliti bilo kakva izgradnja, a pri budućim izgradnjama i usavršavanju longitudinalnog pravca prometnice prema \ akovu obratiti svu pozornost na zaštitu prirode.

Krajobraz kutjevačkih vinograda

Zbog svojeg karakterističnog i osebujanog izgleda dio krajobraza je uvršten u Park prirode Papuk gdje se dio graničnog područja parka prirode namjerno proširuje kako bi se sačuvala autohtonost područja. Vinogradi su smješteni na južnim dijelovima obronaka Papuka i Krndije prema općinskom središtu Kutjevu, čuvenom po vinogradarstvu. Na osunčanim predjelima prigorja u površini oko 162 ha, brojne su doline potoka, voćnjaci jabuka, trešnje i šljiva koji upotpunjuju sliku pitomosti ovog kraja. S obzirom na bogatu tradiciju kutjevačkih vina i vinograda posebno je potrebno zaštititi područja vinograda oko Kutjeva, Mitrovca i Venja.

Krajobraz ribnjaka Poljana

Karakterističnost prostora predstavlja činjenicu da ribnjaci predstavljaju jednu od najstarijih umjetno sagrađenih površina ribogojilišta (1902.god.) te svojim osebujnim krajobrazom nameću se uvrštenju u kategoriju zaštićenog krajobraza.

Valja istaći i činjenicu da se i susjedna županija obvezala da isti taj prostor zaštititi desne stran vodotoka llove koja joj teritorijalno pripada. Smješteni na krajnjem zapadnom dijelu Županije prostor ribnjaka postaje tradicionalno vezan za uzgoj slatkovodne ribe. Cjelokupna površina ribnjaka iznosi 1080 ha od kojih na naše županijsko područje otpada 768,3889 ha. Prostor zaštićenog krajobraza sa zaštitnim poj asom bi iznosio oko 925,5969 ha. Osebujnost prostora upotpunjavaju također er prateća flora i fauna koja je vezana za velike vodne površine (od ptičijih vrsta najčešći su kormorani, rode, čaplje, liske i dr.).

Gospodarska jedinica Sjeverna Babja gora

Stablo zelene duglazije (*Pseudotsuga mensiensis*) u odjelu 39c visoko oko 40 m staro oko 100 godina pogodno je za skupljanje sjemenja. Stablo je u šumi kitnjaka, iznad predjela Kuzma, južno od sela Brestovca. Ovo područje zanimljivo je i s obzirom na daleku prošlost, jer su tu ostaci starih gradina. U neposrednoj blizini vrše se arheološka istraživanja crkvice Kuzme i Damjana iz XII st. Nedaleko su i ruševine starog Dolačkog grada.

Unutar gospodarske jedinice postoje također er predjeli šume koji imaju status šume posebne namjene za odmor i rekreaciju s kulturama zelene duglazije, ariša, stare lipe, graba, hrasta kitnjaka, bagrema i sladunjavog javora te međ usobnim ukonponiranim površinama čistina različitih namjena. To su odsjeci: 39/a, 63/e, 64/a i 94/d s ukupnom površinom od 5,16 ha.

Gospodarska jedinica Zapadni Papuk II– zvečevački

Šumska sastojina hrasta medunca i bukve. Područje Š usnjara, koje obuhvaća odjele 105, 106, 107, 108, 115, 116, 117, 118 bogato je šumskim i travnjačkom vegetacijom na karbonatima. Š umska vegetacija je sastojina hrasta medunca i bukve a bukova stabla su posebnog oblika su posebnog oblika (tzv. Tuturasta stabla), stara i do 400 godina. Sastojina je izrazito temnofilna, nadmorske visine 420 m. Na tom području rastu i neke od ugroženih i zaštiće njih biljnih vrsta kao što su obični likovac (*Daphne mezereum*), bijela naglavica (*Cephalanthera damasonium*), dugolisna naglavica (*Cephalanthera longifolia*), bijeli vimenjak (*Platanthera bifolia*), širokolisna veprina (*Ruscus hypoglossum*) i dr.

Gospodarska jedinica Isočni Psunj, odjel 34

Područje istočni Psunja, greben Sekiljača (lokalni naziv) nalazište kavkaskog divokozjaka (*Doronicum orientale*) nalazi se 2,5 km zapadno od sela Orljivca, južno ispod grebena perunike, zapadno od kose Ravne, odnosno cijelo to područje je oko 2,5 km istočno od vrha Javorovice. Nalazište kavkaskog divokozjaka ovdje je uklopljeno u zajednicu brdske bukove šume–sjeverna ekspozicija i u sastojinu hrasta kitnjaka i običnog graba–južna ekspozicija. Nadmorska visina je oko 600–650 metara, podloga su silikati. Cjelokupno nalazište kavkaskog divokozjaka na ovom području zauzima površinu oko 1 ha.

Gospodarska jedinica Poljadijske šume

Područje rijeke Londže, prirodno stanište kockavice (*fritillaria meleagris*) u Požeškoj kotlini, rijetka i ugrožena biljna vrsta. Dolazi na vlažnim i plavljenim livadama na području sela Migalovci, ^aglin, Latinovac, Veliki i Mali Bilač, te je na području Sovskog Dola, kao i uz pritoke Londže, npr. donji tokovi Kutjevačke rike kod sela Knežci, donji tokovi potoka Vrbova kod sela Gradca, uz šumu Gložik. Na svim ovim lokalitetima kockavica dolazi u malim populacijama. Kada dođ e do izgradnje akumulacije na rijeci Londži obvezno je u nizvodnom dijelu, bar jednom godišnje, umjetno izazvati poplave. Cijeli sliv vodotoka Londže od izvora do ušća u Orljivu danas je još uvijek izvanredno sačuvan prirodni ekološki sustav. To visoko vrijedno svojstvo potrebno je sačuvati za budućnost a sve razvojne projekte izrađ ivati i održavati u skladu s principima zaštite prirode. U dolini Orljivave nizvodno od Pleternice na području Bresnice kockavica je dolazila na vlažnim livadama.

Još južnije, u području sela Dragovci, kockavica dolazi u dosta vlažnim džombastim pašnjacima, donekle obraslim grmljem. Nalazište je oko 200 metara od željezničke postaje prema Orljivu. Tu se ulijeva i mali potočić s Požeške gore i pomalo naplavljuje ovo stanište. S obzirom da se vrši regulacija vodotoka Orljivave doći će do promjene svojstava staništa i do ugroženosti ove biljne vrste.

Gospodarska jedinica Poljadijske šume - Eminovci

Eminovački lug, nalazi se u neposrednoj blizini grada Požege, nedaleko od sela Eminovci, odjeli 35/d, 37/a, 37/b, 37/c, 37/d, 37/e sveukupne površine 63,207 ha, a evidentiran je za zaštitu temeljem Zakona o šumama. Za navedeno područje u tijeku je postupak kojim će se isto proglašiti šumom s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju.

Na predviđ enom prostoru nalazi se sastojina četinjača – duglazije i borovca (bivši rasadnik) čija površina iznosi oko 3 ha, a preostala površina otpada na sastojine hrasta lužnjaka s nekoliko vrsta starih stabala. Do konačne provedbe procedure proglašenja zaštićeno cjelinom prostor će se štiti prostornim planom. Poradi proved enja svih daljnjih aktivnosti obveza je **donijet i mjer a za š tite** zaštićene cj eline na razini Županijskog poglavarstva uz prethodno pribavljanje svih suglasnosti od nadležnog ministarstva, obaviti potrebna snimanja kako arhitektonska tako i geodetska.

Gospodarska jedinica Ju ` ni Papuk odjeli 45, 46 te dijelovi odjela 41, 42, 43, 44, 47,

Park - { uma (za { titna { uma), podru~ja od doline Veli~anke do doline Radovanke zbog prirodne i pejza`ne raznolikosti namjenjeno je za turizam i rekreaciju.

Zbog raznolikosti {umskih zajednica te livadne i pa{nja~ke vegetacije odlikuje se i raznoliko{u flornog sustava. Na dolomitnoj, vapnena~koj i silikatnoj podlozi razvijene su sastojine kitnjaka, bukve i kitnjaka, sastojine pitomog kestena, sastojine hrasta medunca i duba, te na laporima sastojine travnjaka, odnosno uz potoke livadna vegetacija. S obzirom na specifi~nost flore podru~je dijelova Lapjaka, Plića i Mali{~aka koji se nalazi unutar Parka prirode dijelovi koji su van njega trebalo bi izdvojiti kao posebne rezervate.

1. Uvjeti razgraničenja prostora prema obilježju, korištenju i namjeni

- (1.) Prostornim planom Požeško-slavonske županije razrađuju se načela prostornog uređenja i utvrđuju ciljevi prostornog razvoja, organizacija, zaštita, korištenje i namjena prostora Županije.
- (2.) Osnovna namjena, korištenje i zaštita prostora prikazani u grafičkom dijelu Prostornog plana Požeško-slavonske županije, a s obzirom na karakter plana i mjerilo (1:100.000) razgraničeni su načelno.
Prostori za razvitak naselja, čija je površina veća od 25 ha, određeni su načelno površinom za razvoj naselja.
Prostori ostalih naselja, čija je površina manja od 25 ha, predstavljeni su kružnim simbolima.
Od prostora infrastrukturnih sustava izvan naselja, na karti namjene površina prikazane su trase cestovnog i željezničkog sustava. Svi planirani koridori su usmjeravajući što znači da su za njihovo konačno utvrđivanje potrebna dodatna istraživanja i izrada odgovarajuće dokumentacije, a što se posebno odnosi na prostore infrastrukturnih sustava od interesa za Državu i Županiju.
- (3.) Detaljnije razgraničenje utvrditi će se prostornim planovima uređenja općina i gradova (PPUO/G), drugim prostornim planovima, odlukama, rješenjima i drugim aktima o proglašenju zaštitnih šuma i šuma posebne namjene, zaštićenih dijelova prirode i kulturne baštine, zaštite izvorišta, područja i dijelova ugroženog okoliša, a temeljem smjernica i kriterija ovog Plana.
Građevine od važnosti za Državu, čiji su prostori utvrđeni ovim Planom, moraju se prije ishoda izdavanja dozvola izraditi na stručnim podlogama.
- (4.) U cilju zaštite i očuvanja prostora, razvoj u prostoru potrebno je provoditi na načelima razboritog gospodarenja.

1.1. Uvjeti razgraničenja prostora prema obilježju

- (5.) Prema obilježjima određena su područja Požeško-salavonske županije koja po svojim osobitostima čine prepoznatljive cjeline, a obuhvaćaju dijelove jedne ili više općina /gradova.
Županija se sastoji iz tri osnovne prostorne cjeline i to:
 - ravničarskog dijela Požeške kotline okruženog gorskim masivima,
 - brdskog pojasa slavonskog gorja - Papuk, Pšunje, Požeška gora, Dilj gora i Krndija,
 - Pakračko - Lipičkog područja koje se sastoji od šumovitih padina Pšunja, pobrđa presječenih dolinom rijeke Pakre i ravničarskog dijela na zapadu.
- (6.) Za provedbu PPŽ koristi se podjela Županije na gradove i općine, razgraničenje kojih se utvrđuje Zakonom i neposredno primjenjuje u Planu.

1.2. Uvjeti razgraničenja prostora prema korištenju

- (7.) Osnovni kriterij za razgraničenje prostora prema načinu korištenja uvjetovan je kategorijom zaštite prostora.
Način korištenja prostora za određenu namjenu utvrđuje se prema vrsti i opsegu propisane zaštite i očuvanja prostora:
 - zaštita prirodnih predjela, odnosno prirodnih resursa: vode, šume, biljni i životinjski svijet, krajobraz, biološka raznolikost i dr. u cilju zadržavanja prevladavajuće biofizičke strukture i daljnjeg razvoja relativno stabilnih ekosustava,
 - zaštita kultiviranih predjela u cilju racionalnog korištenja i zauzimanja prostora i očuvanja identiteta ruralnog krajolika,
 - zaštita okoliša unutar izgrađenih (urbanih) područja u cilju zaštite zdravlja i unapređenja života ljudi (tlo, voda, zrak, buka, otpad i dr.).
- (8.) Podjela prostora prema načinu korištenja:
 - a) zaštićena kulturno povijesna baština,
 - b) zaštićena prirodna baština,
 - c) poljoprivredna i šumska zemljišta,
- d) zaštita izvorišta voda,
- e) zaštitu područja i dijelova ugroženog okoliša.

Prema načinu korištenja razgraničenje prostora obavlja se prostornim planom uređenja općine i grada, odlukama o proglašenju zaštićenih dijelova prirode, određivanjem zona sanitarne zaštite izvorišta vode, određivanjem bonitetnih klasa zemljišta i određivanjem svojstva kulturnog dobra.

Razgraničenje površina prema načinu korištenja prikazano je u grafičkom prikazu broj 3 pod nazivom "Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora".

a) Zaštićena prirodna baština

- (9.) Razgraničenje površina zaštićenih dijelova prirode, prema načinu korištenja, određuju se odlukama o proglašenju zaštićenih dijelova prirode, a prema zakonskim odrednicama.

U Požeško-slavonskoj županiji zaštićeni dijelovi prirode prema Zakonu o zaštiti prirode su: park prirode Papuk, zaštićeni krajolik Sovsko jezero, spomenici parkovne arhitekture - parkovi u Lipiku, Trenkovu i Kutjevu te pojedine biljne i životinjske vrste.

Prirodna baština na području Županije, zaštićena prema Zakonu o šumama i Pravilniku o uređenju šuma, odnosi se na više pojedinačnih zaštitnih šuma i šuma s posebnom namjenom navedenih u Polazištima PPŽ. Istovremeno, predložena-evidentirana područja za zaštitu temeljem Zakona o šumama su: u Gospodarskoj jedinici Poljadijske šume - Eminovački lug, u odjelima 35d, 37a, 37b, 37c, 37d i 37e, te u Gospodarskoj jedinici Zapadni Papuk II, zvečevački - sastojina gorskog javora u odjelima 24/b i 40/b.

- (10.) Na području županije nalaze se i dijelovi prirode koje je zbog posebne vrijednosti potrebno zaštititi po različitim osnovama, a obzirom na njihove bitne značajke.

Potencijalno područje predviđeno za zaštitu temeljem Zakona o zaštiti prirode je Park u Biškupcima.

Osobito vrijedna područja predviđena za zaštitu sustavom prostorno planskih mjera kao i potencijalna područja predviđena za zaštitu temeljem Zakona o šumama navedena su u Planskom dijelu PPŽ.

- (11.) U ovim dijelovima prostora dopuštene su one radnje ili aktivnosti kojima se prirodno okruženje koristi bez trajnih promjena stanja s mogućnošću ograničenog i kontroliranog iskorištavanja prirodnih resursa, u cilju zaštite i očuvanja relativno slabijih ekosustava.

b) Zaštićena kulturno-povijesna baština

- (12.) Razgraničenje površine zaštićene kulturno-povijesne baštine obavlja se određivanjem granice putem rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra. Detaljno razgraničenje provodi se na načelima očuvanja specifičnih ambijentalnih karakteristika prostora i njegovih elemenata, te kulturnog krajolika nastalog ljudskim radom vezano uz tradiciju i konzervatorsku ocjenu.

Zaštićena kulturno povijesna baština su urbane i ruralne cjeline, arheološke i etno zone te pojedinačne građevine.

Površine i lokaliteti prikazani su u kartografskom prikazu br. 3 "Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora".

c) Zaštićeno poljoprivredno i šumsko zemljište

- (13.) Razgraničenje površina zaštićenog poljoprivrednog zemljišta provodi se određivanjem njihovih granica prema kategorijama i bonitetnim klasama poljoprivrednog zemljišta iz članka 28. ovih Odredbi za provođenje.

Razgraničenje zaštićenih šumskih površina provodi se prema kriterijima iz članka 29. ovih Odredbi za provođenje.

Kategorije zaštite poljoprivrednog zemljišta prikazane su u grafičkom prilogu br. 1 "Zaštita poljoprivrednog zemljišta" (šumskog).

d) Zaštita izvorišta voda

- (14.) Razgraničenje površina zaštite izvorišta voda za piće obavlja se određivanjem granica zona sanitarne zaštite izvorišta, crpilišta i zahvata podzemnih voda, s ciljem osiguranja prirodne kvalitete vode.

U okviru provođenja općih zaštitnih mjera za osiguranje higijenski ispravne vode za piće i zaštite od namjernog ili slučajnog zagađenja, te drugih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na zdravstvenu ispravnost vode ili izdašnost izvorišta za javnu vodoopskrbu kao i otklanjanje vanjskih čimbenika, koji mogu utjecati na fizikalne, kemijske i bakteriološke osobine vode, Odlukom Skupštine Požeško-slavonske županije utvrđeni su kriteriji za određivanje zona kako slijedi:

I. Zona – područje izvorišta, crpilišta ili zahvata vode,

II. Zona – uže vodozaštitno područje,

III.A Zona – unutrašnji dio šireg zaštitnoga područja,

III.B Zona – vanjski dio šireg zaštitnoga područja.

Granica područja I. Zone mora biti:

- udaljena najmanje 50 m od mjesta zahvata ili crpljenja vode,

- za manja izvorišta–crpilišta gdje se zahvaća do 5,0 l/s, udaljenost mora biti min. 10 m,

- za akumulaciona jezera i zahvate površinskih voda, obalni pojas jezera i pritoka širine najmanje 100 m horizontalne projekcije.

Granica područja II. Zone obuhvaća područje od granice I. Zone do linije od koje je podzemnoj vodi potrebno najmanje 50 dana do ulaska u objekte zahvata vode.

Granica područja III.A Zone obuhvaća zemljište i prostor na udaljenosti 2 km kružno oko vodozahvata.

Granica obuhvata III.B Zone obuhvaća zemljište i prostor od vanjske granice III.A Zone do granice priljevnog područja.

(15.) Svaka djelatnost na području vodozaštitnih zona neophodna za normalan pogon, mora se provoditi tako da ne djeluje štetno na kapacitet i prirodnu kvalitetu zahvaćenih voda.

Sve mjere zaštite područja vodozaštitnih zona moraju su provoditi na temelju propisane Odluke o vodozaštitnim područjima, izvorišta voda za piće.

Jezera i akumulacije koje se koriste za javnu vodoopskrbu i ona koja su potencijalna izvorišta vode za piće pripadaju prvim zonama zaštite. Stoga se na njihovom vodenom dijelu i u obalnom području mora se zabraniti, odnosno kontrolirati, sve aktivnosti koje nisu u funkciji očuvanja kakvoće vode.

Korisnik izvorišta, druga poduzeća, individualni poljoprivrednici i drugi građani, korisnici zemljišta i objekata u zaštitnim zonama, dužni su koristiti svoje zemljište i objekte, te vršiti radnje na način da ne ugroze kavalitetu vode crpilišta, izvorišta i zahvata, u skladu sa zakonom i Odlukom o vodozaštitnim područjima izvorišta za piće.

Površine zaštite izvorišta za piće prikazane su u grafičkom prikazu br. 3.

e) Područja i dijelovi ugroženog okoliša.

(16.) Određivanjem granice područja vodotoka, tla, šuma i zraka koja su posebno ugrožena obavlja se razgraničenje površina ugroženog okoliša.

Obzirom na podobnost i osjetljivost prostora, te njegovu primjenjivost za određene aktivnosti glede prirodnih obilježja i sustava moguće je utvrditi tri razine dopustivosti, odnosno tri kategorije zaštite:

- **I razina** (kategorija) – područje zabrane, odnosi se na dijelove prostora u kojima je zabranjena svaka gradnja ili rekonstrukcija:

- I i II zaštitna zona vodocrpilišta
- poljoprivredno tlo I i II bonitetne klase,
- prostore prirodnih inundacijskih područja, odnosno 20 m od nožice nasipa,
- zaštićeni dijelovi prirode: park šuma Papuk i spomenici parkovne arhitekture (ukoliko se propisanim mjerama zaštite ne dozvoljavaju izuzeci).

Iznimno, zabrana se ne odnosi na infrastrukturu, ali uz izvođenje posebnih mjera zaštite i to samo u slučaju ako je zamjensko rješenje neopravdano skupo.

- **II razina** – područje ograničene gradnje i regulative, odnosi se na dijelove prostora u kojima se dopušta gradnja uvažavajući posebne zaštitne mjere i uvjete uređenja prostora:

- područje parka prirode Papuk do izrade PPPPO,
- III A i B zaštitne zone vodocrpilišta,
- poljoprivredna tla III do V botnetne klase,
- predjeli planirani za stavljanje pod zaštitu prema Zakonu o zaštiti prirode i predjeli definirani u PPŽ kao osobito vrijedan krajobraz,
- pojas do 50 m od ruba šume.

- **III razina** - ostalo područje, odnosi se na one dijelove prostora u kojima je planirana gradnja bez posebnih ograničenja.

1.3. Uvjeti razgraničenja prostora prema namjeni

(17.) Prostor prema namjeni dijeli se na:

- površine naselja (izgrađeni i neizgrađeni dio)
- površine izvan naselja za izdvojene namjene,
- poljoprivredne površine,
- šumske prostore, i
- vodne površine.

Razgraničenje prostora prema namjeni, određivanje veličine, položaja i oblika prostora pojedine namjene provodi se prostornim planom uređenja općine i grada.

(18.) Površine za razvoj i uređenje prostora smještaju se unutar i izvan građevinskog područja na način da se razgraničenjem određuju:

a) građevinska područja za:

- površine naselja
- površine izvan naselja za izdvojene namjene.

b) područja i građevine izvan građevinskog područja, sukladno čl. 42. Zakona o prostornom uređenju, za: građevine infrastrukture (komunalne, prometne, energetske i dr.), građevine športa, rekreacije, zdravstva te obrane, objekte za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina, te stambene i gospodarske građevine za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma,

ako su u funkciji poljoprivrednih djelatnosti. Iznimno, izvan građevinskog područja na poljoprivrednom zemljištu I i II bonitetne klase može se planirati izgradnja samo stambenih i gospodarskih objekata u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, objekata infrastrukture te objekata za istraživanje te iskorištavanje energetskih mineralnih sirovina.

Prikaz prostora dat je u grafičkom prikazu 1. "Korištenje i namjena prostora".

(19.) Uvjeti za izgradnju objekata izvan građevinskih područja temelje se na sljedećim smjernicama i isti se moraju uvrstiti u prostorno plansku dokumentaciju općina i gradova:

- ◆ Objekti koji se grade izvan građevinskog područja moraju se locirati, projektirati, graditi i koristiti na način da ne ometaju poljoprivrednu i šumarsku proizvodnju, te korištenje drugih objekata i sadržaja, kao i da ne ugrožavaju vrijednosti prirodne i graditeljske baštine i okoliša,
- ◆ Potrebno je utvrditi koje se vrste objekata i sadržaja mogu graditi na poljoprivrednom zemljištu (ovisno o pojedinim bonitetnim klasama), i u šumama i šumskom zemljištu (ovisno o namjeni šuma i šumskog zemljišta),
- ◆ Potrebno je utvrditi takve uvjete kojima će se onemogućiti neprikladna izgradnja na:
 - kontaktu šume i nižih brežuljaka,
 - krajobrazno istaknutim područjima,
 - u blizini vodotoka i vodenih površina i sl.,
- ◆ Za sve vrste građevina koje se grade izvan građevinskog područja obvezna je izrada stručne podloge za izdavanje dozvole, osim za manje pojedinačne pomoćne zgrade (vinogradarske kućice u vinogradima, spremišta voća u voćnjacima, spremišta alata, staklenike, plastenike i sl. zgrade),
- ◆ Osobitu pažnju potrebno je pokloniti utvrđivanju uvjeta za izgradnju u vinogradima i voćnjacima koji su najviše napadnuti izgradnjom objekata neodgovarajuće namjene, oblika i veličine. Etažna visina objekata u vinogradima i voćnjacima ne može biti veća od prizemlja (bez mogućnosti izvedbe potkrovlja) uz mogućnost izvedbe podruma.

(20.) Potrebno je izvršiti detaljan popis izgrađenih građevina koji se nalaze izvan granica građevinskih područja, te utvrditi način postupanja prema tim građevinama,

Prilikom utvrđivanja postupanja s postojećim objektima koji se nalaze izvan građevinskih područja potrebno je kroz Program sanacije bespravne gradnje utvrditi način postupanja:

- a) neophodna rekonstrukcija,
- b) uključivanje u građevinsko područje,
- c) uklanjanje.

Program sanacije bespravne gradnje mora biti u skladu s Prostornim planom županije poštujući sve predviđene infrastrukturne koridore, provedbene odredbe, te druge važeće zakonske odredbe.

1.3.1. Površine naselja

(21.) Naselja se mogu izgrađivati samo u građevinskom području.

Utvrđivanjem granica građevinskog područja razgraničene su površine naselja, a prema kriterijima iz ovih Odredbi za provođenje.

Građevinsko područje je područje unutar kojeg postoji ili se planira gradnja naselja ili proširenje naselja i drugih sadržaja koji se prema Zakonu o prostornom uređenju ne mogu graditi izvan građevinskog područja naselja.

U građevinskom području zadovoljavaju se funkcije stanovanja i svih drugih spojivih funkcija sukladnih važnosti i značenju naselja kao što su: javna i društvena namjena, gospodarska (proizvodna, poslovna, ugostiteljska i turistička, i sl.) športsko- rekreacijska, površine infrastrukturnih sustava, javne zelene površine, površine posebnih namjena (obrane), groblja i dr.

1.3.2. Površine izvan naselja za izdvojene namjene

(22.) Izdvojene namjene se kao izuzeci planiraju kao izdvojena zasebna građevinska područja, a prema pojedinim namjenama. Na površinama izvan naselja predviđenim za izdvojene namjene ne može se planirati novo stanovanje.

Površine predviđene za izdvojene namjene su specifične funkcije koje svojom veličinom, načinom korištenja i strukturom odudaraju od naselja.

Razgraničenje površina izvan naselja za izdvojene namjene obavlja se određivanjem granica građevinskih područja. Razgraničenje se obavlja određivanjem granica u PPUO/G.

(23.) Obavezno je obaviti daljnje, detaljnije razgraničenje građevinskih područja, razradom kriterija za osnovno razgraničenje, te ostalim odredbama Odluke i to za:

- gospodarsku namjenu, za proizvodne i poslovne građevine,
- ugostiteljsko i turističku namjenu,

- zdravstveno i športsko - rekreacijsku namjenu,
 - građevine infrastrukture (prometne koridore, veze, energetike, vodoopskrbe, odvodnje, i dr.)
 - stambenih i gospodarskih građevina za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, a svi u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti.
- (24.) Površine predviđene za izgradnju infrastrukture potrebno je razgraničiti na:
- površine predviđene za izgradnju građevina prometa, veza, te zračnih građevina,
 - površine predviđene za izgradnju javne vodoopskrbe i odvodnje,
 - površine predviđene za izgradnju elektroenergetskih građevina za proizvodnju, prijenos i transformaciju energenata (električna energija, plin, nafta i dr.).
- (25.) Površine predviđene za izgradnju infrastrukture dijele se na:
- infrastrukturne koridore i
 - infrastrukturne građevine,
- a prikazane su u grafičkim prilogima “Korištenje i namjena prostora”, “Energetski sustav”, “Pošta i telekomunikacije”, “Vodnogospodarski sustav“.
- Kod određivanja površina za izgradnju infrastrukture potrebno je uvažavati:
- uvjete utvrđivanja infrastrukturnih sustava,
 - vrednovanje prostora za građenje,
 - mjere očuvanja krajobraznih vrijednosti,
 - mjere zaštite prirodnih vrijednosti,
 - mjere zaštite kulturno povijesnih naslijeđa,
 - mjere sprečavanja nepovoljnih utjecaja na okoliš.
- (26.) Infrastrukturni koridor je prostor namijenjen za smještaj infrastrukturnih građevina i instalacija, a nalazi se unutar i van granica građevinskog područja.
- (27.) Površine za infrastrukturne građevine određuju prostor za smještaj uređaja, instalacija i građevina, a razgraničuju se na sljedeće namjene:
1. prometni sustav (kopnene površine, zračne luke),
 2. elektroenergetski sustav (proizvodni i transformacijski uređaji),
 3. vodnogospodarski sustav (javna vodoopskrba, odvodnja i korištenje voda).

1.3.3. Poljoprivredne površine

(28.) Razgraničenje namjene poljoprivrednih površina obavlja se određivanjem granica u prostornom planu uređenja općine i grada, a na temelju vrednovanja zemljišta i utvrđenih bonitetnih kategorija.

Poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene dijeli se na:

- osobito vrijedno obradivo tlo,
- vrijedno obradivo tlo i
- ostala obradiva tla.

Kriteriji razgraničenja poljoprivrednog zemljišta prikazani su u grafičkom prikazu “Korištenje i namjena prostora”.

1.3.4. Šumske površine

(29.) Razgraničenje šumskih površina obavlja se određivanjem granica u prostornom planu uređenja općine i grada, a temeljem kriterija o zaštitnoj funkciji šuma i njihovoj ulozi u očuvanju biološke raznolikosti, stvaranju socijalno-zdravstvenih i rekreacijskih zona i trajne zaštite tla.

Šumske površine osnovne namjene razgraničuju se na:

- gospodarske šume, koje se koriste prvenstveno za proizvodnju drva i drugih šumskih proizvoda,
- zaštitne šume i koje služe prvenstveno kao zaštita zemljišta, vodnih tokova, erozionih područja, naselja, gospodarskih i drugih objekata i druge imovine,
- šume posebne namjene. koje se dijele na:
 - šume i dijelovi šuma registrirani kao objekti za proizvodnju šumskog sjemena;
 - šume posebne vrijednosti ili ljepote - park prirode i sl.;
 - šume namijenjene znanstvenom istraživanju, nastavi;
 - šume namijenjene za odmor i rekreaciju.

Kriteriji razgraničenja šumskog zemljišta prikazani su u grafičkom prikazu “Korištenje i namjena prostora”.

U šumama i šumskom zemljištu, unutar navedenih namjena, moguća je izgradnja na način utvrđen u Zakonu o šumama (čl. 48.), a na ostalim zemljištima, koja nisu šumska (različiti prostori za djelatnosti izvan naselja čija je površina manja od 25 ha pa zbog toga nisu označeni na karti, kao što su nalazišta mineralnih sirovina, turističko rekreacijske zone i sl.) moguća je izgradnja sukladno odgovarajućim smjernicama iz Prostornog plana Županije i ostalim zakonskim propisima.

1.3.5. Vodne površine

(30.) Vodne površine se prema namjeni razgraničuju na:

- vodotoke,
- jezera,
- kanali,
- ribnjaci,
- akumulacije,
- retencije.

Namjena vodnog prostora je određena i ne može se mijenjati u prostornom planu nižega reda.

Prostorni položaj vodotoka, kanala i ribnjaka je određen jer su to postojeće vodne površine koje se zadržavaju u postojećim trasama i oblicima.

Prostorni položaj oblik i granice akumulacija su orijentacijski usmjeravajući, a za njihovo precizno utvrđivanje nužna su dodatna istraživanja i izrada odgovarajuće dokumentacije.

(31.) Do trenutka privođenja prostora planiranih akumulacija i retencija konačnoj namjeni, moguće je njegovo korištenje, sukladno utvrđenim namjenama, uz zabranu izgradnje čvrstih zgrada na prostoru koji bi bio poplavljen izgradnjom navedenih građevina.

Mogući načini korištenja voda utvrđeni su Zakonom o vodama, a za akumulacije utvrđuje se Županijskim planom, da je osim osnovnih načina korištenja, zbog kojih su izgrađene ili planirane (zaštita od erozija, bujica i poplava, navodnjavanje i sl.) moguće i njihovo korištenje u rekreacijske i druge svrhe, ako je to spojivo s osnovnim načinima korištenja.

2. Uvjeti određivanja prostora građevina od važnosti za Državu i Županiju

(32.) Uvjeti određivanja prostora za građevine od važnosti za Državu i Županiju se u PPŽŽ obzirom na značenje i ulogu Plana i mjerilo kartografskih prikaza očitavaju i tumače kao plansko-usmjeravajući načelni uvjeti globalnog značenja.

(33.) Prema značenju zahvata u prostoru (veličini, obuhvatu, zaštiti prostora), a u skladu s posebnim propisima, određuju se građevine od važnosti za državu.

Građevine od važnosti za Županiju određene su prema značenju u razvoju pojedinog dijela ili cjeline Županije.

Prostor onih građevina koji su od interesa za državu i Županiju određuje se građevinskim područjima, trasom, lokacijom i ostalim kriterijima Plana sadržanim u:

- ◆ kartografskim prikazima:
 1. Korištenje i namjena prostora,
 2. Infrastrukturni sustavi i mreže,
 3. Uvjeti zaštite korištenja prostora
- ◆ tekstualnom dijelu:
 1. Ciljeva Prostornog plana,
 2. Planskog dijela Prostornog plana.

(34.) Na temelju Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske, Uredbe o određivanju građevina od važnosti za Republiku Hrvatsku, te interesa i potreba Županije, PPŽ planira dijelove prostora Županije izvan građevinskih područja naselja za:

- prometne, energetske i vodne građevine (obrađeno u poglavlju 6. ovih Odredbi za provođenje),
- građevine za postupanje s otpadom (obrađeno u poglavlju 9. ovih Odredbi za provođenje),
- građevine za eksploataciju mineralnih sirovina (obrađeno u poglavlju 3.4. ovih Odredbi za provođenje),
- športske, turističke i ugostiteljske građevine (obrađeno u poglavlju 3.5. ovih Odredbi za provođenje),
- građevine na zaštićenom području.

(35.) Građevine od važnosti za Državu i Županiju, koje se grade ili rekonstruiraju unutar građevinskih područja, kao što su:

- infrastruktura u naselju,
 - proizvodne građevine,
 - športske, turističke i ugostiteljske građevine, te
 - građevine unutar povijesne urbanističke cjeline gradova i naselja,
- planiraju se PPUO/G, te drugim dokumentima prostornog uređenja ukoliko se takvi dokumenti izrađuju.

- (36.) Na temelju Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske, te posebnih propisa određuju se građevine koje su od posebnog interesa za Državu i Županiju za koje se, do donošenja PPUO/G-a, izdavanje lokacijskih dozvola može temeljiti na PPŽ-u uz uvjet da se prethodno izradi stručna podloga za izdavanje lokacijske dozvole.

2..1. Građevine od važnosti za Državu na području Županije

A. Prometne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

A.1. Cestovne građevine:

(37.)

a) Postojeći prometni pravci

Broj ceste	Opis ceste
• D5	GP Terezino Polje (gr. R.M.) – Virovitica – V.Zdenci – Daruvar – Okučani – GP St.Gradiška (gr.R.BiH),
• D26	Sv Ivan Zelina (D3)–Vrbovec–Čazma–Garešnica–Badljevin (D5)
• D38	Pakrac (D5) – Požega – Pleternica - Đakovo (D7)
• D47	Lipik (D5)–Novska–H.Dubica–H.Kostajnica–Dvor (D6)
• D49	Slatina (D2) – Požega – Pleternica – Lužani (D4)
• D51	Gradište (D53) – Požega – Rešetari - D4
• D53	GP D.Miholjac (gr.R.M.)-Našice–GP SLBrod (gr. R.BiH)

b) Planirani prometni pravac

- Brza cesta D51 Nova Gradiška – Požega - Našice, sa obilaznicom oko grada Požege, odnosno srednjo-slavonski cestovni smjer “Vallis aurea”, koji ulazi u II. skupinu prioriteta prema Strategiji RH.
- Korekcija trase D-38 kod naselja Orljavac (Istočna obilaznica), kao i uređenje kritičnih dionica Ruševo-Levanjska Varoš.

c) Planirani prometni pravac s koridorom za istraživanje:

- Brza cesta D5 (gr. R.BiH) Stara Gradiška-Okučani–Pakrac-Veliki Zdenci (gr. R.M.), odnosno pakračko - okučanski smjer te
- brza cesta D53 Slavonski Brod–Našice–Donji Miholjac, odnosno brodsko - miholjački cestovni smjer, ulaze u III. skupinu prioriteta u mreži, a prema Strategiji RH
- Požega–Pleternica–Lužani, sa obilaznicom oko grada Pleternice (varijantno rješenje s izlaskom na autocestu)

A.2. Poštanske i telekomunikacijske građevine :

(38.)

- Postojeći objekti radiorelejnih postaja
- Postojeći komutacijski čvorovi u Požegi i Pakracu
- Stupovi globalne mobilne telekomunikacijske mreže (GSM),
- Planirani magistralni TK- kabel /i kablovi alternativnog smjer/,
- Postojeći Telekomunikacijski objekti magistralni,
- Postojeći objekt Centra pošta.

B. Vodne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama:

(39.)

- ♦ lateralni kanali na rijeci Orljavi i Pakri,
- ♦ svi postojeći i planirani objekti akumulacija i retencija za obranu od poplava i prostorom za prihvaćanje vodnog vala u zapremini većoj od 5x106 m³.
- ♦ Građevine za korištenje voda za potrebe javnog vodoopskrbnog sustava Požeštine i Pakračkog dijela županije kapaciteta 500 l/s (alternativno rješenje Regionalnog vodoopskrbnog sustava dijela Slavonije), te ribnjaci čija površina prelazi više od 500 ha (Poljana)

C. Energetske građevine

C.1. Elektroenergetske

(40.)

- građevine za prijenos električne energije - dalekovodi Ernestinovo-Tumbri 400 kV, 110 kV dalekovoda od nove TS 100/x kV Požega II prema Našicama–Cementara, i planirani dalekovodi N.Gradiške–Lipiku, i Međurića prema Lipiku

- izgradnja dalekovoda 110 kV TS Kutjevo–TS Požega i TS Kutjevo–TS tvornica cementa Našice, dvosistemi vod koji bi služio za priključak TS Požega II na prijenosnu mrežu 110 kV od postojećeg dalekovoda 110/x kV do nove TS 110/x kV Požega II.

C.2. Plinoopskrbe

(41.)

- Postojeći magistralni plinovod Janja Lipa-Lipik-Pakrac-Badljevin-Daruvar,
- Postojeći magistralni plinovod Našice-Slav. Brod,
- Postojeći magistralni plinovod Našice-Požega,
- Planirani magistralni plinovod Nova Kapela-Pleternica,
- Planirani magistralni plinovod Našice-Slav. Brod.
- Eksploataciono polje Janja Lipa,
- Produktovod zapadni dio Županije (Janja Lipa)–Lipovljani,
- izgradnja novog visokotlačnog plinovoda Sl.Brod – D.Miholjac – gr.RM
- Eksplo. površina za istraživanje mineralnih sirovina nafte i plina Požeška kotlina.

2.2. Građevine od važnosti za Županiju

A. Prometne građevine s pripadajućim objektima, uređajima i instalacijama, a koje su u funkciji dvije ili više jedinica lokalne samouprave.

A.1. Cestovne građevine

(42.)

a) Postojeće

Broj ceste	Opis ceste
• Ž3168	Uljanik (D26)–Poljana–Međurić–Banova Jaruga (Ž3124)
• Ž3272	Ž3172–Badljevin–D5,
• Ž4030	D34–Moslavački Krčenik–Zdenci–Orahovica–Kutjevo–Pleternica (D38),
• Ž4044	D34–Voćin–Kamenski Vučjak–Striježevica–D38
• Ž4094	Marino selo–Ž3168
• Ž4095	Brezine–Ž4236
• Ž4096	Poljana (Ž4236)–Janja Lipa
• Ž4097	Donja Obrijež–Gornja Obrijež–D5
• Ž4098	Prekopakra–Pakrac
• Ž4099	Pakrac (D38)–Šeovica
• Ž4100	Ž4044–G. Vrhovci–Gradski Vrhovci–D.Lipovac–Nova Kapela (Ž4158)
• Ž4101	Biškupci (Ž4100)–Kaptol–Vetovo–Ž4030
• Ž4102	T.L. “Nevoljaš”–Velika (D49)
• Ž4112	D47–Jagma–Subocka
• Ž4113	Pasikovci (D38)–Milivojevci–Ž4100
• Ž4114	Trnovac–D49
• Ž4115	Kaptol (Ž4101)–Alilovci–D49
• Ž4116	Kamenolom Vetovo–Vetovo–Jakšić–D38
• Ž4117	Ž4030–Bektež (D51)
• Ž4123	Golobrdci–D49
• Ž4124	Nova Ljeskovica–D53
• Ž4127	Ž4030–Grabarje
• Ž4161	Pleternica (D49)–Frkljevci–Grižići–Ž4202
• Ž4162	Bilice (Ž4161)–Ravan–Brodski Zdenci–D53
• Ž4185	Dragovci (D49)–Drenovac–Bilice (Ž4161)
• Ž4236	Poljana (Ž3168)–Gaj–Kukunjevac–Dobrovac (D47)

b) Planirani prometni pravac s potencijalnim koridorima za istraživanje:

- Pleternica – Lužani, s obilaznicom oko grada Pleternice (varijantno rješenje) s izlaskom na autocestu,
- Požega - Velika (varijantna rješenja),

Obilaznica sa pratećom infrastrukturom građevina:

- grada Pakrac - Lipik,
- općinskog središta Velika
- južno od naselja Kutjevo na potezu Hajdarevac - “Rovita”.

- zapadno od naselja Vetovo, koridorom željezničke uskotračne pruge.

Na postojećim županijskim cestama planiranim PPŽ-e moguće su određene promjene u funkcionalnom (promjena kategorije) i prostornom (promjene trase) smislu, kao napr. promjena kategorizacije iz lokalne u županijsku Sirač - Dragović i Milivojevci-Orljavač i Čaglin-Kneževac-Vlatkovac-Zdenkovac-Đakovačka Breznica.

A.2. Na području Županije postojeći željeznički pravci zadržavaju svoj položaj u prostoru u već zauzetim koridorima i to:

(43.)

- pruga Pleternica–Našice, koja pokriva dio Požeštine,
- pruga Banova Jaruga–Pčelić, koja pokriva područje Pakraca i Lipika,
- pruga Pleternica–Velika, unutar jedinice lok.samoupr. Požega i Velika.

A.3. Poštanske i telekomunikacijske građevine:

(44.)

- postojeći mjesni objekti poštanskih ureda.
- postojeće mjesne centrale (UPS),
- planirane mjesne centrale (UPS),
- postojeći magistralni i planirani županijski, međužupanijski i gradski SDH prstenovi,
- mjesna telekomunikacijska mreža,
- stupovi globalne mobilne telekomunikacijske mreže (GSM)

B. Vodne građevine

(45.)

- građevine za obranu od poplava na unutarnjim vodotocima prema državnom planu obrane od poplava,
- građevine za zaštitu državnih i županijskih cesta te željezničkih pruga,
- svi postojeće i planiorane akumulacija i retencija za obranu od poplava,
- vodoopskrbni sustav Požeštine i Pakračkog dijela županije kao osnova za razvoj mjesne vodoopskrbne mreže,
- svi postojeći i planirani bunari mineralno - termalnih voda,
- izvorišta za vodoopskrbu sustava Požeštine,
- planirani površinski zahvat za vodoopskrbu Pakračko - Lipičkog dijela županije (akumulacija Šumetica), te Požeškog dijela županije (akumulacija Kamensko),
- sve ostale akumulacije i retencije za područje Županije.

Sustav za odvodnju otpadnih voda kapaciteta većeg od 25000 ES kao što su sustavi u Požegi i Pakracu - Lipiku.

C. Energetske građevine:

C.1. Elektroenergetske

(46.)

- građevine za prijenos električne energije-dalekovodi 35kV, 110 kV (20 i 10 kV)
- trafostanice–građevine za transformaciju električne energije: 110/x, 35/20(10)kV,
- objekti malih hidrocentrala (MAHE), s lokacijama na rijeci:
 - Orljavi na stacionažama cca 73+460 Sloboština, 71+350 Deževci, 69+540 Pavlovci, 60+210 Brestovac, 54+900 Požega-Luka, 51+350 Požega-ind. zona, 32+500 Pleternica, 23+300 Požeška Koprivnica, 15+070 napušteni mlin Čosić-Brodski Drenovac),
 - Brzaji na stacionaži 15+000, 14+000, 12+500, 10+800.
 - Londži na objektu retencije-akumulacije Londža.

C.2. Plinoopskrbe

(47.) Svi postojeći gradski i mjesni plinovodi koji spajaju dvije ili više gradova/općina,

C.3. Građevine za eksploataciju mineralnih sirovina:

(48.) Eksploatacijska polja za proizvodnju mineralnih sirovina.

3. Uvjeti smještaja gospodarskih sadržaja u prostoru

(49.) PPŽ utvrđuje osnovna usmjerenja za razmještaja gospodarskih sadržaja u prostoru Županije i to:

- smještaj industrije, malog gospodarstva, poduzetništva i obrtništva,
- poljoprivreda (vinogradarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo, i ribarstvo),
- šumarstvo,
- rudarstvo i eksploataciju mineralnih sirovina,
- ugostiteljstvo i turizam.

Namjena i uvjeti smještaja pojedinih sadržaja detaljnije se određuju prostornim planom uređenja općine i grada temeljem načela, uvjeta i mjera ovih Odredbi za provođenje.

- (50.) Izvan građevinskog područja može se planirati izgradnja objekata infrastrukture (prometne, energetske, komunalne itd.), zdravstvenih i rekreacijskih objekata, objekata obrane, objekata za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina, te stambenih i gospodarskih objekata, za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, a svi u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti.

Na poljoprivrednom zemljištu **I. i II. bonitetne klase**, a koje se nalaze izvan građevinskog područja, **može se planirati izgradnja samo** stambenih i gospodarskih objekata u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, objekata infrastrukture, te objekata za istraživanje i iskorištavanje energetskih mineralnih sirovina.

3.1. Industrija, malo gospodarstvo, poduzetništvo i obrtništvo

- (51.) Sve gospodarske djelatnosti (industrijski sadržaji, zone malog gospodarstva i poduzetništva te obrtničke djelatnosti), koje nisu vezane uz lokaciju prirodnih resursa (kao što su npr. postrojenja za eksploataciju mineralnih sirovina), moraju se locirati unutar postojećih radnih ili mješovitih zona naselja, odnosno unutar građevinskog područja naselja.

U iznimnim slučajevima nove radne zone moguće je planirati i u izdvojenim građevinskim područjima izvan naselja, ali tek po iskorištenju raspoloživog postojećeg prostora, prvenstveno misleći na naselja općinskih sjedišta jedinica lokalne samouprave, koje do sada nisu riješile prostor za smještaj gospodarskih zona i zona male privrede i obrtništva.

Za potrebe izgradnje gospodarskih zona potrebno je izraditi DPU.

Izuzetno, u već postojećim gospodarskim zonama, koje su većim dijelom izgrađene, moguće je izvršiti zahvate u prostoru i na temelju dokumenta prostornog uređenja šireg područja.

- (52.) Prvenstveno je potrebno težiti racionalnom korištenju i popunjavanju predimenzioniranih industrijskih i drugih već postojećih zona. Kod izrade dokumenata prostornog uređenja užeg područja (detaljnih planova uređenja industrijskih zona) izvidjeti mogućnost preparcelacije istih (uzimajući u obzir privatno vlasništvo pravnih subjekata) u smislu određivanja optimalnih veličina parcela i racionalne opskrbe istih svom potrebnom infrastrukturom, a u cilju spriječavanja neracionalnog zauzimanja novih površina.

- (53.) Poslovne i proizvodne zone moraju se prilagoditi sljedećim postavkama:

- proizvodne i poslovne zone planirati pretežito u zonama gdje već postoje izgrađeni dijelovi istih i osnovna infrastrukturna mreža,
- za pojedinačne poslovne zone s posebnim lokacijskim zahtjevima, prije određivanja lokacije izraditi propisana prethodna istraživanja,
- vrednija šumska područja i kvalitetna poljoprivredne površine zaštititi od prenamjene odnosno izgradnje trajnih građevina,
- poboljšati prometnu povezanost unutar same Županije kao i susjednih županija,
- smještaj novih građevina prilagoditi uvjetima zaštite okoliša,
- kako bi se sačuvala postojeća izvorišta pitkih voda potrebno je postupno rješavati probleme infrastrukture, a posebno kod izgradnje vodoopskrbne i kanalizacijske mreže,
- postojeće nedovoljno iskorištene kapacitete u ruralnim sredinama predvidjeti za preradu poljoprivrednih i stočarskih proizvoda,
- u urbanim sredinama, gdje postoji mogućnost za intenzivnije korištenje poslovnih prostora, iste prenamjeniti u prostore namijenjene tercijarnoj i kvartarnoj djelatnosti,
- prema postojećim i planiranim područjima stanovanja rasporediti disperziju i raspored radnih mjesta.

- (54.) Unutar granica građevinskog područja naselja od gospodarskih objekata razlikuju se veći i manji proizvodni objekti s pratećim sadržajima.

(55.) Pod većim proizvodnim objektima podrazumjevaju se industrijski objekti veća skladišta, servisi i zanatska proizvodnja koji zahtjevaju veće površine ili otpremanje većih količina robe i sirovina, kao i onih koji su potencijalni izvori različitih zagađenja čovjekove okoline ili prouzrokuju prekomjernu buku pa se moraju graditi u posebnim tzv. radnim zonama.

Na području naselja mogu se izgrađivati samo objekti čiste industrije i druge proizvodnje, te skladišta i servisi koji svojim postojanjem i radom ne ugrožavaju život u naselju.

U stambenim zonama ne mogu se smještati one proizvodne građevine za koje je prema Pravilniku o procjeni utjecaja na okoliš obvezna izrada Studije utjecaja na okoliš.

Građevinske parcele proizvodnih objekata moraju biti udaljene od građevinskih parcela stambenih i javnih objekata najmanje 30 metara i odjeljene zelenim pojasom. Proizvodni objekti, kao i vanjski prostori na kojima će se odvijati djelatnosti koji opterećuju okolinu, moraju biti udaljeni od navedenih objekata najmanje 100 metara.

Izgrađenost građevinske parcele u radnoj zoni ne može biti veća od 80 %, a zelene površine ne mogu biti manje od 15 % od građevinske parcele.

U građevinska područja pojedinačnih kompleksa izvan naselja mogu se locirati prerađivački kapaciteti isključivo vezani uz preradu poljoprivrednih proizvoda i eksploataciju mineralnih sirovina.

(56.) Proizvodni objekti koji svojom veličinom ne prelaze 500 m² i čije parcele nemaju veću površinu od 0,25 ha smatraju se manjim proizvodnim objektima. Manji proizvodni objekti mogu se graditi i u okviru stambenih zona.

Pod manjim proizvodnim objektima podrazumjevaju se objekti tihe i čiste industrijske ili zanatske djelatnosti, manja skladišta i servisi, te drugi objekti male privrede koji svojim postojanjem i radom ne ugrožavaju ostale funkcije i čovjekovu okolinu u naselju (proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda, papirne ambalaže, sitnih elemenata i od plastične mase, dječjih igračaka, predmeta od metala, elektrotehničkih proizvoda).

Dozvoljena razina buke u boravišnim prostorijama stambenih objekata ne smije prijeći 30 dBA noću i 40 dBA danju.

(57.) U tom cilju predlaže se poticati ubrzani razvoj gospodarstva u gradskim naseljima kako bi ojačanjem njihovih funkcija u prostoru i stvaranjem pretpostavki za postupno poprimanje obilježja gradova srednje veličine zauzeli svoje važno mjesto i ulogu žarišta i nositelja razvitka okolnog prostora u policentričnoj mreži gradova Županije.

Potrebno je poticati razvoj malog i srednjeg gospodarstva, poduzetništva i obrtništva posebice u općinskim središtima i naseljima s više od 1.000 stanovnika, s ciljem da ta naselja unapređuju svoja razvojna i urbana obilježja i ostvare svoje planirano mjesto i ulogu u mreži naselja i mreži žarišta i podžarišta razvitka u prostoru.

Obzirom na gore narečeno za razvoj gospodarstva na pomenutim prostorima potrebno je PPU općine/grada predvidjeti zone za izgradnju takovih objekata, u općinama koje trenutno nemaju tako namjenjen prostor.

(58.) Planiranje novih radnih zona predviđati samo u opravdanim slučajevima (uvjetovano potpunom zauzetošću postojeće radne zone, lokacijom primarni ili sekundarnih sirovina, prirodnim datostima i sl.) uz izradu detaljnog elaborata o ekonomskoj opravdanosti takvog zahvata s obzirom na troškove uređenja zemljišta i opremanja komunalnom infrastrukturom, te zaštitom okoliša.

(59.) Unutar PPUO/G preispitati, kako postojeće tako i planirane, površine gospodarskih zone te izvršiti korekcije u smislu povećanja/smanjenja istih.

3.2. Poljoprivreda

(60.) Razvoj poljoprivrede temeljiti na tržišnim načelima i obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, uključujući i farmerski tip gospodarstva.

(61.) Ponajprije zaustaviti svako daljnje usitnjavanje te stimulirati povećavanje zemljišnog posjeda, a poželjno je pristupiti novom utvrđivanju detaljnijeg boniranja tla, zoniranja poljoprivredne

proizvodnje u cijeloj Županiji, a napose za voćarsku i vinogradarsku proizvodnju i djelatvornijoj zaštiti kvalitetnog plodnog zemljišta.

- (62.) U korištenju poljoprivrednog zemljišta postupno je potrebno odbaciti razvitak konvencionalnog, a predvidjeti i promovirati razvitak ekološkog poljodjelstva. O tome nam govori i činjenica da je dio poljoprivrednog tla u Županiji smješten na vodonosniku podzemne pitke vode, te je stoga potrebno mijenjati strukturu i uvoditi specijalizaciju poljoprivredne proizvodnje s orijentacijom na smanjenje i prestanak uporabe sredstava koja pridonose povećanju koncentracije štetnih tvari u tlu i vodi.

Ekološko poljodjelstvo, (također organsko ili biološko) je poljodjelska proizvodnja bez primjene mineralnih gnojiva, pesticida, hormona, i drugih agrokemikalija.

Konvencionalno poljodjelstvo je ona proizvodnja koja uz pomoć mehanizacije, agrokemikalija, novostvorenih sorti i pasmina, te uz velike količine energije, uspijeva postići vrlo velike prinose.

- (63.) Poljoprivredne površine dijele se prema namjeni na:

- osobito vrijedno poljoprivredno obradivo koje predstavlja najvrijednije poljoprivredno zemljište s velikom sposobnošću poljoprivredne proizvodnje,
- vrijedno poljoprivredno obradivo tlo namijenjeno primarno poljodjelskoj proizvodnji,
- ostalo poljoprivredno obradivo tlo namijenjeno poljodjelstvu, povrtlarstvu, voćarstvu i vinogradarstvu (oranice, livade, vrtovi, voćnjaci, vinogradi i dr.), te
- ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište–zemljište koje je potrebno određenim agro tehničkim zahvatima poboljšati i dovesti ga u kategoriju ostalog poljoprivrednog obradivog tla ili ga u protivnom pošumiti.

- (64.) Ne dozvoljava se izgradnja nikakvih objekata na zemljištu kategorije “osobito vrijedno poljoprivredno obradivo tlo” (ni u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti), nego su te površine namijenjene isključivo poljodjelskoj obradi. U tu svrhu je potrebno u planovima nižeg reda PPUO/G-a ucertati granice ove kategorije tla. Iznimno, na ovoj kategoriji zemljišta dozvoljava se gradnja infrastrukture predviđene Planom.

- (65.) Izvan građevinskog područja može se planirati izgradnja stambenih i gospodarskih objekata za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, sve u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti, na temelju smjernica i kriterija PPUO/G, uvažavajući težnju prema okrupnjavanju zemljišta u cilju zaštite prostora i sprječavanje neprimjerene izgradnje izvan građevinskih područja te preporuka ovih Odredbi za provođenje.

- (66.) Izvan građevinskih područja u isključivoj funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti moguća je izgradnja:
- montažnih i montažno - demontažnih objekata,
 - polumontažnih objekata i
 - čvrstih objekata.

- (67.) Dopustivu izgradnju objekata i ekonomskih dvorišta izvan građevinskog područja u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti moguće je dozvoliti:
- na posjedu primjerene veličine,
 - za stočarsku i peradarsku proizvodnju iznad minimalnog broja uvjetnih grla, uz ispunjenje svih propisanih uvjeta zaštite okoliša i očuvanja krajobraza.

U slučaju da nije ispunjen uvjet o primjerenoj veličini posjeda ili minimalnom broju uvjetnih grla, izgradnju izvan građevinskog područja u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti u iznimnim slučajevima moguće je dozvoliti na temelju stručno vriificiranog programa o namjeravanim ulaganjima kojim se dokazuje opravdanost izgradnje, koja mora, uz ostalo, ispuniti sve propisane uvjete zaštite okoliša i očuvanja krajobraza.

- (68.) **Primjerena veličina posjeda** na kojem je moguća izgradnja objekata izvan građevinskog područja u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti, utvrđuje se ovisno o vrsti i intenzitetu poljoprivredne djelatnosti prema sljedećim osnovnim preporukama:

- objekti za intenzivnu ratarsku djelatnost na posjedu minimalne veličine od 15 ha,
- objekti za uzgoj voća i povrća na posjedu minimalne veličine od 5 ha,
- objekti za uzgoj povrća na posjedu minimalne veličine od 3 ha,
- objekti za uzgoj vinove loze na posjedu minimalne veličine od 4 ha,
- objekti za uzgoj cvijeća na posjedu minimalne veličine od 1 ha.

(69.) Minimalni broj uvjetnih grla temeljem kojeg se može dozvoliti izgradnja objekata za uzgoj stoke iznosi 10 uvjetnih grla.

Uvjetnim grlom podrazumijeva se grlo težine 500 kg i obilježava koeficijentom 1.

Sve vrste stoke svode se na uvjetna grla primjenom sljedećih koeficijenata:

Tabela 1.

ODREĐIVANJE VRIJEDNOSTI UVJETNIH GRLA				
R.B.	ŽIVOTINJA	TEŽINA U KG	UVJETNO GRLO	BROJ GRLA
1.	Kobile i ždrebice	500	1,00	10
2.	Pastusi i kastrati za rad	600	1,20	8
3.	Ždrebac i omad	300	0,60	16
4.	Krave i steone junice	500	1,00	10
5.	Telad do 6 mjeseci	150	0,30	33
6.	Junad 6 – 12 mjeseci	250	0,50	20
7.	Junad 1 - 2 godine	400	0,80	13
8.	Junad > 2 godine	450	0,90	11
9.	Bikovi za priplod	900	1,80	6
10.	Volovi	600	1,20	8
11.	Prasad do 2 mjeseca	10	0,02	500
12.	Prasad od 2 – 6 mjeseci	40	0,08	125
13.	Prasad veća od 6 mjeseci	80	0,16	63
14.	Krmaće i sprasne nazimice	150	0,30	33
15.	Nerasti za priplod	200	0,40	25
16.	Svinje u tovu	110	0,22	45
17.	Janjad	20	0,04	250
18.	Ovce za priplod	50	0,10	100
19.	Ovnovi i jalove ovce	60	0,12	83
20.	Perad	3	0,006	1666

(70.) **Farme i građevine** (gospodarske zgrade) namijenjene obavljanju intenzivne poljoprivredne djelatnosti:

Farme su funkcionalno povezana grupa zgrada s pripadajućim poljoprivrednim zemljištem.

Minimalna površina poljoprivrednog zemljišta temeljem koje se može osnovati farma (ovisno o djelatnosti) ne može biti manja od 3 ha u funkcionalnoj cjelini, a poljoprivredno zemljište ne može se parcelirati na manje dijelove.

(71.) Programom o namjeravanim ulaganjima temeljem kojeg se može dozvoliti gradnja potrebno je minimalno prikazati:

- površinu poljoprivrednog zemljišta predviđenu za korištenje,
- vrste poljoprivredne proizvodnje koje će se organizirati na zemljištu,
- broj i okvirna veličina potrebnih građevina s predviđenim razmještajem ovisno o vrsti i količini namjeravane poljoprivredne proizvodnje i obrade,
- pristup na javne ceste,
- potreba za prometnom i komunalnom infrastrukturom,
- moguću turističku ponudu seljačkog domaćinstva (seoski turizam), ako se predviđa,
- mjere zaštite okoliša.

(72.) Gospodarske zgrade za obavljanje intenzivne ratarske djelatnosti smještavaju se na udaljenosti od najmanje 100 m od građevinskog područja naselja.

Gospodarske zgrade za intenzivnu stočarsku i peradarsku proizvodnju moraju biti odgovarajuće udaljene od građevinskih područja da se spriječe negativni utjecaji (buka i neugodni mirisi). Minimalne udaljenosti od građevinskih područja, te od državnih i županijskih cesta, utvrđuju se u PPUO/G, mogu biti veće ili manje od navedenih (što zahtjeva obrazloženje u planu), ali se preporučuje da ne budu manje od navedenih:

Tabela 2.

VRSTA I BROJ STOKE				UDALJENOST OD		
Odraslih goveda	Tovne teladi i junadi	Tovnih svinja krmača ili prasadi	Peradi	Građevnog područja	Državne ceste	Županijske ceste

50	170	250	12.500	100	100	50
50-350	170-750	250-750	12.500-15.000	300	150	100
350-1300	> 1200	750-2000	>15.000	400	200	150
> 1300		> 2000		500	300	200

U PPUO/G mogu se kao minimalne utvrditi i veće udaljenosti.

Minimalne udaljenosti gospodarskih zgrada namijenjenih intenzivnoj poljoprivrednoj djelatnosti od ruba zemljišnog pojasa razvrstanih javnih cesta iznose:

- 100 m od državnih,
- 50 m od županijskih i
- 30 m od lokalnih cesta.

Zgrade koje se mogu graditi u sklopu farme su:

- stambene za potrebe stanovanja vlasnika ili korisnika farme i uposlenih djelatnika na farmi,
- gospodarske za potrebe biljne i stočarske proizvodnje na farmi
- poslovno - turističke za potrebe seoskog turizma,
- proizvodno - obrtničke za potrebe prerade skladištenja i pakiranja poljoprivrednih proizvoda proizvedenih pretežito na farmi, (dozvoljava se gradnja kapaciteta za osnovnu doradu ili preradu u funkciji osnovne proizvodnje), minimalni kapacitet osnovne proizvodnje uz koji se može odobriti izgradnja primarne dorade ili prerade (klačionica, hladnjača, mješalica stočne hrane i sličih građevina) iznosi 100 uvjetnih grla, a maksimalni kapacitet građevine primarne dorade i prerade jednak je maksimalnom kapacitetu osnovne proizvodnje,

Građevine farme ne mogu se graditi na katastarskoj čestici koja nema osiguran pristup s javne ceste, na područjima vrijednog krajobraza, zaštićenim područjima prirode i na područjima vodozaštitnih zona.

Odredba o minimalnoj udaljenosti od građevinskog područja ne odnosi se na staklenike i plastenike.

- (73.) Na površinama jednakim ili većim od gore navedenih za voćnjake, vinograde i povrtnjake koji su formirani kao obiteljska gospodarstva, moguće je planirati izgradnju stambenih i gospodarskih građevina za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, ali sve u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti. Bruto površina stambene građevine može iznositi najviše 20% od bruto tlocrtno površine izgrađenih zatvorenih gospodarskih građevina.

Na površinama namjenjenim specijaliziranim gospodarstvima moguće je izgraditi građevine unutar koje su smješteni svi potrebni i mogući sadržaji (prerada, vinarija, degustacijsko-enološki sadržaj, građevine za čuvanje i skladištenje proizvoda).

Na površinama manjim od preporučenih za voćnjake, vinograde i povrtnjake moguća je izgradnja klijeti i spremišta za voće samo unutar zona vikend naselja ili hobi vrtova/vinograda/voćnjaka pod uvjetom da je PPUO/G odredio prikladno područje, uvažavajući obveze zaštite okoliša i krajobraza, te da je utvrdio propozicije načina gradnje, uvjeta smještaja i oblikovanja građevina na parceli.

- (74.) Prostornim planom utvrđene su postojeće **ribnjačarske površine**.

Izgradnja novih ribnjaka i pratećih objekata za uzgoj ribe moguća je isključivo na zemljištu katastarskih kultura močvara, trstika, te na napuštenim koritima i rukavcima rijeka.

Na ostalom poljoprivrednom zemljištu, izuzev zemljišta koje se ne može prenamjeniti, izgradnja ribnjaka moguća je samo uz posebne dozvole i elaborate o ekonomskoj opravdanosti.

Ribnjak mora biti u svezi s protočnom vodom odgovarajuće kvalitete koje mora biti dovoljno za sve potrebe ribnjaka u svim fazama uzgoja riba.

Minimalna površina ribnjaka za uzgoj mlađi je 3 ha, za uzgoj konzumne ribe je 5 ha, uz uvjet da se ta površina koristiti isključivo za uzgoj ribe.

Maksimalni iskop za ribnjak je iskop na dubinu do 2,5 m. Udaljenost ribnjaka od susjednih parcela mora biti takva da ne utječe na vodni režim susjednog obradivog zemljišta, a ovisno o strukturi tla.

3.3. Šumarstvo

- (75.) Šumarstvo kao gospodarska djelatnost u prostoru Županije ima posebno značenje radi očuvanja i pojačane zaštite šumskog fonda.

POSREDOVANJE U PROMETU NEKRETNIM PRAVNIM PREDMETIMA I PROMETU NEKRETNIM PRAVNIM PREDMETIMA

(76.) Razvoj šumarstva kao gospodarske djelatnosti mora se temeljiti na načelu održivog gospodarenja.

(77.) Gospodarenje šumama (naročito privatnim) s gledišta korištenja i zaštite prostora unaprijediti prema stručnim kriterijima i principima šumarske struke u cilju naglašavanja općekorisnih funkcija šuma i održanja ekološke ravnoteže u prostoru.

(78.) Gospodarenje šumama unutar zaštićenih i posebno vrijednih područja potrebno je uskladiti s mjerama zaštite i drugim smjernicama koje su načelno propisane u poglavljima 7. i 8. ovih Odredbi za provođenje.

(79.) Nizinskim šumama potrebno je gospodariti na poseban način uvažavajući osjetljivost prostora i raznolikost zahtjeva koji se tu pojavljuju, te činjenicu da te šume u gospodarskom smislu nemaju veću važnost, ali su izuzetno bitne u svojoj zaštitnoj funkciji i očuvanju ekološke stabilnosti okoliša, pa je njihove površine poželjno povećavati.

(80.) Prostornim planom utvrđene su šume i šumske površine po namjeni kao:

- I. gospodarske šume i šumske površine namjenjene prvenstveno za proizvodnju drva i drugih šumskih proizvoda,
- II. zaštitne šume i šumske površine namjenjene prvenstveno za zaštitu zemljišta, vodnih tokova, erozivnih područja, naselja, gospodarskih i drugih građevina,
- III. šume i šumske površine posebne namjene, a koje čine:
 - šume i dijelovi šuma registrirani kao građevine za proizvodnju šumskog sjemena,
 - šume koje se nalaze unutar područja zaštite prirodne baštine,
 - šume namjenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi, potrebama obrane i drugim potrebama utvrđenim posebnim propisima,
 - šume namjenjene za šport i rekreaciju.

(81.) Karakteristika šuma Požeško-slavonske županije u odnosu na prosjek šuma Hrvatske je da su Županijske šume očuvanije u biološkom i gospodarskom smislu. Stoga je nužno takovo stanje zadržati i u pojedinim elementima poboljšati.

(82.) Šume i šumsko zemljište moraju se koristiti prema izraženim šumskim osnovama, a u suglasju sa Zakonom o šumama.
U šumama i šumskom zemljištu moguća je izgradnja jedino na način utvrđen u Zakonu o šumama (članak 48.).

(83.) Razboritim gospodarenjem prostorom mora se ograničiti smanjenje šumskih površina kao i zahvati kojima se narušavaju prirodni uvjeti u staništima.

(84.) U svim studijama i elaboratima o utjecaju građevina na okoliš posebnu pozornost posvetiti mogućem negativnom utjecaju na šume i šumsko zemljište, te u istima predvidjeti potrebite mjere za smanjenje (eliminiranje) tih utjecaja.

3.4. Eksploatacija mineralnih sirovina

(85.) Eksploatacija mineralnih sirovina vezana je na iskorištenje prirodnih resursa i te se djelatnosti smještavaju uz ležišta sirovina.

Iskorištavanje geotermalne vode i mineralnih sirovina (treset, metali, nemetali, kamen) vezana je na područja na kojima se utvrdi stupanj potencijalnosti pojedinih struktura u podzemlju koji sadrže ekonomski iskoristljive količine.

(86.) Postojeća eksploatacijska polja moguće je koristiti (proširivati) uz uvjete propisane zakonom i prostornoplanskom dokumentacijom, a dijelove i cjeline koji se napuštaju i zatvaraju potrebno je sanirati, revitalizirati ili prenamijeniti u skladu s izrađenom dokumentacijom na načelima zaštite okoliša.

Postojeća eksploatacijska polja u građevinskim područjima ne mogu se proširivati na dijelove namjenjene PPUG/O za razvoj naselja.

Sve zahvate izvoditi po najvišim ekološkim kriterijima zaštite.

(87.) Napuštena eksploatacijska polja koja trenutno nisu u iskorištavanju ili u postupku pokretanja ponovnog iskorištavanja nužno je sanirati.

(88.) Sanacija mora obuhvatiti osiguranje stabilnosti kosina i okolnog terena eksploatacijskih polja, te ozelenjavanje ili neki drugi postupak uklapanja u okoliš i prenamjenu u površine druge namjene (šume, livade i sl.).

- (89.) Zabranjeno je istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina u zaštićenim dijelovima prirode i onim predloženim/evidentiranim za zaštitu prema bilo kojem osnovu i njihovom neposrednom okruženju i blizini.
- Izuzetno, u slučaju postojećih istražnih prostora i eksploatacionih polja kao i slučaju postojanja mineralnih sirovina od većeg interesa moguće je dopustiti istražne i eksploatacione radove na zaštićenom području sukladno važećim zakonskim odredbama.
- Postojeći i mogući istražni postori i eksploatacijska polja, kao i sve zaštitne i razvojne mjera koje treba poduzeti na području Parka prirode Papuk razradit će se u okviru Prostornog plana područja posebnih obilježja Parka prirode "Papuk".

3.5. Razvoj turizma

- (90.) Razvoj turizma potrebno je planirati u skladu s mogućnostima i prirodnim značajkama prostora na način da se ponuda na turističkom tržištu nužno prilagodi strategiji razvoja Županije.

Gradnju novih građevina ostvariti na prirodno manje vrijednim područjima, (kako bi se ti prostori oplemenili, a sačuvali vrijedni prirodni krajolici), i uklapati ih u oblike gradnje primjerene sredini. Potrebno osigurati prsto

Razvoj turizma i ugostiteljskih djelatnosti Županije ostvarit će se većom kvalitetom usluga i bogatijom ponudom raznih kulturnih, rekreacijskih, izletničkih i drugih sadržaja. Stoga je potrebno osigurati prostore za nove i privlačne sadržaje, kao npr. golf igrališta, te poticati posebne oblike turizma (lov, ribolov, jahanje i sl.).

- (91.) Namjena predviđena za ugostiteljstvo i turizam je osim u građevinskim područjima naselja, iznimno predviđena i u izdvojenim građevinskim područjima izvan naselja.

Razvoj turizma s gledišta prostora i planiranja sadržaja u prostoru vezan je uz:

- ◆ dimenzioniranje i opremanje smještajnih i poslovno-hotelskih kapaciteta u gradovima na području županije i većim općinskim središtima (Požega, Pakrac, Lipik, Pleternica, Velika, Zvečevo, Kutjevo, Kaptol, Čaglin),
- ◆ kulturno-povijesne lokalitete na području cijele Županije (graditeljska i kulturno-povijesna baština, glazba),
- ◆ folklor, tradicionalne manifestacije vezane za očuvanje narodnih običaja i nacionalnog identiteta uopće (Požeški festival, LIDAS, Ivanjski krijes, Grgurevo, Fišijada...),

- ◆ lovna područja,
- ◆ opremanje zdravstveno-lječilišnog turističkog kompleksa u Lipiku i Velikoj,
- ◆ turističko-rekreativni sadržaji na poljoprivrednim gospodarstvima na području povoljnom za oglednu proizvodnju zdrave, hrane u skladu sa statusom posebnog botaničkog rezervata,
- ◆ podizanje razine ugostiteljske usluge na cijelom području Županije,
- ◆ izgradnja kampova, auto-kampova visoke kategorije na područjima kojima će se definirati PPPPO parka prirode, odnosno PPUO/G kao i područjima zaštićenih dijelova prirode s uvažavanjem obveze zaštite okoliša i krajobraza, te autohtonosti dotičnog područja,
- ◆ sanacija i uređenje starih povijesnih jezgri gradova Požege, Pakraca, Lipika,
- ◆ seoski turizam na prostoru parka prirode Papuk, ali i prema interesu privatnih poduzetnika i na ostalim vrijednim prirodnim cijelinama s turističko rekreativnim potencijalom,
- ◆ vinski turizam vezan uz izgradnju "vinskih cesta" (kutjevačkog, požeškog, pleteničkog, veličkog, kaptolačkog, brestovačkog, lipičkog i pakračkog kraja),
- ◆ mogućnost razvoja vodenih športova na postojećim i planiranim akumulacijama-retencijama, te na većim vodotocima rijeka u Županiji,
- ◆ izgradnja pratećih građevina za lovni i ribolovni turizam,
- ◆ uređenje staza za skijanje kao i pratećih objekata za njihove potrebe,
- ◆ uređenje golf igrališta,
- ◆ uzletno sletne staze za jedrilice i motorne zmajeve,
- ◆ opremanje turističkih privlačnih područja u Županiji športskim građevinama za rekreaciju i natjecanje.

- (92.) Prostorni razmještaj turističkih i rekreacijskih lokaliteta koji se nalaze izvan naselja, a od važnosti su za Županiju prikazan je na kartografskom prikazu br.1.

(93.) U PPUO/G potrebno je detaljnije utvrditi prostore za razvoj navedenih lokaliteta od županijskog značaja te lokaliteta od važnosti za područje jedne ili više općina/gradova.

(94.) Uređenje i izgradnju odgovarajućih sadržaja potrebno je provoditi tako da se maksimalno očuva izvorna vrijednost prirodnog i kulturno-povijesnog okruženja poštujući gradnju danog područja, tj. lokalnog ambijenta.

4. Uvjeti smještaja društvenih djelatnosti u prostoru

(95.) Mreža građevina društvenih djelatnosti je prostorni raspored osnovnih javnih funkcija državnog i županijskog interesa.

(96.) Sustav i mreže društvenih djelatnosti vezani su na naselja, a hijerarhijsko ustrojstvo u uskoj je svezi s daljnjim razvitkom sustava središnjih naselja planiranim u PPŽ.

(97.) Planirana mreža društvenih djelatnosti u smislu minimalnih sadržaja koji moraju biti zastupljeni u pojedinim kategorijama središnjih naselja prikazana je u tablici br. "Planirane središnje funkcije naselja".

(98.) Prostori za razvitak sustava društvene infrastrukture i građevine u kojima su smješteni pojedini sadržaji nalaze se unutar građevinskog područja u odgovarajućoj zoni namjene, pa je u PPUO/G i drugoj detaljnijoj dokumentaciji prostora potrebno te prostore analizirati i u skladu s potrebama i mogućnostima odgovarajuće dimenzionirati.

(99.) Prostornim planom Požeško-slavonske županije određena je mreža građevina društvenih djelatnosti za javne funkcije i to:

- školstva,
- zdravstva,
- športa i rekreacija
- kulture
- vjerskih zajednica.

4.1. Školstvo

(100.) Prostorni raspored osnovnih škola po općinama i gradovima predvidjeti prostornim planom uređenja općina i gradova.

Srednje škole u pravilu locirati u centralnim naseljima odnosno u većim centrima općina i gradova. Vrsta i veličina škola odrediti će se mrežom srednjih škola prema potrebama.

Potrebe za veleučilištima, studentskim domovima, knjižnicama, te druge vrste visokoškolskih ustanova.

4.2. Zdravstvo

(101.) Građevine zdravstvene djelatnosti razmjestiti u prostoru prema sljedećim uvjetima:

- Objekte primarne zdravstvene zaštite planirati u svim sjedištima gradova i općina. Pod primarnom zdravstvenom zaštitom podrazumjevaju se djelatnosti opće medicine, zdravstvene zaštite, stomatološke zaštite, hitne medicinske pomoći i školske medicine.
- Objekti sekundarne zdravstvene zaštite planiraju se u centrima mikroregije. Pod sekundarnom zdravstvenom zaštitom podrazumjevaju se djelatnosti opće i specijalizirane bolnice.

Zdravstveni objekti mogu se graditi i izvan građevinskih područja na lokacijama koje pružaju prirodne pogodnosti za njihov razvitak (termalni izvori, područja kvalitetnog zraka i sl.).

4.3. Šport i rekreacija

(102.) Površine namjenjene športsko-rekreacijskim djelatnostima razgraničuju se na sljedeće namjene:

- športski centar,
- rekreacijska područja.

- (103.) Prostor za športske djelatnosti mogu se planirati i izvan građevinskog područja, prvenstveno u okviru zdravstvenih i rekreacijskih sadržaja, a izuzetno i uz posebno obrazloženje, kao sastavni dio mreže objekata društvenih djelatnosti (ponajprije škola), ukoliko unutar građevinskog prostora nema dovoljno prostora za osiguranje potrebitog (propisanog) standarda za normalni rad.
- (104.) Prostornim planom uređenja općine i grada potrebno je predvidjeti potrebe športa koji obuhvaćaju:
- šport djece i mladeži u procesu odgoja i obrazovanja,
 - natjecateljski šport,
 - športsku rekreaciju građana do najstarije dobi,
 - kineziterapija i šport osoba oštećenog zdravlja i osoba s psihofizičkim smetnjama u razvoju.

Broj jedinica športskih građevina za pojedini grad i općinu određuje se temeljem starosne strukture stanovništva i broja jedinica pojedinih građevina na 1000 stanovnika kao što je prikazano u tabeli br.3. a čiju pravilniju i detaljniju valorizaciju je potrebno obraditi pri izradi PPUO/G, čime će se nadopuniti potreba za izgradnjom novih športskih objekata sa potrebnim sadržajima i kapacitetima.

Tabela 3.

BROJ JEDINICA ŠPORTSKIH GRAĐEVINA NA 1000 STANOVNIKA ZA POJEDINE DOBNE SKUPINE U ŽUPANIJI								
OBJEKT	DOB (OD-DO GODINA)							
	7-10	11-14	15-18	19-24	25-34	35-44	45-59	60 i više
Dvorane	1,300	1,650	1,800	0,850	0,480	0,300	0,150	0,030
Zatvoreni bazeni	0,080	0,065	0,075	0,045	0,020	0,014	0,010	0,005
Otvoreni bazeni	0,165	0,180	0,195	0,045	0,027	0,017	0,013	0,008
Zračne streljane	0	0,900	0,950	0,750	0,750	0,650	0,450	0,080
Streljane ostale	0	0,165	0,450	0,450	0,350	0,165	0,120	0,008
Kuglane	0	0,125	0,145	1,000	1,000	1,000	0,800	0,100
Klizališta	0,020	0,030	0,040	0,015	0,005	0,003	0,002	0,001
Ostali zatvoreni	0	0,125	0,140	0,200	0,140	0,130	0,050	0,025
Atletika	0	0,085	0,095	0,035	0,006	0,003	0	0
Nogomet	0	0,430	0,480	0,720	0,430	0,120	0,030	0
Mali nogomet, rukomet, odbojka, košarka	5,100	8,600	8,900	2,000	1,400	0,900	0,300	0
Tenis	0	0,400	0,500	0,750	0,750	0,850	0,750	0,220
Boćanje	0	0	0	0,300	0,350	0,550	0,600	0,220
Ostali otvoreni	0,130	1,150	1,250	0,550	0,270	0,140	0,070	0,045
Skijanje	0,090	0,145	0,155	0,130	0,060	0,040	0,015	0,003

Izvor podataka: Prostorni plan općine Požege – Mreža športskih objekata

4.4. Kultura

- (105.) Minimalni sadržaji, koje je potrebno planirati za potrebe odvijanja kulturnih aktivnosti, su sljedeći:
- knjižnica i čitaonica,
 - kina,
 - muzeji, galerije, zbirke,
 - otvorena ili pučka učilišta,
 - manji scenski prostori koji bi omogućio kvalitetan rad kazališnih djelatnosti.
- Prostorni raspored minimalnih gore navedenih sadržaja u kulturi po općinama i gradovima prikazan je u tabeli br. 4.

Tabela 4.

MINIMALNI SADRŽAJI U KULTURI NA PODRUČJU ŽUPANIJE

GRADOVI OPĆINE	I	KAZALIŠTE	MUZEJI, GALERIJE, ZBIRKE	KNJIŽNICE I ČITAONICE	OTVORENA ILI PUČKA UČILIŠTA
		naselja	naselja	naselja	naselja
Požega		Požega	Požega	Požega	Požega
Pakrac		Pakrac	Pakrac	Pakrac	Pakrac
Lipik			Lipik	Lipik	
Pleternica				Pleternica	
Brestovac					
Čaglin				Čaglin	
Jakšić					
Kaptol					
Kutjevo				Kutjevo	
Velika			Velika	Velika	

4.5. Vjerske zajednice

- (106.) Obvezuju se jedinice lokalne samouprave koje su dužne izraditi PPUO/G da iskoordiniraju potrebe sa vjerskim zajednicama na svojim područjima, te uz analitiku opravdanosti osiguraju prostore za potrebe istih. Unutar tih prostora moguće je predvidjeti građevine za obavljanje vjerskih obreda, osnivanje vrtića, škola, učilišta, drugih zavoda, socijalnih i dobrotvornih ustanova te stambenih i drugih pratećih sadržaja uz iste.

5. Uvjeti određivanja građevinskih područja i korištenja izgrađena i neizgrađena dijela područja

- (107.) Građevinskim područjima određuju se granice površina naselja kao i površine za izdvojene namjene.
Položaj, veličina i oblik građevinskih područja određuje se prema kategoriji zaštite i osjetljivosti prostora, a između pojedinih građevinskih područja nužno je predvidjeti odgovarajući pojas šumske ili poljoprivredne površine.
Građevinska područja treba određivati racionalnim korištenjem prostora, s obrazloženjem opravdanosti povećanja njegova neizgrađena dijela.
- (108.) Strategijom prostornog uređenja RH utvrđeno je da svim instrumentima politike uređenja prostora treba spriječiti svako daljnje neopravdano širenje građevinskih područja, uz konstataciju da je ta smjernica samo prvi korak u novom procesu redefimiranja građevinskih parcela (kroz prostorne planove uređenja prostora općina i gradova) i njihovog drastičnog smanjivanja na površine primjerene potrebama.
- (109.) Kod određivanja građevinskih područja prvenstveno treba težiti očuvanju povijesnog naslijeđa i tradicionalne tipologije naselja, te voditi računa o lokalnim osobitostima, značenju naselja u sustavu središnjih naselja, potrebama vezanim uz izgradnju javnih i gospodarskih sadržaja, mogućnostima komunalnog opremanja i sl.
- (110.) Uvjete za određivanje građevinskih područja i građenje izvan građevinskih područja moguće je odrediti prema kategorijama zaštite odnosno razinama dopustivosti, koje su uvjetovane prostorom, tj. njegovom osjetljivošću i primjenjivosti za određene aktivnosti glede prirodnih obilježja i sustava, a propisane člankom 9.
- I razina** (kategorija) je područje zabrane gradnje i zahvata u prostoru u kojem se ne mogu formirati nova i širiti postojeće građevinska područja odnosno zabranjena je svaka gradnja ili rekonstrukcija.
Iznimno, zabrana se ne odnosi na infrastrukturu, ukoliko je uvjetovana gradnjom ili rekonstrukcijom drugih građevina, ali uz izvođenje posebnih mjera zaštite i to samo u slučaju ako je zamjensko rješenje neopravdano skupo.
 - II razina** (kategorija) je područje ograničene gradnje zahvata u prostoru u kojima se dopušta gradnja, ali uz uvažavanje posebnih zaštitnih mjera i uvjeta uređenja prostora.
 - III razina** (kategorija) je područje koje se odnosi na one dijelove prostora u kojima je određivanje građevinskih područja, građenje i korištenje izvan građevinskog područja bez posebnih ograničenja, a obavlja se temeljem odredbi ove Odluke.

5.1. Kriteriji za utvrđivanje građevinskih područja

- (111.) Na kartografskom prikazu broj 1 "Korištenje i namjena prostora" prikazane su površine za razvoj naselja, onako kako su utvrđena u Prostornim planovima ranijih općina Požega i Pakrac.

U skladu s Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova PPŽ, na naprijed navedenoj karti prikazane su površine za razvoj naselja koja su veća od 25 ha, dok su sva ostala naselja (površine manje od 25 ha) prikazana simbolom.

Prikazani prostori/površine za razvoj naselja čitaju se i tumače samo kao informacija o građevinskom području i ne mogu predstavljati polazište za formiranje građevinskog područja koje će se definirati izradom planova nižeg reda, tj. PPUO/G, na temelju detaljne analize demografskih kretanja i gospodarskih potencijala za naselja.

- (112.) PP Požeško-slavonske županije daju se osnovne preporuke za određivanje i oblikovanje građevinskih područja naselja, a planiranje građevinskih područja u PPUO/G potrebno je provesti selektivno i u funkciji optimizacije odnosa razvoj naselja – zaštita prostora, uz uvažavanje sljedećeg:

1. kvalitetnom procjenom i provjerom na terenu utvrditi stvarne granice zaposjednutosti prostora, te objektivno sagledati potrebu za prostorom za svako naselje uz uvažavanje postojećih demografskih kretanja, procjenu budućih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba, te drugih obilježja ili posebnosti značajnih za svako naselje;
2. valorizirati kvalitete prostora i okoliša s ciljem očuvanja temeljnih resursa i njihove prostorne kompozicije u okruženju;
3. što racionalnije koristiti postojeće građevinsko područje, preispitati i iskoristiti sve mogućnosti preoblikovanja postojećeg građevinskog područja i ukloniti neracionalnosti, te spriječiti svako daljnje neopravdano širenje naselja;
4. građevinska područja nije dopušteno širiti preko postojećih ili planiranih obilaznica naselja.
5. građevinska područja izduženih naselja ne smiju se širiti duž prometnica uz koje su izdužena.
6. sprječavati svako daljnje spajanje građevinskih područja naselja;
7. kada je nužno proširiti građevinska područja, potrebno je osigurati višenamjensko i optimalno korištenje njegovog najvrijednijeg dijela i primijeniti takav planski pristup kojim će se maksimalno čuvati prirodno neizgrađeno područje i štiti javni interes;
8. nova građevinska područja (u odnosu na građevinska područja utvrđena važećim prostornim planovima ranijih općina Požega i Pakrac) mogu se formirati za potrebe sljedeće izgradnje:
 - a. proizvodne zone (uz stručno obrazloženje o opravdanosti),
 - b. postojeće zone povremenog stanovanja za koje nisu utvrđena građevinska područja,
 - c. zone turističkih, ugostiteljskih, rekreacijskih i zdravstvenih sadržaja,
 - d. dijelovi bespravno sagrađenih naselja stalnog stanovanja (u izuzetnim slučajevima),
 - e. u postupku izrade prostornih planova uređenja općina i gradova potrebno je utvrditi područja bespravne izgradnje i uvjete prihvaćanja zatečenog stanja, odnosno odbijanja takve izgradnje,
 - f. za daljnji prostorni razvoj naselja tako da se ukine dio do sada planiranog građevinskog područja koji se pokazao neiskoristivim, te isto vratiti u prvobitnu namjenu,
9. u procesu planiranja sagledati realne troškove uređivanja građevinskog zemljišta i planski koncept temeljiti na njihovoj racionalizaciji;
10. novom stambenom gradnjom prvenstveno popunjavati prostor interpolacijama i nedovoljno ili neracionalno izgrađene dijelove gradova i naselja.
11. aktivnostima očuvanja i obnove postojećeg stambenog fonda, kao i dogradnjama ili nadogradnjama postojećih objekata davati isto značenje kao novim stambenim gradnjama, te ih razvijati kao kontinuiranu i programiranu djelatnosti,
12. usmjeravati novu stambenu i drugu gradnju u prostorne cjeline gradova i naselja koje su već opremljene komunalnom infrastrukturom i objektima društvenog standarda, uz osiguravanje prostornih preduvjeta za gradnju pretežito obiteljskih kuća s racionalnim gustoćama naseljenosti i primjerene tipovima naselja i regionalnim značajkama,
13. obnovu i zaštitu povijesnih graditeljskih cjelina usmjeriti kroz njihovu obnovu, sanaciju i rekonstrukciju, a za potrebe novih stambenih i javnih prostora.
14. izvan građevinskog područja može se odobriti rekonstrukcija postojećih stambenih i gospodarskih građevina ako su izgrađene na temelju građevinske dozvole, posebnog rješenja ili prije 15. veljače 1968. godine.

- (113.) Prostornim planom Županije omogućava se izgradnja naselja povremenog stanovanja čija će se građevinska područja odrediti temeljem PPUO/G.

Naseljem povremenog stanovanja smatra se izgrađena ili planirana prostorna cjelina koja se pretežito koristi za gradnju kuća za odmor.

U slučaju nelegalno izgrađenih cjelina povremenog stanovanja mogućnost pravne sankcije i granica građevinskog područja utvrdit će se u PPUO/G, a građevine izvan tako utvrđenog građevinskog područja moraju se ukloniti.

- (114.) Izvan građevinskih područja naselja moguće je utvrđivati građevinska područja za:
- turističko - rekreacijske građevine i zone,
 - športsko - rekreacijske građevine i zone,
 - gospodarske zone,
 - pojedinačne gospodarske komplekse,
 - groblja, sajmišta i deponije otpada i slične komunalne građevine i komplekse,
 - zdravstvene građevine i komplekse,
 - vojne građevine i komplekse.
- Građevinska područja utvrđuju se PPUO/G sukladno smjernicama i uvjetima PPŽ.
- (115.) Gospodarskom zonom smatra se područje veće od 1 ha na kojem se planira više građevinskih parcela za gospodarsku namjenu.
- Pojedinačnim gospodarskim kompleksom smatra se parcela na kojoj su izgrađeni ili se planira izgradnja međusobno funkcionalno povezanih gospodarskih sadržaja.
- Osnivanje gospodarskih zona i kompleksa kao i određivanje njihovih površina potrebno je analizirati PPUO/G, a njihovu opravdanost argumentirati temeljem programa razvoja općine/grada.
- (116.) Građevinsko područje za turističko-rekreacijske i športsko-rekreacijske zone izvan naselja može se utvrditi samo na prostorima za koja je u PPUO/G utvrđeno da postoje prirodni uvjeti za planiranu namjenu.
- (117.) Građevinska područja za nova groblja i deponije utvrđuju se na temelju provedenih prethodnih istraživanja pogodnosti lokacije, a do tada se prostor rezervira u PPUO/G kroz namjenu površina s mogućim alternativnim lokacijama.
- (118.) Građevinska područja za građevine i komplekse zdravstva izvan naselja moguće je utvrditi na područjima za koje je PPUO/G utvrđeno da postoje specifični prirodni uvjeti (termalne vode, specifični klimatski uvjeti ili druge osobitosti).
- (119.) Kriteriji za utvrđivanje veličine građevinskog područja naselja određeni ovom Odredbama temeljeni su na projekciji stanovništva od 125.842 stanovnika Županije u 2021. godini.
- Ukoliko se Popisom stanovništva utvrdi znatno veći broj stanovnika za pojedine općine ili gradove nego je to projekcijom određeno kao polazište za novu projekciju stanovnika uzima se novoutvrđeni broj stanovnika iz Popisa. Odstupanje novoprojiciranog broja stanovnika ne može biti više od 30% u odnosu na temeljnu projekciju.
- Građevinsko područje naselja općine i grada ne može biti veće od površine izgrađenog dijela građevinskog područja naselja uvećanog za 20%.

Tabela 5.

PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA I GUSTOĆA GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA ŽUPANIJE U 2021. god.			
Red. broj	Općine i gradovi	Projicirani broj stanovnika	Minimalna gustoća st/ha
1.	Požega	40.890	19,71
2.	Pakrac	22.950	11,98
3.	Pleternica	14.180	9,84
4.	Lipik	13.650	8,08
5.	Brestovac	5.400	5,62
6.	Čaglin	2.450	2,46
7.	Jakšić	5.750	11,86
8.	Kaptol	4.412	10,01
9.	Kutjevo	7.770	6,98
10.	Velika	8.440	8,6
UKUPNO:		125.842	10,41

Izvor podataka: Zavod za prostorno planiranje i Demografska studija.

Tabela 6.

PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA I GUSTOĆA GRAĐEVINSKIH PODRUČJA SJEDIŠTA GRADA ILI OPĆINE U 2021. god.			
Red. broj	Sjedište grada i općina	Projicirani broj stanovnika	Minimalna gustoća st/ha
1.	Požega	30.000	23,36
2.	Pakrac	15.000	32,69
3.	Pleternica	5.000	15,36
4.	Lipik	7.500	16,9
5.	Brestovac	1.000	18,28
6.	Čaglin	1.000	7,89
7.	Jakšić	2.800	13,77
8.	Kaptol	1.600	10,32
9.	Kutjevo	3.200	12,6
10.	Velika	4.000	15,75
UKUPNO:		71.100	19,97

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje, Demografska studija..

Tabela 7.

POVRŠINE GGP, IZGRAĐENOSTI, GUSTOĆA, PROJICIRANI BROJ STANOVNIKA ZA NASELJA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE								
R.B.	GRADOVI I OPĆINE	Površine GGP ha	Broj st. 1991. god.	Gustoća stan./ha	Izgrađeni dio GGP ha	Gustoća st./ha	Projicirani br.st.2021.g.	Gustoća st./ha GGP
1.	Požega	2.073,5606	28.157	13,57	1.108,8050	25,39	40.890	19,71
2.	Pakrac	1.915,0290	16.367	8,54	883,9407	18,15	22.950	11,98
3.	Pleternica	1.440,0984	13.119	9,10	677,9137	19,35	14.180	9,84
4.	Lipik	1.688,8345	11.222	6,64	740,5898	15,15	13.650	8,08
5.	Brestovac	960,4230	5395	5,61	355,0051	15,19	5.400	5,62
6.	Čaglin	993,9770	3928	3,95	364,1289	10,78	2.450	2,46
7.	Jakšić	480,4520	4113	8,56	248,4366	16,55	5.700	11,86
8.	Kaptol	440,7407	3.566	8,09	226,7817	15,72	4.412	10,01
9.	Kutjevo	1.111,8982	7.366	6,62	525,8963	14,00	7.770	6,98
10.	Velika	980,9224	6101	6,21	482,8053	12,63	8.440	8,6
UKUPNO:		12.085,9358	99.334	8,21	5.614,3031	17,69	125.842	10,41

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje, Demografska studija..

Tabela 8.

POVRŠINE GGP, IZGRAĐENOSTI, GUSTOĆA, PROJICIRANI BROJ STANOVNIKA ZA SJEDIŠTA GRADA I OPĆINA								
R.B.	Sjedište grada/općine	Površine GGP ha	Broj st. 1991. g.	Gustoća stan./ha	Izgrađeni dio GGP ha	Gustoća st./ha	Projicirani br.st.2021.	Gust. st./ha GGP
1.	Požega	1.283,84	21.046	16,39	766,6865	27,45	30.000	23,36
2.	Pakrac	458,8244	8.197	17,86	253,1961	32,37	15.000	32,69
3.	Pleternica	325,3893	3.838	11,79	189,2668	20,27	5.000	15,36
4.	Lipik	443,7257	3.725	8,39	152,7163	24,39	7.500	16,9
5.	Brestovac	54,7000	683	12,48	27,51	24,81	1.000	18,28
6.	Čaglin	126,6733	717	5,66	61,2853	11,69	1.000	7,89
7.	Jakšić	203,2450	1.737	8,54	115,5241	15,03	2.800	13,77
8.	Kaptol	155,0068	1.361	8,78	85,39	15,93	1.600	10,32
9.	Kutjevo	253,9658	2.492	9,81	137,8386	18,07	3.200	12,6

10	Velika	253,8453	2084	8,2	171,3298	12,16	4.000	15,75
UKUPNO:		3.559,2179	45.880	12,89	1.960,7435	23,39	71.100	19,97

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje, Demografska studija.

(120.) Izmjenu postojećih i određivanje novih građevinskih područja treba temeljiti na stručnim argumentima, analizama izgrađenosti naseljenog područja, odnosno iskazu površine izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja uvažavajući sljedeće:

- unutar postojećeg građevinskog područja potrebno je ispitati rezerve neizgrađenog dijela građevinskog područja,
- prilagoditi gustoću stanovanja i gustoću stanovništva prema tipu naselja,
- građevinska područja oblikovati primjereno geomorfološkim značajkama kao naseljsku cjelinu odvojeno od druge takve cjeline,
- građevinska područja određivati izvan koridora državne i regionalne infrastrukture, poljoprivrednih zemljišta bonitetne klase propisane Zakonom nestabilnih terena (klizišta, tektonski rasjedi), zaštitnih i sigurnosnih zona voda i izvan površina od posebnog značenja za obranu,
- posebno je potrebno obrazložiti zauzetost prostora po stanovniku, ako ona prelazi **300 m²/st.** pri čemu se uzima u obzir izgrađena cjelina i kompaktni dijelovi naselja unutar građevinskog područja, bez poljoprivrednih, šumskih i vodnih površina koja nisu u funkciji naselja,
- ukoliko su iscrpljene mogućnosti izgradnje u postojećim granicama na temelju argumentirane razvojne potrebe (porasta broja stanovnika, središnje funkcije razvoj gospodarstva), a koje mora pratiti i program izgradnje i uređenja zemljišta, moguća su proširenja građevinskog zemljišta,
- prijedlozi za proširenja građevinskog područja moraju sadržavati podatke o iskorištenosti postojećeg građevinskog područja s obrazloženjem o razlozima nekorištenja dijelova i poduzetim mjerama za iskorištenje, osobito u slučaju kada neizgrađena površina prelazi **10%** ukupne površine građevinskog područja. U tom slučaju mora se ispitati mogućnost smanjenja građevinskog područja u dijelovima koji se ne privode planiranoj namjeni.

(121.) Temeljna polazišta za pojedine grupe naselja u PPŽ-u su sljedeća:

- a) grupa gradova i naselja preko 1.000 stanovnika (ukupno 4 grada i 10 naselja)
- za ta naselja procjenjuje se opravdanim planirati prostor za proširenje, **ukoliko su ispunjeni uvjeti iz prethodnog članka 121.**
 - za gradove Požega, Pakrac, Lipik i Pleternica ukazuje se na mogućnost formiranja urbanih zona objedinjavanjem svih kontaktnih građevinskih područja naselja koja su se već međusobno spojila obzirom na radijus gravitacionih zona.
 - za ostala naselja iznad 1000 stanovnika predlaže se prethodna preovjera važećih građevinskih područja i rezerviranje prostora za proširenje ako se to ocijeni potrebnim;
- b) grupa naselja od 500 do 1.000 stanovnika
- tim naseljima moguće je osigurati prostor za proširenje uz prethodnu provjeru:
 - za naselja kod kojih je neizgrađeni dio manji od polovine izgrađenog dijela, moguće je u opravdanim slučajevima proširenje građevinskog područja do postizanja dopuštenog omjera izgrađenog i neizgrađenog u odnosu 1: 0,5.
 - za naselja kod kojih je neizgrađeni dio veći od polovine izgrađenog dijela, obvezno je smanjivanje građevinskog područja, osim kad se radi o naseljima koja imaju pad broja stanovnika (jer bi to moglo dodatno smanjiti eventualni interes i mogućnosti izgradnje).
- c) grupa naselja do 500 stanovnika
- kod tih naselja, u pravilu, nije opravdano osigurati nove prostore za širenje, već je potrebno težiti smanjenju građevinskog područja. Nužna i opravdana proširenja potrebno je posebno obrazložiti.

(122.) U prostornim planovima užih područja prilikom utvrđivanja uvjeta za određivanje građevinskog područja i korištenja izgrađenog i neizgrađenog dijela preporučuje se primjena ovih pokazatelja:

Tabela 9.

a) stambena namjena

	niska stambena izgradnja*			višestambena izgradnja
	slobodnostojeći objekti	dvojni objekti	niz	
max. izgrađenost	40%	50%	60%	60%
max. visina	Pod + P + 1 + Ptk			Pod + P + 4 + Ptk

* mogućnost prisustva tihe i čiste djelatnosti bez opasnosti od požara i eksplozije: krojačke, frizerske, postolarske, fotografske radionice, prodavaonice mješovite robe, kafe-i, bufeti, predstavništva i slično.

b) mješovita namjena

	pretežito stambena*	pretežito poslovna**
--	---------------------	----------------------

max. izgrađenost	60%	60%***
max. visina	Pod + P + 1 + Ptk	Pod + P + 1 + Ptk

* mogućnost prisustva tihe i čiste djelatnosti bez opasnosti od požara i eksplozije: krojačke, frizerske, postolarske, fotografske radionice, prodavaonice mješovite robe, kafe-i, bufeti, predstavništva i slično.

** mogućnost prisustva bučne djelatnosti: automehaničarske, limarske, lakirerske, bravarske, kovačke, stolarske, bačvarske i slične radionice, te ugostiteljski objekti s glazbom na otvorenom i slično.

*** na građevinskoj parceli mora biti min. 20% zelenila.

c) gospodarska namjena

	proizvodna, poslovna, ugostiteljsko-turistička	
max. izgrađenost	60%*	
max. visina	Pod + P + 1 + Ptk	

* na građevinskoj parceli mora biti min. 20% zelenila.

Visine izgradnje određuju se planovima nižeg reda (PPPPO, PPUO/G, GUP, UPU, DPU).

Visina vijenca građevina na ravnom terenu utvrđuje se od pločnika, ceste, prirodnog ili zaravnatog terena.

Maksimalna visina vijenca građevina na kosom terenu utvrđuje se od najniže, a minimalna od najviše kote terena, pločnika ili ceste uz građevinu.

Visina vijenca građevina sa suterenom koji se gradi na kosom terenu utvrđuje se od najviše kote terena, pločnika ili ceste uz građevinu.

Maksimalna visina gospodarskih građevina u iznimnim slučajevima može biti i veća od naprijed navedene visine kada to zahtjeva tehnološki postupak (gradnja mlinova, silosa i sl. građevina).

Zona gospodarske namjene sadrži industrijske građevine, skladišta, servise, zanatsku proizvodnju, odnosno građevine čiste industrije i druge proizvodnje te skladišta i servise koji svojim postojanjem i radom ne otežavaju i ugrožavaju život u naselju.

Na parcelama uz proizvodne pogone moguće je graditi upravne zgrade čija max. visina može biti do četiri nadzemne etaže.

d) ostale osnovne namjene

- (123.) Ostale osnovne namjene prostora: športsko-rekreacijska namjena, javne zelene površine, površine posebne namjene, površine infrastrukturnih sustava, groblja i slično, koje se pojavljuju unutar građevinskog područja potrebno je odrediti u prostoru naselja u onoj mjeri koja je primjerena i potrebna normalnom razvoju, oblikovanju i funkcijama naselja.
- (124.) U prostornim planovima užih područja (PPPPO, PPUO/G, GUP, UPU i DPU) treba min. i max. izgrađenosti utvrditi s lokalnim uvjetima što uz posebno strukovno obrazloženje podrazumjeva i mogućnost veće izgrađenosti i visine od preporučenih.

5.2. Kriteriji za korištenje izgrađena i neizgrađena dijela područja

- (125.) Građevinska područja čine izgrađena i neizgrađena područja.

Izgrađenim područjem smatra se uređeno građevinsko zemljište na kojem su izgrađene građevinske parcele, izgrađene infrastrukturne građevine i privedene namjeni ostale površine, kao što su igrališta, parkovi i sl., te zemljišta nepogodna za izgradnju.

Izgrađeni dio građevinskog područja određuje se na način da se izuzima:

- svaka neizgrađena površina veća od 3000 m²
- svi neizgrađeni rubni prostori, koji imaju površinu veću od 2000 m².

Neizgrađeni dio građevinskog područja je samostalna površina ili proširenje izgrađenog dijela, a koje može biti:

- neuređeno područje,
- uređeno, bez postojeće izgradnje,
- uređeno, na kome je djelomična postojeća gradnja.

Na neizgrađenom građevinskom zemljištu ne može se graditi ako do građevne čestice nije riješen javni pristup, u koridorima odgovarajućeg profila i minimalna razina komunalne opremljenosti. Širina koridora utvrđuje se u PPUO/G.

- (126.) **Na neuređenom građevinskom zemljištu nije dopuštena izgradnja zgrada dok jedinice lokalne uprave ne utvrde minimalni opseg i način komunalnog opremanja tog zemljišta (kroz program gradnje objekata i uređenja komunalne infrastrukture ili kroz prostorno-plansku dokumentaciju).** Minimalna razina komunalne opremljenosti smatra se zemljište do kojeg je riješen pristup i omogućen priključak na elektroenergetsku mrežu.

Odgovarajućim načinom izgradnje i organizacijom prostora potrebno je osigurati ekonomičnost u izgradnji komunalne infrastrukture.

Samo uređeno građevinsko zemljište se može koristiti.

- (127.) Građevinskom parcelom smatra se kod vrlo dubokih parcela, zemljište dubine 50 – 150 m od regulacijske linije ovisno o tipologiji naselja (max. 50 m kod brdskih naselja do max. 150 m kod ravničarskih naselja). U slučajevima kad je postojeća izgradnja na većoj dubini, građevinskom parcelom smatra se zemljište do dubine 10 m iza zadnje izgrađene zgrade.
- (128.) Površine društvenih djelatnosti i infrastrukture prioriteto trebaju biti smještene u slobodnim prostorima izgrađenog dijela.
- Prostornim planovima kojima se planira izgradnja i uređenje građevinskih područja i na drugi način potrebno je planirati i osiguravati prostorne uvjete za razvoj mreže društvenih djelatnosti, prometa, infrastrukture te športske aktivnosti i rekreaciju stanovništva.
- Posebnu pozornost treba posvetiti uređenju javnih površina, osobito pješačkih, biciklističkih, zelenih, rekreacijskih površina, te sprječavanju barijera za invalidne osobe.
- Potrebno je zaštititi, očuvati i revitalizirati osobite arhitektonske, ambijentalne i druge vrijednosti urbane strukture naselja, te mjerama prostorne politike omogućiti stvaranje novih vrijednosti.

5.3. Uređenje građevinskog zemljišta

- (129.) Prostornim planom uređenja općine ili grada odrediti će se obvezna razina uređenosti građevinskog zemljišta. Svaka građevinska parcela mora imati minimalno I kategoriju uređenosti.
- I. kategorija opremljenosti građevinskog zemljišta čini minimalno uređenje koje obuhvaća pripremu građevinskog zemljišta i pristupni put,
- II. kategorija opremljenosti građevinskog zemljišta osim pripreme čini osnovnu infrastrukturu, pristupni put, priključke na komunalnu infrastrukturu: električnu energiju, vodovodnu i kanalizacijsku mrežu
- III. kategorija čini visoko uređeno zemljište sa svim elementima pripreme i opremanja.

5.4. Kriteriji za građenje izvan građevinskog zemljišta

- (130.) Izvan građevinskog područja moguća je izgradnja sljedećih građevina:
- građevina infrastrukture (prometne, energetske, komunalne itd.),
 - zdravstvenih i rekreacijskih građevina,
 - građevina obrane,
 - građevina za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina,
 - stambenih i gospodarskih građevina.
- (131.) Iznimno od navedenog izvan građevinskog područja na poljoprivrednom zemljištu I i II bonitetne klase može se planirati izgradnja samo stambenih i gospodarskih građevina u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, objekata infrastrukture te objekata za istraživanje i iskorištavanje energetske mineralnih sirovina.
- (132.) Pojedinačne građevine određene su jednom građevinskom parcelom. Za gradnju izvan građevinskog područja potrebno je poštivati nekoliko kriterija, a koji se posebice odnose na:
- sve pojedinačne građevine moraju imati riješenu infrastrukturu koja se odnosi na vlastitu vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, energetske sustav (plinski spremnik ili agregat),
 - svaka građevina mora biti u funkciji korištenja prostora kao što je poljoprivredna, stočarska, planinarska i dr.,
 - posebnu pažnju treba posvetiti očuvanju krajobrazu, zaštite prirode, vrednovanja krajobraznih vrijednosti i autohtonog graditeljstva.
- Prostornim planom uređenja općine ili grada potrebno je detaljnije odrediti kriterije za svaku vrstu naprijed navedenih građevina.

5.4.1. Građevine infrastrukture

- (133.) Infrastrukturnim građevinama smatraju se vodovi i građevine u funkciji prometnog sustava, sustava veza, vodoopskrbe i odvodnje, elektrike smješteni u infrastrukturne koridore, kao i komunalne građevine kao što su groblja, odlagališta otpada i sl.

5.4.2. Rekreacijske i zdravstvene građevine

- (134.) Pod rekreacijskim i zdravstvenim građevinama podrazumjevaju se građevine u kojima se odvijaju djelatnosti koje su funkcionalno vezane za specifična prirodna područja kao što su za:
- rekreaciju: prirodni resursi, konfiguracija terena, ljepota krajobrazu,
 - zdravstvene djelatnosti: posebni klimatski uvjeti, termalna izvorišta, kakvoća zraka i dr.

5.4.3. Građevine obrane

- (135.) Prostori od interesa za obranu određuju se u PPUO/G granicama vojnog kompleksa i građevinama, u suradnji s nadležnim tijelima obrane. Razrganičenjem treba odrediti vojni kompleks i građevine,

te zaštitni pojas oko vojnih kompleksa. Zaštitni pojas je dio vojnih kompleksa koji se određuje ovisno o vrsti, namjeni i položaju građevina u prostoru.

Nužno je uskladiti s potrebama obrane uvjete korištenja prostora: šumskih, poljoprivrednih i vodnih površina, površine za razvoj naselja, površine izvan naselja za izdvojene namjene i zaštićena područja.

Osnovna usmjerenja prostornog razvitka i uređenja prostora radi određivanja interesa obrane su:

- usmjeriti prostorno -razvojne prioritete za zaštitu interesa obrane,
- uskladiti potrebe osiguranja prostora od interesa za obranu s drugim korisnicima prostora,
- odrediti prostorne elemente, smjernice i kriterije za utvrđivanje prostora i sustava od interesa za obranu.

Tabela 10.

POSTOJEĆE LOKACIJE PROSTORA OD INTERESA OBRANE		
R.B.	KOMPLEKSI I GRAĐEVINE	OPĆINA I GRAD
1.	Požega	Požega
2.	Barutana	
3.	Novo selo	
4.	Radovanci	Velika
5.	Papuk	
6.	Kapavac	Kutjevo
7.	Degman	Čaglin

Pojedine postojeće lokacije građevina obrane mogu se prenamjeniti u PPUO/G u površine naselja, površine izvan naselja za izdvojene namjene ili druge namjene, uz suglasnost nadležnog tijela obrane.

U postupku definiranja namjene i načina korištenja prostora u PPUO/G obvezno je ugraditi zaštitne i pirotehničke zone vojnih kompleksa, a u postupku donošenja tih planova potrebno je od nadležnog tijela obrane ishoditi suglasnost, odnosno mišljenje.

U prostornim planovima užih područja obvezno je planirati mjere zaštite stanovništva od ratnih opasnosti u skladu s posebnim propisima.

5.4.4. Građevina za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina

(136.) Prostori i polja za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina određuju se PPUO/G na osnovu donešene stručne podloge/studije, a na temelju kriterija iz ovog Plana:

1. istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina ne može se obavljati na mjestima i na način koji ugrožava podzemne vode,
2. ne smiju se ugrožavati krajobrazne vrijednosti područja, a posebice:
 - a. područja s karakterističnim uzorcima naselja,
 - b. područja uz naselja,
 - c. područja s naglašenim značenjem kulturnih krajolika (tradicionalni oblici poljodjelstva, voćnjaci i vinogradi itd.),
 - d. područja izuzetnih, svojstvenih vizualnih oblika s velikom raznolikošću prirodnih i kulturnih elemenata te značajnih vizura,
 - e. područja većeg značenja za zaštitu prirode (prirodni vodotoci, šume itd.),
 - f. područja prirodnih biotopa (posebna staništa itd.),
3. nije dopuštena istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina u/na područjima predloženim/evidentiranim za zaštitu prema bilo kojem osnovu i njihovom neposrednom okruženju/blizini,
4. nije dozvoljeno istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina na prostoru na kojem se nalaze gradska naselja, javne prometnice, vodoprivredni objekti i uređaji, vojni objekti, spomenici kulture, posebno zaštićeni objekti prirode i groblja, na prostorima iznad i ispod elektroenergetskih vodova i postrojenja, te na prostoru gdje se nalaze drugi objekti od općeg značenja određeni posebnim propisima,
5. nije dozvoljeno istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina na prostoru ispod zgrada koje se nalaze izvan gradskih naselja i na prostoru do 40 metara oko tih zgrada, te na prostoru koji obuhvaća dvorište i vrtove izvan gradskih naselja, bez suglasnosti vlasnika
6. lokacija za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina mora biti na sigurnoj udaljenosti od ugostiteljsko-turističkih i športsko-rekreativnih područja,
7. izuzetno, u slučaju postojećih istražnih prostora i eksploatacijskih polja kao i slučaju postojanja mineralnih sirovina od većeg interesa moguće je dopustiti istražne i eksploatacione radove na zaštićenom području sukladno važećim zakonskim odredbama
8. transport sirovine predvidjeti izvan područja naselja,

9. na postojećim istražnim prostorima na kojima se utvrde količine pojedinih struktura u podzemlju za koje je ekonomski opravdano iskorištavanje moguće je, uz uvjete propisane zakonom, započeti eksploataciju.

- (137.) Svako eksploatacijsko polje mora imati definiran postupak sanacije u tijeku eksploatacije polja i po njegovom zatvaranju, a sanacija devastiranog područja istraživanja i iskorištavanja mineralnih sirovina mora, sukladno Zakonu, biti sastavni dio projektnog rješenja na osnovu kojeg je dodijeljena rudarska koncesija za izvođenje rudarskih radova.
- Skladišta eksplozivnih materijala potrebnih za miniranje moraju biti smještena na sigurnoj udaljenosti od naselja i infrastrukturnih koridora.

5.4.5. Stambene i gospodarske građevine

- (138.) Izvan građevinskih područja mogu se graditi stambene i gospodarske građevine koje su za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma, a u funkciji su obavljanja poljoprivredne, šumarske i vodnogospodarske djelatnosti.

6. Uvjeti (funkcionalni, prostorni, ekološki) utvrđivanja prometnih i drugih infrastrukturnih sustava u prostoru

6.1. Prometni sustavi

- (139.) U PPŽ se na razini plansko-usmjeravajućeg značenja planira osnovni položaj prometnih sustava u prostoru Županije u odnosu na prometnu ulogu, razmještaj naselja, vrijednosti i zaštitu prostora za:
- glavne cestovne prometne pravce,
 - željezničke prometne pravce,
 - zračna pristaništa – letjelišta,
 - poštanski promet i
 - telekomunikacije.

- (140.) U prostoru planiranih koridora i lokacija za građevine prometnih i drugih infrastrukturnih sustava ne mogu se do utvrđivanja točne trase i lokacije planirati i graditi građevine koje se mogu graditi izvan građevinskog područja, određivati prostori za razvoj naselja, niti utvrđivati građevinska područja ostalih namjena. U grafičkom dijelu PPUO/G na kartografskim prikazima neizgrađenog dijela građevinskih područja u mjerilu 1:5000 obvezno je utvrditi površine namjenjene za infrastrukturne koridore planirane u PPŽ.

- (141.) Prostor planiranih koridora i lokacija se do izgradnje prometnih i drugih infrastrukturnih građevina koristi na postojeći način, bez mogućnosti gradnje trajnih građevina izuzev građevina infrastrukture.

Na prostorima određenim za koridore i lokacije planiranih prometnih i drugih infrastrukturnih građevina, a koji preostane nakon izgradnje građevine, prestaje ograničenje iz prethodnog stavka, i isto se mora privesti najbližoj namjeni.

Građevine prometa i infrastrukture potrebno je planirati prema najstrožim kriterijima zaštite okoliša i na način da se koriste zajednički koridori postojećih i planiranih građevina, gdje god je to moguće.

- (142.) Alternativna odnosno varijantna rješenja infrastrukturnih građevina, sastavni su dio ovog Plana do izgradnje takve građevine, odnosno izmjene i dopune Plana, a na preostalim površinama prostor će se koristiti prema postojećoj namjeni.

Vrednovanje i određivanje lokacije u slučaju alternativnih rješenja infrastrukturnih građevina provest će se izradom odgovarajuće stručne podloge i studije utjecaja na okoliš za građevine propisane posebnim zakonom.

- (143.) Osnove cestovnog, željezničkog prometa, zračnog sustava i razmještaja poštanskog i telekomunikacijskog prometa označene su u kartografskom prikazu 1. "Korištenje i namjena prostora", a "Infrastrukturni sustavi" u kartografskom prikazu br. 2.

6.1.1. Cestovni promet

- (144.) Glavne prometne pravce cestovne mreže u Županiji čine:

- postojeće i planirane trase primarnih i sekundarnih brzih cesta:

A) Planirane brze ceste - državne

- N.Gradiška-Brestovac-Požega-Našice, s (alternativnim rješenjem),
- Virovitica-Daruvar-Pakrac-Okučani,
- Slav.Brod-Čaglin-Našice,

- B) Planirana brza cesta - županijska razina** - poboljšanje tehničko-tehnoloških obilježja kolničke konstrukcije ceste,
- Pleternica-Lužani,
 - Požega-Velika (s alternativnim rješenjima na dijelovima trase)
 - državne i županijske ceste,
 - obilaznice gradova i naselja kao i korekcije postojećih državnih županijskih i lokalnih cesta.

(145.) Alternativna rješenja za prometnicu D-51 su:

- ◆ na potezu Brestovac-Tisovac u Brodsko-posavskoj županiji, kao koridora za istraživanje.

U cilju provedbe potrebno je:

- ◆ preispitati postojeći koridor ceste,
- ◆ izvršiti istraživanja opravdanosti i objektivnosti na razini izrade PPUO/G, (obzirom na dužinu izgradnje ceste, funkcionalnost, prostorno i ekološko rješenje), kako bi se iznašlo dugoročno kvalitetnije rješenje te odrediti samo jednu, povoljniju trasu sa detaljnom razradom dispozicija raskrižja koja su u PPŽ samo načelno locirana,
- ◆ na potezu Brestovac-Nova Gradiška, je pravac osiguranog koridora za izmještanje postojeće trase ceste uz rijeku Orljavicu.

(146.) Za brze ceste:

- D5 (gr. R.BiH) Stara Gradiška-Okučani-Pakrac-Veliki Zdenci (gr. R.M.)
- D53 Slavonski Brod-Našice-Donji Miholjac,
- Požega-Velika, Pleternica-Lužani sa obilaznicom oko grada Pleternice (varijantno rješenje s izlaskom na autocestu kod Lužana), je na razini plansko usmjeravajućeg značenja. To je planirani potencijalni koridor za istraživanje, kojim je definirana načelna dispozicija raskrižja. U cilju provedbe potrebno je detaljnije razraditi trase u planovima nižeg reda.

(147.) Za alternativna rješenja osiguran je koridor za ispitivanje trase u širini od 200 m na mjestima gdje cesta ne dodiruje postojeću prometnu mrežu. Za sve ostale dijelove ceste (gdje je god to moguće) potrebno je izvršiti proširenje dijelova postojeće mreže na kritičnim dionicama i poboljšanje tehničko-tehnoloških obilježja kolničke konstrukcije, a pri tome uvažavajući konfiguraciju terena.

Koridori brzih cesta vode se izvan područja naselja i obuhvaćaju prostorni rezervat potreban za izgradnju normalnog punog poprečnog presjeka brze ceste i križanja u više razina, uključujući i Zakonom propisan zaštitni pojas unutar kojeg se može planirati i druga izgradnja u skladu s posebnim propisima.

Po definiranju konačnog prijedloga ceste izvršiti reduciranje širine koridora na optimalnu širinu, uz obvezno osiguranje zaštitnog negradivog pojasa u skladu s propisima i zahtjevima nadležnih institucija za promet, prostorno uređenje i zaštitu prirode i okoliša.

(148.) Koridor ceste (dionica od Požege prema Našicama) na razini je plansko-usmjeravajućeg značaja, riješena kroz postojeći prometni pravac, za alternativna rješenja mogućeg izmještanja prometnice je nadležna državna uprava za ceste, koja je dužna izraditi dokumentaciju koja će detaljnije razraditi rješenja izmještanja istih, te definiranje novih koridora planirane brze ceste.

U funkcionalnom smislu potrebno je osigurati normalno odvijanje djelatnih funkcija lokalnog stanovništva na dijelu na kojem brza cesta prolazi sa mogućom svrhom normalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, održavanja postojeće infrastrukture, te servisiranja brzih cesta, kao pratećih elemenata za funkcioniranje takve razine ceste. Važno je kod planiranja prometnih pravaca u dolini rijeke Orljave i drugih vodotoka razmotriti mogućnost korištenja dijelova obrambenih nasipa vodotoka kao trase prometnica.

Planirane prometnice moraju udovoljavati svim tehničkim uvjetima u smislu očuvanja ekologije, vodozaštitnih zona, te zaštite života i zdravlja ljudi.

(149.) Postojeće državne, županijske i lokalne ceste razvrstane su u PPŽ na temelju Zakona o javnim cestama, Odluke o mjerilima za razvrstavanje javnih cesta, a Strategijom razvitka cestovne mreže Slavonije i Baranje razmatrane su i neke druge razvojne mogućnosti kao i mjere provedbe.

(150.) Odlukom nadležnog ministarstva o razvrstavanju cesta moguće su promjene u funkcionalnom smislu (promjena kategorije), a bez posebnih izmjena i dopuna PPŽ

- u PPŽ se predviđa izgradnja obilaznica oko gradova Pakraca i Lipika, Požege, Pleternice te naselja Velike,
- moguća je promjena razvrstavanja sukladno funkcionalnim potrebama (na razini planski - usmjeravajućeg određenja u PPŽŽsu definirane poželjne promjene u razvrstavanju).

(151.) Rekonstrukcija dionice korigiranjem prometno-tehničkih elemenata postojeće trase ne smatra se promjenom trase.

- (152.) Do izrade detaljnije dokumentacije potrebno je u PPUO/G osigurati prostorne rezervate za prolaz planiranih cestovnih prometnih pravaca prema trasama utvrđenim u PPŽ,Ž u širini određenoj za zaštitni pojas ceste prema Zakonu o javnim cestama, osim unutar građevinskog područja naselja, gdje se detaljnije trase i širine prostornih rezervata mogu utvrditi na temelju razrade u PPUO/G.
- (153.) Moguća su manja odstupanja od predloženih plansko-usmjeravajućih koridora brzih cesta tokom detaljnije razrade u okviru PPUO/G, studija i sl. Pri tome se točke prijelaza između jedinica lokalne samouprave moraju zadržati, ili se mogu promijeniti uz suglasnost svih jedinica lokalne samouprave koje međusobno graniče u predloženoj točki prijelaza iz PPŽ.
- (154.) Na postojećim državnim i županijskim cestama planiranim PPŽ-e moguće su određene promjene u funkcionalnom (promjena kategorije) i prostornom (promjene trase) smislu, u slučaju izgradnje zamjenskih ili novih pravaca te izgradnje obilaznica (Požega, Pakrac–Lipik, Velika, Kutjevo, Orljavac, Biškupci, Vetovo).
Rekonstrukcija dionica ispravkom ili ublažavanjem loših tehničkih elemenata ceste ne smatra se promjenom trase.
Širine koridora državnih cesta izvan naselja u pravilu se ne povećavaju u odnosu na postojeće, a potrebna proširenja kao i prostorni rezervati unutar naselja utvrdit će se u PPUO/G.
- (155.) Uz koridore javnih kategoriziranih cesta, u pojasu od 150,00 m od osi ceste obostrano, unutar kao i izvan građevinskih područja, moguće je graditi benzinske postaje s pratećim sadržajima (smještajni ugostiteljski, trgovački, servisni i drugi uslužni sadržaji u funkciji tranzitnog turizma) za pružanje usluga sudionicima u prometu. Gradnja navedenih sadržaja mora biti u skladu sa Zakonom o javnim cestama, Zakonom o sigurnosti prometa na cestama, te ni u kom slučaju ne smije ugroziti postojeći nivo prometne usluge.
- (156.) Radi omogućavanja spašavanja osoba iz građevina kao i gašenja požara mora se predvidjeti vatrogasni prilaz čija je nosivost i širina određena posebnim propisom. Također pri definiranju prometnica potrebno ih je dimenzionirati tako da se omogući nesmetani promet vatrogasnih vozila i tehnike.
- (157.) Po konačnom određivanju trase prometnica brzih cesta, pri napuštanju ostalih varijantnih rješenja, prostor promatranog koridora za istraživanje neizabranih varijanti poprima karakter osnovne namjene zemljišta onakav kakav je bio u prethodnom stanju.

6.1.2. Željeznički promet

- (158.) Željeznički prometni pravci utvrđeni u PPŽ:
a) zadržavaju svoj postojeći položaj u prostoru,
b) planira se novi koridor za istraživanje u svrhu izgradnje industrijskog kolosjeka.
Koridore je potrebno štititi u skladu s odredbama Zakona o sigurnosti u željezničkom prometu.
- (159.) Na postojećim trasama željezničkih prugama mogu se vršiti rekonstrukcije dionica u svrhu poboljšanja-modernizacije prometno-tehnički elemenata, što se ne smatra promjenom trase.
- (160.) Željeznička pruga II reda Pčelić (veza posavski i podravski prometni koridor) preko Daruvara i Pakraca do Banove Jaruge:
- na razini plansko-usmjeravajućeg značenja rezerviran je koridor koji je potrebno razraditi detaljnijom dokumentacijom uvažavajući opredjeljenje da se što manje zauzima novi prostor, te da se zadrži na trasi postojeće pruge, ali uz mogućnost ispravljanja pojedinih elemenata pruge.
- širina koridora do detaljne razrade određuje se prema propisima o zaštitnom pojasu željezničke pruge.

6.1.3. Zračni promet - poljoprivredna uzletišta

- (161.) Postojeća letjelišta na prostoru Županije mogu se koristiti kao športska ili gospodarska letjelišta (poljoprivreda).
U sklopu izrade PPUO/G potrebno je utvrditi opravdanost postojećih letjelišta, te ih prema tome zadržati ili postaviti u drugu namjenu.

6.1.4. Nove transportne tehnologije - konvejer

- (162.) Na trasi koridora za istraživanje predvidjeti upotrebu novih tehnoloških rješenja transporta rasutih tereta, iz prostora kamenoloma do industrijske zone južno od postojećeg naselja općina Velika. Pri promatranju i odlučivanju o mogućim vrstama tehnološkog pristupa razmotriti upotrebu zatvorenih konvejera kako bi se poštivale odredbe granične vrijednosti zagađenosti zraka u promatranom prostoru.

Trasa je smještena uz postojeću obilaznicu zapadno od naselja Velika, a pri tome uvažavajući sve elemente zaštite prirode i okoliša. Pri odabiru rješenja obvezno voditi računa o uklapanju građevine u prirodni krajobraz.

6.1.5. Pošta

- (163.) Razvoj pošta i poštanskog prometa koji se odnosi na izgradnju poslovnih građevina usmjeren je na građevinska područja naselja, te se PPUO/G i detaljnim planovima uređenja moraju osigurati prostorne pretpostavke za nesmetan razvoj.

6.1.6. Telekomunikacije

- (164.) Razvoj telekomunikacijske mreže, koji se odnosi na izgradnju građevina za komunikacijske čvorove, usmjeren je na građevinska područja naselja, te se PPUO/G i detaljnim planovima uređenja moraju osigurati prostorne pretpostavke za nesmetan razvoj.
- (165.) Za razvoj i izgradnju telekomunikacijskih vodova i mreža u PPŽŽ predviđa se osiguranje koridora uz postojeće profile prometnica (u zelenoj površini, širine 1m) za izgradnju kapitalnih vodova kao i za proširenje postojećih kapaciteta. Prvenstveno je potrebno koristiti postojeće infrastrukturne koridore, te težiti njihovom objedinjavanju u cilju zaštite i očuvanja prostora i sprečavanja nepotrebnog zauzimanja novih površina.
- (166.) Za razvoj mobilne telefonije potrebno je omogućiti izgradnju stupova globalne mobilne telekomunikacijske mreže (GSM), kako unutar tako i izvan građevinskih područja naselja, u skladu s racionalnim korištenjem i zaštitom prostora. Stoga se obvezuju korisnici istih da se jedan antenski stup koristi za više korisnika gdje god je to moguće, u svrhu očuvanja prirode i okoliša.
- “Preporuka je da objekti stupova globalne mobilne telekomunikacijske mreže budu u vlasništvu Županije koja će dodjeliti koncesiju pojedinim korisnicima i za istu uzimati rentu”
- (167.) a) Svi zahvati moraju se izvoditi po najvišim ekološkim kriterijima zaštite.
b) Varijantna infrastrukturna rješenja, odnosno koridori u istraživanju, sastavni su dio ovog Plana do izgradnje takve građevine odnosno izmjene i dopune PPO-a, a na preostalim predviđenim površinama prostor će se koristiti prema postojećoj namjeni.

6.2. Energetski sustavi

6.2.1. Elektroenergetska mreža

- (168.) Sustav opskrbe električnom energijom na razini PPŽ obuhvaća prijenosni 400 kV dalekovod, te prijenosna i transformacijska 110 kV postrojenja.
- (169.) U PPŽ se ne sprječava mogućnost izgradnje malih hidroenergetskih objekata (male hidrocentrale) za energetske korištenje voda.
- Na području Županije su određene njihove potencijalne lokacije, prikazane u grafičkom dijelu, koje su predviđene prema programu “mahe” – male hidroelektrane, odnosno projektu Energetskog instituta “Hrvoje Požar”, kojim je predviđeno 12 lokacija i to 4 lokacije na vodotoku Brzaje i 8 lokacija na vodotoku rijeke Orljave, uz ostavljenu mogućnost preispitivanja i ostalih vodotoka koji bi mogli ući u daljnju fazu iznalaženja mogućnosti za iskorištavanje voda u energetske svrhe.
- Uvjetna ograničenja za gradnju malih hidroelektrana nalažu, da se u prirodnom koritu moraju zadržati sve količine vode do prosječnog minimalnog protoka, a ograničenja vezana uz tehnička rješenja uvjetuju max. dužinu poteza korištenja do 500,0 m i visinu pregradnog praga max. do 5,0 m.
- (170.) Osim MAHE, ovim Planom otvorena je i mogućnost izgradnje malih građevina za iskorištavanje i drugih oblika energije kao što su sunce i vjetar, te otpada koji je nastao u drvoprerađivačkoj industriji (mini kogeneracija), a zadovoljavajući pri tome uvjete zaštite prostora i okoliša. Najviše drvnog otpada nastaje u sklopu velikih pogona za preradu i obradu drveta kao što je "Spin Valis" Požega, DI "Papuk" Pakrac i "Oropletu" u Pleternici, te niza manjih i većih pilana. Takve građevine moguće je predvidjeti unutar kruga nastanka velike količine otpada ili u neposrednoj blizini istih u kojima bi se skupljao i iskorištavao energetske potencijal drveta i otpada od raznih proizvođača. Na području Županije potrebno je predvidjeti min. dvije takve građevine (jedna na području Požeštine, a druga na Pakračkom području uz obnovu već postojeće).
- (171.) Na područjima planiranim za izgradnju akumulacija, regulacija i zaštita izvorišta pitke vode, prema Ograničenjima zaštite prirode i okoliša, isključuje se mogućnost gradnje MAHE.

Potrebno je provesti odgovarajuće postupke kojim bi se zadovoljili kriteriji zaštite prostora i okoliša, te ekonomske isplativosti i ugraditi lokacije u PPUO/G.

(172.) Od planiranih prijenosnih postrojenja ovim PPŽ se osigurava u smjeru istok-zapad, paralelno s postojećim dalekovodom 400 kV, novi dalekovod 400 kV koji prolazi cijelom Županijom.

Godje god je moguće postojeće koridore dalekovoda koristiti na način da ukupna širina koridora bude manja od dva zasebna bliza koridora, a ukoliko je statički i tehnološki izvedivo, postojeće stupove dalekovoda koristiti za nove vodove.

(173.) Unapređenje i razvoj ostalih prijenosnih kapaciteta i transformatorskih postrojenja razine 110 kV i niže, predviđaju se novi i postojeći koridori i prostori (uz minimalna potrebna proširenja) radi zaštite i racionalnog korištenja prostora.

(174.) Planira se izgradnja 110 kV dalekovoda od nove TS 100/x kV Požega II prema Našicama–Cementara i novi dalekovodi koji bi se pružao od N.Gradiške prema Lipiku i od Međurića prema Lipiku, a koji se dalje nastavlja prema Daruvaru.

Isto tako planiran je dvosistemska vod koji bi služio za priključak TS Požega II na prijenosnu mrežu 110 kV od postojećeg dalekovoda 110/x kV do nove TS 110/x kV Požega II. Istim Planom odnosno dokumentima prostornog uređenja Strategijom i Programom prostornog uređenja RH predviđa se izgradnja nove TS 110/x kV Požega II u sjeverozapadnom dijelu Požege pa je njenu lokaciju i odgovarajući rasplet 110 kV, 35 kV, 20 kV i 10 kV potrebno riješiti u okviru PPUO/G. Pored ove TS planirana je izgradnja TS Lipik 110/x kV, a njezina lokacija biti će detaljno razrađena na nivou PPUO/G.

(175.) PPŽ predviđa se izgradnja dalekovoda 110 kV TS Kutjevo–TS Požega i TS Kutjevo–TS tvornica cementa Našice, budući da će TS Kutjevo postati osnovna spojna točka prijenosne mreže 110 kV ovog dijela Hrvatske.

(176.) Od planiranih značajnijih građevina za distribuciju električne energije (35 kV) predviđeni su, osim koridora postojećih dalekovoda i koridori planiranih DV 35 kV u smjeru Ferovac–Čaglin i DV Orłjava–Velika. Koridor dalekovoda 35 kV TS Orłjava–TS Velika nije određena, pa je potrebno na nivo PPUO/G detaljno razraditi.

Od planiranih transformacijskih postrojenja predviđene su TS Požega IV i TS Čaglin, a njihove točne lokacije potrebno je utvrditi PPUO/G.

(177.) Zamjena i rekonstrukcija postojećih objekata i vodova zbog dotrajalosti ne smatraju se kao novi objekti i koridori.

Prilikom razvoja mreže 10 kV (0,4 kV) maksimalno uvažavati autohtonost krajobraza koristeći tehnološka iskustva primjerena sredini u kojoj se izvode. Pri tome voditi računa da se razvoj mreže, gdje god je to moguće, izvodi podzemnim kabliranjem, čime bi se vizuelno, sigurnosno i estetski uklopila što bolje u prostor, a poradi jeftinije izgradnje i lakšeg održavanja. Svi uvjeti izgradnje biti će razrađeni u nižim planovima općina i gradova.

(178.) Pri određivanju trasa novih dalekovoda za prijenos i važnijih distribucijskih dalekovoda nastojati običi postojeća i planirana građevinska područja, šume i šumsko zemljište, te voditi računa o bonitetu poljoprivrednih zemljišta radi smanjenja utjecaja na poljoprivrednu proizvodnju.

Dalekovodi moraju u potpunosti zaobići evidentirana područja kulturno-povijesne i prirodne baštine.

(179.) Za planirane distribucijske dalekovode i trafostanice vrijede isti uvjeti zaštite prostora i okoliša samo ne podliježu navedenim zakonskim propisima i postupku usvajanja trase/lokacije, te je i kod njih moguće odstupanje od predloženih u ovom Planu.

Planirane distribucijske dalekovode unutar granica građevinskog područja izvoditi podzemnim kablskim vodovima, a postojeće distribucijske dalekovode sukcesivno zamijeniti kablskim dalekovodima.

- (180.)
- a) Uvjeti za izgradnju planiranih građevina su maksimalno uvažavanje prirodnih i krajobraznih obilježja unutar prostora postojećih granica građevinskog područja kao i van njih. Pri izgradnji poštivati uvjete minimalne udaljenosti od građevina za stalno stanovanje, kako bi se spriječile neželjene posljedice vezane za zdravlje ljudi.
 - b) Svi zahvati će se izvoditi po najvišim ekološkim kriterijima zaštite.
 - c) Varijantna energetska infrastrukturna rješenja, odnosno koridori u istraživanju, sastavni su dio ovog plana do izgradnje takve građevine, odnosno izmjene i dopune PPO-a, a na preostalim predviđenim površinama prostor će se koristiti prema postojećoj/planiranoj namjeni.

6.2.2. Plinoopskrba

- (181.) Plinifikacija naselja na području općina i gradova razvijat će se na temelju osnovnih postavki u PPŽ i dijela Studije opskrbe prirodnim plinom Požeško-slavonske županije, a razrađivat će se u PPUO/G, te odgovarajućom stručnom dokumentacijom.

- (182.) Osnove razvitka plinoopskrbne mreže Županije naznačene su u kartografskom prikazu br.2. "Infrastrukturni sustavi".
- (183.) Ukupni plinoopskrbni sustav Županije podijeljen je na distribucijska područja locirana na postojećim mjerno-redukcijskim stanicama
- (184.) Ekološki i funkcionalni aspekt, te prostorni standardi koridora jedinstveni su na području cijele Županije, tj. vrijede u svakom distribucijskom području (ili teritorijalnoj jedinici).
- (185.) Vodovi distribucijske mreže križaju se i paralelno vode uz ostale infrastrukturne vodove i objekte prema uvjetima lokalnih distributera.
- (186.) Unapređenje sustava opskrbe plinom u smislu izgradnje kapitalnih objekata na razini Županije predviđa se izgraditi:
- regionalnog voda plinovoda N. Kapela–Požega dužine 27 km s maksimalnim radnim tlakom od 50 bara. Na trasi plinovoda planira se izgradnja nova mjerno redukcijska stanica (MRS) za koju je potrebno osigurati prostor.
 - visokotlačni plinovod 12 bara MRS Požega-DRS Češljakovci i DRS Češljakovci,
- Osim propisanih općih i posebnih uvjeta izgradnje ove vrste građevina, PPŽ ne zahtjeva ispunjenje drugih uvjeta lociranja i gradnje.

6.2.3. Plinovodi magistralnog/međunarodnog značenja

- (187.) Trasu novih cjevovoda planirati i polagati tako da se što manje iskrčuju šume.
- (188.) Trasu novih cjevovoda polagati paralelno uz postojeće cjevovode za transport tekućih i plinovitih ugljikohidrata ili uz ostale infrastrukturne koridore.
- (189.) Koridor međunarodnog i magistralnog cjevovoda je širine 60 m (30 m lijevo i desno od osi cjevovoda).
- (190.) Unutar koridora od 60 m zabranjena je bilo kakva izgradnja bez suglasnosti vlasnika cjevovoda.
- (191.) U pojasu širokom 5 m s jedne i s druge strane računajući od osi cjevovoda zabranjeno je saditi biljke čije korijenje raste dublje od 1 m, odnosno za koje je potrebno obrađivanje zemljišta dublje od 0,5 m.
- (192.) Plinovodi međunarodnog i magistralnog karaktera moraju biti udaljeni od drugih objekata kod paralelnog vođenja najmanje:
- 5 m od ruba cestovnog pojasa županijskih i lokalnih cesta,
 - 10 m od ruba cestovnog pojasa državnih cesta,
 - 20 m od ruba cestovnog pojasa autoputa i željeznica,
 - 10 m od nožice nasipa reguliranog vodotoka i kanala.
- (193.) Prilikom projektiranja i izvođenja treba primjenjivati odredbe Pravilnika o tehničkim uvjetima i normativima za siguran transport tekućih i plinovitih ugljikovodika magistralnim naftovodima i plinovodima te naftovodima i plinovodima za međunarodni transport.
- (194.) Za magistralne cjevovode obvezna je izrada Studije o utjecaju na okoliš.
- (195.) Dovršenje sustava magistralnih plinovoda planirano je izvedbom plinovoda "Lužani-Pleternica" trasom koja je definirana Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske.

6.3. Vodnogospodarski sustav

- (196.) Vodnogospodarske osnove slivova Orljava-Londža i Ilova-Pakra osnovni su dokumenti uređivanja vodnog gospodarstva i stoga ih je potrebno koristiti prilikom izrade prostorne dokumentacije.

6.3.1. Zaštitne i regulacijske građevine

- (197.) Za zaštitu od štetnog djelovanja voda na vodotocima dozvoljeni su regulacijski zahvati i korekcije korita pod uvjetima definiranim ovim Planom i posebnim uvjetima u koliko su potrebni.

Do izgradnje akumulacija dozvoljeni su radovi na zaštiti priobalnih dijelova od poplava i radovi na uređenju vodnih tokova kao i izgradnja regulacijskih građevina.

U suglasju s veličinom i stupnjem razrađenosti sustava vodnog gospodarstva Prostornim planom su prikazane samo neke od građevina iz spomenutih kategorija. Obzirom na značaj vodnih građevina i njihovu krutost potrebna je što hitnija dopuna i izrada potrebne dokumentacije temeljem koje bi se te građevine mogle prostorno locirati i definirati.

(198.) Poplave od pritoka rijeka Orplave i Pakre na području Źupanije trebaju se riješiti kompleksnim zahvatima na slivovima, prije svega radovima na zaštiti od štetnog djelovanja erozijskih procesa i bujica, radovima na regulaciji vodotoka.

(199.) Na područjima djelovanja erozijskih procesa i bujica trebaju se provoditi aktivnosti za sprječavanje i sanaciju tih procesa. Pri tome između ostalog treba:

- načiniti katastar i utvrditi granice područja djelovanja erozijskih procesa i bujica,
- u zajednici sa šumarstvom i poljodjelstvom provoditi aktivnosti na sanaciji i sprječavanju tih procesa,
- nastaviti započete ili izvoditi nove biološke radove (pošumljivanje, resekcijsku sječū, melioracije pašnjaka i suvrata ...),
- nastaviti s izgradnjom retencija i akumulacija, što Źupanija treba poticati.

Na kartografskom prikazu ucrtane su akumulacije, retencije i brdske akumulacije čiji je položaj usmjeravajući. Za svaku od planiranih nužno je izraditi potrebnu dokumentaciju, te u dogovoru sa sadašnjim korisnicima prostora pronaći pravo rješenje.

Brdske akumulacije i retencije trebaju imati prednost u odnosu na ostalu namjenu izuzev šumskih površina i visoko vrijednih poljoprivre-dnih površina, gdje se treba pronaći rješenje komparirajući koristi nedostatke svake od namjena.

(200.) Pri rješavanju melioracijske problematike potrebno je sagledati sve utjecaje koji su u svom djelovanju ovisni jedni o drugima, a krajnji im je cilj povećanje ili smanjenje produktivnosti tla. Nakon provedenih radova na zaštiti od stranih voda ili istovremeno s njima potrebno je prići uređenju primarnih i glavnih recipijenata, a zatim i sustava detaljne odvodnje.

(201.) Komasačija kao mjera poboljšanja tla preporučljiva je na svim prostorima gdje nije provedena, bilo da se radi o suhoj komasačiji ili sveobuhvatnoj.

(202.) Za sve zahvate zaštitnih i regulacijskih građevina nužno je izraditi odgovarajuću dokumentaciju.

(203.) Sve vodnogospodarske građevine i zahvate treba graditi i provoditi uz maksimalno uvažavanje prirodnih i krajobraznih obilježja.

(204.) Radi očuvanja i održavanja zaštitnih hidromelioracijskih i drugih vodnogospodarskih objekata i održavanja vodnog režima nije dozvoljeno:

- obavljati radnje kojima se može ugroziti stabilnost nasipa i drugih vodnogospodarskih objekata,
- u inundacijskom području i na udaljenosti manjoj od 10 m od nožice nasipa orati zemlju, saditi i sjeći drveće i grmlje,
- u inundacijskom području i na udaljenosti manjoj od 20 m od nožice nasipa podizati zgrade, ograde i druge građevine osim zaštitnih vodnih građevina,
- obavljati ostale aktivnosti iz članka 106. Zakona o vodama te ostalih članaka koji određuju režim korištenja prostora vodnih građevina.

6.3.2. Korištenje voda

(205.) Rješenje javne vodoopskrbe Požeško-slavonske Źupanije treba temeljiti na uspostavi cjelovitog sustava koji će distribucijom vode sa sigurnih izvorišta osigurati potrebne količine kvalitetne vode za sadašnje i buduće potrebe.

Također treba razvijati sustav vodoopskrbe koji će povećati strategijsku i pogonsku sigurnost vodoopskrbe.

Vodonosnike i izvorišta vode odnosno crpilišta i zahvate površinskih voda treba zaštititi od mogućih zagađivanja. Stoga je oko svih utvrđenih izvorišta vode (postojećih i planiranih), u okviru provođenja općih zaštitnih mjera za osiguranje higijenski ispravne vode za piće i zaštite od namjernog ili slučajnog zagađivanja, te drugih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na zdravstvenu ispravnost vode ili izdašnost izvorišta za javnu vodoopskrbu, kao i otklanjanje vanjskih čimbenika, koji mogu utjecati na fizikalne, kemijske i bakteriološke osobine vode, nužno postojanje zona sanitarne zaštite s ciljem osiguranja prirodne kvalitete vode.

Za izvorišta kod kojih zone još nisu utvrđene treba ih što prije utvrditi temeljem elaborata i istraživanja.

(206.) Formiranje vodoopskrbnog sustava Źupanije mora prolaziti kroz dvije do tri faze.

U prvoj fazi razvijali bi se lokalni ili grupni vodoopskrbni sustavi, a zatim bi, njihovim spajanjem došlo do formiranja većih sustava i na kraju regionalnog sustava.

(207.) Mrežu cjevovoda javnog vodoopskrbnog sustava u pravilu je potrebno polagati u postojeće ili nove infrastrukturne koridore uvažavajući načela racionalnog korištenja prostora.

- (208.) Izgradnja i proširenje javnog vodoopskrbnog sustava naselja na području općina i gradova potrebno je razvijati na temelju osnovnih postavki danih u PPŽ i na temelju Vodoopskrbnog plana županije.
- Trase vodova i lokacije građevina javnog vodoopskrbnog sustava ucrtane na kartografskom prikazu usmjeravajućeg su značenja i dozvoljene su odgovarajuće prostorne prilagodbe koje ne odstupaju od koncepcije rješenja.
- Također je usmjeravajućeg značenja definicija naselja, na naselja s kratkoročno, srednjeročno te dugoročno planiranom vodoopskrbom pa su dozvoljena odstupanja sukladno gospodarskim mogućnostima naselja.
- (209.) Naselja Županije uključivat će se na regionalni vodoopskrbni sustav prema tehničkim mogućnostima, a do tada, ukoliko postoje uvjeti mogu razvijati vlastite vodoopskrbne sustave, no tako da se mogu bez značajnijih zahvata priključiti na regionalni vodovod.
- (210.) Natapanje je potrebna mjera korekcije vodozračnog režima poljoprivrednih površina Županije. Stoga je nužno izradom odgovarajuće studijske i projektne dokumentacije utvrditi mogućnosti korištenja ove mjere, prostore obuhvata, izvorišta vode i sustave za natapanje.

6.3.3. Zaštita voda

- (211.) U svim naseljima na području Županije nužno je definirati i planirati sustav odvodnje. Stoga je prioritetan zadatak (na razini Županije) izraditi Studiju zaštite voda na području Požeško-slavonske županije kojom bi se odredio temeljni koncept odvodnje (naselja obuhvaćena pojedinim sustavom), utvrđivanjem koridora kolektora, lokacije uređaja za čišćenje te uvjete prihvata pročišćenih voda u odnosu na osobitosti recipijenta.
- Donošenjem predmetne Studije istu primjenjivati kao sastavni dio PPŽ.
- Sustavi odvodnje prikazani na kartografskom prikazu u Planu, usmjeravajućeg su značenja te ih je potrebno detaljnije razraditi u prostornim planovima nižeg reda i odgovarajućoj projektnoj dokumentaciji.
- (212.) Realizaciju sustava odvodnje provoditi postupno, sukladno količini otpadnih voda, osobitostima recipijenata te gospodarskim mogućnostima gradnje i održavanja uređaja.
- Ukoliko je opravdano, dinamika realizacije grupnih sustava može biti takva da se prvo realiziraju lokalni sustavi odvodnje u pojedinim naseljima. Isti moraju biti tako projektirani i izvedeni da je moguće njihovo uključivanje u zajednički sustav bez značajnih preinaka što podrazumjeva istovjetan smjer odvodnje kao i profil.
- (213.) Industrijske i ostale građevine sa značajnijim zagađivanjem korištenih voda koje nisu obuhvaćene sustavima za odvodnju i pročišćavanje voda naselja moraju izgraditi vlastite sustave odvodnje i uređaje za pročišćavanje.
- (214.) Sve zagađene otpadne vode, koje ne odgovaraju uvjetima za upuštanje u odvodni sustav, prije upuštanja u isti moraju se pročistiti uređajem za pročišćavanje.
- (215.) Postojeće odluke za odvodnju otpadnih voda za naselja i gradove Županije potrebno je uskladiti s važećim zakonskim propisima ili izraditi nove.
- (216.) Kod gradnje novih građevina osobito proizvodnih, rješenja zbrinjavanja otpadnih voda provoditi kroz izgradnju vlastitih odvodnih sustava i uređaja za predtretman otpadnih voda, a ne izgradnje septičkih jama. Postojeće septičke jame nužno je što prije isključiti iz uporabe supstitucijom u javni odvodni sustav uz prethodno čišćenje u jame ispuštenih otpadnih voda.

7. Mjere očuvanja krajobraznih vrijednosti

- (217.) **Vodotoci** s pripadajućim vegetacijskim pojasom i dolinom/kanjonom u kojoj se nalaze/kroz koji protječu, u krajobraznom vrednovanju smatraju se jednom prostornom i strukturnom cjelinom, te je u takvim prostorima potrebno namjeravane zahvate usklađivati i provoditi uvažavanjem krajobraznih vrijednosti i obilježja.
- (218.) U prirodnim inundacijama nije dozvoljena izgradnja radi zaštite ljudi i imovine i zbog očuvanja cjelovitosti prirodnog vodnog krajolika.
- (219.) Prije izvođenja hidrotehničkih radova i prenamjene zemljišta (isušivanje vlažnih livada, pretvaranje u oranice) potrebno je provjeriti svrhovitost zahvata u odnosu na narušavanje ili

umanjivanje krajobraznih vrijednosti i ekonomsku isplativost, a opravdane zahvate uz maksimalno očuvanje izvornih obilježja prostora.

(220.) Spriječavati geometrijsku regulaciju vodotoka i agromeliorativne zahvate u svrhu očuvanja preostalih poplavnih površina, potočnih šumaraka i živica.

(221.) Prirodne vodne krajolike i vodne ekosustave potrebno je sačuvati u najvećoj mogućoj mjeri kao izuzetno vrijedne i kao nositelje prepoznatljivosti i identiteta Županije.

(222.) **Šume** su (kao visoka vegetacija) od posebnog značaja i vrijednosti za krajolik, te ih je, u najvećoj mogućoj mjeri potrebno sačuvati kao jedan od najbitnijih i vizualno dominantnih dijelova krajobraza.

(223.) Brdske šume predstavljaju prirodni krajolik, pa se u cilju očuvanja izvorne slike krajobraza ne preporuča krčenje velikih šumskih površina.

(224.) Postojeće nizinske šume treba maksimalno zaštititi i očuvati, stoga nije dozvoljena njihova prenamjena i krčenje.

(225.) Šumarke i živice u nizinskim (posebice uz vodotoke) i brežnim predjelima (vinogradarsko-voćarska područja) potrebno je sačuvati u najvećoj mogućoj mjeri kao nositelje bogatstva i raznolikosti kulturnog krajolika, a posebice radi održavanja sustava eko-ravnoteže (sustav flore i faune), staništa ptica i životinja.

(226.) Poželjno je pošumljivati nekvalitetno poljoprivredno zemljište i područja unutar zaštitnih zona vodocrpilišta.

(227.) Spriječiti napuštanje i zarastanje u šumsku vegetaciju manjih kvalitetnih poljoprivrednih površina (voćnjaka, vinograda, livada i oranica).

(228.) Sve nadzemne infrastrukturne koridore potrebno je racionalizirati i sektorski usuglašeno objedinjavati, a posebice prometne koridore koji za sobom nužno povlače često nekontroliranu izgradnju objekata odnosno širenje naselja.

(229.) Nove površinske kopove kamenoloma i glinokopa potrebno je nastojati zadržati na postojećim lokacijama ili neposredno uz njih kako bi vizualnih "rana" u prostoru bilo što manje.

Nova eksploatacijska polja mineralnih sirovina mogu se otvarati samo izvan građevinskih područja naselja.

Rudarski projekti moraju sadržavati i projekt sanacije kojim se definira daljnja namjena napuštenih eksploatacijskih polja (biološka rekultivacija ili prenamjena u svrhu rekreacije, ribolova i sl.).

(230.) Identitet ruralnog krajolika potrebno je očuvati na način da se zadrži prepoznatljiva slika sela i zaselaka koji se prepliću i stapaju s prirodnom pozadinom.

(231.) Izgradnja u ruralnim predjelima ne smije se vršiti na vizualno vrijednim, značajnim ili eksponiranim lokacijama i na kontaktu sa šumom i vodom. Nove intervencije u prostoru moraju biti odmjerene i ne smiju odudarati od ambijentalnih obilježja u kojima nastaju. U tom je smislu potrebno oblikovati naselja i građevine tako da se lokacijom i arhitekturom usklade s tradicionalnim graditeljstvom.

(232.) Katnost izgradnje u gradovima se utvrđuje maksimalno do Pod+P+4+Ptk za višestambenu izgradnju, a za ostala naselja maksimalno do Pod+P+1+Ptk, kako bi se u pogledu visine objekata zadržala relativno očuvana slika naseljenih predjela Županije i postojeći sklad unutar naselja i u širem prostoru.

(233.) Potrebno je stimulirati ozelenjavanje gradskih i rubnih dijelova naselja i kapitalnih objekata infrastrukture.

(234.) U PPUO/G potrebno je uvažavati, vrednovati i sačuvati strukturne značajke prostora (unutrašnja raščlanjenost, raznolikost, komplementarnost, fizionomija, identitet, ambijentalne značajke, tradicijski čimbenici) na način da se za svaku konkretnu općinu/grad primjene oni modeli prostornih struktura koji neće narušiti, već naglasiti temeljne vrijednosti i osobitosti područja.

Planovima nižeg reda moraju se definirati zone za izgradnju vikend objekata i ograničiti daljnje nekontrolirano širenje vikend izgradnje.

(235.) Ovim Planom se utvrđuje i potreba što hitnije izrade Krajobrazne i Konzervatorske osnove Požeško-slavonske županije, unutar koje bi bilo potrebno u suradnji sa susjednim županijama

iskordinirati izradu istih za potrebe prostorno planske dokumentacije parka prirode "Papuk". Krajobrazna odnosno Konzervatorska osnova će biti osnovna prostornoplanerska podloga integralne zaštite identiteta krajolika te prirodnih i kulturnopovijesnih vrijednosti prostora i temelj za utvrđivanje mjera očuvanja krajobraznih i kulturnih vrijednosti.

Krajobraznom i Konzervatorskom osnovom i PPUO/G treba istražiti i predložiti moguće lokacije prostora/površina osobito vrijednih predjela za svaki karakteristični tip krajolika Županije, a ukoliko isti već nije zaštićen temeljem odredbi Zakona o zaštiti prirode i Zakona o zaštiti spomenika kulture, te Prostornim planom Županije.

8. Mjere zaštite prirodnih vrijednosti, posebnosti i kulturno-povijesnih cjelina

8.1. Zaštita prirodne baštine

- (236.) Potrebno je provoditi cjelovitu inventarizaciju i valorizaciju biološke i krajobrazne raznolikosti s procjenom njihove ugroženosti.
- (237.) Donijeti akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti za Županiju.
- (238.) Provoditi monitoring ugroženih staništa.
- (239.) Provoditi monitoring indikatorskih i ugroženih vrsta.
- (240.) Prilikom izgradnje prometnica kroz staništa životinja potrebno je osigurati "zelene mostove" (prijelazi za životinje).
- (241.) Na travnjacima i oranicama potrebno je očuvati biološku i krajobraznu raznolikost.
- (242.) Poljoprivrednim zemljištem gospodariti na način da se osiguraju odgovarajući prirodni ekološki uvjeti koji će što bolje zaštititi biljni i životinjski svijet
- (243.) Smanjiti trend gubitaka površina i raznolikosti prirodnih i poluprirodnih travnjaka kao vrijednih antropogenih staništa bogatih biološkom raznolikošću.
- (244.) Kod okrupnjavanja poljoprivrednih površina očuvati mrežu prirodnih i poluprirodnih staništa koja nisu zanimljiva s proizvodnog stajališta, posebno uz rubove velikih monokulturnih površina, uz ceste putove i kanale.
- (245.) Ne poticati hidromelioracije u svrhu osposobljavanja poljoprivrednog zemljišta za povećanje proizvodne sposobnosti, već racionalnije koristiti postojeće, a posebno zapuštene poljoprivredne površine.
- (246.) Gospodarenja šumama unutar vrijednih i posebno zaštićenih područja potrebno je uskladiti s mjerama zaštite prirode i drugim obveznim smjernicama.
- (247.) Planirane predjele posebnih rezervata šumske vegetacije potrebno je uz suradnju šumarske struke detaljnije definirati u PPUO/G.
- (248.) Zaštićeni dijelovi prirode su:
 - a) park prirode Papuk,
 - b) zaštićeni krajolik Sovsko jezero
 - c) spomenici parkovne arhitekture: parkovi u Lipiku, Kutjevu i Trenkovu.
- (249.) Na području županije prisutni su i dijelovi prirode zaštićeni temeljem Zakona o šumama, dijelovi prirode predloženi/evidentirani za zaštitu, potencijalna područja predviđena za zaštitu te osobito vrijedna područja predviđena za zaštitu sustavom prostorno planskih mjera kao i potencijalna područja predviđena za zaštitu temeljem Zakona o šumama, a svi su navedeni u članku 9. i 10. ovih Odredbi, odnosno u Polazišnom i Planskom dijelu PPŽ-a.

Zaštićena i predložena potencijalna područja označena su na kartografskom prikazu broj 3. "Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prirode".
- (250.) U svrhu upravljanja Parkom prirode Papuk osnovana je Javna ustanova Park prirode "Papuk".
- (251.) Proglašeni park prirode "Papuk" prirodna je baština od državnog značaja za koju je obvezna izrada prostornog plana područja posebnih obilježja (PPPPO).

Granice područja parka prirode određene su Zakonom o proglašenju parka prirode "Papuk" (N.N. br. 45/99), s pretpostavkom da se očitavaju i tumače kao plansko-usmjeravajući podatak koji je podložan promjeni i usklađenju s obzirom na razradu u PPPPO.

Sve aktivnosti kao i sve zaštitne i razvojne mjere koje treba poduzeti na području Parka prirode Papuk razradit će se u okviru Prostornog plana područja posebnih obilježja parka prirode "Papuk".

(252.) U svrhu upravljanja svim ostalim zaštićenim dijelovima prirode na području županije, Županijska skupština je, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, obvezna osnovati javnu ustanovu.

(253.) Za sva ostala zaštićena kao i predložena te potencijalna područja za zaštitu potrebno je izraditi i propisati mjere zaštite temeljem istog Zakona.

(254.) Proglašenje zaštite provodi se temeljem zakona o zaštiti prirode, dok će se zaštita provoditi temeljem odrednica ovog Plana (do proglašenja zaštite), a građenje, korištenje i uređenje prostora temeljem prostornih planova uređenja gradova i općina. Na razini prostornih planova niže razine moguće je predložiti za zaštitu dodatna vrijedna područja lokalnog značaja.

(255.) Svi dijelovi prirode predloženi za zaštitu temeljem Zakona o zaštiti prirode do provedbe zakonske procedure zaštita štitić će se kroz namjenu površina, odnosno ograničenjima u korištenju kao osobito vrijedna područja - prirodni ili kultivirani krajobraz.

U PPUO/G potrebno je, osim već zaštićenih dijelova prirode, usvojiti i predložena/evidentirana, potencijalna kao i osobito vrijedna područja za zaštitu propisana ovim planom. Istovremeno, PPUO/G je moguće, ukoliko se kroz korištenje i analizu prostora pokaže potreba, predvidjeti i druga osobito vrijedna područja koja je potrebno očuvati kroz različite vidove zaštite.

(256.) U cilju zaštite i racionalnog korištenja dijelova Županije koji imaju veću vrijednost u smislu zaštite prirode, do donošenja ostalih dokumenata prostornog uređenja i mjera zaštite, utvrđuju se ove smjernice:

- šumama obrasla područja trebaju ostati bioekološka uporišta prostora;
- reprezentativne površine hrastovih i bukovih šuma potrebno je očuvati;
- potrebno je prostorno ograničiti i dokumentima prostornog uređenja užeg područja precizno utvrditi područja na kojima je moguća izgradnja građevina povremenog stanovanja;
- prostornim planovima uređenja gradova i općina potrebno je ograničiti raspršenu izgradnju po istaknutim reljefnim uzvisinama, obrisima, uzvišenjima i po vrhovima obronaka, koja narušava prirodnu krajobraznu sliku;
- cijelo brdsko područje potrebno je dodatno istražiti vezano uz prirodne i krajobrazne vrijednosti, kako bi se na razini Županije mogla donijeti odluka o eventualnoj zaštiti određenih područja.

(257.) U svrhu očuvanja i obnove zaštićenih spomenika parkovne arhitekture preporuča se razriješiti vlasničko-korisničke odnose, te osigurati stručne kadrove za održavanje, obnovu i revitalizaciju objekata.

(258.) Zaštićene biljne i životinjske vrste, kao i vrste kojima opada brojnost, nestaju staništa i prijete odumiranje treba štiti ne samo unutar zaštićenih predjela, već i na području cijele RH inventarizacijom takvih vrsta u PPUO/G i propisivanjem mjera na lokalnoj razini.

(259.) Prilikom određivanja granica i provođenja ostalih aktivnosti na ovom području, potrebno je djelovati koordinirano sa susjednim županijama.

8.2. Zaštita kulturne baštine

(260.) Očuvanje, obnovu, revitalizaciju i afirmaciju kulturno-povijesnog naslijeđa potrebno je definirati u PPUO/G, a razraditi u sljedećoj dokumentaciji prostora:

- za dijelove naselja registrirane (zaštićene) kao povijesne urbanističke cjeline (Požega) obvezna je izrada urbanističkog plana uređenja na temelju prethodno izrađene konzervatorske dokumentacije,
- za evidentirane i planirane seoske cjeline obvezna je, nakon provođenja postupka zaštite, izrada konzervatorske dokumentacije uz preporuku da se PPUO/G za te dijelove naselja propiše izrada detaljnih planova uređenja,
- za ostalu zaštićenu i značajniju evidentiranu graditeljsku baštinu obvezna je izrada konzervatorske dokumentacije i u slučaju kad za šire područje postoji detaljni plan uređenja.

Prije i prilikom izrade PPUO/G posebno pažljivo provesti inventarizaciju i vrednovanje arheoloških područja i lokalitete te PPUO/G predložiti njihove granice i granice značajnih arheoloških zona sa posebnim režimom i područja najvećih gustoća arheoloških nalazišta.

- (261.) Pri očuvanju, obnovi, revitalizaciji i afirmaciji kulturno-povijesnog naslijeđa potrebno je:
- Reafirmirati povijesnu/tradicijsku matricu naselja korigirajući pri tome smjerove daljnjeg nekontroliranog linearnog rasta većeg broja seoskih naselja koja se protežu i međusobno spajaju uzduž jačih prometnica,
 - Programe obnove graditeljske baštine potrebno je povezati s potencijalnim investitorima uklapajući postojeći spomenički fond u turističku ponudu Županije,
 - Provesti daljnja istraživanja s ciljem utvrđivanja vrijednosti i mogućih načina izgradnje unutar tradicijskih cjelina,
 - Arheološke lokalitete u postupku registracije utvrditi na katastarskim podlogama, zbog efikasnijeg provođenja mjera zaštite.

9. Postupanje s otpadom

- (262.) U rješavanju problema zbrinjavanja otpada najhitnije je potrebno obuhvatiti cijelo područje Županije organiziranim odvozom otpada.
- (263.) Zbrinjavanje otpada s područja Županije vršit će se ovisno o vrsti otpada, odnosno o količini i sastavu proizvedenog otpada, koje treba utvrditi na temelju što točnijih podataka.
- (264.) Zbrinjavanje opasnog otpada organizirat će se na jedinstvenom i cjelovitom funkcionalnom sustavu Republike Hrvatske.
- (265.) Osnova u zbrinjavanju opasnog otpada treba biti ustrojavanje katastra otpada, sukladno Zakonu o otpadu, čime bi se ujedno utvrdila količina i vrsta otpada.
- (266.) U skladu s postavkama Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske, na prostoru Požeško-slavonske županije utvrđuje se makrolokacija za **prikupljanje** opasnog otpada smještenog u Pakracu i Požezi.
- (267.) **Privremeno skladištenje** opasnog otpada, sukladno odredbama Zakona o otpadu, Strategiji i Programu prostornog uređenja RH i Uredbe o određivanju građevina od važnosti za Republiku Hrvatsku, organizirati u okviru lokacije budućeg regionalnog centra za obradu i zbrinjavanje otpada uz jednu od regionalnih deponija komunalnog otpada na području Požeško-slavonske županije.
- (268.) Do uređenja lokacije budućeg centra za obradu i zbrinjavanje otpada u Županiji, opasni otpad se mora prikupljati, privremeno skladištiti i zbrinjavati na mjestima njegovog nastajanja uz provedbu zakonom propisanih mjera zaštite.
- (269.) Kod utvrđivanja lokacija prikupljališta, skladišta za opasni otpad treba pronaći takve prostore koji ispunjavaju sve uvjete trajnog neugrožavanja, a time i zaštite okoliša.
- (270.) Prostornim planom Županije građevine za obradu, skladištenje i zbrinjavanje opasnog otpada utvrđuju se kao građevine od važnosti za Državu.
- (271.) Na prostoru Županije utvrditi će se lokacija za smještaj građevine za obrađivanje i skladištenje opasnog otpada.
- (272.) Zbrinjavanje komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada treba organizirati u potpunosti na prostoru Županije.
Pri zbrinjavanju otpada nužno je:
- što je moguće više izbjegavati nastajanje otpada,
 - koristiti vrijedna svojstva otpada i sekundarne sirovine,
 - sigurno odlagati otpad koji se ne može koristiti.
- (273.) Broj divljih odlagališta potrebno je u prvoj fazi razvoja sustava zbrinjavanja svesti na jednu lokaciju u općini, a u drugoj fazi samo na odlagališta kod Požege i Pakraca. Za dugoročnije vrijeme prema razvoju jedinica lokalne samouprave treba omogućiti jedinicama lokalne samouprave da same osiguraju prostor ako za isti imaju potrebe.
- (274.) U sklopu lokacija regionalnih odlagališta vrši će se i prethodna obrada otpada u smislu sortiranja i pretovara glede upućivanja istoga na centralnu deponiju, radi konačne obrade.
Centar za zbrinjavanje i obradu otpada mora omogućiti kompletno zbrinjavanje otpada što podrazumijeva postojanje sortirnice, kompostane, termičke obrade i odlagališta za neiskorišteni ostatak otpada.

(275.) U svakom naselju s područja Županije formiralo bi se unutar granica građevinskog područja reciklažno dvorište, iz kojeg bi se prikupljeni otpad slao na jedno od regionalnih sabirališta.

Lokacije reciklažnih dvorišta odredile bi se na nivou Prostornog plana općine (PPO) pojedinog naselja ili pak Generalnim urbanističkim planom (GUP) za gradove.

Reciklažno dvorište je prostor na kojem se odvojeno skupljaju pojedine vrste otpada (papir, staklo, metal, PVC i drugi). Tako skupljen otpad prerađuje se i plasira kao sekundarna sirovina.

(276.) Izbor lokacija i tehnologija za trajno odlaganje otpada mora biti u funkciji zaštite i racionalnog korištenja prostora.

(277.) Postojeća nekontrolirana ili djelomično kontrolirana odlagališta, a osobito divlje deponije (smetlišta) moraju se sanirati u roku utvrđenom propisima.

(278.) Postojeće lokacije za zbrinjavanje otpada na području Požeško-slavonske županije, utvrđene PPŽ su: lokalitet "Vinogradine" kod naselja Alilovci, lokalitet "Crkvište" kod grada Pakraca, a kao potencijalne lokacije su u području općine Velika kod naselja Trenkovo, u Jakšiću (jugoistočno od naselja Jakšić), Lipiku – južno od naselja, na području naselja Čaglin i dr.

10. Mjere sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš

(279.) Mjere sprječavanja nepovoljna utjecaja na okoliš obuhvaća skup aktivnosti usmjerenih na očuvanje okoliša u nasljeđenom, odnosno prvotnom, ili pak neznatno promijenjenom stanju. Planom se određuju kriteriji zaštite okoliša koji obuhvaćaju zaštitu tla, zraka, vode, te zaštitu od buke i posebnu zaštitu.

10.1. Izvješće o stanju okoliša i Program zaštite okoliša

(280.) Izvješće o stanju okoliša Požeško-slavonske županije, uz zakonom propisani sadržaj, s većim naglaskom treba obraditi područje vodonosnika, vodotoke, šume, tlo i krajolik kao osobito vrijedne resurse Županije, za koje je PPŽ dao osnovna usmjerenja u pogledu zaštite resursa.

(281.) U PPUO/G se moraju detaljnije inventarizirati osnovni elementi okoliša, analizirati i vrednovati postojeće stanje s obzirom na klasifikaciju, kvalitetu i kvantitetu poremećaja, na osnovi čega će se propisati mjere zaštite okoliša.

(282.) Programom zaštite okoliša potrebno je za područje Županije detaljnije i konkretnije utvrditi uvjete, smjernice i mjere zaštite okoliša za osobito vrijedne resurse: vode (pitka voda i odvodnja), šume, tlo i krajolik.

(283.) Posebno se sugerira općinama i gradovima da iskoriste zakonsku mogućnost izrade programa zaštite okoliša za pojedina uža područja (s obzirom na resurse, značajke i posebnosti dotične sredine).

10.2. Vode

(284.) Detaljnijim hidrogeološkim analizama nužno je na razini Županije definirati sve važne vodonosnike pitke vode.

(285.) Radi zaštite podzemnih i površinskih voda potrebno je razlikovati dvije osnovne skupine zaštitnih mjera:

- mjere zabrane i ograničenja izgradnje na osjetljivim područjima,
- mjere za sprječavanje i smanjivanje onečišćenja.

Mjere zabrane i ograničenja izgradnje na osjetljivim područjima odnose se prvenstveno na zaštitu izvorišta vode za piće, a propisane su Odlukama o zonama sanitarne zaštite prema Zakonu o vodama i odgovarajućim pravilnicima.

Zone zaštite izvorišta na području Županije prikazane su na kartografskom prikazu br. 3. "Uvjjeti korištenja i zaštite prostora"

(286.) Za utvrđene vodonosnike, perspektivne za korištenje vode, potrebno je riješiti zaštitu ležišta vode izgradnjom sustava za odvodnju, zabranom odlaganja otpada i sprečavanjem prekomjerne upotrebe zaštitnih sredstava u poljoprivredi.

Kako se vodonosnici dugoročno i strateški gledano smatraju područjem potencijalnih rezervi podzemnih voda, nove namjene i sadržaje na tom području potrebno je utvrđivati uz posebnu pozornost i uz mjere zaštite okoliša.

(287.) Radi zaštite voda od zagađivanja i sprječavanja mogućeg djelovanja vanjskih faktora koji bi mogli utjecati na promjenu fizičkih, kemijskih i bakterioloških osobina, oko odabranog izvorišta

potrebno je formirati zaštitne sanitarne zone u suglasju s važećim propisima za što je potrebno načiniti odgovarajuće elaborate i istraživanja.

- (288.) Započeto planiranje i izgradnju sustava za odvodnju otpadnih voda naselja potrebno je ubrzano nastaviti, te planovima nižeg reda potencirati njihovu izgradnju.
- (289.) Potrebno je riješiti odvodnju naselja koja se nalaze unutar zaštitnih zona izvorišta vode kao i na području vodonosnika. Također je na području vodonosnika potrebno riješiti odvodnju i zbrinjavanje otpadnih voda industrijskih i drugih gospodarskih subjekata unutar i izvan građevinskog područja, a posebice farmi.
- (290.) Otpadne vode prije upuštanja u recipijente čistiti na uređajima za pročišćavanje otpadnih voda. Za naselja koja nemaju izgrađen sustav odvodnje, do njegove izgradnje dozvoljava se upotreba septičkih jama prema uvjetima nadležne ispostave Hrvatskih voda, i to samo u individualnoj izgradnji.
- (291.) Industrija koja producira zagađene otpadne vode dužna ih je pročišćavati. Pročišćavanje predtretmanom moguće je za industriju lociranu u mjestima koja će u skoroj budućnosti dobiti centralni uređaj za čišćenje. Ostali koji nemaju tu mogućnost moraju izgraditi uređaje za potpuno čišćenje.
- (292.) Radi zaštite podzemnih vodonosnih horizonata i vodotoka potrebno je uvesti kontrolu nad upotrebom količine i vrste zaštitnih sredstava u poljoprivredi. Količina tih kemijskih zagađivača mora se smanjiti njihovom pravilnom upotrebom i redukcijom samo na površine koje imaju potrebu za dodatnim prihranjivanjem te ih je potrebno kombinirati s gnojivima organskog porijekla, s orijentacijom na proizvodnju zdrave hrane.
- (293.) U svrhu zaštite vodnih ekosustava, odnosno vodnog krajolika, šireg vegetacijskog pojasa uz rijeke i potoke, posebno je potrebno preispitati nužnost izvođenja novih regulacija i hidrotehničkih zahvata u tom pojasu. Ne preporuča se pretvaranje vlažnih livada u njive i oranice i izvođenje novih regulacija.
- (294.) Zbog očuvanja prirodne ravnoteže vodnih ekosustava na područjima na kojima se planira izgradnja retencija poželjno je preispitati mogućnost izgradnje istih u smislu kišnih preljeva.
- (295.) Potrebno je načiniti katastar svih značajnijih zagađivača vodotoka. Niti jedna nova namjena u prostoru ne smije utjecati na postojeće stanje kvalitete voda na vodotocima I kategorije (brdski vodotoci) ili smanjiti kvalitetu voda na ostalim vodotocima.
- (296.) Opasne i štetne tvari zabranjeno je ispuštati ili unositi u vodu ili odlagati na području gdje postoji mogućnost zagađivanja voda.
- (297.) Ne dozvoljava se izgradnja u potencijalno poplavnim područjima kako ne bi dolazilo do ugrožavanja ljudi i imovine.
- (298.) U slivu akumulacija, retencija i ribnjaka nije dozvoljena izgradnja građevina koje bi svojim zagađenjima mogle negativno djelovati na kvalitetu voda.
- (299.) U PPUO/G je potrebno obuhvatiti sve divlje deponije ili privremene lokacije – prikupljališta, te način njihovog daljnjeg korištenja, sanacije, zatvaranja i sl.

10.3. Šume

- (300.) Šume i šumska zemljišta mogu mijenjati namjenu samo prema odredbama Zakona o šumama. U cilju zadržavanja površina pod šumom, u gospodarskim jedinicama potrebno je spriječiti širenje poljoprivrednih i drugih površina na štetu šuma.
- (301.) U posebnom slučaju (gradnja infrastrukture i sl.) kada se na ekonomski i društveno opravdan način ne može izbjeći zahvaćanje šuma, bilo bi svrhovito osigurati zamjensku površinu i pošumiti je.
- (302.) U svrhu očuvanja i unapređenja šumskog fonda u privatnim šumama poželjno je korištenje postojećih osnova gospodarenja državnim šumama za okolne privatne šume.
- (303.) Potrebno je spriječiti sječü stabala na velikim površinama i nestručnu upotrebu teške mehanizacije u šumama radi sprječavanja narušavanja biološke ravnoteže.

- (304.) Poželjno je pošumljavati, odnosno izvršiti prenamjenu zemljišta u šumska na:

- zaštitnim zonama izvorišta za piće,
- koridorima brzih cesta,
- nekvalitetnom poljoprivrednom zemljištu niske bonitetne klase,
- predjelima uz vodotoke i sl.

(305.) Potrebno je zaštititi vode, zrak i šumsko tlo od zagađivanja, sprječavanjem stvaranja divljih deponija smeća na površinama pod šumama i u njihovoj neposrednoj blizini, a postojeće divlje deponije sanirati.

10.4. Tlo

(306.) Poljoprivredno zemljište kao vrijedan resurs Požeško-slavonske županije mora se koristiti racionalno i ekonomično.

(307.) Potrebno je dugoročno kvalitativno i kvantitativno osigurati i održavati funkcije tla.

(308.) Mjere koje treba poduzeti usmjerene su poglavito na korištenje tla primjereno staništu, smanjenje uporabe površina, izbjegavanje erozija i nepovoljne promjene strukture tla kao i smanjenje unošenja tvari.

(309.) Posebnu važnost ima načelo preventivnosti, kojim se osiguravaju funkcionalnosti i mogućnosti korištenja tla za različite namjene kao i raspoloživosti tla za buduće naraštaje.

(310.) U slučaju predvidivih opasnosti za važne funkcije tla prednost dati zaštiti istih ispred korisničkih interesa.

(311.) U svrhu preventivne zaštite funkcija tla potrebno je iskazati prioriteta područja za određena korištenja.
Pored toga, odgovarajućim mjerama osigurati vrijedna tla i lokacije uključujući i njihovo korištenje.

(312.) Da bi osiguralo smanjenje utroška površina potrebno je razvoj naselja prioriteta usmjeriti na postojeće dijelove naselja (stručnim “zgušćivanjem” naseljenosti uz poboljšanje stambenog okruženja, očuvanje sadržaja unutar općina i obnova zgrada i objekata, prenamjena površina koje su ranije korištene za industriju, obrt i vojne svrhe) i time omogućiti rast naselja na nove površine.

(313.) Kod razvoja naselja i velikih industrijskih i infrastrukturnih objekata, poglavito u sektoru prometa, energija i turizma, od nacionalnog interesa je provođenje istraživanja djelotvornog korištenja prostora i utjecaja na okoliš.

(314.) Osobito treba podupirati težnje i mjere koje su u skladu sa zaštitom tla i ciljevima ekološki usmjerenog korištenja tla.

(315.) Pri određivanju građevinskih područja voditi računa o stvarnim potrebama, a ako u već određenim građevnim područjima nije došlo do izgradnje potrebno je provesti ponovnu prenamjenu takovih područja.

(316.) Površine koje se više ne koriste (npr. rudne jalovine, odlagališta otpada, klizišta) potrebno je ponovno obrađivati (rekultivirati).

(317.) U svrhu zaštite od erozije i štetnog zbijanja tla potrebno je primjenjivati odgovarajuće poljoprivredne i šumarske postupke specifične za pojedine regije (“Pravila dobre poljoprivredne i šumarske prakse”).

(318.) Površine oštećene erozijom i klizanjem potrebno je što više moguće obnoviti.

(319.) Ovim planom osigurava se poticati ekološko odnosno biološko poljodjelstvo i ekstenziviranje istog.

(320.) U cilju zaštite od prirodnih razaranja potrebno je poticati odražavanje odnosno obnavljanje zaštitnih šuma, a poglavito pošumljavanje strmih padina.

(321.) Kod pošumljavanja mora se poticati proces prirodnog pomlađivanja šuma i autohtone šumske zajednice.

(322.) Potrebno je težiti staništu prilagođenom pošumljavanju. Održavanje i korištenje šuma mora biti prilagođeno uvjetima stanja tla.

(323.) U svrhu očuvanja erozije potrebno je u vodnom gospodarstvu, niskogradnji i šumarstvu poduzimati mjere slične prirodnim mjerama.

(324.) Močvarnim tlima koja se koriste u poljoprivredi treba gospodariti tako da se spriječi razgradnja organske tvari u tlu i da im se kroz pašnjačku upotrebu osigura održivo gospodarenje.

- (325.) Pored utvrđivanja i dokumentiranja površina pod starim odlagalištima (katastar starih odlagališta), potrebno je provesti ispitivanja istih, kao i procjenjivanje njihove moguće opasnosti usporedivim metodama.
- (326.) Potrebno je obaviti kartiranje rasprostiranja osjetljivih područja i izradu planova (karata) ugroženih područja, koje će obuhvatiti i područja s geološkim, hidrogeološkim i seizmološkim rizicima.
- (327.) Nije dozvoljena prenamjena najvrijednijeg (obradivog) poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredno zemljište iz bilo kojeg razloga (građevinski zahvati i sl.), a zapuštene poljoprivredne površine potrebno je privesti poljoprivrednoj namjeni ili ih pošumiti.
- (328.) Na prostorima gdje komasacija nije provedena ili je provedena davno, komasacija ili rekomasacija, kao mjera poboljšanja uvjeta korištenja tla treba se provesti pa makar samo u formi "suhe komasacije".
- (329.) Prilikom definiranja trasa za infrastrukturne zahvate u prostoru, poljoprivredno tlo se mora maksimalno štiti. Pri tome se mora uvažavati buduća potreba poljoprivrednih tala za natapanjem, pa infrastrukturni zahvati koji bi mogli ograničiti uporabu racionalnih sustava za natapanje moraju uskladiti svoju trasu sa sustavima za natapanje.
- (330.) Ugrožene poljoprivredne površine, a osobito visoko vrijedno poljoprivredno zemljište zaštititi od poplavnih i drugih suvišnih voda i bujica, a trend smanjenja poljoprivrednih površina uzrokovan širenjem naselja, izgradnjom prometnica i ostale infrastrukture mora se hitno zaustaviti.
- (331.) Neobrađene površine urediti izvođenjem melioracijskih zahvata, zaštitom od štetnog djelovanja voda i drugim mjerama poboljšanja.
- (332.) U svrhu zaštite tla od zagađivanja potrebno je:
- spriječiti zagađivanja zraka i voda,
 - riješiti odvodnju i zbrinjavanje otpadnih voda,
 - sanirati postojeća neuređena odlagališta i divlja smetlišta, te izgrađivati nova na način da je tlo zaštićeno,
 - uvesti kontrolu upotrebe količina i vrsta zaštitnih sredstava i gnojiva u poljoprivrednoj proizvodnji.

10.5. Mineralne sirovine

- (333.) Potrebno je izraditi stručnu podlogu /geološko-rudarsku studiju koja mora sadržavati: potencijalnost mineralnih sirovina županije po vrstama (sukladno zakonu o rudarstvu), prijedlog Osnove gospodarenja mineralnim sirovinama županije i projekt sanacije/uređenja prenamjene svakog napuštenog eksploatacijskog polja.

Po donošenju stručne podloge nove lokacije za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina potrebno je unijeti u PPUO/G-a.

Do donošenja rečene stručne podloge, odnosno dokumenata prostornog uređenja užeg područja, utvrđuju se lokacije za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina prema Tabeli 69. Polazišta ovog Plana.

- (334.) Na postojećim lokacijama sve aktivnosti istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina moraju se podrediti racionalnom korištenju zemljišta te osobito provoditi mjere zaštite i sanacije okoliša, kako tijekom korištenja, tako i nakon dovršenja korištenja nalazišta.

10.6. Zrak

- (335.) Kao prioritetne mjere za sprječavanje i smanjivanje onečišćavanja zraka utvrđuju se:
- Moguće izvore onečišćavanja zraka treba ispravno locirati u prostoru u odnosu na stambene i slične zone uzimajući osobito u obzir smjer i intenzitet dominantnih vjetrova te udaljenost od naseljenih područja,
 - Moraju se izvršiti istraživanja o osobinama, smjeru i intenzitetu vjetrova na području Županije,
 - U postojećim neodgovarajuće lociranim industrijskim zonama treba izbjegavati sadržaje koji onečišćuju zrak, a ako to nije moguće onda poduzimati zaštitne mjere ugradnjom uređaja za pročišćavanje zraka,
 - Oko postojećih i planiranih izvora onečišćavanja zraka potrebno je podizati odnosno planirati podizanje nasada zaštitnog zelenila,
 - Nastaviti aktivnosti vezane uz plinifikaciju,
 - Intenzivno nastaviti aktivnosti vezane uz rješavanje deponiranja krutog otpada,

- Sanirati postojeća neuređena odlagališta otpada,
- Katastri emisija u okoliš,
- Obvezno je izraditi zakonom propisane dokumente zaštite i poboljšanja kakvoće zraka (Program zaštite zraka, Izvješće o zaštiti zraka i Program mjerenja kakvoće zraka), kako bi se pravodobno i na utemeljen način mogao usmjeravati i kontrolirati razvoj u pojedinim područjima i izgradnja u prostoru.
- Na području Županije, odnosno jedinica lokalne samouprave obvezno je uspostaviti odgovarajuću područnu mrežu praćenja kakvoće zraka propisana Zakonom o zaštiti zraka.
- Intenzivirati aktivnosti vezane uz rješavanje (saniranje) negativnog utjecaja postojećih izvora onečišćavanja zraka na okoliš, te prirodnu i graditeljsku baštinu (osobito kad su u pitanju stočne farme).

10.7. Zaštita od buke

- (336.) Građevine i postrojenja koja mogu biti izvor prekomjerne buke potrebno je planirati na odgovarajućoj udaljenosti od stambenih i rekreacijskih zona, većih prometnica i drugih tihih djelatnosti, a u izuzetnim slučajevima i izvan naselja.
- (337.) Predviđene razine buke u urbanim područjima potrebno je, u suglasju sa zakonskim propisima, utvrditi u planovima nižeg reda.
- (338.) Potrebno je intenzivirati aktivnosti vezane uz rješavanje (saniranje) negativnog utjecaja postojećih izvora buke i vibracija na okoliš, te prirodnu i graditeljsku baštinu (osobito kad su u pitanju kamenolomi).

10.8. Krajobraz

- (339.) Mjere zaštite krajobraznih vrijednosti obrađene su i nabrojane u poglavlju 7. ovih Odredbi za provođenje.

10.9. Biljne i životinjske vrste

- (340.) Prilikom izrade PPOU/G potrebno je utvrditi da li na području obuhvata plana žive ili rastu zaštićene biljne i životinjske vrste, te vrste čija brojnost opada, staništa nestaju ili im prijeti izumiranje, te za iste propisati mjere zaštite.

10.10. Oblikovanje naselja i kulturne vrijednosti

- (341.) Za buduće oblikovanje naselja potrebno je planiranje nove izgradnje uravnotežiti s postojećom izgradnjom zadržavajući i njegujući izvorna obilježja naselja i šireg područja.
- (342.) Mjere zaštite kulturno-povijesnih cjelina obrađene su i nabrojane u poglavlju 8. ovih Odredbi za provođenje.

10.11. Zaštićeni dijelovi prirode

- (343.) Mjere zaštite prirodnih vrijednosti i posebnosti obrađene su i nabrojane u poglavlju 8. ovih Odredbi za provođenje

10.11. Postupanje s otpadom

- (344.) Mjere postupanja s otpadom obrađene su i nabrojane u poglavlju 9. ovih Odredbi za provođenje.

10.13. Procjena utjecaja na okoliš

- (345.) U PPŽ se, radi zaštite područja Parka prirode "Papuk" i njegove kontaktne zone te područja šuma, osim zahvata utvrđenih posebnim propisom, utvrđuje potreba procjene utjecaja na okoliš za kamenolome bez obzira na eksploatacijske količine.

- (346.) U slučaju da se na relativno malom prostoru planira više istovrsnih zahvata (niz) čije su pojedinačne veličine tj. kapaciteti ispod, no ukupni iznad granica propisanih Popisom zahvata koji čini sastavni dio Pravilnika o procjeni utjecaja na okoliš, za iste je obvezna provedba postupka procjene utjecaja na okoliš, a prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša i gore navedenog Pravilnika.

10.14. Ekonomski poticaji

- (347.) Uz zakonom propisane moguće i poželjne ekonomske poticaje u cilju unapređenja zaštite okoliša preporuča se na razini Županije razraditi posebni program poticajnih i ograničavajućih mjera koje će pridonijeti unapređenju zaštite okoliša (uvažavajući namjenu i zaštitu prostora utvrđenu u PPŽ i drugim prostornim planovima).

10.15. Suglasnost na mjere zaštite okoliša

- (348.) Obveza pribavljanja suglasnosti Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja u vezi s mjerama zaštite okoliša propisuje se za slijedeće PPUO/G: za općine - Brestovac, Velika, Kaptol, Kutjevo obzirom da se nalaze na području zaštićenog parka prirode "Papuk", te za gradove - Požega, Pleternica, Lipik, Pakrac i općine - Jakšić i Čaglin obzirom da se nalaze na vodozaštitnom području.

10.16. Mjere posebne zaštite

- (349.) Kriteriji za provedbu mjera zaštite ljudi, prirodnih i materijalnih vrijednosti temelje se na geografskim i demografskim osobitostima, dostignutom stupnju razvoja gospodarstva, infrastrukture i svih društvenih djelatnosti, kao i na stalnom procjenjivanju ugroženosti ljudi i područja prirodnim nepogodama, tehničko-tehnološkim i ekološkim nesrećama i povredljivošću na eventualna ratna razaranja.
- (350.) Mjere posebne zaštite sastoje se iz osnovnih i specifičnih mjera i zahtjeva. Osnovne mjere i zahtjevi zaštite i spašavanja u najvećoj mjeri sadržane su u načelima i mjerama planiranja prostora.
- (351.) Specifične mjere i zahtjevi zaštite i spašavanja općenito obuhvaćaju:
- mjere kojima se osigurava zaštićenost stambenih, poslovnih i drugih građevina, smanjuje njihova izloženost i povredljivost od razaranja (manja visina građevina, manja gustoća izgrađenosti, više zelenih površina, veća udaljenost između građevina i slično),
 - mjere koje omogućavaju učinkovitiju evakuaciju, izmještanje, spašavanje, zbrinjavanje, sklanjanje i druge mjere zaštite i spašavanja ljudi,
 - mjere koje omogućavaju elastičan prijelaz iz jednog u drugi oblik prometa i kretanja (iz optimalnih u izvanredne uvjete),
 - mjere koje omogućavaju lokalizaciju i ograničavanje dometa posljedica pojedinih prirodnih nepogoda i drugih incidentnih-izvanrednih događaja,
 - mjere koje omogućavaju funkcioniranje i obnavljanje građevina u slučaju oštećenja (protupotresno i protupožarno projektiranje i slično).

10.16.1. Sklanjanje ljudi

- (352.) Sklanjanje ljudi osigurava se izgradnjom skloništa osnovne i dopunske zaštite, te prilagođavanjem pogodnih prirodnih, podrumskih i drugih pogodnih građevina za funkciju sklanjanja ljudi, u područjima (zonama) obvezne izgradnje skloništa. Zone obvezne izgradnje skloništa odredit će se prostornim planovima uređenja općine i grada.

Skloništa su namjenjena zaštiti ljudi i stvari potrebnih za preživljavanje u vrijeme autonomije skloništa, pri zaštitnom režimu sklanjanja. Skloništa osnovne zaštite su otpornosti 100 - 300 kPa, a dopunske zaštite otpornosti 50kPa. Grade se na utvrđenim područjima uzimajući u obzir racionalnost izgradnje, vrstu i namjenu građevine, prosječan broj ljudi koji borave, rade ili su u poslovno-uslužnom odnosu u građevini, ugroženost građevine, geološko-hidrološke uvjete građenja i slično.

Skloništa moraju biti ravnomjerno razmještena s obzirom na gustoću naseljenosti i stupanj ugroženosti,

Pri planiranju i gradnji podzemnih javnih, komunalnih i sličnih građevina, dio kapaciteta nužno je prilagoditi zahtjevima sklanjanja ljudi, ukoliko u zoni takve građevine sklanjanje nije osigurano na drugi način.

- (353.) Skloništa osnovne i dopunske zaštite obvezno se planiraju i projektiraju kao dvonamjenske građevine s prvenstveno mirnodopskom namjenom u skladu s opredjeljenjima i interesima investitora ili projektantskim smjericama prostornih i urbanističkih planova. Dvonamjenske objekte, kao i skloništa kojima nije moguće odrediti mirnodopsku namjenu, treba projektirati kao višenamjenske poslovne prostore s ovim minimalnim zahtjevima:

- svjetla visina minimalno 2,80 m,
- kolni prilaz prema glavnom ulazu ili rezervnom izlazu,
- sanitarni čvorovi (u objektu ili neposredno uz njega) s fleksibilnom izvedbom priključka na vodovod i kanalizaciju,
- priključak na telefon i antenske priključke.

Lokaciju pojedinog skloništa ili dvonamjenskog objekta predvidjeti tako da je pristup omogućen i u uvjetima rušenja građevina.

Zone obvezne izgradnje skloništa i lokacija pojedinog skloništa ili dvonamjenskog objekta, utvrđuje se uz suglasnost nadležnog tijela uprave.

- (354.) Sklonište u zonama obvezne izgradnje ne treba graditi:
- ukoliko je sklanjanje osigurano u već izgrađenom skloništu,
 - građevinama za privremenu uporabu,
 - neposrednoj blizini skladišta zapaljivih tvari,
 - ispod zgrada viših od deset nadzemnih etaža,
 - u razini nižoj od podruma zgrade,
 - u okviru građevina turističkih naselja,
 - u okviru građevina arheoloških lokaliteta,
 - u područja zahvata zone plavljenja nizvodno od hidroenergetskih akumulacija,
 - područjima s nepovoljnim geološko-hidrološkim uvjetima.
- (355.) Ceste i ostale prometnice, posebnim mjerama treba zaštititi od rušenja zgrada i ostalog zaprečavanja radi što brže i jednostavnije evakuacije ljudi i dobara.
- Kod križanja cesta u dvije ili više razina mora se osigurati cijeli lokalitet čvorišta na način da se isti režim prometa može preprojektirati za odvijanje u jednoj razini.

10.16.2. Interesi obrane

- (356.) Površine od interesa za obranu namjenjene su za djelatnosti zaštite Države i kao takve označene su u PPŽ simbolom koji označava posebnu namjenu. Razgraničenje prostora od interesa za obranu vrši se određivanjem detaljne granice vojnog kompleksa, prema postojećim lokacijama.

Tabela 11.

LOKACIJE PROSTORA OD INTERESA OBRANE	
OPĆINA / GRAD	LOKALITET
Grad Požega	“Požega”
Grad Požega	“Barutana”
Grad Požega	“Novo Selo”
Grad Požega	“Glavica”
Općina Velika	“Radovanci”
Općina Velika	“Papuk”
Općina Kutjevo	“Kapavac”
Općina Čaglin	“Degman”
Općina Jakšić	“Ovčare”

- (357.) Razgraničenjem odrediti osnovni vojni kompleks kao i zaštitni pojas oko vojnih kompleksa. Zaštitni pojas je dio vojnog kompleksa koji se određuje ovisno o vrsti, namjeni i položaju građevina u prostoru. Za razgraničene prostore odrediti uvjete uređenja prostora mjere zaštite i druge mjere provedbe. Prilikom izrade PPŽ usklađeni su uvjeti korištenja prostora šumskih, poljoprivrednih i vodnih površina, te površina za razvoj naselja, površina izvan naselja za izdvojene namjene i infrastrukturu, te zaštićenih područja s potrebama obrane.

- (358.) Utvrđeni su i kriteriji uređivanja prostora u cilju određivanja interesa obrane, a za primjenu kod izrade PPUO/G kako slijedi:
- usmjeriti prostorno razvojne prioritete na svrhovitu zaštitu interesa obrane,
 - odrediti građevinska područja izvan površina od posebnog značenja za obranu,
 - uskladiti potrebe osiguranja prostora od interesa za obranu s drugi korisnicima prostora,
 - odrediti prostorne elemente, smjernice i kriterije za utvrđivanje prostora i sustava od interesa za obranu.

10.16.3. Zaštita od poplava

- (359.) Zaštitu od poplava provoditi u skladu sa Zakonom o vodama, te Državnim i Županijskim planovima obrane od poplava.

U potencijalno poplavnim područjima ne može se planirati izgradnja kako ne bi došlo do ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara.

10.16.4. Zaštita od požara

- (360.) Mjere zaštite od požara temelje se na procjeni ugroženosti od požara i plana zaštite od požara, a planiranih temeljem Županijskog plana zaštite od požara.

Prostornim planovima treba utvrđivati koncentrični način izgradnje unutar područja, bez obzira na namjenu, radi što učinkovitije kurativne zaštite od požara (izbjegavati longitudinalnu izgradnju).

10.16.5. Zaštita od minsko eksplozivnih sredstava

- (361.) Mjere zaštite od područja zagađenih minsko eksplozivnim ubojitim sredstvima temelje se na procjeni ugroženosti pojedinog područja i planiranih temeljem Županijskog plana za razminiranja.

10.16.6. Zaštita od potresa

- (362.) Zaštita od potresa provodi se protupotresnim projektiranjem građevina koje, kao i građenje, treba provoditi sukladno Zakonu o građenju i postojećim tehničkim propisima.

Protupotresno projektiranje i građenje treba provoditi u skladu s postojećim seizmičkim kartama i PPŽ iz kojih se može očitati stupnjevi seizmičnosti pojedine lokacije. Kako su te karte nedovoljne preciznosti nužno je seizmotektonsko zonirati Županiju u mjerilu 1:100.000, što mora biti usklađeno s seizmičkim zoniranjem Republike Hrvatske.

11. Mjere provedbe

11.1. Obveza izrade dokumenata prostornog uređenja

- (363.) Na temelju Zakona o prostornom uređenju, Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske i planskih usmjerenja i određenja u PPŽŽ utvrđuje se potreba izrade sljedećih prostornih planova na području Požeško-slavonske Županije:

- a) Prostornog plana područja posebnih obilježja (PPPPO) za:

- park prirode Papuk

Prostornim planom područja posebnih obilježja osobito je važno riješiti pitanje usklađivanja gospodarskih interesa i interesa vezanih uz zaštitu i racionalno korištenje prirodnih vrijednosti.

- b) Prostornog plana uređenja općina/grad (PPUO/G) za:

- 4 grada: Požega, Lipik, Pakrac i Pleternica,
- 6 općina: Brestovac, Čaglin, Jakšić, Kaptol, Kutjevo i Velika.

- c) Generalnog urbanističkog plana (GUP) za:

- Grad Požegu čiji GUP mora obuhvatiti i sva područja koja s gradom čine jedinstvenu prostornu i funkcionalnu cjelinu.

- d) Urbanističkog plana uređenja (UPU) za:

- sjedišta gradova - Pakrac, Lipik i Pleternica,
- općinska središta - Kutjevo i Velika.

Sva navedena područja prikazana su na karti br. 3 "Uvjeti korištenja i zaštite prostora".

Označene granice obuhvata su orijentacijske i potrebno ih je detaljnije utvrditi prilikom izrade prostornih planova uređenja općina i gradova, kroz Programe mjera za unapređenje stanja u prostoru ili u postupku prethodnih radova na izradi pojedinih vrsta planova.

U Programima mjera za unapređenje stanja u prostoru pojedinih općina i gradova potrebno je utvrditi dinamiku izrade pojedinih vrsta planova.

11.2. Područja primjene posebnih razvojnih i drugih mjera

- (364.) Poticati intenzivniji rast žarišnih naselja (razvojnih središta) i naselja povoljnije demografske strukture, radi uravnoteženog gospodarskog razvitka Županije i ublažavanja negativnog demografskog procesa.

- (365.) Zakonom o područjima posebne državne skrbi utvrđena su područja o kojima Republika Hrvatska posebno skrbi i poticajne mjere za njihovu obnovu i razvitak kojima bi se trebalo u određenim

područjima otkloniti posljedice rata i potaknuti demografski i gospodarski napredak radi postizanja što ravnomjernijeg razvitka.

Na području Požeško-slavonske županije to su naselja u:

- **gradu Lipiku:** Bjelanovac, Bujavica, Bukovčani, Dobrovac, Donji Čaglić, Filipovac, Gornji Čaglić, Jagma, Japaga, Klisa, Korita, Kovačevac, Kukunjevac, Lipik, Livađani, Skenderovci, Subocka, Ševica,
- **gradu Pakracu:** Batinjani, Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornja Obrijež, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Koturić, Kraguj, Kričke, Kusonje, Lipovac, Mali Budići, Novi Majur, Omanovac, Ožegovci, Pakrac, Popovci, Prekopakra, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Stari Majur, Španovica, Tisovac, Toranj,
- **općini Brestovac:** Amatovci, Bogdašić, Crljenci, Čečavac, Jeminovac, Kamenski Ševci, Kamenski Vučjak, Kamensko, Koprivna, Kruševo, Kujnik, Mihajlije, Mijači, Mrkoplje, Novo Zvečevo, Orljavac, Pasikovci, Podsreće, Rasna, Ruševac, Sažije, Slobostina, Striježevica, Šnjegavić, Šušnjari, Vranić, Vučjak Čečavački.
- **općini Velika:** Bratuljevci, Gornji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci, Smoljanovci.

(366.) Na preostalom području Županije potrebna je:

- revitalizacija naselja, gospodarstva i poljodjelstva na realnim osnovama,
- provedba stimulativnih mjera (sufinanciranje, kreditiranje, porezne olakšice i sl.) za ostanak stanovništva u područjima u kojima je moguće stvoriti realne perspektive za razvoj i u one djelatnosti koje će osigurati primjerene uvjete za život.

(367.) Mreža gradskih naselja s Požegom kao sjedištem Županije, te Pakracom, Pleternicom i Lipikom predstavljaju okosnicu policentrične razvojne strukture Županije.

U PPŽ se daje mogućnost formiranja gradskih urbanih zona objedinjavanjem svih kontaktnih prostora u zajedničko građevinsko područje za razvoj naselja koja su se međusobno spojila (Požega - Vidovci, i sl.).

Potrebne su poticajne i razvojne mjere s državne razine prvenstveno za jačanje srednjih i manjih gradova kako bi dosegli onu razinu na kojoj postaju stvarna žarišta vlastitog razvitka i razvitka okolnog područja.

(368.) Županiju je potrebno bolje prometno povezati s užim i širim prostorima Države, pa u tom smislu poticati državnim i županijskim sredstvima izgradnju brzih cesta i zaobilaznica gradova, te modernizaciju postojećih državnih cesta.

(369.) Javni vodoopskrbni sustav županijskog prostora treba razvijati ravnomjerno (uravnoteženo), kako bi Županija u planskom razdoblju dosegla republički prosjek.

(370.) Poticati gradnju kanalizacionih sustava (sustava otpadnih voda) pogotovo u urbanim i urbaniziranim područjima.

(371.) Zaštita vodonosnika kao najvažnijeg prirodnog resursa na području Županije zahtijeva primjenu sljedećih mjera:

- osmišljavanje i usmjeravanje poljoprivredne proizvodnje na način primjeren zaštiti vodonosnika i tla (ograničena i kontrolirana upotreba zaštitnih sredstava), uz obavezno unapređenje stočarske i peradarske proizvodnje rješavanjem zbrinjavanja otpada i otpadnih voda na farmama,
- sustavno rješavanje problema zbrinjavanja otpada i odvodnje otpadnih voda prioritarno za naselja i infrastrukturu koja se nalazi na vodonosniku.

(372.) Putem stalnog praćenja stanja u prostoru (inspeksijskog nadzora) i poticajnim mjerama realizirati Planom predviđeno gospodarenje opasnim i komunalnim otpadom, te spriječavati stvaranje divljih odlagališta i narušavanja vrijednosti prostora.

(373.) Provedba i razrada postavki i mjera ovog Plana provodit će se putem županijskog ili općinskih i gradskih Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru.

11.3. Područja i lokaliteti za istraživanje i praćenje pojava i procesa u prostoru

- (374.) Planom se određuje područja i lokaliteti na kojima je potrebno provoditi sustavna istraživanja i praćenja pojava i procesa u prostoru. Praćenjem treba obuhvatiti cjelovit sklop pojava koje utječu na stanja okoliša, a osobito koje utječu na kakvoću: prirodne baštine, tla, zraka i vode.
Zaštitne mjere okoliša su one kojima se osigurava cjelovito osiguranje kakvoće okoliša, očuvanje prirodnih zajednica, racionalno korištenje prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog i održivog razvitka.
- (375.) Za **vodonosna područja – vodonosnike** - zahtjeva se praćenje kvalitete, stanja zaštite, potencijalnog ugrožavanja i onečišćenja.
Za sve vodotoke, a osobito one u koje se ulijevaju otpadne ili druge zagađene vode potrebno je pratiti stanje, način korištenja te potencijalno ugrožavanje i onečišćenje.
- (376.) Za sva **izvorišta vode** za koja još nisu utvrđene zone sanitarne zaštite nužno je izraditi odgovarajuće elaborate temeljem kojih bi se zone definirale.
- (377.) **Značajne vodonosnike pitke vode**, detaljnijim hidrogeološkim analizama na razini Županije, nužno je definirati, te predložiti dinamiku glede zaštite i korištenja.
- (378.) Za **nalazišta (ležišta) geotermalnih voda**, čiji izvori postoje na području Požeško-slavonske županije, potrebno je izraditi dodatna istraživanja identificiranih lokaliteta te izraditi studiju namjene i opravdanosti eksploatacije i utjecaja na okoliš.
- (379.) Za **eksploatacijska polja** nužno je pratiti procese vezane uz eksploataciju mineralnih sirovina. Svako posezanje u prirodu utječe na postojeći balansirani sustav, tako da je neophodna racionalna eksploatacija količina, ali i način eksploatacije, kao i pravodobna intervencija ukoliko dolazi do narušavanja vrijednosti prostora.
Tijekom eksploatacije kao i nakon dovršenja korištenja nalazišta obvezno je, uz mjere zaštite, također provoditi i postupak sanacije.
Za sva eksploataciona polja obvezna je procjena utjecaja na okoliš.
- (380.) Za **područja posebnih uvjeta korištenja i područja posebnih ograničenja u korištenju prostora** označenih na karti br. 3. "Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora" potrebno je pratiti stanje, način korištenja, te potencijalno ugrožavanje i onečišćenje prostora.
- (381.) Za **poplavna područja** potrebno je pratiti promjene s ciljem zaštite prostora u slučaju potencijalnog ugrožavanja ljudi i okoliša.
- (382.) **Demografska kretanja** – potrebno je pratiti trendove radi moguće neravnoteže i predlaganja mjera za uspostavu ravnoteže.
- (383.) **Brdska i manje razvijena područja** zahtijevaju praćenje stanje, pojava i procesa u cilju praćenja učinaka provedenih mjera.
- (384.) Za **racionalno dimenzioniranje i korištenje građevinskih područja** potrebno je pratiti način korištenja u odnosu na planirano stanje te po potrebi intervenirati odnosno predlagati eventualne promjene.
- (385.) Kod izgradnje **kapitalne infrastrukture i objekata od važnosti za Državu i Županiju** potrebno je kontinuirano pratiti njihovu realizaciju u odnosu na Planom predviđenu radi ravnomjernog i uravnoteženog razvoja područja Županije i kompatibilnog povezivanja županijskog postora sa prostorima susjednih županija.
- (386.) Kod izgradnje **županijske distribucijske plinske mreže** potrebno je pratiti njenu realizaciju te intervenirati u slučajevima neargumentirane promjene pravaca napajanja lokalnih sustava. Svaku promjenu provjeriti računski i dokazati odsustvo negativnog utjecaja na ostatak sustava i sustav u cjelini.
- (387.) Kod izgradnje **magistralnih plinovoda** potrebno je pratiti realizaciju po napucima Studije o utjecaju na okoliš.
- (388.) Za **poljoprivredne površine** Županije nužno je izradom odgovarajuće studijske i projektne dokumentacije utvrditi mogućnosti korištenja natapanja, prostore obuhvata, izvorišta vode i sustave natapanja.
Potrebno je izraditi Agroekološku osnovu poljoprivrede Županije čija je svrha agroekološko vrednovanje, zaštita i optimalno gospodarenje prostorom. Agroekološka osnova mora sadržavati karte podataka o značajkama tala kao što su karte - nagiba terena, dreniranosti tla, ekološke dubine tla, načina korištenja tla, reakcije tla, sadržaja hranjiva, podataka o humusu, sadržaja vapna i dr., te namjenske karte pogodnosti zemljišta kojima su obrađene podobnosti za ratarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, povrtlarstvo, travnjaštvo, ribnjačarstvo, pogodnosti za navodnjavanje, potreba za odvodnjom i dr.

